
3 1761 08305581 4

95

Od Korenovín Lehn

1844.

Haandbog

i

den danske Kriminalret.

Af

T. Algreen-Ussing,

Professor i Lovkyndigheden ved Kjøbenhavns Universitet.

Første Deel.

Tredie aldeles omarbeidede Udgave.

Kjøbenhavn.

Paa den Gyldendalske Boghandlings Forlag.

Trykt i Bianco Lunos Bogtrykkeri.

1841.

Deres Excellence

Hr. Geheime Stats- og Justits-Minister

Paul Christian von Stemann,

Præsident i det kongelige danske Kancellie,

Præses i Missionskollegiet,

kongelig Kommissair i Nationalbanken,

Ridder af Elephanten, Storkors af Dannebrogen og Dannebrogsmand, 2c.

Kongens hoitbetroede Mand,

Hvis blotte Navn er en Skræk for den Uredelige, men til hvem den skyldfrie Ulykkelige tør nærme sig med Fortrøstning:

Der er en Hader af lovløs Vilkaarlighed, men en Ven af den lovmæssige Frihed:

Der er streng i af Andre at fordre deres Pligters Opfyldelse, men endnu strengere i at efterkomme sine egne:

Der er arbeidsom som Faa, samvittighedsfuld som Færre, urokkelig i sine Beslutninger som Ingen:

Der bærer sin Alderdoms Krone med Ynglingens Fyrighed, og krydrer Livets Alvor med Viddets Skjemt:

Ikke glemmer Mennesket over Hofmanden, men agter Viisdom noget meer end en Stjerne og Dyden lidt høiere end et Ærelbaand

tilegnes dette Værk med aldrig skromtet Høiagtelses Følelser.

Forerindring
til første Udgave.

Der ere faa eller ingen Skrifter, som man mere og længere har savnet i den danske juridiske Literatur end en Haandbog i den danske Kriminalret. Den Bog, man hidtil har maattet betjene sig af i denne Materie, er den fjerde Deel af forlængst afdøde Generalauditeur Nørregaards Forelæsninger over den danske og norske private Ret, der indeholder Kriminalretten. Naar man imidlertid veed, at denne Deel af bemeldte Værk er udkommen i Aaret 1788, og altsaa nu er over 40 Aar gammel, saa behøver man omtrent ikke at vide mere, for at indsee, at den nu er fast ubrugelig. Der er siden den Tid ikke blot foregaaet en Mængde særdeles gjennemgribende Forandringer i hele den kriminelle Lovgivning (Fdn. 20 Febr. 1789, 27 Septbr. 1799, 12 Juni 1816, 11 Marts 1818, 9 Juni 1819, 24 Septbr. 1824, 30 Marts 1827 og mangfoldige andre), men, hvad der endnu er langt vigtigere, hele Kriminalrettens Studium har siden den Tid erholdt en ganske anden Bearbeidelse, end der hidtil var skjenket samme. Ligesom i den almindelige Deel af Kriminalretten en rigtigere Straffetheorie er bleven opstillet, Betingerne for Handlingernes Strafbarhed ere blevne nøiere angivne og alle Begreberne mere rensede, mange ældre feilagtige og tildeels besynderlige Meninger og Argumenter blevne droftede, gjendrevne og forkastede, og ikke faa Punkter, som forhen ikke med et eneste

Ord fandtes omhandlede, nu skjenket en nøiagtig og udførlig Udvikling, saaledes ere, hvad den specielle Deel af Kriminalretten angaaer, flere af de vigtigste Forbrydelser blevne gjorte til Gjenstand for særegne skarpsindige Undersøgelser og udførlige Afhandlinger, der gjøre de ældre ufuldstændige og tildeels urigtige Bearbeidelser af samme aldeles utilstrækkelige og vildledende. De Studerende, som hidtil ikke have havt nogen anden Ledetraad i Kriminalretten at behjelpe dem med end det nævnte System, have derfor, ved Brugen af samme, været i stor Forlegenhed, idet de under Læsningen deraf deels have maattet betjene sig af en Mængde skrevne Anmærkninger, hvorved Systemet næsten i alle væsentlige Punkter forandres og berigtiges, og deels have maatte søge hen til de mange enkelte til Kriminalretten henhørende Afhandlinger, der findes omspredte i gammelt og nyt juridisk Arkiv, juridisk Tidsskrift, Eunomia, og flere Steder, hvilke Værker de imidlertid oftest ikke uden stor Besværlighed have kunnet erholde, ligesom Materierne ogsaa der findes behandlede med en større Udførlighed, end der for de Studerendes Tarv, for hvem de ikke nærmest ere skrevne, kan ansees ønskeligt. Hertil kommer endnu, at Nørregaards System, der i Alt bestaaer af 7 Dele, allerede i mange Aar ikke har været at erholde i Bogladerne, og at man derfor, blot for denne enkelte Deels Skyld, da de øvrige Dele af Værket aldeles ikke længer benyttes, har, ofte i dyre Domme, maattet kjøbe hele Værket paa Auktioner, og hvor man ellers ved Leilighed har kunnet overkomme samme. Jeg har derfor troet at afhjelpe et meget føleligt Savn i den danske juridiske Litteratur, ved at udarbeide en Haandbog i Kriminalretten, der er det Værk, jeg herved har den Ære at overlevere Publikum.

Ved Udarbeidelsen af dette Skrift har jeg søgt at forene tvende Hensyn, som det ikke er saa ganske let paa en fyldestgjørende Maade at forbinde med hinanden. Jeg har nemlig bestræbt mig for at indrette dette Værk saaledes, at det baade kunde være en passende Ledetraad for den Studerende til Embedsexamen og tillige en nyttig Haandbog for den praktiske Forretningsmand. At løse denne Opgave paa en for begge Parter tilfredsstillende

Maade, er ikke saa let, som man maaskee troer. Den Studerende, der ikke kan gaae ind i en meget detailleret Fremstilling af ethvert enkelt Retsforhold, ønsker kun at erholde de større Omrids, men ikke desto mindre begjærer han dog Meget, som Praktikeren ikke lægger synderlig Vægt paa, nemlig Definitioner, Inddelinger og fremfor Alt theoretiske Undersøgelser med en, om ogsaa kort, saa dog fuldstændig, Fremstilling af de for enhver forskjellig Mening talende Grunde og Modgrunde. Den praktiske Forretningsmand seer derimod i et saadant Værk kun lidet paa deslige theoretiske Undersøgelser, hvorimod han netop ved enhver enkelt Retsmaterie ønsker at erholde den fine Detail, see Domstolenes Afgjørelser i foregaaende lignende Tilfælde, og overhovedet blive bekjendt med Alt, hvad der i Livet kan være af Vigtighed at vide. Naar jeg nu skal være ganske oprigtig, saa har denne sidste Synspunkt været den overveiende hos mig, og jeg nærer derfor ogsaa det Haab, her at have leveret et Værk over den danske Kriminalret, hvori Forretningsmanden ved enhver enkelt Materie skal kunne finde al fornøden Oplysning, og skulde det være mig kjært, om jeg herved maatte have bidraget Mit til at borttage Noget af den Foragt, som Praktikerne hidtil altid have kastet paa vore Systemer. Imidlertid har jeg dog ingenlunde ved Udarbeidelsen af dette Skrift ladet de Studerendes Tarv ude af Sigte. Ligesom jeg af denne Grund har givet Skriftet en saa streng systematisk Behandling som muligt, hvilket naturligviis heller ikke kan være den praktiske Jurist ukjærkomment, saaledes har jeg ogsaa, med Hensyn hertil, behandlet alle blot noget vigtige theoretiske Undersøgelser med al den Udførlighed, som Værkets øvrige Plan tilled, og med en det meest mulige sammentrængt Fremstilling af alle for og imod enhver Mening talende Grunde. Den Lovstuderende vil derfor ogsaa, som jeg tør troe, i dette Skrift finde Alt, hvad han behøver, kun at han heri endnu finder noget Mere, der ligger udenfor hans Sphære, men som han let, ved nogen Eftertanke, vil see, at han enten kan aldeles gaae forbi eller ialfald kun behøver løseligen at gjøre sig bekjendt med.

Hvad jeg i dette Værk har søgt at levere, er en fuldstændig

Fremstilling af Lovgivningens Bestemmelser om Forbrydelser og Straffe, forsaavidt de egne sig til Optagelse i et almindeligt Kriminalretssystem; en tilfredsstillende Besvarelse af de forskjellige i Kriminalretten opstaaende tvivlsomme Retsspørgsmaal, og endeligen en noiagtig Angivelse af Domstolenes Afgjørelser ved ethvert enkelt Retstilfælde, forsaavidt disse ere komne til offentlig Kundskab.

Hvad Lovgivningen angaaer, da har jeg gjort mig Umage for at citere denne baade fuldstændigt og noiagtigt, og da de Lovstuderendes Ulyst til at efterse selve Loven og Anordningerne, hvor disse i Retssystemerne findes anførte, kun er mig altfor vel bekjendt, har jeg paa ethvert Sted, hvor jeg ansaae det hensigtsmæssigt, ordret citeret de paaberaabte Lovsteder, hvilket jeg ogsaa af den Grund ansaae rigtigst, fordi dette Værk skulde være indrettet saaledes, at det selvstændigt kunde afbenyttes af praktiske Forretningsmænd, uden at disse i ethvert Tilfælde behøvede at tye hen til Lovsamlingerne, som ikke altid haves ved Haanden. Dersom Skriftet ved denne Fremgangsmaade er blevet nogle Procent dyrere, haaber jeg ogsaa, at det derved er blevet nogle Procent brugbarere.

I Fremstillingen af de theoretiske Lovkyndiges Undersøgelser om de forskjellige til Kriminalretten henhørende tvivlsomme Retsspørgsmaal og Udviklingen af de for enhver Mening talende Grunde og Modgrunde har jeg søgt at forbinde Korthed med Tydelighed, og at være udførlig uden at blive vidtløftig. Jeg har derhos ladet mig det være magtpaaliggende, saa fuldstændigt som muligt at citere de Skrifter i den danske Litteratur, hvori de forskjellige Materier af Kriminalretten særligen ere behandlede og de omtvistede Spørgsmaal yderligere debatterede, og navnligen vil man ved Begyndelsen af hvert enkelt Kapitel i dette Værk finde de Skrifter anførte, i hvilke der forefindes en særegen Bearbeidelse af den i samme omhandlede Retsmaterie. Forsaavidt imidlertid Nogen af vore især ældre Lovkyndige maaskee hist og her i dette Skrift vil savne et eller andet Argument for eller imod en Mening, som i ældre juridiske Skrifter findes anført, maa jeg kun endnu bemærke, at det er med god Overlæg,

at samme i saa Fald her er forbigaaet, da det nemlig forekommer mig urimeligt at forevige deslige gamle, feilagtige og nu almindeligt forkastede Meninger, ved at overføre dem fra det ene System til det andet og skjenke dem en Gjendrivelse, som de ikke i sig selv fortjene, og da jeg derhos reent ud maa tilstaae, at der ere ikke faa af disse ældre Argumentationer, som jeg ikke er god for at gjendrive, da Meninger, der ikke støtte sig paa noget tænkeligt Fortolkningsprincip — hvilket, som bekjendt, er Tilfældet med mange af de ældre Lovkyndiges Raisonnements — heller ikke ved nogen Slags Fortolkning lade sig gjendrive.

Da det endeligen maa ansees vigtigt, at Domstolenes Afgjørelser, hvor disse ere blevne bekjendte, findes anførte i Retssystemerne, har jeg søgt at levere ved enhver Materie den muligst fuldstændige Anførelse af alle derhenhørende Præjudikater, og neppe skal der findes nogen mærkelig kriminel Dom, som siden dette Aarhundredes Begyndelse er afsagt ved nogen dansk Domstol og er bragt til offentlig Kundskab, som ikke paa sit Sted i dette Værk vil findes citeret.

At et Værk, som det nærværende, ikke kan indeholde noget synderligt Originalt, behøver neppe at bemærkes. Det skal, som oven bemærket, efter sin Plan, være en fuldstændig systematisk ordnet Fremstilling af den danske Lovgivnings Bestemmelser om Forbrydelser og Straffe, tilligemed en dertil hørende Undersøgelse af de Retsspørgsmaal, som herunder kunne opstaae, og dersom jeg maatte have været heldig nok til at levere en saadan, da har jeg naaet det Maal, som jeg har foresat mig, og jeg tilregner mig intet videre som Fortjeneste. Om Udarbeidelsen af et saadant System, naar det skal være, hvad det bør være, er saa ganske let en Sag, samt om det er lykket mig at levere et saadant Arbeide, derom maa Enhver dømme efter sin bedste Overbeviisning; men at det har kostet mig mere Tid og Flid, end Nogen maaskee vil troe, det veed jeg selv bedst. At imidlertid dette Skrift ikke er nogen blot Kompilation, haaber jeg, at en skjønsom Læser snart vil overtyde sig om. Ligesom der nemlig ere flere Afsnit, i hvis Behandling jeg ikke i tidligere Bearbeidelser har havt nogen

synderlig Veiledning, saaledes har jeg heller aldrig slavisk fulgt nogen Forgænger, men jeg har, hvor jeg har kunnet, søgt at berigtige Theorierne og rense Begreberne, givet Beviserne en større Stringents, skjærpet de ældre Argumenter for en omtvistet Mening og nu og da tilføiet nye, ligesom jeg endeligen paa enkelte Steder har fremsat en og anden ny Mening, skjøndt jeg hermed har været meget varsom, da dette Skrift, efter sin Natur, ikke saa meget skal indeholde nye Meninger — der desuden vilde kræve en udførligere Udvikling, end der kunde bestaae med Værkets øvrige Plan — som levere Resultatet af Lovgivningens Bestemmelser og de af vore saavel theoretiske som praktiske Lovkyndige antagne Meninger i de til Kriminalretten henhørende Materier. Hvormeget der, som en Følge af Foranførte, i dette Værk skyldes ældre Lovkyndige, kan Ingen bedre føle, end jeg selv, og det vilde derfor være utidige Komplimenter, om jeg her navnligen vilde anføre enhver enkelt Lovlærd, hvis Skrifter ere afbenyttede til dette Arbeide, hvilket vilde være saa meget overflødigere, som disse Skrifter, efter hvad ovenfor er bemærket, ville findes citerede ethvert paa sit tilhørende Sted i dette Værk. Dog kan den Mand ikke forbigaaes at nævnes først iblandt Alle, der altid maa nævnes baade først og sidst iblandt danske Lovkyndige: han, hvis udødelige Fortjenester af den danske juridiske Litteratur i Almindelighed og af Kriminalrettens Studium i Særdeleshed det vilde være upassende her at berømme, men om hvem dog Saameget bør siges, at dette Arbeide aldrig vilde have seet Lyset, dersom ikke hans Skrifter havde været: Danmarks Riges Generalprokureur, Konferentsraad **Anders Sandøe Ørsted.**

Hvad den systematiske Orden i Kriminalrettens specielle Deel angaaer, da har jeg søgt at lægge saa simpel en Plan som muligt til Grund for samme, idet jeg ikke har tabt af Erindring, hvad den nysnævnte store Lovlærde, nærmest med Hensyn til Affattelsen af Straffelovbøger, har gjort opmærksom paa (Jur. Tsskrift 6te Bind 1ste Hefte Side 245), at man, istedetfor at lægge an paa en altfor streng systematisk Orden, gjør bedre i at følge en simplere Plan, hvori man, uden nogen Mellemdeling, umiddelbart

lader de enkelte Klasser af Forbrydelser følge paa hinanden, ordnede deels efter deres større eller mindre Vigtighed og deels efter deres indbyrdes Slægtskab. Denne Regel har jeg bestandig fulgt i dette Skrift og har befundet mig vel ved samme, hvilket jeg haaber, at ogsaa Læseren vil gjøre. Da iøvrigt en Forbrydelse, betragtet fra forskjellige Synspunkter, ofte ligemeget egner sig til Behandling i forskjellige Kapitler i Systemet, har jeg, for at afhjelpe denne Mangel, da enhver Materie dog kun kan afhandles udførligt paa eet Sted, altid gjort de fornødne Henviisninger til de andre Steder i Værket, hvor en saadan Materie i dens Heelhed findes afhandlet, ligesom jeg ogsaa ellers altid, hvor en Forbrydelse stod i et saadant Forhold til en anden, at den nærmere kunde oplyses ved denne, har henviist til denne sidste Forbrydelse, hvilke Henviisninger ere skete ved in parenthesi at anføre den Paragraph, hvori en saadan nærmere Oplysning kan findes.

Da det iøvrigt ikke er muligt at orientere sig i et Værk af denne Størrelse, medmindre det er forsynet med en udførlig Indholdsliste, har jeg forudskikket en saadan, og haaber jeg, at det ved Hjelp af samme ikke i noget Tilfælde skal være vanskeligt for Læseren at finde, hvad han søger.

Nogle ubetydelige Tillæg og Rettelser til dette Værk ville findes anførte ved Slutningen af anden Deel.

Kjøbenhavn den 1ste Juni 1829.

T. Algreen-Ussing.

Fortale
til anden Udgave.

At den første Udgave af nærværende Værk i kortere Tid end et Aar er aldeles udsolgt, er formeentlig et afgjørende Beviis for Rigtigheden af, hvad i Fortalen til første Udgave er ytret, at der ere faa eller ingen Skrifter, som man mere og længere har savnet i den danske juridiske Litteratur end en Haandbog i den danske Kriminalret. Det er vistnok ogsaa denne Omstændighed, som Værkets hurtige Afsætning fornemmelig bør tilskrives, og ikke nogen særdeles Fortrinlighed ved Bogen i sig selv. Imidlertid godtgjør dette Faktum dog nok idetmindste, at Værkets Plan og Indretning ikke er aldeles forfeilet, da Bogen i saa Fald vel neppe vilde have fundet en saa rivende Afsætning, som den nu har havt. Det er ogsaa dette uomtvistelige Beviis for Bogens Brugbarhed, der gjør, at jeg er meget rolig ved de forskjellige Bedømmelser, Værket har mødt hos »de lærde Folke«. Imedens en tydsk Recensent i »Jahrbücher der gesammten deutschen juridischen Litteratur« 12te B. 3die H. har løftet Bogen op til Skyerne, og tillagt den en Roes, som jeg har fundet at være meget overdreven, har Skriftet, hos os selv, fundet en langt mindre gunstig Modtagelse. I Litteraturtidenden for forrige Aar No. 15 til 17 har først en anonym Recensent udpeget adskillige Mangler ved Bogen, som, efter hans Formening, skulde gjøre den mindre brugbar som Lærebog for de Studerende, hvorvel han dog, i

Slutningen af Recensionen (Litteraturtidenden No. 17 Side 272), har indrømmet, „at de positive Bestemmelser ere samlede med megen Flid, at det fra tidligere Skrifter Modtagne i Almindelighed meget tydeligen og undertiden endog skarpt er gjengivet i Bogen, og at den derfor maa være dem velkommen, som have at anvende Straffelovene, og som i dette Værk i det Hele ville finde det positive Materiale, som de behøve," hvilket saaledes netop er det, der har været Hovedøiemedet med Værket, nemlig at levere den praktiske Forretningsmand en brugbar Haandbog over den danske Kriminalret. Mit Svar paa denne Recension findes i Bibliothek for dansk Lovkyndighed 1ste Hefte. I Maanedsskriftet for Literatur 3die Aargangs 1ste og 2det Hefte har derefter en anden, ligeledes unavngiven, Recensent underkastet Bogen en Bedømmelse, der ikke gaaer ud paa noget mindre, end at frakjende den enhver mulig Fortjeneste. Alt dette rører mig imidlertid saare Lidet. Jeg hører nu engang ikke til dem, der troe, at Alt er sandt, hvad der er trykt, og jeg vil nok see lidt mere Sort paa Hvidt for Bogens Ubrugelighed end det, der hidtil er kommet for Dagen, og hvori Ankeposterne fornemmelig angaae den Plan og Orden, der er fulgt i Værket, og hvorved der vistnok altid kunne gjøres endeel, og, som man gjerne kan indrømme, fra et strengt videnskabeligt Synspunkt maaskee ikke aldeles ugrundede, Bemærkninger, uden at dette derfor er tilstrækkeligt til at erklære Bogen saa godt som uden al Værd, naar man dog ikke kan negte, at den indeholder, saaledes som i Forerindringen er angivet: „en fuldstændig Fremstilling af Lovgivningens Bestemmelser om Forbrydelser og Straffe, en tilfredsstillende Besvarelse af de forskjellige i Kriminalretten opstaaende tvivlsomme Retsspørgsmaal, og en nøiagtig Angivelse af Domstolenes Afgjørelser ved ethvert enkelt Retstilfælde", hvilket Ingen af de ovennævnte Recensenter i noget Væsentligt har modbeviist. Iøvrigt erkjender jeg Rigtigheden af adskillige af de Bemærkninger, som Recensenten i Maanedsskriftet for Literatur har gjort ved nogle af Bogens Enkeltheder, og jeg har derfor, da denne anden Udgave allerede var færdig fra Trykken, inden hiin Recension udkom, i et Tillæg til Værket deels

optaget og deels henviist til de Bemærkninger i Recensionen, som jeg har troet at fortjene nogen Opmærksomhed. Da forøvrigt en af de vigtigste Udsættelser ved Værket angaaer den Orden, der er fulgt i samme, og det i denne Henseende endog er anført, at det er forbundet med Vanskelighed, at finde de Materier i Skriftet, som man søger, saa har jeg, til yderligere Lettelse for Læserne, forsynet Bogen med et nøiagtigt Sagregister, hvilket imidlertid ikke maa udtydes som nogen Indrømmelse af Rigtigheden af hiin Paastand, da jeg er fuldkommen overbeviist om, at det, efter den i Værket fulgte Orden, og ved Hjelp af den forudskikkede udførlige Indholdsliste, vil være meget let for Enhver, som veed at behandle en saadan Bog, at orientere sig i samme.

Kjøbenhavn den 1ste Mai 1831.

T. Algreen-Ussing.

Forerindring
til tredie Udgave.

Mere end ti Aar ere nu forløbne, siden anden Udgave af dette Værk udkom, og i dette Tidsløb er den danske kriminelle Lovgivning undergaaet saa mange og saa væsentlige Forandringer, at en ny Udgave er bleven aldeles nødvendig. De kriminelle Anordninger, der i dette Decennium ere udkomne, ere af en saa indgribende Natur, at de kunne betragtes som Materialet til en heel ny Straffelovbog, og ere som en Følge deraf de største og vigtigste Partier af den ældre kriminelle Lovgivning aldeles omdannede, og en Mængde tvivlsomme Spørgsmaal, hvormed Systemet tidligere var besværet, derved bortfaldne. Dette er navnligen bevirket ved Fdn. 4 Oktbr. 1833, Fdn. 11 og 15 April 1840 og Fdn. 26 Marts 1841, hvorved den største Deel af Lovens sjette Bog, forsaavidt den ikke allerede tidligere var forandret, er ophævet. Idet disse vigtige kriminelle Anordninger paa den ene Side have simplificeret Systemet, ved at bortskjære en Mængde Undersøgelser, som den ældre Lovgivning fremkaldte, have de paa den anden Side, ved den systematiske Form, hvori de ere affattede, medført den Vanskelighed i Behandlingen af Systemet, at de ikke vel tilstede nogen Afvigelse fra den Orden, hvori de forskjellige Forbrydelser i selve Anordningerne ere fremstillede, hvilket i Særdeleshed gjelder om Fdn. 11 April 1840 om Tyveri, Bedrageri, Falsk og andre dermed beslægtede Forbrydelser.

Hvad Planen for dette Værk iøvrigt angaaer, da er den tidligere Behandling ikke i noget Væsentligt fraveget, og navnligen maa jeg gjentage, hvad i Fortalen til de tidligere Udgaver er udhævet, at dette Værks Hovedbestemmelse er at være en brugbar Haandbog for den juridiske Forretningsmand, hvori han med Lethed ved enhver Materie kan finde saavel Lovgivningens Bestemmelser som Domstolenes Afgjørelser i tvivlsomme Retstilfælde. Af denne Grund er det ogsaa fundet rigtigst, at anføre Lovgivningen saa fuldstændigt og nøiagtigt som muligt, hvilket ved de nyere Anordninger er saameget hensigtsmæssigere, som disse ikke kunne forudsættes at være saaledes inde hos Enhver som de ældre, og da de enkelte Udtryk i samme maae antages valgte med stor Omhu, hvortil kommer, at der endnu ikke har dannet sig nogen saadan fast Praxis ved Domstolene ihenseende til deres Anvendelse, som Tilfældet var ved den ældre Lovgivning. Jeg har imidlertid ikke anseet det overflødigt, ved enhver Materie endnu at anføre ogsaa de ældre Domme, som derom haves trykte, da disse ikke optage nogen synderlig Plads og de endnu ofte ved forekommende Leilighed ere af Interesse, da de nyere kriminelle Anordninger tildeels støtte sig til den Praxis, der i ulovbestemte Tilfælde har været fulgt ved Domstolene, og de, hvor reformatoriske de end ere, dog have deres Rod i det Forbigangne og saaledes ere ikke uden nøie Forbindelse med den ældre Retspraxis. De nyere Domme, forsaavidt de findes i vore juridiske Tidsskrifter, ere naturligviis ligeledes meddeelte, og det saa fuldstændigt som muligt, da enhver ny Lovgivning først erholder sin Fasthed igjennem dens uafbrudte Anvendelse i længere Tid ved Domstolene.

Den nærværende Udgave er, ligesom anden Udgave, forsynet med en udførlig Indholdsliste og et nøiagtigt Sagregister, der findes ved Slutningen af anden Deel. Nogle Rettelser og Tillæg findes ligeledes i anden Deel foran Sagregistret.

Kjøbenhavn den 1ste November 1841.

T. Algreen-Ussing.

Indholdsliste.

Indledning.

Første Hovedafsnit.

Den danske Kriminalrets almindelige Deel.

A

Side

Tredie Kapitel. Om Betingelserne for Strafbarheden.

Side

Sjette Kapitel. Om Straffe og disses Inddeling.

Side

Ottende Kapitel. Om de Grundsætninger, der skulle følges ved Anvendelsen af de aldeles lovbestemte og de aldeles eller tildeels ulovbestemte Straffelove.

Niende Kapitel. Om Strafskyldens Ophør.

Side

Andet Hovedafsnit.

Den danske Kriminalrets specielle Deel.

Første Hovedafdeling.

Om Forbrydelser imod det Offentlige.

Tiende Kapitel. Om Statsforbrydelser i egentlig Forstand.

Fjortende Kapitel. Forbrydelser imod Retsplejen.

Femtende Kapitel. Forbrydelser, begaaede af Statens Embedsmænd.

Sextende Kapitel. Forbrydelser imod Oplysningspolitiet.

Tyvende Kapitel. Forbrydelser imod Velfærdspolitiet.

Indholdsliste til anden Deel.

Anden Hovedafdeling.

Om Forbrydelser imod Private.

Et og Tyvende Kapitel. Om Manddrab.

Tre og Tyvende Kapitel. Om Ærefornærmelser.

Fire og Tyvende Kapitel. Om Tyveri.

Side

Fem og tyvende Kapitel. Om Ran og Roveri.

Sex og tyvende Kapitel. Om Besiddelses- og Brugs-Tyveri.

Syv og tyvende Kapitel. Om Bedrageri og Falsk.

Første Afsnit. Om Bedrageri i Almindelighed og de forskjellige Arter af samme.

Andet Afsnit. Om Forfattelsen og Brugen af falske Dokumenter.

Ni og tyvende Kapitel. Om Vold og Herværk.

Tredivte Kapitel. Om ulovlig Skovhugst og andre Skovforbrydelser.

Forkortelser.

J. A. Juridisk Arkiv.
N. J. A. Nyt juridisk Arkiv.
J. T. Juridisk Tidsskrift.
N. J. T. Nyt juridisk Tidsskrift.
A. f. Retsv. Arkiv for Retsvidenskaben.
J. U. Juridisk Ugeskrift.
J. M. T. Juridisk Maanedstidende.
K. T. Kollegial-Tidende.
Bibl. f. d. Lovk. Bibliothek for dansk Lovkyndighed.

Indledning.

Første Kapitel.

Om Kriminalrettens Begreb og Omfang.

§ 1.

Den Videnskab, som omhandler Forbrydelser, kaldes med et af de Lovkyndige almindeligen antaget Navn Kriminalretten (jus criminale) af det latinske Ord: crimen, en Forbrydelse. Naar Ordet Kriminalret tages i dets vidtløftigste Betydning, forstaaes derved Indbegrebet af alle Retsregler eller af samtlige en positiv Lovgivnings Bestemmelser angaaende Forbrydelser, og Kriminalretten indbefatter altsaa i denne Forstand ogsaa Fremstillingen af de særegne Regler, som gjelde ved Forbrydelsernes Forfolgning ved Retten, eller den saakaldte Kriminalproces. I en mere indskrænket Betydning omfatter Kriminalretten ikkun Forbrydelserne selv og disses juridiske Følger, hvorunder dog ikke forstaaes Straffen alene, men ogsaa de andre af Misgjerningen opstaaende Følger, f. Ex. den Fornærmedes Ret til Skadeserstatning, den ham i visse Tilfælde tilkommende Nødværgesret, den Indflydelse, Forbrydelsen kan have paa Forbryderens borgerlige Agtelse, o. s. v. I den mest indskrænkede og egentligste Betydning afhandler Kriminalretten kun Forbrydelserne selv og Straffene for samme.

§ 2.

Hvad Kriminalprocessen angaaer, da er det uden- tvivl rettest, hvad ogsaa hidtil af næsten alle Kriminalister er skeet, ligesom det ogsaa er fulgt i de fleste Lovgivninger, den danske ikke undtaget, at udelukke denne af den egentlige Kriminalret og behandle den i et særeget Afsnit i Processen. Kriminalprocessen staaer nemlig i en langt nærmere Forbindelse med Læren om Processen i borgerlige Sager end med Læren om Forbrydelser og Straffe, da den kun indeholder enkelte, meer eller mindre betydelige, Forandringer i den almindelige Procesform, til hvilken den iøvrigt slutter sig, og hvis Regler den maa forudsætte givne for rigtigt at kunne forstaaes, og det synes derfor at være den naturligste Orden, og som vil give de Lovstuderende den bedste Oversigt over de sammenhørende Materier, at man i et Retssystem sammenføier den kriminelle Proces med den civile Proces istedetfor med Kriminalretten.

De andre Følger, der, foruden Straffene, kunne flyde af Forbrydelser, staae derimod i en nærmere Forbindelse med disse og kunne ikke ganske undgaae at omhandles i Kriminalretten. Da imidlertid disse Følger ikke udelukkende ere Følger af Forbrydelsen, som saadan, men de fleste ogsaa kunne opstaae af andre Handlinger, høre de dog heller ikke nærmest hjemme i Kriminalretten, og da der efter vort Retssystems Ordning gives for de fleste af disse Materier bekvemmere Steder at omhandle dem paa end i Kriminalretten, synes det rettest, saavidt muligt, at udelade dem af denne, og saaledes afhandle den af Forbrydelser opstaaende Ret til Erstatning i den almindelige Lære om Skadeserstatning, Nødværgesretten i Processen, den Indflydelse, en Forbrydelse kan have paa Forbryderens Agtelse, i den almindelige Deel i Kapitlet om Agtelse, o. s. v. Forsaavidt der imidlertid ikke maatte gives noget andet passende Sted i Retssystemet at omtale disse Følger paa, hvilket navnligen gjelder om visse i Lovgivningen i Anledning af en

begaaet Forbrydelse foreskrevne Forebyggelses- og Sikkerheds midler (Fdn. 27 Septbr. 1799 §§ 18, 20 og 21 og Plak. 1 Aug. 1821) eller disse Følger have noget Særeget, der staaer i Forbindelse med den begaaede Forbrydelse, ville de blive at omhandle i Kriminalretten.

Kriminalretten, som Læren om Forbrydelser i dette Ords videste Betydning (§ 4) og disses Straffe, kan iøvrigt ikke med nogen Føie undlade at afhandle nogen Art af Forbrydelser. Der er saaledes ingen Grund til med nogle Lovkyndige at indskrænke Kriminalretten til blot at handle enten om de offentlige Forbrydelser med Udelukkelse af de private, eller om de egentlige Justitsforbrydelser med Udeladelse af Politiforseelserne; thi deels er Begrebet saavel om private Forbrydelser (§ 34) som især om Politiforseelser (§ 35) ikke saa nøie bestemt, at man jo ofte kan være i Tvivl, om en Forbrydelse skal ansees som en offentlig eller privat Forbrydelse (Fdn. 20 Jan. 1797 § 14 og Kanc. Skr. 16 Septbr. 1797, Fdn. 27 Septbr. 1799 § 10, Fdn. 4 Oktb. 1833 § 30, Fdn. 11 April 1840 §§ 30, 44, 52), eller om den skal kaldes en Justitsforbrydelse eller en Politiforseelse, og deels er der ofte for private Forbrydelser og Politiforseelser fastsat meget betydelige offentlige Straffe (L. 6—21—2 og Fdn. 27 Septbr. 1799 § 12. L. 6—1—7 og 8, Fdn. 27 Septbr. 1799 § 5, L. 6—13—14 og 15, Fdn. 8 Febr. 1805 § 39), saa at der ingen Grund er til at udelade dem af Læren om Forbrydelser i Almindelighed.

Naar nogle Lovkyndige have villet, at Kriminalretten blot skulde afhandle de større Forbrydelser og derimod udelukke dem, der ere belagte med ubetydelige Straffe, da er dette forsaavidt rigtigt, som Kriminalretten ikke skal indeholde en Opregnelse af alle, endog de mindste, strafbare Lovovertrædelser, naar disse ikke lade sig bringe i organisk Forbindelse med det Hele til at udgjøre et velordnet System, eftersom det kun er de kriminelle Loves Grundsætninger og deres Anvendelse paa

de vigtigste og oftest forekommende Tilfælde, der kunne optages i et System over Kriminalretten. Den Mængde af i sig selv ubetydelige Straffebestemmelser, som i Lovgivningen findes for Overtrædelser i mangfoldige særegne Forhold, f. Ex. i de forskjellige Laugsanordninger, i Sø- og Handelsretten, Landboretten, o. s. v., kunne, efter deres Natur, ikke optages i en almindelig Kriminalret, der, som enhver anden Videnskab, maa have sine bestemte Grændser, men disse særlige Straffebud maae gjøres til Gjenstand for Behandling i enkelte Discipliner, f. Ex. Politiretten, Sø- og Handelsretten, Landboretten, o. s. v. Af samme Grund kan den militaire Kriminalret hellerikke optages med i den almindelige Lære om Forbrydelser og Straffe, hvilket ligeledes gjelder om den geistlige Kriminalret, om hvilke tvende Materier derfor maa henvises til Krigsretten og Kirkeretten. Iøvrigt sees det let, at det ikke er Straffens Størrelse, der afgiver Maalestokken for, om Noget skal optages i Kriminalretten eller ikke, og at man altsaa kun lidet heldigen har udtrykt dette saaledes, at kun de større Forbrydelser burde afhandles i Kriminalretten, hvilket desuden, med Hensyn til de Forbrydelser, for hvilke Straffen tildeels er overladt til Dommerens Skjøn, ofte vilde gjøre det ubestemmeligt, om en Forbrydelse skulde optages med eller ikke, ligesom det, hvor en Forseelse i visse Tilfælde medfører kun en ringe men i andre derimod en betydelig Straf, vilde medføre en total Adsplittelse i Materiernes naturlige Sammenhæng *).

Anm. Om Kriminalretten skal henføres til den offentlige eller private Ret, er et meget omdebatteret men i sig lidet vigtigt Spørgsmaal, ved hvis Undersøgelse vi derfor ikke ville opholde os **).

---

*) Ørsted: J. T. 6 B. 1 H. S. 185—223.

**) Ørsted: A. f. Retsv. 3 D. S. 14—17.

§ 3.

Kriminalretten kan passende deles i tvende Hovedafdelinger. Den første udgjør Kriminalrettens almindelige Deel, der handler om Forbrydelser og Straffe i Almindelighed, udvikler Begreberne om begge, fremsætter Betingelserne for en Handlings Strafbarhed, de forskjellige Inddelinger af Forbrydelser og Straffe, o. s. v. Naar der i denne almindelige Deel af Kriminalretten ikke tages Hensyn til nogen positiv Lovgivning, men Alt afhandles efter almindelige kriminalistiske Grundsætninger, kaldes den en philosophisk Kriminalret, hvorimod den, naar der tages Hensyn til en vis bestemt Lovgivning, kaldes en positiv Kriminalret. Da det imidlertid i enhver positiv Lovgivning ofte er nødvendigt, under Lovgivningens Taushed, at tage sin Tilflugt til almindelige Retsgrundsætninger, kan man ikke undlade selv i en positiv Kriminalret at fremsætte og udvikle, hvad den philosophiske Kriminalret lærer om et saadant Tilfælde, dog altid med specielt Hensyn til den særlige Lovgivning, til hvilken man slutter sig. Kriminalrettens anden Deel afhandler de enkelte Arter af Forbrydelser, forsaavidt disse kunne optages i et almindeligt Kriminalretssystem (§ 2), og udgjør saaledes den specielle Kriminalret. Denne, der ikke vel kan behandles uden med Hensyn til en vis bestemt Lovgivning, deler sig atter i saa mange Afsnit, som de forskjellige Forbrydelser maae henføres under. Den Kriminalret, som indeholdes i dette Værk, er den danske Kriminalret, hvorunder dog ikke er indbegreben Læren om Forbrydelser og Straffe efter de i Hertugdømmene og ikkun tildeels efter de i Kolonierne gjeldende Love, da de første ere aldeles forskjellige fra de i det egentlige Danmark herskende Love, og de sidste falde formeget i det Enkelte til udførligen at kunne optages i en almindelig Kriminalret.

Danske Lovs 6te Bog, der overskrives: Om Misgjerninger, indeholder den danske Lovgivnings Hovedbestemmelser om Forbrydelser og Straffe og maa altsaa betragtes

som Grundlaget for den danske Kriminalret. Ligesom der imidlertid ogsaa i de andre Lovens Boger findes enkelte ikke uvigtige Straffebestemmelser, saaledes indeholder den nyere Lovgivning en Mængde Straffelovbud, der, tildeels endogsaa væsentligen, have hævet og forandret Lovens Bestemmelser, hvorpaa det Følgende vil frembyde Exempler i Overflødighed, hvilket i Særdeleshed er Tilfældet med de tvende omfattende nyere Forordninger af 4 Oktbr. 1833 og 11 April 1840.

For Island var ved Rskr. 19 Febr. 1734 Christian den Femtes Lov gjort gjeldende i Sager om Drab og Tyveri, hvorimod iøvrigt den i Aaret 1565 konfirmerede saakaldte Store-Dom, som den vigtigste Anordning om Misgjerningssager, blev erklæret at skulle staae ved Magt. Da imidlertid denne Store-Dom ved senere Anordninger var bleven næsten aldeles afskaffet, og hvad Jonsbogen, især i sammes Manhelge- og Tyvebalk, og andre gamle islandske Love indeholde om Misgjerninger, saagodt som ganske er gaaet af Brug, og desuden var deels dunkelt og uforstaaeligt og deels upassende til de nuværende Forhold, blev det ved Fdn. 24 Jan. 1838 om Kriminalvæsenet paa Island bestemt, at Kong Christian den Femtes danske Lov, i Forbindelse med de senere Anordninger, hvorved samme er bleven forandret eller nærmere bestemt, for Fremtiden skal være den almindelige Regel ihenseende til Forbrydelsers Behandling og Afstraffelse paa Island, med de Undtagelser og nærmere Bestemmelser, som denne Anordning selv indeholder, og at Islands ældre særegne Love om disse Gjenstande skulle være ophævede. Fdns. § 1. De særegne Straffebestemmelser, som ere givne for at omhegne en i Danmark existerende særdeles borgerlig Indretning, som enten aldeles ikke eller ikke saaledes finder Sted paa Island, kunne dog ikke der faae nogen umiddelbar Anvendelse, men kun afgive en Analogie, naar en særegen Lov sammesteds mangler, hvorimod de for saadanne Indretninger for Island givne særdeles Anordninger vedblive at gjelde, f. Ex. Straffebestemmelserne i de islandske Handelsanordninger, ligesom og de for Island

givne særegne Politianordninger. Fdns. § 2. Jvfr. Fdns. § 7, hvorved det er bestemt, at naar der herefter gjøres nogen Forandring i de almindelige danske Straffelove, skal denne Forandring og, naar der ikke, paa Grund af særdeles Omstændigheder, i saa Henseende gjøres en særegen Undtagelse, være gjeldende for Island. Rskr. 25 Juli 1808 og 3 Mai 1816 ere ved denne Anordning ophævede. Fdns. § 18. De særskilte Undtagelser i Fdn. 24 Jan. 1838 ville blive anførte enhver paa sit Sted i dette Værk.

Om de danske Loves Anvendelse paa Grønlændere, der staae i Handelens Tjeneste, see Kanc. Skr. 11 Oktb. 1828. Jvfr. dog Kanc. Skr. 23 April 1831.

For Vestindien gjelde i Almindelighed de for Danmark givne Anordninger. Fdn 31 Marts 1755 § 3, jvfr. Kanc. Skr. 3 Decbr. 1831 og kgl. Resol. 6 Juni 1821. For Ostindien er ligeledes bestemt, at de Love, hvorefter der skal dømmes i alle Sager, ere de danske Love, forsaavidt ingen Undtagelse i saa Henseende er gjort. Justits-Reglement for Trankvebar 13 Juli 1836 § 8.

Anm. 1. Ved kgl. Resol. 26 Septbr. 1800 (K. T. f. 1800 S. 625—626) blev en Kommission nedsat, for at gjøre et Udkast til de Grundsætninger, paa hvilke Kriminalloven bør være bygget, samt afgive Betænkning om Lovkommissionens hensigtsmæssigste Organisation. Jvfr. J. A. Nr. 19 S. 1—49. Denne Kommission har iøvrigt intet Resultat givet, skjøndt en ny kriminel Lovgivning endnu i den kongelige Befaling 8 Jan. 1808 angaaende Oversættelsen af Krigs Art. Brev. 9 Marts 1683 omtales at skulle udkomme. Jvfr. Ørsteds Haandbog over den danske og norske Lovkyndighed 1 D. S. 37. Under 28 Januar 1840 er der nedsat en Kommission til at udarbeide et Udkast til en Straffelovbog for Hertugdømmene Slesvig og Holsten, og derved at arbeide hen paa Overensstemmelse i Kriminallovgivningen for alle Dele af Staten, og under 29 Febr. s. A. er det overdraget Generalprokureur

Ørsted at udarbeide de fornødne Forslag for at fuldstændiggjøre Kriminalloven for Kongeriget Danmark. K. T. 1840 S. 148 og 212—221.

Anm. 2. Ved Kanc. Cirkl. 29 Marts 1828 er det paalagt samtlige Retter at afgive Beretning til Kancelliet om de ved enhver Jurisdiktion i Aarets Løb forefaldende Sager angaaende Forbrydelser og Straffe, og der meddeles derefter i Kollegialtidenden en aarlig Oversigt over de forøvede Forbrydelser. — Ved Kanc. Cirkl. 8 Marts 1828 er det paalagt Amtmændene strax at indberette betydelige kriminelle Tilfælde til Kancelliet.

Første Hovedafsnit.

Den danske Kriminalrets almindelige Deel*).

Andet Kapitel.

Begreberne om Forbrydelser og Straffe.

§ 4.

En Forbrydelse (delictum, crimen) i dette Ords videste Betydning er *enhver i Medhold af Lovene strafbar Handling*. Denne Handling kan iøvrigt bestaae enten i Noget, der foretages, eller Noget, der undlades (§ 38). Det, der gjør en Handling til en Forbrydelse, er altsaa den Straf, der medfølger Samme (§ 5), og følgeligen kunne de retstridige Handlinger, der ikke ere belagte med Straf, heller ikke henføres under Begrebet om Forbrydelser. De andre Midler, som Lovgivningen kan betjene sig af istedetfor Straf for at bevirke et Lovbuds Overholdelse, ere: 1) Forekommel-

*) Ørsted: Over de første Grundregler for Straffelovgivningen i Eunomia 3 D. Indledning til den danske og norske Kriminalret i J. A. Nr. 15, 21, 22, 29 og 30 og A. f. Retsv. 3, 4 og 5 D. Jvfr. Sammes kritiske Anmeldelser i J. A. Nr. 4, 21 og 22; i N. J. A. 2 og 30 B. samt i J. T. 4 B. 1 H. S. 170—199, 6 B. 1 og 2 H. og 7 B. 1 H. Jvfr. J. T. 11 B. 1 og 2 H. Bornemann: Et Forsøg til at udkaste en almindelig Kriminalret i Astræa 2 B. 3 og 4 H. og 3 B. 2 og 3 H.

sestvang (L. 1—23—1*). 2) Umiddelbar Tvang til Pligtens Opfyldelse, hvor dette Middel kan ansees tilstrækkeligt, f. Ex. ved Exekutioner for Skatter og Afgifter. 3) Tvang til Skadeserstatning især ved uagtsomme Formuesbeskadigelser (L. 6—11—12 og 15 og Frn. 26 Marts 1811 § 11), dog ogsaa ved visse Legemsbeskadigelser (L. 6—11—2 og Frn. 1 Oktbr. 1833 § 28), og 4) Negtelse af Rettigheder, der vare betingede af Lovens Opfyldelse, f. Ex. ved Forsømmelse af Dokumenters Tinglæsning og af de befalede Rettergangsformers Jagttagelse, ved Tilsidesættelse af Budet i Frn. 8 Juni 1787 § 2, i Frn. 15 Decbr. 1820 §§ 3 og 9 o. s. v.

Forbrydelse er saaledes den videste Benævnelse paa strafbare Handlinger. Naar dette Ord tages i en mere indskrænket Forstand, betegner det kun de større strafbare Handlinger i Modsætning til Ordene: Forseelse eller Overtrædelse, i hvilken Betydning disse Udtryk forekomme i Præmisserne til Frn. 12 Juli 1799 og i Reglm. 22 Marts 1814 §§ 160 og 161. Men paa mange andre Steder saavel i Loven som nyere Anordninger forekomme disse Ord iflæng, og Ordene: Forseelse og Overtrædelse bruges ofte for at betegne de betydeligste Forbrydelser, f. Ex. i L. 1—24—12, 6—4—14, Frn. 3 Juni 1796 § 35, Frn. 13 Oktbr. 1819 § 4 og flere Steder. Imellem Ordene: Forbrydelse og Misgjerning er egentlig ingen Forskjel, uden det skulde være den, at det sidste Udtryk nærmest bruges om de allerstørste Forbrydelser. Frn. 20 April 1825.

Foruden de hernævnte almindelige Udtryk: Misgjerning, Forbrydelse, Forseelse og Overtrædelse, betjener vor Lovgivning sig undertiden af andre mere specielle Udtryk til at betegne strafbare Handlinger, iblandt hvilke især kunne mærkes følgende: Ugjerning (L. 1—20); Brøde (L. 6—3 og Frn. 4 Oktbr.

*) Om Anvendelsen af L. 4—23—1 see Domme i J. T. 21 B. S. 108—111, 24 B. 1 H. S. 148—151 og 28 B. S. 325—327. Jvfr. Kanc. Skr. 17 Marts 1829 og 21 Juli 1835 i K. T. f. 1835 S. 508.

1833); Brost (L. 6—9—16, 6—13—21); Ulykke (L. 6—8—7); Forurettelse (6—8—11); Udaad; Forgribelse (Fdn. om Justitskassen af 23 Decbr. 1735 § 13). — Den, der har begaaet en strafbar Handling, kaldes Forbryder (Plak. 15 Jan. 1790 og 5 Juni 1822); Misdæder (L. 1—24—7, 6—1—1, Fdn. 18 Decbr. 1767 §§ 1—3); Den Skyldige (L. 1—24—2, 4, 5, 12 og flere); Ugjerningsmand (L. 1—23—5); Udædisk Menneske (L. 1—13—19 og Fdn. 16 Oktbr. 1697); Delinkvent (Fdn. 21 Mai 1751, 7 Juni 1760 og 13 Marts 1761). I den kriminelle Proces kaldes Forbryderen desuden efter Omstændighederne: den Tiltalte, den Anklagede, den Domfældte, Arrestanten, Inkvisiten, o. s. v.

Anm. Efter den konventionelle Sprogbrug tages Ordet: Forseelse udentvivl i en tredobbelt Betydning. Enten betegner nemlig dette Ord en saakaldet Politiovertrædelse i Modsætning til en egentlig Justitsforbrydelse, og det i begge de forskjellige Betydninger, hvori Ordet: Politiforseelse forekommer (§ 35), samt uden Hensyn til, om Overtrædelsen er skeet med Forsæt eller af Uagtsomhed, og om Straffen er stor eller lille; eller ogsaa betegner Ordet: Forseelse enhver uagtsom Lovovertrædelse, enten virkelige Rettigheder eller blot en vis Retsorden derved krænkes og ligeledes uden Hensyn til Straffen; eller endeligen bruges dette Ord om enhver forsætlig eller uagtsom Lovovertrædelse af begge fornævnte Slags, naar den Straf, Samme medfører, kun er ubetydelig, og især naar den ikke bestaaer i Andet end Bøder. Overtrædelse er et Udtryk, der ikke blot bruges om strafbare men om alle retstridige Handlinger overhovedet. Den Afsondring, som nogle nyere Lovkyndige have villet, at Straffelovbogerne skulde gjøre imellem Forbrydelser og Forseelser, grundet alene paa Straffenes forskjellige Størrelse, er aldeles uhensigtsmæssig *).

*) Orsted: N. J. A. 29 B. S. 28—32 og J. T. 6 B. 1 H. S. 185—223.

§ 5.

Straf (poena) er det Onde, der paalægges Nogen som Lidelse for den af ham begaaede Lovovertrædelse (malum passionis ob malum actionis). Ethvert andet Onde, som følger af den begaaede Lovovertrædelse, f. Ex. Forpligtelse til Skadeserstatning, Tab i Agtelse og Indtægter, Aktionsomkostninger og Arrest, m. m., kan ikke henføres under Begrebet om Straf, skjøndt disse Onder vel, hvor Straffen er arbitrair, kunne faae nogen Indflydelse paa Straffens Bestemmelse (§ 61).

§ 6.

Den Lidelse, der saaledes i al Straf paalægges Forbryderen som Lidelse for den af ham begaaede Lovovertrædelse, har Retssamfundets Sikkerhed til Hovedøiemed. Straffeloven tilsigter nemlig at virke ved sin blotte Tilværelse som et Afskrækkelsesmiddel imod de for Staten og Medundersaatterne skadelige eller farlige Handlinger, der ikke ved andre Onder kunne forebygges (§ 4), og Straffens Udøvelse maa følge efter, for at ikke Straffelovens Trudsel skal blive aldeles uden Virkning. At dette er Hovedhensigten med al Straf, flyder umiddelbart af Straffens Natur, og det er indlysende, at der ikke, som Nogle have yttret, er noget Uretfærdigt i at straffe den, der iøvrigt er overbeviist om at have begaaet en virkelig Forbrydelse, for ved denne hans Afstraffelse at hegne om Samfundets Fred, da Fornuften nødvendigviis maa billige Anvendelsen af de Midler, hvorved det alene bliver muligt at overholde Retsordenen. Hellerikke fører dette Afskrækkelsessystem, som Andre have meent, til den Urimelighed, at alle Forbrydelser, uden Hensyn til deres Størrelse, skulde belægges med den høieste Straf, da Straffelovningen netop herved vilde forfeile sit Øiemed, at værne om Retssikkerheden, eftersom slige drakoniske Love, paa Grund af deres

unaturlige Strenghed, ikke i Virkeligheden vilde blive overholdte, og da Forbryderen desuden, naar alle Forbrydelser, de største med de mindste, saaledes vare satte i een Klasse, ikke havde noget Motiv mere til at afholde sig fra at begaae den største Forbrydelse, naar han engang havde gjort sig skyldig i en mindre strafbar Lovovertrædelse. Derimod er det Straffesystem, som ældre Kriminalister have fulgt, ifølge hvilket Straffen intet andet Øiemed skulde have end at gjengjelde, det er at tilføie den Skyldige den Lidelse, han paa Grund af sin Forbrydelse havde fortjent, hvilket System betegnes med Navnet: den absolute Straffetheorie eller Gjengjeldelsessystemet, aldeles forkasteligt, deels fordi det ligger udenfor den menneskelige Kjendeevne at uddele udvortes Lidelse i det rette Forhold til den indvortes Skyld, der ingenlunde kan bedømmes efter det udvortes forøvede Onde; deels fordi der ingen fast og bestemt Maalestok blev for Straffens Udmaaling efter denne Straffetheorie; og deels fordi Straffelovgivningen, efter dens Øiemed, at frede om Retsordenen, nødvendigviis maa tage mere Hensyn til Handlingens udvortes Retstridighed end til dens indvortes Umoralitet. Foruden det ovennævnte Hovedøiemed med al Straf, ved Straffetrudselen og dens eventuelle Udøvelse at afskrække fra Forbrydelser, kan Staten endnu have andre underordnede Øiemed med Straffen, nemlig:

1) Sikkerhed mod den enkelte Forbryder, hvilket Øiemed atter kan opnaaes paa tvende Maader, enten ved physisk Forekommelse, som skeer ved at betage Forbryderen Muligheden til at begaae nye Forbrydelser, hvorpaa fornemmelig Livsstraffen er Exempel og ligeledes mange Arter af Frihedsstraf, f. Ex. Hensættelse i Krudttaarnene i Citadellet Frederikshavn (Resol. 30 Juli 1817), eller ved moralsk eller psychologisk Forekommelse, som skeer ved at betage ham Tilbøieligheden til at begaae nye Forbrydelser ved at indvirke paa hans Villie og forbedre hans Tænkemaade, hvilket Hensyn har ligget til Grund ved Indretningen af Forbedringshusene, ligesom det udtrykkeligen er udtalt i Fdn. 11 April 1840 § 26

ihenseende til Valget af Strafarterne for Børn, og gjelder det Samme om den Underviisning, der er befalet at skulle gives Delinkventen efter L. 2—7—7 og 8 og Fdn. 13 Marts 1761.

2) Fyldestgjørelse for den Forurettede, forsaavidt dette iøvrigt lader sig forene med Straffens Hovedøiemed, hvorpaa den i Lovgivningen undertiden foreskrevne Afbigt afgiver Exempel (L. 6—8—6, Fdn. 31 Jan. 1791 § 3, Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 1 og § 30. Jvfr. Fdn. 11 April 1840 § 44 og 26 Marts 1841 § 14).

3) En særdeles Afskrækkelse ved en offentlig og rystende Afstraffelsesmaade, hvilket f. Ex. finder Sted ved de saakaldte exemplariske Straffe, hvorpaa Fdn. 16 Oktbr. 1697, 7 Febr. 1749 og 18 Decbr. 1767 tidligere frembød de mest iøinefaldende Beviser, men hvilke Lovbud nu væsentligen ere formildede ved Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 10. Jvfr. Plak. 31 August 1813 § 6, Fdn. 20 April 1825 § 1 og Fdn. 11 April 1840 § 34.

I den danske Lovgivning er iøvrigt, efter dennes hele Natur og Indretning, ingen almindelig Straffetheorie enten udtrykkeligen fremsat eller gjennem hele den kriminelle Lovgivning tydeligen udtalt. I Lovens Fortale træder Afskrækkelsessystemet mærkeligst frem („At de Uretviise og Uretfærdige ved Lovens Straf kunne vorde formeente at gjøre Uret“), ligeledes i L. 6—13—8 („Andre til Exempel og Forskrækkelse“), i Fdn. 16 Oktbr. 1697, 7 Febr. 1749 og Fdn. 18 Decbr. 1767 („Andre Ligesindede til Skræk og Afsky“) og i Plak. 18 Mai 1780 („Det, som er Hensigt af al Straf, at den skal være de Skyldige og andre Ligesindede til Skræk“). Derimod synes et Gjengjeldelses- eller Forsonings-System at ligge til Grund for en Mængde andre Straffebestemmelser, f. Ex. i L. 6—1, 6—13—14 og 15. Jvfr. Fdn. 16 Oktbr. 1697 og 7 Febr. 1749 („At uskyldigt Blod kan faae en christelig Forsoning“). I Rskr. 16 Mai 1760 angaaende Udkastet til en ny islandsk Lovbog har Lovgiveren iblandt flere vigtige

Grundsætninger om Straffenes Bestemmelse udtalt, at Folkets Sikkerhed og det almindelige Bedste maa være Hensigten i alle Straffe, og at disse derfor ikke bør indbefatte Mere eller Mindre, end dette Øiemærke udkræver.

Tredie Kapitel.

Om Betingelserne for Strafbarheden.

§ 7.

Til Begrebet om en Forbrydelse udfordres nødvendigt en udvortes, foretagen eller efterladt, Handling. Saalænge Forbryderen har indesluttet sit forbryderske Forsæt hos sig selv og ikke paa nogen Maade ladet det træde frem i Virkeligheden (delictum intentatum), er der Intet af ham foretaget, hvorved Retsordenen er bleven forstyrret og hvorfor Straf skulde anvendes; thi Straffetrudselen har i saa Fald netop bevirket det, den har tilsigtet, nemlig at tilbageholde den retstridige Virksomhed *). En saadan blot Villie til at begaae en Forbrydelse kan altsaa, om det ogsaa var muligt at godtgjøre dens Tilværelse, ikke belægges med Straf. Saasnart denne Villie derimod paa nogensomhelst Maade træder frem i den udvortes Verden, om det endog blot skeer ved Ord (Trudsler), existerer der et udvortes Faktum, som Staten, forsaavidt det er nødvendigt (§ 4), kan belægge med Straf.

*) Jvfr. Domme i J. T. 17 B. 2 H. S. 225—228 og i J. U. 1 B. S. 300—302.

Imidlertid giver den blotte Trudsel om en Forbrydelse i Almindelighed efter vore Love kun Forekommelseøret (L. 1—23), og det er kun under kvalificeerende Omstændigheder og hvor et andet Retsbrud derved begaaes, at den bliver Gjenstand for Straf (L. 2—9—21, 6—1—18, 6—9—16 og 20. *)

§ 8.

Ligesom al Strafs Anvendelse forudsætter en udvortes Gjerning (§ 7), saaledes forudsætter ogsaa den fulde Strafs Anvendelse, at hele den Forbrydelse, der skal straffes, beviisligen existerer. Indbegrebet af alle de, saavel subjektive som objektive, Egenskaber, der udfordres til at danne Begrebet om en Forbrydelse kaldes Forbrydelsens Væsen, eller, med et almindeligt antaget Udtryk, corpus delicti. Forsaavidt der altsaa i en Handling mangler nogen af de til Begrebet om denne Forbrydelse nødvendige Egenskaber, finder ikke hele Forbrydelsen Sted, og den fulde Straf kan følgeligen hellerikke anvendes. Om derimod de tilstedeværende Bestanddele af Forbrydelsen kunne belægges med en mindre Straf, beroer først paa, om disse i og for sig ere af den Beskaffenhed, at de for Retssikkerhedens Skyld maae ansees med Straf, da ofte det Faktum, der under andre Omstændigheder og i Forbindelse med andre Data kan være en Forbrydelse, kan, adskilt fra disse, være aldeles uskyldigt, f. Ex. Nødtyveri, Nødværgesdrab, o. s. v., og dernæst paa Besvarelsen af det Spørgsmaal, om ulovbestemte Forbrydelser kunne ansees med Straf (§ 9).

Anm. Udtrykket: corpus delicti bruges undertiden til at betegne det blot Objektive i en Forbrydelse, altsaa den forbry-

*) Arbitrair Straf af Fængsel paa Vand og Brød anvendt for Trudsler, betragtede som utilladelig Selvtægt. Dom i J. T. 28 B. S. 325—327. Arbitrair Straf af offentligt Arbeide anvendt paa Personer, som havde afpresset Folk Penge under Trudsel af at de ellers vilde bekjendtgjøre vanærende Ting om dem. Domme i J. T. 33 B. S. 20—26 og J. U. 2 Aarg. S. 234.

derfte Virksomhed og den udvortes Følge af Samme, med Afsondring af alt det Subjektive i Gjerningen, f. Ex. Drabet som saadant, uden Hensyn til, under hvilke Betingelser det er forøvet. Ofte bruges dette Udtryk om Indgrebet af de sandselige Spor, der vise Forbrydelsens Tilværelse (§ 40), og betegner altsaa det Samme som Ordene: Kjendsgjerninger og Indicier (Fdn. 21 Mai 1751 § 2); ofte ogsaa om den Gjenstand, der frembyder disse Spor, f. Ex. det dræbte Legeme, Instrumentet, det forfalskede Dokument, o. s. v. (Fdn. 21 Mai 1751 § 4), og undertiden om den Vished om Forbrydelsens Tilværelse, som herved tilveiebringes (§ 10).

§ 9.

Mange, saavel ældre som nyere, Kriminalister have anseet det som en nødvendig Betingelse for en Handlings Strafbarhed, at den udtrykkeligen i Lovgivningen var erklæret for en Forbrydelse (Nulla poena sine lege). Denne Mening er imidlertid uantagelig. Retssikkerhedens Overholdelse, der er Øiemedet med al Strafs Uddeling (§ 6), forbrer nødvendigt, at ogsaa de i Loven unævnte Handlinger, der efter deres Natur ere strafbare, maae belægges med Straf, og det vilde kun tjene til at aabne en vid Mark for Lovenes Overtrædere, dersom disse uden Fare kunde begaae alle de Forbrydelser, hvorfor Lovgivningen ikke udtrykkeligen havde fastsat Straf, da det er umuligt i nogensomhelst, endog den fuldstændigste, Lovbog at omhandle alle mulige strafbare Retskrænkelser og bestemme Begreberne om disse saa nøiagtigt, at en Handling ikke derefter skulde kunne foretages med saadanne Modifikationer, at den ikke længer bogstaveligen hørte ind under Lovens Begreb om Samme, og altsaa, naar hiin Sætning antoges, ikke længer kunde blive Gjenstand for Straf. At der navnligen i vor kriminelle Lovgivning ikke har været tænkt paa at levere en saadan udtømmende Frem-

stilling af alle mulige Forbrydelser, fremlyser synligt nok af hele Anordningen og Indholdet af Lovens sjette Bog, der heelt igjennem kun indeholder fragmentariske Straffebestemmelser, og hvor i Særdeleshed de mangfoldige forskjellige Maader, paa hvilke man kan deeltage i en Forbrydelse, som Hovedmand og Medhjælper, som physisk og psychologisk Aarsag, som begyndende og fuldforende Forbryder, o. s. v., findes enten aldeles forbigaaede eller ialfald kun berørte paa en høist ufuldstændig Maade, hvoraf, dersom hiin Grundsætning antoges, vilde følge, at en utallig Mængde af de allerstørste Forbrydelser maatte hengaae aldeles ustraffede. Ligesom det Nysanførte viser Grunden, hvorfor man efter enhver, og navnligen efter den danske, Lovgivning, maa belægge de i Loven unævnte men efter deres Natur utvivlsomt strafbare Handlinger med Straf, saaledes ere ogsaa de Grunde, man har anført imod denne Mening, i sig af liden eller ingen Værd. Naar man nemlig har sagt, at der ikke gives nogen naturlig Strafferet, og at Straf ikke er et absolut nødvendigt Middel til Retssikkerhedens Overholdelse, da er dette en ubeviislig Paastand, da der aabenbart ere fredsforstyrrende Handlinger, imod hvilke en Stat ikke kan sikkre sig ved andre Tvangsmidler end ved Straf (§ 4). At den Afskrækkelse, som al Straf tilsigter, nødvendigt forudsætter Kundgjørelsen af Straffetrudselen, er ligesaa urigtigt, da det netop i forøget Grad vil afskrække fra Forbrydelser, naar ogsaa de ulovbestemte Forbrydelser straffes, og da det ialfald staaer til Lovgiveren udtrykkeligen at tilkjendegive denne Grundsætning. At det endeligen skulde være ubilligt at fordre af Undersaatterne, at de skulde kunne udfinde de ulovbestemte Forbrydelser, gjendrives let ved den Betragtning, at naturligviis ingen andre ulovbestemte Handlinger skulle straffes end de, hvor enten den naturlige Følelse eller en aldeles utvivlsom Lovanalogie tilsiger, at Handlingen er en Forbrydelse, og til at gjøre denne Slutning udfordres der ikke meer end almindelig Menneskeforstand. Iøvrigt er det vist nok, at hvor det kan være

tvivlsomt, om en unævnt Handling bør belægges med Straf eller ikke, bør det Sidste antages, og af denne Grund bør man ogsaa være varsommere med at udvide Straffebestemmelserne til de ulovbestemte Handlinger, hvorved blot en vis Orden i Staten krænkes (Politiforseelser), end til dem, ved hvilke virkelige Rettigheder angribes (Justitsforbrydelser), da det vel i Almindelighed vil være vanskeligere at indsee hines Strafbarhed end disses, i hvilken Henseende det hellerikke bør oversees, at Lovgiveren selv ikke har fundet det overflødigt udtrykkeligen at udvide deslige Bestemmelser, selv i de Tilfælde, hvor der syntes at være fuldkommen Aarsagernes Lighed (Plak. 16 Aug. 1828). At imidlertid Lovens Analogie, ogsaa for disse Forseelser, kan være saa afgjørende, at man ikke vil tage i Betænkning at udvide den for visse navngivne Politiforseelser fastsatte Straf til aldeles lige ulovbestemte Tilfælde, kan neppe kaldes i Tvivl. — Som Lovbud, der bestyrke det Ovenanførte, kunne mærkes Fdn. om Begravelser 7 Novbr. 1682 § 28, Kr. Art. Brev 9 Marts 1683 § 188, 8 Jan. 1752 § 979 og 29 Juli 1756 § 782, Plak. 31 Aug. 1813 § 9, Rglm. 22 Marts 1814 § 161, Plak. 21 Juli 1815 § 7, 7 April 1819, og nu især Fdn. 11 April 1840 § 76, der udtrykkeligen fastsætter, at da det ikke er gjørligt ved almindelig Lov at afsondre alle de mangfoldige Arter af Bedragerier, som lade sig udføre, skal ethvert unævnt Bedrageri straffes i Lighed med det lovbestemte Bedrageri, hvormed det nærmest kan sammenlignes.*)

§ 10.

At Tilværelsen af den Handling, der skal kunne ansees med Straf, først maa være beviist, er en saa umiddelbar

*) Schlegel: Ere Domstolene berettigede til at tilfinde Straffe for ulovbestemte Forbrydelser i Astræa 2 B. 2 H. S. 366—377. Jvf. Ørsted i J. A. N. 20 S. 213—260 og A. f. Retsv. 3 D. S. 48—55.

Følge af Retfærdighedens Fordringer og flyder saa ligefrem af den første af alle logiske Regler, at Intet maa antages uden tilstrækkelig Grund, at herfor ikke behøves noget videre Beviis. Saalænge altsaa det omhandlede Faktum ikke er fuldkomment beviist, kan Forbryderen ikke straffes herfor, men ialfald kun for de beviste Bestanddele af dette Faktum, forsaavidt disse i sig ere strafbare (§ 8), eller forsaavidt Lovgiveren, hvilket ikke endda saa sjeldent er Tilfældet, har erklæret en i sig selv kun mistænkelig Handling for en Forbrydelse, med Hensyn til at den staaer i saa nær Forbindelse med andre farlige og skadelige Handlinger, at han, for at forebygge disse, ogsaa under Straf maatte forbyde hine, hvorpaa iblandt Andet som Exempel kan mærkes Plak. 21 Decbr. 1823 om Kaardestokke. Mange Kriminalister have vel antaget, at hvor et ufuldstændigt Beviis for en Forbrydelses Tilværelse var tilveiebragt, kunde en extraordinair mindre Straf anvendes istedetfor den lovbestemte fulde Straf. Dette er imidlertid urigtigt; thi enten er det beviist, at Forbrydelsen er begaaet, og i saa Fald er den fulde Straf anvendelig, eller ogsaa er dette endnu ubeviist, og da bør hverken en mindre eller en større Straf anvendes, da det Første indeholder, kun i ringere Grad, den samme Uretfærdighed, som det Sidste. Vor Lovgivning hjemler heller ingen extraordinair mindre Strafs Anvendelse paa den ufuldstændigt beviste Forbrydelse, saaledes som adskillige andre Landes Lovgivninger*), men den Anklagede frifindes i saa Fald for videre Tiltale, da man i Praxis ikke let paalægger ham Benegtelsesed**). Imidlertid gives der i vor Lovgivning et enkelt Exempel paa, at En belægges med den fulde Straf

---

*) At denne Mening forhen har været antaget hos os, sees af Stampes og Sevels Svar paa nogle Spørgsmaal til det juridiske Fakultet. S. 104—115 og 301—313.

**) Frifindelsesdomme i J. T. 36 B. S. 141—146 og J. U. 2 Aarg. S. 405—410.

paa Grund af blot Mistanke, nemlig i Fdn. 2 Aug. 1786 § 16, hvilket Lovbud imidlertid maa ansees som en ganske særlig Undtagelse. L. 6—13—3 indeholder derimod intet Exempel herpaa, hvilket nu især sees af Plak. 12 Juni 1827, og endnu mindre hører L. 6—6—8, 6—13—12, Fdn. 19 Febr. 1783 § 6 og Plak. 1 Febr. 1826 herhid, da den Paagjeldende i alle disse Tilfælde ikke straffes paa Grund af en blot Mistanke men for en ham overbeviist Handling, skjøndt Straffen rigtignok er bestemt saaledes, at Lovgiveren maa antages at have i det beviste Faktum ligesom forudsat, at en anden Forbrydelse tillige er begaaet*).

Anm. 1 Undersøgelsen om den Visheds Grad, der bør haves om en lovstridig Handlings Følger, naar Straffen beroer paa Samme, og om Indiciebeviset, henhører i den kriminelle Proces og vedkommer os ikke paa dette Sted**).

Anm. 2. Om Virkningen af at En kun frifindes for videre Tiltale, maa henvises til Retssystemets almindelige Deel i Kapitlet om Agtelse. Jvfr. Kanc. Cirkl. 6 April 1816 og Kanc. Skr. 30 Septbr. 1817. Ligeledes kan mærkes Fdn. 15 Mai 1834 §§ 3 og 4, Fdn. 24 Oktbr. 1837 § 6 og 1 Jan. 1840 §§ 11 og 26.

§ 11.

Ligesom det Beviis, der, efter det Foregaaende (§ 10), maa være tilveiebragt for en Forbrydelses Tilværelse, forend Samme kan belægges med Straf, efter vor Retsforfatning, kun kan tilveiebringes igjennem Domstolene, saaledes kan, efter vor Lovgivning, Straf hellerikke paalægges Nogen uden ved Dom. Jvfr. Præmisserne til Forordningen om Fængs=

*) Ørsted: N. J. A. 4 B. S. 208—210.

**) Ørsted: N. J. A. 1 B. S. 43—79 og 21 B. S. 32—43. Jvfr. Lovudkast om Indiciebeviset i N. T. f. 1840, Anhang til Nr. 10.

lernes bedre Indretning af 5 April 1793 („Det strider imod Retfærdighedens Grundsætninger, at Nogen skulde ansees skyldig til Straf, forend han dertil paa lovlig Maade er bleven domt“) og Rskr. 5 Decbr. 1794. Fra denne almindelige Regel gives imidlertid enkelte Undtagelser:

1) De kongelige Kollegier og Ovrighederne kunne ofte fastsætte Boder saavel for de underordnede Embedsmænd, deels for at tvinge dem til at opfylde deres Embedspligt og deels for at korrigere dem for mindre betydelige Overtrædelser, som ogsaa for Andre, der ikke ville give Mode efter Tilsigelse eller udfore dem paalagte offentlige Forretninger, m. m. Rskr. 7 Febr. 1794 § 23, Fdn. 29 Juli 1814 for Kjobst. §§ 21, 23, 24 og 26, for Landet §§ 14, 16, 17 og 19, Plak. 10 Febr. 1818 § 2, 7 Novbr. 1827 § 6, Fdn. 30 Mai 1828 og 8 Juli 1840 § 55. Undertiden kunne offentlige Betjente afskediges efter Resolution, hvilken dog, forsaavidt det er kongelige Embedsmænd, maa afgives af Kongen selv, men dette kan i saa Fald ikke betragtes som Straf men er en Anvendelse af Ovrighedsmagten. Fdn. 1 Febr. 1797 § 88, 3 Decbr. 1828 § 49 og 8 Juli 1840 § 21. Ligeledes kunne de foresatte Embedsmænd undertiden anvende legemlige Revselser paa visse Ringere af deres Underordnede. Instrux 21 Marts 1741 og Fdn. 27 Jan. 1804 § 87. I enkelte Tilfælde kan ogsaa den, der har gjort sig skyldig til korporlig Straf, undergive sig Ovrighedens eller Kancelliets Resolution. Resol. 12 Oktb. 1812 §§ 4 og 5 (K. T. f. 1815 S. 477—478), Rskr. 21 Mai 1823 §§ 2 og 4, Fdn. 24 Septbr. 1824 § 4 og for Island Fdn. 24 Jan. 1838 §§ 11 og 12. — Efter Fdn. 3 Decb. 1828 § 50 bestemmer Rentekammeret Storrelsen af Boderne for Stempelpapirsanordningernes Overtrædelse, hvorimod Retten har at afgjore Sporgsmaalet, om den paaklagede Overtrædelse er begaaet, hvis Vedkommende fordrer Dom herfor, da ellers ogsaa dette kan afgjores af Rentekammeret.

2) De under Fattigvæsenet indtagne Personer kunne af

deres Foresatte paalægges Straffe af en vis Grad, hvilket ogsaa gjelder om Fangerne i Straffeanstalterne (§ 48).

3) Den subsidiaire Straf for Uformuende, der ei kunne betale Boder, hvilke Boder iøvrigt somoftest, men dog ikke altid, ere paalagte ved Dom, bestemmes ved Resolution af Øvrigheden (§ 45). Løsladelse af Straffeanstalterne efter Benaadning skeer i Almindelighed paa det Vilkaar, at den Paagjeldende, i Tilfælde af ny Forbrydelse, uden videre Dom skal kunne indsættes i den Straffeanstalt, hvorfra han løslades (§ 68).

4) Ved Forlig kan den, der har gjort sig skyldig i Forseelser, der ere Gjenstand enten for blot privat Forfølgning, eller ogsaa for offentlig Forfølgning, naar der for disse sidste gives lovbestemte Boder og vedkommende Øvrighed deri samtykker, vedtage at erlægge Boder, hvorved da er at mærke, at det udtrykkeligen i Forliget bør tilkjendegives, at en saadan ved Forlig vedtagen Mulkt i Gjentagelsestilfælde bør have samme Virkning, som om den ved Dom var paalagt. Plak. 12 Jan. 1821 og 20 Mai 1835 § 3, jvfr. Plak. 29 Marts 1813. Kanc. Skr. 29 Juni 1822, 31 Oktbr. 1826 og 20 Jan. samt 14 April 1827*). Paa Island kan den Skyldige i alle Bodesager, om Mulktens Størrelse end ikke er aldeles lovbestemt, undgaae Dom ved mindelig at erlægge den lovbestemte eller af Amtet bifaldte Mulkt og Sagens Omkostninger. Fdn. 21 Jan. 1838 §§ 10 og 11.

Anm. Den Forældre ved Plak. 9 Jan. 1741 tilstaaede Myndighed til uden Lov og Dom at sætte deres Børn i Tugthuset til Forbedring er ophævet ved Plak. 8 April 1771. Jvfr. Rskr. 23 Novbr. 1753, der er ophævet ved Rskr. 5 Decbr. 1794, og Fdn. 8 Juni 1787 § 16.

*) Ørsted: J. T. 9 B. 2 H. S. 104—105.

§ 12.

For at iøvrigt en Handling, efterat dens Tilværelse er beviist (§ 10), skal, ved Domstolene (§ 11), kunne erklæres for en Forbrydelse og som saadan belægges med Straf, udkræves der, som subjektiv Betingelse, Tilregnelighed hos den Handlende, og, som objektiv Betingelse, Retstridighed i Handlingen selv. Heraf følger altsaa, at naar det, der skulde gjøre en vis Handling til en Forbrydelse, af en eller anden Grund ikke kan tilregnes den Handlende (§§ 13—18), eller naar Ingens Ret, enten Statens eller enkelt Mands, krænkes ved den foretagne eller efterladte Handling (§ 19), existerer der heller ingen Forbrydelse, da der i begge Tilfælde mangler det, der alene giver Handlingen dens forbryderske Charakteer.

§ 13.

Den Tilregnelighed, der, efter det Nysanførte (§ 12), er en nødvendig subjektiv Betingelse ved enhver Forbrydelse, er at forstaae ikke blot saaledes, at Handlingen i sig selv, som Handling, maa grunde sig i den Handlendes Frihed, men ogsaa at det i Handlingen, der gjør den til en Forbrydelse, det er Handlingens Strafbarhed, maa have sin Grund i den Handlendes Frihed*). Heraf følger altsaa, at der ingen Forbrydelse existerer: 1) naar den Handlende aldeles mangler Villiens Frihed, hvilket er Tilfældet med Afsindige (§ 14), Børn (§ 15) Søvngængere og aldeles Berusede (§ 16), og 2) naar den Handlende, skjøndt han ikke saaledes er berøvet Frihedens Brug, dog ikke har indseet eller idetmindste kunnet og burdet indsee Handlingens Forhold til Loven eller dens Strafbarhed (§ 17).

---

*) Ørsted: Eunomia 2. D. S. 198—276 og A. f. Retsv. 3 D. S. 144—164. Jvfr. N. J. A. 19 B. S. 215—221.

§ 14.

At Villiens Frihed er en nødvendig subjektiv Betingelse, for at nogensomhelst Handling, altsaa ogsaa en Forbrydelse, skal kunne tilregnes Nogen, følger ligefrem af Begrebet om Tilregnelse, der er den Dom, hvorved Nogen erklæres som fri Aarsag til en Handling. Den Handling, der frembringes ved en uimodstaaelig Naturnødvendighed, enten denne nu viser sig som en udvortes synlig Magt, i hvilket Tilfælde Handlingen kaldes udvortes nødvendig (actio coacta), eller som en indvortes usynlig Magt, da Handlingen kaldes indvortes nødvendig (actio intrinsece necessaria), ophører i det Samme at være en Handling og bliver en blot Liden. At anvende Straf paa deslige ufrie og altsaa utilregnelige Handlinger, vilde, efter Øiemedet med Strafs Anvendelse (§ 6), være aldeles hensigtsløst, da herved dog aldrig kunde virkes Noget til Afskrækkelse fra retstridige Handlinger af slige fornuftberøvede Væsener i et tilkommende lige Tilfælde, eftersom Straffelovens Trudsel ikke, som Afskrækkelsesmotiv, kan afholde den fra at overtræde Straffeloven, der ikke er modtagelig for nogetsomhelst Motiv (incapax motivorum).

Den første Klasse af Personer, der, formedelst Mangel af Villiens Frihed, ere straffrie, ere de aldeles Affindige, der i Lovgivningen i Almindelighed benævnes Gale og Rasende. Under dette Udtryk indbefattes her alle de Personer, som paa Grund af Sindssvaghed ikke ere istand til ved Forestillingen om Straffelovens Trudsel at styre deres Handlinger (§ 6). De Personer altsaa, der til visse Tider have lyse Mellemrum, men i andre Øieblikke ere at ansee som affindige (mente capti), saavelsom de, paa hvem visse falske Forestillinger (fixe Ideer) udøve et uimodstaaeligt Herredømme over Villien, maae, forsaavidt angaaer de Handlinger, der hidrøre fra en saadan syglig Sindstilstand, være straffrie. Om og hvorvidt iøvrigt den Paagjeldende kan antages at have været i en saadan Tilstand, maa naturligviis iforveien afgjøres, og dette Spørgsmaal, der ofte kan være meget

tvivlsomt, vil i Almindelighed ikke kunne besvares uden af lægekyndige Personer. Hvad Dovstumme angaaer, da ville disse nu, da der i Staten er sorget for baade at gjøre dem de forskjellige Handlingers Følger begribelige, og tillige at bibringe dem Begreber om Lov og Ret, i Almindelighed ikke kunne fritages for Straf. Skulde derimod en Dovstum være opvoxen uden at have modtaget den lovbefalede Dannelse, hvilket forresten nu ikke let vil kunne skee (Plak. 11 April 1817), og altsaa ikke kunne enten indsee Handlingens Følger eller være modtagelig for Straffetrudselen, maa han naturligviis efter det Ovenanførte være fri for Straf. At vor Lovgivning følger denne Grundsætning om afsindige Personers Straffrihed, skjøndt der ikke i Samme findes nogen almindelig Regel fremsat derom, kan sees af L. 6—6—17 og 21, der bestemmer, at Gale ikke skulle straffes for Manddrab eller Selvmord, og ligeledes fremlyser det af Præmisserne til Fdn. 18 Decbr. 1767, hvor det bestemmes, at de Personer, hvem Forstandens Brug er berøvet, ikke skulle straffes men behandles efter L. 6—6—17 og 1—19—7. De Personer, hvilke Fornuftens Brug ikke er aldeles berøvet, men som derimod have svage Forstandsevner (Taaber, Daarer, Stupide, Fjantede og Fjottede), kunne af denne Grund ikke ubetinget erklæres straffrie, naar de begaae Forbrydelser, da Betingelsen for Strafs Anvendelse forsaavidt ikke kan siges at mangle dem*), medmindre deres Stupiditet skulde bevirke, at de ikke kunde indsee det Forbryderske i deres Handling (§ 13), da de i saa Fald vistnok ikke kunne straffes for Samme. L. 6—19—10 er her ikke uvigtig. Ved arbitraire Straffe kan iøvrigt denne Forstandssvaghed ofte komme Forbryderen til Gode ihenseende til Valget af Straffegraden (§ 60**). Om Handlinger, der

---

*) Dom i J. U. 2 Aarg. S. 177—179.

**) Da saavel Deterministerne som Indeterministerne antage een Sindstilstand, der tilsteder, og een, der udelukker Handlingernes Tilregnelighed, er det forsaavidt, hvad det her opkastede Spørgs-

begaaes i Nødstilfælde, kunne straffes, vil blive undersøgt nedenfor (§ 19).

§ 15.

Af den ovenfor (§ 14) angivne Grund kan Straf heller ikke anvendes paa **Børn**, saalænge de ere i en Alder, i hvilken Fornuften ikke er udviklet i den Grad, at Straffeloven kan indvirke paa deres Villie og at de kunne indsee deres Handlingers Forhold til Samme. Da det imidlertid vilde lede til altfor megen Vilkaarlighed i Anvendelsen af denne Sætning, dersom Domstolene i ethvert Tilfælde skulde afgjøre, om denne Forstandsudvikling kunde ansees at være tilstede eller ikke, have næsten alle Lovgivninger foreskrevet en vis Alder, med hvilken Strafbarheden skal begynde, og den danske Lovgivning har i denne Henseende fastsat det fyldte 15de Aar som **kriminel Lavalder**. L. 1—21—9, Fdn. 3 Juni

---

maal angaaer, ligegyldigt, hvilket af disse Systemer man bekjender sig til. Jvfr. herom Hovitz: Om Affindighed og Tilregnelse i J. T. 8 B. 1 H. S. 1—117. Ørsteds Bemærkninger herover l. c. S. 118 ff. og Sibbern i J. T. 9 B. 1 H. S. 1—90. Brandis: Om den juridiske Bestemmelse af Affindighed i J. T. 8 B. 2 H. S. 205—217. Jvfr. Ørsted: Eunomia 3 D. S. 155—159 og N. J. A. 21 B. S. 103—106. — Af **Domme**, i hvilke det er antaget, at En paa Grund af Sindsforstyrrelse ikke kunde straffes, men særegne Betryggelsesmidler tildeels ere anvendte, eller hvori det dog er sat under Spørgsmaal, om den Vedkommende kunde ansees capax motivorum, kunne mærkes de i J. A. Nr. 23 S. 40—47; N. J. A. 19 B. S. 113—114; J. T. 8 B. 2 H. S. 182, jvfr. 10 B. 2 H. S. 172 samt Forsete for 1822 S. 232—260 (jvfr. Noten ved Indholdslisten sammestєds) og S. 695—718, Forsete for 1823 S. 341—356 og 359—378 og for 1824 S. 193—208, i K. T. f. 1827 S. 33—45 og 899—922 samt i J. T. 23 B. S. 37—40, 140—145, 24 B. 2 H. 218—225, 25 B. S. 166—175, og 190—199, 28 B. S. 267—271, 319—325, 327—331 og 351—355, 35 B. S. 142—149 anførte.

1796 § 38 og Plak. 5 Mai 1797*). Jvfr. L. 1—13—18. Hvad forsætligt Manddrab angaaer, er det fyldte 14de Aar bestemt som kriminel Lavalder i L. 6—6—19.

Imidlertid har saavel Loven selv i nogle Tilfælde (L. 6—3—10, 6—6—19 og 6—21—6, jvfr. N. L. 6—17—43), som ogsaa adskillige nyere Anordninger fastsat, at en arbitrair mindre Straf for visse Forbrydelser skal anvendes efter det fyldte 10de Aar. Forbud at skyde med Neglebøsser 8 Decb. 1685, Fdn. om Fuglereders Borttagelse 14 Aug. 1712, Plak. om Opløb i Kjøbenhavn 30 Juli 1759, jvfr. Rskr. 5 Juli 1775, Skovfdn. 18 April 1781 § 50, Tyvsfdn. 20 Febr. 1789 § 6, Veifdn. 13 Decbr. 1793 § 92, Hegnsfdn. 29 Oktbr. 1794 § 22, Plan for Kjøbenhavns Fattigvæsen 1 Juli 1799 § 157, Fattigrglm. 5 Juli 1803 f. Kjøbst. § 51 og f. Landet § 68 samt Plak. 14 Decbr. 1810 § 24 og Plak. om Tvangsarbeidsanstalten i Odense 21 Decbr. 1825 § 4, jvfr. Fdn. 21 Aug. 1829 § 7, den nye Tyvsfdn. 11 April 1840 §§ 26—28 og Fdn. om Brandstiftelse 26 Marts 1841 § 12. Efter disse Anordninger bliver altsaa det fyldte 10de Aar en foreløbig kriminel Lavalder, og det fyldte 15de og, hvad forsætligt Manddrab angaaer, det fyldte 14de Aar den fulde kriminelle Lavalder. Nogle af disse Anordninger nævne iøvrigt Børn imellem 10 og 15 Aar og Andre ikkun simpelt hen Børn uden at bestemme noget Minimum af Alder, og skjøndt der altsaa, hvad de sidste angaaer, kunde være nogen Anledning til at anvende sammes Straf, der somoftest kun er at ansee som en befalet Huusrevselse, ogsaa paa Børn under 10 Aar, naar de havde Evne til at skjønne over den af dem foretagne Handling, antages det dog almindeligt, i Analogie af de Anordninger, der udtrykkeligen nævne Børn imellem 10 og 15 Aars Alderen, at Børn under det 10de Aar aldrig kunne straffes. At der imidlertid kunne anvendes Sikkerhedsmidler

*) Ørsted: J T. 15 B. 2 H. S. 192—193.

imod et saadant Barn under 10 Aar, viser Kanc. Skr. 17 Novbr. 1818.

De foran nævnte mangfoldige Lovbud, efter hvilke Børn imellem 10 og 15 Aar belægges med en mindre arbitrair Straf, foranledige det Spørgsmaal, om Børn i denne Alder ikke for alle andre Forbrydelser kunne ansees med en arbitrair Straf. For denne Mening kan anføres, at man i vor Lovgivning ofte maa udlede almindelige Regler af specielle Bestemmelser, og at det synes underligt, at Børn imellem 10 og 15 Aar skulde kunne belægges med Straf for en Mængde, tildeels ubetydelige, Forseelser og derimod ikke kunne straffes for andre meget grove Forbrydelser; men imod Samme kan bemærkes, at da det 15de Aar nu engang i vor Lovgivning er foreskrevet som almindelig kriminel Lavalder, synes man ikke, udenfor de lovbestemte Undtagelsestilfælde, beføiet til paa Personer under denne Alder at anvende nogen Straf; at de ovenanførte Lovbud netop, som Undtagelser, bestyrke den modsatte almindelige Regel; at L. 1—13—18 derhos viser, at Børn under 15 Aar ikke kunne straffes for en meget stor Forbrydelse, nemlig Meened*), og endeligen at saavel Fdn. 20 Febr. 1789, der straffede Voxne baade for Tyveri og Hæleri, men Børn kun for den første Forbrydelse**), som Fdn. 11 April 1840, der i § 29 kun bestemmer Straf for Børn under 15 Aar for Tyveri, derved indirecte vise, at Børn ikke skulle straffes for Hæleri, hvilket ogsaa udtrykkeligen var udtalt i Lovudkastets Motiver***). Da det dog vilde være uantageligt, at disse Personer aldrig skulde for endogsaa nok saa store Forbrydelser straffes udenfor de lovbestemte Tilfælde, er man i Praxis gaaet den Middelvei at anvende Straf paa Børn imellem 10 og 15 Aar i alle de Tilfælde, hvor de tydeligen maatte kunne indsee det Forbryderske i deres Hand-

*) Dom i J. A. Nr. 21 S. 52—59.

**) Dom i J. T. 3 B. 2 H. S. 251—255.

***) Jydske Stændertid. f. 1838 1 Række S. 254.

ling og hvor der altsaa findes en bestemt ond Villie hos dem, og dette har nu ogsaa faaet Lovhjemmel i Fdn. 11 April 1840 § 81, hvorved Bestemmelserne i samme Fdns. §§ 26—28 om Straf for Børn imellem 10 og 15 Aar, der befindes i Tyveri, ere udvidede til de øvrige i denne Anordning omhandlede Forbrydelser, men med den Tilføielse, at der dog ikke blot bliver at see paa den for disse bestemte Straffes Forhold til Straffen for Tyveri, men tillige at tage Hensyn til de begaaede Forbrydelsers egen Beskaffenhed, hvorefter Tilregneligheden af enkelte saadanne Forbrydelser, skjøndt de iøvrigt ikke ere ringere end Tyveri, dog ikke kan antages at indtræde i en saa tidlig Alder som den, hvori Tyvsforbrydelsen bliver at tilregne. Saaledes have Domstolene straffet Børn under 15 Aar for attenteret Tyveri [1]). Allerede tidligere have Domstolene for Mordbrand anvendt Straf af 1 til 2 Aars offentligt Arbeide paa Børn imellem 10 og 15 Aar [2]). Dog er denne Handling ogsaa i et enkelt Tilfælde kun straffet med Riis [3]). Ligeledes er en Dreng paa 14 Aar bleven straffet for Mishandling imod en Pige [4]). Derimod ere Børn i denne Alder ikke blevne straffede for Efterskrivelse af anden Mands Haand paa en falsk Attest [5]); eiheller for begaaet Vaadesdrab [6]); eller for Fordølgelse af Hittegods [7]),

---

[1]) Dom i J. T. 31 B. S. 170—172.

[2]) Domme i J. A. Nr. 13 S. 148—150, J. T. 13 B. 2 H. S. 107—109, 17 B. 1 H. S. 160—164 og 35 B. S. 35—39 og 48—50 samt J. U. 1 Aarg. S. 731—737. En Dreng paa 12 Aar var for attenteret Mordbrand ved Overretten straffet med et Aars Forbedringshuusarbeide, men blev ved Høiesteret frifunden for videre Tiltale. Dom i J. T. 28 B. S. 71—73.

[3]) Dom i Forsete for 1824 S. 24—27.

[4]) Dom i Forsete for 1824 S. 157—160.

[5]) Dom i J. A. Nr. 5 S. 68—76.

[6]) Dom i J. A. Nr. 27—28 S. 138—142. Jvfr. Ørsted i Eunomia 3 D. S. 232—233.

[7]) Dom i J. T. 12 B. 1 H. S. 16—20 og 29 B. S. 96—97.

eller for ulovlig Skalten med et Stervboes Midler*), eller for Overtrædelse af Jagtanordningerne**).

Efter Bestemmelserne i Fdn. 26 Oktbr. 1804 § 7 kunde alle endnu ikke fuldmyndige Personer, der havde gjort sig skyldige i Bedrageri eller Falskneri, for derved at forskaffe sig Pengelaan af Andre, ikke derfor tiltales til Strafs Lidelse, da der ikke maatte skee nogensomhelst Undersøgelse om Gjeldens Oprindelse og den ved dens Stiftelse brugte Fremgangsmaade***), men dette er nu væsentligen forandret ved Fdn. 21 April 1839 §§ 3 og 4 (§ 286).

For Island kan mærkes Bestemmelsen i Fdn. 21 Jan. 1838 § 6.

Anm. Om L. 6—5—1 kan anvendes paa Børn, hvis Opdragelse er tilendebragt, og som have forladt deres Forældres Huus, vil blive afhandlet paa sit Sted.

§ 16.

Naar Sovende og i Særdeleshed de saakaldte Søvngængere (Somnambuler) i denne Tilstand, i hvilken de maae ansees som ufrie, foretage sig strafbare Handlinger, kunne de, af den ovenanførte Grund (§ 14), ikke herfor belægges med Straf. Saafremt det imidlertid var den Sovendes Pligt at være vaagen, kan han naturligviis straffes, fordi han med Frihed har sat sig i en saadan Tilstand, hvilket ligeledes gjelder, naar han ikke har iagttaget de Forsigtighedsregler, hvorved det i den sovende Tilstand indtrufne Onde kunde have været afværget. L. 6—11—14 og 15, der dog nu er forandret ved Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 29. Fdn. 27 Jan.

*) Dom i J. T. 12 B. 2 H. S. 129.

**) Dom i J. T. 29 B. S. 143—155.

***) Dom i J. A. Nr. 18 S. 126—131. Jvfr. dog Dom i J. T. 32 B. S 97—101.

1801 § 68 og 1 Novbr. 1805 § 18. I et enkelt Tilfælde har Lovgiveren endog villet, at Vedkommende for slig utilladelig Søvn skulde straffes paa Livet. Fdn. 21 Jan. 1761 Kap. 6 § 1 Nr. 2.

Hvad angaaer de Handlinger, der begaaes i Drukkenskab, da maa man, for at bedømme disses Strafbarhed, skjelne imellem flere Tilfælde. Enten er nemlig Beruselsen stegen til den Grad, at den Handlende ikke længer veed, hvad han foretager sig, og altsaa er at betragte som ufri, da han ikke længer kan reflektere over sin Handlings Følger og disses Forhold til Straffeloven, eller ogsaa er Beruselsen endnu ikke stegen til en saadan Grad, men den Handlende befinder sig kun i en mere ophidset Tilstand end sædvanligt. I sidste Fald vil den begaaede Forbrydelse ikke kunne fritages for at belægges med Straf, enten nu Drukkenskaben er tilregnelig eller utilregnelig, da den subjektive Betingelse for Strafs Anvendelse, Tilregnelighed (Capacitas motivorum), ikke i dette Tilfælde mangler*), skjøndt Domstolene, efter de konkrete Omstændigheder, dog maaskee ville tage Hensyn til den Tilstand, hvori Forbryderen har været, og anvende en arbitrair Straf**). I første Fald maa man igjen skjelne imellem, om Drukkenskabstilstanden er, hvad der ikke er utænkeligt, utilregnelig, i hvilket Tilfælde al Strafskyld, ligesom i enhver anden uforskyldt ufri Tilstand, maa bortfalde, eller om Vedkommende paa en tilregnelig Maade har sat sig i den berusede Tilstand. Skulde dette Sidste igjen være skeet i den Hensigt under Drukkenskaben at udføre den Forbrydelse, der siden begaaes i Samme, maa denne Forbrydelse i alle Henseender tilregnes den Handlende som fri og altsaa belægges med den fulde Straf, deels fordi der i dette Tilfælde altid vil være en uafbeviislig Præsumtion imod den Handlende, at Beruselsen

*) Domme i J. T. 30 B. S. 31—34 og J. U. 2 Aarg. S. 232—233, jvfr. S. 240.

**) Domme i J. T. 27 B. 1 H. S. 100–103 og 30 B. S. 46—48.

ikke er stegen til den Grad, at han jo var sig Handlingens Strafbarhed bevidst, og deels fordi ialfald den med Bevidsthed foretagne Handling, nemlig i et saadant retstridigt Øiemed at sætte sig en fornuftberøvet Tilstand, i og for sig kvalificerer sig til en ikke mindre Straf. Saafremt dette derimod ikke er Tilfældet, men Beruselsen dog er tilregnelig, kan, forudsat at Drukkenskaben er stegen til den Grad, at den Handlende i Samme er at ansee som ufri, den derunder foretagne Handling ikke tilregnes ham som forsætlig. Dette viser ogsaa Fdn. 27 Jan. 1801 § 68 og 1 Novbr. 1805 § 18. Jvfr. Anordn. 7 Septbr. 1812 § 110. At Fdn. 1 Febr. 1757 § 7 bestemmer, at Forseelser, begaaede i Drukkenskab, skulle straffes med dobbelte Bøder, kan ikke godtgjøre, at den i sig selv nagtsomme Handling skulde, fordi den var begaaet i Drukkenskab, ansees og straffes som forsætlig, men dette viser kun, at i et saadant Tilfælde de for den nagtsomme Handling bestemte Bøder fordobles, hvilket Forordningen ogsaa selv tydeligt nok har tilkjendegivet ved Ordene: „Alle Forseelser, hvorfor bør bødes, straffes med dobbelte Bøder, naar de i Drukkenskab begaaes" *).

En høi Grad af Affekt kan, selv om den maatte være retmæssig, ikke fritage for Straf for den under Samme foretagne Forbrydelse. L. 6—12—4 har imidlertid en Bestemmelse, der paa sit Sted nærmere skal blive omhandlet, som kunde synes at indeholde en Undtagelse herfra, skjøndt det kan være tvivlsomt, om denne Artikel ikke snarere indeholder Exempel paa en ved Loven tilladt Selvhævn. Under Udøvelsen af Nødværgesretten kan ogsaa, med Hensyn til Spørgsmaalet om denne Rets Overdrivelse, den Affekt, hvori den Angrebne maa antages at være sat ved Overfaldet, være en ikke uvigtig Omstændighed.

---

*) Ørsted: Eunomia 2 D. S. 213—216 og 3 D. S. 221—227. Jvfr. N. J. A. 29 B. S. 37. Dom i N. J. A. 25 B. S. 95. Jvfr. 15 B. S. 75—79.

§ 17.

Efter at have omhandlet de Tilfælde, i hvilke en Handling ikke kan belægges med Straf paa Grund af den Handlendes Mangel af Villiens Frihed under Handlingens Udførelse (§§ 14—16), gaae vi over til at omtale de Tilfælde, i hvilke en Handling ikke kan straffes, paa Grund af at det Forbryderske i Handlingen ikke kan, skjøndt denne iøvrigt er fri, tilregnes den Handlende, fordi denne nemlig har været i en utilregnelig Uvidenhed enten om den Retslov, ifølge hvilken Handlingen er strafbar, eller om Handlingens Henførelse under Straffelovens Bestemmelser, eller endeligen om den Beskaffenhed ved Handlingen, der gjør den til en Forbrydelse. Men hvad de tvende første Punkter angaaer, da maa bemærkes, at Uvidenhed om Loven og dens rette Forstaaelse ikke i Almindelighed (jvfr. dog Frn. 8 Febr. 1805 § 39 Nr. 3) kan komme i Betragtning, da Loven, naar den paa befalet Maade er kundgjort, maa antages at være kommen til Alles Kundskab, ligesom dens rigtige Forstaaelse da hos Enhver maa forudsættes, hvorfor kun enten en særdeles høi Grad af Aandsslovhed, eller en Umulighed i at kunne have tilegnet sig denne Kundskab her kan tjene som Undskyldningsgrund (§ 22); og ligesaalidt kan Nogen i Almindelighed paaskyde Uvidenhed om Handlingens Henførelse under vedkommende Straffelov, da der hos Enhver, som har opnaaet kriminel Lavalder og er begavet med almindelig Menneskeforstand, maa forudsættes Dømmekraft nok til at indsee, om en given Handling henhører under en vis bestemt Straffelov eller ikke. Dog maa det i ethvert enkelt Tilfælde overlades til Dommeren at afgjøre, om en saadan vaastudt Vildfarelse efter de konkrete Omstændigheder og Tilfældets Individualitet kan antages. (Jvfr. Frn. 11 April 1840 § 51). Hvad derimod Uvidenhed eller Vildfarelse ihenseende til Faktum angaaer, da er det en Selvfølge, at en Handling ikke kan ansees som en Forbrydelse, naar det, der udgjør det Forbryderske i Samme, ikke er kommet, eller idet-

mindste kunde være kommet, til den Handlendes Kundskab, men han har været i en uforskyldt Uvidenhed om de Beskaffenheder ved Handlingen, der betinge dens Strafbarhed, hvilket ogsaa bestyrkes ved en Mængde Lovbestemmelser, f. Ex. L. 1—21—16, 3—16—9 § 7, 6—8—3, 6—11—7 og 8 og 6—17—5, hvorved dog maa mærkes, at Lovgiveren undertiden har fundet det nødvendigt udtrykkeligen at tilkjendegive, at saadan Uvidenhed om de faktiske Forhold ikke kan paaskydes. Fdn. 1 Juni 1832 § 2. Forsaavidt iøvrigt den heromhandlede Uvidenhed ikke er aldeles uforskyldt, men det med Grund kunde været fordret af den Handlende, at han skulde have skaffet sig den manglende Kundskab om Handlingens Strafbarhed, kan han dog ikke være at fritage for al Straf, da Handlingen i saa Fald maa betragtes som en uagtsom Forbrydelse (delictum culposum) og ikke kan ansees som aldeles hændelig (factum casuale); men saavel Spørgsmaalet om, hvor stor Agtsomhed der i saa Henseende kan fordres, som om og hvorvidt en saadan paaskudt Uvidenhed om Handlingens Beskaffenhed og Følger kan antages at være grundet eller ikke, skal blive afhandlet nedenfor (§ 27 og § 30). Hvor Lovgiveren iøvrigt har sørget for ved særlige Foranstaltninger at skaffe de faktiske Omstændigheder, af hvilke en Handlings Strafbarhed er afhængig, til Borgernes Kundskab (Fdn. 5 Juli 1793 § 17, 1 Febr. 1797 § 95, 27 Septbr. 1799 §§ 18 og 20, 27 Jan. 1801 § 37 og 28 Febr. 1817 § 5), kan Foregivende om Mangel af Kundskab herom ikke komme i Betragtning. Naar Nogen efter Befaling af sine Foresatte udfører en Handling af det Slags, hvortil denne er kompetent til at befale ham, kan det Retstridige, der muligen kunde ligge i Handlingen, i Regelen kun tilregnes den Befalende og ikke den Udførende, der efter sit underordnede Forhold er pligtig at udføre sine Foresattes Bud; dog hvor det Lovstridige i Handlingen i det konkrete Tilfælde er den Underordnede bekjendt, er han ikke blot berettiget men endog i Reglen forpligtet til at negte at efterkomme Befalingen.

§ 18.

Da Forbrydelsens Tilregnelighed saaledes (§§ 13—17) er en absolut nødvendig Betingelse for Strafs Anvendelse, følger heraf endvidere, at Ingen kan straffes for den af en Anden udøvede Forbrydelse, medmindre denne tillige paa en eller anden Maade kan tilregnes ham selv, hvilket f. Ex. er Tilfældet, naar han er den middelbare Aarsag til Forbrydelsen (§ 55). At Lovgiveren endogsaa undertiden belægger den med Straf, der kun har en meget fjern middelbar Skyld i den begaaede Forbrydelse, sees af flere Lovbud, f. Ex. Fdn. 1 Febr. 1797 § 110, 27 Jan. 1804 §§ 74 og 79, 1 Novb. 1805 §§ 15 og 33, 8 Juli 1810 § 30 og flere. Hvad de saakaldte moralske Personer angaaer, som Korporationer, Kommuner, Selskaber og Kollegier, da kan egentlig Strafskyld kun paahvile de Medlemmer, der personligen have foretaget den strafbare Handling, hvilket i Almindelighed vil blive Selskabets Bestyrere, og disse igjen i Forhold til Enhvers Deelagtighed i Forbrydelsen, hvorved dog bør erindres, at ogsaa negative Handlinger, f. Ex. Efterladelse af tilbørligt Indseende med Medbestyrerne, her kunne paadrage Straf. At Lovgiveren undertiden har forudsat, at et Selskab, som saadant, kan være strafskyldigt, sees iblandt Andet af Fdn. 21 Marts 1800 § 12 („Ifald et heelt Laug deri har gjort sig deelagtigt") og af Plak. 21 Mai 1811 § 7 („Enten enkelt Mand eller Selskab"), men at Meningen dog kun er, at de personligt Skyldige skulle straffes, viser iblandt Andet Fdn. 23 Decbr. 1681 § 8 („Gjør hele Lauget herimod, da give de, som af Lauget have mødt, 200 Lod Sølv" *).

Ligesom Ingen efter det Nysanførte bør straffes for de af Andre, uden nogensomhelst hans Skyld, begaaede Forbrydelser, saaledes bør af samme Grund al Straf blot ramme den Skyldige alene, hvilket dog ikke er at forstaae saaledes, at Straffen jo vel, paa en middelbar Maade, kan faae Ind-

---

*) Ørsted: A. f. Retsv. 3 D. S. 97—100.

flydelse paa andre Personer end den egentlige Skyldige, da det umuligen kunde forebygges, at jo Forbryderens uskyldige Familie maatte, paa Grund af dens Forhold til ham, i flere Henseender komme til at lide med under den ham idømte Straf. Men umiddelbart har Lovgiveren kun i et eneste Tilfælde ladet Straffen gaae ud over uskyldige Personer, nemlig i L. 6—4—1 til 3 (§ 71). Jvfr. dog L. 5—2—74. Denne Grundsætning, som simpel Retfærdighed byder, findes tydeligt nok udtalt i L. 1—24—8 og 10 og Fdn. 6 Decbr. 1743 §§ 12 og 21 (§ 53), Fdn. 29 Febr. 1792 for Kjøbst. § 9 og for Landet § 10, Fdn. 12 Juni 1816 § 8 og nu Plak 23 Mai 1810 § 4 (§ 50) og Fdn. 21 Septbr. 1824 § 1, der ophæver den i L. 6—6—21 fastsatte Boeslods-straf, samt i Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 22.

§ 19.

Til en Forbrydelse udkræves der, foruden, som subjektiv Betingelse, Tilregnelighed hos Forbryderen (§§ 13—18), endvidere, som objektiv Betingelse, Retstridighed i Handlingen (§ 12), hvoraf følger, at den Handling, der ikke krænker Nogens Ret — dette være nu Statens eller en Privatmands, en oprindelig og naturlig eller en erhvervet og positiv Ret, en virkelig Rettighed eller en blot til Rettighedernes Vedligeholdelse foreskreven Retsorden — hellerikke kan ansees som nogen Forbrydelse. I følgende Tilfælde ophøre af denne Aarsag Handlinger, der under andre Omstændigheder vilde være Forbrydelser, at være saadanne:

1) Naar den formeentligen krænkede Rettighed aldeles ikke existerer, hvilket f. Ex. er Tilfældet, naar Staten tilføier En et forskyldt Strafonde, eller naar En paasiger en Anden en vanærende Gjerning, som han kan bevise, at denne virkeligen har begaaet, o. s. v. Af samme Grund finder i de Tilfælde, hvor Lovgiveren har tilladt et vist Indgreb i Andres Rettigheder (L. 6—14—17 og 6—

17—21), ingen Forbrydelse Sted, naar man paa den lovtilladte Maade afbenytter disse Rettigheder, skjøndt slig Afbenyttelse, hvis et saadant Lovbud ikke gaves, vilde være retstridig. Jvfr. L. 6—5—5 og 6 og Fdn. 25 Marts 1791 § 13. Ligeledes ophøre naturligviis de ellers strafbare Handlinger at være Forbrydelser, naar de foretages efter særlig dertil forundt Tilladelse (Dispensation), f. Ex. Ægteskab i de forbudne Grader efter foregaaende Tilladelse, 5 Procents Sparelse efter dertil meddeelt Bevilling, o. s. v. Naar den Person, der skulde lide ved Forbrydelsen, selv har samtykket i dens Udøvelse, og altsaa selv har renunceret paa den Rettighed, som Handlingen ellers vilde have krænket, er det klart, at der hellerikke existerer nogen Forbrydelse. En saadan Renunciation kan forresten kun komme i Betragtning, naar Vedkommende har fuldkommen Raadighed over den angrebne Retsgjenstand, altsaa ved Eiendomsindgreb og saadanne Angreb paa Ære, Frihed og Legeme, der blot egne sig til privat Paatale (§ 31), men er ikke tilstrækkelig til at ophæve Forbrydelsen i de Tilfælde, hvor Staten er interesseret i Rettighedens Overholdelse, f. Ex. ved Hoerforbrydelsen, ved Drab efter den Dræbtes egen Begjæring, o. s. v.

2) Naar En i Angrebstilfælde betjener sig af den ham saavel efter Sagens Natur som ifolge L. 6—12 tilkommende Nødværgesret, kunne de Beskadigelser, som han herunder maatte udøve paa Angriberen, ikke ansees som retstridige og altsaa hellerikke straffes, hvilket ogsaa udtrykkeligen er udtalt i Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 5 in fine*).

3) Naar Nødstilfælde indtræde, ophøre ogsaa de ellers strafbare Handlinger at være saadanne. Det følger nemlig af en rigtig Theorie om Eiendomsrettens Oprindelse og Grændser, hvis nærmere Udvikling henhører i den almin-

*) Bang: Om Nødværge efter den romerske og Fædrenelandets Lovgivning i N. J. A. 28 B S. 1—126.

delige Retslære*), at det maa være tilladt at benytte en Andens Eiendom i alle de Tilfælde, hvor dette, for at redde sit eget eller Andres Liv, Sundhed, Forstand eller andre uerstattelige Menneskerettigheder, er aldeles nødvendigt, og denne Sætning har ogsaa hos os tilstrækkelig Hjemmel saavel i Grundsætningerne i L. 6—12 og Fdn. 4de Aug. 1819 som især i et specielt Reskript for Finmarken 2 Mai 1776 § 7, hvor det bestemmes, „at naar et Tyveri er skeet af uafværgelig Nød eller paa nogen Maade til Livs og Sundheds Vedligeholdelse, da bør ingen Straf foruden Betaling til Eiermanden paalægges.“ Jvfr. Rskr. 2 Juni 1758 og 25 Juli 1808 § 7**). Naar altsaa Eiendomsindgreb forøves i en saadan Nødstilstand — der iøvrigt i en velordnet Stat og hvor, som hos os, Adgang til Understøttelse af Fattigvæsenet staaer enhver Trængende aaben, ikke let vil indtræde***), men som dog under en opkommen Krig, i Dyrtid, ved Skibbrudstilfælde og under lignende Omstændigheder er tænkelig — kunne de, om de end iøvrigt maatte have en Forbrydelses objektive Mærker, dog ikke ansees som Forbrydelser og straffes, da Ingens Rettighed derved krænkes; thi Eiendomsretten maa antages at ophøre i det Øieblik, da Ens Eiendomsgjenstand er aldeles nødvendig til Vedligeholdelsen af en Andens absolute Menneskerettigheder. Saaledes opstaaer det saakaldte Nødtyveri, Nødran, Nødroveri, o. s. v., der aldrig kunne ansees som Forbrydelser men blot forpligte til Skadesløsholdelse. Det er heller ikke Eiendomsindgreb alene, der saaledes i Nødstilfælde ophøre at være strafbare, men dette gjelder ogsaa om næsten alle blotte Politiovertrædelser. Det ligger nemlig i Sagens Natur, at de blot til en god Ordens Overholdelse i

*) Ørsted: Eunomia 1 D. S. 1—38 og systematisk Udvikling af Begrebet om Tyveri S. 36—44.

**) I Registeret til Fogtmanns Reskriptsamling under: Tyveri.

***) Jvfr. Dom i J. T. 28 B. S. 229—233.

Staten foreskrevne positive Lovbud maae kunne tilsidesættes og de i den Anledning givne Politi-Lovforbud overtrædes, naar de Rettigheder, til hvis Vedligeholdelse slige Lovbud ere emanerede, vilde, ved Lovenes Efterfølgelse, afgjort lide, og derimod, ved deres Overtrædelse, muligen kunne bevares. Saaledes kan f. Ex. Ingen straffes for Kvaksalveri, fordi han i et Nødstilfælde, hvor Læges Hjælp ikke kan erholdes, anvender Lægemidler paa Nogen, der pludseligen anfaldes af Sygdom, hvorimod dette, saafremt det paa nogen Maade staaer i hans Magt, meget mere efter Fdn. 4 Aug. 1819 ligefrem er hans Pligt*). Kanc. Skr. 27 April 1822.

Forsaavidt det derimod ikke blot ere saadanne betingede Rettigheder eller en alene til en bedre Opnaaelse af Retssamfundets Øiemed foreskreven Retsorden, om hvis Krænkelse der i et sligt Nødstilfælde bliver Spørgsmaal, men det er absolute Menneskerettigheder, om hvilke Talen er, da kan Handlingen vistnok ikke af den Grund ophøre at være en Forbrydelse, at Rettigheden, under denne Forudsætning, ikke skulde existere, da dette, efter en saadan Rettigheds Natur, ikke lader sig tænke uden efter foregaaende Skyld fra den Rethavendes Side. Imidlertid vil selv den Handling, hvorved man saaledes angriber Andres væsentlige Rettigheder, f. Ex. dræber en Anden, naar det skeer i et virkeligt Nødstilfælde, saasom for at redde sit eget Liv, neppe kunne belægges med nogen Straf. Den umiddelbare Selvopholdelsesdrift, der forudsættes at gjøre en saadan Handling nødvendig, vil nemlig i dette Tilfælde virke med en saadan Styrke, at den vil udelukke ethvert Hensyn til den i Loven foreskrevne Straf, og naar Forestillingen om Straf maa ansees uvirksom til at afholde fra Forbrydelsen, er der, efter Straffens Øiemed (§ 6), ingen tilstrækkelig Grund til at anvende Samme, thi i et lignende Nødstilfælde vil dog Enhver, for at redde sit eget Liv, udøve den samme Handling. Denne Sætning, der synes

---

*) Jvfr. Ørsted i N. J. A. 21 B. S. 73—74.

grundet i Sagens Natur, har vel ingen udtrykkelig Hjemmel i vor Lovgivning, men naar L. 6—4—6 bestemmer, at kun den, der „unødt og utvungen“ tager Tjeneste hos Fienden, skal straffes, synes man berettiget til heraf at slutte, at den, der nødtvungen foretager den samme Handling, ikke derfor kan blive at straffe, i hvilket Lovsted Lovgiverens Grundsætning om dette Punkt synes tilstrækkeligen at være udtalt. Imidlertid er der dog i den senere Tid anført betydelige Tvivlsgrunde herimod, idet det er bemærket, deels at Dødsfrygten dog ingenlunde ubetinget er den mægtigste Drivefjeder i den menneskelige Natur, men at det vel er muligt, at den Tanke, at en vis Handling vil blive anseet som en Forbrydelse, kan tjene til at understøtte de øvrige Bevæggrunde, som kunde bringe et Menneske til at afholde sig fra en skammelig Gjerning, hvorved han kunde kjøbe sit Liv; deels at denne Undskyldningsgrund, naar dens Tilstrækkelighed indrømmes, let vilde, med Hensyn til de store Vanskeligheder, der ere i at oplyse de paaberaabte faktiske Omstændigheder, og det Usikre, der er i at bedømme Farens Størrelse og Retmæssigheden af den paa Samme grundede Frygt, kunne erholde en temmelig udstrakt og ikke lidet betænkelig Virkekreds, og deels at denne Sætning dog i intet Tilfælde er anvendelig paa Krigernes Pligtovertrædelser, da dette vilde være i aabenbar Modsigelse med disses Kald, hvilket da igjen synes at vise, at den ikke virkeligen er grundet i den menneskelige Naturs nødvendige Love, da den, under denne Forudsætning, ingen Undtagelse kunde taale*).

---

*) Ørsted: A. f. Retsv. 3 D. S. 100—107 og J. T. 6 B. 2 H. S. 88—99. I Forestillingen til Fdn. 4 Aug. 1819 stod i § 1 istedetfor de Ord, „at man for at redde Druknede, skulde foretage Alt, „hvad Omstændighederne tillade,“ at den Vedkommende skulde foretage Alt, „hvad der uden øiensynlig Livsfare for ham selv kunne skee.“ Ved kgl. Resol. 10 Juli 1819 (utrykt) bestemtes det imidlertid, at den i Udkastets § 1 anførte Undtagelse i det Tilfælde, at Redningen skulde være forbunden med Livsfare, skulde udelades, „da det er en Selvfølge, at man ikke ved Lovbud og under Straf kan paalægge Nogen den Pligt at redde Andre med egen øiensynlig Livsfare.“

Fjerde Kapitel.

Om Straffelovenes Virkekreds og deres Fortolkning.

§ 20.

Efter i det Foregaaende (§§ 7—19) at have udviklet Betingelserne for Strafs Anvendelse, gaae vi over til at handle deels om Straffelovenes Virkekreds og deels om deres Fortolkning. Den første Undersøgelse deler sig atter i en Undersøgelse om Straffelovenes Udstrækning i Rummet og en Undersøgelse om deres Udstrækning i Tiden.

Ihenseende til Spørgsmaalet om Straffelovenes Udstrækning i Rummet*), bliver Hovedregelen den: at Straffeloven er anvendelig paa alle de Personer, der indenfor Grændserne af det Territorium, for hvilket Loven er emaneret (§ 21), gjøre sig skyldige i Overtrædelse af Samme, med Undtagelse alene af de Personer, der efter folkeretlige Grundsætninger ikke ere Landets Love undergivne, nemlig Gesandter og Konsuler i deres Konsulatsforretninger. Denne Udstrækning af Straffelovgivningens Virksomhed fordrer saavel dens Øiemed som ogsaa Lovens Fortale og L. 1—1—5. Jvfr. Plak. 19 April 1805 og Frdn. 9 Juni 1819 § 1. Hvad Stats- og Majestæts-Forbrydelser angaaer, da have vel nogle Lovkyndige antaget, at disse Forbrydelser, efter Begrebet om Samme, ikke kunde begaaes af Andre end Landets Undersaatter selv, og at lignende Handlinger, begaaede af Udlændinger, altsaa maatte straffes mildere, end om de vare begaaede af selve Undersaatterne. Men denne Mening er i sig selv ikke bygget paa nogen tilstrækkelig Grund, og den er saa langt fra at have positiv Lovhjemmel for sig, at Frdn.

*) Ørsted: Eunomia 4 D. S. 74—113.

9 Juni 1819 tvertimod viser, at deslige Handlinger, udøvede af Udlændinger, blive ansete med den almindelige Straf, der kun, under iøvrigt for den Skyldige talende Omstændigheder, kan blive noget ringere end den for Landets Undersaatter fastsatte. At det ikke, for at anvende Straffelovene paa Fremmede her i Landet, er nogen nødvendig Betingelse, at disses Ophold her i Riget er frivilligt, men at Straffelovene ogsaa f. Ex. kunne anvendes paa Krigsfanger, følger saavel af Straffeoiemedet som af de ovenciterede Lovbuds almindelige Udtryk, og denne Mening er ogsaa antagen i Praxis *).

Naar Forbrydelser derimod begaaes uden for Straffelovgivningens Territorium, maa Straffeloven være uanvendelig paa Samme, medmindre Forbrydelsen er forøvet af en her hjemmehørende Person imod Fædrelandet eller en Medundersaat. De Forbrydelser, som en Udlænding har begaaet i Udlandet, kunne altsaa aldrig blive at straffe efter de danske Love, under hvis Myndighed Forbryderen ikke har staaet, men han bliver i de sjeldne Tilfælde, hvor der, saasom ved visse private Fornærmelser eller ved Konkurrence med her begaaede Forbrydelser, kan blive Spørgsmaal om ved vore Domstole at belægge ham med Straf for en saadan Forbrydelse — da han ordentligviis vil blive hjemsendt til Afstraffelse efter Misgjerningsstedets Love — at ansee med den ved hiint Lands Love fastsatte Straf, og det uden Hensyn til, om denne maatte være mildere eller haardere end de danske Loves Straffebestemmelser. Saafremt det derimod er en Person, der endnu stedse staaer i et undersaatligt Forhold til den danske Stat, der i Udlandet har begaaet en Forbrydelse enten imod hele Staten eller imod En af sine Medborgere, da følger det saavel af det Forhold, hvori Forbryderen under denne Forudsætning endnu stedse

*) J. A. Nr. 17 S. 115—117, Nr. 22 S. 52—59 og Nr. 22 S. 121—128. Jvfr. Ørsted: Eunomia 2 D. S. 124—129 og 4 D. S. 74—77.

staaer til Staten, som ogsaa af forskjellige enkelte Straffebestemmelser, at han bør ansees med de efter de danske Love gjeldende Straffe. L. 3—16—9 § 8 og Frn. 30 Marts 1827 § 2, L. 1—1—9 og 12, jvfr. Plak. 11 Marts 1818 § 1, 4—2—12, 6—1—3 og 6 og Frn. 27 Septbr. 1799 § 23*).

Om Søforbrydelser er det en i den positive Folkeret antagen Grundsætning, at disse straffes efter det Lands Love, fra hvis Havn Skibet er udrustet og under hvis Flag og Beskyttelse det seiler, og det uden noget Hensyn til Stedet, hvor Forbrydelsen er begaaet, hvilket vel endog ordentligviis vil være paa et fremmed Territorium, eller Personen, imod hvem den udøves. At dette ogsaa gjelder efter de danske Love, sees af Frn. 5 Febr. 1751, ligesom det og er hjemlet i Praxis **) og udtrykkeligen antaget i Kanc. Skr. 28 Juli 1818. Jvfr. kgl. Resol. 4 Marts 1818. Der kan iøvrigt Intet være imod, at danske Søfolk, der lade sig forhyre til at tjene paa et Skib, som ikke har hjemme i Danmark, vedtage at underkaste sig de danske Solove. Kanc. Skr. 11 Jan. 1823. Sørøveri gjør dog en Undtagelse fra den oven fremsatte Regel, da denne Forbrydelses særegne Beskaffenhed kræver, at den, uanseet om Forbryderne ere danske Undersaatter eller have begaaet denne Misgjerning paa dansk eller fremmed Søterritorium, maa kunne straffes her i Riget efter de danske Loves Straffebestemmelser. Dette sees af Frn. 20 April 1825, hvis § 7 dog tillige viser, at det overlades til vedkommende Øvrighed at forlange Forbryderen udleveret, saafremt han er fremmed og har forbrudt sig i et fremmed Land.

§ 21.

Det er efter forestaaende Paragraph det Territorium, for hvilket Straffeloven er emaneret, hvis Grændser bestemme

*) Dom i J. T. 10 B. 2 H. S. 202—207. Jvfr. Ørsted i J. T. 3 B. 2 H. S. 66—72.

**) Domme i J. A. Nr. 10 S. 69—72 og Nr. 23 S. 53—61.

dens Virkekreds, og dette Territorium er i Almindelighed intet mindre end hele Statens. Imidlertid gives der dog nogle enkelte Lovbud, ved hvilke Handlinger, der paa andre Steder aldeles ikke ere forbudne, erklæres for strafbare med Hensyn til en vis Deel af Riget, f. Ex. Fdn. 27 Juli 1742 § 2, forsaavidt Samme gaaer udenfor Handel med Militaire, ligesom der ogsaa gives ikke faa Lovbud, der for særskilte Steder i Riget fastsætte Straf for Handlinger, for hvilke der for den øvrige Deel af Riget enten er fastsat en anden Straf, eller for hvilke Straffen der er ulovbestemt, skjøndt Handlingen efter sin Natur er strafbar. Herhen hører Fdn. om Overlast 6 Febr. 1694; Fdn. 27 Juli 1742, sammenholdt med Fdn. 5 Jan. 1753; Fdn. 5 Juli 1793 § 18; Rskr. 11 Juni 1817 § 8, Plak. 21 Decbr. 1825 §§ 1 og 4 og Fdn. 21 August 1829 § 6.

At disse særlige lokale Straffebud, forsaavidt angaaer de Handlinger, der enten efter deres Natur aldeles ikke ere strafbare, eller for hvilke der for de øvrige Dele af Riget er fastsat en anden Straf, ikke kunne komme til Anvendelse paa andre Steder i Riget, end dem, for hvilke de ere emanerede, kan ikke være tvivlsomt, da det Første ligesaameget vilde stride imod Retfærdighed, som det Sidste imod den anden Straffelovgivnings udtrykkelige Bud. Hvad derimod de efter deres Natur strafbare Handlinger angaaer, for hvilke der paa andre Steder mangle udtrykkelige Straffebestemmelser, da kunne deslige lokale Straffebud, om end ikke ligefrem udvides til disse Steder, hvilket ofte, hvor Straffene ere noget haarde, kunde blive ubilligt, og kun uden Betænkelighed tør antages med Hensyn til særdeles milde Straffe, dog ialfald afgive Analogie for Straffens Fastsættelse paa andre Steder, ligesom de ogsaa kunne tjene som Hjelpemidler ved den almindelige Lovs Fortolkning, hvorpaa især Militairetatens Straffelove frembyde ikke faa Exempler. Hvor der iøvrigt for visse Steder i Riget gives særegne lokale Straffelovbud, bør Enhver, der paa et saadant Sted forbryder sig imod Samme,

ansees med den i dem fastsatte Straf, og det uden Hensyn til, om han er hjemmehørende paa dette Sted eller ikke, hvilket følger af det oven (§ 20) fremsatte almindelige Princip, og det maa her saameget mere antages, som et sligt særeget Lovbud maa ansees bygget paa særegne lokale Forhold *).

Selv hvor Forbrydelsen ikke indeholder en lokal Retskrænkelse og hvor altsaa Mere lod sig anføre for den Mening, at Forbryderen skulde ansees efter sit Hjemsteds Love, hvilket Spørgsmaal især vil opstaae med Hensyn til Forbrydelser, begaaede i Hertugdømmene, hvis Straffelovgivning er væsentligen forskjellig fra den danske (§ 3), følges den samme Regel **). Jvfr. Kanc. Skr. 3 Juni og 1 Novbr 1823.

§ 22.

Ihenseende til Straffelovens Virksomhed i Tiden bliver Hovedregelen den, at Straffeloven er anvendelig paa alle efter dens lovlige Kundgjørelse foretagne Retskrænkelser. Denne Kundgjørelse skeer ved Tinglæsning, hvilket sees af L. 1—3—7, samt Fdn. 23 Juni 1683 og Fdn. 8 Oktbr. 1824, hvilken Sidste erklærer Anordningernes Tinglæsning for at være den almindelige og for Alle forbindende Bekjendtgjørelsesform. Det kan saaledes ikke paatvivles, at den anordningsmæssigt kundgjorte Straffelov maa fra dens Kundgjørelse af antages at være Alle og Enhver bekjendt, og som en Følge deraf kan, fra dette Øieblik af, i Almindelighed Ingen længer undskylde sig med Uvidenhed om Lovens Tilværelse (§ 17). Det vilde nemlig være unaturligt, om Staten skulde føre noget positivt Beviis for, at Forbryderen virkeligen havde havt Kundskab om Lovens Tilværelse,

*) Dom i J. T. 17 B. 1 H. S. 178—180.

**) Ørsted: A. f. Retsv. 3 D. S. 124—131. Jvfr. Eunomia 4 D. S. 148—158 og J. T. 3 B. 2 H. S. 3—4, 7—8, 16—20, 35—37 og 49.

da et sligt Beviis i Almindelighed vilde være umuligt at føre, og Straffelovgivningens Virksomhed altsaa, hvis Samme krævedes, aldeles vilde lammes. Alt hvad der derfor i saa Henseende kan paaligge Staten, er paa en hensigtsmæssig Maade at sørge for, at Love og Anordninger komme til Undersaatternes Kundskab, og, naar dette er skeet, maa den forudsætte saavel deres Tilværelse som Indhold at være Enhver bekjendt (Error juris semper nocet).

Den ovenopstillede Hovedregel giver imidlertid Anledning til at opkaste to ikke uvigtige Spørgsmaal, nemlig om Uvidenhed om Lovens Tilværelse aldrig kan efter dens Kundgjørelse paaberaabes som Undskyldningsgrund, og om den, der beviisligen førend Lovens Kundgjørelse har været vidende om dens Indhold, kan for dens Overtrædelse paa denne Tid ansees med Straf.

Betræffende det første Spørgsmaal, da maa det uden-tvivl indrømmes, at naar Vedkommende tilstrækkeligen kan godtgjøre, at særdeles Omstændigheder eller særegne Forhold have gjort ham det umuligt at forskaffe sig Kundskab om det emanerede Lovbud, og dette derhos er aldeles vilkaarligt, saa at den forbudne Handlings Strafbarhed ikke af sig selv maatte være ham indlysende, hvilket iøvrigt ikke er at forstaae om alle Politiovertrædelser (§ 9), vil et saadant Beviis undertiden kunne fritage ham for Straf; men at det vil være særdeles vanskeligt at føre et saadant Beviis, er af sig selv indlysende.

Hvad det andet Spørgsmaal angaaer, da kan det neppe være tvivlsomt, at Samme bør besvares bekræftende. Naar Lovgiveren fuldkomment har erklæret sin Villie om en Handlings Strafbarhed, hvilket er skeet, naar Anordningen eller den kongelige Resolution, hvorpaa Anordningen grunder sig, af Lovgiveren er underskreven, er Bestemmelsen i samme Øieblik bleven Lov, og de Kundgjørelsesmaader, der i Lovgivningen ere anordnede, ere ikke at betragte som Handlinger, ved hvilke Lovbudet først erholder Lovskraft, men ere kun

Maader, paa hvilke Lovgiveren har søgt at bringe Loven til Undersaatternes Kundskab. Men heraf følger atter, at Loven maa have forbindende Virkning for den, der kan overbevises om før Lovens Kundgjørelse at have havt Kundskab om den, hvilket i Almindelighed vil være Tilfældet med Personalet i det Regjeringskollegium, igjennem hvilket Lovbudet er emaneret, saavelsom de Øvrigheder, ved hvem Kundgjørelsen skal foranstaltes; thi det vilde være unaturligt, om den beviiste Kundskab til Loven skulde have mindre Virkning end den formodede Kundskab til Samme. Forskjellen ihenseende til Lovens forpligtende Virkning før og efter dens Kundgjørelse bliver altsaa den, at der til Anvendelsen af et Lovbud paa Handlinger, der ere foretagne før Lovbudets Kundgjørelse, udkræves, at Vedkommende kan overbevises om at have været vidende om Samme, hvorimod der efter dets Kundgjørelse er den stærkeste Præsumtion for, at Enhver har kjendt Lovbudet, hvilken Præsumtion det ialfald maa paaligge den Paagjeldende, hvis det er ham muligt, at afbevise. Den her antagne Sætning er ogsaa udtrykkeligen udtalt i kgl. Resol. 27 Mai 1813, som findes i Kanc. Skr. 3 Juni 1813, hvor det hedder, at de kongelige Love, Anordninger, Befalinger eller Forbud ikke kunne bindes til nogen Bekjendtgjørelsesmaade eller Form for at blive gyldige, men at det er enhver Undersaats ubetingede Pligt, at efterkomme og adlyde Hans Majestæts Befalinger, saafremt han derom er vidende vorden, og at beviislig Kundskab om en kongelig Forordning eller Befaling, paa hvilkensomhelst Maade den tilveiebringes, maa være fuldkommen saa tilstrækkelig, som den formodede Kundskab, der ved Tinglæsningen bevirkes *).

§ 23.

Af den ovenfor (§ 22) opstillede Grundregel om Straffelovenes Virksomhed i Tiden følge tvende andre Sætninger,

*) Ørsted: N. J. A. 6 B. S. 211—217, Eunomia 2 B. S. 243—244 og Haandbogen 1 D. S. 264—267. Jvfr. dog Schlegels Encyklopædi S. 44—45.

1) at en Forbryder ikke kan straffes efter den Lov, der først udkommer efter Forbrydelsens Fuldbyrdelse, og 2) at en Forbrydelse, fordi den er paabegyndt under den ældre Straffelov, ikke kan undgaae at straffes efter den yngre Straffelov, naar den fuldbringes efter dennes Emanation.

Fra den forstangivne Regel, at Straffelove ikke have tilbagevirkende Kraft, gives dog, efter de vedtagne og af Domstolene fulgte Regler, en Undtagelse med Hensyn til formildende Straffelove, til Bedste for hvilken Mening ogsaa kan anføres, at Domstolene ikke bør anvende en haardere Straf end den, Lovgiveren ved den nye Lov har erklæret at være tilstækkelig, skjøndt der paa den anden Side som en fra den theoretiske Side vigtig Modgrund kan bemærkes, at da Straffelovens Trudsel tilsigter, ved Indvirkning paa den retstridige Villie, at afskrække fra Forbrydelser (§ 6), bør den, der under den strengere Straffelovs Tilværelse har begaaet en Forbrydelse, ikke belægges med nogen ringere Straf end den, hvormed han har været truet og som har viist sig utilstrækkelig til at afholde ham fra Forbrydelsen. Naar Lovgiveren ved en autentisk Lovfortolkning fortolker et ældre omtvistet Straffelovbud, synes det at følge af den autentiske Fortolknings Natur, at dette nye Straffebud maa anvendes ogsaa paa de før Sammes Emanation fuldbyrdede Forbrydelser, om dette endog vilde føre til et haardere Resultat, end det, der vilde følge af rigtige Lovfortolkningsregler, skjøndt denne Mening dog ikke er ophøiet over al Tvivl. I de Tilfælde, hvor en ny Lov bestemmer Straffen for en hidtil ulovbestemt Forbrydelse (§ 9), bør den nye Lov kun da anvendes paa de ældre Overtrædelser, naar den enten stemmer med den ældre Lovgivnings Analogi eller indeholder en mildere Straf, end denne Lovgivnings Analogi kunde lede til at antage. Hvor det iøvrigt kan være tvivlsomt, om den ældre eller den yngre Lovs Straffebestemmelse er den mildeste (Fdn. 18 Decbr. 1767 *), Fdn. 21 Septbr. 1824 og Fdn. 30 Marts 1827),

*) Stampes Erklæringer 5 D. S. 541—546.

bør den ved Forbrydelsens Udøvelse gjeldende Straffelov følges. Naar en nyere Lov i visse Henseender er mildere, men i andre strengere end den ældre, bør der sees hen til det Resultat, der fremkommer, naar Handlingen i det Hele bedømmes efter den ældre eller efter den yngre Lov, og det mildere Resultat da foretrækkes. Af den ovenangivne Regel om formildende Loves tilbagevirkende Kraft kunde iøvrigt synes at følge, at en under en ældre Straffelovs Tilværelse foretagen og ifølge Samme strafbar Handling maatte, naar en nyere Lov aldeles ophæver Straffen for denne Handling (Plak. 12 Juni 1812), forend der endnu er falden Dom i Sagen, blive fuldkommen straffri, men det turde dog nok være rettere med andre Lovkyndige at antage, at den Skyldige i dette Tilfælde idetmindste burde ansees med en vilkaarlig Straf for den af ham begaaede Lovovertrædelse, da man ikke bør kunne overtræde et gjeldende Straffelovbud, uden derfor at lide Straf. At forresten den her antagne Sætning om formildende Loves tilbagevirkende Kraft ikke kan komme den tilgode, som har overtraadt et Lovbud, der, efter sin Beskaffenhed, kun skulde være gjeldende for en vis Tid og under visse da existerende Forhold, f. Ex. et Lovforbud i Krigstilfælde, er temmelig klart, og hellerikke kan denne Regel komme til Anvendelse, hvor Lovgiveren ikke ophæver et ældre Straffelovbud, men kun foreskriver andre Betingelser for Sammes Anvendelse, hvorpaa Aagerlovene med Hensyn til en forandret Rentefod, Anordningerne om ulovlig Sportulering i Tilfælde af Sportlernes Forhøielse, nye Told- og Konsumtionsforbud, o. s. v., kunne frembyde Exempler.

Efter den anden ovenfor opstillede Grundsætning kan en Forbrydelse ikke undgaae at belægges med Straf efter den nye strengere Straffelov, fordi den maatte være paabegyndt under den ældre mildere, skjøndt det muligen kan være forbundet med Betænkeligheder og Opofrelser for Forbryderen at træde tilbage fra den allerede begyndte Forbrydelse; thi da Straffeloven nu har fremsat den skærpede Trudsel, paaligger

det Forbryderen at respektere denne og afstaae fra Forbrydelsen, eller i modsat Fald taale Straffens Anvendelse paa sig *).

§ 24.

Endnu staaer tilbage at omtale det ikke uvigtige Spørgsmaal, om der i de Tilfælde, hvor Straffene ere forskjellige efter Forbryderens Stand og Stilling, og denne er undergaaet en Forandring fra Forbrydelsens Fuldførelse til dens Paadømmelse, skal ved Straffens Fastsættelse tages Hensyn til den Stand og Stilling, hvori Forbryderen var, da Forbrydelsen blev begaaet, eller til hans nærværende Stand og Stilling. Dette Spørgsmaal maa besvares saaledes, at saafremt Forbryderens Stand og Stilling har Indflydelse paa Forbrydelsens Charakteer og Størrelse, bør der sees hen til hans Stilling paa den Tid, Forbrydelsen blev begaaet, f. Ex. ved Mord, begaaet af Tjenestefolk paa deres Huusbonde efter Frdn. 16 Oktbr. 1697, ved Forbrydelser, udøvede af Embedsmænd, som saadanne, o. s. v., hvorimod der, saafremt Forbryderens Stand og Stilling blot har Indflydelse paa Valget af Straffen, alene bør sees hen til den Skyldiges Stilling paa den Tid, da han skal straffes. Jvfr. Frdn. om Bøders Afsoning 16 Novbr. 1836 § 3. Det tvivlsomste Tilfælde er iøvrigt det, hvor Forbryderen, fra den Tid Forbrydelsen blev begaaet og til den, paa hvilken han skal straffes, er fra den militaire Stand gaaet over til den civile, eller omvendt. Der er nemlig ved Militairetatens Love fastsat særegne, fra de ved de civile Love bestemte forskjellige, snart haardere og snart mildere, Straffebestemmelser, der maae antages grundede deels derpaa, at Handlingens Strafbarhed antages at være forskjellig, eftersom

---

*) Ørsted: Haandbog over den danske Lovkyndighed 1 D. S. 216—228 og A. f. Retsv. 3 D. S. 131—137. Jvfr. J. A. Nr. 27 og 28 S. 257—300 og J. T. 3 B. 1 H. S. 33—80.

den udøves af Militaire eller Civile, f. Ex. Leiermaal, og deels, og det vel fornemmelig, derpaa, at de forskjellige Etaters Tarv kræver, at der for iøvrigt lige Forbrydelser maa, efter Forbryderens civile eller militaire Stilling, vælges forskjellige Straffearter. Med Hensyn til denne sidste, vistnok overveiende, Bestemmelsesgrund for Lovgiveren i Fastsættelsen af de forskjellige civile og militaire Straffe, og da det derhos vilde være mindre passende, om militaire Domstole skulde øve Jurisdiktion over civile Personer, eller omvendt, ligesom der ogsaa kunde opstaae uopløselige Kollisioner, naar Nogen i en saavel militair som civil Stilling havde udøvet Forbrydelser af den Art, der maatte sammenregnes til en fælles Straf, f. Ex. Tyveri, er det udentvivl rigtigst, hvad Analogien af Fdn. 24 Mai 1793 § 4 sidste Membrum ogsaa bestyrker, at følge den i Praxis antagne Regel, at Forbryderen skal dømmes ved den Etats Domstole, til hvilken han inden Sagens Paatale er gaaet over, og til den Art af Straffe, der passer sig for hans nærværende Stand, hvorimod der ved Bestemmelsen af Straffegraden bør tages Hensyn til de for den Etat, i hvilken han begik Forbrydelsen, gjeldende Straffelove. Dette følges stedse i Praxis *), og er antaget i Kanc. Skr. af 24 Febr. 1806 (J. A. Nr. 9 S. 12—14), 28 April, 10 Septbr. og 1 Oktbr. 1814, 8 Juli 1815, 19 Jan. og 16 Febr. 1819 og 19 Septbr. 1826.

At det iøvrigt ofte kan være vanskeligt saaledes at reducere en militair Straf til en tilsvarende civil, eller omvendt, er vist nok; dog kan Fdn. 6 Oktbr. 1753 § 3 og Fdn. 13 Decbr. 1793 § 92 i den Henseende afgive en Maalestok for visse Arter af Straffe. Jvfr. Reglm. 22 April 1829 § 49.

§ 25.

Om Straffelovenes Fortolkning gjelde i det Hele ikke andre Regler end de, der gjelde om al anden Lov-

---

*) Domme i J. A. Nr. 9 S. 1—6 og Nr. 14 S. 46—50.

fortolkning, hvorfor paa dette Sted maa henvises til Læren om Hermeneutiken i Almindelighed*), idet her kun bemærkes, at Straffelovene ingenlunde, som Nogle have meent, ere undtagne fra den udvidende Lovfortolkning eller fra analogisk Anvendelse (§ 9). Af de forskjellige Analogier, som saaledes kunne frembyde sig ved Bestemmelsen af Straffen i ulovbestemte Tilfælde, vælges den nærmere Analogi for den fjernere, og af lige nære Analogier foretrækkes den almindeligere for den speciellere, da hiin maa forudsættes bedst at samstemme med Lovgivningens øvrige Forskrifter, og af lige nære og almindelige Analogier foretrækkes atter den yngre for den ældre, eftersom hiin maa antages at indeholde de Anskuelser og Grundsætninger, som Lovgiveren helst ønsker fulgte. Jvfr. Fdn. 11 April 1810 §§ 30, 50 og 76. Den af nogle Lovkyndige antagne Mening, at der hellere burde drages Analogi fra selve Landsloven end fra de yngre specielle Anordninger, vilde vel, ifølge den anden af de nysanførte Regler ved Valget imellem forskjellige Lovanalogier, være rigtig, saafremt vor Lovbog indeholdt, saaledes som de fleste nyere Landes Lovbøger, almindelige Grundsætninger om Forbrydelser og Straffe, men da dette, som bekjendt, ikke er Tilfældet, men Christian den Femtes Lov kun indeholder lutter enkelte, ofte høist ufuldstændige og hinanden tildeels modsigende Straffebud, kan denne Regel ikke hos os komme i Betragtning, hvorimod de yngre Anordninger, netop af denne Grund, ville, naar alt Andet er lige, blive at foretrække (§ 61). Naar iøvrigt ved Straffelovenes Fortolkning, hvad enten nu Talen er om den bogstavelige Fortolkning (interpretatio stricta), eller den forøgende (interpretatio latior), eller den udvidende (interpretatio extensiva), eller den indskrænkende (interpre-

---

*) Ørsted: Haandbog over den danske Lovkyndighed 1 D. 2 B. S. 292—451 og 480—482. Jvfr. Supplementet 1 D. S. 52—110. Lassen: om Grundreglerne for Lovfortolkning især med Hensyn til den danske Lovgivning i N. J. A. 16 B.

latio restrictiva), intet Andet kan gjøre Udslaget, er det en i Retfærdighed og Humanitet grundet Sætning, at den mildeste Mening følges*).

Femte Kapitel.

Om Forbrydelser og disses Inddeling.

§ 26.

Forbrydelser, i dette Ords videste Betydning, hvori det indbefatter enhver strafbar Handling (§ 4), kunne inddeles paa forskjellige Maader, efter hvilke Forbrydelserne erholde forskjellige Benævnelser. De vigtigste af disse Inddelinger skulle fremsættes nedenfor med en Udvikling af Forbrydelsernes i disse Inddelinger grundede forskjellige Charakteer, der ofte i en væsentlig Grad bestemmer Handlingens Strafbarhed. For at samle disse Inddelinger under nogle Hovedsynspunkter og derved lette Oversigten over Samme, fremsættes først de Inddelinger af Forbrydelserne, der grunde sig i det Subjektive i Forbrydelsen, eller Forbryderens meer eller mindre onde Villie (§§ 27—30); dernæst dem, der have sin Grund i det Objektive i Forbrydelsen, eller Forbrydelsens meer eller mindre Fuldendthed (§§ 31—33); og endeligen de andre Inddelinger af Forbrydelserne, der kunne tænkes med Hensyn til Paatalen, Straffen, Beviset, o. s. v. (§§ 34—42).

*) Dom i J. T. 21 B. S. 170—180. Naar nogle Lovkyndige have villet udtrykke dette saaledes, at Straffelovene altid i Tvivlstilfælde bør fortolkes indskrænkende, er denne Udtryksmaade vistnok uheldig, da en indskrænkende ligesom en streng bogstavelig Fortolkning af det omtvistede Straffebud netop ofte vilde medføre det haardeste Resultat, paa hvilket Sidste L. 6—12—1, saafremt dette Lovsted skulde indskrænkes til alene at gjelde det der udtrykkeligen nævnte locus delicti, kan anføres som Exempel.

§ 27.

Fra det forstnævnte Synspunkt inddeles Forbrydelserne i forsætlige og uagtsomme. En forsætlig Forbrydelse (actio dolosa, delictum ex proposito) er enhver strafbar Handling, hvis retstridige Følger Forbryderen har villet, skjøndt han kjendte (eller, efter det oven (§ 17) Anførte, maa antages at kjende) disses Strafbarhed. En uagtsom Forbrydelse (delictum culposum) er enhver strafbar Handling, hvis retstridige Følger Forbryderen ikke har villet. Det er allerede oven (§ 13) bemærket, at ikke enhver fri — og, som saadan, naturligviis ogsaa forsætlig — Handling derfor er en forsætlig Forbrydelse, da der, for at den forsætlige Handling tillige skal være en forsætlig Forbrydelse, udkræves, saavel at Handlingens Følger tillige have ligget i Forbryderens Villie, som ogsaa at disse Følgers Strafbarhed har været Forbryderen bekjendt (§ 17), hvilket korteligen kan udtrykkes saaledes, at Forbryderen skal have villet den strafbare Handlings retstridige Følger, det er, villet de Følger, hvis Strafbarhed han kjendte eller maa antages at kjende. Naar altsaa den Handlende enten slet ikke har villet Handlingens Følger, skjøndt han kjendte disses Strafbarhed, eller han vel har villet Handlingens Følger, men uden at kjende eller burde kjende disses Strafbarhed, er Handlingen ingen forsætlig Forbrydelse. Saafremt imidlertid nogen Uagtsomhed under Handlingen kan tilskrives den Handlende, fordi han har indseet, eller dog kunnet og burdet indsee, enten i første Tilfælde Muligheden af de, ham som strafbare bekjendte men af ham ikke tilsigtede, Følgers Indtræffen, eller Strafbarheden af de af ham tilsigtede, men ham som strafbare ubekjendte, Følger, kan Handlingen vel endnu være strafbar, men den bliver i saa Fald kun en uagtsom Forbrydelse, hvis Begreb korteligen kan bestemmes saaledes, at det er en strafbar Handling, hvis retstridige Følger Forbryderen ikke har villet, det er en Handling, der maa belægges med Straf, skjøndt den Handlende ikke har villet, men dog har kunnet og burdet indsee, det Retstridige, der

ligger i Følgerne, og bliver naturligviis den uagtsomme Handling desto mere tilregnelig, jo mere den Paagjeldende indsaae eller kunde og burde indsee Muligheden eller Sandsynligheden af de retstridige Følgers Indtræden. Hvis derimod den Handlende hverken har villet, og ei heller kunnet eller burdet indsee, enten Følgernes Indtræden eller ialfald deres Strafbarhed, ophører Handlingen, hvilke Følger der endogsaa maatte flyde af Samme, at være strafbar, da der i saa Fald, efter Strafferøiemedet (§ 6), Intet er at straffe. En saadan Handling har man undertiden benævnt en hændelig Forbrydelse (delictum casuale), hvilket Udtryk imidlertid efter det Nysanførte i sig indeholder en Modsigelse. Om iøvrigt Forbryderen har villet Forbrydelsen som Hovedhensigt, f. Ex. begaaet et Drab af Hævnelyst, eller blot som Middel, f. Ex. udøvet Drab for Pengefordeels Skyld, gjør Intet til Sagen, da Handlingen ligefuldt er forsætlig, naar Gjerningsmanden har villet Følgerne.

§ 28.

De forsætlige Forbrydelser (§ 27) inddeles af Nogle atter i direkte og indirekte. En Forbrydelse kaldes direkte, naar Forbryderen har villet alle de strafbare Følger, der ere opstaaede af Samme, og indirekte, naar han ikkun har villet en Deel af disse. Det er imidlertid klart, at Forbrydelsen blot er forsætlig med Hensyn til de Følger, Forbryderen har villet, og derimod uagtsom med Hensyn til de Følger, han ikke har villet; ja i visse Tilfælde kunne disse utilsigtede Følger maaskee endogsaa blive at betragte som aldeles hændelige, naar nemlig Aarsagsforbindelsen imellem dem og de tilsigtede Følger var saa fjern, at Forbryderen ikke fornuftigviis kunde have tænkt sig Muligheden af deres Indtræden. Iøvrigt havde Lovgiveren i et enkelt Tilfælde, nemlig i L. 6—6—1, sammenholdt med L. 6—11—1, bestemt, at den indirekte Forbrydelse skulde ansees, som om den i det Hele var forsætlig, men dette er undergaaet en væsentlig Forandring ved Frdn. 4 Oktbr. 1833 §§ 10 og 11. De forskjellige Politianord-

ninger vise ogsaa, at forsætlige Overtrædelser af Politilovbud ingenlunde medføre den Virkning, at de ved Samme foranledigede Ulykkestilfælde ansees og straffes, som om de vare udøvede med Forsæt, f. Ex. Brandstiftelse, foranlediget ved Brandpolitilovenes, Drab, foranlediget ved Kvarantaineanordningernes Overtrædelse, o. s. v.

En Forbrydelse kan iøvrigt ikke kaldes indirekte, naar Forbryderen har havt et ubestemt lovstridigt Forsæt (dolus indeterminatus sive alternativus), saaledes at han efter Omstændighederne har villet Forbrydelsen saavel i en høiere som ringere Grad, men den bliver da i det Hele at ansee som forsætlig, hvilket f. Ex. er Tilfældet med de fleste Eiendomsindgreb. Ikke mindre maa den Forbrydelse ansees som forsætlig, hvor Forbryderen under Udførelsen af sin Forbrydelse ikke netop anstifter den individuelle Skade, som han har tilsigtet, men en anden, der er ikke mindre end denne, f. Ex. dræber een Person istedetfor en anden. Dette tilsiger baade Sagens Natur, da Manddrabet, som saadant — skjøndt vel ikke det individuelle Manddrab — upaatvivleligen her var tilsigtet og altsaa forsætligt, og det er ogsaa saaledes udtrykkeligen udtalt i Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 6, ligesom det allerede tidligere fulgte af L. 6—11—5, der bestemmer, at det ikke er Vaade, naar Nogen hugger, slaaer eller stikker til En med vred Hu, at han vil skade ham, og rammer en Anden, samt af L. 6—11—1, der ligeledes kun erklærer det Drab for et Vaadesdrab, hvorunder man hverken har villet skade den Dræbte eller nogen Anden med den Gjerning.

§ 29.

Fra et andet Synspunkt inddeles de forsætlige Forbrydelser (§ 27) i overlagte og uoverlagte. En Forbrydelse kaldes overlagt, naar Forbryderen, forinden dens Udførelse, har paatænkt Samme, og lagt Planen og valgt Midlerne til dens Udøvelse, hvorimod den er uoverlagt, naar Beslutningen til at udføre den er opstaaet i samme Øieblik, da Forbrydelsen begaaes.

Herved maa imidlertid bemærkes, **deels** at der ved de fleste Forbrydelser ikke er nogen bestemt Grændse imellem de overlagte og uoverlagte Forbrydelser, da neppe nogen Forbrydelse udøves saaledes i det samme Øieblik, Beslutningen opstaaer, at der jo altid gaaer et kort Overlæg forud for Udøvelsen, **deels** at mange Forbrydelser, med Hensyn til de Betingelser, som udkræves til deres Fuldførelse, ikke engang let kunne tænkes udførte uden Overlæg, f. Ex. Mordbrand, Meened og flere, hvorimod atter andre Forbrydelser i Almindelighed netop begaaes uden Overlæg, f. Ex. mundtlige Injurier, og **deels** endeligen at det i mange Tilfælde er særdeles vanskeligt at bevise, om en Forbrydelse er overlagt eller ikke. At iøvrigt den beviste overlagte Forbrydelse efter rigtige kriminalistiske Grundsætninger bør belægges med haardere Straf end den uoverlagte, indsees let, da den overlagte Forbrydelse deels, fra den subjektive Side, røber et mere retstridigt Sindelag hos Forbryderen, og deels, fra den objektive Side, er i sig selv farligere, eftersom Forbryderen, ved iforveien at lægge Planen og vælge Midlerne til dens Udførelse, bedre vil kunne sikre sig et heldigt Udfald, som ogsaa undgaae Følgerne af sin Forbrydelse, hvilket Alt gjør det nødvendigt, at anvende et haardere Straffeonde paa ham end paa den uoverlagte Forbryder. Dette er ogsaa paa det Klareste tilkjendegivet i Fdn. 4 Oktbr. 1833 §§ 6—12, sammenholdt med §§ 1—5. Hvor Straffen for en Forbrydelse er arbitrair, (§§ 59—61), vil Overlæg derfor altid blive en skærpende Omstændighed. Fdn. 20 Febr. 1789, Rskr. 20 Decbr. 1799, Fdn. 27 Septbr. 1799 § 12, 11 Marts 1818 § 4, Plak. 24 Decbr. 1823 § 3 og 4 og Fdn. 11 April 1810 §§ 3, 13 ff. Hvor Straffen er fuldkommen lovbestemt, kommer Overlægget i Almindelighed ikke i Betragtning efter vore Love.

§ 30.

En **uagtsom** Forbrydelse er, efter den ovenfor (§ 27) givne Definition, den, hvori den Handlende, uden at

have villet Handlingens retstridige Følger som saadanne, dog havde maattet kunne indsee saavel deres mulige Indtræffen som deres Strafbarhed.

Ihenseende til Graden af den Agtpaagivenhed, der kan fordres af Borgerne, og hvis Undladelse altsaa kan bevirke, at en Handling bliver at ansee som en Forbrydelse, gjelder den Regel, at der ikke kan fordres større Agtsomhed, end den, der i Almindelighed med Hensyn til Gjenstande af det omhandlede Slags og under de konkrete Omstændigheder pleier at fordres, Noget, der i ethvert enkelt Tilfælde af Dommeren bliver at paakjende. At uagtsomme Handlinger kunne blive at belægge med Straf, hvor ikke andre Onder og navnligen Forpligtelsen til at yde Skadeserstatning (§ 4) kunne ansees tilstrækkelige til at beskytte den bestaaende Retsorden imod den af Samme opstaaende Fare, følger af Straffelovgivningens Øiemed, der netop gaaer ud paa, ved Trudsler at afholde fra alle de, saavel forsætlige som uagtsomme, Handlinger, der kunne forstyrre denne Retsorden (§ 6), og at vor Lovgivning ogsaa har antaget denne Grundsætning, sees saavel forhen af L. 6—11 og 6—7—18 som nu af Fdn. 4 Oktbr. 1833 §§ 28 og 29 og Fdn. 26 Marts 1841 § 14, ligesom det ogsaa fremgaaer af en Mængde Politianordninger, hvorefter utallige uagtsomme Lovovertrædelser, og det endog om der ingen skadelige Følger opstaae af Samme, belægges med Straf, f. Ex. Plak. 3 Decbr. 1755 § 21, Plak 29 Novbr. 1769 og 9 Marts 1796, Fdn. 5 Septbr. 1794 § 5, 27 Jan. 1804 § 58, 1 Novbr. 1805 §§ 1—35, 3 April 1810 §§ 16—20 og 8 Febr. 1805 § 39. Men skjøndt Straffeøiemedet saaledes ofte fordrer uagtsomme Forbrydelsers Afstraffelse, tilsiger Sagens Natur dog, at de bør belægges med en ringere Straf end de forsætlige Lovovertrædelser, da der aabenbart udkræves et ringere Straffeonde til at vække den Paagjeldendes Agtpaagivenhed end til at underkue en bestemt ond Villie hos ham. Uagtsomhedens Grad (L. 6—7—18 og 6—11—4, sammenholdt med 6—11—1, og Fdn. 4 Oktbr.

1833 § 29) samt Vigtigheden af det Gode, der ved Uagtsomheden udsættes for Fare (Fdn. 8 Febr. 1805 § 39 og Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 29), ere de Momenter, som Lovgiveren især har taget Hensyn til ved at bestemme Straffen for Uagtsomhedsforbrydelser, og som, næst Lovgivningens Analogi (§ 25), maae tages i Betragtning ved Fastsættelsen af Straffen for saadanne ulovbestemte Uagtsomhedsovertrædelser, der efter det oven Anførte maae belægges med arbitrair Straf.

§ 31.

Fra den objektive Side eller med Hensyn til Forbrydelsens Fuldførelse (§ 26) inddeles Forbrydelserne i tilendebragte og ikke tilendebragte. En Forbrydelse siges at være tilendebragt, naar Forbryderen fra sin Side har udført Alt, hvad der udfordres til at udgjøre Begrebet om den tilsigtede Forbrydelse, hvorimod den, saalænge han endnu ikke har udført alt dette, er ikke tilendebragt, men blot forsøgt (delictum attentatum). Dersom Forbrydelsen blot har været paatænkt, men uden at Vedkommende endnu har gjort noget Skridt til at sætte den i Værk, existerer der kun uegentligen talt en Forbrydelse (delictum intentatum), der ikke bliver Gjenstand for Straf (§ 7*). Den forsøgte Forbrydelse har, som man let indseer, mangfoldige Gradationer, der umærkeligen løbe over i hverandre, og imellem hvilke man umuligt kan drage nogen bestemt Grændse. Imidlertid pleier man dog at skjelne imellem de Handlinger, der blot indeholde en Forberedelse til Forbrydelsen (præparatio delicti sive conatus remotus) og de, der indeholde en Paabegyndelse af selve Forbrydelsen (inchoatio delicti sive conatus proximus), ligesom Nogle atter i den Sidste ville skjelne imellem det fjernere og nærmere Attentat. Den tilendebragte Forbrydelse kan undertiden igjen

---

*) Jvfr. Ørsted: N. J. A. 29 B. S. 66—72.

inddeles i den **fuldendte** (delictum perfectum) og den **fuldbragte** eller fuldbyrdede (delictum consumatum). Dersom nemlig Gjerningsmanden vel fra sin Side er bleven færdig med at udføre alle de Data, der udkræves til den omhandlede Forbrydelse, men den udvortes Følge, som efter Forbrydelsens Natur, f. Ex. i Drab, Saar eller Afhug, eller efter Lovgivningens Bestemmelser, f. Ex. i Leiermaal, hvortil efter Rskr. 30 Novbr. 1759 udfordres Besvangrelse, udkræves, for at Forbrydelsen skal kunne siges i Virkeligheden at existere, endnu ikke er indtraadt, da siges Forbrydelsen at være blot fuldendt, men ikke fuldbragt, hvorimod den, naar denne udvortes Følge er indtraadt, siges at være ikke blot fuldendt, men fuldbragt. Naar Nogen saaledes havde indgivet en Anden Forgift, var Forbrydelsen strax fuldendt, men først, naar den Anden var død deraf, var den fuldbragt. Det er iøvrigt klart, at man, for at bestemme Begrebet om den fuldbragte Forbrydelse, blot har at tage Hensyn til den Følge, som Lovgiveren har fordret til Forbrydelsens udvortes Existents, da Forbrydelsen, naar denne er til, maa kaldes fuldbragt. Mordbrand er saaledes efter Fdn. 26 Marts 1841 § 13 (jvfr. allerede L. 6—19—1) fuldbyrdet, saasnart Ilden er paasat og Antændelsen har fundet Sted, uden Hensyn til om den har grebet meer eller mindre om sig. Det følger fremdeles af sig selv, at denne Inddeling af Forbrydelserne i fuldendte og fuldbragte ikke lader sig tænke der, hvor enten efter Forbrydelsens Natur, f. Ex. ved mundtlige Injurier, eller efter Lovgivningens Bud, f. Ex. ved alle Politiovertrædelser, ingen udvortes Følge kan eller skal indtræde. Mange Lovkyndige opfatte forøvrigt Begrebet om den tilendebragte Forbrydelse saaledes, at de ikke nøies med dertil at henføre den fuldendte Virksomhed fra Gjerningsmandens Side, men tillige udkræve den udvortes Følges Indtræden, hvor en saadan, som i de nys omhandlede Tilfælde, fordres, og som en Følge deraf henføre de ved disse Forbrydelser den fulde Virksomhed uden Følgen til den forsøgte Forbrydelse i den nærmeste Grad. Da imidlertid den egent-

lige Gjenstand for Straffeloven er Forbryderens retstridige Virksomhed, og denne existerer i sin fulde Udstrækning, naar Gjerningsmanden har udført Alt, hvad der for ham var at udføre, uden Hensyn til om der af Samme indtræde udvortes Følger eller ikke, synes Forskjellen imellem den tilendebragte og den blot forsøgte Forbrydelse at burde lægges deri, om Forbryderen for sit Vedkommende er bleven færdig med at udføre Alt, hvad der udkræves til den tilsigtede Forbrydelse eller ikke, uden at den tilfældige Omstændighed, at den udvortes Følge, der efter en vis Forbrydelses Begreb udkræves, ikke er indtraadt, bør kunne gjøre, at Forbrydelsen derfor blot ansees som forsøgt, i Særdeleshed da Straffen for den fuldendte Forbrydelse, idetmindste efter almindelige kriminalistiske Grundsætninger, ikke synes at burde være ringere end for den fuldbragte (§ 33). I Fdn. 11 April 1810 § 80 erklæres en Forbrydelse for fuldendt, „naar Forbryderen har faaet udført Alt, hvad der hører til denne Forbrydelses fuldstændige Fuldbyrdelse.“ Jvfr Fdns. § 66.

§ 32.

At det blotte Forsøg paa at begaae en Forbrydelse bør straffes, kan ikke være Tvivl underkastet. Straffelovgivningens Øiemed: Overholdelsen af Retssamfundets Sikkerhed (§ 6), kræver nødvendigt, at ethvert Skridt til en Forbrydelse bør belægges med Straf, da den almindelige Sikkerhed vilde være priisgiven, dersom Gjerningsmanden ikke skulde være udsat for nogen Fare, forinden han havde fuldkommen tilendebragt sin Forbrydelse. I saa Fald kunde han nemlig i største Rolighed gjøre alle Tilberedelser til Forbrydelsen, og derpaa oppebie, om der vilde aabne sig en gunstig Leilighed til at udføre Samme, uden at være udsat for nogen Fare for, i Tilfælde af Opdagelse, at blive straffet. Men ligesom Straffelovgivningens Øiemed kræver, at ethvert Attentat paa en Forbrydelse bør straffes, saaledes kræver det

ogsaa, at Attentatet straffes mindre end den tilendebragte Forbrydelse, og at det nærmere Attentat straffes haardere end det fjernere, da nemlig ethvert Skridt til en Forbrydelse bør belægges med Straf, hvilket i modsat Fald ikke vilde skee, og da Forbryderen ellers netop blev tilskyndet til at fuldføre sin Forbrydelse, naar han ikke derved løb Fare for at blive straffet haardere end for det blotte Attentat. I at bestemme Straffen for de forskjellige Grader i Attentatet maae iøvrigt alle de nærmere Omstændigheder tages under Overveielse, og i Særdeleshed bør det undersøges, om tilfældige udvortes Hindringer have foranlediget, at Forbrydelsen ikke er bleven fuldført, eller om Gjerningsmanden selv har standset med Fuldbyrdelsen. At Gjerningsmanden har betjent sig af et Middel, der, efter sin Natur, ham uafvidende, var uskikket til at bevirke det Onde, han tilsigtede, f. Ex. istedetfor Forgift har indgivet en Anden en uskadelig Substants, burde, efter strenge kriminalistiske Grundsætninger, ikke fritage ham for den Straf, han efter Attentatets Beskaffenhed ellers var pligtig at lide, da det er hans retstridige udvortes Handling, der er den egentlige Gjenstand for Straffeloven, og da denne har viist sig af lige Styrke, skjøndt Gjerningsmanden ubevidst har betjent sig af et uhensigtsmæssigt Middel til Øiemedets Opnaaelse, men at det dog efter vor Lovgivning kommer i Betragtning til Straffens Nedsættelse viser Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 14. Jvfr Fdn. om Negerslavers Flugt 1 Juni 1832 § 1 *). Naar Forbryderen af egen Drift træder tilbage paa en Tid, da Intet er opdaget om Forbrydelsen, og imedens han endnu kan afværge alle Følgerne, f. Ex. naar en Tyv, der er i Begreb med at stjæle, igjen opgiver dette sit Forsæt, antage mange Kriminalister, at han bør fritages for al Straf, eftersom en saadan Straffrihed netop maa tilskynde ham til frivilligen at afstaae fra sit forbryderske Forsæt, og Straffelovgivningen

---

*) Ørsted: Eunomia 2 D. S. 149—153 og 3 D. S. 165—173. Jvfr. J. A. Nr. 29 S. 235—248 og N. J. A. 21 B. S. 82—13.

saaledes opnaaer det ved Samme tilsigtede Formaal. Da imidlertid Gjerningsmanden, ved at have overtraadt Straffeloven, unegteligen har gjort sig skyldig til Strafs Lidelse; da Beviset for hans frivillige Tilbagetræden derhos har sine store Vanskeligheder, samt da vor Lovgivning ikke indeholder nogen Hjemmel for aldeles Straffrihed i et saadant Tilfælde, er det vistnok rigtigere med Andre at antage, at en saadan Afstaaen fra en begyndt Forbrydelse ikkun kan bevirke Straffens Forringelse, hvor denne er overladt til Dommerens Skjøn, eller ialfald afgive en Benaadningsgrund for Forbryderen; og hvad der saaledes antages at gjelde i det Tilfælde, at Forbryderen træder tilbage fra en begyndt Forbrydelse, synes saameget mere at maatte gjelde, naar Forbryderen, efterat Forbrydelsen er fuldkommen tilendebragt, igjen af egen Drift ophæver dens Følger, f. Ex. naar Tyven frivilligen bringer de stjaalne Koster tilbage paa deres Sted. Dette viser nu ogsaa Fdn. 20 April 1825 § 6, jvfr. dog Fdn. 3 Juli 1835 § 29, 15 April 1840 § 4 og 26 Marts 1841 § 8*).

At Attentatet paa en Forbrydelse efter vor Lovgivning bør straffes, men mindre end den tilendebragte Forbrydelse, viser L. 6—6—22, sammenholdt med L. 6—6—1, Krigs Art. Brev af 9 Marts 1683 § 23 og 29 Juli 1756 § 627, Fdn. 30 Novbr. 1714 § 10, 9 Juni 1819 § 4 og nu i Særdeleshed Fdn. 11 April 1840 § 80, hvorefter Attentatet paa Tyveri, Hæleri, Ran, Roveri, Bedrageri, Falsk og andre dermed beslægtede Forbrydelser kun ansees med ⅓ indtil ⅔ Dele af den for den fuldendte Forbrydelse fastsatte Straf, og Fdn. om Brandstiftelse af 26 Marts 1841 § 13, hvor Straffen for Attentatet nedsættes indtil ⅔ Dele af Straffen for

*) En Kone, der sigtedes for at have kjøbt Skedevand for dermed at forgive sit Barn og siden sig selv, frifandtes, paa Grund af at hun selv aldeles frivillig var traadt tilbage fra denne Handlings Fuldførelse. Dom i J. T. 18 B. 1 H. S. 91—97. Jvfr. ligeledes Dom i J. T. 30 B. S. 46—48.

den fuldbyrdede Forbrydelse. Ogsaa bestyrkes dette ved de enkelte Lovbestemmelser, efter hvilke Attentatet, dog undertiden kun det nærmeste, straffes lige med den fuldendte Forbrydelse. L. 6—13—18 (§ 139), Krigs Art. Brev 9 Marts 1683 § 54, Fdn. 27 Jan. 1738 og 8 Jan. 1802 § 65. Da vor Lovgivning iovrigt ikke indeholder almindelige Regler om attenterte Forbrydelsers Straf, bliver denne at fastsætte efter de oven opstillede Grundsætninger, saaledes at Attentatets Fjernhed og Nærhed, Forbryderens stærkere eller svagere Virksomhed, i Forening med alle andre skærpende og formildende Omstændigheder (§§ 59—61) maae tages i Betragtning ved Straffens Udmaaling, og vil navnligen den ovennævnte i Fdn. 11 April 1810 § 80 udtalte Grundsætning, at de attenterte Forbrydelser bor belægges med $\frac{1}{3}$ indtil $\frac{2}{3}$ Dele af Straffen for den fuldendte Forbrydelse afgive Hovedreglen for attenterte Forbrydelsers Strafbarhed.

§ 33.

Da den egentlige Gjenstand for Straffelovgivningen er Forbryderens lovstridige Villie (§ 6), kunde det vel synes, at det, efter almindelige Retsgrundsætninger, ikke burde komme i Betragtning, om den udvortes Følge af Forbrydelsen var indtraadt eller ikke, naar Forbryderen fra sin Side har foretaget Alt, hvad der udkræves til Begrebet om den omhandlede Forbrydelse, og at følgelig den fuldendte og den fuldbragte Forbrydelse burde belægges med lige stor Straf. Vor Lovgivning har dog i Straffens Bestemmelse taget Hensyn til den udvortes Følges Indtræden, hvilket sees af L. 6—6—22, sammenholdt med L. 6—6—1, hvorefter den fuldendte Virksomhed for at dræbe en Anden straffedes mildere, naar Døden ikke paafulgte, end naar dette var Tilfældet, og nu især af Fdn. 4 Oktbr. 1833 §§ 1, 2 og 3, 7, 8 og 9, 10 og 11. Jvfr. Fdn. 1 Juni 1832 § 1 og Fdn. 3 Juli 1835 §§ 17 til 22 og Plak. 31 Aug. 1813 § 12. Om den psychologiske

Aarsags Straf er afhængig af, at den physiske Aarsag har fuldført den omhandlede Forbrydelse, vil blive afhandlet nedenfor (§ 55).

§ 31.

Med Hensyn til de Personer, imod hvilke Forbrydelsen udøves og som lide ved Samme, inddeles Forbrydelserne i offentlige, private og blandede. En Forbrydelse kaldes offentlig i streng Forstand (delictum publicum stricte sic dictum), naar Staten selv, som moralsk Person, eller dens Repræsentanter fornærmes, uden at nogen privat Person særligen lider derved; blot privat (delictum mere privatum), naar den alene krænker private Personers Rettigheder, uden at det Offentlige antages at lide Noget derved; og blandet eller privat-offentlig (delictum publico-privatum), naar den nærmest krænker private Personers Rettigheder, men derved middelbart tillige det Hele, hvilket igjen kan grunde sig deri, at enten den enkelte Handling kan være farlig for det Offentlige, f. Ex. Brandstiftelse, eller at Forbrydelsen tilkjendegiver et saadant Sindelag og saadanne Grundsætninger hos Gjerningsmanden, at han maa ansees farlig for hele Retssamfundet, f. Ex. Tyveri, Bedrageri o. s. v. Da det iøvrigt ikke af Handlingens egen Natur lader sig bestemme, hvilke Forbrydelser der skulle ansees som reent private, og hvilke som privat-offentlige, eftersom enhver imod en Enkelt udøvet Fornærmelse, strengt taget, tillige indeholder en Fornærmelse imod det Hele, eftersom den altid vækker større eller mindre Formodning om, at Gjerningsmanden kan ville behandle Enhver af sine Medborgere paa lige Maade, maa dette afgjøres ved de positive Love, og er da efter vor Lovgivning Reglen den, at Forbrydelsen er reen privat og Paatalen af Samme aldeles overladt til den privat Forurettede i alle de Tilfælde, hvor Straffen er privat, hvorimod

offentlig Tiltale i Almindelighed finder Sted, hvor der for Forbrydelsen er anordnet offentlig Straf (§ 11). Dette viser L. 1—21—8, som bestemmer, at dersom den Forurettede lader sin Sag upaatalt, eller og, naar han Sagen reist haver, enten lader den falde eller forliger sig med sin Vederpart, forend Dom gangen er, bor dog Kongen eller Huusbonden deres Boder i de Sager, som Boder vedhænge.

Fra denne Hovedregel, at Paatalen er offentlig, hvor Straffen er offentlig, finder dog Undtagelse Sted i følgende Tilfælde:

1) I Sager angaaende verbale Injurier og ringere Voldsgjerninger imod private Personer. Fdn. 10 Juli 1795 § 22, 7 Decbr. 1798 § 12, 27 Septbr. 1799 § 11, 20 Oktbr. 1819 og nu især Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 30. Jvfr. Instrux 28 Aug. 1795 § 8 Lttr. A og Plak. 4 Jan. 1800. Skjøndt Straffen for disse Forbrydelser er Boder til det Offentlige eller Ærestraf eller, efter Omstændighederne, endog Fængsel paa Vand og Brød eller offentligt Arbeide (Fdn. 27 Septbr. 1799 § 12), er Paatalen dog enten aldeles eller tildeels overladt til den privat Fornærmede. Dog gjelder dette ikke, naar Fornærmelsen er udøvet imod Embedsmænd under deres Embedsforelse, eller ogsaa imod især høiere Embedsmænd udenfor Udøvelsen af deres Embede, naar Fornærmelsen er særdeles grov (Fdn. 27 Septbr. 1799 § 10), eller naar Voldsgjerningen er af nogen betydeligere Art, og in specie naar den almindelige Sikkerhed kunde lide ved at Brøden ikke blev revset (Fdn. 10 Juli 1795 §§ 22 og 23 og 4 Oktbr. 1833 § 30 [§ 202]. Jvfr. Fdn. 20 Jan. 1797 §§ 13 og 14 og Kanc. Skr. 16 Septbr. 1797), eller endeligen naar Ærefornærmelsen er udøvet under en for det Offentlige farlig Form, f. Ex. ved opslaaede Skandskrifter. L. 6—21—8 og Fdn. 22 Oktbr. 1701. Post 2 Kap. 3 § 5.

2) I Sager betræffende gjensidige Fornærmelser imellem Huusbonde og Tjenestetyende. Fdn. om

Politivæsenet paa Landet 25 Marts 1791 § 23 og Fdn. 5 Juli 1793 § 8.

3) I Sager om Overtrædelser af Hoveripolitiet. Fdn. om Orden ved Hoveriet 25 Marts 1791 §§ 17 og 18 og Fdn. om Huusmænds Pligtarbeide 30 Jan. 1807 § 13.

4) I Sager angaaende Indgreb i Laugsrettigheder. Fdn. 5 Juli 1793 § 8 og 21 Marts 1800 § 11 Nr. 1. Dog mærkes herved nu Plak. 3 April 1816 § 6 og 1 Juli 1817 § 2. Jvfr. Kanc. Skr. 21 Decbr. 1822.

5) I Sager angaaende visse Smaabedragerier. Fdn. 11 April 1840 § 51, jvfr. §§ 47—50 (§ 260). Jvfr. ligeledes Fdns. § 44. Det Samme gjelder i Sager angaaende Tiendesvig. Fdn. 8 Jan. 1810 § 22.

6) Endeligen bør det erindres, at en Deel processuale Forseelser, for hvilke Straffen er offentlig, ikke ville blive Gjenstand for Paakjendelse, naar den private Sag bortfalder, L. 1—5—3, 8 og 9, 1—21—35 og 13, Fdn. 23 Decbr. 1735, Fdn. 3 Juni 1796 § 35, 11 Aug. 1819 og 16 Jan. 1828 §§ 7, 8, 14 og 16, og undertiden ikke, medmindre derom gjøres udtrykkelig Paastand. L. 1—5—8. — Aagersager ere en Mellemting imellem offentlige og private Sager efter Rskr. 20 Juli 1792 (§ 170). — L. 6—13—10 (§ 127) og Fdn. 9 Juli 1715 (§ 130) samt Fdn. 27 Septb. 1799 § 5 (§ 117) kunne ogsaa her mærkes. Ligeledes mærkes Fdn. 13 Juni 1771, sammenholdt med Plak. 27 Febr. 1772, og Fdn. 24 Septbr. 1824 § 4, der tydeligt vise, at Hoerforbrydelsen nu er en offentlig Forbrydelse (§ 131). Iøvrigt maa det vel erindres, at, skjøndt det i de ovennævnte Undtagelsestilfælde er overladt til den private Fornærmede selv, om han vil anlægge Sag eller ikke, staaer det dog ikke til ham, naar Sagen først ved Dom eller Forlig er afgjort, at bestemme, om Straffen, forsaavidt denne er offentlig (§ 44), skal sættes i Fuldbyrdelse eller ikke, men det Offentlige har da erhvervet en fuldkommen Ret til at exekvere Dommen

eller Forliget. Fdn. 11 April 1810 § 41. Jvfr. Kanc. Skr. 24 Decbr. 1816.

Anm. Efter Christian den Femtes Lov ere mange Forbrydelser overladte til privat Forfølgning, som nu udelukkende paatales af det Offentlige, f. Ex. Drab (L. 6—6—2) og Tyveri (L. 6—17—13, 14 og 15).

§ 35.

Forbrydelserne inddeles endvidere i Forbrydelser i egentlig Forstand eller Justitsforbrydelser (delicta vera sive contra justitiam) og Politiforseelser (qvasidelicta sive delicta contra politiam). Efter nogle Lovkyndiges Mening ligger Forskjellen imellem disse tvende Klasser af Forbrydelser deri, at de egentlige Forbrydelser krænke virkelige Rettigheder, f. Ex. Drab, Tyveri, o. s. v., og at Politiforseelser blot krænke en til Rettighedens Overholdelse foreskreven Orden, f. Ex. voldsom Kjøren og Riden, Handel med Ubeberettigede, o. s. v., hvorimod Andre sætte Forskjellen i den forskjellige Behandlingsmaade af Sagerne, idet de egentlige Justitsforbrydelser paatales ved de ordinaire Retter, og Politiforseelserne derimod behandles ved Politiretterne og efter den ved disse Retter foreskrevne Procesform. Dette Sidste maa ogsaa ansees at være Skjelnemærket imellem Justitsforbrydelser og Politiforseelser efter vor Lovgivning, uden at Handlingens indvortes Beskaffenhed i saa Henseende kommer i Betragtning, og bliver da Reglen den, at en Sag kun bliver at ansee og behandle som Politisag, naar dette enten udtrykkeligen af Lovgivningen er bestemt, eller der dog herfor gives en aldeles utvivlsom Lovanalogi, hvorimod den ellers stedse maa anlægges ved de almindelige Retter i den ordinaire Processes Former.

§ 36.

En vigtigere Inddeling af Forbrydelser er i simple, kvalificerede og undtagne. En Forbrydelse kaldes simpel, naar den belægges med den almindelige for den Art Forbrydelser foreskrevne Straf; kvalificeret eller grov, naar den paa Grund af særdeles Omstændigheder belægges med en høiere Straf end den almindelige; og ringere eller undtagen, naar den, paa Grund af særdeles Omstændigheder, belægges med en ringere Straf end den almindelige. Det vil af disse Definitioner sees, at der ikke kan blive Tale om simpel Forbrydelse og altsaa heller ikke, som Undtagelse derfra, om en kvalificeret og ringere Forbrydelse, uden i de Tilfælde, hvor der i Lovgivningen er fastsat en almindelig Straf for hele Arten af den omhandlede Forbrydelse, altsaa efter vor Lovgivning f. Ex. ikke ihenseende til Leiermaal (§ 123). Ligeledes kan den kvalificerede Forbrydelse undertiden igjen inddeles i simpel og kvalificeret; f. Ex. Mord, som et kvalificeret Drab, kan atter være enten simpelt eller kvalificeret, hvilken Adskillelse dog ikke længer er af nogen synderlig praktisk Vigtighed. Naar ved en Forbrydelse Straffegraden er overladt til Dommerens Skjøn, kan Forbrydelsen ikke kaldes enten kvalificeret eller undtagen, fordi Dommeren efter Omstændighederne finder Anledning til at vælge Straffens Maximum eller Minimum, ligesom heller ikke den haardere Straf, der er fastsat for en Forbrydelse i Gjentagelsestilfælde, kan gjøre, at Forbrydelsen i egentlig Forstand kan kaldes kvalificeret, da dette kun er en nærmere Bestemmelse ved den almindelige Straf for den Art af Forbrydelse. Dette viser ogsaa tydeligt Fdn. 11 April 1840 § 1, sammenholdt med §§ 6 og 12 samt §§ 13 og 14.

Der er iøvrigt efter vore Love ikke nogen Beskaffenhed, som bestandigt og ved enhver Forbrydelse enten kvalificerer eller formilder den, men Gjenstanden, Stedet, Tiden, Maaden og Forholdet ere ligesaamange forskjellige Omstændigheder, som Lovgiveren ved forskjellige Forbrydelser har tillagt en

saadan Indflydelse, hvorpaa den specielle Deel af dette Værk vil levere Exempler i Mængde. Overlæg er en kvalificerende Omstændighed ved enkelte Forbrydelser, f. Ex. i Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 6, hvorimod det med Hensyn til andre blot er en aggraverende Omstændighed, f. Ex. i Fdn. 11 April 1840 § 3.

§ 37.

Naar en Handling i Lovgivningen udtrykkeligen er erklæret for strafbar, kaldes Forbrydelsen lovbestemt (delictum ordinarium). Hvor dette ikke er Tilfældet, men Handlingen dog, efter dens indvortes Natur og Lovgivningens Analogi, maa belægges med Straf, kaldes den ulovbestemt (delictum extraordinarium). At der ogsaa gives ulovbestemte Forbrydelser, er viist ovenfor (§ 9). Hvor Forbrydelsen er lovbestemt, kan Straffen dog være ulovbestemt (§ 43), saasom i L. 1—4—26, 3—4—12, 6—3—11, Fdn. 6 Decbr. 1743 § 17 og Instrux 7 Decbr. 1771 § 13. For ulovbestemte Forbrydelser kan derimod paa den anden Side Lovgivningens Analogi gjøre en vis lovbestemt Straf nødvendig (§ 25).

§ 38.

Hvor en Forbrydelse bestaaer i en strafbar Virksomhed, kaldes den positiv (delictum commissionis); hvor den derimod bestaaer i en strafbar Efterladelse af en skyldig Virksomhed, kaldes den negativ (delictum omissionis). Saadan Undladelse kan blive Gjenstand for Straf, naar et specielt Lovbud har paabudt en vis Virksomhed under Straf for dens Efterladelse (L. 6—6—13, Fdn. 6 Febr. 1694 og 4 Aug. 1819), eller naar Nogen undlader Handlinger, til hvilke man

efter Statssamfundets Øiemed maa antages forpligtet, f. Ex. Angivelse af visse almeenfarlige Forbrydelser (§ 57*).

§ 39.

Naar en Forbrydelse, efter dens Natur, ikkun kan angribe en vis bestemt Rettighed, kaldes den materiel, i Modsætning til den formelle Forbrydelse, der kan angribe forskjellige Rettigheder og som charakteriseres ved sin for Retsordenen farlige Form. Drab er saaledes en materiel Forbrydelse, da dens Gjenstand altid er og nødvendigen maa være Livets Berøvelse; Tyveri ligeledes, da den altid bestaaer i et Eiendomsindgreb, o. s. v. Meened og Falsk ere derimod formelle Forbrydelser, da man ved dem kan tilsigte at stille en Anden ved Livet, Æren, Formuen og ethvertsomhelst andet Gode. Jvfr. Fdn. 11 April 1840 § 67 og 15 April 1840 § 3.

§ 40.

De Forbrydelser, der, efter deres Beskaffenhed, efterlade dem sandselige Spor, f. Ex. Drab, Saar, Leiermaal (Rskr. 30 Novbr. 1759), kaldes synbare eller vedvarende delicta facti permanentis), hvorimod de, der ingen saadanne Spor efterlade sig, f. Ex. mundtlige Injurier og Hoer, kaldes usynbare eller forbigaaende (delicta facti transeuntis). Denne Inddeling, der ikke er af nogen særdeles Vigtighed med Hensyn til Forbrydelsens Straf, er derimod i den kriminelle Proces ikke uvigtig ihenseende til Forbrydelsens Undersøgelse.

§ 41.

Naar Forbryderen gribes i selve Gjerningen (in flagranti), siges Forbrydelsen at være aabenbar (delictum ma-

*) Ørsted: om delicta omissiva i J. T. 8 B. 2 H. S. 15—52.

nifestum), og i modsat Fald uaabenbar (delictum non manifestum). I enkelte Tilfælde har Lovgivningen i Straffens Bestemmelse taget noget Hensyn til denne Omstændighed, f. Ex. efter hvad der almindeligen antages i L. 6—2—2 sidste Led (§ 119); som det synes i L. 6—13—30 („hvilken Mandsperson sig i Horehuus lader finde“ (§ 133); i Fdn. 15 Febr. 1786 § 3 („de, der ei paa Omveien antræffes og strax opbringes, maae ei siden derfor tiltales“); i Fdn. 29 Oktbr. 1791 § 22 („naar han beviisligen paa Stedet gribes, betale 8 Skilling“). Jvfr. ogsaa Jagtfdn. 20 Mai 1810 § 27 (at den Skyldige forbryder Jagtredskaberne „i Tilfælde af at han anholdes.“) Iøvrigt vil det naturligviis i Kriminalprocessen ikke være uvigtigt, om Forbryderen er greben i Forbrydelsens Udøvelse eller ikke, navnligen med Hensyn til hans Fængsling efter L. 1—19—1.

§ 42.

Forbrydelserne inddeles i fælles (delicta communia), som kunne begaaes af alle Undersaatter, f. Ex. Drab, Tyveri, Bedrageri, o. s. v., og særegne (delicta propria sive specialia), som blot kunne udøves af Personer af en vis Klasse eller som staae i et vist vedvarende juridisk Forhold, f. Ex. Embedsforbrydelser, Søforbrydelser, o. s. v. Denne Inddeling er imidlertid i kriminalistisk Henseende af ingen Værd, ligesom Inddelingen af Forbrydelserne i større (delicta atrociora) og mindre (delicta leviora), hvilken sidste Inddeling derhos er aldeles relativ.

Sjette Kapitel.

Om Straffe og disses Inddeling.

§ 43.

Den første og vigtigste Inddeling af Straffe er den i lovbestemte, ulovbestemte og relativ bestemte. En Straf er aldeles lovbestemt, naar saavel Arten som Graden af Samme er saa nøiagtigt fastsat i Lovgivningen, at Dommeren ikke har noget Valg ihenseende til Straffens Bestemmelse; den er aldeles ulovbestemt, naar Valget af saavel Strafeart som Straffegrad ganske er overladt til Dommerens Valg; den er relativ bestemt, naar Lovgiveren vel har bestemt Noget om Straffens enten Art eller Grad, men dog tildeels har overladt Dommeren Valget i saa Henseende. Af disse forskjellige Slags Straffe synes de relativ bestemte at burde foretrækkes saavel for de aldeles lovbestemte som for de aldeles ulovbestemte. I de sidste overlades nemlig formeget til Dommerens Vilkaarlighed, og meer end der er nødvendigt, da dog enhver Forbrydelse, efter dens indvortes Natur, egner sig til at belægges med en vis Art af Straffe, hvilken Lovgiveren derfor bør fastsætte. De aldeles lovbestemte Straffe give paa den anden Side Dommeren ingen Leilighed til at tage de skærpende eller formildende Omstændigheder i Betragtning, under hvilke Forbrydelsen kan være begaaet (§§ 59—60), og disse Straffe synes derfor ialfald kun at burde anvendes ved de allerstørste Forbrydelser, der ikke kunne belægges med ringere Straf end Livets Tab eller Frihedsberøvelse for Levetid. De relativ bestemte Straffe give derimod Dommeren Leilighed til at modificere Straffen efter samtlige forhaanden værende, fra saavel den subjektive som den objektive Side, enten aggraverende eller mitigerende Omstændigheder (§ 59—60), uden dog at overlade ham et uindskrænket Valg i saa Henseende. Vor Lovgivning frem-

byder iøvrigt Exempler paa alle disse Arter af Straffe, som af den specielle Deel af dette Værk nærmere vil sees, dog foretrækkes i de senere Anordninger de relativ bestemte Straffe ubetinget for begge de andre Arter og i Særdeleshed for de aldeles ulovbestemte Straffe, hvorpaa den nyere Lovgivning kun har yderligt faa Exempler. Ligeledes ere ved en Mængde yngre Anordninger flere aldeles lovbestemte Straffe forandrede til relativ bestemte Straffe, f. Ex. ved Fdn. 20 Febr. 1789, 24 Septbr. 1824, 30 Marts 1827, 4 Oktbr. 1833, 11 og 15 April 1840, 26 Marts 1841 o. fl.

Om de aldeles lovbestemte Straffe, som Livsstraffe, Embedsforbrydelse, o. s. v., er her intet Særligt at mærke.

Af de relativ bestemte Straffe gives atter forskjellige Slags. Den første Art af disse er den, hvor der er tilstaaet Dommeren Valget imellem forskjellige Arter af Straffe, imellem hvilke han har at vælge een (Alternative Straffe). Herpaa frembyder L. 6—4 en Mængde Exempler, f. Ex. L. 6—4—4, 12 og 14. Af disse alternative Straffe kan atter en eller flere eller ogsaa samtlige være enten aldeles lovbestemte eller aldeles ulovbestemte, f. Ex. L. 6—5—7, 6—8—6. Den anden Art af de relativ bestemte Straffe er den, hvor Straffens Art vel er fastsat i Lovgivningen, men Graden af Samme er overladt til Dommerens Afgjørelse, enten saaledes at han er aldeles ubunden i Fastsættelsen af Straffegraden (f. Ex. L. 6—21—4), eller saaledes, at han er indskrænket i dette Valg, somoftest derved at Lovgivningen har foreskrevet ham et Maximum og et Minimum af Straf, som han ikke maa overskride, hvilket ansees for det hensigtsmæssigste, og hvorpaa den nyere Lovgivning derfor leverer de fleste Exempler (Fdn. 11 Marts 1818, 9 Juni 1819, 24 Septbr. 1824, 30 Marts 1827, 4 Oktbr. 1833, 11 og 15 April 1840 og mange flere) men undertiden derved, at Lovgiveren har begrændset Straffens Maximum men ikke dens Minimum (Fdn. 4 Aug. 1819 § 4 og 30 Marts 1827 § 1), eller omvendt dens Minimum, men ikke dens Maximum (Fdn.

30 Marts 1827 § 6. — Jvfr. dette Skrift § 50 Nr. 11 Ltir. a).

De aldeles ulovbestemte Straffe finde især Sted for ulovbestemte Forbrydelser, for hvilke dog Straffelovgivningens Analogi ofte kan gjøre en vis lovbestemt Straf nødvendig. Disse ulovbestemte Straffe kaldes i Almindelighed overordentlige (poenæ extraordinariæ), hvilken Benævnelse dog ogsaa bruges om de formildede Straffe, der i enkelte Tilfælde blive at anvende for visse Forbrydelser, i Særdeleshed hvor Forbryderen er under kriminel Lavalder (§ 15). Iøvrigt bør det mærkes, at der ere visse Lovsteder, som ved første Diekast kunde synes at indeholde Exempler paa ulovbestemte Straffe, men som dog rigtigere antages at henvise til andre Lovbud, efter hvilke Straffen skal bestemmes, f. Ex. L. 3—19—21 og 1—1—7 sidste Membrum. Den selv i den nyere Lovgivning undertiden forekommende Talemaade: At straffes som kongelige Mandaters modvillige Overtræder (Fdn. 8 Jan. 1802 § 52, 9 April 1810 § 18), maa antages at være, hvad Straffearten angaaer, bestemt ved L. 1—1—6, hvilken Mening i Særdeleshed Fdn. 12 Aug. 1811 § 10 viser.

Anm. Med de ovennævnte relativ bestemte Straffe maae ikke forvexles de saakaldte relative Straffe, det er dem, der staae i et vist mathematisk Forhold til Forbrydelsens Gjenstand, f. Ex. alle Konfiskationsstraffe (Fdn. 14 Mai 1754 og 1 Febr. 1797 §§ 107, 162, 175), alle de Straffe, der bestaae i, at Forbryderen skal bøde det Halve (Fdn. 26 Juni 1824 § 4, 18 Mai 1825 § 3, 3 Decbr. 1828 § 14 (§ 86), eller det Dobbelte (L. 6—15—1, 6—16—3, 6—18—4), eller det 2, 4 eller 10 Dobbelte (Fdn. 3 Decbr. 1828 § 44) af den Gjenstands Beløb, med Hensyn til hvilken Forbrydelsen er begaaet, thi i alle disse Tilfælde er Straffen fuldkommen lovbestemt.

§ 44.

Straffe inddeles fremdeles i offentlige og private. En Straf kaldes offentlig, naar dens Fuldbyrdelse ikke kommer en privat Mand, men derimod, enten umiddelbart eller middelbart, det Offentlige tilgode, og privat, naar dens Udøvelse skeer til Fordeel for en privat Mand. De fleste Straffe ere offentlige og i Særdeleshed findes i de nyere Anordninger sjeldent Exempler paa private Straffe.

Af saadanne private Straffe mærkes i Særdeleshed:

1) De Bøder, der tillægges den privat Fornærmede. Frn. 18 April 1732 §§ 21 og 23, og Jagtfrn. 20 Mai 1840 § 35. L. 6—10—3 og 6—15—18. De Bøder, der ere tillagte Angiveren, kunne ikke ansees som privat Straf, da de, hvor ingen Angivelse finder Sted, tilfalde det Offentlige. Iøvrigt kan den privat Fornærmede kun erholde Bøder, hvor dette udtrykkeligen i Lovgivningen er bestemt, ligesom det ogsaa, saavel efter L. 1—21—4, 6—6—3 og Frn. 6 Decb. 1743 §§ 20 og 21, som paa Grund af Sagens Natur, maa antages, at i de Tilfælde, hvor der er foreskrevet baade offentlig Straf og private Bøder for en Forbrydelse, tilfalde disse Sidste kun den private Person i det Tilfælde, at han paataler Sagen.

2) Arveløsgjørelse, efter L. 5—2—71, 6—1—1 og 6—5—1 og 2, ved hvilke sidste Artikler nu mærkes Frn. 4 Oktbr. 1833 § 22, der har bestemt, at det beroer paa Forældrene at gjengive det skyldige Barn hans forbrudte Arvearet.

3) Afbigt og Æreserklæring, efter L. 6—8—6, Frn. 1 Febr. 1797 § 395 og Frn. 21 Marts 1800 Kap. 1 § 11 Nr. 5 og 6 samt 31 Jan. 1791 og Frn. 4 Oktbr. 1833 § 1. En saadan Afbigt maa nemlig ansees som en Slags Straf, der paalægges til Fordeel for den Fornærmede.

4) Fæsteforbrydelse, der dog nu egentlig kun finder Sted som Følge af Fæstekontraktens Overtrædelse, og

da ikke kan ansees som Straf. Straf af Fæstets Forbrydelse efter L. 2—23—7 er forandret ved Frn. 8 Jan. 1810 § 22; efter L. 3—19—7 ved Frn. 21 Juli 1822 § 3, og efter Frn. 13 Oktbr. 1703 ved Plak. 13 Jan. 1818.

Anm. At der ikke, som nogle Lovkyndige have antaget, er Forskjel paa Straf af Gaards Forbrydelse og af Fæstets Forbrydelse, saaledes at det Sidste kun skulde bestaae i, at ny Indfæstning skulde erlægges, viser især Frn. 30 Jan. 1807 § 10 tydeligt, hvor den Skyldige erklæres at skulle have sit Fæste eller sin Rettighed efter den indgaaede Leiekontrakt forbrudt.

§ 45.

En tredie Inddeling af Straffene er i regulaire og subsidiaire. Regulaire eller ordinaire Straffe ere de, som i Almindelighed ere foreskrevne for en vis Forbrydelse; subsidiaire Straffe de, som anvendes, naar den ordinaire Straf af en eller anden Grund ikke kan sættes i Udøvelse. De Grunde, der kunne bevirke, at der istedetfor den almindelige Straf substitueres en anden subsidiair Straf, ere: 1) At Forbryderen mangler det Retsgode, der er Straffens Gjenstand. 2) At han anseer den almindelige Straf som et Gode istedetfor et Onde. 3) At han kan unddrage sig Straffens Exekution og derved gjøre en anden subsidiair Strafs Fastsættelse nødvendig. Ethvert af disse tre Tilfælde bliver nu nøiere at gjennemgaae.

I. Det første og almindeligste Tilfælde, hvor en subsidiair Straf vil finde Sted, er det, hvor Forbryderen mangler den Retsgjenstand, i hvis Berøvelse Straffen skal bestaae. Den Skyldige kan saaledes ved lemlæstende Straffe mangle den Legemsdeel, f. Ex. Haand eller Fingre, hvorpaa Straffen skal exekveres, i hvilket Tilfælde Straf af offentligt Arbeide udentvivl altid vil blive substitueret istedetfor Lemlæstelsesstraffen, Noget, der ogsaa ellers vil skee, da disse Straffe,

forsaavidt de endnu bestaae, ikke længer blive satte i Anvendelse (§ 48 Nr. 1). Han kan ved Frihedsstraffe allerede iforveien være dømt til at have sin Frihed forbrudt, i hvilket Tilfælde legemlig Revselse somoftest vil blive den subsidiaire Straf. Ved Ærestraffe kan han allerede være dømt paa sin Ære, i hvilket Fald Analogien af L. 6—21—5, der i et enkelt Tilfælde bestemmer den subsidiaire Straf til lokal Forviisning eller offentligt Arbeide, vil blive taget tilfølge*). Endeligen kan han, hvilket er det hyppigste Tilfælde, ved Formuestraffe mangle Evnen til at udrede disse.

Vi komme derfor her til at omhandle Bøders Affoning. Ligesom allerede Danske Lovs 1—24—11 indeholdt den Bestemmelse, at den, der ikke havde Formue at bøde med, skulde straffes paa Kroppen, saaledes bleve Reglerne for denne Afsoning nærmere bestemte i forskjellige yngre Anordninger, navnligen i Fdn. 6 Decbr. 1743, der indeholdt almindelige Bestemmelser om Bøders Afsoning, hvorefter der skjelnedes imellem, om den Skyldige var af Adel eller lige med Adel-Privilegeret, af Middelstanden eller Almuesperson. Efterat disse Bestemmelser imidlertid allerede ved Fdn. 12 Juni 1816 vare undergaaede en væsentlig Forandring (jvfr. Kanc. Cirkl. 14 Mai og 19 Oktbr. 1816), er der, da de endnu fandtes i mange Maader ufuldstændige, uforholdsmæssige og indbyrdes uoverensstemmende**), under 16 Novbr. 1836 udkommen en ny almindelig Anordning om Bøders Afsoning. Efter denne ere Reglerne om Afsoningen nu følgende:

1) De Pengebøder, som Nogen efter Dom, Forlig eller

*) Den Omstændighed, at den Skyldige under en anden Sag ved en Underretsdom, der er indanket til høiere Ret, er fældet paa sin Ære, er ikke tilhinder for, at Ærestraf paany kan dikteres, hvilket Princip ogsaa, hvad andre Straffe angaaer, maa følges. Dom i J. A. Nr. 20 S. 31—35.

**) See herom Roeskilde Stændertidende for 1835—1836 S. 259—268 og K. T. f. 1836 S. 865—876.

Resolution, der i Medhold af særegne Lovbestemmelser træder i Doms Sted, ikke kan udrede, afsones i Almindelighed med Fængsel paa Vand og Brød efter følgende Forhold:

a) for et Beløb indtil 10 Rbd. Sølv inclusive 1 Dag for hver 2 Rd.
b) for imellem 10 og 25 Rbd. incl. 1 Dag for hver 3 Rbd.
c) — — 20 og 50 — — 1 — — 5 —
d) — — 50 og 100 — — 1 — — 10 —
e) — — 100 og 200 — — 1 — — 20 —
f) — — 200 og 400 — — 1 — — 40 —

Som Følge heraf afsones en Mulkt af 80 Rbd. med 5 Dage for de første 10, 5 Dage for de næste 15, 5 Dage for de næste 25 og 3 Dage for de sidste 30 Rbd., eller i Alt med 18 Dage. Om Beløbet end er under 2 Rbd., afsones det dog med 1 Dags Fængsel paa Vand og Brød (jvfr. Plak. 24 April 1827*), og hvor Summen er over 2, men under 10 Rbd., forlænges Straffetiden med 1 Dag for hver Rbd., som overstiger de respektive 2, 4, 6 og 8 Rbd., hvorimod der, naar Summen er større end 10 Rbd., kun tages Hensyn til den Deel af Beløbet, hvortil der svarer fulde Dages Straf, saa at det Overskydende bortfalder. Til Bøders Afsoning bør iøvrigt, saavidt muligt, benyttes andre Arrester end de, hvor de grovere Forbrydere i Almindelighed hensættes. Fdns. § 1. Ved Fuldbyrdelsen af Vand- og Brøds-Straffen forholdes efter Fdn. 12 Juni 1816, saa at den, under de i sammes §§ 6 og 7 fastsatte Betingelser (§ 50), forandres til Fængsel paa sædvanlig Fangekost. Fdns. § 3. Jvfr. iøvrigt nu Plak. 23 Mai 1840, hvorved dog er at mærke, at Personer under 18 Aar ikke skulle afsone idømte Bøder med Rottingslag men med 2 Dages simpelt Fængsel for hver Dags Fængsel paa Vand og Brød,

*) Udvidet til Vestindien ved Rskr. 3 Septbr. 1830 § 7 til Bøder indtil 5 Rbd. vestindisk Kourant.

hvormed andre Personer vilde have havt at affone Bøderne. Kanc. Skr. 16 Febr. 1841 (K. T. f. 1841 S. 221—222).

2) Er Mulktbeløbet over 100 Rbd., finder dog ingen høiere Affoning Sted end 6 Gange 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød, men det Overskydende behandles som en paa den Skyldige heftende Gjeld, der, naar hans Formuesforfatning maatte forbedre sig, bliver at inddrive, hvorfor Vedkommende have at sørge, forsaavidt Bøderne tilfalde en offentlig Kasse. I saadanne Tilfælde skal derfor skee Indberetning til vedkommende Kollegium, for at dette, hvis det til Anordningernes Overholdelse i noget Tilfælde (f. Ex. ved betydelig Told- og Konsumtionssvig) ansees tjenligt, kan lade den Skyldige for det saaledes overskydende Beløb hensætte i Gjeldsfængsel. Denne Hensættelse i Gjeldsfængsel har dog det Særegne, at istedetfor at en Skyldner ellers kan holdes i Fængsel, indtil han betaler, bør han her i intet Tilfælde holdes længere i saadant Fængsel end 1 Maaned for hvert 100 Rbd., som denne Deel af Mulkten udgjør, og ingensinde over 2 Aar. Fdn. § 2.*) Ved Anvendelsen af dette Tvangsmiddel er iøvrigt dette overskydende Beløb ikke affonet (vide K. T. f. 1836 S. 902—906).

3) Skjøndt den almindelige Affoning af Bøder skeer ved Fængsel paa Vand og Brød, har dog Overøvrigheden**), hvis den Paagjeldendes personlige Stilling er af saadan Beskaffenhed, at denne Straf vilde for ham være en uforholdsmæssig haard Affoningsmaade***), istedet derfor at fastsætte

*) Flere ved forskjellige Domme paalagte Mulkter, der overstige den til Affoning bestemte Størrelse, kunne affones med en passende Mellemfrist. Kanc. Skr. 25 Oktbr. 1828.

**) Om Bestemmelsen af denne subsidiære Straf, naar Nogen ved Kjøbenhavns Politiret er idømt Bøder og ikke kan udrede Samme, mærkes Kanc. Skr. 21 Mai 1794 og 15 April 1819.

***) Fdn. 6 Decbr. 1743 § 15 udtrykte sig herom saaledes, at saadan mildere Affoning skulde finde Sted, hvor de Skyldige vare af saadanne Omstændigheder, at deres Velfærd og Lempe ved slig

for hver Dags Fængsel paa Vand og Brød 1 Dages simpelt Fængsel, hvilket ikke udelukker den Paagjeldende fra at erholde andre Næringsmidler end sædvanlig Fangekost, dog at dette skeer paa egen Bekostning og saaledes, at intet Brud skeer paa den Orden, som i Arresten bør finde Sted. Denne Lempelighed skal dog ei komme Nogen til Gode, medmindre hans foregaaende Vandel tillige maatte anbefale ham til Skaansel. Fdns. § 3. I det Stænderne forelagte Udkast var optaget en Bestemmelse om, at Sagen, i Overeensstemmelse med Fdn. 6 Decbr. 1743 § 13, skulde refereres Kongen til Afgjørelse, naar en Adelig eller Privilegeret ikke kunde betale Bøderne, men dette fraraadede Stænderne og det udgik derefter af Anordningen.

4) De Straffebøder, som i enkelte Tilfælde ere tillagte den Forurettede, har Overøvrigheden ogsaa, paa dennes Begjæring, at foranstalte afsonede efter de nysanførte Bestemmelser. Ligeledes kan Domhaveren og, hvis det Mulktbeløb, der ei kan inddrives i den Skyldiges Bo, overstiger 400 Rbd. Sølv, fordre denne hensat i Gjeldsfængsel, dog ei i længere Tid end ovenfor under Nr. 2 anført, og imod at Domhaveren selv betaler de sædvanlige Underholdnings- og Varetægts-Omkostninger, ganske som ved en anden Gjeldsarrestant. Fdns. § 4. For den Deel af Mulkten, der er under 400 Rbd., er Domhaveren derimod ikke berettiget til at anvende Gjeldsfængsel, og naar Bøder for een og samme Forseelse ere tillagte saavel ham som det Offentlige, kan han ikke forøge den Domtes Straf ved at udsætte Begjæringen om de ham tillagte Bøders Afsoning, indtil Bøderne til det Offentlige ere afsonede. Naar han altsaa ikke til samme Tid, som Bestemmelse tages i denne Henseende, ogsaa forlanger de

offentlig Straf kunde forspildes. Plak. 5 Decbr. 1764 viste derhos, at Kjøbstædbergere henhørte til denne Klasse, jvfr. Kanc. Skr. 19 Oktbr 1816 og Stampes Erklæringer 1 D. S. 271—273 og 3 D. S. 631—636.

ham tillagte Bøder derved tagne i Betragtning (hvorom der altid bør gives ham Leilighed til at erklære sig), kan han ei siden forlange yderligere subsidiær Straf anvendt, uden forsaavidt der til det samlede Beløb af begge Slags Bøder vilde have svaret en længere Afsoningstid, end der for de offentlige Bøder alene kunde finde Sted. Fdn. 11 Juli 1832.

5) Naar Nogen paa Island ikke kan udrede Bøder, bør Amtmanden dertil forunde ham en passende Frist, dog ikke over et halvt Aar, og ikke uden at det kan oplyses, at der da vil blive rimelig Udsigt for ham til at betale Bøderne. Øvrigheden bør dog saavidt muligt aabne ham Leilighed dertil ved Arbeide for det Offentlige eller Private. Kan Beløbet ikke saaledes tilveiebringes, ansees den Skyldige med 6 til 20 Slag af Riis i Forhold til Mulktens Størrelse og de øvrige Omstændigheder. Fdn. 24 Jan. 1838 § 9, jvfr. §§ 10 og 11. Om Bøders Afsoning i Vestindien gjelder Rskr. 24 Decbr. 1784 og Plak. 18 Oktbr. 1820 samt Rskr. 30 Aug. 1826, jvfr. Kanc. Skr. 13 Septbr. 1828 og Rskr. 3 Septb. 1830 Nr. 7.

Anm. 1. Dagmulkter vare efter den tidligere Lovgivning ikke Gjenstand for Afsoning (Kanc. Skr. 27 Febr. 1819 og 31 Juli 1823), men dette er tildeels forandret ved Fdn. 16 Novbr. 1836 § 6, forsaavidt disse Mulkter nemlig gaae ud paa at tilveiebringe Opfyldelsen af Forpligtelser imod det Offentlige. I saa Henseende er det bestemt, at hvor Nogen under Tvang af en fortløbende Mulkt er ved Dom eller Øvrighedsresolution i Medhold af Lovene tilholdt at opfylde en Forpligtelse imod det Offentlige, og hverken denne Handling foretages eller Mulkten erlægges eller kan inddrives i hans Bo, bør Mulktens Beløb, efter Begjæring af vedkommende offentlige Autoritet, afsones efter Bestemmelserne i Fdns. §§ 1 og 3, dog saaledes at Afsoningen første Gang ei maa overstige 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød eller en tilsvarende Straf af simpelt Fængsel, og at der, efterat denne Straf er udstaaet, maa hengaae 4

Uger, inden ny Afsoning kan finde Sted. Fdns. § 6. Med Hensyn til de Dagmulkter, der ere paalagte til Fordeel for private Personer, har været paatænkt en ny Anordning. (K. T. f. 1836 S 920—936; jvfr. Roeskilde Stændertid. f. 1836 S. 307—318 og f. 1840 S. 101—121).

Anm. 2. Afsoning af Underholdningsbidrag til uægte Børn eller til forladte eller fraskilte Hustruer skeer stedse ved Fængsel paa Vand og Brød efter Fdn. 16 Novbr. 1836 § 5, men de nærmere Bestemmelser herom vedkomme os ikke her.

Anm. 3. Kautionister for Bøder skulle ikke, i Mangel af Betaling, afsone disse. Kanc. Skr. 28 Mai 1791, 8 April 1828, Cirkl. 19 Jan. og Skr. 30 Jan. 1830.

II. Det andet Tilfælde, hvori Substitution af Straf maa finde Sted, er, naar den Skyldige ikke anseer den Straf, der i Almindelighed er fastsat for den begaaede Forbrydelse, for et Onde, men netop for et Gode for sig. Herpaa anføres i Almindelighed som Exempel Fdn. 18 Decbr. 1767, der for den, som af Kjedsommelighed til Livet begaaer Mord, fastsætter ikke Livsstraf men Straf af offentligt Arbeide for Livstid (§ 186), men da dette er den lovbestemte Straf for ai 1780. et saadant Mord, passer dette Exempel ikke, hvorimod Analogien af denne Lovbestemmelse maa medføre, at der for andre Dødsforbrydelser, der begaaes af Livslede, maa bestemmes en subsidiær Straf af offentligt Arbeide. Ligeledes have Domstolene substitueret en anden Straf for den almindelige, hvor det var øiensynligt, at Forbryderen ikke betragtede denne som nogen Lidelse, f. Ex. naar en offentlig Arbeidsfange forhen skulde dømmes til Landsforviisning*), og hertil maae de vistnok være berettigede, da Straffen i modsat Fald kom til at modsige Straffeøiemedet (§ 6).

III. Det tredie Hovedtilfælde, hvori subsidiær Straf

*) Dom i J. A. Nr. 11 S. 137—140.

bliver at anvende, er, naar Forbryderen selv unddrager sig den almindelige Strafs Anvendelse. Herpaa afgav forhen L. 1—24—16 og Fdn. 27 Septbr. 1799 § 2 Exempler, hvilke nu bortfalde efter Fdn. 30 Marts 1827. — Fdn. 31 Jan. 1794 § 3 og Plak. om straffede Udlændinge af 19 April 1805 kunne derimod nu mærkes som Exempler herpaa. Den i L. 6—1—1 til 3 foreskrevne Exekution paa Forbryderens Billede (§ 71) kan ikke ansees som en subsidiær Straf, da Hovedstraffen ligesuldt staaer ved Magt.

Endnu kan her mærkes, at en lovbestemt Straf kan af Domstolene forandres i de Tilfælde, hvor den Skyldige, uden egentligen at mangle det Gode, hvorpaa Straffen skal exekveres, dog, paa Grund af sin særegne Stilling, ikke uden Fare for Liv og Sundhed kan udstaae samme. Ligesom dette allerede fulgte af Sagens Natur, saaledes har det ogsaa en utvivlsom Lovhjemmel i Fdn. 12 Juni 1816 § 6, jvfr. Plak. 23 Mai 1810 § 4.

Endelig kan erindres, at der for Vestindien, Ostindien, Island og Færoerne er i flere Tilfælde ved Lovgivningen bestemt andre Straffe end de for Danmark foreskrevne, navnlig hvor Strafarbeide i visse Aar eller Fængsel paa Vand og Brød (§§ 50—51) skulde anvendes.

§ 46.

Efter den forskjellige Myndighed, der sætter Straffene i Udøvelse, inddeles disse i geistlige Straffe (poenæ ecclesiasticæ) og verdslige Straffe (poenæ seculares). De første ere de, som udøves af en geistlig, og de sidste de, som udøves af en verdslig Autoritet, hvorimod det, som L. 3—16—7, 3—16—16 § 9, 6—1—13, 6—13—1, 3 og 26 vise, ikke, til at bestemme Begrebet om disse Straffe, beroer paa, om Forbrydelsen er geistlig eller verdslig, eller om Straffen paalægges ved en geistlig eller verdslig Domstol, da geistlige Straffe kunne paalægges for verdslige Forbry-

delser og ved verdslige Domstole, ligesom omvendt verdslige Straffe for geistlige Forbrydelser og ved geistlige Domstole.

De geistlige Straffe ere to Slags, nemlig: 1) Exkommunikation og 2) Aabenbart Skriftemaal. Exkommunikation er atter to Slags, nemlig a) den mindre eller Udelukkelse fra Alterens Sakrament og b) den større eller den egentlige Bansættelse, der bestaaer i aldeles Udelukkelse fra Kirkens Samfund. Den større Exkommunikation er udtrykkeligen afskaffet for Island ved Rskr. 26 Juni 1782 § 1, der sætter Hendømmelse til Tugthuset eller Slaveriet istedetfor Samme, og for Jylland, hvor Tugthuusstraf i en arbitrair Tid træder istedetfor Bansættelse efter Fundats 14 Novbr. 1743 Kap. 2 Art. 1, og disse Lovbud synes at tale for, at denne Straf i Almindelighed maa ansees afskaffet, for hvilken Mening ogsaa kan anføres, at den Lovgiver, der har afskaffet Exorcismen som en Handling, der let kunde opvække Forargelse (Fdn. 7 Mai 1783), ikke kan antages at ville tillade, at Bansættelse endnu maa finde Sted, da Synderen herved betragtes som et i Satans Hænder overantvordet Menneske. (Kirkeritualet 25 Juli 1685 Kap. 7 § 1). Med Hensyn til at Bansættelsen saaledes maa ansees afskaffet, har Fdn. 30 Marts 1827 forbigaaet at bestemme nogen subsidiær Straf for den i L. 2—9—15 for den Bansatte, der ikke inden Aar og Dag fik Afløsning, bestemte Landsforviisning. (Jvfr. K. T. f. 1827 S. 267). Selv den mindre Exkommunikation maatte nu kun anvendes med megen Varsomhed*).

Aabenbart Skriftemaal er vel kun udtrykkeligen afskaffet for Leiermaal ved Fdn. 8 Juni 1767 (§ 123), og det kunde derfor betvivles, om den kunde antages bortfalden i andre Tilfælde, da Lovgiveren af særegne Grunde, fordi denne Straf, efter sin Natur, let kunde foranledige Fostermord, vel kunde have fundet den upassende i Leiermaalssager, uden derfor

*) Ørsteds Haandbog 2 D. S. 35—37.

i Almindelighed at ville have den ophævet, ligesom ogsaa Rskr. 18 Juni 1790 viser, at denne Straf endnu kan finde Sted, og Rskr. 23 Aug. 1735 kun bestemmer, at den aldrig maa bruges som arbitrær Straf. Imidlertid anvendes denne Straf ikke i Praxis, ligesaalidt som dette skeer med den mindre Exkommunikation, og som en Følge heraf kunne de geistlige Straffe ansees saagodtsom afskaffede.

§ 47.

Med Hensyn til det forskjellige Retsgode, hvorpaa Forbryderen straffes, kunne alle Straffe henføres til sex Klasser, nemlig Livsstraffe, Legemsstraffe, Frihedsstraffe, Ærestraffe, Formuestraffe og blandede Straffe.

Livsstraffe (poenæ capitales) ere de Straffe, ved hvilke den Skyldige berøves Livet. Spørgsmaalet om disse Straffes Retmæssighed hører ikke hen i en positiv Kriminalret, og det maa derfor herom være Nok at erindre, at det vigtigste Argument, der er fremført imod samme, nemlig, at da Ingen har Ret til at skille sig selv ved Livet, kan han hellerikke, ved sin Indtrædelse i Statssamfundet, overdrage Staten en saadan Ret, støtter sig paa et aldeles urigtigt Fundament for Strafferetten, der, efter det oven Anførte (§ 6), alene kan være den almindelige Sikkerheds Overholdelse, hvoraf atter følger, at dersom Anvendelsen af Livsstraffe maa ansees nødvendig til dette Øiemeds Opnaaelse, er deres Retmæssighed derved tillige godtgjort, da Staten, til Sikkerhedens Vedligeholdelse, maa være berettiget til at betjene sig af ethvert dertil nødvendigt Middel. Men at Livsstraffe maae ansees nødvendige, kan neppe kaldes i Tvivl, da der gives retstridige Lidenskaber af en saadan Styrke, at kun Trudselen om det høieste Onde, hvorfor Livets Berøvelse upaatvivleligen maa ansees*), kan antages tilstrækkelig til at

*) Feuerbach: Døden er det største Onde i J. A. Nr. 1 S. 152–181.

holde dem tilbage, hvilket ogsaa Erfaringen i de Lande, hvor denne Straf til en Tid har været afskaffet, synes at bestyrke*).

Livsstraffene kunne efter vor Lovgivning inddeles i simple og skærpede. Simple Livsstraffe ere de, der ikke ere ledsagede af noget andet Onde end det, der ligger i selve Livets Berøvelse, og skærpede (kvalificerede) de, der ere ledsagede af endnu et andet Onde.

I. Den simple Livsstraf exekveredes forhen med Sværd efter Fdn. 9 Aug. 1737, men nu med Øxe efter Fdn. 21 Oktbr. 1791. Imidlertid er ikke enhver Aflivelse med Øxe derfor at ansee som simpel Livsstraf. Dette sees af Fdn. 9 Aug. 1737, der bestemmer, at de, som efter Lovens og deres Misgjerningers Beskaffenhed dømtes til at henrettes med Øxe, skulle ved Natmanden nedgraves ved Galgen eller paa Retterstedet, hvilken Bestemmelse findes gjentagen i Fdn. 21 Oktbr. 1791. Den simple Livsstraf er altsaa kun den Livsstraf, der nu exekveres med Øxe, og som træder istedetfor den, der efter Fdn. 9 Aug. 1737 skete med Sværd, og med hvilken uærlig Begravelse ikke er forbunden, skjøndt Begravelsen vel, ifølge L. 2—10—4, ikke maa skee paa en høitidelig Maade. Den Livsstraf, der allerede efter Fdn. 9 Aug. 1737 skete med Øxe, er derimod en kvalificeret Livsstraf, da den altid er ledsaget af uærlig Begravelse. Denne simple Livsstraf forekommer i Loven under forskjellige Benævnelser, saasom: „Straffes paa Livet" (L. 6—13—8 og 17) „Bøde Liv for Liv" (L. 6—6—1), „Miste sit Liv" (L. 6—13—16 og 18), „Miste sit Hoved," „Straffes paa sin Hals" (L. 6—13—13), „Have forbrudt sit Liv, sin Hals" (L. 6—4—4 og 6 og L. 6—18—8), „Under sit Livs Fortabelse" (L. 6—1—3), „Halsløs Gjerning" (L. 6—5—3), o. s. v.

*) Ørsted: Om Dødsstraffes Retfærdighed og Hensigtsmæssighed i J. T. 15 B. 1 H. S. 101—253 og 2 H. S. 1—45. Jvfr. J. T. 14 B. 2 H. S. 77—91. P. A. Heiberg: Om Dødsstraffene. Christiania 1820.

I Vestindien fuldbyrdes Dødsdomme saavel over civile Blanke som over Frifarvede ved Henrettelse i Galgen, og det saaledes, at Forbryderens Legeme begraves i Kirkegaarden, ifald han er dømt til ærlig Halshugning, men udenfor samme, naar Dommen lyder paa uærlig Halshugning. Rskr. 8 Mai 1822. Ligeledes exekveres Dødsdomme over Negerslaverne i Galgen efter Rskr. 18 Juli 1821. Jvfr. Rskr. 12 Aug. 1820.

I Militairetaten bestaaer simpel Livsstraf i at arkebuseres (skydes) forfra, hvorimod Arkebusering i Ryggen er kvalificeret Livstraf. Krigs Art. Brev 8 Jan. 1752 § 752 og Krigs Art. Brev 29 Juli 1756 § 735. Ogsaa paa Civile skeer Exekutionen af Livsstraf i et enkelt Tilfælde ved Skydning. Cholera-Fdn. 19 Juni 1831 § 49.

II. De kvalificerede Livsstraffe inddeles i Almindelighed i de indvortes og de udvortes kvalificerede, eftersom det Skærpende ved Straffen ligger i Livsstraffen selv eller i de denne ledsagende kvalificerende Omstændigheder, og da disse Omstændigheder kunne være enten foregaaende eller efterfølgende, inddeles disse sidste igjen i de ved foregaaende og de ved efterfølgende Behandling kvalificerede Livsstraffe. Ved denne Inddeling maa dog bemærkes, at disse enten ved foregaaende eller ved efterfølgende Behandling saakaldte kvalificerede Livsstraffe egentligen bestaae af to Straffe, nemlig Livsstraffen og en dermed forenet Legems- eller Ære-Straf, og altsaa snarere ere at ansee som sammensatte Straffe end som kvalificerede Livsstraffe, men da det dog vil give den bedste Oversigt over de forskjellige Arter af Livsstraffe, naar disse paa eet Sted fremstilles, ville vi i denne Materie ikke fravige den sædvanlige Inddelingsorden.

A. De indvortes kvalificerede Livsstraffe ere følgende:

1) At halshugges med Øxe, hvor denne Straf allerede efter Fdn. 9 Aug. 1737 exekveredes paa denne Maade og altsaa endnu er ledsaget af uærlig

Begravelse. Fdn. 21 Oktbr. 1791. Jvfr. Fdn. 17 Marts 1741 § 5.

2) At brændes levende. Denne Straf er udtrykkeligen fastsat i L. 6—1—9, hvorimod det er tvivlsomt, om den finder Sted efter L. 6—13—15.

3) At hænges. Denne Straf finder nu kun Sted i Militairetaterne og i Vestindien, paa hvilket sidste Sted den dog, efter det Ovenbemærkede (Nr. I), undertiden træder istedetfor simpel Livsstraf, men ogsaa ofte er en kvalificeret Livsstraf, og det undertiden kvalificeret ved efterfolgende Behandling efter Fdn. 20 April 1825 § 1.

4) At druknes. Denne Straf er i den civile Lovgivning foreskreven i L. 6—13—24 og 25, skjøndt det er uden for al Tvivl, at den, om den endnu i noget Tilfælde skulde blive idømt, dog aldrig vil blive exekveret.

5) At radbrækkes. Paa denne Straf forekom forhen Exempler i Fdn. 21 Marts 1705 § 5 („Knuses paa sine Lemmer og levende paa Steile henlægges") Fdn. 27 Januar 1738 („Radbrækkes fra neden af og uden Naadestod levende lægges paa Steile") men dette bortfalder efter Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 10.

B. De udvortes kvalificerede Livsstraffe ere skærpede enten ved foregaaende eller efterfolgende Behandling.

1) Af de ved foregaaende Behandling kvalificerede Livsstraffe gives nu kun den, at Haand eller Tunge iforveien afhugges eller udskæres. Denne Straf fandt forhen Sted efter L. 6—1—7 og 8, hvilket nu maa ansees i det Hele forandret ved Fdn. 27 Septbr. 1799 § 5. (§ 117). Haandens Afhuggelse kan derimod endnu finde Sted

efter L. 6—4—1, 2 og 3, forsaavidt disse Lovsteder ikke maatte være formildede ved Fdn. 27 Septb. 1799 og 30 Marts 1827. Derimod ere de liggende Straffe, som vare foreskrevne i Fdn. 16 Okt. 1697 og 7 Febr. 1749, ophævede ved Fdn. 4 Okt. 1833 § 10, hvilket ligeledes gjelder om den i disse Anordninger foreskrevne Knibning med gloende Tænger og den i Fdn. 27 Jan. 1738 bestemte Piskning.

2) De ved efterfolgende Behandling kvalificerede Livsstraffe ere folgende:

a) At Hovedet, enten alene eller tilligemed Haand eller Tunge, sættes paa Stage. Denne Straf fandt Sted efter L. 6—1—7 og 8, og bruges endnu i L. 6—4—1, 2 og 3, forsaavidt disse Lovsteder staae ved Magt. L. 6—6—7, 6—9—1, Fdn. 16 Oktbr. 1697 og 7 Febr. 1749, Plak. 16 Juli 1817 § 1 og Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 10. Ved kgl. Resol. 2 Juni 1819 er Kancelliet iovrigt bemyndiget til at meddele Tilladelse til, at henrettede Forbryderes Hoveder efter Forlob af 3 Gange 24 Timer maae nedtages fra Stagerne, hvorpaa de blive opsatte.

b) At Kroppen lægges paa Steile og Hjul. Herpaa forekomme Exempler i L. 6—9—12, Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 10 og 11 April 1840 § 31, samt Plak. 16 Juli 1817 § 1.

c) At Liget opbrændes efter Henrettelsen. Dette er udtrykkeligen foreskrevet i L. 6—13—14 og antages ogsaa at gjelde efter L. 6—13—15. Forsaavidt denne Straf tillige var paabudet for Mordbrand i L. 6—19—1, bortfalder dette efter Fdn. 26 Marts 1841 § 1.

d) At Liget hænges i en Jernkjede, uden at Kroppen

fra Galgen nedtages og jordes. Denne Straf finder alene Sted for Sørøveri i Vestindien efter Fdn. 20 April 1825 § 1 sidste Membrum.

Ingen Livsstraf maa exekveres, uden at Sagen først er Kongen foredraget. Rskr. 28 Mai 1735. Undtagelse herfra finder dog Sted i Vestindien efter Fdn. 20 April 1825 § 5 og Rskr. 20 April s. A. og i Ostindien efter Justitsreglm. for Trankvebar 13 Juli 1836 § 6. Ligeledes indeholder CholeraFdn. 19 Juni 1831 § 49 en Undtagelse herfra, hvorefter Kancelliet kunde lade en Dødsdom fuldbyrde uden Indberetning.

Efter den i Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 10 udtalte Grundsætning, kan det ikke drages i Tvivl, at de ovennævnte kvalificerede Livsstraffe, hvor de ere fastsatte for andre Forbrydelser end Mord, ikke ville komme til Anvendelse, forsaavidt de overskride den i L. 6—9—1 og 6—9—12 bestemte Straf, at Kroppen efter Halshuggen lægges paa Steile og Hovedet sættes paa Stage.

§ 48.

Legemsstraffe (poenæ corporis afflictivæ) ere de Straffe, ved hvilke Forbryderen lider et Onde paa sit Legeme, uden at Livet dog derved beroves ham. Disse kunne inddeles i to Klasser, nemlig de lemlæstende (mutilerende) Straffe, ved hvilke Legemet beroves Noget af dets Heelhed, og de blot revsende (kastigerende), ved hvilke Legemet tilføies en kort og forbigaaende Smerte.

Paa lemlæstende Straffe forekomme nu ingen Exempler i vor civile Lovgivning, da Fdn. 4 Oktbr. 1833 i det Hele har ophævet L. 6—7, i hvilket Kapitels 11, 12 og 16 Artikler var bestemt Straf af at miste sin Haand og at stinges igjennem sin Haand og riftes ud imellem Fingrene; Fdn. 11 April 1810 har ophævet L. 1—8—8 og Fdn. 7 Febr. 1738

§ 9 samt L. 6—18—1, 6 og 7, hvor der var fastsat Straf af at miste sin Haand, og Fdn. 15 April 1810 § 1 har ophævet L. 6—13—9, hvor der var bestemt Straf af at miste sine to Fingre. L. 6—13—11, hvor en lige Straf findes, er vel ikke udtrykkeligen ophævet, men dette Lovsted vil aldrig i Virkeligheden komme til Anvendelse. I de militaire Love gives endnu adskillige Arter lemlæstende Straffe, men heller ikke disse ville nogensinde blive satte i Udforelse med Hensyn til det Barbariske i samme, og da Forbryderen derved gjøres uduelig til i Fremtiden at forskaffe sig sin Underholdning. Efter falden Dom indstilles derfor Forbryderen til Hans Majestæts Naade, og Straffen bliver da somoftest forandret til offentligt Arbeide i kortere eller længere Tid.

Af revsende Straffe mærkes hos os følgende:

a) Kagstrygning, som bestaaer i at piskes offentligen ved Bøddelen med 27 Slag af 9 Riis, tre Slag med hvert Riis, paa den bare Ryg. Denne Straf forekom hyppigen i Loven og de ældre Anordninger, deels med og deels uden Brændemærke. Brændemærket, der anbragtes deels paa Kinden (L. 6—6—10), deels paa Panden (L. 6—17—31 og 36 og Fdn. 20 Febr. 1789 § 5), deels paa Ryggen (L. 6—17—33), er nu afskaffet, da Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 10 har ophævet de Anordninger, som for visse grove Mord fastsatte piinlige Dødsstraffe, hvormed Brændemærke var forbundet, nemlig Fdn. 27 Jan. 1738 og 18 Decbr. 1767, og da Fdn. 11 April 1810 har afskaffet Straf af Brændemærke for Tyveri. I L. 6—6—10, 2det Membrum, er denne Straf vel ikke udtr kkeligen ophævet, men den vil, efter Bestemmelsen i Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 10, ikke komme til Anvendelse. Derimod finder Kagstrygning endnu Sted, deels efter adskillige Artikler i L. 6—13, forsaavidt disse endnu kunne ansees anvendelige, nemlig L. 6—13—9,

10 og 26, samt L. 6—22—1 og 5, og deels for de groveste Arter af Roveri, efter Fdn. 11 April 1840 §§ 34 og 35. Den i Fdn. 18 Decbr. 1767 befalede aarlige Gjentagelse af Kagstrygning er afskaffet ved Fdn. 1 Oktbr. 1833 § 10. Af Fdn. 19 Marts og 19 Novbr. 1751 samt Fdn. 20 Febr. 1789 §§ 4 og 5, sammenholdt med Fdn. 3 Juni 1796 § 37 og Plak. 30 Novbr. 1792 § 2, sees iøvrigt, at saavel Kagstrygning alene som Kagstrygning og Brændemærke tillige altid ere infamerende. Ligeledes viser Fdn. 19 Novbr. 1751, at de, der ere baade kagstrøgne og tillige brændemærkede, altid skulle hensættes i offentligt Arbeide for Livstid, hvilket i Praxis er udvidet til at gjelde ogsaa om dem, der blot ere kagstrøgne, og ligeledes antaget i Rskr. 7 Decbr. 1742 og 7 Aug. 1744, skjøndt der kunde være Spørgsmaal om Rigtigheden heraf, da den i nysnævnte Forordning angivne Grund, hvorfor Brændemærkede altid skulle hendømmes til offentligt Arbeide paa Livstid, „at de nemlig, som uærlige, ikke længer ere istand til at ernære sig paa lovlig Maade,“ hvilken Grund man har anseet anvendelig ogsaa paa de blot Kagstrøgne, neppe kunde berettige til denne Udvidelse, da den konsekvent maatte føre til, at alle Ærelose ogsaa skulde dømmes til offentligt Arbeide paa Livstid, hvilket dog Ingen har antaget*). Spørgsmaalet er iøvrigt nu af ingen Vigtighed, da Kagstrygning ikke længer finder Sted uden i Forbindelse med offentligt Arbeide paa Livstid, med Undtagelse alene af det i L. 6—6—10, 3die Membrum omhandlede Tilfælde.

b) Riis inden lukte Dørre af Slutteren un-

---

*) Ørsted: Jur. Maa. Tid. f. 1803 2 B. 2 H. S. 434—438. Jvfr. Supplementet 1 D. S. 72—74 og 3 D. S. 302 og Haandbogen 1 B. S. 404—407.

der Fogdens Opsyn. L. 6—3—10, 6—6—19 og 6—21—6, Rglm. 5 Juli 1803, for Kjobstæderne § 41 og for Landet § 68, Plak. 21 Decbr. 1825 § 4 (§ 151) og Fdn. 11 April 1810 § 26, jvfr. § 81. Efter den sidstnævnte Anordning har denne Straf to Grader, og bestaaer i strengeste Grad i en alvorlig Revselse af Riis efter Omstændighederne fordeelt paa 2 Dage, dog ikke over 25 Slag ad Gangen. Denne Straf exekveres i Praxis ikke med tre, men kun med et enkelt, Riis, paa den Deel af Legemet, hvor Born ellers pleie at straffes. Jvfr. for Island Fdn. 24 Jan. 1838 § 4 Litr. A.

c) Riis, anvendt paa Born af Forældre eller Værger. Fdn. 13 Decbr. 1793 § 92 og 29 Oktb. 1794 § 22. Paa Born under 15 Aar kan paa Island Straffen af Riis, hvor ikke Forseelsens Grad eller andre Omstændigheder tale derimod, under behørig Opsigt fuldbyrdes af Forældre eller Værger, men i modsat Fald i Sysselmandens Paasyn. Hvilket af disse Alternativer der skal finde Sted, bestemmes i Dommen. Fdn. 24 Jan. 1838 § 6.

d) Rottingstraf fra 10 til 25 Slag træder nu, for Mandspersoner imellem 15 og 18 Aar, i Almindelighed istedetfor Vand- og Brodstraf. Fdn. 11 April 1810 §§ 29 og 81 og Plak. 23 Mai 1810 § 1. Jvfr. Kanc. Skr. 3 Novbr. 1810 (K. T. f. 1810 S. 1235). Ligeledes finder denne Straf Sted i Ostindien efter Justits-Reglm. for Trankvebar 13 Juli 1836 § 13 og 43, og ved Militairetaten, da ved Parolbefaling 17 Oktbr. 1836 (K. T. f. 1836 S. 756—763) al Spidsrodsstraf er afskaffet og i dens Sted sat Straf af Fængsel paa Vand og Brod indtil 6 Gange

5 Dage, Rottingslag eller ved de større Forbrydelser Fæstnings- eller Raspbuus-Arbeide.

Paa Island træder en korporlig Revselse af Riis fra 3 Gange 27 Slag til ikke under 27 Slag istedetfor Straf af Frihedstab paa ikke over to Aar; Riis ikke under 10 Slag istedetfor Fængsel paa Vand og Brød, og, hvor Mulkt er uanvendelig, en lige Revselse ikke under 6 Slag istedetfor simpelt Fængsel, hvilken Revselse tildeles den Skyldige inden lukte Døre i Sysselmandens og to Retsvidners Paasyn. Fdn. 24 Jan. 1838 § 4.

Anm. 1. Ved Plak. 31 Aug. 1813 § 1 er Direktionen for Kjøbenhavns Tugt- Rasp- og Forbedrings-Huus bemyndiget til for ringere Forseelser, som begaaes af Fangerne i denne Strafeanstalt, at bestemme Straf af Kat eller Tamp for Mandfolk og Riis for Fruentimmer indtil 27 Slag og Krumslutning i et særskilt Aflukke fra 4 til 24 Timer foruden Straf af Arbeidets Skærpelse og censomt Fængsel. Jvfr. Fdn. 11 Marts 1818*). En noget lignende Bemyndigelse er tilstaaet Inspektionen over Viborg Tugt- og Forbedringshuus ved kgl. Resol. 17 Decbr. 1834 (K. T. f. 1835 S. 204—212). Jvfr. ligeledes Plan 1 Juli 1799 § 157, Plak. 14 Decbr. 1810 §§ 21 og 22, 21 Decbr. 1825 §§ 6 og 7, 19 Decbr. 1832 og 9 Oktbr. 1833.

Anm. 2. Udtrykket: Legemlige eller korporlige Straffe tages ofte i en vidtløftigere Forstand, hvori det ikke indskrænker sig til de her omhandlede egentlige Legemsstraffe, men ogsaa indbefatter saavel Livsstraffe som Frihedsstraffe. I denne Betydning forekommer dette Udtryk i Fdn. 2 Novbr. 1798 og Plak. 3 Juli 1822. Jvfr. Kanc. Skr. 30 Aug. 1817.

*) Dom i J. T. 28 B. S. 79—83.

Anm. 3. Forhen gaves der i vore civile Love Straf af Ørenes Afskærelse efter Fdn. 13 Oktbr. 1703, men denne Straf er bortfalden ved Fdn. 16 Novbr. 1763. Arsebrugel i Ostindien er afskaffet ved Justitsreglement for Trankebar 13 Juli 1836 § 43.

§ 49.

Frihedsstraffe kaldes de Straffe, ved hvilke den Skyldige meer eller mindre indskrænkes i den frie Disposition over sine Kræfter. De inddeles i negative og positive Frihedsstraffe. De negative Frihedsstraffe ere de, hvori Forbryderen hindres i at bruge sine Kræfter efter Godtbefindende; de positive de, hvori han nødes til at bruge sine Kræfter imod sin Villie. Til de negative henføres al Slags Forviisning og Fængsel i egentlig Forstand, og til de positive al Slags offentligt Arbeide. Disse tre forskjellige Arter af Frihedsstraffe blive nu særligen at omtale.

Ved Forviisningsstraffe forstaaes de Straffe, hvorved den Skyldige forbydes at opholde sig paa et vist Sted. Forviisningen inddeeltes forhen i den almindelige (totale), hvorved Forbryderen forvistes fra hele Staten, og den enkelte (partielle), hvorved han kun forvistes fra et enkelt Distrikt. Denne Inddeling bortfalder imidlertid efter Fdn. 30 Marts 1827, (udvidet til Vestindien ved Rskr. 3 Septbr. 1830 og til Island, hvad §§ 1, 2, 4, 5, 6, 7, 9 og 10 angaaer, ved Fdn. 21 Decbr. 1831*), hvorved Straffen af Fredløshed og den egentlige Landsforviisning aldeles ophæves, og der istedetfor Samme, med Undtagelse af et enkelt Tilfælde, hvor ingen anden Straf substitueres, fastsættes enten Fængsel paa Vand og Brød eller offentligt Arbeide eller Statsfængsel i kortere eller længere Tid, eller en anden passende Straf, som nærmere vil blive omhandlet i den specielle

*) Findes i Schous Samling ved Forordningerne for 1832 S. 261 ff.

Deel af dette Værk. Dog mærkes det, at den i L. 6—1—1 foreskrevne Udelukkelse fra Ophold her i Riget for den, der affalder fra den evangelisk-christelige Religion, fremdeles vedbliver, saavelsom ogsaa den Landsforviisning, der blot er en Politiforholdsregel imod Fremmede, f. Ex. efter Frdn. 19 Septbr. 1766 § 1 og Plak. om straffede Udlændinge 19 April 1805. Frdns. §§ 9 og 10 *). Som en Følge heraf bliver nu kun her at omhandle den partielle Forviisning, paa hvilken der i Lovgivningen forekomme følgende Exempler:

1) At forvises Byen. L. 6—2—2, 6—13—3 og Plak. 12 Juni 1827 (§ 123), L. 6—21—5, L. 6—22—1 („Ved Boddelen af Byen at udføres"), og L. 6—22—3. Frdn. 6 Juli 1705 § 6.
2) At forvises Sognet. L. 6—13—3 og Plak. 12 Juni 1827.
3) At forvises Herredet. L. 6—13—3 og Plak 12 Juni 1827, Frdn. om god Orden ved Hoveriet 25 Marts 1791 § 12 og Frdn. 30 Januar 1807 § 12. Jvfr. Anordning om Ægteskabssager paa Island 3 Juni 1746 § 10 („Romme Landsfjerdingen paa Island").
4) At forvises Landet eller Provindsen. L. 3—16—9 § 7 og 6—13—13 (§ 142), L. 6—13—21 (§ 131) og L. 6—13—26 (§ 144).

Ved denne Straffeart bliver Følgende at mærke: Ved den i Loven forekommende Talemaade: „At forvises Landet" kan ikke forstaaes Andet end at forvises Provindsen, skjøndt denne Talemaade i yngre Anordninger (Frdn. 12 Juni 1716 § 1, 21 Marts 1800 Kap. 1 § 11 Nr. 11 og Plakat om straffede Udlændinge af 19 April 1805) bruges om den totale Forviisning. Herfor taler deels den oprindelige Betydning af

*) Domme i J. T. 20 B. 1 H S. 98—100 og 31 B. S. 107—111. Om hvorvidt en i Danmark afsagt Landsforviisningsdom har Virkning i Hertugdømmene og omvendt, see Ørsted: J. T. 15 B. 2 H S. 165—168.

Ordet: Landet, der ikkun betegnede Provindsen, hvilket mange Benævnelser, saasom Landsting, Landsskriver, Provindsernes Navne: Sjelland, Lolland o. s. v., og de endnu brugelige Udtryk i de kongelige Bevillinger: Paa vort Land Møen, paa vort Land Bornholm, o. s. v. saavelsom flere Artikler i Loven, f. Ex. L. 3—11—1, 5—11—11, noksom vise; deels Kilden til L. 6—13—13, Christian den Fjerdes store Reces 2—5—3, sammenholdt med Fdn. 16 Decbr. 1616 og 24 Febr. 1658; deels Paralelstedet til L. 6—13—13, nemlig L. 3—16—9 § 7; deels den Omstændighed, at L. 6—13—13 og 24 omtale Forbrydelsernes Gjentagelse, hvilket neppe vilde være skeet, naar Straffen havde været total Forviisning; og deels endeligen, som et aldeles afgjørende Argument, at Fdn. 30 Marts 1827, der istedetfor al total Forviisning har i alle de enkelte Tilfælde, hvor denne Straf forekom, fastsat en anden Straf, ikke i mindste Maade omtaler de Lovsteder, der bestemme Straf af at forvises Landet.

Naar Nogen har begaaet den Forbrydelse, hvorfor han skal ansees med partiel Forviisning, paa et andet Sted end det, hvor han har stadigt Ophold, kan det være tvivlsomt, om det er fra dette Sted eller fra hans egentlige Opholdssted, han skal forvises. Skjøndt der for det første Alternativ kunde anføres, at Lovgiveren ved denne Straf synes at have villet tilintetgjøre den Forargelse, Forbryderen har vakt, taler dog for det andet Alternativ overveiende den Omstændighed, at kun denne Forviisning bliver en egentlig Straf for Forbryderen (§ 6), og da saavel L. 3—16—9 § 7 som L. 6—22—5 udtrykkeligen bestemme, at de Skyldige skulle rømme den Provinds, „som de boe udi“, bliver denne sidste Mening at følge.

Skjøndt L. 6—22—1 og Taxten for Bøddelen af 8 Marts 1698, der bestemmer dennes Betaling for „at vise af Byen eller Herredet“, kunde tale for den Mening, at Executionen af den partielle Forviisning burde skee ved Bøddelen, maa man dog, saavel paa Grund af Udtrykkene i L. 3—16—9 § 7 og 6—13—13 („Rømme den Provinds“, „End rømme

de ikke"), som efter Analogien af L. 1—21—16, antage, at den Skyldige skal selv forlade det Distrikt, hvorfra han forviises.

Saavel den subsidiære Straf for den partiel Forviste, der ikke remmer Provindsen eller siden lader sig finde i Samme, som Straffen for den, der vidende huser og hæler en saadan Person, maa blive arbitrair, og for den Sidste ansættes til en ringere Straf end den i L. 1—21—16 og Fdn. 21 Septbr. 1708 foreskrevne. Den i L. 6—13—13 fastsatte subsidiære Straf paa Livet maa ansees bygget paa særlige Grunde og taaler derfor ingen Udvidelse.

I Ostindien finder jevnligen Forviisning fra Territoriet Sted. Justits-Reglm. for Trankvebar 13 Juli 1836 §§ 8 og 13.

Anm. 1. Skjøndt den totale Landsforviisning efter Fdn. 30 Marts 1827 ikke længer finder Sted, kan det dog erindres, at den i Loven omhandlede Fredløshed — der deels var fastsat som subsidiær Straf, naar idømte Bøder ikke betaltes efter L. 1—24—13 til 16, men, som saadan, hævedes ved Fdn 6 Decbr. 1743, og deels som selvstændig Straf — ikke var identisk med den i nyere Anordninger forekommende Straf af Landsforviisning, da Fredløshed altid var for bestandigt, men Landsforviisning ogsaa kunde være paa visse (3 til 10) Aar; da den Fredløse selv skulde rømme Riget, men den Landsforviste blev transporteret ud af Samme, og da den Fredløse, som igjen lod sig finde her i Riget, skulde straffes paa Livet, men den for bestandigt Landsforviste hensattes i offentligt Arbeide paa Livstid. Fdn. 27 Septbr. 1799 § 2.

Anm. 2. Den, som husede og hælede en Fredløs, skulde, efter L. 1—24—16, naar han derom havde været vidende, bøde for første Nat 16 Lod Sølv, for anden Nat dobbelt og saa fremdeles. Dette sidste Udtryk kan modtage en tredobbelt Forklaring, nemlig at der enten for enhver af de følgende Nætter skal bødes som for anden Nat, 32 Lod Sølv, eller at der for hver Nat skal tillægges Ligesaameget som for

anden Nat, nemlig 16 Lod Sølv, og altsaa Straffen for tredie Nat blive 48, for fjerde Nat 64 Lod Sølv og saa fremdeles, eller endeligen at Bøderne for hver følgende Nat altid skulle fordobles, og altsaa blive for tredie Nat 64, for fjerde Nat 128 Lod Sølv, o. s. v. Da der ikke er tilstrækkelig Grund til at antage de strengere Meninger, bliver den første Mening, som den mildeste, at foretrække (§ 25). Da den totale Landsforviisning, som oven bemærket, ikke ganske er ophævet, er Spørgsmaalet, navnligen med Hensyn til L. 6—1—3, endnu ikke uden al Vigtighed*).

§ 50.

Fængselsstraffe i egentlig Forstand ere de Straffe, ved hvilke Forbryderen tvinges til at opholde sig paa et vist Sted, uden at han dog tvinges til at anvende sine Kræfter imod sin Villie, hvori de altsaa skjelne sig fra de offentlige Arbeidsstraffe.

Disse Fængselsstraffe kunne, med Hensyn til den Underholdning, som tilstaaes den Skyldige, inddeles i simple og kvalificerede. Simple Fængselsstraffe ere de, hvor den Skyldige ingen Indskrænkning er underkastet ihenseende til sin Underholdning; kvalificerede de, hvorved han saaledes er indskrænket. Disse Sidste ere atter to Slags, nemlig Fængsel paa Vand og Brød og Fængsel paa sædvanlig Fangekost.

1. Simpel Fængselsstraf. Denne Slags Straf maa i Almindelighed antages at skulle anvendes, hvor Loven eller nyere Anordninger uden nogen nærmere Bestemmelse foreskrive Straf af Fængsel, da man ikke med nogle ældre Lovkyndige kan antage, at herved altid forstaaes Fængsel paa Vand og Brød, hvilket paa mange Steder vilde være aldeles upassende og urimeligt, f. Ex. i L. 6—8—3, Frd. 1 Novbr. 1805 § 147 og Frd. 11 April 1810 § 57,

*) Ørsted: Supplementet 1 D. S. 216—218 og Haandbogen 2 D. S. 60—61.

hvor der forekomme Exempler paa Fængselsstraf i visse Maaneder, Aar ja endog paa Livstid. Imidlertid kan det vel i enkelte Tilfælde, hvor der nævnes Straf af Fængsel, antages at være overladt til Dommeren at vælge enten simpelt Fængsel eller en kvalificeret Art af Samme, f. Ex. i L. 6—13—9. Naar nyere Anordninger undertiden bruge Udtrykket: Haardt Fængsel, forstaaes herved ikke offentlig Arbeidsstraf, hvilket sees af Plak. 31 Marts 1808 § 6, hvor dette Slags Fængsel udtrykkeligt modsættes offentligt Arbeide. Skjøndt iøvrigt den Skyldige i det heromhandlede Tilfælde, som ovenbemærket, ikke er bunden til nogen vis Underholdning, følger det dog af sig selv, at han, naar han ikke selv kan forskaffe sig nogen bedre Næring, maa nøies med den kriminelle Fanger i Almindelighed ved Plak. 7 Jan. 1819 tilstaaede Underholdning. At simpelt Fængsel kan finde Sted som subsidiær Straf ved Bøders Afsoning efter Fdn. 16 Novbr. 1836 § 3 er omhandlet ovenfor (§ 45). Paa eensomt Fængsel forekommer Exempler i Plan 1 Juli 1799 § 130, Plak. 31 Aug. 1813 § 1, 21 Decbr. 1825 § 2, Fdn. 21 Aug. 1829 § 6 og Reglm. 22 April 1829 § 49 (eensomt og mørkt Fængsel). Som en særegen i vor tidligere Lovgivning ukjendt Art af simpelt Fængsel, mærkes nu den ved Fdn. 30 Marts 1827 § 7 indførte Hensættelse i Statsfængsel fra 1 til 8 Aar, hvilken Straf udstaaes enten paa Christiansøe eller et andet dertil bestemt Sted (§§ 72—73). Jvfr. kgl. Resol. 17 Marts 1824 om Opførelsen af et saadant Statsfængsel paa Christiansøe. Ligeledes erindres den i Fdn. 9 Juni 1819 §§ 1 og 3 omhandlede Fæstningsarrest, og den Fæstningsarrest, hvori en Regnskabsbetjent for Kassemangel bliver at hensætte, indtil han betaler eller døer, efter Fdn. 8 Juli 1840 § 21 *).

*) Om Behandlingen af en Fæstningsarrestant, der er hensat under streng Bevogtning, kan mærkes Kanc. Skr. 3 Jan. 1828.

Paa Island træder en Mulkt fra 5 til 30 Rbd. eller, hvor denne efter Omstændighederne og især den Skyldiges Forfatning er uanvendelig, da en korporlig Revselse af Riis ikke under 6 Slag istedetfor simpelt Fængsel. Fdn. 24 Jan. 1838 § 4 Lttr. c.

II. Den kvalificerede Fængselsstraf er enten Fængsel paa Vand og Brød eller Fængsel paa sædvanlig Fangekost.

a) Fængsel paa Vand og Brød. Denne Straf, hvorpaa der allerede forekomme mange Exempler saavel i Loven som senere Anordninger, er især bleven hyppigere efter Fdn. 12 Juni 1816, da den er traadt istedetfor al Arbeidsstraf, der ikke overstiger sex Maaneder, saaledes at hvor Straffen var sex Maaneders offentligt Arbeide, bliver Straffen nu 6 Gange 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød, og hvor Straffetiden var kortere end sex Maaneder, forandres den til den nævnte Slags Straf saaledes, at istedetfor hver Maaneds Strafarbeide træder 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød. Fdn. 12 Juni 1816 § 5. Ved denne Forordning maa der antages at være foreskrevet et Maximum af denne Strafeart, nemlig 6 Gange 5 Dage, som det ikke staaer til Dommeren at overskride, selv hvor denne Straf, som i nogle nyere Anordninger er Tilfældet, er nævnt uden nogen Begrændsning i Tiden, f. Ex. i Fdn. 9 Juni 1819 § 3, Fdn. 30 Marts 1827 § 1 og Fdn. 12 Decbr. 1838 § 25. Denne Straf skal fuldbyrdes uden Afbrydelse, naar Straffetiden er 5 Dage eller kortere Tid, hvorimod der, naar den er 2 eller flere Gange 5 Dage, bør imellem hver Gang gives fem Dages Mellemfrist. Hvor Straffetiden er 6 Dage, bør Straffen, efter de tre Dages Forløb, afbrydes een Dag, men hvor den er 7, 8 eller 12 Dage, bør den fuldbyrdes saaledes, at den Skyldige, efter i 4 Dage at have udstaaet Samme, faaer den 5te Dag

fri. Fdn. 12 Juni 1816 §§ 1 og 2. Efter Plak. 23 Mai 1810 § 3 er det dog tilladt, at de ved Fdn. 12 Juni 1816 §§ 1 og 2 befalede Mellemfrister, efter den Paagjeldendes Ønske og naar vedkommende Læge finder, at hans Sundhed derved ikke udsættes for Fare, maae forkortes, eller, hvis Straffetiden ei er over 8 Dage, endog aldeles bortfalde. I Afbrydelsestiden bør den Skyldige sættes paa fri Fod, medmindre der skulde mangle fornøden Sikkerhed for hans Tilstedeblivelse, i hvilket Tilfælde han imidlertid holdes i Fængslet, hvor der gives ham almindelig Fangekost. Fdn. 12 Juni 1816 § 3. Naar Nogen ved flere forskjellige Forbrydelser, har paadraget sig Straf af Fængsel paa Vand og Brød for en længere Tid end 6 Gange 5 Dage, bør, hvis denne Straf er den umiddelbart i Lovgivningen foreskrevne, den Deel af Samme, der overskrider det nævnte Maximum af Tiden for denne Straf, forvandles til Fængsel paa simpel Fangekost i fiirdobbelt saa lang Tid efter Fdn. 12 Juni 1816 § 7, hvorimod, hvis de forskjellige Vand- og Brød-Straffe ere, efter denne Forordnings § 5, substituerede for nogle Maaneders offentligt Arbeide, denne sidste i Lovgivningen oprindeligen fastsatte Straf maa anvendes, da Fdns. § 5 kun kan blive at følge, hvor hele Straffetiden ikke overstiger 6 Maaneder*). Yderligere Lettelse i Vand- og Brød-Straffens Fuldbyrdelse kan tilstaaes, naar Lægen, paa Grund af den Paagjeldendes særegne Legemsbeskaffenhed, skjønner, at saadant er nødvendigt. Fdn. 12 Juni 1816 § 6.

Naar en Mandsperson mellem 15 og 18 Aar dømmes til Fængsel paa Vand og Brød, og det, efter indhentet Erklæring fra en autoriseret Læge,

*) Ørsted: A. f. Retsv. 5 D. S. 120—121.

findes, at der med Hensyn til hans Helbredstilstand ingen Betænkelighed derved kan haves, og Omstændighederne ellers ikke tale derimod, bør han, istedetfor at lide Straf af Fængsel, ansees med Slag af en Rotting, ikke under 10 og ikke over 25 Slag. Er den Skyldige af den nævnte Alder af Kvindekjønnet, eller hiin Legemsrevselse af andre Aarsager paa ham er uanvendelig, træder Fængsel paa sædvanlig Fangekost istedetfor Vand- og Brød-Straffen, dog ikke, som i Fdn. 12 Juni 1816 § 7 bestemt, i fiirdobbelt, men kun i dobbelt saa lang Tid, som den Paagjeldende skulde have udstaaet denne Straf, hvorhos der skal drages Omsorg for at give ham passende Beskjæftigelse i Fængslet. Fdn. 11 April 1840 §§ 29 og 81 og Plak. 23 Mai 1840 § 1. Med Hensyn til Personer over 60 Aar forbliver det ved Reglen i Fdn. 12 Juni 1816 § 7, saaledes at Vand- og Brød-Straffen for dem forandres til Fængsel paa sædvanlig Fangekost i fiirdobbelt saa lang Tid, men dersom de foretrække den forstnævnte Straf, er dette tilladt, naar der ikke, efter Lægens Erklæring, i deres physiske Tilstand er Noget tilhinder for, at denne Straf paa dem kan fuldbyrdes. Plak. 23 Mai 1840 § 2. Fruentimmer, der ere frugtsommelige eller give Die, skulle, istedetfor at underkastes Vand- og Brød-Straf, ligeledes hensættes i Fængsel paa sædvanlig Fangekost i den fiirdobbelte Tid, hvorhos der dog til et saadant Fruentimmer i Tillæg til den sædvanlige Alimentation skal gives det Halve af samme saavel i Brød som i Penge. Plak. 23 Mai 1840 § 1. For disses Vedkommende er altsaa Budet i Fdn. 12 Juni 1816 § 8 forandret, hvorimod det endnu staaer ved Magt med Hensyn til andre Personer, der efter deres Legemsbeskaffenhed, ifølge Lægens Betænkning, ikke for Øieblikket taale at udstaae Straffen. Disse skal der

nemlig forundes Udsættelse med Samme, hvortil dog, for at Udsættelsen for længere Tid end 14 Dage skal finde Sted, Overøvrighedens Resolution skal indhentes. Vand- og Brod-Straffen maa iøvrigt ikke tillades exekveret i private Huse. Kanc. Skr. 27 Decbr. 1828. Underholdningen for de Arrestanter, som hensættes paa Vand og Brød, er 2 Pund velbagt Brød for hver Dag. Plak. 1 Juli 1817. Udgiften hertil udredes af den Skyldige selv, hvorfor det i en saadan Dom bør bemærkes, at han skal hensættes i Fængsel paa Vand og Brød paa egen Bekostning.

Paa Island træder en korporlig Revselse af Riis dog ikke under 10 Slag istedetfor Fængsel paa Vand og Brød, hvor denne Straf er foreskrevet i de for Danmark gjeldende Love. Fdn. 24 Jan. 1838 § 1 Lttr. b. Paa Færøerne er Fdn. 12 Juni 1816 gjort anvendelig ved Kanc. Skr. 11 April 1829. I Vestindien anvendes Fdn. 12 Juni 1816 med de Forandringer, at naar Nogen skal hensættes i Fængsel paa Vand og Brød i 48 Timer eller kortere Tid, fuldbyrdes Straffen uden Afbrydelse, men hvor Straffen er 2 eller flere Gange 48 Timer, gives 48 Timers Mellemfrist mellem hver Gang, og at det 50 Aar her har samme Virkning, som det 60 Aar efter Fdn. 12 Juni 1816 § 7 har i Danmark, hvorhos den vestindiske Regjering er bemyndiget til at afgjøre, naar Vand- og Brød-Straffen saaledes bør forandres til simpelt Fængsel. Plak. 18 Oktbr. 1820. Jvfr. Kanc. Skr. 13 Septbr. 1828. I Ostindien skal Vand- og Brød-Straffen udholdes efter Reglerne i Fdn. 12 Juni 1816, med den Forskjel, at hvis det er en Indfødt, skal han istedetfor Vand og Brød nyde Riis og Cauchi, samt under Arresten forbydes Brugen af

Salt, Tobak, Betel og Arrak. Justits-Reglm. for Trankvebar 13 Juli 1836 § 8.

b) Fængsel paa sædvanlig Fangekost er den anden Art af kvalificeret Fængselsstraf. Den træder, som nys bemærket, efter Fdn. 12 Juni 1816 § 7 og Plak. 23 Mai 1840 §§ 1 og 4, i visse Tilfælde istedetfor Fængsel paa Vand og Brød, og maa den Skyldige da ingen anden Underholdning nyde end den simple Fangekost. Kanc. Skr. 20 Novbr. 1819. Denne Straf, der fuldbyrdes uden Mellemfrist (Kanc. Skr. 14 April 1818), beregnes fra Dommens Forkyndelse. Kanc. Skr. 7 April 1821. Den Fængslede bør saavidt muligt sysselsættes paa en gavnlig Maade. Fdn. 11 April 1840 § 29 og Kanc. Skr. 26 Febr. 1822. Jvfr. for Vestindien Rskr. 30 Aug. 1826.

Ihenseende til Behandlingen under Fængslingen tales der, som allerede oven bemærket, i nogle nyere Anordninger, f. Ex. Plak. 11 Decbr. 1810 § 22, om haardt Fængsel, ligesom og Fdn. 9 Juni 1819 § 1 nævner Straf af Fæstningsarrest i strengeste Grad. Den sidstnævnte Straf har tre forskjellige Grader, imellem hvilke Forskjellen ligger i den forskjellige strengere eller mindre strenge Bevogtning *). Fæstningsarrest finder nu ogsaa Sted for utroe Regnskabsbetjente, der ikke kunne betale deres Kassemangel, og vedvarer da, indtil Gjelden er betalt eller den Skyldige døer. Fdn. 8 Juli 1840 § 21.

Paa Island træder som ovenanført en Mulkt fra 5 til 30 Rbd. eller Riis ikke under 6 Slag istedetfor simpelt Fængsel. Fdn. 21 Jan. 1838 § 4 Lttr. C.

Anm. 1. Den Hensættelse i Fængsel paa Vand og Brød, der efter Rskr. 23 Oktbr. 1795 anvendes paa Inkvisiter, som

*) Rosenstand-Goiskes Krigsret 2 D. S. 114.

ikke ville svare, er ikke at ansee som Straf, og henhører derfor ikke at omhandle i Kriminalretten men i den kriminelle Proces. Den kan anvendes uden Afbrydelse. Kanc. Skr. 28 Marts 1818.

Anm. 2. Angaaende den foreløbige Varetægtsarrest, der ikke er at ansee som Straf (§ 5), mærkes Plak. 11 Mai 1810, der bestemmer, at Forbrydere under den kriminelle Lavalder, naar de saaledes arresteres, skulle saavidt muligt affondres fra de ældre grovere og fordærvede Forbrydere, holdes reenlige og gives den fornødne Bevægelse, m. m.

§ 51.

Af Arbeidsstraffe gives hos os følgende Arter: 1) Fæstningsarbeide eller Slaveriet. 2) Rasphuusarbeide. 3) Tugthuusarbeide. 4) Forbedringshuusarbeide. 5) Arbeide i Tvangsarbeidsanstalter.

1. Fæstningsarbeide. Denne Straf traadte, efter Fdn. 27 Novbr. 1739, istedetfor den i Loven ofte forekommende Straf af Hendommelse til Arbeide paa Bremerholm og finder kun Anvendelse paa Mandspersoner. Efter nysnævnte Forordning skulde Forbryderen altid hendømmes til nærmeste Fæstning, hvilket imidlertid blev forandret ved Fdn. 29 Juni 1764 og Rskr. 3 Marts 1774, der nærmere bestemte, til hvilken af de tre Fæstninger, som findes i det egentlige Danmark, nemlig i Kjøbenhavn, Kronborg og Nyborg, den Skyldige fra ethvert Sted skulde hendømmes. Senere er dette atter ophævet ved Plak. 19 April 1826, udvidet til Island og til Færøerne ved Kanc. Skr. 5 Mai 1827 og til Vestindien ved Rskr. 19 Marts 1828 § 8, saaledes at Retterne nu blot skulle dømme Forbryderen til Fæstningsarbeide i Almindelighed, uden i Dommen at navngive nogen vis Fæstning, da vedkommende Øvrighed derefter har at foranstalte ham indsat i den Fæstning, hvori der haves Anvendelse for ham.

Ved Plak. 27 Febr. 1827, udvidet til Island og

Færøerne ved Kanc. Cirkl. 27 Mai 1828 og til Vestindien ved Rskr. 3 Septbr. 1830, er det bestemt, at unge Mennesker, der, forend de have fyldt deres 20 Aar, sættes under Tiltale for Forbrydelser, der vilde medføre Straf af Fæstningsarbeide, herefter skulle dømmes til Tugthuusarbeide, naar de dømmes paa Livstid eller forbryde deres Ære, og til Forbedringshuusarbeide, naar de dømmes paa en vis Tid og uden Ærens Tab. Denne Bestemmelse er gjentaget i Fdn. 11 April 1840 § 82 og Fdn. 15 April 1840 § 12. At Fæstningsarbeide ikke i og for sig medfører Ærelosbed, viser Forskjellen mellem ærlige og uærlige Slaver. Jvfr. Fdn. 8 Juli 1840 § 21 in fine. Slaver, der ere brændemærkede, kunne aldrig vente Benaadning. Kgl. Resol. 18 Juni 1790.

Dette Slags Strafarbeide vil iøvrigt om ikke lang Tid ophøre, da det ved kgl. Resol. 13 April 1841 er bestemt, at Tugt- og Rasphuusarbeide skal substitueres det hidtilværende Fæstningsarbeide, at Kancelliet skal gjøre Forslag til de i saa Henseende fornødne Lovbestemmelser, og at de nuværende Slaver derefter skulle overføres til Tugt- og Rasphusene og underlægges de civile Autoriteters Varetægt og Bestyrelse.

2. Rasphuusarbeide. Af Rasphuse gives kun eet, nemlig i Kjøbenhavn, som altid nævnes i Forbindelse med Tugt- og Forbedringshuset som Kjøbenhavns Tugt-, Rasp- og Forbedringshuus. Dette Slags Strafarbeide anvendes kun paa Mandfolk, og kan, efter Plak. 19 Novbr. 1803 og 23 Febr. 1813, være saavel for Livstid som for visse Aar, istedetfor at det forhen altid var temporairt. Rskr. 14 Septbr. 1712, Fdn. 18 Decbr. 1767 § 1 samt 11 April 1840 § 82, 15 April 1840 § 12 og 26 Marts 1841 § 15. Jvfr. Kanc. Cirkl. 14 Oktbr. 1815, 13 og 15 April 1822 og kgl. Resol. 16 Juli 1817. Hvor Domstolene have Valget imellem Rasphuus- og Fæstningsarbeide, vælges i Almindelighed det Første som det hensigtsmæssigste.

3 og 4. Tugt- og Forbedringshuus-Arbeide.

Af disse Straffeanstalter gives der i Danmark fire, nemlig i Kjøbenhavn, paa Møen, i Viborg og Odense. Kjøbenhavns Tugt- og Forbedringshuus kaldtes oprindeligen Børnehuset, men blev ved Plak. 15 Jan. 1790 deelt i tvende Afdelinger, hvoraf det egentlige Tugthuus bestemtes for de uærlige Fanger og for Livsfangerne, og Forbedringshuset for de ærlige temporaire Fanger. Efterat Tugthuset paa Møen ved Plak. 30 Novbr. 1792 var bestemt at skulle herefter kaldes Møens Tugt- og Forbedringshuus, blev det senere ved Plak. 5 Juni 1822 i Almindelighed fastsat, at i Provindsialtugthusene — af hvilke der endvidere, som meldt, gives eet i Viborg, hvis Fundats er af 11 Novbr. 1713, og eet i Odense, hvis Fundats er af 25 Mai 1752 — skulle de Forbrydere, som, uden at have mistet Æren, ere paa en vis Tid hensatte i Samme, betragtes som Forbedringshuusfanger og, saavidt Omstændighederne tillade det, afsondres fra de grovere Forbrydere, ligesom de, der for Fremtiden, uden at være gjort uærlige eller at have forbrudt deres Frihed for Livstid, findes skyldige til Hensættelse i en af bemeldte Straffeanstalter, hvilke alle skulle benævnes Tugt- og Forbedringshuse, bør dømmes til, som Forbedringshuusfanger, at arbeide sammesteds. Jvfr. kgl. Resol. 14 Septbr. og 26 Oktbr. 1816. Regelen om Anvendelsen af dette Strafarbeide var altsaa derefter den, at alle Livsfanger, enten de vare dømte fra Æren eller ikke, og alle temporaire Arbeidsfanger, som havde mistet Æren, om dette endogsaa var for en anden Forbrydelse end den nu begaaede, skulle dømmes til Tugthuset, og at altsaa ingen Andre kunne dømmes til Forbedringshuset, end ærlige temporaire Arbeidsfanger. Ved Frn. 11 April 1840 § 82, 15 April 1840 § 12 og 26 Marts 1841 § 15 er der imidlertid nu, med Hensyn til de oftest forekommende Forbrydelser, fastsat en anden Regel ihenseende til Straffestedet, da nemlig derefter den, der tilfindes Strafarbeide paa 5 Aar eller kortere Tid, bliver at dømme til Forbedringshuset, eller i de ovennævnte Provindser, hvori særskilt Forbedringshuus endnu ei haves, at behandle

efter Plak. 5 Juni 1822, medmindre den Skyldige enten har mistet sin Ære eller forhen har været indsat til Rasphuus-, Tugthuus- eller Fæstnings-Arbeide. Dersom dette derimod er Tilfældet eller hvis en længere Tids Straf er forskyldt, blive Mandspersoner over 20 Aar at hensætte til Arbeide i Rasphuset eller Fæstningen, men Kvindespersoner og Mandspersoner under 20 Aar til Tugthuusarbeide. Iøvrigt bliver med Hensyn til ovenanførte Forskjel imellem Mandspersoner af ældre og yngre Alder Plak. 27 Febr. 1827 at iagttage. Efter Plak. 19 Novbr. 1803 skulle alle Forbrydere, der vare dømte til Tugthuusstraf for Livstid, hensættes i Kjøbenhavns Tugthuus, men efter Plak. 29 Marts 1813 skulle de Forbrydere, der i Nørrejylland inddømmes til Tugthuusarbeide for Livstid, med Undtagelse af dem, der ere brændemærkede, hensættes i Viborg Tugthuus. Paa Grund af det tiltagne Antal af Fanger i Viborg Tugt- og Forbedringshuus er det dog ved Plak. 15 Febr. 1837 bestemt, at de Forbrydere, der i Ribe og Veile Amter findes skyldige til Forbedringshuusarbeide indtil tre Aar, skulle indtil videre dømmes til at udstaae denne Straf i Odense Tugt- og Forbedringshuus. Naar Plak. 5 Juni 1822 forudsætter, at Livsfanger ogsaa kunne indkomme i Moens og Odense Tugt- og Forbedringshuus, maa dette ikke forstaaes saaledes, at de dertil kunne hendømmes, da Anordningens Præmisser vise, at Livsfanger i Almindelighed — nemlig med Undtagelse af Nørrejylland, for hvilken Provinds Plak. 29 Marts 1813 har ophævet Plak. 19 Novbr. 1803 — skulle hendømmes til Kjøbenhavns Tugthuus, men det er kun at forstaae om de Forbrydere, som ifølge en benaadende kongelig Resolution hensættes sammesteds. Iøvrigt mærkes, at i Moens Tugthuus hverken kagstrøgne eller brændemærkede Forbrydere, forsaavidt disse Sidste endnu gives (§ 18), efter Plak. 30 Novbr. 1792 § 2, skulle modtages. Ved kgl. Resol. 30 Juli 1817 er bestemt, at de i Citadellet Frederikshavn anlagte to Krudttaarne maae benyttes til Interimslokale

for 60 af de farligste Tugt-, Rasp- og Forbedringshuusfanger. Jvfr. Kanc. Skr. 10 Febr. 1825.

Naar Nogen paa de dansk-vestindiske Øer dømmes til Strafarbeide i en af de herværende Straffeanstalter paa 2 Aar eller kortere Tid, er den vestindiske Regjering bemyndiget til derfor at substituere ligesaa lang Tids Arbeide i et Fort der paa Øerne, hvilken Forandring i Straffen dog, forsaavidt Frie angaaer, kun bør finde Sted efter den Paagjeldendes Ønske. Rskr. 30 Novbr. 1836. (K. T. for 1836 S. 961—964).

For Island, hvor der i ældre Tid existerede et Tugthuus, hvis Fundats var af 3 Marts 1781, men som blev ophævet ved Rskr. 3 Mai 1816, er det nu bestemt, at hvor de for Danmark gjeldende Love foreskrive Straf af Frihedstab paa en Tid, som ikke er længere end 2 Aar, bliver i dets Sted at anvende korporlig Revselse af Riis, saalænge til hensigtsmæssige Fængsler og Straffeanstalter kunne indrettes sammesteds, og det saaledes, at hvor Straffen vilde udgjøre 2 Aars Arbeide, anvendes 3 Gange 27 Slag Riis, tildeelte den Skyldige inden lukte Dørre i Sysselmandens og tvende Retsvidners Paasyn, og hvor Straffetiden vilde have været under 2 Aar, formindskes Slagenes Tal forholdsmæssigt, dog at de aldrig blive færre end 27 Slag. Denne Straf betager ikke den Straffede hans borgerlige Ære, men har dog tilfølge, at han for en saa lang Tid, som dette Strafarbeide skulde have varet, hvilket derfor ogsaa bliver at bestemme i Dommen, bliver under Politiets særdeles Tilsyn og ikke uden Anmeldelse for Repstyreren eller Sysselmanden maa forlade respektive Reppet eller Sysselet. Fdn. 24 Jan. 1838 §§ 4 og 5.

At der har været paatænkt Opførelsen af et Straffe- og Arbeidshuus for Færøerne, sees af Kanc. Skr. 13 Mai 1815 og 25 Jan. 1817 samt Roeskilde Stænder-Tid. for 1838 1 Række Side 449—451 og 2 Række Side 722—726 samt for 1840 Side 21. De, der paa Færøerne dømmes til Arbeide i Kjøbenhavns Forbedringshuus paa visse Aar, skulle

udstaae Straffen paa Færøerne. Rskr. 30 Oktbr. 1811, 29 April 1818 og 30 Marts 1836 (K. T. for 1836 S. 217).

5. Arbeide i Tvangsarbeidsanstalterne. Ved Rskr. 11 Juni 1817 blev indrettet en saadan Arbeidsanstalt for Betlere og Almisselemmer i Odense Kjøbstad, som viste usædeligt og gjenstridigt Forhold, og ved Plak. 21 Decbr. 1825 blev den udvidet til at gjelde for hele Fyens Stift. Senere er den ved Fdn. 21 Aug. 1829 § 6 udstrakt til ogsaa at gjelde om dem, der findes skyldige i Løsgængeri. I denne Anordning forudsættes det, at lignende Tvangsarbeidshuse ville blive indrettede i Rigets andre Provindser, og efter Plak. 19 Decbr. 1822 § 1 og 9 Oktbr. 1833 § 1 finder nu i Kjøbenhavn lige Hensættelse Sted i Fattigvæsenets Tvangsarbeidsanstalt. Fattigkommissionerne over hele Riget ere derhos ved Plak. 11 Decbr. 1810 §§ 22 og 23 bemyndigede til at indrette Fængsler for overhørige Almisselemmer, hvorpaa dog Kancelliets Approbation forinden bør meddeles.

I Ostindien maa Retten, som hidtil, indtil videre og indtil en offentlig Arbeidsanstalt kan vorde indrettet, substituere Pengemulkter, længere eller kortere Arrest, arbitrair korporlig Straf, Forviisning fra Territoriet og andre til Klimatet, Stedets og Indbyggernes Beskaffenhed og Charakteer, samt Sagens Omstændigheder passende Straf, istedetfor den ved Lovene fastsatte, naar samme ikke bekvemmeligen lader sig anvende. Justits-Reglm. for Tranqvebar 13 Juli 1836 § 8, jvfr. § 43.

Hvad Straffetiden ved offentligt Arbeide angaaer, da kan denne være enten bestemt eller ubestemt. Den bestemte er igjen enten paa Livstid eller paa visse Aar eller Maaneder, hvilke sidste dog, efter Fdn. 12 Juni 1816 § 5, ikke kunne være 6 Maaneder eller derunder *), dog med Undtagelse af Hensættelse i Tvangsarbeidshusene, hvilket ogsaa kan være

*) I Reglm. 1 Mai 1818 § 85 forekommer endnu Straf af Forbedringshuusarbeide i 2 Maaneder.

paa enkelte Maaneder. Plan 1 Juli 1799 § 157, Plak. 21 Decbr. 1825 § 1, Fdn. 21 Aug. 1829 § 6 og Plak. 9 Oktbr. 1833 § 1. Den længste Tid, der udtrykkeligen er bestemt for offentligt Strafarbeide i Lovgivningen, er nu 16 Aar. I Fdn. 8 Febr. 1805 § 39 Nr. 7 og 9 Juni 1819 § 5 omtales offentligt Arbeide i 12 og i Fdn. 18 April 1781 § 13 og 11 Marts 1818 § 4 i 10 Aar; efter Fdn. 20 April 1825 § 2 skulle de i Sørøveri Medskyldige ansees med Fæstningsarbeide paa nogle Aar eller efter Omstændighederne paa Livstid, og efter Fdn. 30 Marts 1827 § 6 kan denne Straf anvendes i nogle Aar, dog at Tiden ikke bliver ringere end 8 Aar. Efter Fdn. 11 April 1840 finder offentligt Arbeide Sted i 12 og 16 Aar (§§ 7—16 ff.), hvilken sidste Tid dog ogsaa udgjør Maximum, da efter Fdns. § 82, hvor, ved Anvendelsen af de i Anordningen foreskrevne Regler, en længere Tids Strafarbeide vilde udkomme end paa 16 Aar, den Skyldige bliver at dømme paa Livstid. Jvfr. Fdn. 15 April 1840 §§ 1 og 3 og 26 Marts 1841 § 15. Den ubestemte Tid er nu egentlig kun paa Kongens Naade, da den Hendømmelse til Fæstningsarbeide, som fandt Sted efter Fdn. 4 Marts 1690 og 26 Febr. 1739, indtil Oppebørselsbetjenten havde betalt sin Kassemangel, er bortfalden ved Fdn. 8 Juli 1840 § 21, som istedet derfor bestemmer Hendømmelse til Fæstningsarrest, indtil Gjelden er betalt eller Kassebetjenten døer, medmindre han for en anden Forbrydelse er dømt til Arbeide i en offentlig Straffeanstalt, da han i saa Fald, hvis han tillige har Kassemangel, skal forblive hensiddende sammesteds, indtil han betaler eller døer. Hensættelse paa Kongens Naade kan vel i enkelte Tilfælde skee ved Dom, f. Ex. efter Krigs Art. Brev af 8 Jan. 1752 §§ 538 og 540, men skeer dog somoftest efter en kongelig Resolution, hvorved en anden Straf formildes (§ 71). At der ikke maa gives Udsættelse med idømt Straf af offentligt Arbeide, viser Kanc. Cirkl. 23 Marts 1816. Jvfr. Kanc. Skr. 2 Mai 1815.

Anm. Om Indretningen af nye Straffeanstalter mærkes Kanc. Skr. 19 Aug. 1817, kgl. Resol. 10 Juni 1818 og nu Ordre af 8 April 1840 (K T. 1840 S. 338), hvorved en Kommission er nedsat til at undersøge, hvilken Indflydelse der bør tillægges de i den nyere Tid opstaaede Systemer for Straffeanstalters Indretning paa de flere betydelige Bygninger af saadanne Anstalter, der forestaae saavel i Kongeriget som i Hertugdømmene. — Betræffende de civile Virkninger, som Hendømmelse til offentligt Arbeide medfører, især efter Fdn. 29 Oktbr. 1824, da maa herom henvises til den almindelige Deel af Systemet. Dog bør her omhandles Plak. 19 April 1805, der bestemmer, at den Udlænding, der hendømmes til offentligt Arbeide, skal, naar han ikke i 3 Aar har havt stadigt Ophold i Riget, ved Politiet foranstaltes udført af Landet, naar Straffetiden er udløben (Plak. 14 Decbr. 1810), og hvis han igjen indfinder sig her, da hendømmes til offentligt Arbeide af samme Art i dobbelt saa lang Tid, som tilforn, og derpaa atter bortsendes. Denne Anordning er antaget ogsaa at være anvendelig paa de Udlændinge, der hendømmes til Fængsel paa Vand og Brød, Kanc. Skr. 26 Juni 1817 og 13 Jan. 1818, og er ikke ophævet ved Fdn. 30 Marts 1827. — Ved Plak. 13 Jan. 1818 ere nye Dragter anordnede for Fangerne i Kjøbenhavns Tugt-, Rasp- og Forbedringshuus. — Naar Forbrydere affendes til Straffeanstalterne, skulle fuldstændige Oplysninger om deres Fødested og vita anteacta medfølge. Kanc. Cirkl. 30 Septbr. 1820, indskærpet ved Kanc. Cirkl. 4 Aug. 1821, 19 Oktbr. 1824 og 27 Septbr. 1828.

§ 52.

Ærestraffe kaldes de Straffe, ved hvilke den Skyldige umiddelbart lider en Formindskelse i de ham tilkommende Ærerettigheder. De kunne inddeles i to Klasser, nemlig: 1) De vanærende eller Ærestraffe i streng Forstand, hvilke atter ere to Slags, nemlig de totalt van-

ærende, ved hvilke Forbryderen berøves sin hele borgerlige Agtelse, og de partielt vanærende, ved hvilke ham berøves visse bestemte Ærerettigheder, og 2) de beskæmmende Æresstraffe, ved hvilke Forbryderen blot tilføies en kort og forbigaaende Ydmygelse.

I. De totalt vanærende Æresstraffe. Ærens Berøvelse paalægges enten som en selvstændig Straf, eller ogsaa er den en lovbestemt Følge af en anden Straf, f. Ex. af Kagstrygning med eller uden Brændemærke. Som selvstændig Straf forekommer den atter enten alene eller i Forbindelse med andre Straffe, og dette Sidste igjen enten kumulativt, som i L. 6—4—1, 2, 3, 5 og 8, eller alternativt, som i L. 6—4—4, 15 og 16. Denne Straf betegnes i Loven paa forskjellige Maader, nemlig: „At være Mindremand" (L. 1—13—10 og 6—4—18); „At agtes som Mindremand" (L. 6—13—10 og 26); „At tiltales paa sine 3 Mark" (L. 5—7—15); „At bøde sine 3 Mark" (L. 5—2—78, 87, 89, 5—8—3, 4 og 12, 6—15—1 og 6—21—7); „Være en Løgner og bøde sine 3 Mark" eller „Bøde sine 3 Mark som en Løgner" (L. 6—21—2; L. 6—13—6 og 7); „Miste sin Ære", „Have forbrudt sin Ære," „Straffes paa Æren" (L. 6—21—8; L. 6—4—1, 2, 3); „At dømmes fra sin Ære" — „At behandles som uærlig Slave" (Frd. 8 Juli 1810 § 21). Imellem disse forskjellige Benævnelser antages der iøvrigt ikke at være nogen juridisk Forskjel. Ordet Mindremand ansees som det almindelige Udtryk, der kan bruges om Enhver, som har mistet sin Ære, ligesom Ordet: Æreløs, der findes brugt i Frn. 3 Juni 1796 § 37, hvorimod Ordet: Tremarksmand, der dog ikke forekommer i Loven som Substantiv, er et specielt Udtryk, der kun kan bruges om den, der har maattet bøde sine 3 Mark. Den Indvending, som herimod kunde hentes fra L. 1—21—15, der kun synes at kalde den Mindremand, der er dømt paa sine 3 Mark, ansees ikke fyldestgjørende, og Sagen er i sig af liden Vigtighed, da Følgen kun vilde blive, at den, der i Loven erklæredes som Mindremand, tillige skulde

bøde 3 Mark *). Iøvrigt vare ikke alle Tremarksbøder efter Loven, men kun de offentlige tre Mark, det er dem, som bødedes til Kongen eller Huusbonden, vanærende, men ikke de tre Mark, som erlagdes til den privat Forurettede, saasom i L. 6—15—18. Hvor det ikke er bestemt i Loven, hvem Bøderne skulle tilfalde, er Sagen tvivlsommere, og de ældre Lovkyndige lagde da, maaskee paa Grund af L. 1—24—15, fortrinlig Vægt paa, om den Skyldige var tildømt at bøde „sine" 3 Mark, eller blot slet hen dømt til at bøde 3 Mark, da Bøderne kun i første Tilfælde skulde ansees som vanærende. Denne Forskjel synes imidlertid ikke at være tilstrækkeligt begrundet, hvorimod man snarere, i at afgjøre dette Spørgsmaal, maa tage Hensyn til Lovgivningens Analogi og den omhandlede Forbrydelses Beskaffenhed. Naar iøvrigt Lovgivningen stempler Nogen som Løgner, saaledes som i Kirkeritualet af 25 Juli 1685 Kap. 8 og Fdn. 31 Aug. 1695, maa det utvivl, ifølge L. 6—13—6, 7 og 26, samt 6—21—2 og 3, antages, at Forbryderen skal miste sin Ære, hvoraf dog ikke følger, at enhver Forbrydelse, der opløser sig i en Løgn, skal ansees med denne Straf, hvilket sees af L. 1—16—17 og 6—21—4. Ved Fdn. 11 April 1810 ere iøvrigt de fleste Ærestraffe i Loven forandrede til andre Straffe.

II. Paa de partielt-vanærende Straffe forekomme, iblandt flere, følgende Exempler i Lovgivningen, i hvilke deels den Skyldiges simple Agtelse nedsættes og deels hans kvalificerede Agtelse enten nedsættes eller aldeles berøves ham:

1. At agtes lige ved den, som sig med ulovlig Kontrakt behjelper. L. 1—23—13.
2. At holdes for en uærlig Mand iblandt andre gode sesarende Folk. L. 1—3—1. At være uværdig til at tjene iblandt ærlige danske Sømænd. Fdn. 8 Jan. 1802 § 64 (§ 82).

---

*) Algreen-Ussing: Anmærkninger til Personretten S. 53–54 og Ørsted: Haandbogen 2 D. S. 18—19.

3. At agtes som den, der ikke farer med Sandhed og som ikke staaer til Troende uden Sværgen. L. 6—2—1.
4. At ansees som den, der ei med Ærlighed og Redelighed omgaaes, og være uværdig til noget Embede videre at betjene. Fdn. 23 Oktbr. 1700. Jvfr. Fdn. 19 Febr. 1753.
5. At ansees som den, der intenderer at eludere Kongens Lov og Forordninger. Fdn. 14 Mai 1751 § 3.
6. At ansees som en feig Mand, der er uværdig til at kaldes Dansk. Fdn. 3 Juni 1801 § 5 (§ 81).
7. Talemaaderne: At straffes med Kongens Naades (Hyldests) Fortabelse (Plak. 10 Marts 1813), med Kongens Naades Forliis (Plak. 26 April 1773), under Kongens høieste Unaade, (Fdn. om Suppliker af 20 Febr. 1717 §§ 2, 4 og 7), høre ogsaa herhid. Ligeledes blive til denne Klasse at henregne de forskjellige Arter af Embedsstraffe (Fdn. 30 Marts 1827 § 7: „Fortabelse af Embede, Rang og al anden hæderlig Udmærkelse"), Forbrydelse af Borgerskab og andre Rettigheder, med flere Straffe, der, som blandede, først nedenfor ville blive omhandlede (§ 54).

III. Af beskæmmende Straffe, der atter kunne være meer eller mindre beskæmmende, gives der, efter vore civile Love, kun meget faa, der endog tildeels nu ikke længere sættes i Udøvelse. Aabenbar Skriftemaal er saaledes vel ikke ligefrem ved Lovgivningen afskaffet *), men anvendes dog ikke i Virkeligheden (§ 46). Gabestokken, hvilken Straf findes paabuden i L. 6—2—2, 6—3—10, Plak. 11 Juli 1791, Fdn. 31 Jan. 1794 § 3, og spansk Kappe, som omtales i Plak. 28 Jan. 1780 § 5 og 10 Oktbr. 1780, Plak. 30 Juni 1786, Instrux 21 Marts 1741 § 5, og at ride paa Træhesten, Plak. 30 Juni 1786, anvendes heller ikke mere. Afbigt og Æreserklæring, hvorpaa L. 6—8—6, Fdn. 31 Jan. 1794 og nu Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 1 frembyde Exempler (§ 219), og Irettesættelse, som

*) Ørsted: Eunomia 3 D. S. 236—237.

nævnes i Fundats 7 Mai 1788 Kap. 2 § 7, Plan 1 Juli 1799 § 157, Fdn. 8 Jan. 1802 § 52, Reglm. 21 Novbr. 1810 § 39, Plak. 11 Decbr. 1810 § 22, 7 Novbr. 1827 § 6, Fdn. 8 Juli 1810 §§ 20, 24, 25, maa anvendes i de enkelte Tilfælde, i hvilke denne Straf er paabuden. Jvfr. Fdn. 27 Septbr. 1799 § 13 og Plak. 1 Novbr. 1837 § 3.

Til de beskæmmende Straffe bliver ogsaa uærlig Begravelse at henføre. Denne er to Slags, den simple uærlige og den kvalificerede uærlige, af hvilke den første skeer paa et afsides Sted i uindviet Jord, men den sidste paa Retterstedet. Hiin anvendes paa Bansatte, som ikke have faaet Afløsning, efter L. 2—9—19; paa Selvmordere, naar de ikke have begaaet Selvmordet i Sygdom og Raseri efter L. 6—6—21, og paa Hoerkarlen, der dræbes i Horeseng og ikke har faaet Afløsning, efter Lovens 6—12—1. Denne anvendes derimod blot paa den, der straffes med en kvalificeret Livsstraf, naar denne iøvrigt er af den Beskaffenhed, at Begravelse dermed kan forbindes. Fdn. 9 Aug. 1737 og 21 Oktbr. 1791. Jvfr. Fdn. 17 Marts 1741 § 5 (§ 93).

Anm. Om de borgerlige Virkninger af den lovbestemte saavel større som mindre Infamie samt om Virkningen af den naturlige Vanære, der medfølger enhver Forbrydelse, maa henvises til Materien om Agtelse i den almindelige Deel af Systemet. Om hvorvidt en i Danmark afsagt Wredom har Virkning i Hertugdømmene, og omvendt, jvfr. Ørsted i J. T. 15 B 2 H. S. 165—168 Noten.

§ 53.

Formuestraffe kaldes de Straffe, hvorved den Skyldige lider et umiddelbart Tab i sin Formuesforfatning. De inddeles i Formuestraffe i streng Forstand og egentlige Pengestraffe. De første ere de, hvorved den Skyldige berøves enten hele Formuen eller en aliqvot Deel af

Samme, eller hvor visse bestemte Formuesgjenstande fratages ham (Konfiskationsstraffe); de sidste derimod de, hvorved den Skyldige straffes med at bøde en vis Sum*).

I. Af de egentlige Formuestraffe vare forhen Jordsforbrydelse, Boeslodsforbrydelse og Straf paa yderste Formue de vigtigste, men disse tre Slags Straffe ere nu afskaffede ved Fdn. 24 Septbr. 1824.

Jordsforbrydelse, der i visse Tilfælde var forbundet med Straf paa Liv og Boeslod, er afskaffet, uden at der er sat nogen anden Straf istedetfor Samme. Fdns. § 5.

Boeslodsstraffen, — der i Loven forekommer under forskjellige Benævnelser, saasom: „At straffes paa sit Gods" (L. 6—1—10 og 6—18—2); „At forbryde sit Gods" (L. 6—1—1); „At forbryde sin Hovedlod eller Boeslod" (L. 6—6—1 og 6—9—1) — og som bestod i Tabet af hele Formuen med Undtagelse af Jord (L. 1—24—12), var deels bestemt som en selvstændig Straf uden nogen Forbindelse med andre Straffe, som i L. 6—18—4, deels i enten kumulativ eller alternativ Forening med andre Straffe af næsten alle mulige Slags, ligesom der ogsaa i Lovgivningen forekom Exempler paa ½ og ¼ Boeslods Forbrydelse, som i L. 3—11—8, 6—13—2 og Fdn. 7 Septbr. 1736. Ogsaa denne Straf er, med Hensyn til det Uhensigtsmæssige i dens Anvendelse, hvor den var forbunden med Livsstraf eller Frihedstab for Livstid, og den Vanskelighed, det altid havde at fastsætte, hvad der kunde ansees som Minimum af Boeslodden og i at angive en bestemt Maalestok for den subsidiaire Straf i det Tilfælde, at den Skyldige Intet eiede, bleven afskaffet ved Fdn. 24 Septbr. 1824, udvidet til Vestindien ved Rskr. 18 Mai 1827, jvfr. Kanc. Skr. 13 Septbr. 1828, og til Island og Færoerne ved Rskr. 7 Decbr. 1827. Denne Forordning fore-

*) Seidelin: Undersøgelse om og hvorvidt Pengestraffe stemme overens med rigtige Lovgivningsprinciper i J. M. T. f. 1832 9 H. S. 260—281, 11 H. S. 442—476 og 12 H. S. 511—568.

skriver, at Straf af Boeslods Forbrydelse for Fremtiden skal være aldeles afskaffet i de Tilfælde, hvor den efter Lovgivningen er forbunden med Straf paa Liv og Lemmer eller med Frihedens Tab for Livstid eller med Fredløshed og Landsforviisning, ligesom og den i L. 6—6—21 fastsatte Hovedlods Forbrydelse bortfalder. I andre Tilfælde, hvor Loven og Anordningerne fastsætte Boeslods Forbrydelse, skal den Skyldige, istedet herfor, dømmes til Arbeide, efter Sagens Omstændigheder, fra 1 til 3 Aar, i Almindelighed i Forbedringshuset, men, hvor Forbryderen tillige bliver ærelos, i Tugthuset. Fdns. § 1. Hvor Lovene ellers have bestemt en Straf, der gaaer ud paa Forbrydelse af en vis Deel af den Skyldiges Boeslod, bliver, istedet herfor, en Straf at anvende, der staaer i Forhold til den for heel Boeslods Forbrydelse foreskrevne. Fdns. § 3. Som Følge heraf bliver altsaa Straffen istedetfor ½ Boeslods Forbrydelse Fængsel paa Vand og Brød i 6 Gange 5 Dage indtil 1½ Aars offentligt Arbeide, og istedetfor ¼ Boeslodsstraf fra 3 Gange 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød til 9 Maaneders offentligt Arbeide. Om Boesloddens Fortabelse efter L. 6—13—2 er ophævet ved denne Forordning, vil blive omhandlet nedenfor (§ 125).

Straf paa yderste Formue bestod, efter Fdn. 6 Decbr. 1743 § 22, foruden i dobbelte Bøder for deslige Forseelser*), i Tabet af en tiende Deel af den Skyldiges Formue (Jord deri, efter Fdn. 31 Decbr. 1712 § 7, ikke iberegnet), hvilken Straf derhos ingensinde maatte overstige en Sum af 1000 Rbd. Denne Straf blev, af lignende Grunde, som de, der foranledigede Boeslodsstraffens Afskaffelse, og især fordi Straffens Størrelse var aldeles afhængig af den Skyldiges Formueforfatning, ligeledes afskaffet ved Fdn. 21 Septbr. 1821 og istedetfor Samme sat Straf af Fængsel

*) Herved kunde, da Forordningen har Hensyn til L. 6—13—23 og 24 og paa Grund af Rskr. 1 Febr. 1799, ikke sigtes til Andet end dobbelte Leiermaalsbøder.

paa Vand og Brød fra 2 Gange 4 til 1 Gange 5 Dage og i Vestindien fra 4 Gange til 10 Gange 18 Timer efter Omstændighederne. Fdns. § 2 og Rskr. 18 Mai 1827. Denne substituerede Straf bliver derfor nu ogsaa at anvende for simpelt eller det saakaldte enkelte Hoer, naar dette begaaes første og anden Gang. Fdns. § 4 (§ 131). Paa Island bliver den substituerede Straf at bestemme efter de i Fdn. 21 Jan. 1838 § 4 fastsatte Forhold. Jvfr. Rskr. 7 Decbr. 1827 Nr. 3.

Af andre endnu bestaaende egentlige Formuestraffe ere de mærkeligste de, der bestaae i Tabet af en vis bestemt Formuegjenstand, paa hvilke Straffe, der passende kunne kaldes Konfiskationsstraffe, ikke faa Exempler forekomme saavel i Loven som i yngre Anordninger, af hvilke Følgende her kunne mærkes: L. 1—3—3 („Miste medhavende Drikkevare"); L. 2—22—4 („Forbryde jus patronatus"); L. 3—11—8 og 9 („Forbryde Skib og Gods"); L. 3—13—26 („Forbryde Varene eller deres Værd"); L. 5—2—78, 6—1—1, 6—5—1 og 2 og Fdn. 12 Decbr. 1735 samt Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 22. Jvfr. Plak. 21 Decbr. 1778 („Arvs Forbrydelse"); L. 5—8—9 („Kreatures Forbrydelse"); Fdn. 7 Jan. 1741, Plak. 18 April 1740 og 5 Aug. 1831 („Bogers Konfiskation") Fdn. 13 Decbr. 1837 § 5 („Kunstarbeiders Konfiskation"); L. 5—11—5 og Fdn. 26 Novbr. 1731 samt 14 Mai 1751 § 5 („Kapitals Forbrydelse"); Fdn. 25 Aug. 1741 og 13 Febr. 1775, samt Plak. 27 Novbr. 1839 § 1 („Varers Forbrydelse"); Fdn. 30 April 1731 § 2 og 2 Aug. 1786 §§ 3 og 4 („Brændeviins og Brændeviinsredskabers Forbrydelse"); Fdn. 1 Febr. 1797 § 107 og 12 Decbr. 1838 („Indsnegne Varers og Kreaturers Konfiskation"); Plak. 22 Decbr. 1808 §§ 2 og 3 („Varers og Effekters Konfiskation"); Fdn. 6 Oktbr. 1753 § 3 og 18 April 1781 §§ 28 og 30 („Forbrydelse af ½ Aars Embedsindkomst"); Fdn. 3 Juli 1835 §§ 26 og 27 („Skibs og Ladnings For-

brydelse"); Frn. 20 Mai 1810 § 27 („Forbrydelse af Jagtredskaber og Hund eller Sammes Værdi"). Forsaavidt det i de ovenanførte Tilfælde ere Rettigheder, der forbrydes, er Straffen somoftest at ansee som blandet (§ 51). Da ogsaa de her nævnte Straffe have det Uhensigtsmæssige ved sig, at der ved deres Fastsættelse ikke kan tages noget Hensyn til Forseelsens forskjellige Beskaffenhed, ligesom Straffen i Almindelighed bortfalder, uden at Afsoning træder istedetfor Samme, hvor Gjenstanden forgaaer, inden den af Vedkommende anholdes, bruges de ikke meget i nyere Anordninger, men flere af de saaledes i ældre Anordninger foreskrevne Konfiskationsstraffe ere senere forandrede til Bøder. Ved kgl. Resol. 4 August 1824 er Kancelliet bemyndiget til, i de Tilfælde hvor Konfiskation er paabuden for Indgreb i Lauges Rettigheder, efter vedkommende Lauges Ansøgning, at forandre denne Straf til forholdsmæssige Bøder.

II. De egentlige Pengestraffe vare i Loven og de ældre Anordninger næsten altid lovbestemte, hvorimod de i den nyere Lovgivning somoftest ere meer eller mindre overladte til Dommerens Skjøn. Disse lovbestemte Bøder ere af forskjellig Størrelse. Efter Grevernes Privilegier af 25 Mai 1671 § 31 og Friherrernes af s. D. § 27 straffes Fornærmelse af de Førstes Privilegier med 200 og af de Sidstes med 100 Mark lødig Guld. Forurettelse af de kongelige Betjentes Privilegier straffedes med en Mulkt af 3000 Rbd. Priv. af 11 Febr. 1679 § 4. Misbrug med algierske og islandske Søpasse straffes med Mulkter af 5000 og 2000 Rbd. Rglm. 1 Mai 1747 § 10, Plak. 7 Marts 1787 § 7 og Fdn. 11 Septbr. 1816 § 16, jvfr. Plak. 28 Decbr. 1836 § 15. Paa Mulkter af 5000 Rbd. forekommer ogsaa Exempel i Fdn. om den ostindiske Handel af 16 Juni 1797 § 44 og paa Mulkt af 2000 Rbd. i Handelstraktat med Genua af 30 Juli 1789 § 11. Derefter er 1000 Rbd. den høieste Mulkt i vor Lovgivning, og selv den forekommer nu i Loven kun

i L. 3—20—1, jvfr. Anord. 29 Marts 1814 § 19 *). I nyere Anordninger forekommer en Bod af denne Størrelse kun sjeldent, Oktroi 11 Mai 1778 § 18, Fdn. 27 Septbr. 1799 § 12, Reglm. 23 Febr. 1803 § 12 og 8 Febr. 1805 § 39 Nr. 5 og 6, og som arbitrair Bod vælges, deels paa Grund heraf og deels efter Fdn. 6 Decbr. 1743 § 22, der, som oven bemærket, bestemte Maximum af yderste Formue til 1000 Rbd., ikke let nogen Bod, der er større end denne Sum. Om de relative Boder er handlet ovenfor (§ 43. Anm.).

Loven bestemmer de fleste Boder i Lod Sølv**). Disse Lod Sølv burde udentvivl — saavel efter L. 1—24—11 og Fdn. 6 Decbr. 1743 § 19, som med Hensyn til, at Christian den Femtes Lov har forandret de ældre Loves Rigsdaler til to Lod Sølv, hvilken Forandring ellers var aldeles unyttig — beregnes efter enhver Tids Sølvværdi, men efter en Mængde nyere Anordninger, iblandt hvilke Fdn. 12 April 1793 er den vigtigste, regnes et Lod Sølv altid lig med tre Mark, Kanc. Skr. 30 Aug. 1817 og 16 Novbr. 1819,

*) Den lignende Straf i L. 5—10—35 og Fdn. 18 April 1732 § 28 er ophævet ved Fdn. 20 Mai 1810 § 27, og Straffen i L. 6—1—13 ved Fdn. 11 April 1840 § 46.

**) En Deel af disse i Lod Sølv fastsatte Boder udtrykkes ved Hjelp af Tretallet og ere af forskjellig Størrelse, nemlig trende tre Lod Sølv (L. 6—7—2, 6—20—1); trende fem (L. 6—7—11): trende sex (6—7—3 og 6); trende ni (L. 6—7—7 og 9. Halv Mandebod); trende ti (L. 6—9—16); trende tolv (L. 6—7—4); trende femten (L. 6—7—15, 6—9—18); trende atten (L. 6—6—11, 13, 17 og 18, 6—7—1 og 5. Fuld Mandebod); trende tyve (L. 6—20—3. Jvfr. 6—11—16 og 18), og trende fyrretyve (L. 6—9—2, 6, 9, 10, 17, 24, 6—11—1, 6—20—1 og 2. Voldsboder: L. 5—10—54 og 6—14—7). Hvor intet Andet er bestemt, deles disse Boder efter L. 1 - 24—4, der ved Kanc. Skr. 6 Septbr. 1791 er fortolket saaledes, at ved Ordene: „Andre deslige Boder“ skal forstaaes ikke Boder af lige Størrelse, men Boder, der, ligesom 60 Lod Sølvs Boder, bestemmes ved Multiplikation af Tretallet. Iøvrigt er Størstedelen af disse Boder nu bortfalden ved Fdn. 1 Oktbr. 1833.

hvilke nu erlægges i Rigsbankpenge Sølv, Fdn. 5 Jan. 1813 § 43 og Plak. 9 Juli 1813 § 1, jvfr. kgl. Resol. 15 Mai 1816, og kun undtagelsesviis efter enkelte Anordninger i rede Sølv. Plak. 25 Juni 1818 og 9 Juli 1821.

Med Hensyn til Island er det, paa Grund af den ringere Formue, der findes sammesteds, bestemt, at alle Pengebøder, som findes foreskrevne i de for Danmark givne Love, der nedsættes til det halve Beløb, hvilket, hvor der kun er foreskrevet den høieste og ringeste Grad af Bøderne, er saaledes at forstaae, at Bøderne under de mest formildende Omstændigheder kunne paa Island nedsættes til det Halve af den lovbestemte Mulkts ringeste, og, under de mest skjærpende, ikke maa overstige det Halve af dens høieste Grad. Fdn. 24 Jan. 1838 § 3. Alle Bøder erlægges der med Sølvmynt. Fdn. 30 Marts 1836 § 1. I Vestindien erlægges alle lovbestemte Bøder med det Beløb i vestindisk Kourant, som er anordnet i de her i Riget gjeldende Penge. Rskr. 30 Mai 1823 Nr. 3; jvfr. dog Kanc. Skr. 7 Juni 1823 Nr. 5. I Ostindien idømmes en halv Madras-Rupie istedetfor et Lod Sølv. Justits-Reglm. for Trankvebar 13 Juli 1836 § 8.

Nu tilfalde Bøderne, forsaavidt de ikke ere tillagte Angiveren, i Almindelighed Fattigvæsenet, nemlig i Kjøbenhavn og i Kjøbstæderne Stadens Fattigvæsen, efter Plan 1 Juli 1799 § 181 og Reglm. for Kjøbstæderne 5 Juli 1803 § 42 Nr. 4, og paa Landet Amtsfattigkassen efter Rglm. for Landet af 5 Juli 1803 § 17, jvfr. § 46 og Kanc. Skr. 5 Marts 1803, 17 April 1821 samt 21 Juni 1828, 4 Jan. 1831 og 14 April 1835 (K. T. for 1835 S. 257—258). Jvfr. om Inddrivelsen af de Fattigvæsenet tilkjendte Mulkter Kanc. Cirkl. 13 Juni 1837 (K. T. f. 1837 S. 550—551). I alle Politisager tilfalde Bøderne efter Plak. 19 Febr. 1819 Jurisdiktionens Politikasse, for derfra at anvendes til Belønning for de virksomste Sognefogder paa Landet og Politibetjente i Kjøbstæderne, dog med Undtagelse af Vestindien, hvor disse Bøder, efter Rskr. 10 Septbr. 1819, tilfalde Skolevæsenets

Fond *). I Ostindien tilfalde Bøderne respektive Tranquebars eller Frederiksnagors Justitskasse. Justits-Reglm. 13 Juli 1836 § 41, og de to Sportel-Reglm. af s. D. § 87 og § 79. At Bøder ikke udredes, forinden den Forurettede er fyldestgjort, og al anden vitterlig Gjeld, naturligviis forsaavidt Samme anmeldes under Exekutionen, er udtagen, er allerede fastsat i L. 1–21–8 og gjentaget i Fdn. 6 Decbr. 1743 § 12, der angiver som Grund, „at den Skyldiges Kreditorer ikke bør betale Straffen for ham", dog undtages herfra den Gjeld, der er gjort, efterat Dommen er den Skyldige overgaaet, og nu, efter Plak. 18 Jan. 1788, tinglæst. Ved de egentlige Konfiskationsstraffe kommer den nysanførte Regel ikke til Anvendelse. Kanc. Skr. 27 Mai 1720. Ogsaa Aktionsomkostninger blive, efter Kanc. Skr. 21 Marts 1820, at udexekvere fremfor Bøderne, da de ligeledes maae betragtes som en anden lovlig Gjeld, hvorimod disse Omkostninger og

---

*) Enkelte Bøder ere tillagte særlige Stiftelser og Indretninger, saasom: nærmeste Hospital (L. 1—5—8 og Fdn. 3 Juni 1756 § 23); Søkvæsthuset eller Kvæsthuuskassen (Fdn. 23 Juni 1683, Fundats 17 Aug. 1821 og Fdn. 8 Juli 1840 § 55); Vor Frelsers Kirke paa Christianshavn (Fdn. 10 Aug. 1647 og Patent 10 Novbr. 1774 § 9. Jvfr. Fdn. 21 Juli 1714); Landmilicefondet (Plak. 6 August 1817); Justitskassen (Fdn. om temere litigantes af 23 Decbr. 1735 §§ 1, 3, 4 og 5 og Fdn. om Justitskassen af s. D. § 11); Kvarantainevæsenet (Fdn. 8 Febr. 1805 § 39 Nr. 12 og Plak. 1 April 1808); Søindrulleringsfondet (Plak. 20 Decbr. 1827 § 4); Børsen (Anord 22 Decbr. 1808 § 8); Skolebibliotheket (Fdn 7 Novbr. 1809 § 104 og Plak. 28 Novbr. 1828 § 1); Toldkammerets Understøttelseskasse (Fdn. 4 Aug. 1824 § 12); Rentekammerets Fattigbøsse (Fdn 3 Decbr. 1828 § 49); Generalpostdirektionens Fattigkasse (Pakkepost-Taxt af 9 Decbr. 1836 Art. 3 § 6); Kjøbenhavns Havnekasse (Fdn. 18 April 1714 § 17); Kjøbenhavns Vandvæsens Fond (Reglm. 21 April 1812 §§ 5, 8 og 10); Lodseriernes Pensionskasse (Lodsfdn. 27 Marts 1831 § 42); Krigshospitalskassen (Fdn. 8 Juli 1810 § 55). For Laugsovertrædelser tilfalder Mulkten efter de forskjellige Laugsartikler somoftest Laugets Kasse, og for Forseelser ved de borgerlige militaire Korpser i Almindelighed Korpsets Fond.

den den Forurettede tilkommende Skadeserstatning konkurrere med hinanden. Kanc. Skr. 29 August 1826 og Kanc. Cirkl. 27 Mai 1828.

Anm. De tvende Ord: Boder og Mulkter maae ansees som eenstydige, forsaavidt de bruges om idømte Pengestraffe. Derimod bruges Ordet: Mulkt i en anden Betydning, hvori Ordet: Bode ikke forekommer, nemlig om de saakaldte Dagmulkter, der i Domme og offentlige Forlig tillægges som et Tvangsmiddel for at faae Vedkommende til at præstere det ved Dommen eller Forliget Stipulerede. At dette Slags Mulkter ikke, uden hvor de ere paalagte for at tilveiebringe Opfyldelsen af Forpligtelser med det Offentlige, ere Gjenstand for Afsoning, er oven bemærket (§ 45), og heller ikke kunne de, skjøndt de ere tillagte Fattigvæsenet, af Samme inddrives uden efter vedkommende Doms- eller Forligshavers Begjæring. Kanc. Skr. 13 Juli 1815 og 21 Jan. 1817 samt Kanc. Cirkl. 17 April og 15 Juli 1817. Jvfr. Kanc. Skr. 20 Marts 1821.

§ 54.

Blandede Straffe ere de, der i en enkelt Straf umiddelbart ophæve eller formindske flere af de ovenomhandlede Retsgoder. Den Omstændighed, at en Straf middelbart kan indvirke paa forskjellige Retsgoder, er ikke nok til at gjøre den til en blandet Straf, da dette, meer eller mindre, er Tilfældet med alle Straffe, ligesom en Straf hellerikke kan kaldes blandet, naar den i sig indeholder tvende selvstændige Straffe, saaledes som Tilfældet er med de ved foregaaende og efterfølgende Behandling kvalificerede Livsstraffe.

Af deslige blandede Straffe ere allerede omtalte: Kagstrygning med eller uden Brændemærke (§ 48), Fængsel paa Vand og Brød og Fængsel paa sædvanlig Fangekost (§ 50). Endnu kunne som saadanne mærkes: 1) De forskjellige Arter af Embedsstraffe og 2) Forbrydelse af andre Rettigheder, der medføre Ære og Fordele.

I. Embedsstraffene ere et tredobbelt Slags, nemlig:
a) Suspension, det er en fortvarig Udelukkelse fra Embedets Udøvelse.
b) Tabet af et allerede betroet Embede.
c) Udelukkelse fra Adgang til Embeder, enten af et vist Slags eller af alle Slags.

A. Suspension er fastsat som Straf i Traktat 15 Juni 1701 § 4, Fdn. 1 Aug. 1707 § 6, Fdn. om Kirkedisciplinen af 23 Decbr. 1735 § 5, Fdn. 31 Juli 1739 § 1, Instrux 7 Decbr. 1771 § 24, Fdn. 1 Febr. 1797 § 88, Plak. 18 Juli 1812 og Fdn. 8 Juli 1810 § 28. Domstolene anvende ogsaa undertiden Suspension som arbitrair Straf for noget betydeligere Embedsforseelser, der dog ikke kvalificeere sig til Embedets Berøvelse*). I disse Tilfælde bestaaer Straffen i Udelukkelse saavel fra Embedets Førelse som fra Deeltagelse i dets Indtægter (Suspensio ab officio et beneficio). Kanc. Skr. 13 Septbr. 1831. I Almindelighed er derimod Suspension ikke Straf, men blot et Forebyggelsesmiddel, som Staten betjener sig af med Hensyn til en mistænkt Embedsmand, indtil det er afgjort, om han er skyldig eller ikke, og i saa Fald nyder den Suspenderede i Almindelighed det Halve af sine Embedsindtægter (Suspensio ab officio). Kanc. Skr. 21 April 1821 og 7 Febr. 1822. Paa Udelukkelse fra videre Befordring er udentvivl Fdn. 1 Febr. 1797 § 392 det eneste Exempel i Lovgivningen. Jvfr. dog Plak. 6 Febr. 1722 in fine.

B. Tabet af et allerede betroet Embede er en Straf, hvorpaa der ofte forekommer Exempel saavel i Loven som i nyere Anordninger, f. Ex. L. 1—1—6, 1—5—3 og 9, 1—24—35, 2—11—11, 3—1—2 og 6—6—6, Fdn. om temere litigantes af 23 Decbr. 1735 § 4, 6 Oktbr. 1753 § 3, 2 Aug. 1786 § 6, 3 Juni 1796

---

*) Dom i Forsete f. 1821 1 H. S. 10—23.

§§ 11 og 26, Rglm. 22 Marts 1811 §§ 160—162, Fdn. 15 Decbr. 1820 § 5, 30 Marts 1827 § 7, Fdn. 8 Juli 1840 §§ 18, 20, 21, 24, 27, 28. Denne Straf er anordnet for Forbrydelser, begaaede deels i og deels udenfor Embedet, og den vil somoftest medføre, at den Skyldige, der ved den Handling, hvorfor han saaledes fradømmes sit nærværende Embede, har forspildt den Tillid, Staten maa have til sine Embedsmænd, heller ikke i Fremtiden vil blive betroet noget andet Embede, skjøndt dette ikke udtrykkeligen bestemmes i Dommen. Jvfr. Fdn. 15 April 1840 § 14.

C. Udelukkelse fra Adgang til Embeder enten af et vist eller af alle Slags er en i Lovgivningen hellerikke sjeldent forekommende Straf. L. 2—2—5, 6—1—2, Fdn. 23 Oktbr. 1700, 9 Juli 1715, 14 Septbr. 1774 § 11 og Fdn. 15 April 1840 § 14. Jvfr. og Plak. 21 Juli 1815 § 7 (§ 107).

Ogsaa Relegation fra Universitetet, der forekommer i Fundats 7 Mai 1788 Kap. 2 § 7, er en herhid hørende Straf, da den Vedkommende derved udelukkes fra at erhverve sig de Egenskaber, der udfordres for engang at kunne beklæde et Embede i Staten, og tillige berøves andre de Studerende tilladte Rettigheder. Fdn. 23 Novbr. 1697. Jvfr. Statuterne for Soroe Akademie af 28 Januar 1827 § 47, hvor en lignende Straf finder Sted i Bortviisning fra Akademiet, hvis nærmere Virkning Kongen dog har forbeholdt sig selv at bestemme*).

II. Paa Forbrydelse af Rettigheder, der medføre

*) At Embedsmænd kunne removeres fra deres Embeder paa Grund af enhver Handling, der medfører en høi Grad af infamia facti, ja endog naar de blot have paadraget sig betydelig Mistanke om en saadan Handling, vedkommer os ikke paa dette Sted, da Embedets Berøvelse i dette Tilfælde ikke er at ansee som nogen Straf (§ 6). Jvfr. R. T. f. 1829 S. 141—143.

saavel Ære som Fordeel, forekomme i Lovgivningen ikke faa Exempler, af hvilke her kan mærkes: Fdn. 1 Febr. 1797 §§ 107, 335, ff. („Borgerskabs Forbrydelse"); Fdn. 27 Septbr. 1799 §§ 20 og 21 („Borgerskabs eller Bogtrykkerprivilegiums Fortabelse"); Fdn. 8 Jan. 1802 § 57 L'tr. C, 8 Febr. 1805 § 39 Nr. 5 og 6, 30 Marts 1827 § 3 samt Fdn. 10 Jan. 1810 § 7 („Straf af ikke mere at betroes at være Skipper" — „Være uværdig til fremdeles at føre Skib" — „Forbryde sin Ret til at føre Skib eller lade sig forhyre som Styrmand"); Fdn. 4 Mai 1803 og 9 April 1810 § 18 („Forbrydelse af Borgerskab og Ret til fremdeles at udrede Skibe„); Fdn. 27 Marts 1831 § 31 („Være uværdig at være Lods mere"); Fdn. 3 April 1810 § 20 og Plak. 31 Marts 1819 § 8 („Forbrydelse af Ret for Læger til at praktisere her i Riget"); Fdn. for Mæglerne i Kjøbenhavn 22 Decbr. 1808 §§ 7, 9 og 13 („Mæglerbevillings Forbrydelse"); Fdn. 7 Novbr. 1809 §§ 104 og 105 samt Bekjendtgjørelse 20 Decbr. 1833 („Fortabelse af Dimisionsret"); Fdn. 30 Novbr. 1714 §§ 9 og 10, Rglm. 21 Novb. 1810 § 42 og Fdn. 30 Mai 1828 § 12 („Gjordemoderbestillings Fortabelse"); Fdn. 21 April 1812 §§ 1, 3 og 4, jvfr. Fdn. 4 Decbr. 1672 § 25 („Forbrydelse af Apothekerprivilegium" — „Ansees uværdig til at forestaae noget Apothek eller fungere i noget Apothek"); Fdn. 11 April 1810 §§ 47 og 57 („Borgerskabs og Næringsrettigheds Fortabelse"). I de specielle Laugsartikler findes ofte Laugsrettighedsfortabelse foreskrevet.

Ikke sjeldent forekom forhen den Straf: „for en vis Tid at nedlægge sin Næringsvei," men denne Straf er afskaffet ved Plak. 6 Novbr. 1816, der bestemmer, at istedet herfor skal anvendes en Mulkt, der svarer til det, den Skyldige, i den anordnede Tid, skjønnes at kunne efter Rimelighed erhverve ved sin Næringsvei, dog at denne Mulkt, hvor slig Straf er fastsat for gjentagen Forseelse, ikke bliver mindre end det Dobbelte af hvad Mulkterne for den forrige Forseelse udgjorde.

Som blandede Straffe maae ogsaa ansees: Fortabelse af jus patronatus" (L. 2—3—8, 3—2—1, Fdn. 1 Aug. 1707 § 9); „Birkerettighed og andre Privilegier" (L. 3—2—1 og Fdn. 21 Septbr. 1695); „Sigt- og Sagefalds-Ret" (Fdn. 6 Decbr. 1713 § 23); og „Skifteret" (Fdn. 12 Febr. 1790 § 2 og 14 Febr. 1821 § 1), da Tabet af alle disse Rettigheder maa ansees som et Tab i mere end blot økonomisk Henseende.

Syvende Kapitel.

Om de forskjellige Maader at deeltage i en Forbrydelse paa.

§ 55.

Der gives tvende Hovedmaader, paa hvilke man kan deeltage i en Forbrydelse, nemlig som psychologisk og som physisk Aarsag. Om den første Deeltagelsesmaade vil blive handlet i denne, om den anden i de næstfølgende Paragrapher.

En psychologisk (psychisk, moralsk eller intellektuel) Aarsag til en Forbrydelse*) (auctor s. causa psychologica, psychica, moralis, intellectualis) er den, der hos en Anden enten opvækker eller bestyrker og nærer Villien til at begaae en Forbrydelse. Han kaldes psychologisk Hovedaarsag (causa psychologica principalis), naar han fra først af opvækker Tanken hos en Anden om at begaae en Forbrydelse, og psychologisk Biaarsag (causa psychologica minus

*) Casse: Om psychologiske Aarsager til Forbrydelser efter den almindelige Retslære og Fædrelandets saavel ældre som nugjeldende Love. J. T. 26 B. S 1—175.

principalis), naar han blot understøtter den allerede opstaaede forbryderiske Villie. Physisk Aarsag (auctor s. causa physica) er derimod den, som ved egne Legemskræfter, meer eller mindre umiddelbart, virker til en Forbrydelses Tilværelse.

Naar Nogen ved physisk uimodstaaelig Magt driver en Anden til at foretage en strafbar Handling, men uden at bestemme hans Villie til at begaae den, eller naar han vel faaer den Anden til frivilligen at foretage sig Handlingen, men kun fordi denne er uvidende om det Forbryderske i samme (§ 17), eller naar han endeligen, paa Grund af sin Stilling, gjør den Anden det til en juridisk Nødvendighed at foretage sig en strafbar Handling (L. 1—5—3 og 1—21—55), er han selv at ansee som physisk, og ikke som psychologisk, Aarsag, da han her ikke bestemmer den Andens Villie til at begaae Forbrydelsen, som saadan.

Naar der spørges om den psychologiske Aarsags Straf, da synes, efter rigtige kriminalistiske Grundsætninger, den psychologiske Hovedaarsag ikke i Almindelighed at burde straffes mindre, end om han selv personligen havde udført Forbrydelsen; thi skjøndt han vel ikke staaer i et saa nær Aarsagsforhold til Misgjerningen, som den physiske Udfører af denne, og Gjerningens Fuldbringelse endogsaa, med Hensyn til ham, paa en Maade kan ansees som tilfældig, kan der dog paa den anden Side med Føie anføres imod ham, at Forbrydelsen, uden hans Medvirkning, sandsynligviis ikke vilde være begaaet, og at den altsaa kan tilregnes ham ligesaameget som den physiske Aarsag. Hvad den særegne Art af psychologisk Medvirkning angaaer, som kaldes Forførelse eller Forlokkelse i egentlig Forstand, hvor nemlig den Ældre og mere Oplyste bestemmer den Yngre og mindre Modne eller Oplyste til at begaae en Forbrydelse, da synes Forføreren navnligen i dette Tilfælde under ingen Omstændigheder at burde straffes mildere, end om han selv havde udført Misgjerningen, da nemlig han, mere end enhver anden psychologisk Hovedaarsag, begaaer en

dobbelt Forbrydelse ved saavel at bevirke et Retsbrud i Staten som tillige at fordærve et andet, hidtil ufordærvet, Menneskes Villie. Den psychologiske Biaarsag kan vel heller-ikke undgaae at belægges med Straf, der endogsaa i mange Tilfælde maa blive meget betydelig, men dog synes han i Regelen at burde straffes mindre end den egentlige Gjerningsmand, da det dog her altid var rimeligt, at Forbrydelsen ogsaa uden hans Medvirkning vilde været bleven udført. Da iøvrigt den psychologiske Biaarsags Virksomhed kan være aldeles forskjellig, og mangfoldige andre, deels skjærpende og deels formildende, Omstændigheder kunne tale for en forskjellig Strafs Anvendelse, bør hans Straf neppe nogensinde være fuldkommen lovbestemt men overladt til Dommerens Skjøn, der iblandt alle øvrige Momenter især bør tage Hensyn til de Motiver, hvoraf han har betjent sig for at indvirke paa den physiske Aarsag.

Vor Lovgivning indeholder iøvrigt om denne Materie, saalidt som om nogen anden, nogen almindelig og udtømmende Regel. Vel gives der et eget Kapitel i Loven, nemlig L. 6—22, som handler om Forlokkelse, men her omtales kun nogle enkelte Arter af den ovenfor definerede egentlige Forforelse, og det Høieste, som heraf kunde udledes, var, at denne særegne Art af psychologisk Medvirkning bør straffes ligesom den physiske Aarsag. Jvfr. Plak. 28 Novbr. 1828. De vigtigste ældre Lovbud, som enten udtrykkeligen omhandle den psychologiske Aarsag eller under hvis almindelige Ord denne dog tillige maa ansees indbefattet, ere: L. 1—13—10 og Krigs Art. Brev 9 Marts 1683 § 37 (§ 91); L. 6—1—2, 3 og 13 samt Fdn. 27 Septbr. 1799 § 1 (§ 71); L. 6—6—11 og 12 samt Krigs Art. Brev 9 Marts 1693 § 23 og Rglm. 21 Novbr. 1810 § 11; L. 6—13—26 og 27 (§ 111); L. 6—19—5; Fdn. 20 Febr. 1799 § 7; Plan 1 Juli 1799 § 236 og Rglm. 5 Juli 1803, for Kjøbstæderne § 50 og for Landet § 67 (§ 151); Fdn. 21 Marts 1800

Kap. 1 § 11 Nr. 2; Plak. 16 Juli 1817 § 1 (§ 71); Fdn. 11 Marts 1818 § 4 (§ 98); Fdn. 9 Juni 1819 § 4 (§ 80); Fdn. 16 Febr. 1820 § 22; Fdn. 15 Decb. 1820 § 5 (§ 75) og Fdn. 20 April 1825 §§ 1 og 2 (§ 217).

Af disse Lovbestemmelser var det imidlertid ikke let at udlede nogen fast eller almindelig Grundsætning om den psychologiske Hoved- eller Biaarsags Strafskyld, da de indbyrdes ere meget afvigende, og der navnligen i flere af disse Lovbud synes at lægges fortrinlig Vægt paa det Motiv, hvoraf den psychologiske Aarsag har betjent sig, om han nemlig enten har kjøbt (L. 1—13—10, 6—6—12), befalet (L. 6—6—12) eller raadet og tilskyndet (L. 6—4—2, 3 og 13, 6—6—11, 6—13—26, 6—19—5) til Forbrydelsen. Derimod er der i flere nyere Anordninger givet mere omfattende og almindelige Bestemmelser om den psychologiske Aarsags Straf, og man synes deraf at kunne udlede den Grundsætning, at den psychologiske Hovedaarsag i Regelen skal straffes, som om han selv havde udført Gjerningen, og den psychologiske Biaarsag derimod med en forholdsmæssig mindre Straf, uden at denne dog kan sættes i noget bestemt mathematisk Forhold til Straffen for selve Gjerningsmanden. Til dette Resultat fører først Fdn. 4 Oktbr. 1833 om Legemsbeskadigelser, der i § 26 bestemmer — efterat det i § 25 er fastsat, at den, som under Forbrydelsens Udførelse er Gjerningsmanden deri behjelpelig, skal straffes, ligesom om han selv med egen Haand havde udøvet slig Gjerning — at det Samme i Et og Alt gjelder med Hensyn til den, som ved Løfter, Trudsler eller andre Forestillinger har forledet Nogen til en saadan Forbrydelse, dog saaledes, at hvor den Ulykke, som virkeligen er skeet, efter de oplyste Omstændigheder maa antages at være udenfor den psychologiske Hovedaarsags Villie, kan, efter Fdns. § 25, det saaledes bevirkede større Onde ikke tilregnes ham til videre Straf end efter Fdns. § 2 eller § 3, og efter Omstændighederne kunne endog de der fastsatte Straffe nedsættes paa samme Maade, som i Fdns. § 5 er bestemt. Fdns. § 27 bestemmer

derpaa, at den sidstanførte Regel ogsaa er anvendelig paa den, som paa en mindre virksom Maade gjør sig medskyldig i saadan Brøde, f. Ex. ved at give Anviisninger eller Opmuntringer til et allerede fattet Forsæts Udførelse, dog at Straffen i alle Tilfælde bliver mildere, end om han personligen havde udført den Gjerning, hvortil han har bidraget (§ 195). I den nye Tyvsanordning af 11 April 1840 §§ 21 er det bestemt, at de, der ved at forføre, tilskynde, give Anviisning, forsyne med Værktøi, aabne Tyven Udsigt til at gjemme eller afsætte sine Koster eller paa nogen anden lignende Maade ved foregaaende Handlinger medvirke til en saadan Forbrydelse, skulle straffes, som om de selv havde stjaalet, og den samme Regel er, efter Fdns. § 77, anvendelig paa de øvrige i denne Anordning omhandlede Forbrydelser. Her er vel ikke udtrykkeligen skjelnet imellem den psychologiske Hovedaarsag og den psychologiske Biaarsag, men det nærmere Tillæg, der er givet Bestemmelsen i Fdns. § 21, viser dog, at det vil være af væsentlig Indflydelse paa Straffen, om den psychologiske Aarsag har opvakt Forsættet til Forbrydelsen hos Gjerningsmanden eller blot har bestyrket denne i det allerede fattede Forsæts Udførelse. Efterat det nemlig er bestemt, at den Vedkommende skal straffes, som om han selv havde stjaalet, tilføies der, at der ved Straffens Bestemmelse skal tages Hensyn saavel til de Tyveriers Størrelse, Antal og Beskaffenhed, hvortil han har medvirket, som til Medvirkningens Grad, saa og til alle de øvrige Omstændigheder, der, efter Fdns. §§ 2—4, bør have Indflydelse paa Straffens Størrelse for selve Tyven, hvoraf følger, at han snart kan blive anseet med høiere Straf end den, som vil blive at paalægge den umiddelbare Gjerningsmand (f. Ex. naar Forældre tilskynde deres Børn til at stjæle, eller iøvrigt Gjerningsmandens Alder, Umodenhed eller det Forhold, hvori han staaer til den, der medvirker til Forbrydelsen, maa give den Sidste en særdeles Indflydelse paa ham), snart med ringere (saasom hvis Forbrydelsen blev udført i et større Omfang eller med mere

skjærpende Omstændigheder end den, der fremkaldte eller befordrede samme, kunde have gjort Regning paa). I Fdn. 15 April 1840 om Straffen for Meeneed er det i § 11 bestemt, at den, som ved Trudsler, Løfter eller andre Forestillinger har forledet en Anden til nogen af de forud omhandlede Forbrydelser, skal straffes som om han selv havde begaaet samme, dog at en forholdsmæssig mildere Straf vil finde Sted, naar saadanne Midler ere anvendte, uden at den tilsigtede Forbrydelse virkeligen er bleven udøvet. At der herved nærmest er sigtet til den psychologiske Hovedaarsag, vise de anførte Udtryk i Anordningen, ligesom det ogsaa i Motiverne til Lovudkastet*) er tilkjendegivet, at denne Grundsætning er stemmende med Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 26, hvor der, som nysanført, alene sigtes til den psychologiske Hovedaarsag. Endeligen har Fdn. om Straffen for Brandstiftelse af 26 Marts 1841 § 9 fastsat, at den, som ved Løfter, Trudsler eller andre Forestillinger har forledet Nogen til en af de i denne Anordning omhandlede Forbrydelser, skal straffes, som han selv med egen Haand havde udøvet den Gjerning, der nærmest foraarsager eller er bestemt til at foraarsage Branden, hvorimod Fdns. § 11 bestemmer, at den, som paa anden og mindre virksom Maade har medvirket til en saadan Forbrydelse, saasom ved at give Brandstifterne Anviisning eller Opmuntring til Udførelsen af det allerede fattede Forsæt, eller dertil forsyne ham med Midler, skal ansees med Strafarbeide fra 5 til 10 Aar, naar selve Forbrydelsen vilde medføre Livsstraf eller offentligt Arbeide paa Livstid, men at Straffetiden, naar Forbrydelsen kun vilde medføre tidsbestemt Strafarbeide, skal forholdsmæssig nedsættes indtil det Halve, ligesom og en lignende Nedsættelse vil finde Sted, saafremt selve Forseelsen kun maatte egne sig til at ansees med en ringere Straf.

Det kunde iøvrigt vel synes, at den psychologiske Hovedaarsags Forbrydelse, efter strenge kriminalistiske Grundsæt-

---

*) Viborg Stændertid. f. 1838. 1 Række. S. 327.

ninger, maatte ansees fuldbragt, naar han har opvakt det forbryderske Forsæt hos den physiske Aarsag, uden at den Omstændighed, at denne ikke virkeligen udfører Forbrydelsen, kunde komme ham tilgode, især hvor det blot er tilfældige udvortes Omstændigheder, der have hindret Misgjerningens Fuldførelse, men da vor Lovgivning, selv hvad den physiske Aarsag angaaer, ved Straffens Bestemmelse tager Hensyn til, om der af den forbryderske Virksomhed indtræder Følger eller ikke, og da saavel flere ældre Lovbud, nemlig L. 1—5—3, 1—21—55, Krigs Art. Brev 9 Marts 1683 §§ 23 og 37, og 29 Juli 1756 § 636, som de ovennævnte yngre Anordninger, saasom Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 26, jvfr. § 25, Fdn. 11 April 1840 § 21 og især Fdn. 15 April 1840 § 11, bestemt lægge Vægt paa denne Omstændighed, bør man dog antage, at der i Fastsættelsen af den psychologiske Aarsags Straf bør sees hen til, om Gjerningen er bleven fuldbyrdet eller ikke, Noget, der, især hvad den psychologiske Biaarsag angaaer, hellerikke i sig er unaturligt, da den Omstændighed, at Forbrydelsen ikke iværksættes, idetmindste hvor dette grunder sig i en fri Beslutning hos den physiske Aarsag, synes at vise, at en mindre virksom Tilskyndelse har fundet Sted fra den psychologiske Aarsags Side. Omvendt kan den Omstændighed, at den physiske Aarsag er gaaet videre, end den psychologiske Aarsag har tilsigtet, og har udøvet en større Forbrydelse end den, hvortil han var formaaet, ingen Indflydelse have paa at forhøie den psychologiske Aarsags Straf, men dette større Onde kan i det Høieste, hvor han maatte kunne have indseet dets Mulighed, tilregnes ham som uagtsomt. Dette viser ogsaa Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 26, jvfr. § 25, og Fdn. 11 April 1840 § 21. — Naar Nogen ved et eller flere af de ovennævnte Midler har søgt at indvirke paa en Andens Villie, for at faae ham til at begaae en Forbrydelse, men uden at opnaae dette, maa han straffes efter de om attenterte Forbrydelser ovenfor opstillede Grundsætninger (§ 32). — At den psychologiske Aarsag, inden For-

brydelsens Fuldforelse, igjen søger at ophæve den Indvirkning, hans Raad, Befaling eller Trudsel har gjort paa den physiske Aarsag, maa altid være en betydelig Formildelsesgrund (§§ 59—60), og kan maaskee bevirke aldeles Straffefrihed, hvis den Anden derved bringes til at afstaae fra det engang fattede forbryderske Forsæt (§ 32).

Naar de personlige Forhold have Indflydelse paa Strafskylden, gives der tre forskjellige personlige Forhold, som maae komme den psychologiske Aarsag tillast, deels det, hvori selve den psychologiske Aarsag staaer til den Fornærmede, deels det, hvori den physiske Aarsag staaer til denne, og deels det, der finder Sted imellem den psychologiske og den physiske Aarsag indbyrdes. Saaledes maa en Fader eller Moder, der tilskynder sit eget Barn til en Forbrydelse, straffes haardere, end om de tilskyndede en Fremmed til en lige Handling, hvilket ogsaa tydeligen sees af Fdn. 11 April 1840 § 21*).

§ 56.

Naar En alene udfører en Forbrydelse, uden nogen Andens Deeltagelse eller Medvirkning, bliver Gjerningen naturligviis ham alene at tilregne. Naar derimod Flere ved physisk Medvirkning ere deelagtige i en Forbrydelses Udforelse, kan denne Deelagtighed være et tredobbelt Slags, idet man kan have taget Deel i Handlingen enten for, under eller efter dens Fuldbyrdelse.

I. Physisk Understøttelse af en Forbrydelse før

---

*) Ørsted: J. A. Nr. 16 S. 151—161 og Nr. 22 S. 8—13, Eunomia 2 D. S. 156—161 og A. f. Retsv. 3 D. S. 211—229. Jvfr. N. J. A. 30 B. S. 19—21, J. T. 1 B. S. 313—332, 2 B. 2 H. S. 207—214 og 6 B. 2 H. S. 49—50. Algreen-Ussing: Juridiske Afhandl. S. 246—271. Jvfr. J. T. 9 B. 1 H. S. 250—259 og 266—269.

dens Fuldførelse. Om Straffen for en saadan Deelagtighed gives ingen almindelig Regel efter vor Lovgivning. Sagens Natur taler imidlertid for, at denne Medvirkning, der ikke røber en saa vedvarende forbryderisk Villie hos Understøtteren, som hos den egentlige Gjerningsmand, i Almindelighed bør ansees med en mindre Straf end den, der er foreskreven for Forbryderen selv, og dette bestyrkes ogsaa ved flere positive Lovbestemmelser, ifølge hvilke en saadan foregaaende Understøttelse af en Forbrydelse belægges med en i adskillige Tilfælde meget mildere Straf, end der er fastsat for selve Forbryderen, saasom i L. 6—8—3 (§ 93), L. 6—10—1, Fdn. 30 Novbr. 1714 § 10, Rglm. 21 Novbr. 1810 § 41, Fdn. 9 Juni 1819 § 4, 20 April 1825 § 2, jvfr. § 1, 4 Oktbr. 1833 § 27 og 26 Marts 1841 § 11, jvfr. § 9. Vel er der enkelte Lovbud, hvori en modsat Regel følges, idet enhver foregaaende Deeltagelse straffes lige med selve Hovedmanden, saasom L. 6—4—2 og 3, Plak. 16 Juli 1817 § 1, Fdn. 20 April 1825 § 1 og nu især den nye Tyvsfdn. 11 April 1840 § 21, jvfr. § 22, men disse Lovbestemmelser maae ansees motiverede, deels ved det særdeles Farlige i nogle af de omhandlede Forbrydelser, deels derved, at der i nogle af dem (Plak. 16 Juli 1818 og Fdn. 20 April 1825) finder en formelig Sammenrottelse eller et Komplot Sted*), i hvilket Tilfælde

*) Ved et Komplot forstaaes en Forening imellem Flere om ved fælles Medvirkning at foretage en Forbrydelse, og naar man herfra vil adskille en egentlig Bande, da ligger Forskjellen deri, at dette er en lige Forbindelse imellem Flere om at udøve en Række af Forbrydelser af et vist Slags. Fdn. 16 Novbr. 1763 og Krigs Art. Brev 29 Juli 1756 § 618, Instrur 28 Aug. 1795 § 16 („Overlagt Sammenrottelse eller Stempling"), Plak. 31 Aug. 1813 § 12 og 16 Juli 1817. Jvfr. Plak 1 Febr. 1826. Ørsted: N. J. A. 21 B. S. 88—100 og 29 B. S. 25—28 samt A. f. Retsv. 3 D. S. 229 og 236. Jvfr. Eunomia 2 D. S. 161—168 og J. T. 3 B. 2 H. S. 73—82, 6 B. 2 H. S. 74—76 og 11 B. 2 H. S. 46—52.

Meget taler for, at Enhver af de Deeltagende bør lide samme Straf, som om han selv har udført Gjerningen, da denne maa betragtes som en fælles Gjerning, i hvis Udførelse Enhver af Forbryderne ikke blot har samtykket, men hvortil han endogsaa har kommitteret de øvrige Meddeelagtige, hvorfor Alt, hvad der ovenfor (§ 55) er anført imod den psychologiske Hovedaarsag, her synes at gjelde i forhøiet Grad, og deels endeligen, hvad Fdn. 11 April 1810 angaaer, derved, at Straffen efter denne Anordning i de fleste Tilfælde har en saadan Vide, at det ikke kunde være betænkeligt at fastsætte, at enhver forudgaaende Deeltagelse skulde straffes som selve Hovedvirksomheden, ligesom det nærmere bestemmes, at der ved Straffens Fastsættelse skal tages Hensyn til Medvirkningens Grad og alle øvrige Omstændigheder, som kunne faae Indflydelse paa dens Størrelse.

II. Naar Flere ere personligen deelagtige i selve Udførelsen af en Forbrydelse, kan der neppe være Tvivl om, at jo i saa Fald denne, som en af dem alle udført fælles Gjerning, maa blive dem alle ligemeget at tilregne, og at de altsaa maae belægges med den for Forbrydelsen foreskrevne fulde Straf, hvilket allerede forskjellige ældre Lovbud, nemlig L. 6—8—2, 6—9—1 og 9, 6—17—3', sammenholdt med Fdn. 20 Febr. 1789 § 7, L. 6—18—7 og L. 6—21—8 viste, men som nu især paa det Tydeligste er udtalt i mange vigtige nyere Anordninger, nemlig Fdn. 20 April 1825 § 1, 4 Oktbr. 1833 § 25, jvfr. § 13, 11 April 1810 §§ 21 og 77, jvfr. § 22, og 26 Marts 1811 § 9. Straffen for en Forbrydelse forhøies forresten undertiden netop af den Grund, at Flere have sammenrottet sig for at begaae samme. Krigs Art. Brev 29 Juli 1756 § 618, Fdn. 16 Novbr. 1763, Plak. 31 August 1813 §§ 11 og 12, 16 Juli 1817 og 1 Febr. 1826. Ophavsmanden for en saadan strafværdig Forbindelse belægges undertiden med en noget forhøiet Straf.

Fdr. 20 April 1825 § 1 og Krigs Art. Brev 29 Juli 1756 § 618.

Naar det iøvrigt saaledes antages, at de egentlige Medhjelpere i en Forbrydelse samtlige bør belægges med den for samme foreskrevne fulde Straf, maa dette dog forstaaes relativ til Enhvers særegne Forhold og Stilling, der ofte vil have en meget forskjellig Indflydelse paa Strafskylden, og undertiden endog medføre, at en i en strafbar Handling deeltagende Person aldeles ikke bliver straffet. Dette er ogsaa udtrykkeligen bestemt i Fdn. 11 April 1810 § 21. Den Ugifte i Hoer og Bigamie kan saaledes selvfølgeligen ikke ansees med samme Straf, som den Gifte, der gjør sig skyldig i en af disse Forbrydelser (§§ 131 og 137). I ulovlig Sportulering straffes kun Embedsmanden, der modtager, og ikke den private Person, som erlægger den ulovlige Betaling*) (§ 107). Noget Lignende gjelder ved Taxtovertrædelser, hvor, med en enkelt Undtagelse i Plak. 6 April 1813 § 8, kun Modtageren, men ikke den Betalende, straffes, ligesom ved uberettiget Næringsdrift, hvor ordentligviis ogsaa kun den Næringsdrivende straffes, og ei den, der benytter ham. For visse Lovstridigheder i Kontraktsforhold straffes kun den ene Kontrahent. Fdn. 14 Mai 1754 og 19 Marts 1790 samt Plak. 18 Oktbr. 1825, hvilken sidste Anordnings Ord dog ere saa almindelige, at de kunde synes at omfatte begge Parter. Ogsaa Fdn. 24 April 1839 §§ 3 og 4 kunne her erindres. Naar Betleri finder Sted, straffes kun Betleren og ikke den Almissegydende, og saaledes i mangfoldige andre Tilfælde**).

III. Deelagtighed i en Forbrydelse kan ogsaa finde Sted, efterat denne allerede er forøvet, og har da

*) Ved egentlig Bestikkelse gjelder dog noget Andet. Jvfr. ogsaa Plak. 9 Febr. 1782, Fdn. 1 Febr. 1797 § 391 og Fdn. 1 Novb. 1805 § 148.

**) Ørsted: A. f. Retsv. 3 D. S. 237—246.

til Hensigt, enten at forskaffe Forbrydelsen dens tilsigtede Følger eller at unddrage Forbryderen hans forskyldte Straf. At en saadan Deelagtighed maa, som farlig for Retssikkerheden, belægges med Straf, kan ikke være Tvivl underkastet, men ligesaa vist er det, at den i Reglen maa straffes mindre end den positive Medvirkning, der finder Sted for eller under Gjerningen, da den dog ikke ligefrem virker til Misgjerningens Tilblivelse. Straffen maa stedse bestemmes efter Omfanget og Betydningen af den Hjelp, der er ydet den egentlige Gjerningsmand. Dette sees ogsaa af flere Lovbestemmelser, nemlig L. 1—21—16 (§ 49), Fdn. 6 Febr. 1691 (§ 190), 21 Septbr. 1695 og 11 Marts 1818 § 5, sammenholdt med § 4 (§ 98), Fdn. 20 Febr. 1789 § 7, og nu tydeligst af Fdn. 11 April 1810 §§ 22 og 23 samt § 77, sammenholdt med § 21, og den særlige Undtagelse i Fdns. § 24, samt af Fdn. 26 Marts 1841 § 11, jvfr. § 9.

Anm. 1. At ogsaa den, der ved Uagtsomhed, udviist før eller efter Gjerningen, foranlediger, enten at en Forbrydelse bliver begaaet eller at Forbryderen unddrages den fortjente Straf, kan, skjøndt han ikke egentligen kan siges at være meddeelagtig i Forbrydelsen, for denne sin Uagtsomhed blive at straffe, vise, foruden flere af de nysnævnte Lovbud, L. 6—11—8, 9, 11 og 12, og 6—6—13.

Anm. 2. Naar man vil bruge Udtrykkene: Medvider, Medhjelper og Hæler korrekt, synes man ved Medvider at burde forstaae den, som iforveien deeltager i en Forbrydelse, den psychologiske Aarsag derunder indberegnet, men derimod ikke den, som blot har Kundskab om Forbrydelsen (§ 57), ved Medhjelper den, der under Gjerningen, og ved Hæler den, der efter Gjerningen understøtter Forbrydelsen. Tages Ordet: Hæler i dets mest indskrænkede Betydning, bruges det kun om den, der senere understøtter Tyvsforbrydelsen.

§ 57.

Endnu staaer tilbage at undersøge, om Nogen, efter vore Love, kan straffes blot for at have været vidende om en, enten forestaaende eller allerede udført, Forbrydelse, uden, ved at angive samme, at have søgt enten at forebygge den eller ialfald at see den afstraffet. Skjøndt det vel, efter Statsforeningens Hovedøiemed, Rettighedernes ukrænkede Sikkerhed, kunde synes at paaligge enhver Borger, som en naturlig Pligt, saavel at afværge de forestaaende Forbrydelser, om hvis Tilværelse han kom til Kundskab, som at søge enhver allerede begaaet Forbrydelse afstraffet, for derved at holde Straffetrudselen i Agtelse og saaledes virke imod tilkommende Misgjerningers Forøvelse, gives der dog mange og vigtige Betragtninger, som maae bevæge Lovgiveren til ikke ubetinget at kræve slig Angivelse. At saaledes den Fare, En ofte vilde udsætte sig selv for, naar han vilde søge at forhindre en Forbrydelse, maatte gjøre det nødvendigt at indskrænke en saadan Forpligtelse til det Tilfælde, hvor dette uden nogen saadan Fare kunde skee, er af sig selv klart, ligesom det ogsaa let vil indsees, at selv den blotte Tilladelse til privat Indblanding for at forebygge Forbrydelser kunde føre adskillig Uorden med sig og have sin betænkelige Side. Vanskeligheden i at overholde et Lovbud af den angivne Natur, da den Vedkommende næsten altid kunde undskylde sig med, at hans Kundskab om Forbrydelsen ikke var saa stor, at han vovede at gjøre Angivelse om samme; den Betragtning, at naar Ikkeangivelse af en Forbrydelse skulde straffes, vilde den, der kunde have Kundskab om samme, naar Forbrydelsen alligevel skulde blive opdaget og han derefter blive kaldet til at vidne om den, af Frygt for denne Straf være interesseret i at lægge Dølgsmaal paa, hvad han saaledes vidste, og Forbrydelsen altsaa derved maaskee end vanskeligere bevises; ligesom endeligen ogsaa Hensyn til den almindelige Mening, da Mængden, efter dens Anskuelse af Angivelser, vistnok vilde betragte et saadant Lovbud med forhadte Øine: Alt dette bar

bestemt de fleste Lovgivere og navnligen vor Lovgiver til at opgive denne Strenghed i Angivelsespligten. At der nemlig efter vor Lovgivning ikke paahviler Borgerne nogen almindelig Forpligtelse til at angive Forbrydelser, følger ikke blot deraf, at en saadan ingensteds er paabuden, men fremlyser især af de mangfoldige Lovbud, i hvilke Angivelse af Forbrydelser bliver belønnet, f. Ex. i L. 5—11—5, Fdn. 21 Marts 1705 §§ 10 og 12, 6 Oktbr. 1753 § 6, 24 Mai 1775, 2 Aug. 1786 § 7, 1 Febr. 1797 § 132, 20 April 1825 § 6 og mange flere, uden at der omvendt, saaledes som i nogle enkelte Tilfælde er paabudet, Fdn. 1 Mai 1747 § 11, 16 Novbr. 1763, 7 Marts 1787 § 7, Plak. 31 Oktbr. 1766 § 4 og Fdn. 3 Juli 1825 § 28, sættes Straf for Ikkeangivelsen. Ligeledes synes L. 6—4—11 at vise, at der, til at kaldes Medvider i en Forbrydelse, i Almindelighed udfordres Mere end den blotte Kundskab om samme, da ellers de tilføiede Ord: „Endog han hverken i Raad eller Daad er med i Gjerningen" stode aldeles overflødige, og L. 6—1—13, der siger: „De, som ere saadanne Folks Medvidere og deres Raad og Kunster til sig eller Andre bruge eller bruge lade," samt Fdn. 18 April 1781 § 29, sammenholdt med § 30 (jvfr. Fdn. 11 April 1840 § 46), synes ogsaa at gaae ud fra den Forudsætning, at der hos Medvideren maa være nogen Slags Meddeelagtighed i Forbrydelsen, Noget, som ogsaa den vedtagne Betydning af Ordet Medvider hjemler, da man, efter almindelig Sprogbrug, neppe vil kalde den Medvider i en Forbrydelse, der blot har havt Kundskab om dens Tilværelse, uden paa nogensomhelst Maade at deeltage i samme.

Imidlertid har vor Lovgivning dog i nogle Tilfælde, hvor en Forbrydelse kunde medføre en betydelig Ulykke, saasom, foruden i de nysanførte Lovbud, i L. 2—5—20 (§ 105), L. 6—6—13, 6—8—7, Fdn. 6 Febr. 1694, Plak. 16 Juli 1817 § 2 og Plak. 1 Febr. 1826, gjort det til en Forpligtelse for Alle at medvirke til, at en saadan Forbrydelse ikke blev

begaaet, ligesom det endogsaa i enkelte af disse Lovbud, navnligen i L. 6—4—14 og de ovenciterede Lovsteder, der under Straf paabyde Angivelse, er paalagt Enhver at angive selv den allerede begaaede Forbrydelse. Af disse Lovbud, der, skjøndt specielle, dog maae antages byggede paa en almindelig Grund, er man vistnok berettiget til at udlede den Regel, at Enhver er pligtig til at angive forestaaende almeenfarlige Forbrydelser, hvilket ogsaa, hvad Livsforbrydelser angaaer, bestyrkes ved Fdn. 4 Aug. 1819, der erklærer det, baade efter Sagens Natur og ifølge vore Loves Grundsætning for at være en almindelig Borgerpligt for Enhver, der har Leilighed til at frelse Nogen, som er i Livsfare, at anvende de Midler, der i saa Henseende staae i hans Magt. Den eneste Undtagelse, der maaskee kunde gjøres fra at angive saadanne Forbrydelser, skulde være, naar den, der havde Kundskab om samme, stod i et meget nært Familieforhold til Forbryderen og altsaa ved sin Angivelse vilde bringe denne i Ulykke. Da der imidlertid selv i dette Tilfælde ikke er nogen tilstrækkelig naturlig Retsgrund til at fritage ham for en saa væsentlig Borgerpligt som den omhandlede; da Lovgivningen ingen Undtagelse gjør i saa Henseende, men Bestemmelsen i L. 2—5—20, saavelsom den Omstændighed, at selv de nærmeste Beslægtede, efter L. 1—13—16 og Plak. 16 Septbr. 1778, kaldes til Vidne imod hverandre i Misgjerningssager, tvertimod taler herimod; og da endeligen Christian den Femtes Lov ikke i L. 6—6—13 har, saaledes som i de ældre norske og islandske Love var Tilfældet, gjort nogen Undtagelse fra den Pligt at anholde Manddraberen med Hensyn til visse af de nærmest Beslægtede, synes det rigtigst ogsaa i disse Forhold at fordre Angivelse under det almindelige Straffeansvar. Hvad allerede begaaede Forbrydelser angaaer, da turde det maaskee være rigtigst at indskrænke Forpligtelsen til at angive disse til de Tilfælde, hvor dette i Lovgivningen udtrykkeligen er befalet.

Naar iøvrigt Nogen enten paa Grund af sit Embede eller sin øvrige Stilling i Staten er særligen opfordret til at

medvirke Forbrydelser og sørge for disses Opdagelse og Afstraffelse, vil Undladelsen heraf altid, selv ihenseende til saadanne mindre Forbrydelser, som der ikke paahviler Andre nogen Forpligtelse til at angive, være strafværdig, hvorvaa der, hvad Embedsmænd angaaer, i den specielle Deel af dette Værk ville forekomme flere Exempler (§§ 86, 87 og 168). Ligeledes maa en saadan Ikkeangivelse af en Forbrydelse vistnok ogsaa med Hensyn til Andre kunne straffes, naar Undladelsen skeer af Grunde, der giver den selv en forbrydersk Charakteer, f. Ex. naar Nogen modtager Betaling for at fortie en Forbrydelse, hvorom han er vidende*).

Ottende Kapitel.

Om de Grundsætninger, der skulle følges ved Anvendelsen af de aldeles lovbestemte og de aldeles eller tildeels ulovbestemte Straffelove.

§ 58.

Hvor Straffen for en Forbrydelse er aldeles lovbestemt (§ 43), har Dommeren kun at undersøge, om Forbrydelsen i dens Heelhed er tilstede, og da anvende Lovens Straf paa samme. Naar derimod ikke alle de Data ere tilstede, som udfordres til den omhandlede Forbrydelse, kan Dommeren kun anvende en arbitrair Straf for de Dele af Forbrydelsen, der er tilstede, naar disse i sig ere strafbare (§ 8). Det ligger altsaa udenfor Dommerens Myndighed enten at forhøie eller nedsætte den lovbestemte Straf, fordi

---

*) Dom i J. A. Nr. 3 S. 74—78.

særdeles enten skjærpende eller formildende Omstændigheder in casu ere tilstede, da Lovgiveren, ved at foreskrive en lovbestemt Straf for en vis Forbrydelse, maa have tænkt sig denne i alle dens forskjellige Grader og altsaa ville, at den fastsatte Straf skal anvendes, uden Hensyn til Handlingens større eller mindre Farlighed eller Skadelighed eller Forbryderens større eller mindre subjektive Strafskyld i det enkelte Tilfælde, hvorimod det følger af sig selv, at Dommeren er berettiget til, hvor den forøvede Handling enten ikke kan tilregnes den, der har foretaget samme (§§ 13—18), eller hvor den af en eller anden Grund ikke kan ansees uretmæssig (§ 19), at fritage Vedkommende for al Straf, skjøndt Handlingen i sig selv indeholder et Retsbrud, der, naar en af de anførte Omstændigheder ikke havde existeret, vilde have været strafbart. Den her opstillede almindelige Regel maa imidlertid modtage den nærmere Bestemmelse, at Dommeren maa være berettiget til, hvor Lovgivningen selv frembyder en aldeles bestemt Analogi for at undtage et vist Tilfælde fra Lovens almindelige Bud, da at behandle et sligt Tilfælde efter en saadan utvivlsom Lovanalogi, og det hvad enten denne nu maatte være strengere eller mildere end det almindelige Lovbud. Jvfr. Fdn. 11 April 1840 §§ 50 og 51. At Dommeren ikke er berettiget til at substituere en anden Straf istedetfor den lovbestemte, fordi denne forekommer ham mindre hensigtsmæssig, er indlysende*).

§ 59.

Hvor en Forbrydelse er aldeles ulovbestemt, eller Straffen for samme ganske er overladt til Dommeren, maa denne, i at fastsætte Straffen, tage Hensyn til de lovbestemte Forbrydelser, med hvilke den omhandlede Forbrydelse er beslægtet, og derefter søge at udfinde, hvilken Straf der, efter

*) Ørsteds Haandbog 2 D. S. 68—72.

Lovgiverens Anskuelse, er den mest passende for samme, i hvilken Henseende de ovenfor (§ 25) opstillede Regler blive at iagttage. Iovrigt har Dommeren, saavel ved Udmaalingen af aldeles ulovbestemte Straffe, som ved Fastsættelsen af Straffens Art eller Grad, hvor denne er relativ bestemt (§ 13), at tage Hensyn til alle de Omstændigheder, der enten fra den objektive eller subjektive Side kan forhøie eller nedsætte Strafskylden, i hvilken Henseende han, der kun er at betragte som Lovgiverens Organ, naturligviis ikke saameget bør følge sine egne kriminalistiske Anskuelser, som de Grundsætninger, der findes udtalte i Lovgivningen.

Under det Objektive ved Forbrydelsen forstaaes Alt, hvad der har Indflydelse paa Handlingens ikke blot Skadelighed men ogsaa Farlighed, hvorimod ved det Subjektive ved Forbrydelsen forstaaes Alt, hvad der viser Forbryderens meer eller mindre strafværdige Sindelag og Tænkemaade. Jvfr. Fdn. 21 Aug. 1829 §§ 2 og 3. Det følger af det foran Anførte (§ 58), at Dommeren, ved de relativ bestemte Straffe, ikke er berettiget til, paa Grund af Forbrydelsens og Forbryderens større eller mindre Farlighed in concreto, enten at forhøie eller formindske Straffen ud over det lovbestemte Maximum eller ned under det fastsatte Straffeminimum, ligesom det ogsaa er klart, at ikke alle mulige skjærpende eller formildende Omstændigheder kunne fordres tilstede, for at anvende en saadan arbitrair Strafs Maximum eller Minimum, da der aldrig gives saamange Skjærpelses- eller Formildelses-Grunde, at der jo altid kunne tænkes endnu flere, hvoraf fulgte, at Dommeren, hvis denne Sætning antoges, aldrig maatte vælge Maximum eller Minimum, hvilket Lovgiveren dog umuligen kan have villet. De Lovgivninger, i hvilke det i Særdeleshed er paalagt Dommeren, ved Udmaalingen af ikke aldeles lovbestemte Straffe, at tage Hensyn til Alt, hvad der nedsætter eller forhøier Strafskylden, ere Fdn. 20 Febr. 1789 § 1, sammenholdt med §§ 2 og 7, og Rskr. 20 Decbr. 1799; Fdn. 11 Marts 1818 § 4 (§ 98); Fdn. 9 Juni

1819 §§ 1, 3 og 5 (§ 80); Fdn. 15 Decbr. 1820 §§ 2 til 7 (§ 75); Fdn. 21 Septbr. 1824 §§ 1 og 2 (§ 53); Fdn. 20 April 1825 § 3 (§ 217); Fdn. 30 Marts 1827 (§ 72); Fdn. 21 Aug. 1829 §§ 2, 3 og 5 (§ 150—151); Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 1, 7 ff. (§§ 191—196); Fdn. 11 April 1810, især §§ 2—5, 31, 50, 69 (§§ 223, 216, 271); Fdn. 15 April 1810 §§ 1—5 (§§ 91—97) og Fdn. 26 Marts 1841 §§ 6 og 12 (§§ 288 ff.).

Iblandt de Momenter, som fra den objektive Side fortrinligen maae komme i Betragtning for at bestemme en Forbrydelses større eller mindre Strafbarhed, blive i Særdeleshed følgende at mærke: Jo vigtigere den Retsgjenstand er, som er Forbrydelsens Gjenstand, desto større er ogsaa Forbrydelsen. Da imidlertid den vigtigere Rettighed kan være krænket i en ubetydelig og den mindre vigtige Rettighed i en betydelig Grad, bliver der naturligviis, ved Anvendelsen af denne Regel, at tage vedbørligt Hensyn ikke blot til Rettighedens Art, men ogsaa til den Grad, hvori Retskrænkelsen er begaaet, da f. Ex. et Eiendomsindgreb, skjøndt i Art en mindre Forbrydelse end en Legems- eller Æresfornærmelse, dog kan være saa betydeligt i Graden, at det maa betragtes som en langt større Forbrydelse end disse sidste. Ved at bedømme Rettighedens Vigtighed maa der fremdeles ikke blot agtes paa dens Værd for den enkelte fornærmede Person, men ogsaa paa dens Vigtighed for hele Retssamfundet, af hvilken Grund alle Forbrydelser imod Staten, dens Overhoved og Embedsmænd, og imod visse almeennyttige offentlige Indretninger (Fdn. 11 April 1810 § 53, jvfr. § 67), ere belagte med særdeles høi Straf. Af samme Grund straffes ogsaa en Mængde Forbrydelser, hvorved maaskee iøvrigt kun en ubetydelig Skade i det givne Tilfælde anstiftes, meget haardt paa Grund af deres farlige Form, f. Ex. Meened og mange Arter af Falsk. I at bedømme en krænket Rettigheds Værd for den enkelte Fornærmede maa det ogsaa

erindres, at Rettighedens Værd ofte er relativ og forskjellig efter den Vedkommendes forskjellige Stand og Stilling, hvilket i Særdeleshed gjelder om Legems- og Æreformærmelser, som derfor ogsaa, hvor Straffen for samme er arbitrair, bør straffes forskjelligt med Hensyn hertil. Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 1. At der ogsaa ved Eiendomsindgreb bør tages Hensyn hertil, viser Fdn. 11 April 1810 § 2. Derfor bør ogsaa Eiendomsindgreb, hvorved Fleres fælles Eiendomsret krænkes, straffes ringere, end om den samme Forbrydelse i samme Grad var forøvet imod en enkelt Mand, da Skaden, fordeelt paa Flere, aabenbart er ringere, end om den var begaaet imod een Person alene, hvorimod ellers den Omstændighed, at Flere lide under en Forbrydelse, naturligviis er en skjærpende Omstændighed (Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 29 og Fdn. 26 Marts 1811 § 2), af hvilken Aarsag ogsaa de Forbrydelser, hvorved Sikkerheden i Staten krænkes og alle Statsborgerne udsættes for Fare, henhøre iblandt de største Forbrydelser. Jvfr. Fdn. 11 April 1810 §§ 9, 61, 67, 70—74 o. fl.

Jo nærmere Sammenhæng der er imellem den foretagne Handling og Retsbrudet, desto større bør Straffen være, og jo fjernere, desto mindre, af hvilken Grund den physiske Aarsag ofte vil blive straffet høiere end den psychologiske, Hovedpersonen haardere end Bipersonerne o. s. v. Jvfr. Fdn. 4 Oktbr. 1833 §§ 4, 12, 13 ff. De Handlinger, der blot indeholde et Brud paa Retsordenen (Politiforseelser), bør ogsaa i Regelen straffes mildere end dem, der indeholde et virkeligt Retsbrud (Justitsforbrydelser), hvorved dog bliver at erindre, at da Retsordenens Vedligeholdelse kan være af yderste Vigtighed, kunne særdeles farlige Brud paa denne ofte blive at straffe meget haardt, f. Ex. Kvarantaineovertrædelser, imedens ubetydelige Krænkelser af virkelige Rettigheder kunne slippe med en meget ringe Straf, f. Ex. ringe Æreformærmelser. At Flere i Forening have deeltaget i Forbrydelsen vil i Almindelighed være en skjærpende Om-

stændighed. Plak. 31 Aug. 1813 §§ 11 og 12, Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 13, 11 April 1840 § 31 og 29 Mai 1840 § 27. Længden af den Tid, hvori en Forbrydelse er udøvet, og det Omfang, hvori den er begaaet, ere ligeledes Omstændigheder, som maae have Indflydelse paa Straffens Fastsættelse. Fdn. 21 Aug. 1829 §§ 2 og 5 og Fdn. 11 April 1840 § 3 Nr. 8 og § 78. Da en Handling er desto farligere, jo mere skikket den er til at frembringe det tilsigtede Onde, maa denne Omstændighed ogsaa bevirke Skjærpelse i Straffen, hvor denne er arbitrair, i hvilken Henseende L. 6—7—11 og 15 og Plak. 21 Decbr. 1823, Fdn. 4 Oktbr. 1833 §§ 4 og 12, Fdn. 1 Febr. 1797 § 91, 1 Novbr. 1805 § 117, Plak. 31 Aug. 1813 § 10, saavelsom L. 6—21—8 og Fdn. 11 April 1840 § 3 Nr. 2, § 12 o. fl. kunne mærkes. Selv Handlingens tilfældige utilsigtede Følger kunne efter vor Lovgivning faae Indflydelse paa Straffen (§ 175). Fdn. 18 Decbr. 1751 og 1 Novb. 1805 Kap. 1 (§ 163).

Jo vanskeligere en Forbrydelse er at opdage og bevise, desto mere Tilskyndelse har Forbryderen derved til at begaae den, og desto større bør ogsaa den Straf være, der skal virke til at afholde ham fra samme, og det er tildeels af denne Grund, at Meened ansees med saa haard en Straf.

Den Anledning, den Fornærmede ved eget urigtigt Forhold har givet til Fornærmelsen, bør virke formildende, da Retsordenen ikke herved lider i samme Grad, som om en aldeles Uskyldig paa lige Maade var fornærmet. L. 6—9—24, Fdn. 27 Septbr. 1799 §§ 12 (§ 215) og Fdn. 21 Marts 1800 § 11 Nr. 6. Udtrykkene i Fdn. 20 Febr. 1789 § 1, 11 Marts 1818 § 4 og 21 Aug. 1829 § 5 („Gjerningens Anledning"), Grundsætningen i L. 6—12—4 (§ 173), den nysciterede § 12 i Fdn. 27 Septb. 1799, samt Fdn. 4 Oktbr. 1833 §§ 4 og 5, jvfr. § 28, og især Fdn. 11 April 1840 § 4, der nævner som en formildende Om-

stændighed den ved skjødesløs Behandling givne særdeles Leilighed til Tyveriet, viser ogsaa dette. Den Leilighed derimod, som Forholdene og Omstændighederne frembyde til at begaae en Forbrydelse, og som den Forurettede ikke kunde undgaae at give, bør omvendt virke Skjærpelse i Straffen, da denne Omstændighed er en tilskyndende Aarsag til Forbrydelsen, der bør modvirkes ved Forhøielse i Straffen. Derfor straffes Tjenestefolks Tyverier hos deres Herskab, Kvægtyveri paa Marken, Tyveri fra skibbrudne Folk og ved Ildebrand med fortrinlig haard Straf. Fdn. 11 April 1810 §§ 3, 6, 10 11 ff. Stedet, hvor Forbrydelsen begaaes, kan ofte være en skjærpende Omstændighed. Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 21 og Fdn. 11 April 1810 §§ 6, 7 og 8 om Kvægtyveri paa Marken samt om Slotstyveri; jvfr. § 3 Nr. 6.

At den Skyldige, efter Forbrydelsen, ganske eller tildeels ophæver Virkningen af samme, er ligeledes en fra den objektive Side formildende Omstændighed, thi skjøndt det engang frembragte Retsbrud vel ikke derved igjen kan gjøres ugjort, opmuntres Forbryderen dog saaledes til at ophæve de Følger, som det var Straffelovgivningens Øiemed at forebygge, og ved Straffens størst mulige Nedsættelse at bevirke dette, maa være Lovgiveren af Vigtighed. At en saadan Anstrængelse fra Forbryderens Side for at gjøre sin Forbrydelse god igjen, ligeledes nedsætter Strafskylden fra den subjektive Side, skal blive viist i følgende Paragraph. Rskr. 1 Juni 1808 § 81, sammenholdt med Rskr. 11 Novbr. 1809, Fdn. 20 April 1825 § 6, 11 April 1810 §§ 23 og 41, 15 April 1810 § 4, 8 Juli 1810 § 21 og 26 Marts 1811 § 14 (L. 6—19—3) bestyrke ogsaa dette. Om Straffen for den attenterte Forbrydelse kan bortfalde, naar Forbryderen selv træder tilbage fra samme, er undersøgt ovenfor (§ 32). At den Forurettede eftergiver sin Ret til Erstatning eller nedlægger Forbøn for den Skyldige, vil ogsaa kunne faae nogen Indflydelse paa Straffens Nedsættelse. Den Politimesteren i Kjøbenhavn ved Instrux 21 Marts 1711 § 4 forhen til-

staaede, men ved Rskr. 30 Juli 1751 ophævede, Ret til at tage Hensyn hertil, maa vel betragtes som speciel, men dog kan mærkes Fdn. 24 Septbr. 1824 § 4 (§ 131), 4 Oktbr. 1833 § 30 (§ 202) og Fdn. 11 April 1840 § 44 og 52 (§§ 254 og 260). Ved visse Forbrydelser, f. Ex. de i L. 6—5—1, 2 og 3 omhandlede, vil den Forurettedes Forbøn, ad Benaadningsveien, virke betydeligt*).

§ 60.

Iblandt de Omstændigheder, som fra den subjektive Side kunne virke til Straffens Forhøielse eller Formindskelse, blive i Særdeleshed følgende at mærke:

At en forsætlig Forbrydelse bør straffes haardere end en uagtsom, og en overlagt forsætlig haardere end en simpel forsætlig, er allerede bemærket ovenfor, hvor Begrebet om disse Forbrydelser ere udviklede (§§ 29 og 30). At Overlæg efter vor Lovgivning er en deels kvalificerende og deels aggraverende Omstændighed, viser navnligen Fdn. 11 Marts 1818 § 4, 4 Oktbr. 1833 §§ 6—12, jvfr. §§ 1—5, og Fdn. 11 April 1840 §§ 5 og 4.

Alt, hvad der, uden at ophæve Tilregneligheden, dog indvirker paa den Handlendes Frihed og nedsætter denne, maa ansees som en formildende Omstændighed. Handlinger, udøvede i Drukkenskab, om denne end ikke er stegen til den Grad, at den udelukker Tilregnelighed (§ 16), ville derfor blive at ansee med en formildet Straf, dog ikke hvor Straffen er Bøder, da Straffen i saa Fald, efter Fdn. 1 Febr. 1757 § 7, skal fordobles (§ 16 og § 192), eller hvor den Vedkommende var særdeles forpligtet til at være ædru. Fdn. 27

*) Ørsted: Eunomia 2 D. S. 136—192, J. A. Nr. 30 S. 21—40, A. f. Retsv. 5 D. S. 21—43 og Systematisk Udvikling af Tyvsbegrebet S. 114—129.

Januar 1804 § 68 og 1 Novbr. 1805 § 18*). En høi Grad af Affekt og en vis billig Harme, hvori Fornærmeren er bleven sat, bør ogsaa, fra den subjektive Side, virke til Straffens Nedsættelse, ligesom dette, fra et objektivt Standpunkt, paa Grund af den Anledning, som den Forurettede selv derved har givet, bør virke Formildelse (§ 59). Den, der ved Forforelse eller Trudsler lader sig bestemme til at begaae en Forbrydelse, bør straffes mildere end den, der af egen Drift udøver Samme, da hiin aabenbar er mindre farlig for Retssamfundet end denne. Fdn. 11 April 1810 § 4.

At ved Eiendomsindgreb den Skyldiges trængende Forfatning kan virke Nedsættelse i Straffen, viser Fdn. 11 April 1810 § 4 („uforskyldt Trang"), hvorimod Fdns. § 3 Nr. 3 nævner som et skjærpende Moment, „naar den Skyldige befandt sig i en trangfri Forfatning." Jvfr. Fdn. 21 August 1829 § 5. Skjøndt Bevæggrunden til en Forbrydelse ikke kan forandre dens Natur, eller, fordi Bevæggrunden maatte være roesværdig, ophæve Strafskylden, eftersom Straffelovgivningen bør modarbeide saavel de i sig selv roesværdige som de dadelværdige Motiver til en Forbrydelse, bør dog ved arbitraire Straffes Udmaaling den mindre slette Bevæggrund virke Formindskelse i Straffen og den slettere Bevæggrund Forhøielse, da hiin er lettere at overvinde end denne. Jvfr. især Fdn. 18 April 1781 § 30, 30 Marts 1827 § 7 og 15 April 1840 § 2.

Særdeles Pligter, som burde afholde den Skyldige fra Forbrydelsen, blive omvendt en aggraverende Omstændighed, hvilket f. Ex. er Tilfældet ved de af Embedsmænd begaaede strafbare Lovovertrædelser (§§ 100—113), ved Tyverier, begaaede af Tjenestefolk og Postembedsmænd, ved Forurettelser imod skibbrudne Folk og alle andre personæ miserabiles, ved Tyverier, begaaede ved Ildebrand, ved Legemsfornærmelser

*) Jvfr. Dom i A. f. Retsv. 4 D. S. 124.

imod dem, man skylder en særdeles Ærbødighed og kjerlig Omhu (Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 29), o. s. v.

Forbryderens Alder virker, efter det oven (§ 15) Udviklede, aldeles Strafløshed for ham, naar han er under kriminel Lavalder, dog med de nærmere Bestemmelser, som der ere anførte. Naar saaledes Forbryderen under 15 Aar ikke ansees med nogen eller dog ialfald kun med en ringere arbitrair Straf, er Intet naturligere, end at han for Forbrydelser, hvor Straffen ikke er aldeles lovbestemt, maa ansees med en desto mildere Straf, jo nærmere han er ved det 15 Aar, og med en desto høiere Straf, naar han i en ældre og modnere Alder begaaer en Forbrydelse. Grunden hertil maa søges deri, at en Forbryder af yngre Alder lettere kan bøies og forbedres, end en Forbryder af en høiere Alder, ligesom ogsaa Straffen i den yngre Alder, hvor alle Følelser ere stærkere og livligere, i sig er føleligere for ham. Fdn. 11 April 1810 § 4 nævner ogsaa „Alderen "som en Omstændighed, der skal tages i Betragtning. Jvfr. Fdns. § 29. At en særdeles udtænkt Ondskab hos en ung Forbryder imidlertid kan ophæve den Formildelsesgrund, der kunde hentes fra hans Alder (malitia supplet ætatem), følger af Sagens Natur og sees af L. 6—6—19 (§ 187). En meget høi Alder kan, naar Sjæls- og Legemskræfter derved maae ansees svækkede, virke Formildelse, og, under særdeles Omstændigheder, endog aldeles Straffrihed*). Kjønnet bør udentvivl ogsaa have nogen Indflydelse paa ulovbestemte Straffes Fastsættelse, da Kvindens Strafskyld i Almindelighed er mindre end Mandens, eftersom der somoftest mangler hende den nøiere Kundskab til Lovgivningens Straffebud, og da Straffen desuden, paa Grund af hendes større Sensibilitet og Irritabilitet, er føleligere for hende**). Visse Løsagtighedsforseelser straffes

*) En for Mordbrand aktioneret Person er saaledes paa Grund af en ved Alderdomssvaghed bevirket høi Grad af Stupiditet fritagen for Straf, og blot hensat i Forvaring i Tugthuset. J. T. 18 B. 1 H. S. 149—152.

**) Det er ovenfor bemærket, at visse Straffe ikke anvendes paa Fruentimmer, navnlig Fæstnings- og Raspehusarbeide.

imidlertid haardere, naar de begaaes af Fruentimmer, især med Hensyn til den større Umoralitet, de derved lægge for Dagen. L. 6—13—9 og 21 (§§ 126 og 131). At den nøiagtigere Kundskab til Straffeloven maa virke Straffens Forhøielse, følger af Sagens Natur og bestyrkes ved Frn. 23 Decbr. 1735 § 3 og Plak. 21 Febr. 1826.

Svage Sjelsevner bør virke Straffens Nedsættelse, deels fra den subjektive Side, da den retstridige Villie ikke hos en Forbryder af denne Beskaffenhed har den Styrke, som hos en Forbryder af større Forstand, og deels fra den objektive Side, da en Forbrydelse, der udføres af et saadant Menneske, hellerikke er saa farlig for Retssikkerheden, som om den blev begaaet af en klogtigere Person, men vil langt lettere kunne opdages. Frn. 11 April 1840 § 4 nævner ogsaa Eenfoldighed som et formildende Moment.

En forsømt Opdragelse medfører efter Frn. 11 April 1840 § 4 Nedsættelse i Straffen, hvorimod en god Opdragelse maa virke Forhøielse i samme, da den, der, skjøndt han har erholdt en god Opdragelse, dog gjør sig skyldig i Forbrydelser, derved viser, at han maa have et større indvortes Hang til at begaae Forbrydelser, hvilket der altsaa maa en haardere Straf til at overvinde, ligesom Forbrydelsen, naar den begaaes af en saadan Person, ogsaa, fra den objektive Side, bliver større, da man mindre kan vogte sig for en Forbryder af denne Art. Efterfølgende Anger over Forbrydelsen, naar den kun ikke er forstilt, frivillig og uforbeholden Bekjendelse, samt Anstrængelse for at ophæve Forbrydelsens Følger ere alle Omstændigheder, som fra den subjektive Side maae virke Straffens Nedsættelse. L. 6—13—26, Frn. 21 Marts 1705 §§ 12 og 13, Plak. 24 Novbr. 1749 § 6, Frn. 1 Juni 1832 § 2 om Negerslavers Flugt, 11 April 1840 § 4 og 15 April 1840 § 4.

Forbryderens foregaaende Levnet nævnes allerede i Frn. 20 Febr. 1789 § 1 som en Omstændighed, der skal tages i Betragtning ved Straffens Bestemmelse. Jvfr. Frn.

13 Oktbr. 1819 § 4, 21 Aug. 1829 § 2, 4 Oktbr. 1833 § 15 og 16 Novbr. 1836 § 3. At et foregaaende roesværdigt Levnet maa virke formildende og et lastværdigt, enten blot usædeligt eller ogsaa juridisk strafbart, Levnet, skjærpende, kan ikke betvivles, da dette Sidste forudsætter et særdeles Hang til at begaae Forbrydelser og en fortrinlig Styrke i Forbryderens onde Villie, ligesom en saadan Forbryder, navnligen naar han forhen har været anseet med Straf, ikke har den Følsomhed for Strafonddet, betragtet enten som moralsk eller physisk Lidelse, som den Forbryder, hvis Vandel forhen har været ustraffelig og som hidtil har nydt sine Medborgeres Agtelse. Fdn. 11 April 1840 § 3 Nr. 7 nævner ogsaa som et skjærpende Moment, naar Forbryderens øvrige Vandel vidner om, at streng Straf behøves for at overvinde hans forbryderske Tilbøielighed, hvorimod Fdns. § 4 nævner „foregaaende god Opførsel" som en formildende Omstændighed. L. 2—11—11 og 6—6—19 kunne ogsaa her mærkes. At Forbryderen forhen har gjort sig skyldig i virkelige Forbrydelser maa naturligviis virke en større Skjærpelse i Straffen, end om han blot har ført et usædeligt Levnet. Naar Forbryderen saaledes forhen har begaaet Forbrydelser, kan dette enten være den samme Forbrydelse, hvori han nu atter gjør sig skyldig, eller en derfra forskjellig Forbrydelse, ligesom han og i begge Tilfælde enten forhen kan have været anseet med Straf for sine foregaaende Forbrydelser eller ikke. Vor Lovgivning indeholder imidlertid ingen aldeles faste Grundsætninger angaaende den Indflydelse, som Forbrydelsers Gjentagelse skal have paa Strafbarheden, hvilket navnligen gjelder om den ældre Lovgivning. I mange Tilfælde, hvor Straffen var lovbestemt, f. Ex. i L. 6—7 og 6—9, havde Gjentagelsen aldeles ingen Indflydelse paa Straffen. I andre Tilfælde medfører først den samme Forbrydelses Gjentagelse tredie Gang en Forhøielse i Straffen, f. Ex. i L. 6—13—8 og 9 (§ 126) og Fdn. 23 Decbr. 1735 § 4 (§ 108), hvorimod Forbrydelsen anden Gang kun ansees med samme Straf som første

Gang. I andre Tilfælde skjærpes Straffen for Gjentagelsen anden Gang, uden at nogen yderligere Straffskjærpelse finder Sted, naar den begaaes tredie Gang eller oftere, f. Ex. i L. 6—13—30 (§ 133), og endeligen i andre Tilfælde skjærpes Straffen ved hver Gjentagelse. Fdn. 21 August 1829 §§ 3 og 4 (§§ 150—151) og Fdn. 11 April 1840 §§ 13—17 og § 79 (jvfr. tidligere Fdn. 20 Fbr. 1789 §§ 1—3 og 5). Undertiden er Straffen i Gjentagelsestilfælde usædvanlig haard, f. E. i L. 6—13—8 (§ 126), L. 6—13—13 (§ 142), 6—13—24 (§ 134; jvfr. tidligere ogsaa L. 6—11—11 og 15), hvorimod den i andre Tilfælde ikke er betydelig, f. Ex. i L. 6—13—30 (§ 133), ligesom den og undertiden ikke er betydelig anden Gang, men derimod meget haard tredie Gang, f. Ex. i Fdn. 23 Decbr. 1735 § 4 og 3 Juni 1796 § 26 (§ 108) samt Reglm. 22 Marts 1814 §§ 160—162 (§ 107). I visse Tilfælde har Lovgiveren ikke fordret, som en Betingelse for at anvende den for gjentaget Forbrydelse fastsatte haardere Straf, at Forbryderen forhen skal være straffet for de foregaaende Forbrydelser, f. Ex. i L. 1—24—16 (§ 49 Anm. 2), og L. 6—13—8 og 9 (§ 126), hvorimod dette i Almindelighed enten udtrykkeligen fordres eller ialfald maa ansees stiltiende forudsat i Lovgivningen som en nødvendig Betingelse, for at den haardere Straf skal kunne anvendes. Paa alt Foranførte vil den specielle Deel af dette Værk frembyde Exempler i Mængde. Skjøndt vor Lovgivning saaledes ikke indeholder noget fast og eensligt Princip med Hensyn til Indflydelsen af Forbrydelsers Gjentagelse, synes dog følgende Regler at kunne fremstilles som Lovens almindeligste Grundsætninger om dette Punkt, og tjene til Veiledning ved Udmaalingen af ikke aldeles lovbestemte Straffe i Gjentagelsestilfælde.

Forbrydelsers Gjentagelse uden foregaaende Dom — eller Forlig eller Øvrighedsresolution, hvor dette kan træde i Doms Sted — virker mindre Forhøielse i Straffen, end deres Gjentagelse efter Dom. Dette gjelder i Særdeleshed, hvor den samme Forbrydelse gjentages

uden forhen at være straffet (continuatio delicti), hvilket straffes betydeligt mildere, end hvor Gjentagelse finder Sted, efterat Forbryderen allerede forhen er dømt (iteratio delicti). Fdn. 11 April 1840 §§ 13—16, jvfr. § 3 Nr. 8. At Straffen for den foregaaende Forbrydelse allerede er udstaaet, virker Skjærpelse i Straffen, og det Modsatte Formildelse. Ved forskjellige Forbrydelsers Gjentagelse bør Ligheden i Art imellem de forskjellige Forbrydelser virke Straffens Forhøielse. Dette Princip er ved Fdn. 11 April 1840 § 79 givet den Udstrækning, at alle Domme, hvorved Nogen er for andre Eiendomsforbrydelser ansect med Straf som for Tyveri eller endog med høiere Straf, skulle, hvor der spørges om Straffen for gjentagen Forbrydelse, have lige Virkning med en Tyvsdom, enten det er samme Forbrydelse, som flere Gange er gjentagen, eller det er forskjellige af disse Forbrydelser eller af Tyveri, der ere begaaede efter hinanden (§ 284). Jvfr. Fdns. § 25, hvori det er bestemt, at en foregaaende Tyvsdom skal ihenseende til Straffens Skjærpelse betragtes som en Dom for Hæleri. Fdn. 21 August 1829 § 8 har ligeledes bestemt, at en foregaaende Dom for Løsgængeri, naar den Vedkommende derefter gjør sig skyldig i Betleri, skal have samme Virkning til Straffens Forhøielse, som en foregaaende Dom for Betleri. Hvor Straffen for en Forbrydelse er arbitrair, bør den Skyldige i Gjentagelsestilfælde i Almindelighed ikke let straffes mindre end med dobbelt Straf imod den, han forhen er ansect med (Plak. 6 Novbr. 1816), hvilken Grundsætning i Særdeleshed synes at være fulgt i den nyere Lovgivning, hvorpaa den specielle Deel af dette Værk vil opvise mange Exempler, f. Ex. Fdn. 15 Decbr. 1820 § 4 og Plak. 21 Decbr. 1823 § 2, og aldrig med en ringere Straf end den, han allerede engang har udstaaet, da han i modsat Fald virkeligen blev straffet mildere, eftersom Straffen i Gjentagelsestilfælde, som ovenbemærket, ikke er saa følelig som første Gang. Grundsætningen i Fdn. 30 Marts 1827 § 7 og Plak. 1 Novbr. 1837 § 3 kan ogsaa her erindres;

ligeledes Frd. for Island af 21 Jan. 1838 § 11 in fine. Jo længere Mellemrum der har været imellem Gjentagelsen af de forskjellige Forbrydelser, desto mildere bør Straffen være, og jo kortere, desto haardere, da det Sidste røber et stærkere Hang til Forbrydelsen. Naar efter visse militaire Reglementer (Reglm. 21 Novbr. 1806 § 47, 14 Mai 1808 §§ 45 og 47 og 1 Juni 1808 § 81) kun de i samme Aar begaaede Forbrydelser skulle virke Straffens Skjærpelse i Gjentagelsestilfælde, er dette vel en speciel Bestemmelse, men som dog udtaler Lovgiverens Grundsætning, at der bør tages Hensyn til, om Forbrydelserne ere gjentagne kort eller længe efter hverandre*).

Hvor en Forbrydelses Iteration, saaledes som nu er Tilfældet ved de fleste Eiendomsindgreb, ifølge Frd. 11 April 1840 § 79, medfører forhøiet Straf, kræves der efter Lovgivningen ikke mere, end at Forbryderen skal være dømt for den tidligere Forbrydelse. Naar han altsaa, efter at være dømt, men før han har begyndt at udstaae Straffen, paany gjør sig skyldig i samme Brøde, vil han for denne nye Forbrydelse blive at ansee med Straffen i Gjentagelsestilfælde, dog naturligviis kun under den Forudsætning, at den tidligere Dom, hvis den staaer under Appel, bliver stadfæstet i høiere Instants **). Naar En virkeligen har begaaet en Handling, der i Gjentagelsestilfælde vilde virke Strafforhøielse, f. Ex. Tyveri, men som af den Domstol, der endeligen har paakjendt samme, ikke er bleven anseet som saadan, kan han ikke, ved en ny Forbrydelse af samme Art, belægges med Straffen i Gjentagelsestilfælde, da han i saa Fald ikke har været dømt

*) Ørsted: Eunomia 2 D. S. 192—332, J. A. Nr. 30 S. 40—59, A. for Retsv. 5 D. S. 43—88 og Systematisk Udvikling af Tyvsbegrebet S. 114—129. Jvfr. N. J. A. 2 B. S. 43—45, 29 B. S. 6—10 og 30 B. S. 23—26, samt J. T. 11 B. 2 H. S. 93—103 og 13 B. 1 H. S. 220—226.

**) Domme i J. A. Nr. 13 S. 46—53 og Nr. 21 S. 47—53, J. T. 4 B. 2 H. S. 105—108, jvfr. S. 242, 13 B. 1 H. S. 72—76 og 2 H. S. 109—114.

tidligere for samme Forbrydelse og altsaa hellerikke i den vorende Straf har havt Motiv til at afholde sig fra gjentagen Forbrydelse af samme Art. Naar omvendt En er af Domstolene anseet for en saadan Forbrydelse, uden at han dog virkeligen har gjort sig skyldig i samme, synes han, naar dette under den nye Sag tilstrækkeligen kan oplyses, ikke at burde belægges med den forhøiede Straf i Gjentagelsestilfælde, hvilket ogsaa ved Domstolene er fulgt, skjøndt der imod en ubetinget Antagelse af denne Mening kan reises mange og vigtige Tvivlsgrunde*). Spørgsmaalet har iøvrigt liden Vigtighed efter Fdn. 11 April 1810. Er Forbryderen i Udlandet overgaaet Dom for en slig Forbrydelse, vil dette i Almindelighed — paa Grund af Rskr. 20 Decbr. 1799 og Fdn. 13 Oktbr. 1819 § 4, hvorefter Justitssager ikke maae opholdes efter Oplysninger om Forbryderens Liv, der skulle erhverves udenfor Riget — ikke komme til Domstolenes beviislige Kundskab, men selv om dette maatte skee, er Praxis imod at tillægge en saadan Dom lige Virkning i Gjentagelsestilfælde med en Dom, der er afsagt her i Riget, hvilket ogsaa gjelder om en i Hertugdømmene afsagt Dom**). Er derimod den Skyldige ved en militair Ret overgaaet Dom for en lige Forbrydelse, maa denne, naar han paany forgaaer sig som Civil, virke den for Gjentagelse fastsatte høiere Straf, da det kun er med Hensyn til Straffens Art, ikke ihenseende til Straffens Grad, at der for de forskjellige Etater er foreskrevet forskjellige Straffe. Dette viser nu ogsaa Plak. 14 Mai 1831 § 2 og Parolbef. 17 Oktbr. 1836 § 5 (K. T. f. 1836 S. 756—763)

*) Domme i J. T. 9 B. 2 H. S. 158—160, 13 B. 1 H. S. 6—79 og 2 H. S. 56—59, 15 B. 2 H. S. 160—162, 17 B. 2 H. S. 249—251, 25 B. S. 11—13 og 30 B. S. 113—117 samt Forsete for 1822 S. 117—121 og for 1823 S. 211—230. Jvfr. imidlertid Ørsted: A. f. Retsv. 5 D. S. 73—76.

**) Domme i J. T. 17 B. 2 H. S. 225—228 og 20 B. 2 H. S. 307—309 samt Forsete for 1821 S. 1—2. Jvfr. Ørsted: Eunomia 4 D. S. 135—139.

om Spidsrodsstraffens Afskaffelse *). Selv hvor virkelig Straffegraden ved Militairetaten var mindre end Minimum af den for Civiletaten bestemte Straf, have Domstolene dog i Gjentagelsestilfælde anvendt den forhøiede Straf **).

§ 61.

I de Tilfælde, hvor Straffens Bestemmelse er aldeles overladt til Dommeren, er han dog forsaavidt indskrænket, at han ikke tør vælge andre Straffearter, end dem, hvorpaa der forekomme Exempler i Lovgivningen. Han bør fremdeles, iblandt de forskjellige Straffearter, vælge dem, der ere de almindeligste, i Særdeleshed i den nyere Lovgivning, da disse maae ansees som de hensigtsmæssigste Straffe, der af Lovgiveren helst ønskes anvendte i ulovbestemte Tilfælde. Som en Følge heraf vil Dommeren i Almindelighed have at vælge imellem de forskjellige Arter af Frihedsstraffe (§§ 49—51) og Pengebøder, imellem hvilke forskjellige Straffe det i Almindelighed ikke vil være vanskeligt, efter Forbrydelsens forskjellige Charakteer, at træffe Valget. Med Hensyn til det her Anførte maa den oven (§ 25) opstillede Regel, at Dommeren i at fastsætte Straf for ulovbestemte Forbrydelser maa følge Lovgivningens Analogi, taale den nærmere Modifikation, at han ikke, selv om Analogien maatte være nok saa bindende, bør vælge Straffe, som i sig ere uhensigtsmæssige, og som ikke bruges i de nyere Anordninger, men i saa Fald forandre Straffen til en af de nysnævnte Arter af Straffe. Dette vil iøvrigt nu, da Straffen af Jord, Boeslod og yderste

*) Domme i J. M. T. 1803, 1 B. 2 H. S. 113—114, J. T. 11 B. 2 H. S. 262—266. Jvfr. dog Domme i Forsete for 1824 S. 68—72 og i J. M. T. 1803 2 B. 10 H. S. 335—337 og i J. T. 10 B. 1 H. S. 70—73, jvfr. 2 H. S. 181, og 27 B. 2 H. S. 221—224.

**) Dom i J. T. 17 B. 2 H. S. 276—277. Jvfr. Bang i J. T. 18 B. 2 H. S. 50—59.

Formue er afskaffet ved Fdn. 24 Septbr. 1824 (§ 53), Landsforviisningsstraffen ophævet ved Fdn. 30 Marts 1827 (49), de lemlæstende Straffe afskaffede ved Fdn. 4 Oktbr. 1833, 11 og 15 April 1840, og da Rskr. 19 Aug. 1735 forbyder at anvende aabenbart Skriftemaal som arbitrair Straf (§ 46), i Særdeleshed kun være Tilfældet med Ærelosshed og de øvrige ovenfor (§ 52) nævnte Arter af vanærende eller beskæmmende Straffe. At Dommeren, hvor Betingelsen for den udvidende Lovfortolkning: fuldkommen Aarsagernes Lighed er tilstede, ogsaa maa være berettiget til i ulovbestemte Tilfælde at anvende Livsstraffe, kan ikke være Tvivl underkastet, hvilket ogsaa er forudsat i Plak. 7 April 1819.

Iøvrigt har Dommeren, i at bestemme Straffen i deslige ulovbestemte Tilfælde, ikke blot, efter de i de foregaaende Paragrapher (§§ 59—60) opstillede Grundsætninger, at undersøge Forbryderens Straffkyld saavel fra den subjektive som objektive Side, men tillige at tage Hensyn til alle de Omstændigheder, der kunde gjøre Straffen meer eller mindre følelig for de forskjellige Individer, f. Ex. Alder, Kjøn, Legemsforfatning, Stand og Stilling samt Formuesforfatning (L. 1—12—6, 6—5—7, Fdn. 16 Novbr. 1836 § 3). Langvarig Arrest og andre af Forbrydelsen flydende Lidelser kunne ogsaa, forsaavidt de ikke maae tilskrives Forbryderens haardnakkede Vægring ved at bekjende eller andet eget urigtige Forhold under Undersøgelsen, i ulovbestemte Tilfælde virke Nedsættelse i Straffen, naar denne ikke er en saadan, at den efter sin Natur ingen Nedsættelse taaler, f. Ex. Livsstraf eller evigt Frihedstab, i hvilket Tilfælde Forbryderen heller ikke har lidt ved Straffens Udsættelse. Naar iøvrigt Straffen saaledes skal fastsættes for en ulovbestemt Forbrydelse, der nærmer sig en lovbestemt Forbrydelse, bør Forandringen af Straffen i Almindelighed, hvor dette lader sig gjøre, skee ved en Forhøielse eller Nedsættelse i Straffegraden, men hvor dette efter Straffens Beskaffenhed, f. Ex. ved Livsstraffe og lemlæstende Straffe, ikke kan skee, maa Dommeren vælge den Straf, der,

enten som strengere eller mildere, er den lovbestemte Straf nærmest i Art, og, for at kunne dette, maa han have et rigtigt Begreb om de forskjellige Straffearters indbyrdes Forhold til hverandre, hvilket skal være Gjenstand for Undersøgelse i næste Paragraph.

§ 62.

Den Orden, i hvilken Straffene, inddeelte efter de forskjellige Goder, der ere Sammes Gjenstand, ovenfor (§§ 17—51) ere opstillede, vil allerede have givet et Begreb om det Forhold, i hvilket de maae ansees at staae til hverandre. Den største af alle Straffe er Dødsstraffen, dog saaledes at den i Fdn. 18 Decbr. 1767 istedetfor Livsstraffen substituerede Straf af offentligt Arbeide maa staae ved Siden af Samme. Af de forskjellige Livsstraffe ere de kvalificerede naturligviis større end de simple, men af de første forekomme nu kun den Straf at Hovedet sættes paa Stage eller Kroppen lægges paa Steile. Næstefter Livsstraffe kommer offentligt Arbeide for Livstid med og uden Kagstrygning og derefter Strafarbeide paa visse Aar, efter Antallet af disse, 16, 12, 10, 8 og saa fremdeles nedad. Ærens Berøvelse maa, efter Sagens Natur og paa Grund af Bestemmelserne i Fdn. 19 Aug. 1735 § 6, i Forbindelse med Rskr. 23 Marts 1736 og Fdn. 28 Decbr. 1792 § 4, sættes omtrent lig med nogle Aars offentligt Arbeide. De andre vanærende og beskæmmende Straffe (§ 52) er det vanskeligere at sætte i noget nøiagtigt Forhold til de øvrige i Lovgivningen forekommende Straffe. Den af disse Straffe, som oftest vil forekomme, nemlig Embedsforbrydelse, maa sættes betydeligt ringere end Straf af offentligt Arbeide. Gabestokken maa, ifølge Fdn. 9 Aug. 1754 § 13, ansees som en ringere Straf end offentligt Arbeide i nok saa kort Tid, men denne Straf finder, som ovenbemærket, nu ikke længer Sted. Hvad de forskjellige Frihedsstraffes indbyrdes Forhold til hverandre angaaer, da ere de positive

haardere end de negative, af hvilke sidste Fredløshed og Landsforviisning nu er bortfaldet, saa at der ikke længer bliver Spørgsmaal om at bestemme denne Strafs Forhold til andre Straffe. De positive Frihedsstraffe synes at maatte nævnes i følgende Orden: Rasphuusarbeide, Fæstningsarbeide, Tugt- og Forbedringshuusarbeide. Hvormeget den saaledes i Art ringere Straf skal i Grad være større end den anden, for at der, hvor der er Spørgsmaal om at omvexle disse Straffe med hverandre, kan udkomme det rette Forhold, er umuligt med nogen Nøiagtighed at bestemme. Af de negative Frihedsstraffe er Fængsel paa Vand og Brød den haardeste, derpaa kommer Fængsel paa sædvanlig Fangekost og dernæst simpelt Fængsel, hvorpaa tilsidst maa nævnes den lokale Forviisning. I hvilket Forhold de førstnævnte Straffe staae til hinanden, viser Fdn. 12 Juni 1816 og 23 Mai 1810 (§ 50). Som de i Regelen ringeste Straffe anføres tilsidst de nu gjeldende Formuestraffe. Forbrydelse af Jord, Boeslod og yderste Formue kunde vel forhen ansees som en større Straf end en kort Tids Frihedsberøvelse, hvilket Fdn. 21 Septbr. 1821 ogsaa viser, men da disse Straffe ved denne Forordning ere afskaffede, bortfalder Undersøgelsen om deres Forhold til Lovgivningens øvrige Straffe. De øvrige endnu bestaaende egentlige Formuestraffe saavelsom meget betydelige Pengebøder (§ 53) kunne imidlertid maaskee staae ved Siden af en kort Tids simpelt Fængsel eller Fængsel paa Vand og Brød, mer derimod ingenlunde sammenstilles med en saa lang Tids Frihedsberøvelse, som den, hvormed de, i Mangel af Betaling, skulle afsones, hvilket Fdn. 6 Decbr. 1743 § 17 tydeligt viser. De blandede Straffes Forhold saavel indbyrdes som til andre Straffe er det yderst vanskeligt at bestemme. Man maa i saa Henseende tage Hensyn til Arten og Graden af de Goder, der afficeres ved Samme, og derefter, ifølge de ovenfor angivne Regler, saavidt Sagens Natur tillader det, søge at fastsætte disse Straffes Forhold til andre Straffe. Plak. 6 Novbr. 1816 kan herved mærkes (§ 54).

§ 63.

Hvor en Forbrydelse, uden i sig at indbefatte forskjellige Forbrydelser (§ 64), kan henføres under forskjellige Straffebud, bliver i Almindelighed det Lovbud at anvende, der bestemmer den haardeste Straf, da Straffen efter dette strengere Lovbud ikke kan bortfalde, fordi Forbrydelsen tillige kan indbefattes under en mildere Straffelov. Forsaavidt imidlertid det ene af de flere Straffelovbud, under hvilke Forbrydelsen kan henføres, forholder sig til det andet, som et yngre til et ældre eller som et særeget til et almindeligt, kan denne Regel dog ikke gjelde, men i saa Fald vil Forbrydelsen blive at straffe efter det yngre og speciellere Lovbud, hvorfra dog atter blive at undtage de Tilfælde, hvor det yngre og speciellere Lovbud har tilsigtet at skjærpe Lovens almindelige Straf, da Lovgiveren i saa Fald umuligt kan have villet, at den Forbrydelse, der, efter et almindeligere Lovbud, kvalificerede sig til at ansees med en høiere Straf, skulde, fordi den tillige kunde henføres under et speciellere Lovbud, hvis Hensigt netop har været at skjærpe Lovens almindelige Straf, ansees med en mildere Straf, end den i denne foreskrevne. Den nyere Lovgivning har ogsaa i flere Tilfælde udtrykkeligen tilkjendegivet dette. Plak. 18 Oktbr. 1820 § 4, Fdn. 24 Juli 1822 § 3, Plak. 24 Decbr. 1823 § 4 og 18 Oktbr. 1825, Fdn. 30 Marts 1827 § 1 og 4 Oktbr. 1833 § 29 in fine*).

§ 64.

Naar Nogen under een og samme Sag findes skyldig i flere strafbare Lovovertrædelser, siges Sammenstød af Forbrydelser (concursus delictorum) at finde Sted. Dette Sammenstød kan nu være af forskjelligt Slags. Den

---

*) Ørsted: Eunomia 2 D. S. 442—445 og A. f. Retsv. 5 D. S. 12—16, J. T. 5 D. 2 H. S. 9 og 41—42 og Haandbogen 1 D. S. 480.

Skyldige kan nemlig enten have begaaet den samme Forbrydelse flere Gange (concursus delictorum homogeneus), eller have gjort sig skyldig i forskjellige Forbrydelser (concursus delictorum heterogeneus), og begge Dele kunne igjen være paa tvende Maader, da Forbryderen nemlig enten i en og samme uafbrudte Handling (concursus delictorum simultaneus) eller i flere paa hinanden følgende Handlinger (concursus delictorum successivus) kan saaledes have overtraadt enten en og samme Straffelov eller forskjellige Straffelove. Disse flere Tilfælde blive nu særligen at afhandle.

I. Concursus delictorum homogeneus simultaneus. For at en Forbrydelse skal kunne siges at indeholdes flere Gange i en og samme uafbrudte Handling, udfordres der, som en aldeles nødvendig Betingelse, at den maa have en bestemt Størrelse og fuldkomment nøiagtige Grændser, da i modsat Fald den hele i een sammenhængende Akt foretagne Handling kun bliver at betragte som een Forbrydelse. Ihvor mange forskjellige Ting en Tyv ogsaa stjæler paa eengang og fra hvormange forskjellige Personer de ogsaa borttages, existerer der dog kun eet Tyveri, da denne Forbrydelse ikke har nogen lovbestemt Grændse. Flere paa eengang imod en og samme Person udstødte Skjeldsord medføre af samme Grund ikke ligesaa mange Straffe for Injurier. Derimod existerer der flere Drab, naar En i samme uafbrudte Handling dræber forskjellige Personer, i hvilket Fald dog Straffens Beskaffenhed vil hindre Straffenes Forening (§ 65).

II. Concursus delictorum homogeneus successivus. Naar de flere Forbrydelser, som saaledes udøves til forskjellige Tider, ere af det Slags, at de, om de vare foretagne i en og samme uafbrudte Handling, efter det Nysanførte vilde være blevne straffede som ligesaamange forskjellige Forbrydelser, er der ingen Spørgsmaal om Straffenes Kumulation. Men om ogsaa Forbrydelserne ikke ere af dette Slags, er det dog klart, at man, da de i Tiden ere fuldkommen skilte fra hverandre, kan sige, at Forbrydelserne existere flere Gange, og i

mange Tilfælde, nemlig hvor Straffen især er foreskrevet med Hensyn til det ved Handlingen bevirkede materielle Onde, maa ogsaa i saa Fald Straffen anvendes ligesaa mange Gange, som Forbrydelsen er begaaet, hvilket f. Ex. gjelder om flere til forskjellige Tider udstedte forskjellige Skjeldsord. At dette imidlertid ikke kan ansees som et almindeligt Princip, viser i Særdeleshed Frd. 11 April 1840 § 3 Nr. 8, hvorefter den Omstændighed, at En under samme Sag findes skyldig i flere Tyverier, vel skal virke en Forhøielse i Tyvsstraffen, men ingenlunde en Kumulation af Straffen for hvert enkelt Tyveri. Hvor det nemlig ikke saameget er det ved Forbrydelsen bevirkede individuelle Onde, som Handlingens retstridige Form og den for Samfundet farlige Maxime, der ligger til Grund for samme, som har fremkaldt Straffen, f. Ex. ved Løsagtighed, Tyveri, Betleri, ulovligt Næringsbrug*), saavelsom ogsaa i de Tilfælde, hvor Forbrydelsens Gjentagelse aldeles ikke indeholder nogen særskilt Retskrænkelse men kun en Fortsættelse af den engang begaaede Overtrædelse, f. Ex. ved gjentaget Egteskabsbrud, bør den kun virke Forhøielse i Straffens Grad men ikke Kumulation af Straffene for hver enkelt Overtrædelse, hvilket ogsaa ofte vilde medføre et uforholdsmæssigt Resultat, da Vedkommende i saa Fald kunde blive straffet med en langt haardere Straf, naar han til forskjellige Tider havde udøvet en vis Skade, end om denne var forøvet i en og samme Handling, skjøndt denne Omstændighed ikke væsentligen forandrer Strafskylden.

III. Concursus delictorum heterogeneus. Naar En har gjort sig skyldig i flere ueensartede Forbrydelser, enten disse nu ere begaaede i en og samme Handling (concursus simultaneus) eller i forskjellige Handlinger (concursus successivus), skulde, efter strenge kriminalistiske Regler, Straf anvendes for dem alle, da enhver af dem indeholder en selvstændig strafbar Lovovertrædelse. Denne Regel gjelder ogsaa

---

*) Dom i J. A. Nr. 9 S. 95—97.

efter vor Lovgivning, forsaavidt Forbrydelserne ere aldeles ueensartede, hvorimod den ikke ubetinget kommer til Anvendelse, naar Forbrydelserne ere af lignende Art. Dette var allerede tidligere antaget, naar En under samme Sag fandtes skyldig i Tyveri og Hæleri, hvilket ikke betragtedes som to forskjellige Forbrydelser, men kun som to forskjellige Maader at deeltage i Tyvsforbrydelsen paa, og ved Fdn. 11 April 1810 § 78 er dette udvidet til alle de i denne Anordning omhandlede Forbrydelser, saaledes at Straffen, naar Nogen under samme Sag findes skyldig i forskjellige Arter af disse Forbrydelser, skal, ligesom naar flere Forbrydelser af samme Art ere begaaede, bestemmes under Eet for samtlige de udøvede Forbrydelser, der saaledes alle medvirke til at bestemme Straffens Størrelse, og bør denne ordentligviis holde sig indenfor Grændserne af den Bestemmelse, der hjemler den høieste Straf, og kun hvis saa grove Forbrydelser af forskjelligt Slags, som Tyveri, Bedrageri, Falsk, maatte være begaaede, at selv den længste Straffetid, som for nogen af disse enkelte Forbrydelser kunde fastsættes, maatte findes utilstrækkelig, kan dertil føies et Tillæg, som dog ei maa overstige det Halve af hiin Straffetid. Naar Nogen paa eengang findes skyldig i Løsgængeri og Betleri, bliver han ogsaa kun at straffe for den førstnævnte Forseelse som den største. Fdn. 21 Aug. 1829 § 8. Undertiden er det iøvrigt kun tilsyneladende, at der existerer flere Forbrydelser. Naar nemlig den ene lovstridige Handling kun er en Deel af den anden (§ 93 og § 107), eller den er et til den anden Forbrydelses Opnaaelse absolut nødvendigt Middel, hvortil Lovgiveren altsaa, ved at bestemme Straffen for denne sidste Forbrydelse, maa have taget Hensyn, som ogsaa naar den ene Forbrydelse kun har tilsigtet Hovedforbrydelsens Befordring og ikke kunnet frembringe anden Følge end denne *), kan der ikke siges at existere flere Forbrydelser, og derfor bliver i saadanne Tilfælde kun Hovedforbrydelsen at belægge

*) Domme i A. f. Retsv. 1 D. S. 91—94 og 409—412.

med Straf. At imidlertid en i sig selv strafbar Handling ikke kan undgaae at straffes, fordi den blot har skullet tjene som Middel for en anden Forbrydelse, er af sig selv klart, ligesom ogsaa Lovgivningens positive Bestemmelser om alle saadanne Tilfælde maae følges. Jvfr. Fdn. 11 April 1810 § 75.

§ 65.

Naar flere Forbrydelser, paa den ovenfor (§ 61) omhandlede Maade, støde saaledes sammen, at enhver af dem skal ansees med særlig Straf, vil dog Straffens Beskaffenhed ofte gjøre Foreningen af disse umulig. Denne Umulighed kan enten være physisk, naar Straffene, efter deres egen Natur, ikke tilstede en saadan Forening, f. Ex. ved flere simple Livsstraffe, flere Slags offentligt Arbeide paa Livstid, Livsstraf og Frihedstab for Livstid, o. s. v., eller juridisk, naar Straffeøiemedet ikke tilsteder Kumulationen, fordi Forbryderen ved en saadan Forening, istedetfor at faae Skjærpelse i Straffen, tvertimod vilde erholde en Formindskelse i Samme, f. Ex. naar En for tvende Forbrydelser skulde ansees med Livsstraf og en vis Tids Frihedstab. I de Tilfælde, hvor Straffe saaledes ere uforenelige (inkompatible), anvendes naturligviis den største (poena major absorbet minorem). Den mindre Forbrydelse bør imidlertid, efter strenge Straffegrundsætninger, ikke derfor blive ustraffet, hvorimod enten den Straf, der anvendes for den større Forbrydelse, bør, hvor dette lader sig gjøre, skjærpes, eller ogsaa en anden Straf, der kan forenes med Straffen for Hovedforbrydelsen, bør sættes istedetfor den oprindelige for den mindre Forbrydelse bestemte Straf. En i sig selv strafbar Handling bør nemlig ikke hengaae ustraffet, fordi den for Samme ordentligviis fastsatte Straf af en eller anden Grund ikke kan anvendes (§ 15), i Særdeleshed da deraf kunde opstaae den Urimelighed, at En, der havde begaaet to store Forbrydelser, hvis Straffe vare uforenelige, blev straffet mindre, end den,

der havde begaaet en af disse Forbrydelser og dertil en mindre Forbrydelse, hvis Straffe kunde forenes. Forsaavidt den mindre Forbrydelse imidlertid er meget ubetydelig i Forhold til den større, og i Særdeleshed hvor Straffen for den sidste er enten Livsstraf eller Frihedstab for Livstid, vil dog, navnligen efter Grundsætningerne i Fdn. 24 Septbr. 1824 §§ 1 og 5, ikke let nogen Straffkjærpelse eller Strafs Substitution finde Sted. Naar iøvrigt forskjellige Frihedsstraffe skulle forenes, bør den i Art største Straf udstaaes først, da Forbryderen ellers fik Udsættelse med den haardere Straf og derved Formindskelse i Straffen, og ligeledes antages det, at naar Nogen har gjort sig skyldig deels til Forbedringshuusarbeide og deels til Rasphuus- eller Fæstningsarbeide, bør hele Straffen udstaaes paa det sidste Sted, og det er endog, efter Fdn. 11 April 1840 § 82 og 15 April 1840 § 12, ikke antageligt, at der i den førstnævnte Straf bør skee nogen Afkortning. Jvfr. Fdn. 8 Juli 1840 § 21. Om Fremgangsmaaden, naar Nogen ved forskjellige Forbrydelser har gjort sig skyldig til Fængsel paa Vand og Brød i længere Tid end 6 Gange 5 Dage, er handlet ovenfor (§ 50). At iøvrigt de Lovkyndiges Mening er aldeles urigtig, som antage, at kun saadanne Straffe maae kumuleres, paa hvis Forening Lovgivningen selv indeholder Exempler, behøver neppe at bemærkes, da man, ved at belægge enhver Forbrydelse med den for Samme fastsatte Straf, ikke gaaer uden for Loven men kun ligefrem opfylder Sammes Bydende, og da Lovgivningen desuden selv, især i L. 6—4, indeholder Exempler paa næsten alle mulige, endog de meest forskjellige, Straffes Forening *).

---

*) Ørsted: J. M. T. f. 1802 8 H. S. 160—188 og J. A. Nr. 18 S. 194—202 og Nr. 30 S. 78—91. Eunomia 2 D. S. 351—369 og 432—456 og A. f. Retsv. 5 Deel S. 109—123. Jvfr. J. T. 6 B. 2 H. S. 116—132 og 11 B. 2 H. S. 92—114.

Niende Kapitel.

Om Strafskyldens Ophør.

§ 66.

Strafskylden kan ophøre paa tre Maader, enten derved at Straffen fuldbyrdes, eller at dens Fuldbyrdelse gjøres umulig, eller at den eftergives.

Paa den førstnævnte Maade kan en Straf kun ophøre i de Tilfælde, hvori den bestaaer i Noget, som Forbryderen skal give, f. Ex. Pengebøder, eller Noget, som han for eengang eller til en vis Tid skal gjøre, lide eller undlade. Hvor Straffen derimod bestaaer i Noget, som Forbryderen hele sin Levetid skal gjøre, lide eller undlade, følger det af sig selv, at Straffen ikke kan ophøre paa denne Maade.

Paa den anden Maade kan Straffen egentligen kun ophøre ved Forbryderens Død, og selv dette er ikke uden al Indskrænkning. De ved efterfølgende Behandling kvalificerede Livsstraffe vise nemlig, at Lovgiveren ikke ubetinget antager, at al Strafskyld bortfalder ved Forbryderens Død. Det samme viste Fdn. 18 Decbr. 1767 § 4, der dog forsaavidt er forandret ved Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 10, saavelsom den i Loven ofte forekommende Forening af Livs- og Ære-Straf, samt Livsstraf og Boeslodsforbrydelse, ligesom ogsaa L. 6—6—21, der dog nu forsaavidt er ophævet (§ 52). L. 5—2—74 kan ogsaa her mærkes. Selv Bøder bortfalde ikke ved den Skyldiges Død men maae falde Boet tillast, hvilket sees af Kammerrets-Ordningen 18 Marts 1720 Kap. 1 § 18 og Fdn. 3 Decbr. 1828 § 44 Nr. 3. Fdn. 30 Jan. 1793 §§ 21 og 31 bestyrker ogsaa, som Undtagelse, denne Sætning. I Særdeleshed gjelder dette ved Konfiskationsstraffe. Kanc. Skr. 27 Mai 1820. Iøvrigt forudsætter dette naturligviis, at Forbrydelsen allerede er fuldkommen beviist, da i modsat Fald saavel Retfærdighed som Grundsætningen

i L. 1—5—4 tilsiger, at Arvingerne ikke bør lide et Onde, som det endnu er uvist, om den Afdøde har forskyldt. At Forbryderen ikke er i Besiddelse af det Gode, hvorpaa han skal straffes, ophæver ikke Strafskylden, men bevirker kun, at der substitueres en anden Straf istedetfor den almindelige (§ 45). Naar flere Straffes Forening er umulig, kan imidlertid, efter det Ovenanførte (§ 65), den mindre Straf undertiden aldeles bortfalde. Naar den Skyldige undviger eller andre Omstændigheder indtræde, som ikke tilstede Straffens Fuldbyrdelse, f. Ex. Affindighed eller legemlig Svaghed, udsættes Exekutionen af Straffen, men Straffen selv bortfalder derfor ikke.

§ 67.

Den tredie Maade, hvorpaa Strafskylden kan ophøre, er ved Strafskyldens Eftergivelse. En saadan Eftergivelse kan enten grunde sig paa en almindelig Lov, eller paa en enkelt Regjeringshandling, eller paa den Forurettedes Samtykke.

I de Tilfælde, i hvilke en almindelig Lov tilsiger Eftergivelse af en allerede forskyldt Straf, er denne Eftergivelse igjen enten betinget af en af den Skyldige foretagen Handling, hvorved en saadan Straffrihed erhverves, eller ikke knyttet til nogen saadan Betingelse. Som Exempler paa den første Slags kunne mærkes følgende Lovbud: Fdn. 21 Marts 1705 § 13, Krigs Art. Brev 29 Juli 1756 § 628, Fdn. 16 Novbr. 1763, 26 Decbr. 1770 § 1, Plak. 27 Decbr. 1780 §§ 6 og 7, Fdn. 8 Jan. 1802 § 66, Plak. 16 Juli 1817 § 4, Fdn. 20 April 1825 § 6, 3 Decbr. 1828 § 44 Nr. 1, 3 Juli 1835 § 29, 11 April 1840 §§ 23 og 44, 26 Marts 1841 § 11. Naar Strafskylden ved en almindelig Lov er ophævet uden nogen mellemkommende Handling, blot fordi Forbrydelsen ikke i en vis lovbestemt Tid er bleven paatalt, siges Præskription af Straffen at finde

Sted. Det er imidlertid kun i meget sjeldne Tilfælde, at Lovgiveren af denne Grund har ladet Strafskylden bortfalde, og de vigtigste herhidhørende Lovbud ere Frn. 2 Aug. 1786 § 10, Fdn. om god Orden ved Hoveri 25 Marts 1791 § 17, Frn. 30 Jan. 1807 § 13, 8 Jan. 1810 § 22, 3 Juli 1835 § 30, 13 Decbr. 1837 § 6 og 20 Mai 1810 § 36, og tildeels L. 5—3—1 og 9*). L. 1—11—1 kunde vel synes at hjemle Præskription af alle private kriminelle Søgsmaal, naar de ikke anlagdes inden den der fastsatte Tid, men deels overholdes dette Lovsted ikke i Praxis, og deels kan det ialfald ikke være tilhinder for, at et saadant Søgsmaal anlægges efter nok saa lang Tids Forløb, naar Fornærmelsen ikke forinden er kommen til den Forurettedes Kundskab. At imidlertid private Straffe, selv uden Hensyn til dette Lovsted, kunne præskriberes efter L. 5—14—4, naar tyve Aar ere forløbne siden den Tid, den Forurettede er kommen til Kundskab saavel om den ham tilføiede Fornærmelse som om Ophavsmanden til samme, kan neppe kaldes i Tvivl**). At Straffen ellers ikke i Almindelighed præskriberes efter vor Lovgivning, er temmelig klart. Straffelovens Øiemed, ved Straffetrudselen at virke imod Forbrydelser (§ 6), fordrer, at enhver Forbrydelse bør straffes, om den endogsaa opdages nok saa seent, og der er maaskee Intet, der mere bidrager til at holde Straffeloven i Agtelse, end netop det, at en for flere Aar siden begaaet Forbrydelse endeligen drages frem for Dagens Lys og erholder den fortjente Straf. Da Straffens Præskription saaledes modsiger Straffeøiemedet, maatte der være et udtrykkeligt Lovbud, der hjemlede samme og som fastsatte den Tid, efter hvis Forløb Strafskylden skulde ansees ophørt, men et saadant Lovbud, der neppe nogensinde vilde

*) Om Fdn. 21 Marts 1705 § 11 hjemlede Strafs Præskription, var tvivlsomt, men dette bortfalder efter Fdn. 28 Decbr. 1836 § 37 og Fdn. 11 April 1840 § 58.

**) Ørsted: N. J. A. 1 B. S. 92.

blive udstrakt til de største Forbrydelser, f. Ex. Drab, Mordbrand, o. s. v., existerer, som bekjendt, ikke hos os, hvorimod meget mere Plak. 25 Jan. 1816, som ophæver Fatalia appellationis i Justitssager, viser, at ingen saadan Præskription af Strafskylden finder Sted hos os*), thi naar Staten, efter dette Lovbud, aldrig skal miste sin Ret til at fordre den en Forbryder ved en Underret idømte Straf skjærpet ved den overordnede Domstol, i hvor lang Tid der endog maatte være forløbet efter Dommens Afsigelse, vilde det være uantageligt, at Staten, fordi en vis Tid var forløbet, skulde miste sin Ret til at paastaae Straf over ham. Jvfr. Mandat 26 Febr. 1720 § 4 („Hvis det dem om kort eller lang Tid overbevises") og Fdn. 11 Novbr. 1776 § 5 („Befindes det kort eller lang Tid efter o. s. v.") Om der imidlertid ikke turde være Grund for en Lovgiver til, idetmindste hvad de ringere Forbrydelser og navnligen hvad Bødesager angaaer, at bestemme en saadan Strafpræskription, saaledes som ogsaa i flere nyere Lovgivninger findes fastsat, er et andet Spørgsmaal. De Grunde, der kunne anføres for en saadan Præskription, ere, deels at der er Formodning om, at den Skyldige har forbedret sig, naar han i en lang Tid har levet ustraffeligt, deels at Staten bør lette den Skyldige Adgangen til at vende tilbage til en retskaffen Vandel, hvilket vanskeliggjøres, naar han aldrig tør haabe Straffrihed for en engang begaaet Brøde, og deels at Forbryderen efter en lang Tids Forløb vanskeligt vil kunne bevise de Omstændigheder, der enten ganske kunne ophæve eller dog betydeligt formindske hans Strafskyld. Disse Grunde ere imidlertid, idetmindste hvad de større Forbrydelser angaaer, ikke afgjørende. Senere Forbedring er ialfald ikke tilstrækkelig til at fritage for en allerede forskyldt Straf, ligesom der heller ikke er grundet Anledning til at præsumere en saadan Forbedring, da Forbryderen, der i lang Tid har kunnet skjule sin første

*) Jvfr. K. T. f. 1816 S. 75—76.

Brøde, ligeledes kan have skjult andre senere begaaede Forbrydelser; Staten bør vel, saavidt muligt, lette den Skyldige Tilbageveien til Forbedring, men ikke, som i dette Tilfælde vilde skee, paa Retfærdighedens Bekostning; og hvad den Omstændighed angaaer, at der kunde være Undskyldningsgrunde for Forbryderen, som denne nu ikke kan bevise, da maa hertil svares, at han maa tilskrive sig selv, at saadanne Grunde ikke kan antages at finde Sted, naar han ikke har gjort, hvad Statens Sikkerhed fordrer, at han burde gjøre, nemlig strax i sin Tid anmeldt den af ham forøvede retstridige Handling for vedkommende Autoritet, for at den fornødne Undersøgelse kunde anstilles, om saadanne Omstændigheder virkeligen vare tilstede*).

Anm. L. 1—13—22 hjemler i det derombandlede Tilfælde ingen Præskription af Søgsmaalet, men blot af Vidneføringen. At Søgsmaalet imidlertid bliver uden Nytte, forsaavidt Beviset for den Handling, der er under Spørgsmaal, skal fremskaffes blot ved Vidnernes Udsagn, er en Selvfølge.

§ 68.

Naar Strafskylden enten ganske eller tildeels ophæves ved en Regjeringsbeslutning, kaldes dette Benaadning i vidtløftig Forstand (aggratiatio sensu latissimo). Dette kan igjen enten skee forend Dom, derved at selve Søgsmaalet ophæves, hvilket da kaldes Abolition**), og, forsaavidt en

---

*) Ørsted: Eunomia 2 D. S. 421—431 og A. f. Retsv. 5 D. S. 127—130. Jvfr. J. T. 11 B. 2 H. S. 146—165.

**) Kancelliet kan med Hensyn til Tyverier og andre Eiendomsforbrydelser, begaaede af Børn imellem 10 og 15 Aar, i visse Tilfælde frafalde Paatale. Fdn. 11 April 1840 § 28, jvfr § 81 (§ 237).

Mængde Forbrydere, f. Ex. i Krigs- eller Oprørs-Tilfælde, derved fritages for Forfølgning, Amnestie, eller ogsaa efter Dom, hvilket da kaldes Benaadning i mere indskrænket Forstand (aggratiatio sensu strictiori) og for Militaire i Særdeleshed Pardon. Denne sidste Slags Benaadning kan igjen bestaae enten i Straffens aldeles Eftergivelse (aggratiatio sensu strictissimo) eller i Straffens Formildelse (mitigatio). En egen Art af Strafeftergivelse kaldes Opreisning (restitutio in integrum), naar nemlig Benaadningen gaaer ud paa at hæve en Strafs vedvarende Følger, f. Ex. naar der, saaledes som allerede omtales i L. 1—21—15, gives Opreisning paa Æren ved et saakaldet Æresbrev*). Herhen hører ogsaa det Tilfælde, hvor den, der er udelukket fra Embede eller Befordring, atter tilstaaes Adgang hertil. L. 2—2—5, Rskr. 9 Mai 1738 (§ 123) og Fdn. 1 Febr. 1797 § 392. Fra Benaadning maa vel skjelnes Dispensation, det er den Regjeringshandling, hvorved Nogen erholder Tilladelse til at foretage eller efterlade en i Lovgivningen forbuden eller befalet Handling, thi da Handlingen her, forinden den foretages, bliver fuldkommen lovlig, bortfalder naturligviis Spørgsmaal om Straf for samme.

Om en Forbryder er berettiget til at forkaste en ham tilstaaet Benaadning og i dets Sted fordre den lovbestemte og ham ved Dom tilkjendte Straf fuldbyrdet paa sig, er et Spørgsmaal, som ikke kan opkastes med Hensyn til vor Lovgivning, hvor det, efter den Hans Majestæt ifølge Kongeloven og L. 1—1—1 tilkommende uindskrænkede Enevoldsmyndighed, er utvivlsomt, at Forbryderen maa underkaste sig den Straf, som ved et Kongebud maatte blive substitueret istedetfor den lovbestemte. Efter almindelige Retsgrundsætninger synes derimod en Forbryder at burde tillægges en saadan Ret. De Grunde, der anføres for den modsatte Mening, ere næsten

*) Jvfr. Bevilling 11 Decbr. 1816, der viser, i hvilke Udtryk en saadan Opreisning meddeles.

alle hentede fra den Ufuldkommenhed i Lovgivningen, at der i samme findes enten i sig selv aldeles uhensigtsmæssige eller i Forhold til den begaaede Forbrydelse altfor haarde Straffe, f. Ex. lemlæstende Straffe, Livsstraffe for Blodskam og Omgængelse imod Naturen, o. s. v., hvilken Mangel da bør hæves ved en ny Lov, hvorefter der, naar Straffene saaledes sættes i et rigtigt Forhold til Forbrydelserne, ikke let vil møde nogen Betænkelighed ved at tilstaae en Forbryder den herombandlede Ret, saaledes som udtrykkeligen er bestemt i Norges Grundlov*).

Hos os udgaaer i Regelen al Benaadning fra Kongen. Dog har Kongen i visse Tilfælde overladt til Kancelliet at forunde Eftergivelse eller Formildelse af nogle mindre betydelige Straffe. Kancelliet kan saaledes ifølge kgl. Resol. 12 Oktbr. 1812 og kgl. Resol. 23 Juli 1817 eftergive og formilde Straffen for Leiermaal og for Hoer (§§ 132 og 131); efter kgl. Resol. 12 Oktbr. 1812 og 23 Juni 1815 bevilge Falsmaalbøders Eftergivelse eller Nedsættelse; efter kgl. Resol. 17 Febr. og 28 Juli 1819 bevilge Nedsættelse i Mulkten for unødig Trætte (§ 99); efter kgl. Resol. 2 Juni 1819 bevilge Nedtagelse af Forbryderes Hoveder af Stagen efter 3 Gange 24 Timer (§ 47). Rentekammeret er, ved Fdn. 3 Decbr. 1828 § 14 Nr. 4, bemyndiget til i visse Tilfælde at moderere Bøderne for Overtrædelse af Stempelpapiirs-Anordningen (§ 84). Efter Fdn. 20 April 1825 § 6 kan Generalgouverneuren i Vestindien fritage den i et Søroveri Medskyldige, der ved Angivelse eller paa anden Maade bidrager til at hindre Søroveriet, for al Tiltale og Straf (§ 247). Efter Fdn. 24 Jan. 1838 § 11 kunne Amtmændene paa Island under visse Betingelser bevilge Fritagelse for Hoerstraffen (§ 131). I Ostindien kan Gouverneuren i Livssager og i andre Misgjerningssager udøve Benaad-

*) Ørsted: N. J. A. 12 B. S. 196—207 og 26 B. S. 230—234 samt Eunomia 2 D. S. 415—421.

ningsret. Justits-Rglm. for Trankvebar 13 Juli 1836 § 6 og § 26. Amtmændene og Politidirekteuren i Kjøbenhavn kunne i visse Tilfælde eftergive eller nedsætte Boderne for uberettiget Næringsbrug, ifølge Fdn. 23 Marts 1827 §§ 16 og 23 (§ 166). Chefen for Kystpolitiet kan nedsætte eller eftergive Mulkter efter Plak. 28 Febr. 1817. Rskr. 7 Decbr. 1827. Den Politimesteren i Kjøbenhavn forhen tilstaaede Ret til paa den Fornærmedes Forbon at eftergive Straffen existerer, som oven bemærket (§ 59), ikke længer. Den Aftingning af Boder, som fandt Sted efter L. 1—21—1, er bortfalden ved Fdn. 6 Decbr. 1743 §§ 7 og 24 og Plak. 12 Juni 1812. Jvfr. dog Fdn. 16 Novb. 1836 § 2 (§ 15). Fdn. 4 Oktb. 1833 § 30 in fine kan og her mærkes (§ 202).

Naar Forbrydere loslades af Straffeanstalterne, skeer dette, forsaavidt de ere Udlændinge, i Almindelighed under Vilkaar, at de skulle udføres af Riget, og, saafremt de nogensinde igjen indfinde sig her, paany indsættes i Straffeanstalten. Kgl. Resol. 24 Jan. 1816. Jvfr. Kanc. Skr. 27 Jan. 1816. Forbliver den loslatte Forbryder derimod her i Riget, maa han, før Losladelsen, godtgjøre, at han kan ernære sig paa lovlig Maade (jvfr. herom Kanc. Skr. 30 Oktbr. 1827, 17 Jan. 1828 og 11 April 1829), og bestemmes da tillige i Losladelsesresolutionen, at han, hvis han oftere gjør sig skyldig i nogen Forbrydelse, der ikke drager større Straf efter sig end den, hvorfor han nu er dømt, eller gjentagende gjør Brud paa de Regler, som Politiet, for at føre det specielle Tilsyn med hans Forhold og forsikre sig om hans ordentlige Vandel, finder fornødent at foreskrive, uden videre Dom skal indsættes i den Straffeanstalt, hvorfra han loslades*). Kgl. Resol. 6 Marts og 3 Aug. 1815 og

*) Jvfr. Domme i J. T. 21 B. 2 H. S. 216—218 og 279—281 og 25 B. S. 52—55 samt J. U. 2 Aarg. S. 3—6.

21 Jan. 1829. Om Fremgangsmaaden, naar en saaledes løsladt Forbryder paany forgaaer sig, kan mærkes Kanc. Skr. 23 Decbr. 1823 og især Kanc. Cirkl. 20 Jan. 1835 (K. T. f. 1835 S. 55—57), hvori Overøvrighederne tilkjendegives, at slig Gjenindsættelse ikke kan finde Sted, forend der haves den Paagjeldendes bestemte Tilstaaelse for, at have gjort sig skyldig i et saadant ulovligt Faktum, som kan indbefattes under Benævnelsen: Forbrydelse, eller derfor ialfald haves et tilstrækkeligt juridisk Beviis, eller og at han gjentagende har overtraadt de ham af Politiet givne Tilhold, hvorfor slig Gjenindsættelse ei bør skee, før Sagen er indberettet til Kancelliet, hvem det er paalagt, forsaavidt Overtrædelsen blot bestaaer i Tilsidesættelse af de af Politiet foreskrevne Regler, at foredrage Kongen Sagen til Bestemmelse. I andre Benaadningstilfælde maa vistnok den forskyldte, men ved Benaadning eftergivne, Straf i Gjentagelsestilfælde virke Straf som for gjentaget Overtrædelse. Gen. Komm. Koll. Skr. 19 Mai 1770 (Fogtmanns Reskriptsamling 1 D. S. 201). Naar Slaver i Kjøbenhavns Fæstning frigives, skal Politidirekteuren iforveien underrettes saavel derom, som om deres Navn og Fødested, m. m. Rskr. 22 Juli 1821.

§ 69.

Den tredie og sidste Maade, paa hvilken Strafskylden kan ophæves, er ved Eftergivelse fra den Forurettedes Side. Forsaavidt Straffen er aldeles privat, følger det af Begrebet om dette Slags Straffe (§ 41), at den privat Fornærmede altid kan eftergive denne, endogsaa efterat der er faldet Dom i Sagen. Er Straffen derimod offentlig, men Sagens Forfølgning dog overladt til den Fornærmede selv (§ 31), kan denne vel forsaavidt eftergive Strafskylden, at han kan undlade at paatale Sagen eller lade den falde, forend den er bleven paakjendt, men saasnart endelig Dom er falden

i Sagen, og den Skyldige derved er bleven idømt offentlig Straf, staaer det ikke længer til den Private at fritage ham for Straffens Fuldbyrdelse (§ 34). Bestemmelsen i Fdn. 11 April 1810 §§ 30 og 44 (§ 238 og 251) samt § 52 (§ 260) kunne her mærkes. Ligeledes Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 30 (§ 202). Jvfr. ogsaa L. 6—13—10 og Fdn. 9 Juli 1745.

Andet Hovedafsnit.

Den danske Kriminalrets specielle Deel.

Første Hovedafdeling.

Forbrydelser imod det Offentlige.

Tiende Kapitel.

Om Statsforbrydelser i egentlig Forstand.

§ 70.

Ved Statsforbrydelser forstaae vi her kun de Forbrydelser, der enten gaae ud paa at tilintetgjøre Statens Væsen, eller indeholde personlige Fornærmelser imod Statens Overhoved og den øvrige kongelige Familie, eller hvorved den høieste Statsstyrelse paa en mere umiddelbar Maade fornærmes. Alle andre Forbrydelser imod det Offentlige betragte vi ikke som egentlige Statsforbrydelser, men omhandle dem, som Fornærmelser imod de forskjellige Statsøiemed, i den Orden, som nedenfor vil blive fremsat.

Den første og største af de egentligen saakaldte Statsforbrydelser, hvis Øiemed er at tilintetgjøre Statens Væsen, kaldes Statsforræderi, Høiforræderi eller Landsforræderi (crimen perduellionis). Denne Forbrydelse kan enten tilsigte at opløse hele den borgerlige Forfatning (pactum unionis) og derved anstifte en aldeles lovløs (anarkisk) Tilstand, hvilket dog sjeldnest vil være Hensigten, eller, hvad snarere kunde tænkes at være Øiemedet, at omstyrte eller forandre Landets bestaaende Regjeringsform (pactum constitu-

tionis sive subjectionis), eller at forraade Landet til dets Fiender, hvilket sidste kaldes egentligt Landsforræderi, og i Almindelighed kun kan tænkes begaaet i Krigstilfælde. Den anden egentlige Statsforbrydelse bestaaer i personlige Fornærmelser imod Kongen og Kongehuset og kaldes i egentligste Forstand Majestætsforbrydelse (crimen læsæ majestatis). Den tredie egentlige Statsforbrydelse, som bestaaer i andre Fornærmelser, der directe udøves imod den høieste Statsstyrelse, som saadan, uden dog at tilsigte Statens Opløsning, kan ikke tillægges noget særeget Navn, men synes dog i Kriminalretten mest passende at burde omtales i Forbindelse med det egentlige Landsforræderi, med hvilken Forbrydelse den staaer i nærmest Sammenhæng. Ved denne tredobbelte, i Sagens Natur grundede, Inddeling af Statsforbrydelserne maa dog mærkes, at den ikke med streng Nøiagtighed lader sig gjøre efter vor Lovgivning, da det følger af Begrebet om en uindskrænket Enevoldsgjerning, at grove Fornærmelser imod Statens Overhoved, hvorved dennes Liv f. Ex. udsættes for Fare, maae ansees som egentligt Statsforræderi, hvilket ogsaa synes at gjelde, naar Tronfølgeren stræbtes efter Livet, da ogsaa i dette Tilfælde den i Grundloven bestemte Sukcessionsorden forandres, og Regjeringen bringes over i andre Hænder end dem, i hvilke den, efter Kongelovens Bestemmelser, skal hvile. Da Straffen efter L. 6—4—1 og 2 iøvrigt er den samme, er Spørgsmaalet med Hensyn til vor Lovgivning i sig selv af liden Vigtighed. Derimod maa det erindres, at Lovgiveren i L. 6—4., som overskrives: Om Forgribelse mod Kongens Høihed eller Crimine majestatis, har opfattet Begrebet om denne Forbrydelse saa vidtløftigt, at derunder indbefattes ikke blot det egentlige Statsforræderi og andre umiddelbare Fornærmelser imod den øverste Statsstyrelse samt det egentlige crimen læsæ majestatis, men tillige en Mængde andre Forbrydelser, hvorved det Offentlige kun paa en fjern og middelbar Maade fornærmes, f. Ex. L. 6—4—11, 12. 15, 16, 17 og 18. Med Hensyn hertil, og da Lovgiveren

paa den anden Side har forbigaaet i dette Kapitel at omtale andre Handlinger, der med nok saa megen Føie maatte betragtes som Majestætsforbrydelser, f. Ex. falsk Myntning (L. 6—18—2, jvfr. L. 6—4—10) og ulovlig Embedsforelse (L. 6—18—8, jvfr. L. 6—4—8), bliver det umuligt i noget almindeligt Begreb at angive, hvilke Misgjerninger der, efter Christian den Femtes Lov, ere at ansee som Majestætsforbrydelser, men Begrebet herom kan kun bestemmes saaledes, at hertil henføres alle de Forbrydelser, som ere nævnte i L. 6—4 *). I praktisk Henseende er iøvrigt dette Spørgsmaal, da Jordsforbrydelse efter L. 1—24—12 nu er ophævet (§ 53), ikke af synderlig Vigtighed uden med Hensyn til L. 6—4—14, hvilket Lovsted dog maaskee taaler analogisk Anvendelse til Forfølgelse af andre egentlige Statsforbrydelser, skjøndt de ikke ere omtalte i L. 6—4 (§ 57). L. 1—20 er, efter sine Ord, kun anvendelig paa de i L. 6—4—1, 2 og 3 omtalte Misgjerninger. Om L. 2—5—20 vil blive handlet nedenfor (§ 105).

§ 71.

Det egentlige Statsforræderi omtales i L. 6—4—2, efter hvilket Lovsted den, som enten med Raad eller Daad lader sig finde at ville bringe nogen Forandring i Kongens absolute Arveregjering, skal straffes, saaledes som i L. 6—4—1 er bestemt, paa Ære, Liv og Gods, den høire Haand af hannem levende afhugges, Kroppen parteres og lægges paa Steile og Hjul og Hovedet med Haanden sættes paa en Stage. Undkommer Misdæderen og ikke kan lide paa Legemet, bør Straffen skee paa hans Billede og Efterlignelse, og er han af Adel eller høiere Stand, da skal hans Vaaben af Bøddelen sønderbrydes, og alle hans Livsarvinger miste deres Stand og Stamme.

---

*) Ørsted: Eunomia 3 D. S. 112—117.

Forsaavidt dette Lovsted handler om den, der med Daad vil bringe Forandring i Regjeringsformen, er det utvivlsomt, at det endnu uforandret staaer ved Magt. Forsaavidt det derimod omtaler en lige Forbrydelse, begaaet ved Raad (jvfr. L. 2—21—4), er Lovstedet med Hensyn til de Raad, der fremsættes i trykte Skrifter, eller i Haandskrifter, som med dem sættes i Klasse, forandret ved Fdn. 27 Septbr. 1799 § 1, sammenholdt med § 25, hvorefter den, der befindes i et saadant Skrift at tilskynde eller raade enten til Forandring i den ved Fædrenelandets Grundlov bestemte Regjeringsform eller til Opstand imod Kongen eller til at modsætte sig Kongens Befalinger, bor have sit Liv forbrudt, hvorved her kun kan forstaaes simpel Livsstraf. Om denne Formildelse i Lovens Straf ogsaa skal komme den tilgode, der søger at virke til en saadan Forandring i Regjeringsformen i Raad udenfor trykte Skrifter eller Haandskrifter, er ikke aldeles klart; thi vel viser Fdn. 27 Septbr. 1799 § 12, at Injurier, som fremføres i Trykken, netop af den Grund straffes haardere, hvilket kunde tale for, at Fremsættelsen i trykte Skrifter ogsaa ved alle andre strafværdige Yttringer maatte være en skjærpende Omstændighed, hvoraf da atter fulgte, at mundtlige oprørske Raad ikke kunde straffes haardere end trykte, men fordi Lovgiveren antager, at Ærefornærmelser voxe ved at udbredes i trykte Skrifter, hvilket ganske stemmer med Sagens Natur, deraf følger ikke nødvendigt, at det samme skal gjelde om alle andre forbryderske Yttringer, da navnligen oprørske Raad derved, at de fremsættes i trykte Skrifter, tabe en stor Deel af deres Farlighed, idet det bliver lettere at modvirke dem, hvorimod hemmelige mundtlige Raad og Forlokkelser ofte just af denne Grund ville have en farligere Charakteer. Imidlertid er den modsatte Mening fulgt i Praxis *). — Oversætteren af deslige Skrifter straffes ligesom Forfatteren efter Fdns. § 21.

*) Kommissionsdom 11 Febr. 1821 i K. T. f. 1821 S. 235—237. Jvfr. Ørsteds Haandbog 1 D. S. 409—410.

Nogle Lovkyndige have antaget, at Forbryderen, efter L. 6—4—1, skulde levende parteres, men dette kan, efter Udtrykkene i Lovstedet (Haanden Forbryderen levende afhugges og Kroppen parteres), ikke antages, ligesom herfor ikke kan paaberaabes, at Kirkeritualet 25 Juli 1685 Kap. 6 Art. 1 omtaler den Straf: „levende at martres og deles," da der sammesteds ogsaa omtales Radbrækning, hvilken Straf dengang aldeles ikke fandt Sted, hvoraf sees, at Lovgiveren kun har omtalt Præstens Pligt ikke at forlade Forbryderen under Dødslidelserne for det Tilfælde, at en af de nævnte Straffe engang skulde blive bestemt. Den i Lovstedet fastsatte Straf bliver ikke, som Nogle have meent, at exekvere paa Forbryderens døde Legeme, hvis han ved Døden undgaaer Straffen i levende Live*). Naar Artiklen bestemmer, at Misdæderens Livsarvinger skulle miste deres Stand og Stamme, naar han er af Adel eller „høiere Stand," da sigte disse sidste Ord utvivl kun til den høiere Adel, eller Grever og Baroner, som i L. 1—2—12, sammenholdt med L. 1—2—11, og i L. 3—2—3, sammenholdt med L. 3—2—2, modsættes den egentlige eller ringere Adel. Dersom Nogen, som nød Embedsrang i en af de tre første Rangklasser, forbrød sig paa lige Maade, maatte hans Børn ogsaa miste den dem efter Bekjendtgjørelse 12 Aug. 1808 tilkommende Ret til adelige Privilegier. At en saadan Forbryders Livsarvinger ikke forbryde den Adelsværdighed eller de andre personlige Udmærkelser, som ikke fra ham ere nedarvede men af dem selv personligen erhvervede, kan neppe være tvivlsomt. Den i L. 6—4—1 foreskrevne Forbrydelse af Gods saavelsom Jords Fortabelse efter L. 1—24—12 bortfalde begge efter Fdn. 24 Septbr. 1824 §§ 1 og 5 (§ 53). Herved kan dog den i Grevernes Privilegier 25 Mai 1671 § 6 og Friherrernes af s. D. § 5 i Tilfælde af crimen læsæ majestatis fastsatte Forbrydelse af Lehnsgodserne, saaledes at disse gaae

---

*) Ørsted: A. f. Retsv. 5 D. S. 124.

over til en anden Linie, ikke antages at være ophævet. Rskr. 31 Oktbr. 1810 (K. T. f. 1840 S. 1190—1191) kan her erindres.

En Forbrydelse, der ogsaa synes at kunne henføres til egentligt Statsforræderi, er den i L. 6—4—3 omtalte. Det bestemmes her, at hvo der gjør noget Opror, samler eller hverver Folk, inden- eller udenlands, gjør Stempling, enten med Indlændiske eller Udlændiske, imod Kongen, eller Kongens offentlige Fiender enten med Raad eller Daad bistaaer, skal straffes paa den nysnævnte Maade efter L. 6—4—1. Om den Bistand, der ydes Kongens Fiender, skal nærmere blive handlet nedenfor (§ 79). Hvad Artiklens øvrige Indhold angaaer, da er det klart, at de Ord: „Hverver Folk" maae, ligesom Ordene: „Gjør Stempling," det er Sammensværgelse, sættes i Forbindelse med det Efterfølgende: „Imod Kongen," da Lovstedet ellers kom i Modsigelse med L. 6—4—7, der omtaler ulovlig Hvervning i Almindelighed, og naar dette maa antages om de Ord: „Hverver Folk," synes det ogsaa at maatte gjelde om de første Ord i Artiklen: „Gjør noget Opror", saaledes at ogsaa dette kun er at forstaae om Opror imod selve Kongen, hvilket bestyrkes ved Fdn. 27 Septbr. 1799 § 1, der ligeledes nævner: Opstand imod Kongen, hvorved dog er at mærke, at et saadant Opror ikke derfor nødvendigt behøver at tilsigte Kongens Detronisering, hvilken Forbrydelse kom til at høre ind under L. 6—4—2, hvorimod der maa sigtes til Opror imod Kongen eller Staten. Ved Kongeloven 14 Novbr. 1665 § 26 er det bestemt, at dersom Nogen, være sig hvem det være kunde, skulde understaae sig at udvirke eller forhverve Noget, som kunde i en eller anden Maade være Kongens absolute souveraine Enevoldsmagt til Afbræk og Forfang, skal Alt, hvad saaledes kan være tilsagt og erlanget, holdes for usagt og ugjort, og de, som sig Sligt forhvervet eller tilsneget have, straffes som de, der Majestæten beleidiget og imod Kongens Enevolds Herredømmes Hoihed groveligen sig forgrebet have. Ogsaa i dette Tilfælde existerer altsaa et egentligt Statsforræderi, som synes at

maatte straffes, ifølge Handlingens Beskaffenhed, enten efter L. 6—4—2 eller 3 eller Fdn. 27 Septbr. 1799 § 1 eller med en arbitrair Straf. Jvfr. L. 1—1—1, hvor det paalægges Enhver, under Livs, Blods, Æres og Godses Fortabelse, Kongens Enevoldsmagt og Arverettighed af yderste Formue at forsvare.

Paa Medvideren i disse Forbrydelser kommer L. 6—4—11 til Anvendelse, der bestemmer, at naar Nogen har Kundskab om saadanne Forseelser, nemlig alle de i L. 6—4—1 til 13 omtalte, og det ikke strax aabenbarer, skal han straffes som Medvider, endog han hverken i Raad eller Daad er med i Gjerningen, saasom Forseelsen er til, paa Ære eller Liv eller Gods (§ 53). Ved de Ord: „Saasom Forseelsen er til" kan forstaaes saavel den Forseelse, paa hvilken der er lagt Dølgsmaal, som ogsaa Medviderens egen Forseelse med saaledes at have fortiet en vis Forbrydelse, hvilken kan være forskjellig efter den større eller mindre Opfordring, som han, efter sin Stilling, kunde have til at aabenbare samme. Forsaavidt Straffen i nogle af Artiklerne i L. 6—4 ved nyere Anordninger er formildet, bliver naturligviis Medviderens Straf efter L. 6—4—11 derefter ligeledes at nedsætte, men den kan ikke af denne Grund aldeles bortfalde*).

Anm. Det rigtigste Skjelnemærke imellem Oprør og Opstand er udentvivl, at Oprør er en physisk Modsættelse mod den høieste Magt, som foretages af Flere efter foregaaende Forening, og Opstand en lige Modsættelse uden nogen foregaaende Forening. Begge Forbrydelser ville iøvrigt hos os blive straffede lige, nemlig enten efter L. 6—4—2 og 3 og Fdn. 27 Septb. 1799 § 1, eller efter de Lovbud, der sætte Straf for Modsættelse imod Statsembedsmændene (§ 74). Opløb er en blot Sammenstimling af Mennesker uden noget bestemt Øiemed, som ikke i sig er strafbar, men

*) Ørsted: A f. Retsv. 3 D. S. 258—259.

vel kan blive det, naar de Vedkommende ikke, efter foregaaende Opfordring, gaae fra hverandre, ligesom de i dette Tilfælde altid udsætte sig for at blive adsplittede ved den offentlige Myndighed, og skulde der da herunder blive viist nogen Modstand, gjøre de Vedkommende sig skyldige i egentlig Opstand. Plak. 30 Juli 1759 og 4 April 1793, Fdn. 5 Juli 1793 § 18, Bekjendtgjørelse 9 Aug. 1794, Fdn. om Opløb 28 Aug 1795 og Instrux af s. D. § 16, Bekjendtgjørelse 6 Septbr. 1819 og Plak. 7 Juni 1821. Jvfr. om Gadeuordener i Kjøbenhavn: Fdn. 22 Oktbr. 1701 Post 2 Kap. 3 §§ 3 og 4, Plak. 28 Febr. 1772, Rskr. 5 Juli 1775, Plak. 13 Novbr. 1810, 13 Septbr. 1815 og 11 Decbr. 1819. Plak. 30 Decbr. 1815 og 29 Decbr. 1818 om Nyaarsskyden. Jvfr. Plak. 24 Septbr. 1753 og 28 Aug. 1823 om Uordener i Skuespilhuset.

§ 72.

Ved *crimen læsæ majestatis* i egentlig Forstand forstaaes personlige Fornærmelser imod Statens Overhoved og hans Familie. Disse kunne atter udøves enten med Ord eller med Gjerning.

Om verbale Injurier handlede L. 6—4—1 og 9, af hvilke den første foreskrev den ovenfor (§ 71) nævnte kvalificerede Livsstraf for den, der lastede Kongen eller Dronningen til Beskæmmelse, og den sidste satte Straf paa Ære og Gods for den, der talte ilde om Kongens Regjering, uden at Saadant havde Udseende til Opsættelse imod Kongen, da i saa Fald ogsaa Livet skulde være forbrudt*). Disse Artikler, der, forsaavidt de begge omtale Kongen, som den, der lastes, udentvivl skjelne sig fra hinanden deri, at Injurierne i den første forudsættes stilede imod Kongen, som privat Mand,

*) Jvfr. Dom i J. T. 35 B. S. 142—148.

og i den sidste imod Kongen, som Regent, ere imidlertid forandrede ved Fdn. 27 Septbr. 1799 saaledes, at fornærmende Yttringer, som fremføres imod Kongen i Anledning af hans Regjerings Førelse, nu blive at straffe enten efter Fdns. § 2 eller § 7 (§ 73 Nr. 1 og 2), og Injurier imod Kongens private Charakteer efter Fdns. § 4. Ifølge dette sidste Lovbud, sammenholdt med Fdn. 30 Marts 1827 § 7, straffes den, der ved Trykken eller i Haandskrifter (Fdns. § 25) søger at udbrede beskæmmende eller fornærmende Rygter imod Kongens eller Dronningens eller de kongelige Prindsers og Prindsessers Personer, efter Forbrydelsens Grad, med Forbedringshuusstraf fra 1 til 8 Aar, eller, hvis han ikke forhen har været dømt for de i Fdn. 27 Septbr. 1799 § 2, 3, 4 og 5 omhandlede Misgjerninger, og Omstændighederne derhos klarligen vise, at Forbrydelsen ikke har sin Grund i bestemt Ondskab, men kun i Ubesindighed, saa at der er Grund til at haabe, at den Skyldige, ved større Modenhed eller Eftertanke, selv vil komme til at indsee sin Forvildelse, med Hensættelse i Statsfængsel paa Christiansøe eller paa et andet Sted, hvorhos han dog tillige fortaber Embede, Rang og al anden hæderlig Udmærkelse. At Injurien er indklædt i Allegori eller Ironi, fritager ikke for Straffen. Fdns. § 13. Oversættere og de, der udbrede Haandskrifter, hvori deslige strafværdige Yttringer ere fremsatte, ansees med lige Straf. Fdns. §§ 24 og 25. Da Forordningen bruger Udtrykkene: Beskæmmende eller fornærmende Rygter, synes det, at ikke alene egentlige ærerørige Yttringer (§ 211), men ogsaa utilbørlige Ord (§ 218), naar de fremføres imod nogen af de ovennævnte høie Personer, maae ansees med Straf efter dette Lovsted, og hvis dette antages, bliver der, i at vælge imellem Straffens Maximum og dens Minimum, at tage Hensyn deels til Injuriens Grad og deels til den beskyldte Persons Værdighed. Andre Lovkyndige antage derimod, at Lovbudet kun handler om Udbredelsen af egentligen ærerørige Beskyldninger imod de nævnte Personer, og at utilbørlige Udladelser om

samme ikke kunne ansees efter dette Lovsted, men, hvis de ere fremførte imod Kongen, i det høieste efter Fdns. § 7, og hvis de ere fremførte imod nogen af de øvrige ovennævnte Personer, efter Fdns. § 12, sidste Membrum*). — At det i intet Tilfælde kan tillades den Beskyldende at føre Beviis for Rigtigheden af sit Udsagn, er af sig selv klart. Hvad Kongen angaaer, da følger dette ligefrem deraf, at Kongen, som den høieste Magt i Staten, hverken i sine Regjeringshandlinger eller i sine Privathandlinger er Landets Domstole undergiven, og hvad det øvrige kongelige Huus angaaer, om hvem dette ikke ligefrem gjelder, da ere deels Injurier imod disse satte aldeles ved Siden af Injurier imod Kongen selv, og deels følger dette af Fdn. 27 Septbr. 1799 § 10, der, i at omtale den Beskyldendes Ret til at bevise sit Udsagns Rigtighed, udtrykkeligen indskrænker denne Ret til private Injuriesager, ligesom det ogsaa sees af Fdns. § 21, der erklærer disse Injurier ubetinget strafbare i Oversættelser, uden at Oversætteren høres med sin Hjemmel**). Naar Lovstedet omtaler Dronningen, som den Person, der er Gjenstand for Injurien, da kan dette ikke — som nogle Lovkyndige, paa Grund af at dette Ord forekommer i Enkelttallet, have meent — indskrænkes til alene at gjelde om den regjerende Dronning samt den regjerende Konges Gemalinde, men det maa, efter dets Almindelighed, gjelde om enhver Dronning, altsaa ogsaa om en ikkeregjerende Enkedronning***).

Ved kongelige Prindser og Prindsesser kunne neppe forstaaes Andre, end ægte Descendenter af Frederik den Tredie, da Prædikat af Kongelige kun synes at kunne tilkomme disse, hvilket og saavel Lovens 1—2—1 og Kongeloven 14 Novbr.

*) Ørsteds Skrift om Fdn. 27 Septbr. 1799 S. 200—201 og J. A. Nr. 10 S. 211.

**) Ørsted om Fdn. 27 Septbr. 1799 S. 201—203 og N. J. A. 8 B. S. 209—210.

***) Ørsted: Eunomia 3 D. S. 117—118.

1665 §§ 21 og 25 som L. 6—1—1 bestyrker. Injurier imod Prindser og Prindsesser, der enten ere besvogrede eller i fjernere Grader beslægtede med Kongehuset, kunne altsaa kun ansees efter Fdns. § 12. Derimod kan det naturligviis ikke fritage Injurianten for Straf efter Fdns. § 1, at en Prinds af det danske Kongehuus tillige er Fyrste i et fremmed Land. Paa den, der udbreder beskæmmende eller fornærmende Rygter imod afdøde Konger og Dronninger eller kongelige Prindser og Prindsesser, kan den ovennævnte Straf ikke anvendes, da Forordningens Ord tydeligt nok vise, at de nævnte Personer forudsættes at være levende, men da Injurier imod Afdøde dog vistnok bør straffes (§ 201), maa den, der tillægger de forberørte Afdøde vanærende Handlinger, ansees med en arbitrair Straf*), og det er derhos ikke lidet tvivlsomt, om det kan tilstedes Forfatteren at føre noget Beviis for den historiske Rigtighed af sit Udsagn, hvilket, idetmindste hvad de med Kongehuset nærmest forbundne afdøde Personer angaaer, synes at maatte benegtes. Andre Lovkyndige antage, at deslige Yttringer om afdøde Konger og Dronninger aldeles ikke kunne straffes**). Dersom Nogen laster saadanne af en afdød Konge givne Love eller gjorte Foranstaltninger, som endnu ere bestaaende, kommer den Vedkommende i dette Tilfælde til at henhøre under Bestemmelserne i Fdns. §§ 2 eller 7. At utrykte Injurier imod de i Fdns. § 1 nævnte Personer maae straffes i Analogi med den sammesteds foreskrevne Straf, dog som det synes noget mindre, kan ikke være tvivlsomt, da det Ærefornærmende i Yttringen baade efter Sagens Natur og efter den i Fdn. 27 Septbr. 1799 § 12 forkyndte Grundsætning kvalificeres derved, at

---

*) Dom i J. A. Nr. 5 S. 142—155.

**) Ørsted: Om Fdn. 27 Septbr. 1799 S. 206.

den ved Trykken udbredes (§ 71*). Forsaavidt den ærekrænkende Yttring fremføres imod Nogen af Kongehusets Medlemmer personligen, vil den, i Analogi af Lovbudene om Overfald (§ 196), ofte blive anseet med en høiere Straf end en trykt Injurie af samme Art. Iøvrigt kan her mærkes Rskr. 3 Juli 1705 og 13 Febr. 1733, hvorefter Øvrighed og Retsbetjente i Almindelighed ikke bør foretage Noget i Anledning af usømmelig Tale om Kongen, forinden Indberetning derom er skeet og Resolution falden, om Sag skal anlægges imod Vedkommende.

At L. 1—26—1, sidste Membrum, ogsaa nævner en Handling, som en Forbrydelse „imod Kongens høie Respekt", skal blive omtalt nedenfor (§ 101**). Efter Grundsætningen i dette Lovsted synes den, der ved falske Forestillinger maatte forlede Kongen til at foretage Handlinger, der vilde nedsætte Hans Majestæt i Folkets Agtelse, ogsaa at maatte straffes efter Analogien af Fdn. 27 Septbr. 1799 § 4.

Om Fornærmelser i Gjerning imod Kongen og Kongehusets Medlemmer handler L. 6—4—1, forsaavidt den foreskriver den ovenfor (§ 71) nævnte kvalificerede Livsstraf for den, der Kongens eller Dronningens eller deres Børns Liv eftertragter. At Ordet: „Dronningen" her ligesaavel som i Fdn. 27 Septbr. 1799 § 4 indbefatter enhversomhelst, regjerende eller ikkeregjerende, Dronning, følger af det ovenfor Bemærkede, og ved Udtrykket: „Deres Børn" maa forstaaes ikke blot deres fælles Børn men ogsaa deres Børn af foregaaende Ægteskab, saafremt disse have Arveret til Tronen. Heller ikke kan Ordet: „Børn" indskrænkes til alene at gjelde om Livsarvinger i første Grad, men derved betegnes alle Kongens og Dronningens ægte Descendenter, ja maaskee man endogsaa kunde antage, at herunder indbefattes alle Prindser og Prind-

*) Domme i J A. Nr. 11 S. 137—40 og Nr. 21 S. 82—84. Jvfr. Nr. 13 S. 93—94 Noten.

**) Ørsted: J. T. 5 B. 2 H. S. 25—26.

fesser af Blodet, eller alle Frederik den Tredies ægte Afkom. Reelle Injurier imod Kongen og Kongehusets Medlemmer, ved hvilke disses Liv ikke kunde udsættes for Fare, maae belægges med en arbitrair Straf, der, forsaavidt Injurierne vare udøvede imod Kongen selv, neppe vil kunne blive mindre end Livsstraf ifølge Analogien af L. 6—7—11, 12, 16 og 17, 6—9—7 og 8, L. 6—13—11, Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 21 (§ 196) og 11 April 1810 § 8 (§ 227). For lignende Fornærmelser imod andre Medlemmer af Kongehuset synes Straffen at maatte blive Fribedstab for flere Aar eller efter Omstændighederne paa Livstid. Saafremt Legemsfornærmelser maatte blive udøvede imod andre Prindser og Prindsesser, som, uden at være kongelige, vare enten fjernere beslægtede eller besvogrede med Kongehuset, synes ogsaa disse at burde belægges med en forhøiet Straf i Forhold til den for lignende Fornærmelser imod private Personer foreskrevne.

At ikke blot Landets egne Undersaatter men ogsaa Fremmede, som opholde sig her i Riget, kunne gjøre sig skyldige saavel i egentlig Majestætsforbrydelse som i Statsforræderi og andre egentlige Statsforbrydelser, er ovenfor bemærket (§ 20).

§ 73.

Af Forbrydelser, ved hvilke den høieste Statsstyrelse, som saadan, ligeledes paa en umiddelbar Maade fornærmes, blive følgende at mærke:

1) Dersom Nogen i et trykt Skrift laster, forhaaner eller søger at udbrede Had og Misnøie imod Rigets Konstitution eller imod Kongens Regjering enten i Almindelighed eller i enkelte Handlinger, straffes han med Forbedringshuusarbeide eller Statsfængsel fra 4 til 8 Aar. Fdn. 27 Septbr. 1799 § 2, sammenholdt med Fdn. 30 Marts 1827 § 7 (§ 72). Til nærmere Forstaaelse af dette Lovbud er der i Slutningen

af Fdn. 27 Septbr. 1799 tilføiet den Forklaring paa Ordet. Laste, at herved forstaaes: at tillægge en Person eller Ting en saadan Ufuldkommenhed, som ikke kan bestaae med dens Hensigt, hvorpaa som Exempel tilføies, at Statens Regjeringsform og den ved Landets Love beskyttede Religion saaledes lastes, naar disse tillægges saadanne Mangler, at Borgersamfundets Formaal (borgerlig Frihed, Sikkerhed og Almeenvel) ikke derved kunde opnaaes eller bestaae.

Fdn. 27 Septbr. 1799 § 2 taler iøvrigt kun om at laste Regjeringen i dens enkelte Handlinger, og ikke om at laste Regjeringens enkelte Handlinger, hvilket ingenlunde er det Samme. At laste Regjeringen i enkelte Handlinger skeer nemlig derved, at man paa Grund af enkelte Regjeringshandlinger erklærer Regjeringen i det Hele for uduelig til at opnaae dens Hovedøiemed, hvorimod man, ved at laste Regjeringens enkelte Handlinger, kun erklærer disse for uskikkede til Opnaaelsen af det med dem tilsigtede Øiemed, uden derfor at tillægge Regjeringen saadanne vedvarende Mangler, der stemple denne som uduelig. En saadan Dadel over enkelte Regjeringshandlinger kan vel, med Hensyn til Maaden, hvorpaa Yttringen er fremført, blive at straffe, men ikke efter Forordningens § 2, der, som anført, kun taler om det Tilfælde, hvor selve Regjeringen lastes, men i det høieste efter Forordningens § 7*). (See iøvrigt nedenfor Nr. 4).

2) I Fdn. 27 Septbr. 1799 § 7 har Hans Majestæt tilkjendegivet, at da han aldeles ikke vil, at redelige og oplyste Mænd skulle hindres fra med Frimodighed og Anstændighed offentligen at tilkjendegive deres Tanker, om hvad der, efter deres Indsigt, kunde bidrage til at fremme det almindelige Bedste, saa skal det eiheller være Nogen forbudt at yttre sin

*) Ørsted: Om Fdn. 27 Septbr 1799 S. 125—193. Jvfr. Domme i J. U. 2 Aarg. 235—243, jvfr. S. 560, 275—279, jvfr S. 559, 323—328, 345—352, 412—421, jvfr. S. 557—558, 443—448, jvfr. S. 560. Jvfr. Høiesteretsdomme af 11 Mai 1841.

Mening angaaende hvad han troer, der kunde være at forbedre eller rette i Landets Love, Anordninger og offentlige Indretninger, dog følger det af sig selv, at Forfatteren bør udtrykke sig med Beskedenhed og ei tilsidesætte den Ærbødighed, han, som Borger og Undersaat, er Regjeringen og Lovgivningen skyldig. Skulde Nogen forsee sig herimod, ved at skumle med Bitterhed over Regjeringen, eller ved at indklæde sine Anmærkninger over dens Foranstaltninger i utilbørlige og usømmelige Udtryk, men dog ikke i den Grad at han kunde ansees efter Forordningens § 2 (Nr. 1), da bør han dømmes til Fængsel paa Vand og Brød fra 4 til 14 Dage. Ved Udtrykket: at skumle med Bitterhed forstaaes udentvivl at bruge en saadan Tone, der udtrykker Uvillie imod Regjeringen, og ved utilbørlige og usømmelige Udtryk saadanne, som vise Ringeagt imod Samme *). (See iøvrigt nedenfor Nr. 4).

3) Dersom Nogen i et trykt Skrift laster eller forhaaner monarkisk Regjeringsform i Almindelighed, straffes han med Forbedringshuusarbeide eller, under de oven (§ 72) angivne Betingelser, med Statsfængsel fra 1 til 3 Aar efter Forseelsens større eller mindre Grad, og fortaber derhos Embede, Rang og al anden hæderlig Udmærkelse. Fdn. 27 Septbr. 1799 § 3 og 30 Marts 1827 § 7. At dette Lovbud ikke forhindrer Nogen i at anstille en Sammenligning imellem den monarkiske Regjeringsform og andre Regjeringsformer, til Fordeel for disse sidste, naar kun hiin derved ikke lastes eller forhaanes, er vel overflødigt at bemærke **). (Jvfr. efterfølgende Nr. 4).

4) Ved Plak. 1 Novbr. 1837 — der, som dens Præmisser og Stænderforhandlingerne ***) udvise, er udkommet,

*) Ørsted: Om Fdn. 27 Septbr. 1799 S. 212—250. Jvfr. Høiesteretsdom i J. A. Nr. 5. S. 142—155.

**) Ørsted: Om Fdn. 27 Septbr. 1799 S. 193—200. Jvfr. Domme i J. U. 1 Aarg. S. 647—653, jvfr. 2 Aarg. S. 399.

***) Roeskilde-Stænder-Tid. f. 1836 S. 1629—1712 og Nørre-Jyllands Stænder-Tid. f. 1836 2 Række S. 465—522.

uagtet den af Stænderne næsten eenstemmigen blev fraraadet — har Fdn. 27 Septbr. 1799 §§ 1, 2 og 7 faaet en betydelig Udvidelse, idet Forfattere nu ogsaa kunne blive straffede for blot uagtsomme Yttringer. Det er nemlig her bestemt, at dersom Nogen tiltales for, ved sine i et trykt Skrift eller Blad fremsatte Yttringer angaaende Rigets Forfatning eller dets Love eller Regjeringens Handlinger, at have overtraadt de lovbestemte Grændser for Trykkefriheden, og det befindes, at de paatalte Yttringer, efter den Mening, som de nærmest og naturligst frembyde, indeholde en Overtrædelse af Fdn. 27 Septbr. 1799 §§ 2, 3 eller 7, men Domstolene dog, imod Forfatterens Benægtelse og den af ham selv givne Forklaring over disse Yttringer, maatte finde det tvivlsomt, om de af ham ere brugte i foranførte Mening, medens det dog maa erkjendes, at han ialfald har gjort sig skyldig i uforsvarlig Tilsidesættelse af pligtskyldig Opmærksomhed, skal han ansees med Bøder fra 100 til 500 Rbd. Sølv *). Plakatens § 1. Naar en Forfatter findes skyldig i at have indklædt sine Anmærkninger over Rigets Forfatning, dets Love eller Regjeringens Handlinger i utilbørlige og usømmelige Udtryk, uden at han tillige har forseet sig imod Fdn. 27 Septbr. 1799 § 2, skulle Domstolene, under formildende Omstændigheder, være bemyndigede til, istedetfor den i Fdns. § 7 fastsatte Straf, at idømme ham simpelt Fængsel fra 1 til 3 Maaneder eller Bøder fra 100 til 500 Rbd. Sølv. Plakatens § 2 **). Om Censur-Virkningen i disse Tilfælde vil blive handlet strax nedenfor.

5) Dersom Nogen i trykte Skrifter udbreder løgnagtige Beretninger om nogen vigtig Deel af Statens Tilstand eller om Regjeringens Beslutninger og Foranstaltninger, straffes

---

*) Domme i J. U. 1 Aarg. S. 671—681 og 2 Aarg. S. 133—142, 169—176, 235—243, jvfr. S. 560, 275—279, jvfr. S. 559, 323—328, 345—352, 413—418, jvfr. S. 560, og S. 620 ff. Jvfr. Høiesteretsdomme af 11 Mai 1811.

**) Dom i J. U. 2 Aarg. S. 461—463.

han med Fængsel paa Vand og Brød i 2 Gange 5 Dage indtil 2 Aars Forbedringshuusarbeide i Forhold til den Skade eller Uleilighed, som den udspredte løgnagtige Efterretning kunde have tilsigtet, eller, efter dens Beskaffenhed, have forvoldet. Fdn. 27 Septbr. 1799 § 6, sammenholdt med Fdn. 12 Juni 1816 § 5 (§ 50). At Beretningen skal være forsætlig falsk, ligger tydeligt nok i Ordet: løgnagtig, ligesom det og sees af Fdns. § 21, hvori Fdns. § 6 ikke nævnes, hvilket viser, at Oversætteren af et saadant Skrift ikke straffes *).

6) Den, der opsætter sig eller raader Andre til at opsætte sig imod Kongens Befalinger eller Forordninger, naar de paa Tinge eller andensteds forkyndes, skal have forbrudt Ære og Liv. L. 6—4—13, sammenholdt med Fdn. 21 Septbr. 1821 § 1 (§ 53). Da denne Artikel ikke er nævnt i Præmisserne til Fdn. 27 Septbr. 1799 som et af de Lovsteder, der ved denne Anordning skulde formildes, kan den neppe antages at være undergaaet nogen Forandring ved bemeldte Forordning. Artiklen forudsætter dog udentvivl en høitidelig Kundgjørelse af de kongelige Befalinger, og Modsættelse af disse til andre Tider synes at maatte straffes arbitrairt. Dersom Nogen i trykte Skrifter raader til at modsætte sig Kongens Anordninger, hører dette Tilfælde ind under Fdn. 27 Septbr. 1799 § 1.

7) Naar Kongen udgiver nogen Befaling til En eller Anden, og han den ikke, saafremt det staaer i hans Magt, efterkommer, skal han af Generalfiskalen tiltales og enten miste sit Embede, eller, hvis han intet har, da straffes paa sin Formue efter Sagens Beskaffenhed. L. 1—1—6 og Mandat 24 Decbr. 1710. Den Embedsmand, der vel søger at iværksætte den til ham ergangne kongelige Befaling, men hertil vælger uhensigtsmæssige Midler, straffes arbitrairt**). Holder

*) Ørsted: Om Fdn. 27 Septbr. 1799 S. 251—270.

**) Dom i J. A. Nr. 19 S. 116—126.

Nogen sine underhavende Ryttere eller Soldater imod Kongens Willie, naar Kongen har befalet at aftakke dem, eller og vil ikke kvitere sit Embede og Bestilling, naar Kongen befaler det, straffes han paa sin Ære og med Tugthuusarbeide fra 1 til 3 Aar. L. 6—4—8, sammenholdt med Fdn. 21 Septbr. 1824 § 1 (§ 53). Jvfr. Krigs Art. Brev 9 Marts 1683 § 187.

8) Den, som tilegner sig en ham ikke tilkommende offentlig Egenskab, enten det er et egentligt kongeligt Embede eller et overordentligt kongeligt Ærinde eller anden Bestilling eller Ombud, for i saadan opdigtet Egenskab at udøve nogen Forretning, der har juridisk Virkning, eller at nyde en Rettighed eller Fordeel, hvortil samme vilde give ham Adkomst, straffes med offentligt Arbeide indtil 4 Aar, foruden med særskilt Straf for det Bedrageri eller den anden Forbrydelse, han maatte have udøvet eller tilsigtet*). Fdn. 11 April 1840 § 75. Herved er L. 6—18—8, der satte Livsstraf for at give sig ud for at være i nogen kongelig Bestilling og den øve, samt Fdn. 22 Oktbr. 1701 Post. 1 § 3, der udvidede dette til Politibetjente i Kjøbenhavn, som ikke have nogen kongelig Bestilling, hævede**).

Det synes rettest, i Forbindelse med de ovenfor omhand-

---

*) Ældre Domme i J. T. 9 B. 1 H. S. 181—185, 10 B. 1 H. S. 97—102 og 2 H. S. 202—207 samt 23 B. S. 28—31 og i Forsete for 1823 S. 131—142. Jvfr. Stampes Erklæringer 6 D. S. 214—239, hvori findes en udførlig Relation om et Fruentimmer, der havde udgivet sig for en naturlig Datter af Kong Christian den Sjette. Jvfr. ligeledes K. T. for 1820 S. 757—763.

**) Naar Fdn. 22 Oktbr. 1701 Post 1 § 3 bestemmer Straf efter L. 6—18—8 for de Politibetjente, der misbruge Polititegnet, kunde dette neppe komme til Anvendelse, uden hvor Betjenten havde været aldeles uberettiget til at handle.

lede Overtrædelser af Trykkefrihedsanordningen, her at omtale endeel Bestemmelser, der sigte til at forebygge deslige Overtrædelser, og som tildeels ere paabudne under Strafansvar. Det kan foreløbigen erindres, at der, efter Christian den Femtes Lov, existerede en almindelig Censur for alle Skrifter (2.2—21); at denne Tilstand vedvarede indtil Aaret 1770, da Rskr. 14 Septbr. 1770 ophævede al Censur og Skrifters foregaaende Approbation (nærmere bestemt ved Rskr. 7 Oktbr. 1771 og 20 Oktbr. 1773 samt Plak. 4 Decbr. 1790); at derefter under 27 Septbr. 1799 emanerede den bekjendte Forordning, der nærmere forklarer og bestemmer Trykkefrihedens Grændser (jvfr. kgl. Resol. 4 Oktbr. 1799, senere kundgjort ved Plak. 25 Febr. 1837); at der efter denne Anordning ingen Censur finder Sted for Forfattere i Almindelighed, hvorimod denne kun indtræder, efter Fdns. § 20, for domfældte Forfattere; at der imidlertid senere, ved Plak. 2 Oktbr. 1810, indskjærpet ved Kanc. Cirkl. 16 April 1836 (K. T. 1836 S. 251—253) er bestemt, at Ingen maa udgive noget Blad, hvori politiske Nyheder og Efterretninger meddeles, uden at have dertil erholdt et specielt Privilegium, der underkaster hele Bladets Indhold Censur (jvfr. Priv. af 12 Marts, 2 April og 9 Mai 1811); at ved Plak. 13 Mai 1814 alle Blade og Skrifter ere underkastede et foreløbigt Gjennemsyn af vedkommende Politimester; at det ved Rskr. 22 Septbr. 1835 er forbudt at meddele Noget i offentlige Blade om Stændernes Forhandlinger, som ikke forinden har været trykt i Stænder-Tidenden; og at endeligen Plak. 1 Novbr. 1837 yderligere har indskrænket Trykkefriheden i Danmark.*)

De Bestemmelser, paa hvilke her særligen skal gjøres opmærksom, ere følgende:

---

*) Lehmann: Bidrag til Bedømmelsen af vor nuværende Trykkefrihedstilstand. Jvfr. Roeskilde Stænder-Tidende for 1838 1 Række S. 695—708 og 958—963 og 2 Række S. 2801—2818 og for

a) Efter Fdn. 27 Septbr. 1799 § 25 er Straffen, saavel for Forfatteren som Sælgeren eller Uddeleren, den samme, naar Injurien er udbredt i Haandskrifter, der falholdes eller paa anden Maade uddeles.

b) Saafremt det Strafværdige eller Fornærmende i et Skrift er indklædt i Allegori eller Ironi, hvoraf dog Meningen og den onde Hensigt er umiskjendelig, skal Forfatteren dømmes skyldig til samme Straf, som om han havde udtrykt sig ligefrem og uden Forstillelse, men dersom det kan ansees tvivlsomt, om Meningen deraf er strafværdig eller fornærmelig, skal Dommeren, i at frikjende Forfatteren for Straf, foreholde ham hans Uforsigtighed i Domsslutningen og advare ham at bruge herefter bedre Overlæg i hvad han maatte skrive. Fdns. § 13. At dette endnu staaer ved Magt viser Plak. 1 Novbr. 1837 § 3.

c) Plak. 18 Oktbr. 1805, indskjærpet ved Kanc. Cirkl. 16 Novbr. 1830, forbyder i offentlige Tidender at indføre Rygter om almindelige eller offentlige Foranstaltninger eller om Borgernes huuslige Stilling og private Liv under en Mulkt fra 50 til 200 Rbd. eller anden Straf, forsaavidt Rygterne, efter deres Beskaffenhed, maatte kunne henføres under nogen af Bestemmelserne i Fdn. 27 Septbr. 1799. Jvfr. Bekjendtgjørelse 15 Septbr. 1810, Rskr. 26 Juli og Kanc. Cirkl. 28 Juli 1812 samt Kanc. Cirkl. 2 Mai 1815. Jvfr. ogsaa Anordning om Huustugten paa Island af 3 Juni 1746 § 27*).

1840 S. 962–998, 2552—2596, 3150—3167 og Petitionerne S. 107—111, samt Viberger Stænder-Tid. for 1840 S. 622–651, 1480–1522, 1629–1659 og Petitionerne S. 81–90.

*) Plak. 18 Oktbr. 1805 forbyder tillige al Udraaben og Syngen paa Gader med Viser, Bøger, Almanakker og Fortællinger under Straf af Fængsel paa Vand og Brød første Gang i 8 Dage og i Gjentagelsestilfælde i 3 Gange 5 Dage. Jvfr. Kanc. Skr.

d) Ingen maa udøve Bogtrykkerkunsten, uden dertil at have erholdt kongeligt Privilegium, som udfærdiges igjennem det danske Kancelli. Fdn. 27 Septbr. 1799 § 15.

e) Enhver, som lader trykke noget Skrift, lidet eller stort, skal paa Titelbladet nævne sig som Forfatter, ved sit fulde Navn, Embeds- eller anden Charakteer, eller Haandtering, samt om han selv eller hvilken Anden er Forlægger, saa skal og Stedet, hvor Skriftet er trykket, tilligemed Bogtrykkeren nævnes. Iøvrigt maa Intet trykkes uden hos de privilegerede Bogtrykkere. Dersom Nogen handler herimod, skal Skriftet konfiskeres, og saavel Forlæggeren som Bogtrykkeren dømmes til at bøde 200 Rbd. til Stedets Fattigvæsen, samt desforuden til lige Straf med Forfatteren, ifald Indholdet af det udgivne Skrift befindes at være strafværdigt. Fdns. § 16*). Oversætterens Navn skal, ligesom Forfatterens, anføres paa Titelbladet. Fdns. § 24.

f) Forlæggeren og Trykkeren af et Skrift skulle begge indestaae for, at den derpaa navngivne Forfatter er den sande, samt at han, dersom Skriftet paatales, er og forbliver tilstede, saa at han ved Lovmaal og Dom kan drages til Ansvar og Undgjeldelse for dets Indhold. Brister saadan Hjemmel dem, skulle de staae i Forfatterens Sted og dømmes til at lide den Straf, som vilde have ramt ham, ifald han havde været tilstede. Fdns. § 17.

g) Dersom Nogen er sat under Justitiens Tiltale formedelst Misbrug af Trykkefriheden, maa ingen Bogtrykker antage et Skrift fra ham til Trykning, saalænge han staaer

---

5 Jan. 1819. Den jydske Stænderforsamling har i 1840 andraget paa Ophævelsen af denne Plakat. Jydske Stænder-Tid. for 1840, Petitionerne S. 20—26. Jvfr. Domme i J. T. 36 B. S. 192—197 og 197—201 og 37 B. S. 257—63 og 317—51 og J. U. 2 Aarg. S. 312—17.

*) Dom i J. U. 2 A S. 539—45.

under offentlig Anklage, medmindre en bosiddende Borger giver sin skriftlige Erklæring, at ville indestaae for Skriftets Indhold. I Mangel af saadan Borgen skal Bogtrykkeren staae til Ansvar og dømmes, ligesom om han selv var Forfatter af Skriftet. Naar Justitsaktion anlægges imod Nogen for Misbrug af Trykken, skal Samme derfor strax bekjendtgjøres til Vedkommendes Efterretning i alle indenrigske Aviser fra den Øvrighed, som befaler Aktionen. Fdns. § 18. Jvfr. Kanc. Skr. 24 Aug. 1820.

h) I alle Journaler og periodiske Blade skulle ikke alene Forlæggeren og Bogtrykkeren, men tillige Forfatteren af hver Artikel, saavelsom Redakteuren, nævnes, hvilken Sidste skal staae til Ansvar lige med Forfatteren, for hvad der indføres i Journalen eller Bladet. I Aviser eller offentlige Tidender skal Redakteuren paa lige Maade nævnes, og være ansvarlig for Indholdet tilligemed Udgiveren. De, som forsee sig herimod, straffes efter Fdns. § 16. Fdns. § 19*). Ved kgl. Resol. 4 Marts 1814 er Kancelliet bemyndiget til, paa dets eget An- og Tilsvar, at meddele Udgivere af periodiske Skrifter, naar de ere Mænd af erkjendt Retskaffenhed og Ærekjærhed, Tilladelse til i det af dem udgivne Skrift at indføre andre Forfatteres Arbeider, uden at være pligtige til i Bladet selv at navngive disse, imod, i Tilfælde af Paatale for en saadan Artikel, at opgive og paavise Forfatteren, dog maa slig Tilladelse kun gjelde indtil videre og ikke gives Udgivere af Skrifter af politisk Indhold.

i) Efter Fdn. 27 Septbr. 1799 var enhver Forfatter, som var dømt for en Trykkefrihedsovertrædelse, underkastet en livsvarig Censur, og det hedder derom i denne Anordning, at Ingen maa, efterat han er bleven kjendt skyldig i Overtrædelse af denne Forordning, lade noget Skrift trykke, forinden Manuskriptet er blevet forevist Stedets

*) Domme i J. A. Nr. 5 S. 132—41, J. T. 37 B. S. 257—63 og J. U. 1 Aarg. S. 229—37.

Politimester, og af ham paategnet, at det maa trykkes, hvilken Paategning skal aftrykkes paa det første Blad. Dersom en Bogtrykker handler herimod, og trykker noget Skrift for en Forfatter, der saaledes er bleven dømt, uden at Manuskriptet findes paategnet af Politimesteren, da skal han have sit Privilegium forbrudt*), og desuden, ifald Indholdet er strafværdigt, dømmes til lige Straf med Forfatteren, og paa det at ingen Bogtrykker skal kunne undskylde sig med Uvidenhed i dette Tilfælde, befales, at enhver Ret, som dømmer Nogen enten til Straf eller Advarsel for Misbrug af Trykken, skal, paa den Skyldiges Bekostning, uopholdeligen lade Domsslutningen bekjendtgjøre i alle indenlandske Aviser**). Denne Virkning antages at indtræde umiddelbart efter Dommens Afsigelse, om denne end appelleres. Kanc. Skr. 8 Febr. 1827. Jvfr. Kanc. Skr. 27 Septbr. 1831***). Iøvrigt skal den Forfatter, paa hvilken foranførte Regel er anvendelig, være forbunden til at levere Politimesteren to Exemplarer af Manuskriptet, hvoraf denne beholder det ene, der bør være umakuleret og forsynet med Forfatterens Navn, til sin Sikkerhed, for at afværge, at ikke det af ham paategnede Exemplar skal kunne forfalskes ved Forandringer eller Tilsætninger. Fdns. § 20. I denne Bestemmelse om livsvarig Censur er imidlertid foregaaet en betydelig Forandring ved Plak. 1 Novbr. 1837 § 3. Naar en Forfatter nemlig kun dømmes efter denne Plakats § 1 eller til en af de i sammes § 2 hjemlede mildere Straffe for Overtrædelse af Fdn. 27 Septbr. 1799 § 7, eller ansees med Bøder efter samme Fdns. § 12 (§ 215), eller dømmes til Advarsel efter dens § 13, skal han, naar han ei forhen er befunden i nogen

*) Dom i J. A. Nr. 5 S. 132—41.

**) Jvfr. Kanc. Skr. 10 Jan. 1807, 13 Marts, 29 Mai, 9 Juni og 13 Novbr. 1832.

***) Dom i J. U. 2 Aarg. S. 539—45.

lige Forseelse, kun være Censur undergiven i en Tid fra 1 til 5 Aar, og naar han, efter engang at være dømt for nogen af bemeldte Forseelser, atter gjør sig skyldig i en af disse, fra 5 til 10 Aar. Derimod er Fdns. § 20 i sin hele Strækning anvendelig, naar Nogen tredie Gang findes skyldig i forommeldte Forseelser, som ogsaa naar han for en Trykkefrihedsovertrædelse dømmes til en høiere Straf end Bøder eller simpelt Fængsel efter Plak. 1 Novbr. 1837 § 2. Det skal i de ovennævnte Tilfælde i Dommen bestemmes, paa hvor lang Tid Forfatteren skal være Censur undergiven.

En saadan censurpligtig Forfatter kan neppe kaldes til Ansvar for Indholdet af det af ham udgivne Skrift, naar dette har passeret Politimesterens Censur, medmindre det Strafbare i samme beroer paa et urigtigt Faktums Anbringelse, som Censor ikke kan være pligtig til at undersøge, men som han maa forudsætte forholder sig rigtigt. Den, der nemlig saaledes er underkastet Øvrighedens Opsyn, ihenseende til hvad han kan faae udgivet i Trykken, synes efter Forholdets Natur at maatte være berettiget til at ansee den Tilladelse, denne meddeler ham til Trykningen, som tilstrækkelig Hjemmel for sig, for at intet Lovstridigt findes i Skriftet, og dersom dette alligevel maatte være Tilfældet, synes det ikke at kunne lægges ham tillast, naar det ikke, som meldt, maatte ligge i det anførte Faktums Urigtighed. Ligesom Sagens Natur saaledes tilsiger, at Staten ikke kan kalde en Forfatter til Ansvar, fordi han har ladet noget Lovstridigt trykke, naar Staten selv, igjennem vedkommende Politimester, har erklæret, at der intet Lovstridigt findes i samme, saaledes har L. 2—22—1 forudsat, som Noget der fulgte af sig selv, at Censur befrier en Forfatter for Ansvar, da denne Artikel kun vil, at den, der unddrager sig Censuren, skal straffes for Skriftets Ind-

holdt. Denne Mening er ogsaa antagen i Praxis*). I Instruxen af 25 April 1833 (K. T. f. 1833 S. 270—71, jvfr. Rskr. 4 Decbr. 1831) til de Embedsmænd, hvem Censuren og Tilsynet med trykte Skrifter og Blade er betroet, er det tilkjendegivet, at Censor, hvad de domfældte Forfattere, der staae under Censur, angaaer, ingenlunde er indskrænket til at udslette det, hvorom det med Vished kan forudsees, at det af Domstolene vil erkjendes for strafværdigt, men at han er berettiget og pligtig til at udslette Alt, hvad han selv finder at være utilborligt, baade som fornærmeligt eller skadeligt for det Offentlige og som krænkende for Private.

k) Naar et Skrift, formedelst dets strafværdige Indhold, paatales af Justitien, skal det være Pligt for Enhver, der har samme til Forhandling eller Uddeling, efter offentlig bekjendtgjort Advarsel, ufortøvet at aflevere til Stedets Politimester alle de Exemplarer deraf, som han har i sin Værge. Disse skulle forblive under Politimesterens Bevaring saalænge, indtil Sagen ved endelig Dom er afgjort, og dersom da Forfatteren vorder aldeles frikjendt, tilstilles de igjen Vedkommende; men i det modsatte Tilfælde foranstalter Politimesteren dem opbrændte. Skulde Nogen, efterat den offentlige Opfordring til at aflevere et saadant Skrift er skeet, desuagtet vedblive at uddele eller falholde det, eller have tilbageholdt Exemplarer deraf, da skal han derfor bøde 500 Rbd. til Stedets Fattigvæsen. Skeer det oftere, da bøder han dobbelt saa meget, og skal tillige, ifald han er Borger eller privilegeret Boghandler, have sit Borgerskab eller Privilegium forbrudt. Fdns. § 21.

---

*) Domme i J. A. Nr. 7 S. 95—100 og Nr. 10 S. 213—15. Jvfr. Ørsted: Om Fdn. 27 Septbr. 1799 S. 61—62, Supplementet 2 D. S. 270—71 Noten og J. A. Nr. 7 S. 95—100 og Nr. 10 S. 196—215.

l) Hvo, som forlægger, trykker, falholder eller uddeler noget Skrift, der ved Dom er kjendt strafværdigt, ansees efter Fdns. § 17. Fdns. § 22.

m) Dersom nogen dansk Undersaat lader udenlands trykke noget Skrift, hvis Indhold er strafværdigt ifølge Anordningen, da skal baade Forfatteren og den, der falholder eller uddeler et saadant Skrift i Kongens Riger og Lande, ansees med den samme Straf, som om det her i Landet var udgivet. Fdns. § 23.

n) Af alle Aviser, Journaler og periodiske Skrifter saavelsom af ethvert Skrift, som ei udgjør mere end 24 Ark, skal af Bogtrykkereren tilstilles Politimesteren*) et Exemplar, forend saadanne uddeles eller udsælges, og skal denne Regel gjelde, enten Skriftet udgives som heelt eller som en Deel af et større, i hvilket sidste Tilfælde de Dele, der stykkeviis udkomme, skulle sendes Politimesteren, naar hvert for sig ikke indeholder over 24 Ark. Efterlader nogen Bogtrykker dette, skal han bøde 100 Rbd. til de Fattige, hvilken Mulkt fordobles, saaofte Forseelsen gjentages. Fdns. § 26 og 27 **). Dette er senere nærmere bestemt saaledes, at intet Exemplar af deslige Blade og Skrifter under 24 Ark maa under fornævnte Straf uddeles eller udsælges, forend enten vedkommende Politimester har tilkjendegivet, at Gjennemsynet af samme har fundet Sted, eller og at der efter Indleveringen er forløbet en Tid af 24 Timer ihenseende til Blade, der ei overgaae et Ark, og en Tid af 4 Dage ihenseende til Skrifter af vidtløftigere Indhold. Plak. 13 Mai 1814. Uanseet den Forandring, der saaledes er skeet i Fdn. 27 Septbr. 1799, ansees dog Overtrædelser af

---

*) I Kjøbenhavn for Tiden En af Politirets-Assessorerne, jvfr. Plak. 4 April 1809 §10 og Instrux af s. D. § 33 samt kgl. Resol. 23 Mai 1829.

**) Jvfr. Domme i J. T. 30 B. S. 162—66 og 37 B. S. 317—54.

Trykkefrihedslovgivningen fuldbyrdede ved Skriftets Trykning, uden at dets Udbredelse gjøres fornøden*). Saafremt iøvrigt Politimesteren finder noget Strafværdigt eller Utilbørligt i et saadant Skrift, skal han strax forbyde Udsalget og tage alle trykte Exemplarer under Forsegling samt indsende Skriftet med sin Betænkning til Kancelliet, som uopholdeligen skal overveie og beslutte, om Salgets Standsning skal ophøre eller i modsat Fald foranstalte det videre Fornødne. Fdn. 27 Septbr. 1799 §§ 26 og 27. Jvfr. Plak. 25 Febr. 1837. Jvfr. Instruxen af 25 April 1833. Ved kgl. Resol. 6 Juni 1834, i Kanc. Cirkl. 10 s. M. (K. T. f. 1834 S. 487—88), er bestemt, at de Embedsmænd, hvem Tilsynet med trykte Skrifter er betroet, ikke bør indlade sig paa at gjennemgaae vedkommende Blad i Manuskript eller Korrektur, uden under den Betingelse, at Udgiveren eller Forfatteren underkaster sig at lade udgaae, hvad Embedsmanden finder ikke at kunne lade passere, uden at Udeladelsen betegnes enten ved et ledigt Rum eller paa anden Maade, da med Hensyn til alle Andre forholdes ligefrem efter Fdn. 27 Septbr. 1799 §§ 26 og 27 og Plak. 13 Mai 1814.

§ 74.

Ihenseende til Fornærmelser imod Statens Embedsmænd og Andre, der udføre offentlige Forretninger maa skjelnes imellem de Fornærmelser, der udøves ved personlige Angreb og Voldsgjerninger, og dem, der bestaae i verbale og symboliske Injurier. Hvad de første angaaer, da bortfalder, ifølge Fdn. 4 Oktbr. 1833 in fine, forsaavidt L. 6—4—15 og 16, og 6—4—17 i det Hele, ligesom og de flere indbyrdes forskjellige Straffebestemmelser,

*) Dom i J. T. 3 B. 1 H. S. 131—40, jvfr. 4 B. 2 H. S. 246. Jvfr. Maanedsskrift for Litteratur 11 B. S. 256—82 og 12 B. S. 56—86.

som i de tidligere Anordninger ere givne for Angreb paa dem, der udføre offentlige Forretninger, og blive deslige Angreb ansete med kvalificeret Straf, efter Handlingens forskjellige Beskaffenhed, de Personer, imod hvilke og de Steder, paa hvilke den er udøvet (Fdns. §§ 16—21), hvilket vi dog opsætte at omhandle til i Forbindelse med den hele Materie om Legemsbeskadigelser (§ 196). Hvad derimod de verbale Injurier og saadanne Æresfornærmelser angaaer, som ikke ere forbundne med noget legemligt Angreb, da bestaae forsaavidt L. 6—4—15 og 16 og de tidligere Anordninger, som herfor indeholde Straffebestemmelser, og man kan i saa Henseende skjelne imellem Fornærmelser, udøvede imod Embedsmænd, der have exekutiv Myndighed, imod Rettens Betjente, og imod geistlige Personer.

I. Fornærmelser imod Embedsmænd med exekutiv Myndighed. L. 6—4—15 bestemmer, at den, der overfalder Kongens høie Ministre og Raad i deres Embeder eller Bestillinger, skal straffes paa Liv, paa Ære og Gods, efter Gjerningens Beskaffenhed og dens Stand, som overfaldes. I at bestemme, hvilke Embedsmænd Prædikatet: „Høie" kan tilkomme, kan Analogien af Bekjendtgjørelsen 12 Aug. 1808 maaskee benyttes, saaledes at herunder kunne ansees indbefattede Embedsmænd i de tre første Klasser. Ved Raad forstaaes Medlemmer af Statsraadet. Dette Lovsted finder, som nys bemærket, nu kun Anvendelse, forsaavidt Overfaldet ikke bestaaer i et legemligt Angreb, da ellers Fdn. 4 Oktbr. 1833 §§ 16—20 er anvendelig, og det sees heraf, hvad der allerede efter Udtrykkene i L. 6—4—17 og Fdn. 30 Jan. 1793 § 9 ikke kunde være tvivlsomt, skjøndt ældre Jurister har været af anden Mening *), at Ordet: Overfalder ogsaa indbefatter verbale Injurier. Ihenseende til Straffen bør det mærkes,

*) Brorson: Fortolkning over Lovens 6 Bog S. 93—94. Jvfr. Ørsted i Minerva f. 1800 Aprilheftet S. 20—21 og J. A. Nr. 7 S. 45—47 Note.

at Lovstedet bestemmer, at den Skyldige skal „straffes paa Liv, paa Ære og Gods“, og ikke, som i L. 6—1—1 og 11, paa Liv eller Ære eller Gods, og paa Grund heraf maa det antages, at Lovstedet ikke frembyder et tredobbelt Alternativ af Straffe, men ikkun tilsteder Valget imellem Livsstraf og Straf paa Ære og Gods, eller nu Ære og Tugthuusarbeide fra 1 til 3 Aar, og vil Livsstraf nu, da Lovstedet er indskrænket til verbale Injurier, ingensinde herfor blive anvendt.

L. 6—1—16 fastsætter, at den, der overfalder sin af Kongen forordnede Øvrighed i deres Embede, skal straffes paa Ære eller Boeslod, altsaa nu med offentligt Arbeide fra 1 til 3 Aar (§ 53), efter Sagens Beskaffenhed. Jvfr. L. 6—21—7 og 8 (§§ 214 og 216). Ogsaa dette Lovsted er nu, efter Frdn. 4 Oktbr. 1833 in fine, ikke længer anvendeligt paa legemlige Angreb, men kun paa verbale Injurier imod Øvrigheden, og er det iøvrigt nærmere blevet bestemt ved følgende nyere Anordninger, der ligeledes nu kun komme til Anvendelse paa saadanne Foragtyttringer, som ikke ere ledsagede med personlige Angreb:

Frdn. 2 Aug. 1786 § 16 bestemmer Fæstnings- eller anden Straf for dem, der ved Inkvisitioner om ulovlig Brændeviinsbrænden samle sig for at hindre Forretningen eller true og overfalde Rettens Betjente — der her handle i Egenskab af Øvrighed — eller og Nogen af Inkvirenterne eller deres Følge.

Frdn. 5 Juli 1793 om Politiindretningen i Kjøbenhavn bestemmer i § 18, at den, der i Opløbstilfælde, naar Politiet søger at tilveiebringe Lydighed og Orden, modsætter sig samme eller forgriber sig paa Politiet, skal dømmes til Arbeide i Rasphuset eller Slaveriet fra 6 Maaneder til 6 Aar, hvilken Strafs Minimum dog nu bliver 6 Gange 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød (§ 50). Jvfr. Plak. om Politiassistenter 27 Decbr. 1815 § 8 og Instrux for Gadevægterne 31 Decbr. 1800 § 15. Skjøndt Frdn. 5 Juli 1793 § 18 kun er given for Kjøbenhavn, ansees dette Lovbud ana-

logisk anvendeligt udenfor samme *). Herfor taler ogsaa Plak. 28 Febr. 1817 § 5, der fastsætter, at Fornærmelser imod Kystpolitikommissairer skulle straffes som Fornærmelser imod Politiet i Almindelighed. Jvfr. Forbud af 29 April 1681. Derimod kan Lovstedet ikke komme til Anvendelse paa verbale Injurier imod Politibetjente, hvilken Forbrydelse maa ansees med en arbitrair Straf **).

Fdn. om Opløb i Kjøbenhavn af 28 Aug. 1795 fastsætter, at den, der i Opløbstilfælde forhaaner Magistraten eller Politimesteren i Kjøbenhavn eller bruger Trudsler imod dem, imedens de forrette deres Embede, skal straffes med Arbeide i Forbedringshuset, Slaveriet eller Rasphuset fra 2 til 6 Aar, og, hvis han forgriber sig paa deres Personer, med Fæstningsarbeide paa Livstid.

Fdn. 1 Febr. 1797 § 91 foreskriver, at den, der udskjelder Told- og Konsumtionsvæsenets Betjente eller tiltaler dem med grove Ord i deres Embedsforretninger eller i Anledning af samme, skal derfor bøde 20 Rbd. ***). Jvfr. Fdn. 12 Decbr. 1838 § 21, hvor Straffen herfor er Bøder fra 20 til 50 Rbd. eller Fængsel paa Vand og Brød fra 5 Dage til 6 Gange 5 Dage. Hindrer Nogen en saadan Betjent i hans Embedsforretning eller gjør ham Modstand eller truer ham med Vold eller paa anden Maade, er Straffen efter Fdn. 1 Febr. 1797 § 92 Bøder fra 20 til 100 Rbd. ****), og efter Fdn. 12 Decbr. 1838 § 21 Fængsel paa Vand og Brød idetmindste i 5 Dage indtil 1 Aars Forbedringshuusarbeide. Den, der i Toldsvigstilfælde fører Skydegevær eller

---

*) Domme i J. A. Nr. 11 S. 62—65, i Forsete for 1823 S. 262—70 og i J. T. 21 B. S. 183 85. Jvfr. Domme i J. U. 1 Aarg. S. 76—78, 338—39 og 663 og 2 Aarg. S. 532—34.

**) Domme i J. T. 4 B. 2 H. S. 206—9 og 6 B. 1 H. S. 54—58.

***) Domme i J. U. 1 Aarg. S. 22—23, 481—82, 781—86, 886—90.

****) Domme i J. T. 31 B. S. 91—99 og 31 B. S. 261—66 og S. 276—82.

andet morderiſk Vaaben med ſig, ſtraffes, efter Frn. 12 Decbr. 1838 § 23, ſkjøndt han ikke truer dermed eller bruger det, med Fængſel paa Vand og Brød indtil 4 Gange 5 Dage, hvilken Straf dog, naar det af Omſtændighederne fremgaaer, at Vaabenet ei er medtaget i lovſtridig Henſigt, kan nedſættes til Bøder fra 10 til 100 Rbd. *).

Den, ſom ved Ildebrandstilfælde i Kjøbenhavn med Magt modſætter ſig nogen Befalingshavende, ſtraffes med Fæſtningsarbeide eller Fængſel paa viſſe Aar eller Livstid, og bruger han Vaaben hertil, ſkal han have ſit Liv forbrudt. Frn. 1 Novbr. 1805 § 147 og Reglm. 1 Mai 1818 § 78, jvfr. § 86.

Tugt-, Rasp- og Forbedringshuusfanger i Kjøbenhavn, ſom udøve Fornærmelſer imod dem, der have i Stiftelſen at befale, ſtraffes efter Analogien af de Love, der hjemle offentlige Betjente en fortrinlig Sikkerhed under Udøvelſen af deres Kald. Plak. 31 Aug. 1813 § 9. Gjøre de ſig ſkyldige i ſaadanne Voldſomheder imod deres Foreſatte, ſom kunne medføre Livsfare for diſſe, bør de have Livet forbrudt, ſkjøndt Døden hverken foraarſages eller har været tilſigtet. Plaks. § 10. Ligeledes finder Livsſtraf Sted, naar flere Fanger have ſammenrottet ſig, for at udøve et voldeligt Angreb paa deres Foreſatte, ſkjøndt dette ikke kommer til Udøvelſe. Plaks. § 11, jvfr. § 14. Saafremt der ved en ſaadan Sammenrottelſe øves nogen Vold imod Stiftelſens Betjente eller Andre, der ville bringe Rolighed tilveie, eller imod Stiftelſens Bygninger og Redſkaber, ſkulle alle de, der paa nogenſomhelſt Maade heri have deeltaget, eller derunder viiſt ſig ulydige imod de Befalende, ikke blot ſtraffes paa Livet, men Hovedet derhos ſættes paa Stage og Kroppen lægges paa Steile og Hjul. Plak. 16 Juli 1817 § 1. De, der have været vidende om en ſaadan Sammenrottelſe og ikke angivet den, ſkulle miſte Livet.

*) Jvfr. tidligere Plak. 2 Marts 1785 og 23 Oktbr. 1812.

Plads. § 2. Denne Anordning antages ikke undergaaet nogen Forandring ved Fdn. 4 Oktbr. 1833 *).

Om Fornærmelser, udøvede imod Fattigvæsenets Betjente **) og imod dem, der have Opsigt med Sandflugten, vil blive handlet paa sit Sted ***).

II. Om Fornærmelser imod Rettens Betjente. L. 6—4—18 bestemmer, at den, der undsiger Dommeren eller truer ham med noget Gevær eller giver ham Ubekvemsord for Retten, skal bøde 40 Lod Sølv til Dommeren og have sin Boeslod til Kongen forbrudt (§ 53), og desuden være Mindremand, om Ordene ere Dommerens Ære og Lempe for nær (§ 213). L. 6—4—17, som satte Livsstraf for at overfalde Dommeren og andre Retsbetjente med Hug og Slag, naar de sidde Kongens Ret, er ophævet ved Fdn. 4 Oktbr. 1833. Begge de nævnte Lovsteder ere gjentagne ved Fdn. 30 Jan. 1793 § 9, der byder, at den, der under en Exekutions- eller Udpantnings-Forretning gjør sig skyldig i voldsom Modsættelse, Undsigelse, Trudsel med noget Gevær eller virkeligt Overfald med Hug og Slag, skal straffes med 40 Lod Sølvs Bøder, Boeslods Fortabelse eller, efter Om-

---

*) Domme i K. T. f. 1817 S. 553—58 og 755—82. Jvfr. Dom i K. T. f. 1815 S. 779—82, i K. T. f. 1818 S. 897—901 og i K. T. f. 1834 S. 161—73.

**) Dom i J. T. 22 B. 2 H. S. 183—85.

***) Arbitrair Straf af eet Aars Forbedringshuusarbeide anvendt paa en kongelig Kudsk, der voldelig havde overfaldet Vognmesteren. Dom i J. T. 21 B. S. 21—27. Jvfr. Dom i J. T. 25 B. S. 175—79. For Overfald mod en Skildvagt paa hans Post har Under- og Overretten i et enkelt Tilfælde anvendt eet Aars Forbedringshuus-arbeide, men Høiesteret forandret dette til Fængsel paa Vand og Brød i 6 Gange 5 Dage. Dom i J. T. 28 B. S. 107—9. For Fornærmelser imod en Vagtkommandeur er anvendt 8 Maaneders Forbedringshuusarbeide. Dom i J. T. 32 B. S. 1—6. Straf af offentligt Arbeide og Fængsel paa Vand og Brød for Fornærmelser og Voldsomheder mod et Vagtmandskab under et Opløb. Dom i J. T. 33 B. S. 45—49.

stændighederne, Æres og Livs Fortabelse. Om virkeligt Overfald gjelder nu Fdn. 4 Oktbr. 1833. Foruden de tvende ovennævnte Loovsteder indeholdt L. 1—19—9 og 1—21—29 Straf af 60 Lod Sølvs Bøder, og L. 1—21—19 Straf af Fredløshed for den, der i de der omhandlede Tilfælde viste Modstand mod Rettens Betjente. Disse Straffe ere imidlertid ophævede ved Fdn. 30 Marts 1827 § 1, der i deres Sted bestemmer Straffen til Fængsel paa Vand og Brød eller Hensættelse til Strafarbeide i en forholdsmæssig Tid, Alt med Hensyn til Analogien af de Anordninger, som ellers sætte Straf for Opsætsighed imod dem, der paa Kongens Vegne have Noget at befale, under Udøvelsen af den disse betroede Myndighed*). Da saaledes nu er sat en fælles Straf istedetfor de ved de ovennævnte Artikler foreskrevne forskjellige Straffe af 60 Lod Sølvs Bøder og Fredløshed, er det overflødigt at undersøge, hvori Forskjellen imellem L. 1—21—29 og 1—21—19 egentligen efter Loven bestod, hvilken dog nok, efter Loovstedernes Ord, rettest antoges at ligge deri, at den første Artikel handler om Modstand, som gjøres ved Exekution paa Gods, og den anden om lige Modstand under personlig Anholdelse. Den Tvivl, der forhen kunde være om, hvorledes de nysnævnte Loovsteder paa den ene Side skulde forenes med L. 6—4—17 og 18 paa den anden Side, er ligeledes, i Overensstemmelse med den af

---

*) En Person, der ikke havde grebet til Værge men kun ved gjenstridigt Forhold lagt Hindringer iveien for en Exekutionsforretning, ansect med en arbitrair Straf af 3 Dages Fængsel paa Vand og Brød. Dom i J. T. 20 B 1 H. S. 125—27. En Anden, der, under Trudsel af at gribe til Værge, havde modsat sig en Udpantningsforretning, straffet med 6 Dages lige Fængsel. Dom. i J. T. 24 B. 1 H. S. 117—19. Straf af 4 Dages lige Fængsel anvendt for Opsætsighed imod Auktionsretten. Dom i J. T. 33 B. S. 271—73. Mulkt anvendt for upassende Forhold imod en Sognefoged under en Udpantningsforretning. Domme i Bibl. f. d. Lovk. 2 B. S 531—34 og i J. T. 7 B. 1 H. S. 213—15

nogle [illegible] allerede forhen ansaaes [illegible]*), men nu kommer ved Frd. 30 Marts 1827 § 4 fastsat, at de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], men personlige Fornærmelser af det her omhandlede Slags ansees med [illegible] [illegible], [illegible] som [illegible] [illegible] Fornærmelser**), da Straffen er den samme, enten [illegible] [illegible] paa det selvanlige Sted eller ikke, efter L. 6—9—16 og Frd. 4 Decbr. 1833 § 13. Fornærmelser imellem med en Skibsfører eller Skibsmandskabet, naar, [illegible] [illegible] Handling efter sin Natur er en Mishandling, straffes efter L. 6—4—15 og ikke efter L. 6—4—16***).

III. Fornærmelser imod geistlige Embedsmænd straffes, naar de begaaes i personligt Overhør, efter Frd. 4 Decbr. 1833 § 15 (§ 1961), da L. 6—9—21 ved denne Anordning er ophævet, og naar de begaaes i [illegible] [illegible] imod en saadan Embedsmand under hans Embedsforretninger, efter Analogien af samme Lovsted ovenfor fortas****). Ligeledes maa alle Fornærmelser, som skeete mod Embedsmænd, ikke under deres Embedsforretning, men dog i Anledning af Samme, efter Sagens Natur og i Analogi af Frd. 1 Febr. 1797 § 91, 15 Febr. 1820 § 27 litr. b.

---

*) Ørsted: J. A. Nr. 11 S. 115 Anm.

**) Domme i J. A. Nr. 11 S. 112—15 og Nr. 20 S. 81—83, begge [illegible] i [illegible].

***) Ørsted: Haandbogen 1 B. S. 372. [illegible] Ord, [illegible] under en [illegible] med Undersøgerens Assistenter: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] efter L. 6—4—15, jvf. Frd. 30 Jan. 1798 § 9, men den [illegible] [illegible] efter L. 1—24—29 og 6—21—2. Dom i J. T. 18 B. 2 H. S. 322—25.

****) Her er i det Hele [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] en Præst under en Ligbegængelse, at en Gaardmand [illegible] [illegible] [illegible] med [illegible] [illegible]. Dom i J. T. 6 B. 1 H. S. 19—21.

Plak. 31 Aug. 1813 § 9 og Frn. 4 Oktbr. 1833 § 16, belægges med en analog Straf.

§ 75.

Naar nogen Uberettiget forfatter en Klage for en Anden, bør han, skjøndt han retteligen angiver sig som dens Forfatter og iøvrigt ingen Mislighed har begaaet, som kan paadrage større Straf, bøde 5 til 20 Rbd. til Fattigvæsenet. Frn. 15 Decbr. 1820 § 2, jvfr. Kanc. Skr. 17 April 1821. — Erklærer Nogen sig uretteligen for Forfatter af en Ansøgning eller Klage, bør han, ligesom enhver deri Medskyldig, bøde første Gang fra 20 til 100 Rbd., anden Gang fra 40 til 200 Rbd., og saa fremdeles stedse dobbelt. Hvis Nogen misbruger en Andens Navn ved, imod dennes Villie, at nævne ham som Forfatter, straffes han med Forbedringshuusarbeide fra 8 Maaneder til 3 Aar, medmindre Forbrydelsen er forbunden med saadanne Omstændigheder, at en høiere Straf efter Forordningen kan finde Sted. Frns. § 4*). Jvfr. nu Frn. 11 April 1840 § 62 (§ 267). Den, som ophidser og forleder Andre til aabenbare falske Klagemaal og løgnagtige Angivelser, straffes første Gang med Forbedringshuusarbeide fra 8 Maaneder til 2 Aar, anden Gang med lige Arbeide i 3 til 6 Aar og tredie Gang med Tugthuusarbeide paa Livstid, og er det en Prokurator eller anden Embedsmand, bør han, foruden den øvrige Straf, have sit Embede forbrudt. Frns. § 5. Hvis Nogen derimod blot lader sig bruge til at forfatte en Klage eller Angivelse, hvis Urigtighed er ham bekjendt, straffes han med Embedstab eller Bøder fra 100 til 500 Rbd. Indklædes Klagen i utilbørlige og usømmelige Udtryk, bødes fra 20 til 200 Rbd. Frns. § 6. Overbevises Nogen at have skrevet falske Navne under en Klage eller Angivelse, straffes han første Gang med Arbeide

*) Jvfr. Dom i J. T. 35 B. S. 171—75.

i Fæstningen eller Rasphuset fra 3 til 6 Aar og anden Gang med Fæstningsarbeide paa Livstid. Fdns. § 7. Jvfr. Fdn. 11 April 1840 § 62. Fdn. 15 Decbr. 1820 er udvidet til Færøerne ved Kanc. Skr. 21 Septbr. 1822 og til Vestindien ved Rskr. 30 Mai 1823. Jvfr. dog Kanc. Skr. 7 Juni 1823 Nr. 11. Fdns. § 2 gjelder iøvrigt ikke om Klager, som kun indgives til Øvrigheden, men blot om dem, der ere adresserede til Kongen eller de kongelige Kollegier*). Om de i den ældre Forordning om Memorialer og Supplikker af 20 Febr. 1717 indeholdte særlige Straffebestemmelser skulle ansees ophævede ved Fdn. 15 Decb. 1820, forsaavidt denne ikke har fastsat nogen Straf for visse der nævnte Forseelser, kan være noget tvivlsomt. En Supplikant, der ikke efter Advarsel afholder sig fra gjentagen Supplikation, kan navnligen vente at blive behandlet efter Fdn. 20 Febr. 1717, hvis § 1 bestemmer, at saadanne Personer skulle arresteres og føres til deres Hjemsted, for at slige urolige Hoveder efter Sagernes Beskaffenhed kunne holdes i Tomme. Jvfr. Rskr. 8 Marts 1726, som for slig Handling fastsætter en Mulkt fra 10 til 30 Rbd. Kanc. Skr. 27 Jan. 1824**).

Ellevte Kapitel.

Om Forbrydelser imod fremmede Stater.

§ 76.

Om Fornærmelser imod fremmede Regenter tales ikke i Christian den Femtes Lov. Derimod har Fdn. 27 Septbr.

*) Domme i J. T. 10 B. 1 H. S. 73—76 og 17 B. 2 H. S. 298—301.

**) Dom i J. T. 37 B. S. 251—53.

1799 § 8 fastsat, at dersom her i Riget noget Skrift vorder trykt, der fornærmer fremmede i Venskab med Kongen værende Magter, enten ved at laste og forhaane de regjerende Personer, eller, uden at nævne sin Hjemmel, at tillægge saadanne Regjeringer uretfærdige og skammelige Handlinger, da straffes den Skyldige med Fængsel paa Vand og Brød i 3 Gange 5 Dage (§ 50) indtil 3 Aars Forbedringshuusarbeide efter Fornærmelsens Grad. Dette Lovbud omtaler to forskjellige Maader at fornærme fremmede Regjeringer paa, nemlig enten ved at laste og forhaane dem, eller ved at tillægge dem uretfærdige og skammelige Handlinger. I første Tilfælde kunde, allerede efter Forordningen, intet Paaskud om Udsagnets Rigtighed fritage for Straf, hvorimod i sidste Tilfælde Forfatteren befriedes for Straf, naar han nævnte sin Hjemmel, for hvis Rigtighed Politimesteren, efter Resol. 4 Oktbr. 1799 § 5, der nu er kundgjort ved Plak. 25 Febr. 1837, var berettiget til at afæske ham Beviis og, indtil dette skete, standse Skriftets Udsalg. Som en Følge heraf kunde altsaa efter Forordningen Oversætteren hellerikke straffes for Oversættelser, som indeholdt deslige fornærmende Yttringer imod fremmede Magter. Fdns. § 21. Dette er imidlertid senere undergaaet Forandring. Ved Rskr. 10 og 13 Jan. 1807, indskjærpet ved Kanc. Cirkl. 16 Novbr. 1816, er det nemlig paalagt Øvrighederne at standse Forhandlingen og Uddelingen af enhver Tidende og ethvert periodisk Blad eller Skrift, der maatte indeholde nogen Beretning eller Udladelse, som er fornærmelig eller forhaanende for nogen fremmed Magt, Fyrste eller regjerende Person, uanseet at Vedkommende maatte paaskyde andre offentlige Blade eller Skrifter som sin Hjemmel for slige Artikler, uden at der dog tales om, at disse Vedkommende, i dette Fald, derfor kunde drages til Ansvar, og ved Plak. 10 Juni 1818 er det, til nærmere Bestemmelse af Fdn. 27 Septbr. 1799 § 8, fastsat, at den, der lader Noget trykke, som indeholder forhaanende eller utilbørlige Yttringer om frem-

mede, i Venskab med Kongen levende, Regenter, ikke skal kunne undskylde sig med den Omstændighed, at det Fornærmende er taget af et andet Skrift eller Blad, men at han, endskjøndt dette maatte være Tilfældet, ligefuldt skal drages til Ansvar og Undgjeldelse, som om han selv fra først af havde fremført hine fornærmelige Udladelser*). Da det nu hellerikke paa nogen anden Maade vil blive Forfatteren eller Udgiveren muligt at godtgjøre Rigtigheden af sit Udsagn, eftersom det hverken ved vort Lands Domstole eller ved Domstolene i den fornærmede Regents eget Land vil blive ham tilladt, at føre noget Beviis herfor, er det klart, at ingen exceptio veritatis i dette Tilfælde længer med Nytte kan fremsættes, og at Oversætteren altsaa nu ogsaa stedse vil blive at straffe efter Frns. § 8. Dette Lovsted omtaler iøvrigt kun Fornærmelser imod fremmede venskabelige — hvilket sidste Ord endogsaa ikke findes i Rskr. 10 og 13 Jan. 1807 — Magter og selve de regjerende Personer, hvorved kun kunne forstaaes de Personer, der umiddelbart deeltage i den høieste Magts Udøvelse, uden at det forresten kommer i Betragtning, om Regjeringen udøves af een Person alene eller, som i de Lande, hvor Forfatningen er republikansk, af flere Personer i Forening. Imidlertid synes saavel Analogien af denne Lovbestemmelse og af L. 6—1—15 (§ 77) som ogsaa folkeretlige Grundsætninger at tale for, at lignende Fornærmelser, som maatte blive udøvede imod andre Medlemmer af et fremmed venskabeligt Kongehuus, skjøndt disse ikke maatte have Deel i Regjeringen, f. Ex. imod Kronprætendenten i et fremmed Land, maae ansees med en høiere Straf end den for saadanne Yttringer imod Private foreskrevne. Forhaanende Yttringer imod afdøde

---

*) Den jydske Stænderforsamling har petitioneret om Ophævelsen af Plak. 10 Juni 1818. Jydske Stænder-Tid. f. 1840. Petitionerne S. 20—26.

fremmede Regenter synes, efter det oven Anførte (§ 72), at maatte straffes forholdsmæssigt mindre *).

Det er iøvrigt antaget, at Frdn. 27 Septbr. 1799 § 8 ikkun har Hensyn til de grove Injurier (§ 211), for hvilken Mening især kan anføres, at, under den modsatte Forudsætning, vilde den ringere Injurie, udøvet imod en fremmed Regent, blive straffet haardere, nemlig i det mindste med 3 Maaneders Forbedringshuusarbeide, end en lige Fornærmelse imod Landets egen Regent, der, efter Frdn. § 7, kan afsones med 4 og i det Høieste med 14 Dages Fængsel paa Vand og Brød, hvilket i Særdeleshed synes anomalist, naar man tager Hensyn til at den grovere Injurie imod Landets egen Regent, efter Frdn. § 2 og 4, netop straffes haardere end en lige Fornærmelse imod en fremmed Fyrste, efter Frdn. § 8. Nogle Lovkyndige have derfor villet, at utilbørlige Yttringer imod fremmede Regenter kun skulde straffes efter Frdn. § 12, hvorimod Høiesteret i et saadant Tilfælde har anvendt en arbitrair Straf af 14 Dages Fængsel paa Vand og Brød, uden tvivl i Analogi af Frdn. § 7**). Da iøvrigt Minimum af Straffen efter Frdn. § 8 nu er forandret til Fængsel paa Vand og Brød i 3 Gange 5 Dage, bliver Anomalien imellem Straffen efter Frdn. § 7 og § 8 ogsaa mindre, ligesom det ogsaa fortjener at mærkes, at Plak. 10 Juni 1818, der erklærer sig som en nærmere Bestemmelse af Frdn. § 8, ikke blot nævner forhaanende men ogsaa utilbørlige Yttringer om fremmede Regenter. Iøvrigt synes den i Frdn. 12 for meget grove trykte Injurier imod Private (§ 215) fastsatte Straf af Ærens Tab og 2 Aars Tugthuusarbeide næsten at være større (§ 62) end Maximum af Straffen efter Frdn. § 8, og der kunde altsaa, hvis en saadan ærerørig Beskyldning var gjort imod en fremmed Regent, være Anledning til

---

*) Ørsted: Om Frdn. 27 Septbr. 1799 S. 270—82.

**) Høiesteretsdom af 14 Jan. 1807 i J. A. Nr. 10 S. 213—215. Jvfr. Ørsted l. c. S. 210—13.

at nedlægge Paastand om Straf over den Skyldige efter førstnævnte Paragraph. For mundtlige æreforncærmende Yttringer om en fremmed Regent maa anvendes en arbitrair Straf i Analogi af Fdns. § 8, men naar disse Yttringer maatte være fremforte imod en fremmed Regent personligen, vilde Straffen herfor, saavelsom for reelle Injurier imod disse Personer, blive meget betydelig (§ 77).

§ 77.

L. 6—4—15 bestemmer, at den, der overfalder nogen fremmede Gesandter, eller Kongens høie Ministre eller Raad i deres Embede eller Bestillinger, straffes paa Liv, paa Ære og Gods, efter Gjerningens Beskaffenhed og dens Stand, som overfaldes, hvilket Lovbud, forsaavidt det handler om personligt Overfald, er forandret ved Fdn. 4 Oktbr. 1833 §§ 16—20.

Som Betingelse for Lovstedets Anvendelse udkræves der, at Nogen skal overfalde fremmede Gesandter. De tilføiede Ord: „i deres Embede eller Bestillinger" kunne, efter Ordforbindelsen, kun henføres til Kongens Ministre og Raad og ikke til de fremmede Gesandter, med Hensyn til hvilke de hellerikke vilde være passende, da disse altid ere i deres Funktion, og ikke til en Tid mere end til en anden kunne siges at øve deres Embede. Artiklen maa ansees anvendelig paa alle her ved Hoffet ansatte Gesandter, uden Hensyn til deres forskjellige Rang og Værdighed, saavelsom ogsaa paa de her ansatte Gesandter, naar de i Krigstilfælde forlade Riget. Selv paa gjennemreisende Gesandter ansees Lovstedet anvendeligt, skjøndt dette, med Hensyn til at ingen Kundgjørelse om disse Personers offentlige Charakteer og deres deri grundede juridiske Hellighed er gaaet iforveien, kunde være nogen Tvivl underkastet. At Paastud om Uvidenhed om Gesandtens Stand ikke i Reglen kan komme i Betragtning, da denne Uvidenhed ialfald maa ansees tilregnelig (§ 17), er ind-

lysende, hvilket ogsaa ved Domstolene er antaget *). Naar Nogen overfalder fiendtlige Parlementairer, synes Lovstedet, efter folkeretlige Grundsætninger, analogisk at kunne anvendes, hvorimod det ikke kan komme fremmede Konsuler tilgode. Rskr. 8 April 1771. Skjøndt L. 6—4—15 kun handler om Overfald paa Gesandtens egen Person, maa dog en lige Forbrydelse, naar den udøves imod hans Familie og øvrige Huuspersonale paa en saadan Maade, at Gesandten selv derved maa ansees fornærmet, belægges med en forholdsmæssig arbitrair Straf. Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 20 handler ogsaa om Overfald ikke blot paa de fremmede Gesandter, men og paa de til selve Gesandtskabet hørende Personer (§ 196)**). At den, der maatte blive overfaldet af en Gesandt, er berettiget til at udøve Nødværgesretten, uden at han derved gjør sig skyldig i den i L. 6—4—15 omhandlede Forbrydelse, følger af Sagens Natur (§ 19) og bestyrkes ved Analogien af Fdn. 21 Marts 1800 § 11 Nr. 6 in fine og Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 5 ***).

§ 78.

Af Brud paa traktatmæssige Forhold og andre beslægtede Forbrydelser nævnes her som de betydeligste:

---

*) Dom i J. A. Nr. 7 S. 45—49. Jvfr. lærde Efterretninger for 1793 S. 198.

**) Domstolene have saaledes i et enkelt Tilfælde anvendt Straf af Fængsel paa Vand og Brød paa den, der hos en Gesandt krænkede Huusfredens Hellighed. Dom i J. A. Nr. 3 S. 102—105. I et andet Tilfælde have Domstolene straffet en Person, der udviste upassende Opførsel ved at anholde en Gesandts Vogn og derunder brugte utilbørlige Udtryk, med 6 Maaneders Rasphuusarbeide. Dom i J. A. Nr. 7 S. 45—49.

***) Ørsted: Om Gesandternes Hellighed i Minerva for April 1800 S. 1—37.

1) Misbrug af algierske Sopasse. Denne Forbrydelse ansees efter Reglm. 1 Mai 1717 enten med Boder af 500 og 5000 Rbd., Reglms. §§ 6, 7 og 10, eller, hvis den bestaaer i Passets Forfalskning eller andet Misbrug af samme, hvorved Kongens Undersaatters Handel og Sofart til langtfraliggende Steder kunde sættes i Usikkerhed, med at den Skyldige straffes som en Landsforræder paa Liv, Ære og Gods, hvilken Straf Enhver, der direkte eller indirekte befordrer denne Forbrydelse, eller som overbevises derom at have været vidende og det ikke aabenbarer, skal være undergiven. Jvfr. Plak. 21 Jan. 1782.

2) Overtrædelser af Forordningen om Sopasvæsenet af 9 April 1810 straffes efter denne Fdns. § 18 saaledes, at enhver Reder eller Skipper, der i Et eller Andet handler imod Forordningens Bydende skal have forbrudt sit Borgerskab og Rettighed til fremdeles at udrede eller fore Skibe, samt desuden være Tiltale undergiven efter Loven, og efter befundne Omstændigheder straffes enten som Meeneder eller som kongelige Mandaters modtvillige Overtræder. (§ 13). Jvfr. Fdn. 15 April 1810 § 9. Forpligtelsen til at forsyne Skibene med kongelige Sopasse er iovrigt nu ophævet ved Plak. 1 April 1815 og 8 April 1825.

3) Overtrædelser af de enkelte Traktater straffes efter disses Bydende, om hvilket det Nærmere bliver at afhandle deels i Folkeretten og deels, hvad Handelstraktaterne angaaer, i Handelsretten eller paa andre passende Steder.

4) Om Forbrydelser, stridende imod Krigslovene*), handles i Krigsartikelsbrevene paa flere Steder, f. Ex. i Krigs-Art. Brev 9 Marts 1683 §§ 106 og 116—120 ff., og 8 Jan. 1752 §§ 626, hvilket imidlertid henhorer at afhandle i Krigsretten. I civile Love omtales denne Forbrydelse ikke, men det er klart, at den, naar den blev begaaet af civile

---

*) Jvfr. Ørsted i N. J. A. 21 B. S. 67—76.

Personer, maatte ansees med en alvorlig Straf i Forhold til den, der er foreskrevet for Militaire i et lige Tilfælde. Jvfr. Fdn. om Insolentiers Afskaffelse ved Hverving af 18 Decbr. 1688.

Tolvte Kapitel.

Forbrydelser med Hensyn til Landets Forsvarsvæsen.

§ 79.

Den groveste Forbrydelse med Hensyn til Landets Forsvarsvæsen er den at understøtte fiendtlige Foretagender. Herom handles i L. 6—4—3 og 6. Den første Artikel bestemmer nemlig, at den, som bistaaer Kongens offentlige Fiender enten med Raad eller Daad, skal straffes efter L. 6—4—1 (§ 71), hvorimod den anden fastsætter, at hvo, som i Feidetid unødt og utvungen tager Tjeneste hos Fienden og tjener imod Kongen eller giver Fienden Anslag eller forraader Kongens Undersaatter deres Gods og Formue, skal have forbrudt sit Liv og Boeslod, hvilken sidste Straf nu bortfalder (§ 53). Hvori Forskjellen egentligen ligger imellem disse to Lovsteder, forsaavidt den sidste tillige omtaler at give Fienden Anslag og altsaa bistaae ham, er ikke saa let at bestemme, men da Straffen er meget mindre efter denne Artikel end efter L. 6—4—3, maa Forbrydelsen upaatvivleligen ogsaa være mindre, og kan man da maaskee med Nogle antage, at ved de Anslag, her omtales, nærmest sigtes til L. 5—3—35, hvor netop dette Udtryk forekommer. Enhver væsentlig Bistand, som ydes Landets Fiender, maa derimod straffes efter L. 6—4—3*).

*) Paa en Person, der i Drukkenskab havde ladet sig hverve til fiendtlig Tjeneste og derefter tjent Fienden, skjøndt ei direkte imod Fædrenelandet, have Domstolene anvendt en arbitrair Straf af 2 Maaneders Forbedringshuusarbeide. Dom i N. J. A. 3 B. S. 120—123.

L. 6—4—6 handler iøvrigt kun om den, som i Feidetid tager Tjeneste hos Fienden. Dersom Nogen i Fredstid gaaer i fremmed Tjeneste, men siden, naar der opkommer Krig imellem denne Stat og Fædrelandet, vedbliver at tjene imod dette, da har Patent 21 Mai 1726 fastsat, at enhversomhelst af Kongens Vasaller og Undersaatter, der i saadant Tilfælde sin Pligt og Troskab aldeles tilsidesætter og Kaarden imod Kongen drager, skal efter Sagens Beskaffenhed straffes paa Liv, Ære, Gods og Blod. Dette Patent have vel nogle Lovkyndige anseet som blot temporairt, og altsaa nu ugjeldende*), men da der ikke er Noget i samme, som viser, at det indskrænker sig til nogen vis Tid, og det aldrig udtrykkeligen er tilbagekaldt, er denne Mening neppe antagelig. Derimod bør det ikke oversees, at Patentet forudsætter, at den Skyldige endnu stedse er Kongens Vasal og Undersaat, der kun staaer i en fremmed Magts Tjeneste, og det kan derfor vistnok ikke anvendes paa den Danske, der aldeles har udløst sig af sit undersaatlige Forhold, og maaskee for mange Aar siden nedsat sig som Borger i en fremmed Stat. Ihenseende til Militaire mærkes Krigs-Art. Brev 9 Marts 1683 §§ 65 og 71, jvfr. §§ 53, 57 og 58, og Krigs-Art. Brev 8 Jan. 1752 §§ 566 og 567, jvfr. § 553. Naar Nogen gaaer en her i Landet værende fiendtlig Magt tilhaande, men ikke for paa nogen Maade at understøtte samme, men kun for at afværge større Ulykker fra sine Medundersaatter, f. Ex. ved at fordele og foranstalte indkrævede de af Fienden paabudne Kontributioner, er denne Handling ikke strafbar**).

At staae i Brevvexling og Samfvem med en fiendtlig

*) Brorson: Over Lovens 6 Bog S. 83.

**) Dom i J. A. Nr. 19 S. 50—77. Derimod have Domstolene anseet en Godseier med Pengestraf af 1000 Rbd., fordi han benyttede sig af en fiendtlig Magt her i Landet for at udøve en Myndighed over sine Bønder, der var større end den, Lovene hjemlede ham. Dom i J. A. Nr. 17 S. 107—114.

Magts Undersaatter, maa udentvivl, om end intet særligt Forbud derimod er udkommet, ansees strafbart, hvilket ogsaa er antaget ved Domstolene, der i saadanne Tilfælde have anvendt Boder af 1000 Rbd. *). De i Fdn. 9 Septbr. og 30 Oktb. 1807 senest indeholdte Forbud imod slig Kommunikation med Fienden ere hævede ved Plak. 4 Marts 1814. Om Militaire gjelde de nysanførte Paragrapher i Krigsartikelsbrevene.

Anm. Plak. 13 Oktbr. 1824 § 4 om Straf for at overtræde Bestemmelserne om Bygningsarbeide indenfor Demarkationslinien ved Kjøbenhavn, kan her og mærkes.

§ 80.

Om ulovlig Hverving handler L. 6—4—3 og 7, af hvilke den første straffer Hverving imod Kongen med den i L. 6—4—1 bestemte Straf (§ 71), og den sidste Hverving i Almindelighed med Tabet af Livet og hvad man har med at fare. Jvfr. Forbud 10 Oktbr. 1701 og Fdn. 1 Febr. 1770 § 20, sammenholdt med Fdn. 8 Jan. 1802 § 65. Nu er Straffen for denne Forbrydelse nærmere bestemt ved Fdn. 9 Juni 1819, der er udvidet til Vestindien ved Rskr. 30 Mai 1823. Efter denne Forordning — der efter sine almindelige Udtryk maa ansees anvendelig paa ulovlig Hverving saavel til Sø- som Land-Krigstjenesten — skjelnes imellem to Hovedtilfælde, nemlig om Hvervingen er skeet i Fredstid eller i Krigstid, og i sidste Fald atter, om Hvervingen er skeet til den fiendtlige Krigstjeneste, eller ikke.

Den, som i Fredstid uden Tilladelse foretager nogen Hverving her i Riget for fremmed Krigstjeneste eller

---

*) Domme i J. A. Nr. 16 S. 45—53 og 54—59 og N. J. A. 1 B. S. 201—210. Jvfr. Domme i N. J. A. 6 B. S. 72—77 og 7 B. S. 4—11.

skaffer fremmede Hververe Rekruter herfra, straffes med Tugt- eller Forbedringshuusarbeide eller Fæstningsarrest i strengeste Grad (§ 50) fra 3, eller, hvis det er en Udlænding og Omstændighederne særdeles tale for ham, fra 2 til 8 Aar. Udlændingen skal derhos efter udstaaet Straf forviises Landet for bestandigt, med Betydning at han, hvis han indfinder sig her paany, vil blive straffet med Frihedsstraf for Livstid, hvilken Forviisning ikke er bortfalden ved Fdn. 30 Marts 1827 (§ 19). Fdns. § 1. Denne Straf anvendes, enten det er Indlændinge eller Udlændinge der her i Landet hverves, og der tages intet Hensyn til den Hververen af nogen fremmed Øvrighed muligen dertil meddeelte Autorisation. Fdns. § 2. Den, som af en slig uberettiget Hverver lader sig antage til fremmed Krigstjeneste, straffes med Fængsel paa Vand og Brød i nogle Gange 5 Dage (§ 50 Nr. 11 Lttr. a) eller og med Forbedrings- eller Tugthuusarbeide eller Fæstningsarrest indtil 3 Aar. Fdns. § 3. Hvervingen er at ansee som fuldført, saasnart Nogen er antagen til fremmed Krigstjeneste, og det er ikke hertil fornødent, at han allerede skal være bragt ud af Landet eller være paa Reisen ud af samme, eiheller at han skal have modtaget Haandpenge, Mundering eller Lønning. Det blotte Forsøg paa utilladelig Hverving saavelsom Deeltagelse i denne Forbrydelse ansees med en forholdsmæssig ringere Straf end den, der anvendes paa Hovedmanden. Fdns. § 4.

Saafremt den utilladelige Hverving er udøvet paa en Tid, da Landet er indviklet i Krig, men dog ikke til fiendtlig Krigstjeneste, bliver saavel Hververen som den Hvervede at ansee med Strafarbeide i 8, 10 til 12 Aar eller, efter Omstændighederne, paa Livstid. Fdns. § 5. Har Hverving fundet Sted til fiendtlig Krigstjeneste, bliver saadant Forræderi at straffe efter Loven, ved hvilket Udtryk, hvad Hververen angaaer, maa sigtes ikke til L. 6—1—7 men til L. 6—1—3, under hvilket Lovsted Forbrydelsen aldeles henhører, da Hvervingen her er skeet imod Kongen, og hvorefter

altsaa Straffen bliver den i L. 6—1—1 fastsatte (§ 71), hvorimod den Hvervede maa ansees efter L. 6—1—6 (§ 79). Fdns. § 5. At ogsaa i disse tvende Tilfælde Attentatet maa belægges med en forholdsmæssig ringere Straf, skjøndt Forordningens § 4 nærmest sigter til den i Forordningens § 1 omhandlede ulovlige Hverving, kan ikke være Tvivl underkastet.

Som en beslægtet Forbrydelse kan mærkes L. 6—4—1, hvorefter den, som opbyder enten Landmilitien eller andre Kongens Ryttere eller Fodfolk uden Kongens Befaling, skal straffes, efter Gjerningens Beskaffenhed, paa Ære, eller Liv, eller med Tugt- eller Forbedringshuusarbeide fra 1 til 3 Aar (§ 53).

Anm. Straffen for at borthjelpe Deserteurer er bestemt i Mandat 31 Oktbr. 1740, og for selve Deserteuren i Fdn. 16 Novbr. 1763. Jvfr. Plak. 4 Mai 1744*). Straffen for at hverve preussiske, mecklenborg-strelitzske og mecklenborg-schwerinske samt hamborgske Undersaatter eller understøtte deres Desertion, indeholdes i Plak. 24 Marts 1821, 28 Jan., 29 Marts og 4 Oktbr. 1823. Jvfr. den almindelige Plak. 12 April 1831, der er udvidet til Vestindien og Færøerne (K. T. f. 1834 S. 842 og 869).

§ 81.

At Straffebestemmelser for Forbrydelser, som bestaae i at unddrage sig Værnepligten, og andre dermed beslægtede Misgjerninger, kunne ved Landetaten mærkes følgende**).

1) Da en Soldat i Mynstringstiden og saalænge han

---

*) Domme i J. M. T. f. 1802, 12 H. S. 477—480 og i J. A. Nr. 15 S. 118.

**) Mandix's Landværnsret 1 D. 2 Udg. S. 144—146 Jvfr. Tillægget S. 48—49.

staaer under Gevær, efter Fdn. 14 Septbr. 1771 § 36, forterer under Krigsartiklerne, straffes han, naar han i denne Tid undviger, som Deserteur efter Krigslovene og Plak. 16 Novbr. 1763.

2) Den, som af Feighed eller Forsæt lemlæster sig selv for at undgaae Krigstjenesten, straffes med sex Aars Fæstningsarbeide. Fdn. 20 Juni 1788 § 18*).

3) De Landlægds-Reserver, som tage Ophold enten i et fremmed Amt eller i nogen Kjøbstad, uden at forsyne sig med Amtspas, straffes med Fængsel paa Vand og Brød indtil 8 Dage eller, hvis Forseelsen ikke er grundet i Forsæt til at unddrage sig Værnepligten, med en Mulkt fra 5 til 10 Rbd. Fdn. 22 Marts 1793 § 6 og Plak. 24 Febr. 1826. Jvfr. Fdn. 15 Febr. 1808 § 20 og Plak. 9 Novbr. 1815. Forsømmelse af Amtspassets aarlige Fornyelse eller Foreviisning straffes med en Mulkt af 5 Rbd., som i Gjentagelsestilfælde fordobles. Plak. 6 Aug. 1817. Jvfr. Kanc. Cirkl. 19 Jan. og Kanc. Skr. 30 Jan. 1830. Den, der flytter fra et Lægd til et andet i Amtsdistriktet, uden at iagttage det Befalede, straffes med en Mulkt af 1 Rbd. Fdn. 22 Marts 1793 § 5 og Kanc. Skr. 24 Febr. 1827. Jvfr. Kanc. Skr. 12 Juli 1794. Jvfr. ligeledes Plak. 31 Decbr. 1821.

4) Den Soldat, som modvilligen udebliver fra Regimentssamlingerne, skal, efter Plak. 20 Oktbr. 1818, som ophæver Plak. 5 Novbr. 1777, stilles for Krigsret og straffes som for Desertion. Jvfr. Plak. 15 Oktbr. 1830 § 4. Forstærkningsbataillonernes Mandskab, som uden Aarsag udebliver fra Mynstringen, straffes fra 2 til 5 Rbd., og den Husbonde, som holder sin Karl tilbage, fra 2 til 10 Rbd., hvilken Mulkt i Gjentagelsestilfælde fordobles. Kgl. Resol. 30 Oktb. 1816 i Kanc. Cirkl. 8 Novbr. 1816.

*) Paa den, der i et saadant Tilfælde havde fuldbyrdet Lemlæstelsen, have Domstolene anvendt Fængselsstraf paa Vand og Brød i 6 Gange 5 Dage. Dom i Forsete for 1823 S. 36—38.

5) Den Embedsmand, som direkte eller indirekte fordrer eller modtager Noget af en Bondekarl, for at befrie ham for Krigstjenesten, skal have sit Embede forbrudt, ansees uværdig til videre kongelig Tjeneste, og bøde tredobbelt saameget, som han har modtaget. Fdn. 11 Septbr. 1771 § 11. Den for Proprietairerne og deres Betjente for denne Forbrydelse i samme Forordning fastsatte Straf antages bortfalden ved Fdn. 20 Juni 1788*).

6) De Øvrigheds personer, som ikke behørigen virkede til at faae undvigte Indrullerede paagrebne, og vedkommende Proprietair, som ikke vilde være behjelpelig til disses Paagribelse, skulde, efter Fdn. 11 Septbr. 1747 § 40, skaffe en anden tjenstdygtig Karl istedetfor den bortrømte og bøde 50 Rbd. Nu synes hele Straffen blot at være en Mulkt af den nævnte Størrelse. Fdn. 20 Juni 1788 § 9. Jvfr. Fdn. 11 Sept. 1771 § 41 og Fdn. 8 Jan. 1802 § 65**). Efter Fdn. 11 Septbr. 1771 § 41 skulde den, der husede eller hælede en undvigt Karl, straffes med en Mulkt af 10 Rbd., men denne Straf kan nu neppe anvendes, uden hvor den Undvigte er efterlyst som Rømningsmand, da ellers Straffen maa blive efter Fdn. 22 Marts 1793 § 7, hvorefter den, der tager Indrullerede fra et fremmed Amt i Tjeneste, uden at de ere forsynede med Amtspas, skal bøde en Mulkt af 4 Rbd. Jvfr. Kanc. Skr. 30 Decbr. 1823. Jvfr. ligeledes Fdn. 7 Mai 1790, indskjærpet ved Plak. 31 Mai 1803 § 4 og Kanc. Cirkl. 1 Mai og 8 Juni 1819.

7) Den Lægdsmand, som for Sessionerne lægger Dølgsmaal paa nogen Karl, straffes med Fængsel paa Vand og Brød i 14 Dage. Fdn. 20 Juni 1788 § 8. Uordener i Lægdsrullerne straffes, hvis de grunde sig i Svig, for Lægdsforstanderen med en Mulkt af 100 Rbd. og for Lægdsmanden

---

*) Mandix's Landvæsensret 2 Udg. 1 D. S. 143.

**) Mandix's Landvæsensret 2 Udg. 1 D. S. 167. Jvfr. Dom i J. M. T. f. 1803 2 B. 10 H. S. 330—331.

med 11 Dages Fængsel paa Vand og Brød, og, hvis de grunde sig i forsætlig Efterladenhed, for Lægdsforstanderen med en Mulkt fra 10 til 50 Rbd. og for Lægdsmanden med Fængsel paa Vand og Brød fra 2 til 8 Dage. Fdn. 20 Juni 1788 § 12*). Jvfr. Kanc. Cirkl. 24 Oktbr. 1812 § 7, Plak. 15 Oktb. 1830 § 3 Littr. a, Fdn. 20 Juni 1788 § 9 og Kanc. Skr. 8 Mai 1830.

8) Den Lægdsforstander, som ikke til rette Tid indsender Lægdssedlerne og Af- og Tilgangs-Listerne eller besvarer de ham tilstillede Notater, straffes med en Mulkt fra 2 til 10 Rbd. Plak. 21 Novbr. 1797. Jvfr. Kanc. Cirkl. 3 Marts 1798. Jvfr. ligeledes Fdn. 22 Marts 1793 § 1.

9) Alle Embedsmænd og Enhver, som har nogen offentlig Forretning i Anledning af Udskrivningsvæsenet og deres Fuldmægtige, er det forbudt at afgive sig med at leie Nogen til at indtræde i en Andens Forpligtelser ved Land- eller Sø-Krigstjenesten. Forseer Nogen sig herimod, maa han vente sig Tabet af Kongens Hyldest og Naade, ligesom han og vil vorde anseet med Embeds- eller Bestillings-Forliis eller anden Straf efter Omstændighederne. Plak. 10 Marts 1813.

10) Det tjenstpligtige Mandskab, som tiltræder Gaarde eller Huse i Fæste, skal ufortøvet anmelde og legitimere Saadant for vedkommende Præst og Lægdsforstander, under en Mulkt til Landmilicesessionen, for Gaardmændene fra 2 til 10 Rbd. og for Huusmændene fra 1 til 5 Rbd. En lige Mulkt skulle de Gaard- og Huus-Mænd erlægge, som udeblive fra Sessionen, naar de ere indkaldte for at producere deres Fæstebreve, naar disse befindes allerede paa den Tid at have

*) For en Bonde, der havde begjært og erholdt en ældre Søn fritagen for Udskrivning, uagtet han havde en yngre, der burde have været hans Hjelp, have Domstolene anvendt Straf af nogle Dages Fængsel paa Vand og Brød. Dom i J. A. Nr. 8 S. 65—68.

været meddeelte. Kanc. Circl. 21 Octbr. 1812 §§ 4 og 8. Jvfr. Kanc. Circl. 12 Febr. 1822.

11) Fdn. 3 Juni 1801 § 5 bestemmer, at naar Nogen af det værnepligtige Mandskab imellem 21 og 30 Aars Alder skulde negte at adlyde sin Øvrigheds Opfordring til Landets Forsvar i Feidetid, skal han straffes som Kongens Buds modvillige Overtræder (§ 13) og ansees som en feig Mand, der er uværdig til at kaldes Dansk. Ved denne Forordning er L. 6—4—5 nærmere bestemt. L. 3—4—13 kan og her erindres.

§ 82.

Af Straffebestemmelser ihenseende til Unddragelsen fra Tjenstpligtigheden ved Søetaten mærkes følgende:

1) Den, der rømmer fra det Krigsskib, til hvis Bemanding han henhører, straffes efter Søkrigsartiklerne. Fdn. 8 Jan. 1802 § 61. Den, der undviger eller skjuler sig, efterat han er udskreven, dømmes ved Krigsretten til 50 Slag Tamp. Fdns. § 62. Den til Flaaden endnu ikke udskrevne Søindrullerede, som gribes i at begive sig ud af Riget uden Tilladelse og Pas, dømmes ved den civile Ret første Gang til 3 Gange 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød, anden Gang til Forbedringshuusarbeide i 2 Aar og tredie Gang til 6 Aars Fæstningsarbeide, hvorhos han skal udslettes af Sørullen, som uværdig til at tjene iblandt ærlige danske Sømænd. Fdns. § 64. Vender han derimod frivilligen tilbage, fritages han for al Straf. Fdns. § 66. Jvfr. Fdns. § 67 in fine.

2) Den Søindrullerede, som uden Anmeldelse forandrer sit Opholdssted i Lægdet, bøder 1 Rbd. Fdn. 8 Jan. 1802 § 54 Littr. a og Plak. 16 Mai 1827 in fine. Flytter han ud af Lægdet til et andet Lægd i Amtet uden Følgeseddel, bøder han 2 Rbd. til Søkvæsthuset. Plak. 16 Mai 1827 § 1, jvfr. Fdns. § 54 Littr. b. Begiver han sig ud af Amtet uden Pas fra Krigskommissairen, straffes han med

Fængsel paa Vand og Brød i 4 Dage, eller, naar Forseelsen ikke er grundet i Forsæt til at unddrage sig de ham som Søindrulleret paaliggende Forpligtelser, med en Mulkt fra 3 til 5 Rbd. til Søkvæsthuset. Plak. 16 Mai 1827 § 2, jvfr. Fdns. § 51 Lttr. c. Gaaer han ud af Søindrulleringsdistriktet uden Indrulleringschefens eller Krigskommissairens Pas, straffes han efter samme Regel enten med Fængsel paa Vand og Brød i 8 Dage eller med en Mulkt fra 5 til 10 Rbd. til Søkvæsthuset. Plak. 16 Mai 1827 § 3, jvfr. Fdns. § 51 Lttr. d. Paa lige Maade og i lige Forhold ansees de, som efterlade paa befalet Maade at forevise deres Passe og Følgesedler for Vedkommende. Fdns. § 51 Lttr. e.

3) Den kongelige Embedsmand, som begaaer nogen Svig ved de Lister og Efterretninger, han om Søindrulleringen har at afgive, eller fordrer eller modtager nogensomhelst Skjenk og Gave for Forretninger ihenseende til Sessions- og Udskrivningsvæsenet, eller høiere Gebyr end den taxtmæssige, skal have sit Embede forbrudt. Fdns. §§ 52 og 57 Lttr. e og § 80 samt Plak. 20 Decbr. 1827 § 6. For urigtige Attester om Søindrulleredes Sygdom eller andet Forfald er Straffen første Gang 50 Rbd., og skeer det oftere, dobbelte Bøder, og, hvis det er en kongelig Betjent, tillige med Embedets Forbrydelse. Fdns. § 35.

4) Uordener i Rullerne straffes, hvis de grunde sig i Svig, for kongelige Embedsmænd med Embedsfortabelse, for Jordegodseiere med Straf som for modtvillig Overtrædelse af Kongens Befalinger (§ 43), og for Lægdsmanden med 8 Dages Fængsel paa Vand og Brød, og, hvis de grunde sig i en høi Grad af Efterladenhed, for de trende førstnævnte med en Mulkt fra 10 til 50 Rbd. og for den sidste med Fængsel paa Vand og Brød fra 1 til 4 Dage. Er Feilen ikke skeet af Egennytte, Modvillighed eller mærkelig Skjødesløshed, gives Vedkommende af Sessionen en passende Advarsel. Fdn. 8 Jan. 1802 § 52.

5) Den, som antager en Søindrulleret i sin Tjeneste

uden Pas og Følgeseddel, ansees med Bøder fra 10 til 50 Rbd. Fdn. 8 Jan. 1802 § 55. Skippere eller Andre, som udføre Søindrullerede af Landet uden Pas, bøde 200 Rbd. for hver Mand. Fdns. § 65. Den Skipper, der forsømmer at lade sine Mandskabslister paategne eller forevisер en urigtig Liste, skal bøde første Gang 20 Rbd., anden Gang dobbelt, og tredie Gang tredobbelt og derhos ikke mere betroes at være Skipper. Forfalsker han nogen Liste, bøder han første Gang 60 Rbd. og anden Gang dobbelt og afsættes fra at være Skipper. Fdns. § 57 Littr. c. Den Skipper, der ved utilbørlig Opførsel foranlediger, at Folkene undvige, skal for hver undvigt Mand bøde fra 50 til 100 Rbd. Fdn. § 57 Littr. d. Den Tolder, som forsømmer at gjøre den befalede Anmeldelse om bortreiste Indrullerede, skal for hver uanmeldt Mand bøde 10 Rbd. Fdns. § 5. Ligeledes kan her mærkes, at den Skipper, der forhyrer andre end søindrullerede Folk, skal for hver saadan bøde 20 Rbd. Fdns. § 11.

6) De Søindrullerede, som udeblive fra Sessionerne uden lovligt Forfald, dikteres af Sessionen en Mulkt fra 1 til 5 Rbd., som i Gjentagelsestilfælde fordobles. Plak. 22 Jan. 1816 og 11 Septbr. 1838. Jvfr. Fdn. 8 Jan. 1802 § 37. — Plak. 6 April 1789, 15 Septbr. 1797 og 28 Septbr. 1803 kunne og her mærkes.

———

Trettende Kapitel.

Forbrydelser med Hensyn til Statsindtægterne og andre offentlige Afgifter.

§ 83.

Som Forbrydelse med Hensyn til Statsindtægterne omhandles her følgende: Stempelpapiirs-Intradernes Besvigelse (§§ 84—86); Told- og Konsumtions-Svig (§ 87); adskillige andre Afgifters Besvigelse (§ 88); Forurettelse mod Post-intraderne (§ 89); Indgreb i Lotteriernes Rettighed (§ 90); Handel med ustemplede Spillekort (§ 91); nogle andre Handlinger, hvorved Statsindtægterne forurettes (§ 92).

Anm. Om Forbrydelser mod Myntregalet vil blive handlet under Materien om Falsk (§§ 275—279).

§ 84.

Straffen for Stempelpapiirs-Intradernes Besvigelse indeholdes nu i Fdn. 3 Decbr. 1828, der har ophævet alle øvrige hidtil udgivne Anordninger om det stemplede Papiir i Danmark, og hvori ingen Forandring er skeet ved Fdn. 11 April 1810; jvfr. denne Fdns. § 59. Efter Fdn. 3 Decbr. 1828 kan Stempelpapiirs-Indtægternes Besvigelse inddeles i simpel og kvalificeeret.

Simpel Besvigelse af Stempelpapiirs-Intraderne omhandles i Fdn. 3 Decbr. 1828 § 14, der bestemmer, at, naar noget Dokument, hvortil stemplet Papiir er anordnet, befindes at være i andre, end de enkelte Nødvendighedstilfælde, hvori Saadant, under visse Betingelser, udtrykkeligen er tilladt, skrevet paa ustemplet Papiir, eller og at være udstedt paa stemplet Papiir af ringere Taxt end dertil er forordnet, bør for saadan Forseelse bødes, efter

Sagens Beskaffenhed, i første Fald fra 1 til 10 Gange saameget, som det stemplede Papiirs Beløb, der til Dokumentet burde have været brugt, og i sidste Fald fra 1 til 10 Gange saameget, som Forskjellen imellem det brugte stemplede Papiirs Beløb og dets Beløb, hvorpaa Dokumentet burde have været skrevet. Jvfr. Fdn. om Handelsbøger 1 Juni 1832 § 7. For disse Bøders hele Beløb kan Enhver, som har gjort sig medskyldig i Overtrædelsen, kaldes til Ansvar, men ordentligviis bliver det at affordre Dokumentets Ihændehaver eller Modtager, som derimod har Regres, efter Omstændighederne, til Udstederen, forsaavidt denne maatte have Deel i den begaaede Forseelse. Imod Bødernes Erlæggelse erholde Vedkommende Dokumentet i Rentekammeret forsynet med det rette Stempel. I følgende Tilfælde bliver Straffen deels eftergiven og deels forandret:

1) Naar enten Modtageren eller Udstederen af et Dokument, med hvilket Forseelse ihenseende til det stemplede Papiirs Brug er begaaet, frivilligen og inden 3 Ugers Forløb efter Dokumentets Udfærdigelse, selv gjør første Anmeldelse om Forseelsen og derhos indsender Dokumentet til Rentekammeret, maa Dokumentet antages til Stempling eller Omstempling, imod at respektive det stemplede Papiirs Beløb eller Forskjellen imellem det brugte og det rette stemplede Papiirs Beløb alene betales enkelt.

2) Er Dokumentet af den Natur, at det, for at gjøre sin Virkning, maa læses til Tinge, eller indsendes til et af Kollegierne eller Departementerne, og Tinglæsningen begjæres eller Indsendelsen skeer inden 3 Ugers Forløb efter Dokumentets Udfærdigelse, bødes ikkun dobbelt saa meget, som det forsvegne Beløb.

3) Naar Dokumenter af denne Art findes i Sterboer, Opbudsboer eller Fallitboer, som disse Boer tilhørende, og derefter indsendes til Rentekammeret af Skifteretten,

Exekutores Testamenti eller Arvinger, bødes ikkun fra 2 til 4 Gange saa meget, som det forsvegne Beløb.

4) Naar Kreditor efter et saadant Gjeldsbrev beviisligen ikke kan erholde dets fulde paalydende Sum men kun en Deel deraf betalt, er Rentekammeret bemyndiget til, efter Omstændighederne, at moderere Bøderne, endog under det ellers fastsatte Minimum. Jvfr. kgl. Resol. 25 Febr. 1824.

5) Naar Kaldssedler, Stevninger, Indlægge, Rekvisitioner til Rettens Betjente, eller andre lignende, til Retterne stilede, Dokumenter ere skrevne paa ustemplet eller for ringe Sort stemplet Papiir, maae samme af Retten tilbageleveres til Omskrivning paa behørigt stemplet Papiir, eller vedkommende Part ialfald ved Dommen i en Sag, hvor saadanne Dokumenter ere fremkomne, paalægges, inden en vis kort Tid, at afskrive samme paa behørigt stemplet Papiir, hvorefter Retten paaseer, at disse Afskrifter vedlægges Akten. I Tilfælde af saadan Omskrivning bortfalde da Bøderne, hvorimod Vedkommende, naar de ikke til Omskrivningen ere villige, eller ikke inden den bestemte Tids Forløb besørge Afskrivningen, have for Dokumentets Stempling eller Omstempling, uden nogen Moderation, at erlægge 4 til 10 Gange saameget, som det stemplede Papiirs Beløb.

6) Ihenseende til Dokumenter, som det er tilladt at skrive paa ustemplet Papiir, men hvorom det derhos er befalet, at de skulle afskrives paa stemplet Papiir, naar de fremlægges i Retten eller naar desangaaende gjøres Ansøgning hos Kongen eller de kongelige Kollegier eller Øvrighederne, forholdes der, naar de fremkomme uden saadan Afskrift, paa lige Maade, og Vedkommende ansees med de fulde Bøder, naar han ikke inden den ham forelagte Tid besørger Dokumentet saaledes afskrevet paa det befalede stemplede Papiir.

7) Med Ansøgninger, som indgives enten til Kongen eller

til de kongelige Kollegier og Øvrighederne, og ikke ere skrevne paa stemplet Papiir, forholdes efter Fdn. 15 Decbr. 1820 § 1 saaledes, at Ansøgningen henlægges uden Resolution. Jvfr. dog Kanc. Cirkl. 21 Decbr. 1820, 30 Jan. 1821 og 7 Marts 1829.

Halvdelen af de herombandlede Bøder tilfalder Kongens Kasse og den anden Halvdeel Rentekammerets Fattigbøsse. Men forsaavidt alene enkelt Betaling af det stemplede Papiirs Beløb eller af Forskjellen imellem det brugte og det rette stemplede Papiirs Beløb er anordnet, tilfalder samme heelt Kongens Kasse.

For Vestindien gjelder Plak. 21 Decbr. 1822, der bestemmer Straffen for ikke at have brugt behørigt stemplet Papiir til en Mulkt af 10 Gange Beløbet af det besvegne stemplede Papiir, naar Dokumentet angaaer en Værdi over 100 Rbd. vestindisk Kurant, men fem Gange, naar Værdien er 100 Rbd. v. K. eller derunder, hvorhos i begge Tilfælde bødes ligesaameget til Deling imellem Toldkammerets Fattigbøsse og Landets Fattigvæsen. Jvfr. Plak. 4 Mai 1825 § 3 Lttr. a. Forefindes Dokumenterne i Døds-, Opbuds- eller Fallit-Boer, betales i begge Tilfælde det besvegne stemplede Papiirs Beløb dobbelt og ligesaameget i Mulkt. Dette gjelder imidlertid blot for Øen St. Croix, da det stemplede Papiirs Brug ved Fdn. 4 Novbr. 1782 § 1 er aldeles afskaffet paa St. Thomas og St. Jan.

§ 85.

Kvalificeret Besvigelse af Stempelpapiirs-Intraderne. Herom bestemmer Fdn. 3 Decbr. 1828 § 14, at det ihenseende til Proforma- og andre ulovlige Vexler i alle Maader skal forblive ved de derom allerede udgangne Anordninger, hvorved sigtes til Forordningen om indenbyes Vexler 26 Juni 1821 § 4 og Forordningen om trasserede Vexler 18 Mai 1825 § 3. Efter den første af disse Anord-

ninger skal, naar i en indenbyes Vexel Datum har været in blanco eller urigtigen angivet, saaledes at Vexelens Forfaldsdag derved kunde forlænges over den i Forordningens § 1 bestemte Grændse af 3 Maaneder, hver af de Paagjeldende bøde halvsaameget som den Sum, hvorpaa Vexelen lyder, af hvilken Bod den halve Deel tilfalder Angiveren og den anden halve Deel Kongens Kasse. Den samme Straf er ved Fdn. 18 Mai 1825 § 3 foreskreven for de saakaldte Proformavexler, naar nemlig et Dokument indklædes i Form af en trasseret Vexel, uden at det dog virkeligen er udstedt og modtaget for at præsenteres og betales paa et andet Sted, f. Ex. naar de trækkes i et fingeret eller paa et fingeret Navn, da Enhver, der paa nogen Maade har deeltaget i saadan Overtrædelse, skal bøde det Halve af Vexelens Beløb *). Heri er ingen Forandring skeet ved Fdn. 11 April 1840; jvfr. sammes § 68. I alle disse Tilfælde kan, som let sees, Boden langt komme til at overstige Vexelens paalydende Sum, hvorimod Vexelen forøvrigt bliver i sin Kraft. Jvfr. Rskr. 19 Marts 1828 for Vestindien. Fdn. 3 Decb. 1828 § 11 tilføier derpaa, at det fremdeles skal være forbudt at udstede Vexelobligationer eller andre Gjeldsbreve eller Transporter, hvortil stemplet Papiir bør bruges, med Navn in blanco eller lydende paa Ihændehaveren, saavelsom at angive en Anden, end den rette Kreditor **). Naar der handles herimod, bør Enhver af de Paagjeldende derfor ligeledes bøde halvsaameget som den Sum, hvorpaa Dokumentet lyder, hvoraf det Halve tilfalder Angiveren og det Halve Kongens Kasse. I lige Maade og under samme Straf er det forbudt at lade Udstedelsesdagen være uanmærket eller staae in blanco saavelsom at angive samme urigtigt i de Gjeldsdokumenter, som det efter Forordningens §§ 12 og 13 er tilladt at udstede for en kort Tid paa anden eller tredie Klasses Papiir.

---

*) Dom i J. T. 33 B. S. 7—14.

**) Dom i Forsete for 1823 S. 295—306.

Straffen for den kvalificerede Besvigelse af Stempelpapiirs-Indtægterne er altsaa nu bestandigt, at Enhver af de Skyldige skal bøde Halvdelen af Dokumentets paalydende Sum, hvorimod den i Frn. 26 Novb. 1731, 11 Mai 1754 § 4 og 25 Mai 1801 § 7 fastsatte Konfiskation af Gjeldsbrevet er ophævet. Mangel af Anførelse af Datum eller Urigtighed i saa Henseende kan, med Hensyn til det stemplede Papiir, kun ansees som en Overtrædelse, naar der til Dokumentet ikke bruges første Klasses Papiir*). — For Vestindien synes endnu at gjelde Frn. 30 Septbr. 1773 §§ 4 og 8.

§ 86.

Om Forsømmelse af Stempelpapiirs-Anordningens Overholdelse og Straffen herfor handler Frn. 3 Decbr. 1828 § 49, der bestemmer, at naar nogen Hans Majestæt med Ed og Pligt forbunden Embedsmand eller Betjent skulde antage, oversee, eller fortie noget Dokument, med hvilket Forseelse ihenseende til det stemplede Papiirs Brug er begaaet**), eller paa andre Maader, enten ved Efterladenhed eller Taushed, handle imod sin Pligt, bør han bøde til Rentekammerets Fattigbøsse, første Gang fra 10 til 50 Rbd. Sølv, anden Gang fra 50 til 100 Rbd. Sølv, og tredie Gang skal hans utilbørlige Forhold forestilles Kongen af Rentekammeret til Resolution, hvorledes han da, enten med Mulkt eller Embedsforbrydelse, efter Omstændighederne bør ansees.

Ligeledes bør de Skifteforvaltere eller Skiftekommissairer, der ei staae i kongelig Tjeneste, naar de befindes at have tilsidesat den dem paaliggende Pligt, under de dem overdragne Skifteforretninger at paaagte det stemplede Papiirs anord-

*) K. T. f. 1829 S. 100—101 Noten.
**) Jvfr. Kanc. Skr. 22 Oktbr. 1829 og 27 Novbr. 1830.

ningsmæssige Brug, derfor, efter Sagens Beskaffenhed, bøde, første Gang fra 10 til 50 Rbd. Sølv til Rentekammerets Fattigbøsse, anden Gang fra 50 til 100 Rbd. Sølv, tredie Gang fra 100 til 200 Rbd. Sølv, og saa fremdeles hver Gang dobbelt. Endeligen bør ogsaa vedkommende Mægler, naar Forseelse med Slutsedler ihenseende til det stemplede Papiirs Brug begaaes, ikke alene være ansvarlig for de i Forordningens § 41 bestemte Bøder, i Tilfælde at disse hos vedkommende Modtager ikke kunne erholdes, men ogsaa desuden efter Sagens Beskaffenhed bøde, første Gang fra 10 til 50 Rbd. Sølv til Rentekammerets Fattigbøsse, anden Gang fra 50 til 100 Rbd. Sølv, og tredie Gang have sin Mæglerbevilling forbrudt. Forligelseskommissairer kunne neppe ansees pligtige til at anholde Dokumenter, der ikke ere skrevne paa behørigt stemplet Papiir. Kanc. Skr. 11 Marts 1807*). — Efter Fdn. 30 Septb. 1773 § 17 skulle de Retsbetjente i Vestindien, som ikke overholde denne Stempelpapiirsanordning, være den samme Straf undergivne, som den Skyldige.

§ 87.

Om Told- og Konsumtionsindtægternes Besvigelse og Straffen herfor handles fornemmelig i Toldforordningen 1 Febr. 1797 §§ 106—112, hvori ingen Forandring er skeet ved Fdn. 11 April 1810, jvfr. sammes § 59, medmindre Besvigelsen er skeet ved en Handling, som efter denne Anordning udgjør en særegen Forbrydelse, f. Ex. ved Benyttelsen af falske Dokumenter. Fdn. 1 Febr. 1797 skjelner imellem Hovedmændene i kontrebande Handel samt Told- og Konsumtions-Svig, der ere de, som selv foretage sig saadanne Handlinger eller iværksætte dem ved Andres Hjelp, og Medhjelpere eller dem, som lade sig bruge til at foretage og

*) Ørsted: A. f. Retsv. 2 D. S. 527—528.

udføre dem for Andre. Fdns. § 106. Som Hovedmænd agtes og straffes de, hos hvilke kontrebande eller forsvegne Varer findes, naar de ikke kunne eller ville beviisligen opgive Eieren eller den, der staaer i Eierens Sted, Fdns. § 109, og Paaskud om Fuldmægtiges eller Tyendes Forseelser antages ikke, naar Varer anholdes. Fdns. § 110. Som Medhjelpere ansees alle de, der ere vidende om, at anholdte Vare med Magt fravendes Anholderne, eller at disse tilføies Overlast, uden at de, saavidt de formaae, komme dem til Hjelp, Fdns. § 111, men derimod ikke Tjenestetyende eller Skibsfolk, Dagleiere eller Fragtførere, naar de føre Varene aabenlyst og ikke paa ulovlige Tider og Steder, og eiheller modsætte sig Toldvæsenets Betjente eller søge at undløbe disse i Tilfælde af Anholdelse eller at lægge Skjul paa Sandheden, naar Undersøgelse finder Sted. Fdns. § 112. Straffen for Hovedmændene, i Tilfælde af Varenes Indsnigelse og Udsnigelse, er i Forordningen anført ved ethvert Slags Forseelse og er bestemt saaledes, at Varene kun da forbrydes, naar Handlingen vidner om forsætlig Forseelse*), hvorimod der, naar det er uvist, om Forsæt eller Uagtsomhed dertil har været Aarsag, kun skal erlægges en passende Mulkt og Varene ikke forbrydes. Befindes derimod Nogen oftere, som Hovedmand, i de Indsnigelser eller Udsnigelser, for hvilke Varer forbrydes, skal han, foruden de anholdte Varers Konfiskation, bøde anden Gang en fjerde Deel af deres Værdi, tredie Gang den halve Værdi, fjerde Gang den fulde Værdi, og da endvidere have sit Borgerskab, saafremt han er Borger, forbrudt. Handler han derhos imod en af ham paa Tro og Love given Forsikkring, taber han tillige Adgang til de Fordele fra Told- og Konsumtionsvæsenets Side, som ellers under deslige Forsikringer tilstaaes. Fdns. § 107. Medhjelpere bøde i alle Tilfælde, hvor ingen særdeles Straf i Forordningen for dem er bestemt, hver for sig, naar Varer indsniges eller udsniges,

*) Dom i N. J. A. 8 B. S. 51—61.

$\frac{1}{10}$ Deel af Varenes Værdi. Fdn. § 108*). Efter Fdn. 2 April 1814 § 17 finder Konfiskation Sted, naar der forefindes ustemplede Vare af det Slags, som burde være stemplede, eller forbudne Oplag af fremmede Vare. Jvfr. Fdn. 1 Mai 1838 § 13.

Straffene for Overtrædelse af Bestemmelserne om Toldvæsenet ved Toldgrændsen imellem Jylland og Slesvig indeholdes nu i Fdn. 12 Decbr. 1838 Nr. IV §§ 18—28.

Den Brændeviinsbrænder, som brænder uden at have taget Formalingsseddel eller med forældet Seddel, skal betale den paabudne Afgifts sexdobbelte Beløb. For Brugen af ustemplet Mæskekar eller ulovlig Forandring af dette Redskab er Straffen fra 20 til 200 Rbd. eller Forbrydelse af Ret til at brænde, hvilken sidste Straf altid anvendes i Gjentagelsestilfælde. Fdn. om Formalingsafgiften 25 Mai 1804 § 9. Jvfr. Plak. 9 April 1823 §§ 2 og 3. For Undladelse af Anmeldelse om tilladelige Forandringer med Redskaberne er Straffen fra 2 til 10 Rbd. Fdn. 22 Novbr. 1837 § 6. Efter Laugsartiklerne for Brændeviinsbrænderne i Kjøbenhavn 27 Oktbr. 1741 § 6, der ved Plak. 21 Novbr. 1817 er udvidet til de Brændeviinsbrændere, som ikke ere i Lauget, straffes disse Personer, naar de overtræde Konsumtionsanordningerne, foruden den sædvanlige Straf, med en Mulkt første Gang af lige saameget og anden Gang af dobbelt saameget som Bøderne og tredie Gang med at have deres Laugsrettighed eller Privilegium forbrudt. Jvfr. Kanc. Skr. 18 Juni 1822.

§ 88.

Af Forbrydelser, som bestaae i Besvigelsen af andre, det Offentlige tilkommende, Afgifter, og med Hensyn til hvilke det samme gjelder, som ibenseende til Besvigelsen

*) Dom i N. J. A. 8 B. S. 22—30.

af Stempelpapiirs- og Told-Intraderne, at Straffen ikke er forandret ved Fdn. 11 April 1840, jvfr. sammes § 59, mærkes følgende:

1) Besvigelse af Sjette- og Tiende-Penge. Naar nogen udenrigs Arving overdrager sin Arveret til nogen den Afdødes Slægt her i Riget, og det urigtigen foregives, at der intet Vederlag for Arven er erlagt, da skal, naar dette opdages, den, som Arven overdragen er, hvorved ikke kan forstaaes nogen Anden end den indenrigs Arving, som har ladet sig Arven overdrage, erlægge Sjette- og Tiende-Penge deraf, samt have den ganske Arv forbrudt og desforuden for saadan Svig bøde sine tre Mark. L. 5—2—78. Skjøndt Lovstedet kun omtaler det Tilfælde, at Arven overdrages til En af den Afdødes Slægt, maa en analog Straf dog anvendes, naar Overdragelsen skeer til en anden Person, ligesom det heller ikke kan betvivles, at den oprindelige Arving, saafremt han maatte have været deelagtig i Svigen, kan, hvis han bliver antruffen her i Riget, ansees med en forholdsmæssig arbitrair Straf.

2) Besvigelse af 4 Procentafgiften af Kollateralarv straffes saaledes, at naar der lægges Dølgsmaal paa Arv eller paa en Deel deraf, skal Afgiften af det Fordulgte betales tredobbelt. Udeblives der med Afgiftens Betaling, erlægges den dobbelt. Fdn. 12 Septbr. 1792 § 10 og Fdn. 19 Oktbr. 1796 § 10.

3) Besvigelse af den af al Arv samt ved faste Eiendommes Overdragelse paabudne ½ Procentafgift straffes ved Fordølgelse paa lige Maade med Afgiftens tredobbelte, og ved Udeblivelse med dens dobbelte Beløb. Fdn. 8 Febr. 1810 § 9. Tildeels for at sikkre Staten disse Arveafgifters rigtige Erlæggelse, er det paabudt, at alle Dødsfald strax skulle anmeldes for Stedets ordentlige Skifteforvalter under en Mulkt af 100 Rbd. Fdn. 10 Aug. 1697, Plak. 12 Jan. 1750, Fdn. 12 Septbr. 1792 § 8 og 8 Febr. 1810 § 8. Jvfr. Kanc. Cirkl. 1 Septbr. 1810 og 29 Febr. 1820.

4) Til Betryggelse for den Opfostringsstiftelsen ved Anordning 7 Decbr. 1770 § 14 tillagte, og ved Plak. 23 Marts 1793 og 23 Oktbr. 1824 forøgede, Afgift af Heste i Kjøbenhavn, er bestemt, at de, der befindes at ville fordølge og ikke rigtigt angive deres Heste, skulle med en følelig Pengemulkt til Stiftelsens Kasse ansees. Anordning 7 Decb. 1770 § 14.

5) Naar Nogen befindes ved urigtige eller proforma Kjøbebreves og Adkomsters Fremlæggelse at have besveget den ved Fdn. 13 Marts 1812 paabudne Afgift af Skibe, skal han, foruden Afgiften af den fulde Kjøbesum, erlægge en Mulkt af Afgiftens dobbelte Beløb, samt være Tiltale undergiven efter Loven som Falskner (§ 280). Fdns. § 7. Herved er den ældre Fdn. 20 April 1796 § 4 ophævet. Den Skipper, der gjør sig skyldig i den i Fdn. om Handelen paa Island 11 Septbr. 1816 § 10 omhandlede Forseelse, straffes med en Mulkt af fem Gange Beløbet af den Afgift, som ved den urigtige Angivelse er besveget.

6) Naar en Skipper, for at besvige den paabudne Fyrafgift, ved Ankomsten til eller Expeditionen fra et Toldsted, svigagtigen angiver det Sted, hvorfra han kommer, eller hvorhen han er bestemt, forfalder han i en Mulkt af det femdobbelte Beløb af det, han har søgt at besvige. Fdn. 24 Novbr. 1802 § 5.

7) Naar en Mægler, for at forsvige Auktionssallairet, forsætligen udsteder en urigtig Attestation, straffes han herfor med Bestillings Fortabelse, og er det af Skjødesløshed, at han har udstedt en uefterrettelig Attest til Skade for Auktionsgebyrene, ansees han med en efter Omstændighederne afpasset Mulkt, der dog ei maa være ringere end det Dobbelte eller overstige det Femdobbelte af det, der ved hans Forseelse kunde være tabt i Gebyr. For lige Brøde, udøvet af Andre, anvendes Mulkt eller Borgerskabs Fortabelse efter Omstændighederne. Sportelrglm. 22 Marts 1814 § 107. At den Embedsmand, der underslaaer de den kongelige Kasse eller

Justitsfondet tillagte Gebyrer, ifølge Sportelreglementets § 161, skal miste sit Embede og straffes som for andet Bedrageri, vil blive omhandlet nedenfor (§ 103).

8) Naar nogen Eier eller Besidder af Negerslaver i Vestindien, for at besvige Kopskatten, forsætligen udelader af sin Angivelse af samme nogen ham den Tid tilhørende eller i hans Besiddelse værende Slave, skulle de forsvegne Slaver for Kongens Regning bortsælges, og Værdien deles lige imellem Kongens Kasse og Angiveren, og saafremt de inden Opdagelsen skulde være døde eller komne ud af den Skyldiges Besiddelse, da bøder han, hvis den Forsvegne har været fuldkommen tjenstdygtig, 300 Rdlr. vestindisk Kourant, og halv saameget, hvis Slaven var under 12 Aar gammel. Fdn. 11 Novb. 1776 § 5.

9) Til Betryggelse for de Kongens og Universitetets Bibliothek tillagte Exemplarer af de her i Riget trykte Skrifter m. m. er bestemt, at den Bogtrykker, Kobberstikker eller Lithograph, som ikke inden den foreskrevne Tid afgiver den befalede Designation, skal bøde 4 Rbd. for hver Maaned Saadant forsømmes. Den Bogtrykker, som forsviger eller udelader noget hos ham trykt Skrift, bøder 2 Mark for hvert Ark, et Skrift under 1 Alphabet indeholder, 10 Rbd. for hvert Skrift, som er 1 Alphabet og derover indtil 2 Alphabeter, og saa fremdeles 10 Rbd. for hvert Alphabet. Andre Overtrædelser af Forordningen, som ikke kunne indbefattes under foranførte Bestemmelser, straffes med forholdsmæssige Bøder efter Sagens Beskaffenhed, og disse tilfalde altid Politikassen. Fdn. 20 Jan. 1832 §§ 7 og 8.

Anm. Om Tiendesvig, ved hvilken Handling det Offentlige ogsaa kan blive forurettet, vil blive handlet paa sit Sted (§ 264). Straffen for ikke at løse de befalede Politiegn til Hunde vil blive omtalt nedenfor (§ 159).

§ 89.

For følgende Overtrædelser, ved hvilke Postvæsenet krænkes i sine Intrader, findes Straf fastsat i Lovgivningen:

1) Naar Bankfedler, Penge, Kostbarheder og Obligationer, som lyde paa Ihændehaveren, forsendes med Brevposten fra de Steder, hvor Pakkepostkontoirer ere oprettede, skal Beløbet eller Værdien af det Forsendte konfiskeres og tilfalde Angiveren. Plak. 16 Juni 1809.

2) Naar Nogen paa de Steder i Riget, hvor ordentlige Poster ere anlagte, paa nogensomhelst anden Maade end med Posten, afsender eller lader befordre noget Brev, og han ikke i sin egen Sag afførdiger et expresse Bud alene med sine egne Breve, er Straffen herfor 2 Rbd. for hvert Brev, halvt til Angiveren og halvt til Generalpostkassen, foruden fuld Porto af Brevet, og hvis der i saadanne Breve findes andre Breve indlagte, betales for hvert af disse endvidere 2 Rbds. Mulkt og desuden fuld Porto. Fdn. 16 Aug. 1775 og 27 Jan. 1804 § 70. Jvfr., hvad anordningsstridig Befordring af Breve med Dampskibene angaaer, Plak. 21 April 1829. Dog er det siden, under visse Betingelser, tilladt de paa Godser og Gaarde, der ere afliggende fra Poststationerne, ansatte Betjente og Tyende at medgive Breve til det Bud, der af Besidderne eller Bestyrerne af disse Godser eller Gaarde affendes til Kjøbenhavn med Breve i disses egne Ærinde. Plak. 27 Mai 1820. — Efter Rglm. for den vestindiske Brevbefordring 1 Novb. 1781 § 2 er Straffen for Private, som befordre Breve eller Dokumenter fra Kjøbenhavn til de vestindiske Øer eller omvendt, for et enkelt Brev 10 Rbd. og for de større Breve i Forhold, og for lige Befordring imellem Øerne indbyrdes 5 Rdlr. v. K. for et enkelt Brev og derefter mere i Forhold. Jvfr. Udtog 8 Decb. 1803 § 7. Efter Rglm. angaaende ostindiske Breve 23 Febr. 1803 § 5 straffes slig utilladelig Brevbefordring imellem Kjøbenhavn og de ostindiske Etablissementer eller

imellem disse indbyrdes med en Mulkt fra 20 til 200 Rdlr. eller fra 10 til 200 Rdlr. trankvebarsk Kourant. Disse Straffebestemmelser bringes dog, saavidt vides, i Virkeligheden ikke til Anvendelse.

3) Den, der til Kongehuset eller til de kongelige Kollegier affender Breve, private Sager angaaende, enten ufrankerede eller forsynede med urigtig Attest, skal betale i Straffeboder første Gang 10 Rbd., anden Gang 30 Rbd., tredie Gang 50 Rbd., og naar deri fremtures, suspenderes og afsættes fra sit Embede. Fdn. 17 Juni 1771 § 16 og Plak. 12 Septbr. 1772 § 5. Den kongelige Betjent, til hvem et saadant Brev ankommer, straffes, naar han ikke udleverer det til Øvrigheden, ligesom Afsenderen. Fdn. 17 Juni 1771 § 15. Den Postmester, der modtager Breve med Attest af uberettigede Personer og samme fri karterer, bøder 10 Rbd. Fdns. § 9.

4) Naar Værdien af Sager, Penge, o. s. v., som forsendes med Pakkeposten, angives for ringe, skal af den fordulgte Værdi erlægges $\frac{1}{10}$ Deel i Mulkt. Er derimod Angivelsen af Indholdet urigtig, skal, foruden den forlidet erlagte Fragt, betales det Tyvedobbelte af Fragten i Mulkt. Disse Mulkter, der tilfalde halvt Angiveren og halvt Generalpostdirektionens Fattigkasse, skulle udredes, før det Forsendte udleveres, og betales de ikke, bortsælges det Forsendte efter 4 Ugers Forløb ved offentlig Auktion, og Kjøbesummen, efter Fradrag af Fragten, afgives til Postdirektionens Fattigkasse. Pakkepost-Taxt 9 Decbr. 1836 Art. 3 § 6.

5) Naar Nogen paa de Dage, den agende Post fra et Sted afgaaer, ved nogensomhelst Leilighed udenfor Postkontoirerne, undtagen ved et expresse Bud alene med Afsenderens egne Sager, afsender eller lader befordre Penge eller Banksedler eller og Pakker og Sager under 50 Punds Vægt, skal der for hver Pose eller Pakke bødes 2 Rbd. i Straf foruden den fulde Fragt med Agepoften. Plak. 8 Novbr. 1791 og Fdn. 27 Jan. 1804 § 70. Dette Forbud gjelder

dog ikke indenrigske Træ- og Have-Frugter. Cirkl. 9 Jan. 1819.

6) Naar Nogen af en Postillion, der kjører en kongelig Post, lader sig optage undervejs imellem Poststationerne uden at være indskreven, skal han ei alene erlægge den befalede Fragt imellem Stationerne, men ogsaa bøde dobbelt saameget som Fragten i Mulkt, og, naar han har ladet sig optage af en Postillon, der fører en Brevpost, da det Dobbelte af hvad Fragten for en Extrabefordring udgjør, hvoraf det Halve tilfalder Generalpostdirektionens Fattigkasse og det Halve overlades til Anmelderens Disposition. Postkarlen straffes med Mulkt eller nogle Dages Fængsel paa Vand og Brød efter Postdirektionens Bestemmelse. Plak. 6 Juni 1807 og 5 Juli 1814.

§ 90.

For Indgreb i de autoriserede Lotteriers Rettigheder indeholder Lovgivningen følgende Straffebestemmelser:

1) Den, der kolligerer for fremmede Lotterier, indfører fremmede Lotteriplaner i offentlige Tidender eller paa nogensomhelst anden Maade udbreder samme her i Riget, straffes med en Mulkt fra 100 til 300 Rbd. Sølv, halvt til Angiveren og halvt til Fattigvæsenet. Plak. 20 Decbr. 1771, 24 Jan. 1806 og 12 Septb. 1823. Den sidstnævnte Plakat er ikke gjort anvendelig i Vestindien. Kanc. Skr. 8 Decb. 1827.

2) Naar Nogen spiller det saakaldte Væddespil eller for egen Regning modtager Indskud til Tallotteriets Trækninger, eller naar Nogen af Tallotteriets Kollekteurer modtager Indskud til Trækningerne uden at anføre samme paa de befalede Lotterilister, saavelsom alle de, der hermed vidende gaae tilhaande og lade sig bruge som Underhandlere, Kollek-

teurer eller paa anden Maade, straffes med Fæstningsarbeide i tre Aar. Plak. 5 Oktbr. 1771 og 13 Decbr. 1793.

3) Den, der gjør Indskud og modtager Lotterisedde eller anden, mundtlig eller skriftlig, Forsikring af eller hos Andre end de beskikkede Lotterikollekteurer, straffes med 200 Rbds. Mulkt. Plak. 5 Oktb. 1774 og 13 Decb. 1793.

§ 91.

For Handel med eller Brug af ustemplede Spillekort er Straffen bestemt saaledes, at naar Nogen paa nogetsomhelst Sted i Danmark befindes at have handlet eller spillet med Spillekort, der ikke ere forsynede med det for Kongeriget Danmark befalede Stempel, skal han for hvert Spil Kort, hvormed han saaledes har forseet sig, bøde 10 Rbd. Sølv, halvt til Angiveren og halvt til Fattigvæsenet, og Kortene desuden være forbrudte. Plak. 29 Aug. 1818 og 21 Septb. 1822, samt Kanc. Cirkl. 22 Marts 1825*). Jvfr. Rkam. Skr. 30 Juli 1825.

Enhver, i hvis Værge saadanne Kort ellers befindes, skal ansees at have dem i den Hensigt, enten at forhandle dem eller bruge dem til Spil, medmindre særegne Omstændigheder oplyses, der hæve denne Formodning, dog at der kun skal erlægges en Mulkt af 1 til 3 Rbd. for hvert Spil Kort, der forefindes uden at der med samme virkelig er handlet eller spillet. Lige Mulkt er Enhver undergiven, der indfører eller forsøger paa at indføre ustemplede Spillekort, skjøndt hans Hensigt ikke er dermed selv at handle eller spille. Af disse Mulkter tilfalder det Halve Anholderen og det andet Halve Fattigvæsenet, hvorhos Kortene altid forbrydes. Plak. 10 April 1839. Kanc. Skr. 3 Marts 1827 viser iøvrigt, at Anordningerne imod Brugen af ustemplede Spillekort ikke

*) Dom i J. T. 13 B. 1 H. S. 88–95 Jvfr. ogsaa Bibl. for dansk Lovkyndighed 2 B. S. 314–315.

gjelde paa Island. For Vestindien gjelder Fdn. 21 Oktbr. 1773, ifolge hvis § 4 Enhver, som enten handler eller spiller med ustemplede Kort, skal for hvert Spil betale i Straf 50 Rdlr. vestindisk Kourant, halvt til Angiveren og halvt til Kongens Kasse. At ogsaa Kort af andet Slags og med andre Figurer end de almindelige Spillekort, om saadanne skulde komme i Brug, ere forbudne, naar de ikke ere stemplede, viser Plak. 14 Novbr. 1763.

§ 92.

Af andre Handlinger, ved hvilke Statsindtægterne paa en eller anden Maade forurettes, kunne endnu mærkes folgende:

1) Da Opforelse af Skuespil i Kjobenhavn og paa dens Grund ikke maa skee offentligen og for Betaling enten i det danske eller i nogetsomhelst andet levende Sprog andensteds end paa den kongelige danske Skueplads, straffes den, der imod dette Forbud maatte ville give deslige Skuespil, med en anseelig Mulkt til Theaterkassen, hvilken Mulkt, naar virkelig nogen Indtægt af sligt Skuespil er oppebaaret, ikke bor være mindre end det Dobbelte af sammes oplyste eller sandsynlige Belob. Plak. 25 Juli 1817. — I Forbindelse hermed kan mærkes Plak. 2 Septb. 1809 § 3, der under en Mulkt fra 5 til 10 Rbd. forbyder at overlade Entrebilletter til Skuespillene til Andre til en hoiere Priis, end der er sat paa dem.

2) Indgreb i den kongelige Mynts Eneret til at indsmelte Guld eller Solv straffes, saavel for dem, der foretage Smeltningen, som for dem, der falholde eller kjobe saadant sammensmeltet Guld eller Solv, men en efter Guldets eller Solvets Kvantitet proportioneret Straf. Plak. 4 Novbr. 1761, 23 Jan. 1769 og 15 Juli 1817.

3) Naar Nogen, uden Admiralitets- og Kommissariats-Kollegiets Indvilgelse, sælger enten tildannet Egetommer, der

til Skibsbyggeri kan være anvendeligt, eller i Almindelighed noget til Skibstømmer tjenligt Egetræ, hvad enten samme staaer paa Roden eller er skovet, da skal det Solgte eller dets Værdi i Penge være forbrudt, og Sælgeren desuden være underkastet en Mulkt af samme Beløb, hvorhos den Skovejer, der tredie Gang skulde overtræde Forbudet, skal have tabt sin Ret til for Eftertiden at hugge i sin Skov uden Udviisning. Plak. 30 Oktb. 1807.

4) Den, som gjør Indgreb i Universitetets Eneret til Almanakkers Udgivelse, ved her at indføre eller forhandle fremmede Almanakker eller uden Universitetets Tilladelse at trykke nogen Almanak, skal bøde fra 20 til 200 Rbd. Sølv, hvorhos de Exemplarer, hvormed den Paagjeldende antræffes, skulle konfiskeres, og han ansees med en Tillægsmulkt af ¼ Rbd. for hvert saadant Exemplar. Mulkten tilfalder halvt den, der har forpagtet Almanakkens Udgivelse og halvt det astronomiske Observatorium i Kjøbenhavn. Plak. 5 Aug. 1831, der er udvidet til Færøerne ved Kanc. Skr. 19 Oktb. 1833 (K. T. f. 1834 S. 870) og til Island ved Fdn. 3 Febr. 1836 Nr. VII.

Fjortende Kapitel.

Forbrydelser imod Retsplejen.

§ 93.

Ved Selvtægt i dette Ords videste Betydning forstaaes enhver egenmægtig Tvangsanvendelse, hvis Øjemed er at forskaffe sig Fyldestgjørelse for en formeentlig eller virkelig

Retskrænkelse*). I denne Betydning indbefatter Ordet Selvtægt saavel Hævn som Selvtægt i streng Forstand. Ved Hævn forstaaes den Handling, hvorved Nogen egenmægtigen tugter Fornærmeren, og ved Selvtægt i egentlig Forstand den Handling, hvorved man egenmægtigen sætter sig i Besiddelse af sin formeentlige Ret.

Det almindelige Forbud imod Selvtægt indeholdes i L. 1—1—3, der fastsætter, at Ingen maa tage sig selv Ret, men Enhver skal tale og dele sig til Rette. Imidlertid bestemmes her ingen Straf for slig Selvtægt, og en saadan Straf findes heller ikke almindeligt foreskreven noget andet Sted i Loven, hvorimod der for enkelte Arter af Selvtægt findes sat Straf i L. 6—14 og 6—15, hvilket sidste Kapitel vel, hvad Borttagelsen af rørlige Ting angaaer, er ophævet ved Fdn. 11 April 1840, hvorimod den egenmægtige Behandling af Andres urørlige Ting, der efter Loven straffedes som Ran, efter Fdns. § 32, skal ansees efter Grundsætningerne for Vold paa Andres Eiendele. Fdns. § 39 betragter ogsaa den ulovlige Besiddelsestagelse af Ens egen i Andres Værge værende Ting, naar det ikke skeer i svigagtig Hensigt, som en Art Selvtægt, og belægger derfor denne Handling i saa Fald kun med Bøder fra 2 til 20 Rbd. Ligeledes kan Optagelse eller Flytning af Skjelsteen eller andet Grændsemærke, der ellers, efter Fdns. § 45, ansees med Tyvsstraf, ifølge Fdns. § 50 afsones med Fængsel paa Vand og Brød eller simpelt Fængsel eller under særdeles formildende Omstændigheder endog med Bøder, naar Handlingen er udøvet paa en Maade og under Omstændigheder, hvorefter den ei kunde ventes at forblive skjult, og den saaledes mere har Præg af Selvraadighed end af at ville berøve en Anden Beviset for hans Ret**).

*) Jvfr. Hansen: Bidrag til den danske Civilproces, 1 D. 1 H. S. 39—48.

**) For egenmægtigen at have søgt at tilintetgjøre Virkningen af en Fogedforretning, hvorved en Arvefæstegaard var overtaget af

Egenmægtig Tugtelse af Fornærmeren vil, som Legemsfornærmelse, blive at straffe efter Fdn. 4 Oktb. 1833. Grundsætningen i L. 6—12—10 kan og her mærkes. Straffen for de Arter af Selvtægt, for hvilke der ikke i Lovgivningen findes nogen udtrykkelig Straffebestemmelse, maa altsaa blive arbitrair*). (Jvfr. § 219).

Som en kvalificeret Art af Selvtægt kan Duel betragtes, hvorom handles i L. 6—8 og Fdn. 17 Marts 1741**). Tvekamp eller Duel i streng Forstand er den Handling, hvorved tvende Personer, efter foregaaende Overenskomst, slaaes med dræbende Vaaben. Den skjelner sig fra den saakaldte Renkontre, der ligeledes er en Kamp ved Hjelp af dræbende Vaaben, deri, at denne sidste ikke forudsætter nogen foregaaende Forening imellem Parterne om paa denne Maade at afgjøre deres Mellemværende, hvorimod det her skeer efter en af begge øieblikligt fattet Beslutning. Naar den ene Part angriber den anden og derved tvinger denne til at forsvare sig, uden at han ønsker at afgjøre Striden paa denne Maade, finder et formeligt Angreb (Attakve) Sted, og at i dette Tilfælde den Angrebne, der befinder sig i et reent Nødværgestilfælde, ikke er straffskyldig, er klart (§ 19). Om den saakaldte Renkontre bestemmer Fdn. 17 Marts 1741 § 3, at naar Nogen har havt Trvistighed, og de ere gaaede fra hinanden, men dog enten strax eller efter nogen Tids Forløb have begivet sig eller ere komne

---

Herlighedseieren, er en Sagfører anseet med en Mulkt af 100 Rbd. Dom i J. T. 6 B. 2 H. S. 152—156.

*) Domme i J. T. 25 B. S. 114—116 og 28 B. S. 325—327 og J. U. 2 Aarg. S. 353—359.

**) Ørsted: Om Dueller i Eunomia 3 D. S. 291—326. Nygaard: Vor Dueller taales i Staten og hvorledes kunne de bedst forebygges i N. J. A. 15 B. S. 183—209 og Ørsteds Bemærkninger l. c. S. 210—224. Jvfr. N. J. A. 2 B. S. 25—27 og J. T. 1 B. S. 376—382. Om Dueller og Duellove i Minerva for 1794 Aprilheftet. Jvfr. Minerva for 1791 Juliheftet.

sammen paa et andet Sted og der med hinanden have indladt sig i Slagsmaal, da skal deres Foregivende, at de ved Hændelse ere komne sammen, og at Slagsmaalet har reist sig af ny Tvistighed, eller hvad Forklaring de end derom ville gjøre, Intet gjelde, men Slagsmaalet skal ansees og straffes som virkeligen overlagt og modtvillig foretagen Duel. Den Formodning, der i dette Tilfælde er imod de Stridende, er dog neppe uafbeviislig, og ialfald kan heraf ikke udledes, at det ikke ellers, naar ingen foregaaende Tvistighed har fundet Sted imellem Parterne, skulde kunne tillades at føre Beviis for, at Striden er skeet uden foregaaende Forening og altsaa er en blot Renkontre, der vel bliver at straffe men dog altid ringere end den egentlige Duel. At der til Duel udfordres Brugen af dræbende Vaaben, følger af det antagne Begreb om samme, ligesom det ogsaa bestyrkes ved Fdn. 17 Marts 1711 § 1, der fordrer, at Striden skal være ført med „Skydegevær, Kaarde, Kniv eller andet skarpt Gevær, hvormed Skade eller Ulykke kan skee." Naar en lignende Strid føres med andre Redskaber, hvis Brug ikke i Almindelighed kunde medføre Døden, men hvorved Parterne dog satte sig blot for farlige Angreb paa Lemmer og Helbred, maatte en mindre Straf anvendes. At Duellen skal reise sig af en Æresag, er ingen nødvendig Betingelse ved samme. At det heller ikke er tilladt Fremmede at duellere her i Landet, men at de derved udsætte sig for Lovens Straf, viser kgl. Resol. 9 Oktbr. 1816.

Den i L. 6—8—1 fastsatte Straf var anvendelig, saasnart Parterne blot havde mødt paa Stedet, uden at der udfordredes, at Striden skulde være begyndt. Straffen efter Fdn. 17 Marts 1711 § 1 kan derimod først komme til Anvendelse, naar Parterne allerede have indladt sig i Slagsmaalet. Ligesom Fdn. 17 Marts 1711 forsaavidt er mildere end Loven, saaledes er den igjen, hvad Straffen angaaer, strengere end denne, da Fdns. § 2, foruden Forbrydelse af alt Gods, rørende og urørende, hvilket dog nu bortfalder (§ 53), ubetinget foreskriver Livets Tab, hvorimod L. 6—8—1

fastsatte Straffen enten til Bestillings og Godsets Forbrydelse eller til Livsstraf. Til denne Straf kommer dog endnu den, at Enhver, som omkommer i Duel, eller paa Grund af Duellen straffes paa Livet, ikke maa begraves i Kirken eller paa Kirkegaarden, men at Legemet ved Skarpretterens Folk skal bortføres og ved Galgen eller Retterstedet nedgraves. L. 6—8—4 og Fdn. 17 Marts 1741 § 5. For den blotte Udfordring fastsatte L. 6—8—1 samme Straf som for Møde paa Duelstedet, men dette er ligeledes ved Fdn. 17 Marts 1741 forandret saaledes, at den Udfordrende, i det Tilfælde at den Anden ikke møder, kun skal dømmes at lide paa sin Ære og agtes uværdig at komme i noget hæderligt Samkvem, hvilken Straf ogsaa den skal være undergiven, som overbevises at have mødt, endskjøndt det ikke er kommet til virkelig Duel. Dersom den Udfordrede vel modtager Udfordringen men ikke møder efter samme, synes han, efter Lovgivningens Taushed i dette Tilfælde, og med Hensyn til Bestemmelsen i L. 6—8—5 og Forordningens § 6, at maatte være straffri.

Af de i Duelforbrydelsen meddeelagtige Personer har Loven sat Straf for Sekundanter og Karteloverbringere. For Sekundanter, hvorved, efter det vedtagne Begreb om samme, kun kan forstaaes de Personer, der ere tilstede for at paasee Overholdelsen af de ved Dueller gjeldende Regler og i fornødent Fald med Vaaben antage sig den ene Part, naar disse Vedtægter af den Anden krænkes, har L. 6—8—2 og Fdn. 17 Marts 1741 § 4 foreskrevet den samme Straf som for selve Duellanterne. — Den, der lader sig bruge til at ankynde Udfordringen, enten mundtligt eller ved aabent Kartel, skal bøde 300 Lod Sølv, som han, i Mangel af Betaling, efter Loven skulde affone med tre Maaneders Fængsel, men nu paa den i Fdn. 16 Novb. 1836 foreskrevne Maade (§ 45). Er det lukt Kartel, som Nogen frembærer, og han gjør sin høieste Ed paa, at han ikke vidste, hvad det indeholdt, er han angerløs. L. 6—8—3. At en lige Tilla=

delse til at værge sig med Ed ubetinget skulde tilkomme den, der overbringer et aabent Kartel, naar han enten ikke kan læse Skrift, eller Kartellet er affattet i et fremmed Sprog, som han beviisligen ikke forstaaer, er ikke antageligt, men vedkommer os iøvrigt ikke paa dette Sted*). For al anden Deeltagelse i Duelforbrydelsen, f. Ex. ved at forskaffe de Stridende et Sted, paa hvilket Duellen kan afholdes, ved som Læge at være tilstede for at forbinde den Saarede, ved at befordre den seirende Duellants Flugt, o. s. v., maa Straffen være arbitrair, og nærmest bestemmes efter Analogien af L. 6—8—3; thi vel kunde Udtrykkene i L. 6—8—2 og især i Fdn. 17 Marts 1741 § 4 tale for den Mening, at alle Medhjelpere, som mødte paa Duelstedet, skulle straffes som selve Duellanterne, men disse Lovsteder antages dog kun at handle om de egentlige Sekundanter efter det Begreb, der ovenfor er givet om disse. Den psychologiske Aarsag til en Duel maa, som den, der virker til en Drabsforbrydelse, straffes med en betydelig arbitrair Straf i Overensstemmelse med de ovenfor udviklede Grundsætninger (§ 55).

Af Straffebestemmelser, som staae i Forbindelse med Materien om Duel, mærkes endnu følgende:

1) Den, som udfordres og ikke møder, skal aldeles være fri for al ond Eftertale, og det bør ikke komme hans Ære og Respekt til Forkleining i nogen Maade, saasom den, der hørsommeligen sig efter Loven haver forholdet, og hvis Nogen skjelligen overbevises at have hannem derfor ilde eftertalt, da bør den at lide paa sin Ære. L. 6—8—5 og Fdn. 17 Marts 1741 § 6 (§ 206).

2) Hvo, som giver Aarsag til Udfordring, saasom at han uden Aarsag begynder noget Klammeri og enten med ærerørige og Skjeldsord eller og med Gjerning, saasom med Drefigen, Pryglen og Deslige, Nogen angriber og ilde med hannem handler, skal derfor straffes paa Penge, med Fængsel, med

*) Ørsted: Eunomia 1 D. S. 241 Note.

sin Bestillings Fortabelse og endnu haardere Straf efter Sagens Beskaffenhed og den Forurettedes Stand og Kondition, og skal desforuden med Afbedelse og anden Erklæring efter Dommerens Sigelse gjore den, som saaledes forurettet er, noiagtig Satisfaktion. L. 6—8—6. At dette Lovsted kun kan komme den Fornærmede tilgode, under den Forudsætning at han ikke ved Fornærmelsen lader sig bestemme til at duellere og saaledes selv gjør sig skyldig i en, efter Lovgivningen, æreløs Forbrydelse, er klart, men derimod er det ikke saa let at afgjøre, paa hvilke Personer Artiklen, under denne Forudsætning, skal komme til Anvendelse. At Lovstedet nemlig ikke er anvendeligt paa enhver Person af hvilkensomhelst Stand og Stilling, der saaledes fornærmes, er klart allerede af den Grund, at ellers hele den øvrige Lovgivning om verbale og reelle Injurier ved dette Lovsted vilde blive overflødig. Artiklen kan, efter Lovgiverens Diemed, kun være anvendelig, naar de omhandlede Fornærmelser udøves imod saadanne Personer, som, efter de herskende Begreber, derved kunne blive satte i den Nødvendighed at maatte duellere, uden at man iøvrigt nærmere kan bestemme, til hvilken Stand disse skulle henhøre, da dette maa afgjøres efter enhver Tids konventionelle Begreber*). Til Militaire alene kan Artiklen ikke indskrænkes, skjøndt den vistnok især har Hensyn til Fornærmelser, som udøves imod disse, og heller ikke kan den antages blot at gjelde om Adelige og Privilegerede. At Fornærmeren paa sin Side ligeledes maa være en Person, som den Fornærmede kunde antages at ville indlade sig i Duel med, følger af sig selv, og at han navnligen kan være en uprivilegeret Person, sees af L. 6—8—11. At Fornærmelser, udøvede imod det andet Kjøn, for derved at fremkalde en Udfordring af Personer, der staae i nær Forbindelse med det fornærmede Fruentimmer, ogsaa maae kunne behandles efter L. 6—8—6, kan, efter Lovgiverens Diemed, neppe kaldes i Tvivl, hvorimod det er

*) Dom i J. M. T. f. 1802 3 H. S. 315—324.

klart, at Injurier, udøvede af Fruentimmer, ikke kunne bedømmes efter dette Lovsted. Iøvrigt vil det nævnte Lovsted nu ikke let komme til Anvendelse efter Fdn. 4 Oktbr. 1833, men den omhandlede Forbrydelse i Almindelighed blive at ansee efter denne Anordning.

3) Enhver, som har Kundskab om nogen Udfordring, skal strax aabenbare det, og hvis han dølger det, og der følger nogen Duel efter Udfordringen, straffes han med at betale fuld Mandebod, trende atten Lod Sølv, hvilke Boder ogsaa de skulle betale, som befindes at have forsømt at afværge og forekomme alt paafølgende Slagsmaal. Fdn. 17 Marts 1711 § 7. Jvfr. L. 6—8—7.

4) Alle Kongens Embedsmænd, som have nogen Jurisdiktion, hvorved her udentvivl forstaaes Justitsembedsmænd, skulle under deres Bestillingers og Besoldningers Forbrydelse forhindre saadanne Slagsmaal, som kunne foranledige Duel, ligesom de, under samme Straf, skulle lovligen paatale den allerede foregaaede Duel. L. 6—8—8 og Fdn. 17 Marts 1711 § 9.

I Militairlovene handles om Dueller i Krigs-Art. Brev 9 Marts 1683 § 35, der af de Fleste antages i det Hele forandret ved Forbud 11 Oktbr. 1737 og Fdn. 17 Marts 1711. Jvfr. Cirkl. 19 Aug. 1719. Ligeledes omtales Dueller i Krigs-Art. Brev 8 Jan. 1752 § 613 og 29 Juli 1756 § 688, hvilke, hvad Straffen angaaer, henvise til Loven, hvorfor Nogle have antaget, at Fdn. 17 Marts 1711 ikke er gjeldende for Søetaten, hvilket dog neppe er afgjort, da der, naar der i nyere Anordninger henvises til Loven, ikke ubetinget sigtes til Christian den Femtes Lov, men til den ældre Lovgivning i Almindelighed.

Anm. 1. Om Procesformen i de Sager, der anlægges i Anledning af saadanne Fornærmelser, som kunne foranledige Duel, handles i L. 6—8—9 til 13.

Anm. 2. At der gives Tilfælde, i hvilke man, ifølge selve Lovgivningen, er berettiget til at tage sig selv til Rette, nemlig

i alle Nødværgestilfælde samt efter L. 6—12—4 (§ 19 og § 173), ved Optagelse af Kreature i Tilfælde af Hegnsanordningernes Overtrædelse, samt ved Udøvelsen af den En efte tilkommende jus retentionis over en vis Ting, kan her kun bemærkes, da den yderligere Udvikling heraf henhører i Processen.

§ 94.

Meened i vidtløftig Forstand*) (perjurium late sic dictum) er enhver, med en paa en høitidelig Maade aflagt Ed stadfæstet, subjektiv og retstridig Usandhed. Saadan Meened er to Slags, nemlig Meened i streng Forstand (perjurium stricte sic dictum sive pejeratio), naar et urigtigt Faktum bekræftes under Ed, og Brud paa Lofters Ed (juramentum fractum, juramenti violatio), naar et, ved Ed stadfæstet, Løfte siden brydes. Begge disse Arter Meened forudsætter ond Villie (dolus) hos Vedkommende, og det bliver derfor en anden og ringere Forseelse, naar Nogen af Uagtsomhed eller Glemsomhed bryder et ved Ed stadfæstet Løfte. Da Vidner tidligere hos os toges i Ed, forend de afgave deres Forklaring, var Meened, begaaet af dem, dengang i Formen kun Brud paa Løfters Ed, men da det nu er foreskrevet, at Eden først skal aflægges, efterat Vidnet har afgivet sin Forklaring (Fdn. 10 April 1833 § 1, jvfr. Anord. for Island 15 Aug. 1832 § 13), bliver Forbrydelsen nu Meened i egentlig Forstand. Vi skulle nu specielt afhandle de forskjellige Arter af egentlig Meened, nemlig Meened begaaet af Vidner, Stevningsmænd, Synsmænd og Parter, samt Straffen for falske Forklaringer, der afgives under Eds Tilbud, for Misligholdelse af et edeligt Løfte og andre dermed beslægtede Forbrydelser, og for de psychologiske Aarsager.

*) Ørsted: Om Straffen for falsk Vidnesbyrd og nogle dermed beslægtede Forbrydelser i N. J. A. 18 B. S. 122—169. Jvfr. J. A. Nr. 23 S. 62—76 og N. J. A. 22 B. S. 96—112.

For Vidners Meened var Straffen, efter L. 1—13—9, at miste sine to Fingre og forbryde sin Boeslod*), men dette bortfalder nu efter Fdn. 15 April 1840**), ifølge hvilken Anordnings § 1 (jvfr. § 12) den almindelige Straf for falske Vidner er Strafarbeide fra 1 til 10 Aar, i Forbedringshuset, hvor Straffen er paa 5 Aar eller kortere Tid, og i Rasphuset eller Fæstningen for Mandfolk og i Tugthuset for Fruentimmer, hvor Straffetiden er længere, Alt efter d ovenfor (§ 51) udviklede Regler. Denne Straf er anvendelig paa ethvert Vidne, der har aflagt falsk edelig Forklaring, saaledes, at det kan kjendes, at det forsætlig er afveget fra Sandhed***), hvad enten dette bestaaer i, at det har negtet at vide, hvad der dog var det bekjendt, eller at det har foregivet Noget, der ei saaledes forholder sig, hvortil det naturligviis og maa henføres, dersom noget Vidne falskelig foregiver at vide det af egen Erfaring, som det blot har ladet sig fortælle af Andre, uden at den Tillid, Vidnet maatte have dertil, kan udelukke Straffens Anvendelse. Det fritager eiheller Vidnet for at ansees med denne Straf, at det ikke ved den fremførte Usandhed har villet skade Nogen, men derimod har ladet sig bevæge ved den Hensigt at afvende Skade og Ulykke fra Andre, og ligesaalidet at det har anseet den Omstændighed, med Hensyn til hvilken det er afveget fra Sandheden, for uvigtig, da det er et Vidnes ubetingede Pligt, uden alt videre Hensyn at udsige den rene Sandhed og Intet fordølge. Iøvrigt have Dommerne, ved at modtage Vidners

---

*) Det Spørgsmaal, om det falske Vidne tidligere tillige mistede Æren, er nu af ingen Vigtighed. Jvfr. herom Ørsted: N. J. A. 18 B. S. 142—144 og Algreen-Ussing: Juridiske Afhandlinger S. 172—185.

**) Om Motiverne til denne Anordning og Stænderforhandlingerne angaaende samme Lov kan eftersees: Viborg Stænder-Tid. f. 1838, 1 Række S. 302—327 og 2 Række S. 1608—1636.

***) Jvfr. ældre Domme i J. A. Nr. 22 S. 121—128, J. T. 30 B. S. 95—100 og 33 B. S. 145—149.

Forklaring og Edsfæstelse, paa det Omhyggeligste at sørge for at bortfjerne al Misforstaaelse eller Letsindighed, som kunde fremkalde mislige Vidnesbyrd, og især overholde Fdn. 10 April 1833. Fdns. § 1. Det kan ikke udelukke Anvendelsen af den her omhandlede Straf, at der — naar iøvrigt Intet af det, der væsentligen hører til Eden, er forbigaaet — ved Vidnesbyrdets Modtagelse er begaaet en formel Feil, f. Ex. at ikke alle rette Vedkommende ere tilkaldte at paahøre Eden efter L. 1—1—1, eller at Dommeren har forsømt at indskjærpe Vidnet Edens Vigtighed og Lovens Straf for samme; thi den første af disse Feil, der vel somoftest hellerikke indsees af Vidnet, medfører kun en relativ Ugyldighed ved Tingsvidnet, der kan afhjelpes ved ny Tilstevning, og den sidste Feil er heller ingen saadan Mangel ved Vidnesbyrdet, at det kan fritage Vidnet for den almindelige Straf, saameget mindre som L. 1—13—8 ikke ubetinget kræver slig Indskjærpelse men tildeels overlader dette til Dommerens Skjøn om Sagens Vigtighed, ligesom og saavel L. 1—13—4 som Fdn. 15 April 1840 § 6 bestemmer den samme Straf for skriftlig Meened, hvor slig Formaning ikke kan finde Sted, som for mundtlig Meened*).

Naar en Person under 15 Aar aflagde falsk Ed, viser L. 1—13—18, at han ikke herfor kan straffes (§ 15). Dersom Dommeren tog andre Personer i Ed, som burde have været fritagne for at aflægge samme, f. Ex. Parten selv eller de i L. 1—13—16 nævnte Personer, hvor dem ikke burde paalægges at gjøre Ed, kunne disse Personer, naar de aflægge falsk Ed, ikke undgaae at ansees efter Fdn. 15 April 1840, hvorimod en mildere Straffegrad i dette Tilfælde vil blive anvendt**).

Ligesom den fulde Straf for falsk Vidnesbyrd er anvendelig paa dem, der paa Grund af deres Religionsgrundsæt-

*) Dom i N. J. A. 3 B. S. 123—128.

**) Jvfr. ældre Domme i N. J. A. 18 B. S. 134.

ninger afgive deres edelige Bekræftelse paa anden end den sædvanlige i Loven foreskrevne Maade, naar den saaledes bekræftede Forklaring findes falsk (jvfr. om de mæhriske Brødre Plak. 23 Decbr. 1771), saaledes skal og den mosaiske Troesbekjender, som paa et Sted, hvor ingen Synagoge eiheller noget synagogemæssig indrettet Bedehuus findes, aflægger sit Vidnesbyrd paa den i Fdn. 15 Septbr. 1747 § 14 foreskrevne Maade, hvis hans Udsigende befindes løgnagtigt, ansees med den fulde Meenedsstraf, ligesom om han havde gjort en korporlig Ed i Synagogen. Fdns. § 6. Dersom en mosaisk Troesbekjender skulde blive taget i Ed som Christen, maa uden Tvivl en arbitrair Straf paa ham anvendes, hvis hans Udsagn befindes at være stridende imod Sandhed*). Ogsaa hvor Lovene have hjemlet, at en skriftlig Bekræftelse under Ed træder istedetfor korporlig Ed (som ifølge L. 1—13—4 og Fdn. 3 Juni 1796 § 20 jvfr. § 19), bliver det under hiin Ed aflagte falske Vidnesbyrd aldeles at straffe efter den Paragraph i Fdn. 15 April 1810, som efter Tilfældets Beskaffenhed derpaa er anvendelig. Fdns. § 6.

Ved Straffens nærmere Bestemmelse skal Dommeren stedse have for Øie, at ethvert falsk Vidnesbyrd indeholder en grov Tilsidesættelse af den Ærefrygt, som skyldes det høieste Væsen, hvis hellige Navn bruges til at bekræfte Usandhed, og at denne Forbrydelse derhos undergraver Grundstøtterne for Ret og Retfærdigheds Haandhævelse i det menneskelige Samfund. De mildere Straffegrader bør anvendes, naar den Paagjeldende stod i saadanne Forhold til den Part, for hvis Skyld han har villet skjule Sandheden, at deri indeholdes en meget betydelig Fristelse til saadan Afvigelse, eller naar Vidnet har viist en saadan Ustadighed i sit Vidnesbyrd, at det deraf

*) L. 1—13—9 er tidligere anseet uanvendelig paa En, der havde gjort sig skyldig i Meened, fordi han, der henhørte til den engelske Kirke, ikke i Eet og Alt var bleven edfæstet efter de ifølge hans Kirkes Forskrifter befalede Ceremonier. Dom i J. T. 30 B. S. 95 - 100.

kan kjendes, at dets Forsæt at afvige fra Sandheden har været mindre fast og bestemt. I det Hele skal der ved Valget af Straffetiden tages nøie Hensyn saavel til den større eller mindre skadelige Følge, som Vidnet kunde vente, at det falske Vidnesbyrd efter sin Beskaffenhed vilde have, enten til at berøve det Offentlige eller en Enkelt det Beviis, ved hvis Hjelp Sandhed og Ret skulde gjøres gjeldende, eller til at sætte Usandhed og Uret igjennem, saa og til den mere eller mindre omhyggelige Plan, hvormed Forklaringen er udtænkt, ligesom ogsaa særdeles Strenghed bliver at anvende imod den, der har ladet sig bestemme til det falske Vidnesbyrd af Egennytte eller Lyst til at skade. Fdns. § 2. Den i L. 1—13—20 for det forsætligen ustadige Vidne fastsatte Straf, at ansees som en Løgner, er herved forandret.

At det falske Vidne har betjent sig af saakaldte reservationes mentales, det vil sige, afgivet sin Forklaring saaledes, at den vel lige efter Bogstaven indeholder Sandhed, men derimod af Dommeren og øvrige Vedkommende maa antages at indeholde noget ganske Andet, kan naturligviis ikke fritage Vidnet for Meenedsstraffen, da det netop straffes for de falske Forestillinger, det søger at opvække hos Andre, hvilket ligesaafuldt skeer i dette Tilfælde, som om hans Udsagn tillige, efter Ordene, indeholdt en Usandhed*).

Dersom det falske Vidnesbyrd maatte kunne bidrage til at paaføre Nogen Skade paa Ære eller Frihed, kan Straffen efter Omstændighederne stige over den bestemte høieste Straf, endog til *Arbeide paa Livstid*. Men er et falsk Vidnesbyrd aflagt, der gaaer ud paa at paabyrde Nogen en Forbrydelse, der medfører Dødsstraf, da skal den Skyldige, hvis denne Udaad virkelig maatte have havt den Følge, at Nogen

*) Ørsted: Eunomia 1 D. S. 133 og 335—336. Jvfr. Fdn. for Hertugdømmet Slesvig 2 Juli 1793. — Et Vidne, der urigtigen havde opgivet sine personalia, er straffet arbitrairt. Dom i R. J. A. 3 B. S. 123—128.

blev dømt til Døden, og denne Straf fuldbyrdet, straffes som Morder, ligesom og den, der paa saadan Maade har søgt at paaføre en Anden Dødsstraf, uden at denne ondskabsfulde Hensigt er bleven opnaaet, bliver i Overensstemmelse med L. 6—6—22 at ansee med Livsstraf. Fdns. 3.

Derimod kan efter Omstændighederne Straffetiden bestemmes under den, der ellers er den ringeste, hvis den Paagjeldende, efterat have afgivet falsk edelig Forklaring, af egen Drift tilbagekalder og berigtiger samme, og naar ved den senere Tilbagekaldelse al den skadelige Følge afværges, som Usandheden kunde have medført, hvortil det hører, at det kan skjønnes, at der ikke ved Vidnets Afvigelse fra Sandheden er blevet berøvet Nogen et Beviis, hvorved han kunde værge om sin Ret, samt naar Omstændighederne ellers tale til Fordeel for den Paagjeldende, kan Straffetiden nedsættes til 8 Maaneder. Fdns. § 4.

I Ostindien straffes den, der som Vidne eller Part gjør falsk Ed, hvis han er Christen, efter Loven, og hvis han er Tamuler eller Mohr, og enten Eden er aflagt korporlig eller skreven overleveret Retten, med en høi Straf paa Formuen efter Rettens Skjøn og desuden med 50 Rottingslag hver Dag i tre paa hinanden følgende Dage, hvornæst han for bestandigt forvises Territoriet. Hans Straf skal skjærpes eller forbindes med en anden fortjent Straf, hvis han med sin Meened har begaaet eller søgt at begaae tillige en anden Forbrydelse. Justits-Reglm. for Trankebar 13 Juli 1836 § 13.

§ 95.

Om Stevningsmænds Meened var det i L. 1—4—6 bestemt, at hvis Nogen overbevises usandfærdeligen enten med mundtlig eller skriftlig Stevnings Forkyndelse at have omgaaet, skal han straffes ligesom falske Vidner, hvilken Bestemmelse findes gjentaget saavel i Fdn. 3 Juni 1796 § 19 som

nu i Fdn. 15 April 1810 § 6. Naar det iøvrigt kan oplyses, at saadant Eds Brud er skeet af blot Skjødesløshed, kan naturligviis ikke den egentlige Meeneds Straf anvendes, hvorimod Analogien af hvad der i Slutningen af § 7 i Fdn. 15 April 1810 er bestemt om Misligheder af Syns- og Skjønsmænd da maa følges.

Saafremt Stevnevidnerne ved Sjødesløshed foraarsage, at en Stevning spildes, bestemmer Fdn. 16 Jan. 1828 § 19, at de derfor ved en Politiret kunne tiltales til at betale en Mulkt af 1 til 10 Rbd. Sølv, som dog i offentlige Sager kan af Øvrigheden eftergives imod en passende Paamindelse, naar Stevnevidnerne ellers have viist Bestræbelse for at opfylde deres Pligt.

Om Synsmænds Meened handler nu Fdn. 15 April 1810 § 7, der bestemmer, at naar Mænd, som af Retten eller Øvrigheden ere udnævnte til at afholde Syns-, Skjøns- eller Taxationsforretninger, under Ed eller i udtrykkeligt Henhold til en forhen aflagt Ed, svigagtigen og mod bedre Overbeviisning afgive saadant Syn, Skjøn eller Taxation, blive de at behandle som falske Vidner. Begaaes andre mindre strafværdige Misligheder af deslige Mænd, blive de i Forhold til Forseelsens Grad at ansee i det ringeste med simpelt Fængsel. Jvfr. tidligere om Sandemænds Meened L. 1—16—17, der herfor bestemte Boeslods Straf, og Plak. 31 Juli 1754 § 2, der fastsatte, at de Synsmænd, der omgaaes urigtigen ved Vurderingen af Huse og Gaarde til Prioritetsefterretning, skulde straffes „efter Omstændighedernes Beskaffenhed"*).

Om Parts Meened handler Fdn. 15 April 1810 § 8, der fastsætter, at hvor en Part har Adgang til at bekræfte sit Udsagn med Ed, bliver han, saafremt den saaledes aflagte Ed befindes falsk, at straffe lige med et falsk Vidne. Forsaa-

*) Arbitrair Straf af Mulkt er anvendt paa to Haandværksmestere, der under en Vurderingsforretning havde rettet sig efter Andres Opgivelse af Gjenstandens Værdi. Dom i J. T. 29 B. S. 55—65.

vidt den af den interesserede Part selv begaaede Meened maatte være af en saadan Beskaffenhed, at Nogen derved blev udsat for saadant Onde, som i Fdns. § 3 er omhandlet, f. Ex. naar Nogen i Medfor af L. 6—17—10 beediger, at den Ting, der findes i en Andens Værge, er ham frakommen imod hans Villie, uagtet han frivillig har skilt sig ved Besiddelsen, bliver han endog at straffe i Overensstemmelse med fornævnte Paragraph (§ 91) hvorimod den almindelige Straf for Parts Meened bliver at formilde i de Tilfælde, hvor en Part ved sin falske Ed ikke har villet paafore nogen Anden et Retstab, men alene har villet frie sig selv for et Onde, i hvilket Tilfælde Straffetiden efter Omstændighederne kan indskrænkes til 8 Maaneder. Om Straffen for Parts Meened i Ostindien er handlet ovenfor (§ 94).

§ 96.

Naar Nogen har aflagt falsk Forklaring for Retten, uden endnu at have bekræftet samme med Ed, ansees han med Straf efter Sagens Beskaffenhed af Fængsel paa Vand og Brod, idetmindste 3 Gange 5 Dage, eller af Arbeide indtil 4 Aar. De strengere Grader af denne Straf blive at anvende, naar den Skyldige har handlet efter en bestemt, med Fasthed og Haardnakkethed forfulgt Plan, naar han ved givne eller lovede Fordele eller af Ondskab har ladet sig bevæge til Usandhed, men fremfor Alt, hvis han ved at paalyve Nogen en Forbrydelse har paafort denne Arrest eller andet betydeligt Onde. Under Omstændigheder af modsat Beskaffenhed bliver en mildere Straffegrad at vælge. Dersom den Paagjeldende af egen Drift tilbagekalder og berigtiger sin uden Ed aflagte usande Forklaring, bliver, selv naar ellers de Omstændigheder finde Sted, som efter det Foregaaende virke Skjærpelse, Straffen at bestemme med Lempelighed, og uden slige skjærpende Omstændigheder bliver efter Sagens Beskaffenhed Straffen kun at bestemme enten til nogle Gange 5 Dages Fængsel paa Vand og Brod, eller under særdeles for den

Paagjeldende talende Omstændigheder til simpelt Fængsel*). Selve Inkvisiten straffes ikke, fordi han under sin Afhørelse tilbageholder eller fordreier Sandheden**).

Naar Nogen udenfor egentlige Retssager har at bekræfte Noget med sin Ed (f. Ex. hvor Eiendomsretten over det Skib med Ladning, hvorfor Sopasse skulde udfærdiges, legitimeres ved Rederiets Ed), vil den for Vidners Meened foreskrevne Straf være anvendelig paa den, som ved slig Leilighed gjør sig skyldig i Meened. Dog kan Straffen under særdeles formildende Omstændigheder nedsættes til 2 Aars Strafarbeide***). Fdn. 15 April 1840 § 9. Jvfr. tidligere Fdn. 4 Mai 1803 § 18.

Misligholdelse af et edeligt Løfte bliver ikke i Almindelighed at behandle efter Fdn. 15 April 1840, men ansees, efter Beskaffenheden af den Forbrydelse, som deri indeholdes, i Overensstemmelse med de for samme givne særegne Love. Dog bliver der stedse ved Straffegradens Bestemmelse, forsaavidt denne er overladt til Dommerens nærmere Skjøn, at tage behørigt Hensyn til den Krænkelse af et edeligt Løfte, som indeholdes i den begaaede Pligtovertrædelse. For forsætligt Brud paa Embedseden er den almindelige Straf Embedsfortabelse. Fdn. 15 April 1840 § 10.

De Forbrydelser, som, uden at høre til de i Fdn. 15 April 1840 omhandlede, dog have Lighed med disse, blive indtil videre at behandle efter de for samme hidtil gjeldende Lovbud, men forsaavidt disse ikke have paabudt en aldeles bestemt

---

*) Jvfr. ældre Domme i J. M. T. f. 1802 3 H. S. 310—315 og 4 H. S. 358-366, J. A. Nr. 16 S. 107—111 og S. 147—151, Nr. 22 S. 121—128 og Nr. 25 S. 57-60, J. T. 9 B. 2 H. S. 145—158, jvfr. 10 B. 2 H. S. 179—180, og 11 B. 1 H. S. 122—125, 21 B. 2 H. S. 210—216 og 35 B. S. 31—35.

**) Domme i J. T. 28 B. S. 171—178 og 36 B. S. 117—120 og 224—231 samt J. U. 1 A. S. 285—286.

***) Jvfr. ældre Dom i J. A. Nr. 11 S. 152—158; jvfr. Nr. 23 S. 72.

Straf, har Dommeren ved Straffegradens Valg dog tillige at tage tilbørligt Hensyn til Grundsætningerne i denne Anordning. Fdns. § 13.

Vor Lovgivning kræver i visse Tilfælde Forsikkring paa Tro og Love (Asseveration) eller en Angivelse, som man troster sig til at bekræfte med sin Ed, hvis det paafordres. Fdn. 1 Febr. 1797 §§ 53 og 236, Fdn. 8 Febr. 1805 § 10 Fdn. 12 Septbr. 1792 § 10, Fdn. om Indkomstskatten 8 Febr. 1810 § 5 og af s. D. om Afgift af Arv og Eiendomme Nr. 2 Lttr. d og g. Naar i saadanne Tilfælde Forsikringen eller Angivelsen er urigtig, vil Straffen enten blive en betydelig Pengemulkt, eller under kvalificerende Omstændigheder nogen Tids Frihedsstab. Fdn. 1 Febr. 1797 § 107 og Fdn. 8 Febr. 1805 § 10, jvfr. § 39 Nr. 7. Udstedelsen af falske Attester, især under Eds Tilbud, maa, naar de ere afgivne af private Personer, medføre en arbitrair Straf (jvfr. § 101*) For uforsigtigen at have undertegnet et Dokument til Vitterlighed, uden at have havt Vished om Ægtheden af alle de Vedkommendes Underskrift, have Domstolene anvendt arbitraire Straffe deels af Fængsel paa Vand og Brød og deels af Bøder**).

Anm. De Forbrydelser, for hvilke Straffen er bestemt i Fdn 15 April 1840, gjøre, med Undtagelse af de Tilfælde, hvor Straffen blot bestemmes til simpelt Fængsel, den Skyldige uværdig til enhver Bestilling, der forudsætter offentlig Tillid, saavelsom til enhver hædrende Udmærkelse, og i Særdeleshed kan den, som er funden skyldig i Meened, ikke komme i Betragtning som Vidne, ligesom en saadan heller ikke nogensinde skal være berettiget til at afgjøre en Sag ved sin egen Ed, hvorimod han i ethvert Tilfælde, hvor han ellers efter Loven kunde værge sig med sin Ed, maa taale, at Sagen afgjøres ved Modpartens Ed. Fdns. § 14.

---

*) Domme i J. A. Nr. 12 S. 111 og 114 og 121—132.

**) Domme i J. M. T. f. 1803 2 B. S. 338—344 og N. J. A. 26 B. S. 125—134 samt J. T. 31 B. S. 65—71.

§ 97.

Den, som ved Trudsler, Løfter eller andre Forestillinger har forledet en Anden til nogen af de omhandlede Forbrydelser (§§ 91—96), straffes som om han selv havde begaaet samme. Men naar saadanne Midler ere anvendte, uden at dog den tilsigtede Forbrydelse virkelig er bleven udøvet, vil en forholdsmæssig mildere Straf finde Sted. Fdns. § 11 *). Ved denne Bestemmelse er L. 1—13—10, som fastsatte, at den, der kjøber en Anden til at vidne Løgn, skulde være Mindremand og straffes paa sin Boeslod, forandret **). Den anførte Straf bliver iøvrigt ikke uanvendelig derved, at det, Nogen kjøber en Anden til at udsige, virkeligen forholder sig saaledes, naar denne Anden ikke herom har nogen Kundskab, da han i saa Fald, ved at bevidne dette, aabenbart vidner falsk, og den, der altsaa kjøber ham hertil, hellerikke kan siges fri for at have kjøbt ham til at vidne Løgn. Dersom Vidnet derimod virkeligen har Kundskab om det, han bevidner, men en Anden dog tilsiger ham Fordele, for at faae ham til at udsige denne Sandhed, som han ellers frygtede for, at han vilde fortie eller fordreie, kan den Kjøbende for dette Forhold ikke straffes efter Fdn. 15 April 1810 § 11, da han i saa Fald ikke har kjøbt den Anden til at vidne Løgn, men han maa herfor ansees med en, dog ikke betydelig, arbitrair Straf, eftersom Vidnesbyrdets Paalidelighed, der for Retssikkerheden er af yderste Vigtighed, dog herved svækkes og undergraves.

§ 98.

Som Forbrydelser imod Retspleien blive paa dette Sted ogsaa at omtale de Handlinger, der bestaae i at unddrage

---

*) Jvfr. ældre Domme i J. A. Nr. 7 S. 71—74, Nr. 21 S. 52—59 og Nr. 22 S. 121—128, A. f. Retsv. 3 D. S. 220 Noten, Ferslete f. 1822 S. 133—139 og J. T. 28 B. S. 5—12.

**) Krigs-Art. Brev 9 Marts 1683 § 37 kan iøvrigt her erindres.

Forbrydere fra den forskyldte Straf. Af Lovbestemmelser herom mærkes følgende:

L. 1—24—16 bestemmer Straffen for den, der vidende huser og hæler Fredløse. Om dette Lovsted, der nu ikke let vil komme til Anvendelse, er allerede handlet ovenfor (§ 49 Anm. 2).

Naar Nogen enten vidende eller ved skjødesløs Varetægt lader de for Mord og Drab beskyldte Personer af deres Fængsel undkomme, skal den Skyldige og alle Medviderne deri straffes med Tugt- eller Forbedringshuusarbeide fra 1 til 3 Aar eller endog Fæstningsarbeide paa Livstid. De, som have egen Jurisdiktion, hvorved maa forstaaes patrimoniel enten Dommer- eller Øvrighedsmyndighed, eller betjene noget Øvrighedsembede, forbryde deres Jurisdiktion eller Embede og ansees efter Omstændighederne med Tugt- eller Forbedringshuusarbeide fra 1 til 3 Aar. Fdn. 21 Septbr. 1695, sammenholdt med Fdn. 24 Septbr. 1824 (§ 53). Om Øvrighedspersoner mærkes tillige L. 6—6—6 og 6—8—8 (§ 93) Dommeren er iøvrigt udentvivl berettiget til for andre Personer end de Jurisdiktionshavende eller Øvrighedspersoner efter Omstændighederne at vælge offentligt Arbeide over 3 Aar, uden dog at anvende Strafarbeide for Livstid, hvilket Maximum nu, efter Bestemmelsen i Fdn. 11 Marts 1818 § 4, neppe nogensinde vil blive sat i Udøvelse. For at befordre de for andre Forbrydelser end Drab og Mord anholdte Personers Undvigelse af Varetægtsarresten, maa arbitrair Straf anvendes, da den nysnævnte Fdn. 11 Marts 1818 ikke ligefrem er anvendelig herpaa*). L. 1—19—3 og 5 kan og mærkes, der bestemme Straf af 60 Lod Sølvs Bøder for den, der lader en anholdt Misdæder løs, istedetfor at føre ham til Tinge, samt for Øvrigheden, der er Skyld i, at han

*) Domme i J. A. Nr. 20 S. 43—46, J. T. 4 B. 2 H. S. 216—220, 10 B. 2 H. S. 179—180, jvfr. 9 B. 2 H. S. 141—145, 13 B. 1 H. S. 112—115 og 2 H. S. 49—51.

undkommer. Den samme Straf er bestemt for den, der er gaaet i Borgen for en Forbryder, naar denne undkommer, foruden at Kautionisten da skal betale alle de Bøder, som hiin ere idømte. L. 1—23—6. Om L. 6—6—13 og Frd. 6 Febr. 1694, der egentligen ikke vedkomme os paa dette Sted, vil blive handlet nedenfor (§ 190).

Hovedlovgivningen om den herombhandlede Forbrydelse er nu Frd. 11 Marts 1818. Efter denne Frds. § 4 straffes Enhver, som ved nogensomhelst foregaaende Handling befordrer nogen i en Straffeanstalt hensat Forbryders Undvigelse, med offentligt Arbeide fra 2 til 10 Aar, Mandspersoner i Fæstningen og Kvindespersoner i Forbedringshuset, og bliver der ved Bestemmelsen af Straffegraden at tage Hensyn til den Bortbjulpnes Farlighed, om Een eller Flere ere undvegne, til Gjerningens Anledning, det større eller mindre Overlæg, og Alt, hvad der ellers forøger eller nedsætter dens Tilregnelighed. Naar Nogen vidende huser og hæler en saadan undløben Fange, uden ved foregaaende Aftale eller i andre Maader iforveien at have befordret Undvigelsen, straffes han med Forbedringshuusarbeide fra 8 Maaneder til 2 Aar, hvorimod han, hvis han ikke herom har været vidende men dog i saa Henseende har viist Skjødesløshed og Ligegyldighed, ansees med Mulkt fra 10 til 100 Rbd. Frds. § 5. Attentatet paa denne Forbrydelse maa ansees med en forholdsmæssig ringere Straf*). At ogsaa andre Handlinger, ved hvilke man søger at unddrage en Forbryder fra hans fortjente Straf, maae belægges med Straf, kan ikke være tvivlsomt, men disse Handlinger ville ofte blive at straffe som Meddeelagtighed i den begaaede Forbrydelse. Jvfr. Frd. 11 April 1840 §§ 21—24, jvfr. § 77.

Endnu kan her erindres Frd. 6 Decbr. 1743 § 15, der bestemmer, at den Arrestforvarer, der tilsteder dem, der ere hensatte i Fængsel paa Vand og Brød, at nyde anden Slags

*) Dom i J. A. Nr. 4. S. 38—41.

Drikke eller Spise skal miste en Maaneds Løn og selv sidde 8 Dage i Fængsel paa Vand og Brød. Efter samme Fdns. § 23 straffes den Sigt- og Sagefalds-Berettigede, der ikke, skjøndt han derom er vidende, paataler de Forseelser, der begaaes paa hans Gods, første Gang med en Mulkt af 50 Rbd. og anden Gang med Forbrydelse af hans Sigt- og Sagefalds-Ret *).

§ 99.

Som Forbrydelser imod Retsplejen kunne endnu mærkes følgende:

1) Efter L. 5—2—87 skal den, der gaaer ind i et beseglet Sterbo og der opbryder eller borttager Seglene, bøde sine tre Mark. Dette Lovbud kan ikke ubetinget antages at være forandret ved den nyere Tyvslovgivning, da den nævnte Forbrydelse ikke beviisligen af Lovgiveren er betragtet som et attenteret Tyveri, men den derimod indeholder et grovt Brud paa Retssikkerheden, hvis Øiemed kan være en ganske anden Forbrydelse end Tyveri eller Bedrageri. Dersom en af disse Forbrydelser tillige derunder blev begaaet, synes Straffen herfor at maatte forenes med Æreftraffen efter L. 5—2—87. De i Fdn. 1 Febr. 1797 §§ 102—104 og Plak. 25 Juni 1818 bestemte mindre Straffe for Brud paa Told- og Konsumtionsvæsenets Laas og Segl kunne heller ikke godtgjøre, at Straffen efter L. 5—2—87 nu skal ansees formildet **).

2) Af Forseelser imod Rettens Politi erindres følgende: L. 1—12 handler om Skikkelighed for Retten. Art. 1 bestemmer, at hvo, som møder for nogen Ret eller Kommission,

---

*) Paa en Foged, der ved Forsømmelse havde foranlediget, at en Straffedom henlaae ufuldbyrdet i flere Aar, have Domstolene anvendt en Mulkt af 300 Rbd. Dom i R. J. A. 10 B. S. 167—173.

**) Ørsted: Om Tyveri S. 372.

skal ære Kongens Ret og med beskedne Ord, skikkelige Lader og Fakter, baade imod Dommeren og Vederparten gaae i Rette. Art. 2 fastsætter, at den, der gjør Dommeren Ulyd med Raaben, Buldren, Banken eller Banden, eller bruger Skjeldsord i Retten og er Dommeren ulydig og ikke vil give Plads for Retten, skal bøde imod Dommeren tre Lod Sølv og desuden tiltales og straffes som Forseelsen er til*). Art. 4 bestemmer, at den, der uden Dommerens Tilladelse eller Befaling sværer og bruger Guds Navn forfængeligen til Tinge eller for nogen Ret, skal give første Gang et halvt Kvintin Sølv, anden Gang et Kvintin, tredie Gang et halvt Lod og saaledes dobbelt fremad, de to Parter til næste Hospital og tredie Part til Dommeren, for han skal opkræve dem, og derhos, saafremt han ikke stiller Dommeren tilfreds, forend han gaaer fra Retten, endvidere bøde tre Lod Sølv, Halvdelen til næste Hospital og Halvdelen til Dommeren. Art. 5 og 6 bestemme, at den Prokurator eller Fuldmægtig, som opfører sig uskikkeligt for Høiesteret, skal straffes med Fængsel (§ 50), og at den Part eller Underdommer, som forseer sig paa lige Maade, skal straffes efter Sagens Omstændighed og deres Stands og Vilkaars Beskaffenhed. Disse Lovbestemmelser ere gjentagne og nærmere bestemte ved Fdn. 3 Marts 1711 § 14, Plak. 13 Aug. 1766 §§ 6—8 og Instrux 7 Decbr. 1771 §§ 9 og 29. Jvfr. Patent 10 Novbr. 1774 §§ 16 og 18. L. 1—3—3 forbyder at bygge Krohuus eller Hytte ved Tinge, for der Øl eller anden Slags Drikke at udtappe, under Straf at miste, hvis Drikkevare han med sig haver og desuden bøde 20 Lod Sølv til Herskabet.

3) Naar en Part uden nogen rimelig Grund har anlagt Sag eller sat sin Modpart i den Nødvendighed at anlægge Sag, eller han iøvrigt har brugt kjendelige Udflugter for at forhale Sagen eller at skille Modparten ved sin Ret, skal han idømmes Mulkt for unødig Trætte, hvilken Mulkt ogsaa

---

*) Dom i J. A. Nr. 14 S. 160—166.

skal erlægges i første Instants af den, der ikke giver behørigt Møde ved den befalede Forligsmægling, og skal den Skyldige, naar det Forhold, hvorved han paadrager sig Mulkt for unødig Trætte, fra andre Sider efter Lovgivningen fortjener Straf, ikke forskaanes for denne videre Straf*). Fdn. 11 Aug. 1819 § 1, udvidet til Vestindien ved Rskr. 30 Mai 1823. Jvfr. Fdn. 23 Decbr. 1735. Denne Mulkt, der tilfalder Justitskassen, skal, i Forhold til Forseelsens Beskaffenhed og Parternes Kaar, bestemmes til en Sum ved Høiesteret af 40 til 200 Rbd., ved Overretterne samt Hof- og Stadsretten saavelsom Søretten og Gjesteretten i Kjøbenhavn af 10 til 50 Rbd., og ved Underretterne af 4 til 20 Rbd. Sølv. Fdns. § 2. Jvfr. Kanc. Skr. 20 Juli 1824**). Ved Kjøbenhavns Gjeldskommission er Minimum af denne Mulkt, forsaavidt den anvendes blot for Mangel af Møde under Forligsmæglingen, nedsat til 1 Rbd. Sølv. Plak. 17 Novbr. 1827. Jvfr. Kanc. Skr. 4 Novbr. 1826. I Ostindien er Mulkten fra 4 til 50 Madras-Rupier. Justits-Reglm. for Trankvebar 13 Juli 1836 § 15. Kancelliet er ved kgl. Resol. 17 Febr. og 28 Juli 1819 bemyndiget til at eftergive eller nedsætte Mulkter for unødig Trætte, som Nogen ved Over- eller Underretterne er idømt, naar Rentekammeret deri er enigt, og Bøderne ei overstige 10 Rbd. Sølv. For uden Grund at have udhalet en Retssag ved unødige Opsættelser, er Straffen Bøder fra 10 til 100 Rbd. Fdn. 3 Juni 1796 § 10 (§ 111 Nr. 4).

Den, der af Modtvillighed gjør utilbørligt Ophold med at efterkomme en Høiesteretsdom, straffes med at bøde Kongens Falsmaal 27 Lod Sølv. L. 1—24—11. Jvfr. L. 1—24—16. For at have indtalt en Ret, der allerede var En frakjendt ved Høiesteretsdom, have Domstolene, i Analogi af Instrux

*) J. T. 3 B. 2 H. S. 200, Noten.

**) Se herom nærmere Systematisk Fremstilling af den danske Procesmaade af Bang og Larsen, 2 D. S. 365—370.

7 Decbr. 1771 § 27, anvendt en betydelig Mulkt*). Efter L. 1—21—18 skal den derombandlede Domfældte, som undstikker sig og ikke efter foregaaende Lysning vil lade sig finde, dømmes til at miste sin Ære, indtil han fornøier Sagsøgeren eller sig i Fængsel indstiller. L. 1—4—26 kan her og mærkes.

4) Om Forbrydelser imod Rettens Betjente er handlet ovenfor (§ 74 Nr. 11). De af Dommere, Retsskrivere, Sagførere og andre Retsbetjente i saadan Egenskab begaaede Forbrydelser ville blive omhandlede nedenfor (§§ 108—111).

De Falsmaalsbøder, som idømmes udeblivende Vidner efter L. 1—13—7, Fdn. 3 Marts 1741 § 4, jvfr. §§ 5 og 6, og den Bestjaalne efter Fdn. 31 Mai 1799, vedkomme os ikke her, da disse Bøder mere ere at ansee som et Tvangsmiddel end som egentlig Straf (§ 5). At Kancelliet kan bevilge Eftergivelse af eller Formildelse i disse Bøder, er bemærket ovenfor (§ 68). L. 1—16—3 kunde snarere her erindres, dersom dette Lovsted længer kunde komme til Anvendelse. Det Samme gjelder om L. 1—18—4. De 80 Lod Sølvs Bøder, der ifølge L. 1—3—16 og Patent 10 Novbr. 1774 § 6 idømmes den ved Høiesteret udeblivende Sagsøger forend han igjen maa stedes til Rettergang, og som ifølge Plak. 12 Oktbr. 1787 tilfalde vor Frelsers Kirke, synes hellerikke at kunne ansees som egentlig Straf. Jvfr. Plak. 9 Novbr. 1813 § 13.

---

*) Dom i J. A. Nr. 8 S. 75—88.

Femtende Kapitel.

Forbrydelser, begaaede af Statens Embedsmænd*)

§ 100.

De Forbrydelser og Forseelser, hvori Embedsmænd, som saadanne, kunne gjøre sig skyldige, ere saa mange og af saa forskjellig Art, at det ikke er muligt for nogen Lovgiver enten at angive dem alle eller ved almindelige Regler, paa en fyldestgjørende Maade, at bestemme Straffen for samme. Vor Lovgivning, der overhovedet ikke om nogen Retsmaterie indeholder almindelige og udtømmende Bestemmelser, har, hvad denne Klasse af Forbrydelser angaaer, endnu mindre end om nogen anden, indladt sig paa at fastsætte saadanne, og det er derfor, ved Bestemmelsen af Straffen for disse Forbrydelser, især deelesheд af Vigtighed, deels nøie at undersøge Forbrydelsens egen indvortes Natur og Beskaffenhed og deels at benytte Analogien af de forskjellige Lovbestemmelser, der indeholde Straf for enkelte af Embedsmænd begaaede Forbrydelser, ved hvilke Lovanalogiers Benyttelse dog altid den største Varsomhed maa anvendes, da Lovgivningen, især den ældre, ofte indeholder meget strenge Straffebestemmelser for ikke betydelige Overtrædelser af Embedsmænd (L. 1—16—3, 2—18—9 og 6—13—29), og paa den anden Side meget milde Straffe for betydelige Embedsforbrydelser (Fdn. 3 Juni 1796 § 26). Ved Straffens Fastsættelse maa det iøvrigt aldrig tabes af Sigte, at Statens Tarv udfordrer, hvad vor Lovgivning

*) Ørsted: Udførlig Fremstilling af Læren om de Forbrydelser, som af Embedsmænd begaaes, efter de danske og norske Love i J. T. 4 B. 2 H. S. 1—88 og 5 B. 2 H. S. 1—83. Jvfr. Sammes almindelige Bemærkninger over de Forbrydelser, som begaaes i Embedsførelsen, med Hensyn til nogle fremmede Lovgivninger i J. T. 4 B. 1 H. S. 214—247.

ogsaa paa det Strengeste kræver, at Embedsmanden skal være i Besiddelse af et ubesmittet Rygte, hvorfor alle Forbrydelser, der nødvendigviis ophæve denne Tillid, altid maae straffes idetmindste med Embedets Berøvelse (jvfr. Frn. 15 April 1840 §§ 10 og 14 og Frn. 3 Juli 1835 § 21), og maa der iøvrigt naturligviis ogsaa, ved Straffens Bestemmelse, tages tilbørligt Hensyn til Embedets egen Beskaffenhed, da dettes Vigtighed kan bevirke, at Overtrædelser, der for en ringere Embedsmand maaskee kun vilde bevirke en ubetydelig Straf, maae for en høiere Embedsmand ansees med en meget alvorlig Straf og ofte med Embedets Fortabelse (L. 2—2—5 og 2—11—13 og 14). Ihvorvel det nu, som bemærket, er yderst vanskeligt at opstille almindelige Regler angaaende Embedsforbrydelsers Strafbarhed, skulle vi dog gjøre et Forsøg paa at angive nogle saadanne, hvorefter vi da særskilt ville afhandle nogle Forbrydelser, som kunne begaaes af visse Arter af Embedsmænd, til hvilke Lovbestemmelsers Analogi derfor maa henvises, forsaavidt disse almindelige Grundsætninger i et givet Tilfælde ikke skulde indeholde tilstrækkelig Veiledning.

§ 101.

Iblandt de ringere Forseelser, hvori en Embedsmand kan gjøre sig skyldig, hører Lunkenhed og Seendrægtighed i hans Embedspligters Udøvelse. Dette vil i Regelen kun blive straffet med Bøder og kun ved idelige Gjentagelser, og hvor Bøderne have viist sig at være utilstækkelige, virke Embedsforbrydelse. Som Exempler herpaa kunne mærkes L. 1—5—8, 1—8—9 og 10, Frn. 3 Juni 1796 §§ 35 og 39 samt Frn. 16 Jan. 1828 §§ 7, 14 og 16 og 25 Jan. 1828 § 8; L. 1—21—13; Frn. om Skiftevæsenet i Vestindien 6 Decbr. 1799 § 13 og 17 April 1807 § 11, samt Plak. 21 April 1821 § 1 (§ 108 Nr. 4, § 109 Nr. 5 og § 110 Nr. 3), Reglm. 8 Jan. 1834 § 17 og Frn. 8 Juli

1810 §§ 24, 25, 28, 29, 31 og 39*). Modtvilligen at forlade sit Embede eller forsømme sammes Bestyrelse er en Forseelse, der maa ansees med arbitair Straf, da Lovgivningen ikke herom har nogen almindelig Bestemmelse. Kun for geistlige Embedsmænd bestemmer Rskr. 13 Marts 1716, at den Præst skal ansees som kongelige Mandaters modvillige Overtræder (§ 43), der uden Biskoppens Tilladelse forlader sin Menighed, og Fdn. 1 Aug. 1707 § 6 straffer den Præst, der bliver længere borte, end bevilget er, første Gang med en Bod af 20 Rbd. til næstliggende Hospital, anden Gang med 6 Maaneders Suspension og tredie Gang med Embedets Tab. Paa Island straffes den Præst, der uden høieste Nodvendighed forsømmer Gudstjenesten, første Gang arbitrairt, og, skeer det oftere, med Embedsfortabelse. Fdn. 29 Mai 1744 § 4. For skjodesløs Behandling af sine Embedspligter vil Straffen i Almindelighed hellerikke for de første Gange blive andet end Boder, og kun i Gjentagelsestilfælde vil det drage Embedets Tab efter sig**). L. 1—5—3 og Fdn. 23 Decbr. 1735 § 4 (§ 108 Nr. 2), Fdn. 20 Juni 1788 § 12 og 8 Jan. 1802 § 52 (§§ 81 og 82), Fdn. 1 Febr. 1797 § 393, Plak. 21 Juli 1815 § 8 (§ 107), Reglm. 22 Marts 1814 § 107 (§ 88 Nr. 7) og Fdn. 16 Jan. 1828 § 19 (§ 95). L. 1—21—55 kan ogsaa her mærkes, efter hvilket Lovsted den der bestemte Gjengjeldelsesstraf dog kun kan komme til Anvendelse, naar den Paagjeldende ved endelig Dom findes uskyldig. Ellers vil vedkommende Øvrighedsperson kun blive at belægge med en arbitrair Straf, og dette endogsaa blot, hvor han har viist nogen kjendelig Feil ved at lade Dommen exekvere for Tiden***). Ubesindig Adfærd, Brangvillighed og chikaneus Fremgangs=

*) Jvfr. Frifindelsesdom for Justitiens Tiltale i J. T. 28 B. S. 317–50.

**) En Arrestforvarer er fradømt sin Bestilling for udviist Mangel i hans Pligters Opfyldelse. Dom i J. T. 36 B. S. 207—219.

***) Ørsted: J. T. 5 B. 2 H. S. 15—20.

maade under sine Embedspligters Udforelse maa, som et Forhold, der strider imod Statstjenestens Interesse og kun tjener til at forbittre Borgerne deres Pligters Opfyldelse, ligeledes straffes arbitrairt. Fdn. 1 Febr. 1797 § 83 og Reglm. 1 Mai 1818 § 87, jvfr. § 18*). Forsætlig Overtrædelse af Embedspligter maa derimod ansees med en langt alvorligere Straf, og vil i mange Tilfælde strax bevirke Embedets Fortabelse. I denne Henseende fortjener nu især at mærkes Fdn. 15 April 1840 § 10, som bestemmer, at under Jagttagelse af de Lovbestemmelser, der ere givne angaaende forskjellige Arter af Forbrydelser, hvorved Embedsmænd ville svige den Ed, de have svoret Kongen, skal Embedsfortabelse være den almindelige Straf for ethvert forsætligt Brud paa denne Ed, forsaavidt ikke deri maatte indeholdes en Forbrydelse, der efter Lovens Forskrifter eller Grundsætninger kræver en endnu høiere Straf. Jvfr. Reglm. 1 Novbr. 1832 § 27 og Fdn. 3 Juli 1835 § 21. Imidlertid er det dog langt fra, at Embedsfortabelse kan siges at være den almindelige Straf for enhver forsætlig Krænkelse af Embedspligter, men der maa i saa Henseende nøie sees hen, deels til Vigtigheden af den overtraadte Pligt, og deels, og det fornemmelig, til Bevæggrunden til den skete Pligtovertrædelse. (Fdn. 18 April 1781 § 30), da Lovgivningen indeholder ikke faa Exempler paa, at forsætlig Overtrædelse af Embedspligter affones med Bøder. Forsaavidt imidlertid en saadan forsætlig Pligtovertrædelse gaaer ud paa at krænke Nogens Ret, vil Straffen ikke let blive ringere end Embedsforbrydelse, hvilket Analogien af L. 1—5—3, andet Membrum, tilsiger. Om Ulydighed imod Kongens Befalinger mærkes L. 1—1—6 og 6—4—8 (§ 73 Nr. 6). Jvfr. L. 3—1—2, 3—1—5 og 6, L. 6—6—6, samt Fdn. 31 Juli 1739 § 1.

---

*) Om Politiets Misbrug af dets executive Myndighed: Kolderup-Rosenvinges Politiret S. 24—26 i anden Udgave. Jvfr. Dom i J. T. 32 B. S. 37—42.

§ 102.

Som en af de saavel efter Sagens Natur som vor Lovgivning groveste Embedsforbrydelser maa mærkes Bestikkelse (crimen repetundarum*). Ved Bestikkelse forstaaes enhver Handling, hvorved en Embedsmand lader sig ved utilladelig Fordeel, som derfor ydes eller loves ham, bestemme til enten at foretage eller undlade Noget i sit Embede, og indbefattes saaledes herunder ogsaa den saakaldte crimen concussionis eller den Forbrydelse, at en Embedsmand afpresser Nogen Betaling, som en Betingelse for at efterkomme sin Pligt**). Om denne Forbrydelser handler hos os Fdn. 23 Oktbr. 1700, der fornyer og skjærper en ældre Fdn. 20 Marts 1676, og forbyder paa det Alvorligste Nogen at give og annamme Skjenk og Gave, enten til Rettens Forkrænkelse eller Beforbring, under hvad Skin det og kunde skee; eller for geistlige, civile eller militaire Bestillinger at erlange, til hvem og af hvilke det kunde være, enten geistlige civile eller militaire Personer; eller til nogen Administrations eller Regningers Justifikation eller Klarering; eller for Expeditioner af Kancellierne og Rentekammeret, videre end hvad tilladt er, eller og i andre Maader til Kongens Skade eller Præjudits. Hvo, som sig understaaer nogen Skjenk eller Gave saaledes at tilbyde og give, skal ei alene have forbrudt dobbelt saameget, som samme Skjenk eller Gave kan være værd; halvt til Kvæsthuset og halvt til Angiveren, men endog ansees som den, der ei med Ærlighed omgaaes, og være uværdig til noget Embede videre at betjene (§ 52), og de, som Skjenk og Gave i saa Maade annamme, skulle uden al Naade have forbrudt deres Bestillinger, Ære og Gods, istedetfor hvilken sidste Straf nu kommer Tugthuusarbeide fra 1 til 3 Aar (§ 53), og skulle alle kongelige Betjente ogsaa være

---

*) Ørsted: J. T. 4 B. 2 H. S. 46—72.

**) Dom i J. U. 1 Aarg. S. 813—824, hvorved fire Toldbetiente ere for Besvigelse af Toldindtægterne fradømte deres Bestillinger.

denne Straf undergivne, naar de nogen Skjenk og Gave ved Andre, enten direkte eller indirekte, lade annamme. Saavel denne Forordnings Slutning som de ovenanførte Ord: „Eller i andre Maader til Kongens Skade eller Præjudits" synes vel at tilkjendegive, at den indeholder en almindelig Regel for alle Embedsmænd, som fordre eller modtage ulovlig Betaling for de af dem foretagne Embedshandlinger, samt for dem, der tilbyde eller yde dem saadan Betaling; men da Forordningen dog specielt udpeger enkelte Arter Bestikkelse, der skulle ansees med den anførte Straf, hvilket vilde være aldeles hensigtsløst, naar den indeholdt et ganske almindeligt Bud; da de Ord: „Til Kongens Skade eller Præjudits" ligeledes stode aldeles overflødige, dersom de ikke skulde forstaaes paa en indskrænket Maade, om hvad der direkte og paa en særdeles Maade er til Kongens Skade; da Forordningens almindelige Slutning hellerikke kan antages at ville udvide de anførte Bestemmelser, men kun at skulle tilkjendegive, at Straffen ikke bortfalder, fordi Gaven modtages ved Andre; og da endeligen mange nyere Anordninger bestemme mildere Straf for Embedsmænd, der modtage ulovlige Gaver, f. Ex. Fdn. 29 Jan. 1731, 11 Septbr. 1771 § 11 og 8 Jan. 1802 § 80 samt Plak. 20 Decbr. 1827 § 6, 18 April 1781 §§ 30 og 82, 7 Novbr. 1809 § 69, 28 Decbr. 1836 § 39 o. fl.: saa antages rettest, at Forordningen ikke indeholder nogen almindelig Regel om Embedsmænds Bestikkelse, men at man, udenfor de udtrykkeligen angivne Tilfælde, maa afgjøre Spørgsmaalet efter Forbrydelsens egen Natur og den øvrige Lovgivnings Analogi, hvorhos dog mærkes, at Straffen for Bestikkelse sjelden eller aldrig vil blive ringere end Embedsforbrydelse, idetmindste ikke hvor Betalingen er modtaget for at krænke Nogens lovlige Rettighed. Fdn. 11 April 1840 § 76 indeholder iøvrigt, at Bestikkelse, saavelsom andre Uredeligheder, hvori Embedsmænd gjøre sig skyldige, indtil videre skulle ansees efter de hidtil gjeldende Love, og at det kun er forsaavidt disse ikke inde-

holde aldeles nøiagtige Straffebestemmelser, at der tillige bør tages Hensyn til Grundsætningerne i denne Anordning.

Den første af de Forbrydelser, som omtales i Fdn. 23 Oktbr. 1700, er Bestikkelse, sigtende til Rettens Forkrænkelse eller Befordring, under hvilket Udtryk maa ansees indbefattet enhver Art af dømmende Forretninger. Skjøndt Ordene: Til Rettens Befordring vise, at Straffen er den samme, om ogsaa Dommeren tager Betaling, for at tilkjende Nogen, hvad Ret er, kunne de dog neppe forklares saaledes, at de skulde sigte til Betaling, der blot modtages for hurtigere at fremme en eller anden Retshandling, hvorimod man for dette Tilfælde synes at maatte anvende Analogien af Lovgivningen om ulovlig Sportulering. Bestikkelsen antages iøvrigt, uanseet Forordningens Ord: „at tilbyde og give“ — „at annamme“, at være fuldendt, naar blot Tilbudet af Gaven, der kan bestaae i Penge, Ting eller personlige Tjenester, er modtaget, uden at det er nødvendigt, at Gaven virkeligen skal være erlagt, hvilket ikke synes at burde have nogen Indflydelse paa Straffens Bestemmelse, ligesom denne Mening ogsaa bestyrkes ved Fdn. 18 April 1781 § 82.

Den anden af de i Forordningen omhandlede Forbrydelser er Bestikkelse for at indsnige sig i Embeder (crimen ambitus), enten dette nu er geistlige Embeder (crimen simoniæ) eller civile eller militaire Poster. Naar den Bestukne ingen Indflydelse kan have paa Embedets Besættelse, er Forordningens fulde Straf paa ham neppe anvendelig, men han vil da uden Tvivl kun blive straffet med Embedsfortabelse. Derimod gjør det Intet til Sagen, om han henhører til en høiere eller ringere Klasse af Embedsmænd, ligesaalidt som det kan komme i Betragtning, at Embedskandidaten maatte være værdig til den ansøgte Post. Om Forordningen ogsaa er anvendelig, naar Bestillingen ikke er et kongeligt Embede, er ikke ganske afgjort; dog antages dette rettest, da der ikke udtrykkeligen fordres, at Bestillingen skal være kongelig. Naar Nogen, som, uden at være kongelig Embedsmand, dog kan virke paa

Embedets Besættelse, i dette Øiemed modtager Betaling, hvilket især kan skee af dem, der have Forslagsret til visse Embeder (Fdn. 3 Juni 1809), er Forordningen ikke anvendelig, da denne bestemt forudsætter, at den Bestukne er Embedsmand. Fdn. 1 Aug. 1707 § 9 bestemmer i dette Tilfælde for den Kirkepatron, der med sin Vokation handler imod Loven, at han skal lide Lovens Straf og desuden anden Exemplarstraf, som kongelige Mandaters modtvillige Overtræder (§ 13). Ved Lovens Straf sigtes til L. 2—3—8, hvorefter han, foruden at give det Dobbelte igjen, skal miste sit jus patronatus, hvilket Ord af nogle Lovkyndige*) antages her at være brugt i dets videste Betydning, ikke blot om Forslagsretten til Embedet men ogsaa om Eiendomsretten over Kirkens Indtægter, en Mening, der dog synes mindre antagelig, da det kun er Forslagsretten, som Kirkepatronen har misbrugt og som der derfor er Grund til at berøve ham, da saavel L. 2—3—4 som den umiddelbart paafølgende 9 Artikel bruger Ordet jus patronatus i denne indskrænkede Forstand, og da man i Tvivlstilfælde, og hvor Statens Tarv ikke gjør den strengere Straf nødvendig, synes at burde følge den mildeste Mening (§ 25). Naar en tredie Mand modtager Betaling for igjennem Andre at indvirke paa et Embedes Besættelse, maa han belægges med en arbitrair Straf, hvilket ligeledes maa gjelde om den, der anvender Bestikkelse for at forskaffe ikke sig selv men en anden Person et Embede, da dette Tilfælde neppe kan ansees indbefattet i Forordningens Ord. Naar Nogen anvender Bestikkelse for at unddrage sig visse Bestillinger, der medføre Byrder og Uleilighed, f. Ex. Overformynderi- eller Kæmner-Bestillinger, o. s. v., kan Forordningen aldeles ikke anvendes, men Giveren maa i dette Tilfælde ansees med en meget mild Straf, hvorimod Embedsmanden, der saaledes lader sig bestikke, neppe kan slippe ringere end med Embedsfortabelse.

---

*) Ørsted: J. T. 4 B. 2 H. S. 62—66.

De to sidste Arter af Bestikkelse, som Forordningen omtaler, ere til nogen Administrations eller Regnings Justifikation eller Klarering, hvorved dog udentvivl kun sigtes til det Tilfælde, at der ved Revisionen skal sees igjennem Fingre med Urigtigheder, samt ulovlig Betaling for Expeditioner af Kancellierne og Rentekammeret, hvorunder de øvrige kongelige Kollegier nu og maae indbefattes. Denne sidste Deel af Forordningen maa ansees, efter sine almindelige Ord, anvendelig paa enhver ulovlig Sportulering i Kollegierne, om samme endog ikke har til Hensigt at virke for Expeditionens Indhold men kun at fremskynde sammes Udfærdigelse. Forsaavidt Modtageren imidlertid ingen Indflydelse har paa Sagens Afgjørelse, har Praxis dog blot anvendt Straf af Embedsfortabelse*). Fdn. 23 Febr. 1692 kan ogsaa her mærkes. Ligeledes maa tilføies Plak. 18 Oktbr. 1825, der forbyder alle saavel civile som militaire Embedsmænd, der ere berettigede til Frireiser, uden Rentekammerets Tilladelse at indgaae privat Overenskomst med de Ægtpligtige om at modtage Vederlag enten i Penge eller i andre Præstationer istedetfor Befordring in natura, under Straf for hver Gang fra 20 til 100 Rbd. Sølv, forsaavidt Overtrædelsen af dette Forbud ikke er forbunden med saadanne Omstændigheder, der, ifølge den gjeldende Lovgivning, kunde medføre en anden og høiere Straf. Om Fdn. 11 Septbr. 1771 § 11, Plak. 10 Marts 1813, Fdn. 8 Jan. 1802 § 80 og Plak. 20 Decbr. 1827 § 6 er handlet ovenfor (§ 81 og § 82). Fdn. 1 Novbr. 1805 § 118 og Reglm. 1 Mai 1818 § 71 maae ogsaa her erindres.

Som en herhidhørende Bestemmelse kan mærkes Budet i Strandingsfdn. 28 Decbr. 1836 § 39, hvorefter Ingen, som paa Embedsvegne har at sørge for Strandlidtes Tarv, Strandfogden dog undtagen, maa i sin Embedskreds paa nogen Maade interessere i nogen Bjergningskontrakt, eller af den

*) Dom i N. J. A. 30 B. S. 255, sammenholdt med 29 B. S. 167—170.

Skibbrudne, Bjergerne eller Andre modtage nogen Slags Gave eller Erkjendtlighed, som i fjerneste Maade kunde henføres til hans Embedsforretninger i Anledning af Strandingen, Alt under Embedsfortabelse. Eiheller maa han indlade sig i andre private Foretagender, som paa nogen Maade staae i Forbindelse med Strandingsanliggender og som kunde svække den Tillid til fuldkommen Upartiskhed, han bør vedligeholde, under Bøder fra 20 til 200 Rbd. End ikke ved offentlig Auktion maa han tilforhandle sig Noget af det strandede Gods under Bøder fra 20 til 100 Rbd.

Anm. Som en speciel Undtagelse kan mærkes Instrux for Vægterne i Kjøbenhavn 31 Decbr. 1800 § 16, sammenholdt med Fdn. 26 Juli 1683 § 12 og Plak. 28 Febr. 1772, der tillader disse Betjente i et vist Tilfælde at modtage Bestikkelser, naar de blot ligefuldt opfylde deres Pligter.

§ 103.

Utroskab, som en Embedsmand udviser med Hensyn til de ham anbetroede Midler*), kan bestaae enten deri, at han selv uredeligen bestyrer de Midler, han, som Embedsmand, har under sin Varetægt, eller deri, at han seer igjennem Fingre med de ulovlige Indgreb, som Andre foretage i samme. Begge disse Arter af Utroskab blive at belægge med betydelig Straf, og den første vistnok altid, hvor intet Andet udtrykkeligen er bestemt, med Embedsfortabelse.

Af Lovbestemmelser, som indeholde Straf for Embedsmænd, der selv uredeligen bestyre de dem anfortroede Midler, mærkes følgende: L. 5—2—82 fastsatte, at Øvrighedspersoner og Rettens Betjente, som med Skifter have at gjøre, skulle, naar de selv eller ved Andre kjøbe nogen Arv, som under deres egen Ret er falden, straffes som den, der sig i Svig

*) Ørsted: J. T. 5 B. 2 H. S. 39—56.

og Underfundighed har ladet befinde (§ 275), hvilket dog ikke kunde være anvendeligt, naar Arven kjøbtes ved offentlig Auktion. Frdn. 31 Aug. 1774 sætter Bestillings Fortabelse og anden vilkaarlig Straf for Overformyndere, Øvrigheds-personer og alle Andre, som administrere offentlige Midler eller have Indseende med samme, naar de selv indesidde med deslige Midler endog imod den forsvarligste Sikkerhed. Jofr. Frn. 14 Febr. 1821 § 1. L. 6—4—11 bestemte, at den, der oppebærer Mere i Told eller Skat, end af Kongen paabudet er, skal straffes, som om han var taget ved Tyvnet, og L. 6—1—12, at den, der forvendte eller forødede Penge, Varer, Gevær eller Andet, som til Kongens Tjeneste eller Armeens Underholdning skulde anvendes, skulde straffes paa Ære og Gods (§ 53) efter Sagens Beskaffenhed. Ligeledes fastsatte Frn. 13 Mai 1707 § 6 Embedsforbrydelse og videre Straf som kongelige Mandaters modtvillige Overtræder (§ 43) for den Amtsbetjent, som udskriver flere Heste eller Vogne, end befalet er, eller af Venskab eller Had heri begaaer Underslæb, og Sportelreglm. 22 Marts 1814 § 61 straffer den Embedsmand, der underslaaer de Kongens Kasse eller Justitsfondet tilkommende Gebyrer, med Embedsfortabelse og anden Straf for dette Bedrageri efter Lovens almindelige Grundsætninger om Straffe for denne Art af Forbrydelse. Nu maa iøvrigt mærkes den almindelige Bestemmelse i Frn. 11 April 1840 § 69, hvorefter, naar Embedsmænd, Værger, Kuratorer eller Andre, som enten Statens eller Enkeltmands Anliggender under offentligt Tilsyn ere betroede, misbruge deres Stilling til bedrageriske Foretagender, ikke blot den Bestemmelse, hvorunder Forbrydelsen kan henføres, skal anvendes med større Straf end imod Andre, der begaae lige Forbrydelser, men efter Forbrydelsens Grovhed endog en høiere Straf, indtil det Dobbelte af hiin, kan anvendes. Dog tilføies der, at der med Hensyn til Straffen for dem, der forøde de Midler, de i Kraft af et kongeligt Embede eller ifølge en lignende Egenskab eller anden offentlig Foranstaltning,

have at oppebære, opbevare eller forvalte, skal forholdes efter de særegne Bestemmelser, som derfor ere eller maatte blive givne.

Disse Bestemmelser om utroe Regnskabsbetente*) indeholdtes forhen i Fdn. 4 Marts 1690 (jvfr. Fdn. 26 Febr. 1739) og Fdn. 30 Jan. 1793, men disse Anordninger ere ophævede ved den nye almindelige Kasse-Anordning 8 Juli 1810 § 58. Ved denne Anordnings § 21 er det derimod nu bestemt, at enhver Kassebetjent, hos hvem der befindes nogen Mangel i de ham betroede Midler, skal, naar denne er af anden Beskaffenhed, end at den, efter Omstændighederne, kan antages at hidrøre fra Feiltælling eller af andre særdeles Aarsager, der ikke vidne om Tilsidesættelse af den Troskab eller af den strenge Nøiagtighed, der er ueftergivelig Pligt for Enhver, som Oppebørsel af offentlige Midler er betroet, have sit Embede forbrudt. Dersom han imidlertid inden 3 Gange 24 Timer kan tilveiebringe det Manglende, og Manglen ikke er paadragen enten ved Handel, Udlaan eller lignende Omsætning med de Penge, der som Oppebørsel ere ham betroede, eller ved Ødselhed eller uordentligt Levnet, vil der af vedkommende Kollegium blive at nedlægge Forestilling for Kongen, hvori tillige Forklaring bliver at afgive om hans øvrige Embedsforhold, hvorefter Kongen, med Hensyn til saadanne særdeles Omstændigheder, vil bestemme, om Sagen paa lempeligere Maade kan være at afgjøre. Er det Stiftelsers eller Kommuners Midler, med Hensyn til hvilke Mangel har fundet Sted, vil dog saadan Benaadning ikke kunne ventes uden efter Anbefaling af dem, som Tilsyn med Stiftelsens eller Kommunens Tarv nærmest er betroet. Iøvrigt vil Kongen med Hensyn til de kongelige Oppebørsels-

*) Ældre Domme i J. A. Nr. 6 S. 84—89 og Nr. 20 S. 22—31, J. T. 1 B. S. 209—210, 24 B. 2 H. S. 264—268 og 25 B. S. 13—32, J. U. 1 Aarg. S. 84—92 og 243—246 og i Bibl. f. dansk Lovkyn. 2 B. S. 179—183.

betjente fremdeles have sig forbeholdt (jvfr. Fdn. 30 Jan. 1793 § 20), naar Kassemangel klarlig er lagt for Dagen, strax at afskedige en saadan utro Embedsmand, som dog, med Hensyn til de øvrige Følger af denne hans Forbrydelse, bliver at tiltale ved Domstolene. Formaaer Betjenten ikke selv eller ved de for hans Oppebørsler stillede Sikkerheder at udrede den Sum, han har at tilsvare, og han heller ikke kan give Betryggelse for, at det Manglende vil blive erlagt i visse korte Terminer, som dertil maatte blive ham bevilgede, skal han, foruden at have sit Embede forbrudt, hendømmes til Fæstningsarrest, indtil han betaler eller døer. Er der med Kassemanglen forenet Brug af falske Dokumenter eller andet Forhold, der efter den almindelige Lovgivning udgjør en særlig Forbrydelse, bliver han desuden derfor at straffe efter bemeldte Lovgivning, hvorhos den, som, i Overensstemmelse hermed, findes skyldig til Arbeide i en eller anden offentlig Straffeanstalt og ikke har formaaet at udrede, hvad han er funden skyldig at tilsvare, skal forblive hensiddende i bemeldte Straffeanstalt, indtil han betaler eller døer. Er en Oppebørselsbetjent undvegen med nogen Deel af de ham betroede Midler, eller har han alene forsøgt derpaa, bliver han at dømme fra sin Ære og til Fæstningsarbeide paa Livstid, samt, naar han paagribes, i alle Dele med fuld Strenghed at behandle som en uærlig Slave. Befindes nogen Bogholder, Revisor, Kassekontrolleur eller anden Embedsmand, der er sat til at kontrollere en Kassebetjent, at kolludere med denne, bør han i Et og Alt være lige Ansvar og Straf undergiven med Kassebetjenten.

Den kongelige eller private Fuldmægtig eller Kontoirbetjent, som ikke kan tilsvare, hvad der er ham betroet, straffes efter den nysnævnte § 21; dog bør den private Betjent i det Tilfælde, hvor han er undvegen med nogen Deel af de ham betroede Midler, ikke i Et og Alt behandles efter fornævnte Paragraph, hvorimod han bør ansees med Strafarbeide paa

2 eller flere Aar eller efter Omstændighederne paa Livstid, hvorved Fdn. 11 April 1840 § 82 bliver at følge med Hensyn til Straffestedet (§ 287). Saafremt han for hiin Lovovertrædelse kun dømmes til nogle Aars Arbeide og ikke inden denne Tids Udløb betaler sin Skyld, bør han forblive i Straffeanstalten, indtil han betaler eller ved Døden afgaaer. Fdns. § 30. Har nogen Oppebørselsbetjent drevet Handel, gjort Udlaan eller lignende Omsætning med de ham betroede Penge skal han, om end Kassen, inden det opdages, er dækket, have sit Embede forbrudt. Fdns. § 18.

Undladelse af at føre de befalede Kassebøger eller deres Førelse paa en uefterrettelig Maade straffes med følelige Bøder eller efter Sagens Beskaffenhed endog med Embedsfortabelse, og anden Skjødesløshed med Irettesættelser eller Mulkter. Fdns. §§ 24 og 25. Naar nogen Oppebørselsbetjent med Forsæt udelader af sine Extrakter eller af Regnskabet Noget af Indtægten eller anfører en og samme Udgiftspost flere Gange, eller han ved Udgiften fremlægger falske Kvitteringer eller Beviser, eller gjør sig skyldig i anden Svig og Bedrageri, bør han, foruden at have sit Embede forbrudt, ansees efter Bestemmelserne i Fdn. 11 April 1840, navnlig sammes § 69 (§ 274), og hvis han ikke kan erstatte den besvegne Sum, behandles efter den ovenanførte § 21. Fdns. § 27. Jvfr. § 30 in fine. For Udeblivelse af Extrakter og Regnskaber til den befalede Tid anvendes Mulkter, og, hvis der forefindes Misligheder, Suspension og Embedsfortabelse. Fdns. § 28. Kassekontrolleurerne straffes for grove Forsømmelser med Embedsforbrydelse og, hvis nogen Kollusion med Kassereren har fundet Sted, hvorved Kassemangel er foranlediget, efter Fdns. § 21. Ligeledes straffes Revisorerne og disses Foresatte for Forsømmelse og Efterladenhed med følelige Bøder eller Embedsfortabelse. Fdns. §§ 31 og 39. Jvfr. Anordn. 8 Juli 1840 om Kassevæsenet ved General-Toldkammeret §§ 3 og 7.

Af ældre Lovbestemmelser, som indeholde Straffe for Embedsmænd, der see igjennem Fingre med Indgreb i offent-

lige Midler, kunne mærkes Fdn. 18 April 1781 §§ 28—30, Toldfdn. 1 Febr. 1797 paa flere Steder og Fdn. 3 Decbr. 1828 § 49. Jvfr. Fdn. 11 April 1810 § 77, hvorefter Uredeligheder af Embedsmænd, forsaavidt de ikke kunne henføres under nogen af de i denne Anordning indeholdte Bestemmelser, skulle straffes efter de hidtil gjeldende Love.

§ 104.

Falske Embedsattesters Udstedelse*) er en Forbrydelse, for hvilken vor Lovgivning ikke indeholder nogen almindelig Straf, og som derfor maa ansees med en arbitrair Straf, der dog ikke let kan blive ringere end Embedsforbrydelse, idetmindste ikke hvor Hensigten med samme har været at krænke Nogens lovlige Rettighed. Jvfr. Fdn. for Mæglerne 22 Decbr. 1808 § 13. Naar Motivet var mere undskyldeligt, kunde maaskee, efter Analogien af Fdn. 3 Juni 1796 § 26, en ringere Straf, endog af Boder, være at anvende. Fdn. 11 April 1810 § 76, der handler om ulovbestemte Bedragerier, bestemmer iøvrigt, at falske Attesters Udstedelse og andre Uredeligheder, hvori Embedsmænd maatte gjøre sig skyldige, skulle, naar de ikke henhøre under nogen særlig Bestemmelse i denne Anordning, fremdeles indtil videre ansees efter de hidtil gjeldende Love, dog at der, forsaavidt disse ikke indeholde aldeles nøiagtige Straffebestemmelser, tillige skal tages Hensyn til Grundsætningerne i denne Anordning, og at de i sammes §§ 60 og 61 fastsatte Straffe af offentligt Arbeide fra 3 til 10 eller i visse Tilfælde indtil 16 Aar skulle træde istedetfor den i L. 1—8—8 anordnede Straf.

Naar Embedsmanden af Skiødesløshed udsteder urigtige Embedsattester, maa han altid erstatte de Vedkommende den Skade, de herved maatte lide, og vil desuden efter Omstændighederne kunne blive at straffe enten med Boder

*) Ørsted: N. J. A. 18 B. S. 154—158 og J. T. 5 B. 2 H. S. 21—25.

eller endogsaa, hvis Uagtsomheden har været særdeles tilregnelig, med Embedsstab (§ 109 Nr. 2). Har Embedsmanden attesteret at have udført den Forretning, som han ved en Anden har udført, er hans Attest, skjøndt dens Indhold iøvrigt maatte være overensstemmende med Sandhed, at ansee som falsk, og han kan derfor ikke let undgaae at ansees som for falsk Attestation*).

Naar en Embedsmand afgiver falske eller urigtige Erklæringer**) enten til Kongen eller i andet Embedsanliggende, maa han ogsaa herfor ansees med arbitrair Straf, der, hvor Erklæringen vitterligen er falsk, i Almindelighed vil blive idetmindste Embedsstab, og hvor den ellers indeholder nogen Urigtighed, som kan tilregnes Embedsmandens Skjødesløshed, bør være ringere Straf af Irettesættelse, Bøder, Suspension eller Deslige. L. 1—26—1, der iøvrigt forudsætter, at de derombandlede Sager skulle afgjøres umiddelbart af Kongen, men hvis Analogi maa anvendes paa falske og urigtige Erklæringer, som afgives til vedkommende Kollegier og Øvrighed, bestemmer, at den, der har paaskrevet og givet en Erklæring, som siden bevises at være uretteligen og vrangeligen gjort, skal dertil svare og have sin Bestilling forbrudt eller i andre strenge Maader alvorligen straffes, som den, der har givet Aarsag til, at Kongens Haand og Segl, imod Kongens høie Respekt, er bleven misbrugt. Jvfr. Fdn. 9 Jan. 1728 § 1. I at bestemme den arbitraire Straf maa især Gjenstandens Vigtighed, og, ved den forsætligen falske Attest, Bevæggrunden, og ved den af Skjødesløshed urigtige, Uagtsomhedens Grad komme i fortrinlig Betragtning. Jvfr. Fon. 15 Decbr. 1820 § 11, hvor det indskjærpes Øvrigheden at afgive Erklæringer i Overensstemmelse med deres bedste Overbeviisning og efter Sagens nøieste Undersøgelse.

---

*) Jvfr. dog Dom i J. A. Nr. 21 S. 92—98.

**) Ørsted: J. T. 5 B. 2 H. S. 25—30.

§ 105.

At forraade Embedshemmeligheder*) er en Forbrydelse, om hvilken vor Lovgivning ingen almindelig Straffebestemmelse indeholder, og som det helerikke vel er muligt at bestemme nogen almindelig Straf for. Det er allerede i sig vanskeligt at fastsætte, hvorvidt en Embedsmand skal bevare Taushed med, hvad der i hans Embede er ham betroet, og man har i saa Henseende intet Andet at gaae efter end den i enhver Embedsmands Bestalling indførte, men i sig ubestemte, Klausul, at han „ikke maa aabenbare, hvad hans Embedsforretninger vedkommer og hemmeligt bør at holdes.“ Reglen maa vel blive den, at Alt, hvis Aabenbaring let paa en eller anden Maade kan anstifte Skade enten for det Offentlige eller for nogen privat Mand, bør forties. Hvad derimod Straffen for Tilsidesættelsen af denne Pligt angaaer, da maa denne være meget forskjellig efter Gjenstandens Vigtighed, Bevæggrunden til Aabenbarelsen, Maaden, hvorpaa, Tiden, naar og Stedet, hvor denne er skeet, o. s. v., efter hvilke forskjellige Omstændigheder den kan variere imellem en ringe Irettesættelse eller Bøder**) og Embedsfortabelse eller endog anden haardere Straf, f. Ex. hvor Forbrydelsen kunde henføres under L. 6—4—3 og 6 (§ 79) eller Frdn. 23 Oktbr. 1700 (§ 102).

Som Lovsteder, der kunne afgive nogen Veiledning til at fastsætte Straffen for denne Forbrydelse, mærkes følgende: L. 2—5—20 sætter Straf af Kalds Fortabelse, naar Præsten aabenbarer, hvad Nogen for ham i lønligt Skriftemaal har bekjendt, medmindre det kunde angaae noget Forræderi eller Ulykke, som ved Præstens Aabenbaring kunde forekommes, og dog bør dens Navn, som det bekjendt haver, saavidt muligt er, at forties. Naar Bekjendelsen angaaer et Forræderi,

---

*) Ørsted: J. T. 5 B. 2 H. S. 56—76.

**) Jvfr. Dom i Bibl. for dansk Lovk. 1 B. S. 507—510.

holde nogle Lovkyndige for, at Præsten ubetinget skal aabenbare samme, uden Hensyn til om Ulykke derved kan afværges eller ikke, altsaa ogsaa om Forræderiet allerede er begaaet, men andre Lovkyndige antage det Modsatte, da Ordforbindelsen i Lovstedet ogsaa tilsteder at referere de Ord: „som ved Præstens Aabenbarelse kunde forekommes" til Ordet: Forræderi, og da den i Artiklens Slutning indeholdte Bestemmelse, at den Bekjendendes Navn saavidt muligt bor forties, ikke tilsteder, at han straffes ifolge den af ham for Præsten gjorte Bekjendelse. Dog maa herved mærkes, at under den Ulykke, der bor forekommes, ogsaa horer den, at en Uskyldig mistænkes for den af en Anden begaaede Forbrydelse, i hvilket Fald Præsten for Øvrigheden maa aabenbare den Bekjendendes Navn, for at hans Bekjendelses Rigtighed yderligere kan proves, eftersom det er klart, at en anonym Bekjendelse ikke kan tillægges nogen Virkning til at befrie en ellers mistænkt Person. Lovens Hensigt tillader dog ikke, at den Bekjendende, naar hans Forbrydelse saaledes ved hans egen Tilstaaelse aabenbares, belægges med Straf, hvorimod Sikkerhedsmidler vel kunne anvendes imod ham. I de Tilfælde, hvor Præsten ikke er forpligtet til Taushed, maa han ansees pligtig til at angive den for ham aabenbarede Forbrydelse (§ 57), og bliver iovrigt herved at mærke, at den i Lovstedet fastsatte Straf af Kalds Forbrydelse ingenlunde ubetinget kan anvendes paa Præsten, fordi han urigtigen havde angivet en saaledes for ham aabenbaret Forbrydelse, i den Formening at nogen Ulykke derved endnu kunde forekommes, da denne Straf kun kan ansees foreskreven for den Præst, der forsætlig krænker den ham paaliggende Taushedspligt, hvorimod ialfald en mindre arbitrair Straf efter Omstændighederne kunde blive at anvende, hvis Præsten dog havde viist aabenbar Mangel paa Embedskonduite. Kirkeritualet 25 Juli 1685 Kap. 6 § 1.

kan og her mærkes*). L. 2—9—26 bestemmer, at naar Præsten og hans Medhjelpere udbringe Noget, af hvad der er Gjenstand for den i denne og den foregaaende 8de Artikel foreskrevne hemmelige Paamindelse og Formaning, skal Præsten miste sit Kald og hver af Medhjelperne give til de Fattige 60 Lod Sølv.

Høiesteretsinstrux 7 Decbr. 1771 § 13 foreskriver Embedsforbrydelse og anden vilkaarlig Straf efter Omstændighederne, naar Nogen af de Tilforordnede i Retten eller andre ved Voteringen Tilstedeværende skulde aabenbare, hvad Mening Nogen har været af, og hvad der enten af den Ene eller den Anden i nogen Sag har været voteret. Da denne Bestemmelse alene er foreskreven for Høiesteret, og Lovgiveren kan have havt særegne Grunde til at foreskrive en fortrinlig haard Straf for denne høieste Domstol, kan Straf af Embedsforbrydelse, uanseet Bestemmelsen i Rskr. 23 Jan. 1739 § 11, neppe udvides til andre Retter, der bestaae af flere Medlemmer, men denne Forseelse maa her straffes arbitrairt. At aabenbare sit eget Votum, naar ikke derved de øvrige Medlemmers Vota robes, ansees ikke lovstridigt. Rskr. 23 Jan. 1739 § 15 og 26 Juni 1741 § 4. Jvfr. Canc. Skr. 25 April 1826 og 19 Mai 1829. — Naar en Sagforer rober, hvad ham af hans Principal er betroet, maa han, efter L. 1—9—10 og 11, herfor ansees med betydelig Straf (§ 111 Nr. 5). Efter Analogien af Rglm. 21 Novbr. 1810 § 42, indskjærpet ved Canc. Circl. 23 Mai 1820, hvor en Gjordemoder, der misbruger den Fortrolighed, som et ulykkeligt besvangret Fruentimmer viser ved at betroe sig til hende, straffes med Bestillings Fortabelse, samt efter Bestemmelsen i Fdn. 4 Decbr. 1672 § 21, hvor Apothekerne forbydes at aabenbare Patienternes Sygdomme, forsaavidt samme kunne kjendes af Recepterne, synes den Læge, der aabenbarer Sygdomstilfælde, som

---

*) Ørsted: J. T. 5 B. 2 H. S. 61—69. Jvfr. N. J. A. 22 B. S. 112—114.

Patienterne maae have villet bevarede som en Hemmelighed, at maatte ansees med arbitrair Straf, der dog sjeldent vil gaae til Forbrydelse af Embede eller Ret til at praktisere.

§ 106.

Subordinationsforseelser*) ville, udenfor den militaire Stand, i Almindelighed kun blive straffede med Irettesættelse, Afbigt, Mulkter eller nogen Tids Suspension, og kun hvor Opsætsigheden har været særdeles grov og ledsaget af Magts Anvendelse, gaae over til Embedsfortabelse eller anden haardere Straf, og forudsætter iøvrigt slig Strafs Anvendelse, at den overordnede Embedsmand ikke har været aldeles ubeføiet til i det opgivne Tilfælde at fordre Lydighed af den underordnede. Som Lovsteder, der kunne frembyde Analogi ved Afstraffelsen af denne Slags Forseelse, men der iøvrigt, som specielle og byggede paa særlige Grunde, kun med Varsomhed maae benyttes, kunne mærkes: L. 2—11—9 og 2—17—22; Instrux for Told- og Konsumtions-Betjente 26 Aug. 1797 § 10, 14 Oktbr. 1797 § 11 og 12 Decbr. 1797 § 12; Instrux for Vægterne i Kjøbenhavn 31 Decbr. 1800 § 15 og Rglm. 1 Mai 1818 §§ 78 og 86**).

§ 107.

Straffen for ulovlig Sportulering***), forsaavidt denne Forbrydelse begaaes af Retsbetjente, indeholdes nu i Sportelrglm. 22 Marts 1814, efter hvilken Anordning maa skjelnes imellem følgende Tilfælde: Naar en Embedsmand svigagtigen affordrer Vedkommende for de af ham foretagne Embedsforretninger høiere Betaling end den lovhjemlede, som

*) Ørsted: J. T. 5 B. 2 H. S. 30—33.
**) Dom i J. U. 1 A. S. 110—112.
***) Ørsted: J. T. 4 B. 2 H. S. 72—88.

om denne i Anordningerne var paabuden, eller, som det i Sportelreglementerne for Island og Færøerne hedder, gjør sig skyldig i noget svigagtigt Forhold med Hensyn til Sportlers Oppebørsel (svigagtig ulovlig Sportulering), skal han have sit Embede forbrudt og derhos straffes efter Lovens almindelige Grundsætninger for Bedrageri, foruden at tilbagegive det ulovligt Oppebaarne. Jvfr. Fdn. 11 April 1810 §§ 69 og 75. Har Embedsmanden derimod til egen Fordeel oppebaaret saadan høiere Betaling, skal han, uagtet den, som erlagde Betalingen, deri har samtykket (simpel ulovlig Sportulering), første Gang betale i Mulkt fra 30 til 50 Rbd., samt have det formeget Oppebaarne forbrudt til Fattigkassen, men i Gjentagelsestilfælde have sit Embede forbrudt. Rglm. 22 Marts 1811 § 162. De samme Regler gjelde for Island og Færøerne, med den Forskjel, at Mulkten for første Gang begaaet simpel ulovlig Sportulering kun er fra 20 til 40 Rbd. Sølv. Rglm. for Island 10 Septbr. 1830 § 82 og for Færøerne 30 Marts 1836 § 73. I Ostindien er efter Sportelrglm. for Tranqvebar 13 Juli 1836 § 85 Straffen for simpel ulovlig Sportulering første Gang en Mulkt fra 30 til 50 Madras Rupier og anden Gang Embedsforbrydelse. For svigagtig ulovlig Sportulering blive Lovens almindelige Grundsætninger om Straffe for Bedrageri at anvende. Efter Reglm. for Frederiksnagor af s. D. § 78 straffes simpel ulovlig Sportulering første Gang med en Mulkt fra 100 til 500 Sicca Rupier og anden Gang med Embedsforbrydelse, og svigagtig Sportulering strax med Embedsfortabelse.

Forsømmer Embedsmanden at anføre Betalingen paa de af ham udfærdigede Akter og Dokumenter med Tal og Bogstaver, skal han første Gang bøde 20 Rbd., anden Gang 40 Rbd. og tredie Gang have sit Embede forbrudt. Rglms. § 160. Paa Island og Færøerne er Straffen herfor, første Gang fra 5 til 10 Rbd., anden Gang fra 10 til 20 Rbd., tredie Gang fra 20 til 40 Rbd., alt Sølv, og fjerde Gang at have sit Embede forbrudt. Rglm. 10 Septbr. 1830 § 81

og 30 Marts 1836 § 72. Efter Sportelrglm. for Trankvebar 13 Juli 1836 § 84 er Straffen herfor første Gang en Mulkt af 20 M. Rupier, anden Gang 40 M. Rp. og tredie Gang Embeds Forbrydelse, og efter Rglm. for Frederiksnagor af s. D. § 76 første Gang 30, anden Gang 60 og tredie Gang 120 Sicca Rupier og fjerde Gang Embedsforbrydelse. Naar en Embedsmand engang er befunden i den sidstnævnte Overtrædelse og derpaa gjør sig skyldig i simpel ulovlig Sportulering, ansees han med fordoblet Mulkt for denne Forseelse, altsaa med Mulkt fra 60 til 100 Rbd., men er han to Gange straffet for Forsømmelse med Paategning, og derpaa begaaer simpel ulovlig Sportulering, skal han have sit Embede forbrudt. Er Embedsmanden derimod engang straffet for ulovlig Sportulering og derpaa gjør sig skyldig i Forsømmelse med Paategning, ansees han som for gjentaget Forsømmelse med denne Paategning, og mulkteres altsaa paa 40 Rbd. Rglms. § 163. Jvfr. Sportelrglm. for Trankvebar 13 Juli 1836 § 86. Naar Nogen paa eengang gjør sig skyldig i simpel ulovlig Sportulering og tillige i Forsømmelse med Paategningen, kan han ikke ansees med særlig Straf for denne sidste Forseelse, der af Lovgiveren maa forudsættes i Reglen at være begaaet, hvor ulovlig Sportulering finder Sted, og altsaa forsaavidt ikke kan betragtes som en selvstændig Forbrydelse (§ 61).

Iøvrigt maa ved denne Forbrydelse mærkes, at skjøndt Sportelreglementet 22 Marts 1814 egentligen kun omtaler det Tilfælde, hvor Retsbetjenten modtager høiere Betaling end den lovbestemte, maa den der fastsatte Straf dog vistnok saameget mere anvendes, naar han modtager Betaling, hvor saadan aldeles ikke tilkommer ham*), og det med den nærmere Bestemmelse, at Retsbetjenten, dersom han, saasom ved Overretterne, aldeles ingen Sportler har at oppebære, udentvivl

*) Dette er ogsaa udtrykkelig udtalt i Sportelrglm. for Frederiksnagor 13 Juli 1836 § 78.

for slig ulovlig Betaling strax maa ansees med Embedstab. Jvfr. Rglm. 15 Juni 1771 § 15. I alle de Tilfælde, hvor den ulovligen modtagne Betaling har havt Indflydelse paa Embedsmandens Handlinger, bliver han at ansee med Straf for Bestikkelse (§ 102). Naar Retsbetjenten uretteligen har for en enkelt Retshandling beregnet sig for høit Gebyr, men har givet Dokumentet Paategning om, hvad han har erholdt, og altsaa har handlet aabenlyst, kan Formodningen i Almindelighed ikke være for, at han har villet gjøre sig ulovlig Fordeel, og han bør altsaa ikke straffes herfor, medmindre Forretningen ligefrem henhører under en udtrykkelig Bestemmelse i Reglementet eller Sagens Omstændigheder, og navnligen Mængden af saadanne Tilfælde, iøvrigt ikke tilsteder at lægge denne gunstige Præsumption til Grund. Er det formeget Oppebaarne beregnet det Offentlige tilgode, ere de ovenanførte Bestemmelser aldeles uanvendelige, da Rglms. § 161 udtrykkeligen fordrer, at Embedsmanden skal have oppebaaret Betalingen „til egen Fordeel." Iøvrigt ere Reglementets Bestemmelser ogsaa anvendelige paa den, der, uden at være Embedsmand, udøver saadanne Forretninger, hvorfor Reglementet hjemler Betaling, naar han overskrider denne, f. Ex. paa Godseiere, der have Skiftejurisdiktion. Er Forretningen derimod ikke en Retshandling men en Øvrighedshandling, maa Straffen udentvivl blive arbitrair, hvor ikke specielle Lovbud udtrykkeligen hjemle Udvidelsen af Reglementet, som i Plak. 11 Juli 1815 § 3 og 21 Juli 1815 § 6.

Naar Embedsmandens Fuldmægtig modtager ulovlige Sportler, ere Sportelreglementets Bestemmelser ogsaa anvendelige paa ham, og skal han, hvor Reglementet bestemmer Straf af Embedsforbrydelse, istedet herfor erklæres uværdig til at befordres til noget offentligt Embede eller at bruges som Medhjelper af nogen Embedsmand, og den Embedsmand, der har befundet sin Befuldmægtigede skyldig i ulovlig Sportulering, er forpligtet til strax at afskedige ham, om det end er hans første Forseelse. Er slig Mislighed skeet med Em-

bedsmandens Vidende og Villie, straffes han, som om den af ham selv var udøvet, og kan den tilskrives hans Mangel af vedbørligt Tilsyn, mulkteres han fra 10 til 40 Rbd. Plak. 21 Juli 1815 §§ 7 og 8. Skjøndt denne Plakat blot gjelder om Pasgebyrer, vise dens Udtryk tydeligt nok, at det her Anførte skal gjelde ved al ulovlig Sportulering, som begaaes af Embedsmænds Fuldmægtige.

For Vestindien er ikke foreskreven nogen særegen Straf for ulovlig Sportulation, dog kan neppe L. 1—25—29, som herfor bestemmer Embedsfortabelse og at bøde det Dobbelte, ansees der anvendelig, men Analogien af Rglm. 22 Marts 1814 bør vistnok følges.

Om ulovlig Sportulering i de kongelige Kollegier handler Fdn. 23 Oktbr. 1700 (§ 102). — Ingen Skovbetjent eller Skovfoged maa af Bønder eller Andre, som faae Noget udviist, forlange eller modtage Penge eller Penges Værd under Straf at bøde første Gang tidobbelt saameget og anden Gang have deres Tjeneste forbrudt. Fdn. 18 April 1781 § 82. De, der byde dem saadan Gave, ansees med vilkaarlig Straf. Plak. 9 Febr. 1782.

Toldembedsmænd, som modtage ulovlige Sportler, straffes efter Fdn. 1 Febr. 1797 § 392 og Rglm. 30 Decb. 1795 § 8, første Gang og for Forseelse, som engang er begaaet*), med at udelukkes fra videre Befordring, og anden Gang eller og ved gjentagne Forseelser med Embedsforbrydelse, hvorhos de i begge Tilfælde skulle tilbagetale det ulovligen Oppebaarne og bøde firedobbelt saameget til Stedets Fattige.

Naar Præster modtage ulovlig Betaling for Attesters Udstedelse, skal den Øvrighed, der maatte opdage sligt Misbrug, derom gjøre Indberetning til Kancelliet, som har at tildele den Skyldige en passende Irettesættelse og, i Tilfælde af gjentagen Forseelse, paalægge Præsten en Mulkt af indtil 20

---

*) Ørsted: A. f. Retsv. 5 D. S. 79.

(paa Island 10) Rbd. Sølv for hans uværdige Forhold. Plak. 7 Novbr. 1827 § 6, udvidet til Island ved Frn. 21 Decbr. 1831 Nr. VI.

Den Indrulleringschef eller subalterne Officier eller Betjent eller Mynsterskriver, der fordrer eller modtager enten høiere Gebyr, end Taxten bestemmer, eller nogen Gave for nogen ham paaliggende Forretning, Søindrulleringsvæsenet vedkommende, af hvilket Slags det end maatte være, skal have sit Embede forbrudt. Plak. 20 Decbr. 1827 § 6. Naar der paa de ved Søindrulleringen udstedende Dokumenter, som skulle udstedes uden Betaling, ikke gives Dokumentet den befalede Paategning: „Meddeelt uden Betaling," straffes dette første Gang med en Mulkt af 10 Rbd., anden Gang af 20 Rbd. til Søindrulleringsfondet, og tredie Gang med Embedsforbrydelse. Plak. 20 Decbr. 1827 § 4.

Efter Instrux for Dispacheurerne i Kjøbenhavn 31 Jan. 1823 § 10 skulle disse, naar de fordre høiere end den lovbestemte Betaling for deres Arbeide, foruden at tilbagebetale det urigtigen Oppebaarne, bøde dobbelt saameget til Fattigvæsenet. Gjør en Dispacheur sig skyldig i anden mislig eller utilbørlig Embedsforelse, straffes han efter Forseelsens Beskaffenhed.

Anm. Ved Frn. 20 Oktbr. 1819 er indført en Sporteljournal over Afgifterne til Kongens Kasse.

§ 108.

Af de Forbrydelser, som kunne begaaes af enkelte Embedsmænd, omhandles først dem, hvori Dommere og Fogder, som saadanne, kunne gjøre sig skyldige*). De vigtigste af disse ere følgende:

---

*) Ørsted: Om Dommeres Ansvar for deres Embedshandlinger i N. J. A. 13 B. S. 120—187.

1) Naar en Dommer forsætligen afsiger en urigtig Dom, hvorunder her indbefattes enhver af ham som Dommer fattet Beslutning, skal han, efter L. 1—5—3 sidste Membrum, afsættes og ikke mere sidde i Dommers Sted og bøde imod den Forurettede Skaden igjen, være sig Gods, Liv eller Ære, og Kongen, hvis overbliver af hans Boeslod, hvilken sidste Deel af Straffen dog nu bortfalder (§ 53). Naar Dommeren har ladet sig bestikke, enten dette nu er skeet til Rettens „Befordring eller Forkrænkelse," skal han tillige straffes efter Fdn. 23 Oktbr. 1700 (§ 102). Den i Artiklen omhandlede Gjengjeldelsesstraf maa, efter Sagens Natur og ifølge L. 1—21—55, ogsaa anvendes, naar Dommeren har skadet Vedkommende paa andre Retsgoder, f. Ex. Friheden, hvorimod det, paa Grund af Ordet: „Skaden", synes, at den Dømte maa have lidt det omhandlede Onde, for at Dommeren skal kunne ansees med den nævnte Straf.

2) Naar en Dommer af grov Uagtsomhed afsiger en feilagtig Dom, hvorunder indbefattes enhver Retshandling, skulde han, efter L. 1—5—3, første Membrum, ikke straffes, men blot gjengive den Forurettede hans beviislige Skade, Kost og Tæring, hvorimod han nu, i dette Tilfælde, bliver at ansee efter Fdn. om temere litigantes 23 Decbr. 1735 § 4, hvor det bestemmes, at enhver Dommer — hvorunder ogsaa konstituerede Dommere, Lehnsbesiddere, som Amtmænd og altsaa Overdommere i Politisager, og komplette Sædegaardseiere, som Skifteforvaltere, blive at indbefatte, dog saaledes at Straffen kun paa dem bør anvendes, naar Feilen er særdeles grov — hvis Dom for sin Overdommer enten hjemvises til lovligere Behandling, eller og, som ugrundet, ulovskikket, uretviis eller med slige Charakterer aldeles frafaldes, bør pro meliori informatione betale, om det er ordinaire Underdommere, 2 Rdb., og, om det er en Overret, da Enhver af dem, som have underskrevet Dommen, 10 Rdb., Alt til Justitskassen. Skulde Dommerens Forseelse derhos findes saa mærkelig, at han desuden enten til Omkostninger eller

Mulkt burde kondemneres, skal han ingenlunde derfor befries, men desuden betale ligesaameget, som Mulkten er, til Justitskassen, og er nogen Underdommer allerede to Gange for aabenbar Uretviished eller Partiskhed mulkteret, skal han tredie Gang uden al Naade dømmes fra sit Embede, hvorfor Sekretairerne i Høiesteret og alle Overretter skulle holde en Designation over Underdommere, som saaledes mulkteres. At den sidste Bestemmelse, uanseet Udtrykket: Underdommer, ogsaa maa gjelde om Overdommere, kan ikke betvivles, da det vilde være unaturligt, at en Overdommer maatte forblive i sit Embede i et Tilfælde, hvor en Underdommer skulde miste det, og da Udtrykket: Underdommer vel og kan forklares om enhver underordnet Dommer, under hvilket Begreb selve Overretten henhører i Forhold til Høiesteret. Alle frivillige Kommissairer skulle, saaofte deres Domme aldeles frafaldes, betale, Enhver, som har underskrevet Dommen, 8 Rbd., og underkjendes deres Dom og Adfærd, som ugrundet, uforsvarlig, lovstridig, ulovskikket eller med nogen anden Charakteer, skal Enhver bøde 15 Rbd., foruden ligesaameget som Mulkten, Alt til Justitskassen. Fdn. 23 Decbr. 1735 § 5.

At Fdn. 23 Decb. 1735 § 4 ikke har forandret Straffen i det andet Membrum af L. 1—5—3 kan neppe være Tvivl underkastet, da Forordningen netop er udkommen for at skjærpe Loven, og det derhos vilde være en aabenbar Urimelighed, om en Dommer, der forsætligen afsagde en uretfærdig Dom, kun skulde ansees med en Mulkt af 2 til 10 Rbd. De i Forordningens Præmisser og i dens 4de Paragraph forekommende Udtryk: „Egennyttighed, Partiskhed og Uretviished" saavelsom Udtrykket: „Vrangvillighed" i Rglm. 19 August 1789 Kap. 1 § 9, der omhandler den samme Forbrydelse, kunde vel synes at tale derimod, men disse mindre heldige Udtryk maae, for at Lovgivningen ikke skal komme i Modsigelse med sig selv, kun forstaaes om objektiv Partiskhed og ikke om en subjektiv ond Villie. Dette bestyrkes ogsaa ved den omhandlede Mulkts Benævnelse, der kun tyder hen paa Mangel

i Forstanden men ikke i Villien. At en Dommer ikke ubetinget skal straffes, fordi Sagen bliver hjemviist, men kun hvor dette grunder sig i en aabenbar urigtig Fremgangsmaade, er utvivlsomt og bestandigt antaget i Praxis, da en Sag ofte kan blive hjemviist, uden at dette med Grund kan tilregnes Dommeren, og da Forordningen derhos kun bestemmer Straf, naar den hjemvises „til lovligere Behandling.“ Frn. 8 Marts 1799 beviser Intet herimod, da den ved Udtrykkene: „Ansvar efter Forseelsens Beskaffenhed og Forsømmelsens Grad,“ netop giver tilkjende, at ikke enhver Hjemviisning bevirker Straf, ligesom disse Ord og vise, at der ikke sigtes til Straf efter Fdn. 23 Decbr. 1735 § 4, hvor Straffen altid er eens, men til Straf efter Fdn. 3 Juni 1796 § 35 Nr. 4. Hellerikke skal den omhandlede Mulkt altid anvendes, fordi en Dom kjendes uefterrettelig, men ligeledes kun, hvor dette grunder sig i en grov Skjødesløshed, hvorimod paa den anden Side, efter hvad ved Rigets øverste Domstol er antaget, Udtrykket: „Aldeles frafaldes“ ikke er at forstaae om, at Dommen i dens Heelhed skal frafaldes, men derimod sigter til Feilens Størrelse. Naar en Dommer saa kort efter hinanden afsiger tre uretvise Domme, at han ikke endnu er bleven anseet med Mulkt for de første paa den Tid, da de efterfølgende Domme blive afsagte, kan han neppe fradømmes sit Embede, da Forordningen, skjøndt den ikke udtrykkeligen gjør dette til en Betingelse for Straffens Anvendelse, dog maa antages, efter de almindelige i vor Lovgivning herskende Principer (§ 60), at forudsætte slig mellemkommende Straffedom, der først indeholder det egentlige Motiv for Dommeren til for Fremtiden at vise større Agtpaagivenhed. Om ikke Regjeringen derimod kunde finde Anledning til ad Øvrighedsveien at removere en slig uduelig Dommer, er et andet Spørgsmaal, der ikke vedkommer os her, da en saadan Remotion ikke er at ansee som Straf. At det er i forskjellige Dommerembeder de flere uretvise Domme ere afsagte, kan naturligviis paa ingen Maade komme Dommeren tilgode. Naar

Sagen er kommen ind for Overdomstolen, har denne, efter Forordningens udtrykkelige Bydende, ex officio at paakjende Dommerens Forseelse, uden at derom nedlægges Paastand. Saafremt de ordinaire fatalia appellationis ere forløbne, antages det, at Dommeren ikke længer kan kaldes til Ansvar, hvilket derimod nu ikke gjelder ved de i Fdn. 15 Jan. 1817 foreskrevne korte Appellationsterminer*).

3) Naar en Dommer begaaer Rettens Fornegtelse bestemmer L. 1—5—9 Følgende: „Saafremt og nogen Dommer nogen Mand med Ophold eller Udflugt Retten spilder eller negter, eller og vægrer sig Vidner at stevne, forhøre eller forhøre lade, eller forhindrer at gives beskreven, saavidt at skee bør med Rette (Fdn. 17 Mai 1690**), og saadan hans Ulempe af Overdommeren befindes, da skal han ikke alene forfriske den Forurettede Sagen paa sin egen Bekostning og stande hannem til Rette, for hvis Skade han derover lidt haver, men og, om han ikke fældes paa sin Bestilling, have dog forbrudt, foruden Kost og Tæring, 60 Lod Sølv, hvilke Boder, saafremt han ikke betaler inden sex Uger, efterat Overdommerens Dom gangen er, da skal han ikke efter den Dag besidde den Ret, og skal det desforuden staae den, som forurettet er, frit for hos hannem Udlæg for samme Boder, med lovlig Medfart, at søge." Bestillingens Fortabelse forudsætter udentvivl forsætlig Svig efter L. 1—5—3, i hvilket Fald Dommeren vel tillige, efter dette Lovsted, bør straffes paa sin Boeslod eller nu med Forbedringshuusarbeide fra 1 til 3 Aar (§ 53), og anden Negtelse af Retshandlingers Foretagelse vil, i Overeensstemmelse med det oven (Nr. 2) Anførte, kun virke Mulkt, naar Dommeren har begaaet nogen

---

*) Dom i J. A Nr. 22 S. 57—60. Jvfr. Ørsted sammesteds S. 60—64.

**) Ørsted: Om præliminaire Kjendelsers formelige Beskrivelse og særstilte Paatale i N. J. A. 3 B. S. 1—39.

kjendelig Forseelse, i hvilket Fald han da tillige kan blive anseet med Mulkt efter Fdn. 23 Decbr. 1735 § 4. Hvorledes Artiklens Slutning skal forenes med L. 1—24—13, hører ikke herhen at undersøge. — Naar en Foged negter at exekvere Nams- eller Indforsels-Domme, skal han, efter L. 1—24—35, for Rettens Fornegtelse miste sin Bestilling, men uden tvivl ligeledes kun, hvor Negtelsen er forsætlig lovstridig, og vistnok aldrig, hvor det ikke er ham selv men kun hans Fuldmægtig, der negter Exekutionen, hvilket saavel Sagens Natur som Ordene i Slutningen af Artiklen tilsige. — Hvis Fogden, Landsdommerne eller Ridemændene gjøre Sagsøgeren noget Ophold med Dommens Fuldbyrdelse, skulle de oprette ham sin Skade og betale Kongen deres Falsmaal. L. 1—24—13. Efter Sammenhængen med de to foregaaende Artikler, sigtes her udentvivl kun til Høiesteretsdomme, og Falsmaalsbøderne maae derfor antages at være de i L. 1—24—11 omtalte 27 Lod Sølv. Iøvrigt vil Fogden for Ophold med Dommes Fuldbyrdelse ogsaa, hvor Forseelsen er af det grovere Slags, kunne ansees efter L. 1—5—9. Fdn. 30 Septbr. 1778 kan og her mærkes. — Naar Fogden ikke indkrævede de, modtvillige Sandemænd idømte, 30 Lod Sølv, skulde han miste sin Bestilling. L. 1—16—3.

4) Naar en Dommer ikke med tilbørlig Hurtighed fremmer Retssagers Behandling, kan han paa forskjellig Maade herfor blive at ansee. For ikke i rette Tid at afsige Dom i en Sag bestemmer L. 1—5—8, at Dommeren, naar han uden lovligt Forfald har Sagen optaget til Doms i længere Tid end sex Uger, skal bøde 200 Lod Sølv til nærmeste Hospital. Ved de Domstole og Kommissioner, der bestaae af flere Personer, er Tiden, hvis Sagen er overordentlig vidtløftig, forlænget indtil i det Høieste 12 Uger, dog at det i saa Fald tegnes paa Domsakten, hvor lang Tid Sagens Dokumenter have været beroende til Votering hos Enhver af Rettens Medlemmer, og skal da Enhver af de Voterende, som vedkommende Overdomstol finder skyldig i ulovligt Ophold,

dømmes til at bøde 200 Lod Sølv til nærmeste Hospital. Fdn. 3 Juni 1796 § 23. Naar Justitssagers Paakjendelse lider unødvendigt Ophold, eller der paa anden Maade af Dommeren tages Forsømmelse i deres Behandling*), skal han herfor mulkteres fra 10 til 100 Rbd. Fdn. 3 Juni 1796 § 35. Naar i disse Sager Tiden i L. 1—5—8 oversiddes, ansees Dommeren naturligviis efter dette Lovsted, hvilket ogsaa Fdn. 18 Mai 1825 § 71 og 25 Jan. 1828 § 8 vise. Naar i Justits- eller beneficerede Sager Attestation om Sagforelsen og Behandlingen ved Underretten er forsømt, er Straffen herfor 20 Rbd. Fdn. 3 Juni 1796 §§ 35 og 39. Disse for Justitssager foreskrevne Regler gjelde nu ogsaa i Vexelsager, hvor Dommen, om muligt, bør afsiges inden 8 Dage, efter Fdn. 18 Mai 1825 § 71, og i Sager om klare Gjeldsforskrivninger, i hvilke Dommen bør afsiges i det seneste inden 14 Dage, efter Fdn. 25 Jan. 1828 § 8, udvidet til Vestindien ved Rskr. 6 April 1831. Hvor det i andre specielle Sager er paalagt Dommeren at afsige Dom inden en vis kort Tid, maa vistnok, hvis denne Tid oversiddes, efter disse Lovgivningers Analogi, en ringe arbitrair Mulkt anvendes. L. 1—5—8 er iøvrigt ikke Regelen for den Tid, hvori en Ret kan have et Spørgsmaal om en Sags Udsættelse optagen til Overveielse, men dette bør ordentligviis afgjøres samme Retsdag. Dog kan Kjendelsens Afsigelse udsættes til næste Retsdag, eller, hvis Sagens Vidtløftighed kræver det, endnu længere, men vedkommende Overdomstole have da efter Sagens Beskaffenhed at bedømme, om deri indeholdes nogen Overtrædelse af den Dommeren efter L. 1—5—7 paaliggende Pligt efter Mulighed at befordre Sagernes Fremgang, da den eller de, som eragtes skyldige i uforsvarligt Ophold, i saa Fald blive at ansee med Mulkt, der dog bliver ringere end den i L. 1—5—8 bestemte, saafremt Kjendelsen er afsagt inden 6 Uger. Fdn. 16 Jan.

*) Dom i J. A. Nr. 6 S 160—165. Jvfr. Noten S. 163.

1828 § 13. Den Dommer, der findes at have tilsidesat de ham til en Sags vedbørlige Fremme paalagte Pligter, mulkteres fra 10 til 100 Rbd. Fdn. 16 Jan. 1828 §§ 14 og 15, udvidet til Vestindien ved Rskr. 6 April 1831. — Naar Retter, bestaaende af flere Medlemmer, forsømme den ovenomtalte og ligeledes i sidstnævnte Forordning befalede Cirkulationspaategning, medfører dette neppe i og for sig nogen Mulkt. — Naar en Dommer har havt en Sag optaget til Doms i flere Gange sex Uger, ansees han i Praxis ikke med Mulkt efter L. 1—5—8 for hver sex Uger. Denne Mening er dog neppe rigtig, især da Lovstedet saa udtrykkeligen bestemmer, at Dommeren saaledes skal straffes „saa tit og ofte det skeer“ *). Naar een Sag forskjellige Gange har været optaget forlænge til Doms, mulkteres Dommeren for hver Gang **). Naar en Dommer attesterer et urigtigt og opdigtet Foregivende til Skjul for sin Forsømmelse med i rette Tid at optage Forhør i en kriminel Sag, skal han herfor første Gang bøde 100 Rbd., og, skeer det oftere, have sit Embede forbrudt. Fdn. 3 Juni 1796 § 26. Rskr. 30 Novb. 1761 kan og her mærkes.

5) Naar en Dommer ikke lydeligen affiger Dommene for Retten og med tydelige og klare Ord giver dem fra sig beskrevne, skal han, efter L. 1—5—13, bøde 20 Lod Sølv, hvilken Straf, efter Artiklens Ord, ogsaa synes anvendelig, naar Dommen, skjøndt den i Resultatet maatte være rigtig, ikke er forsynet med Præmisser. — Naar Dommeren ikke medtager Meddomsmænd i Livs- og Ære-Sager, bødes herfor 60 Lod Sølv, hvilket ogsaa er Straffen for Borgemester og Raad, som ikke i saadanne Sager ville sidde Dom med Byfogden. L. 1—5—19. — Naar en Dommer afholdt Retten

---

*) Dom i J. A. Nr. 14 S. 50—62. Jvfr. Ørsted l. c. S. 61 Noten.

**) Dom i J. A. Nr. 13 S. 104—116.

uden lovlig Protokol, maatte han udentvivl herfor straffes i Analogi af Fdn. 12 Febr. 1790 § 2 (§ 110 Nr. 2).

6) Naar en Dommer selv eller ved Fuldmægtig forfatter Stevninger og Indlæg i de Sager, som han selv skal dømme i, skal han første Gang bøde til næste Hospital 50 Rbd., anden Gang dobbelt og tredie Gang have sit Embede forbrudt. Antager han sig saaledes begge Parters Sag, skal han uden al Naade miste sin Bestilling og desuden tiltales paa Ære og Boeslod, eller nu Ære og Tugthuusarbeide fra 1 til 3 Aar (§ 53). Fdn. 19 Aug. 1735 § 17. Denne Forordning er vel kun given for Norge, men ansees ogsaa anvendelig i Danmark, især paa Grund af at den er paaberaabt i Fdn. 23 Jan. 1750*).

7) Naar en Dommer eller Retsbetjent ikke vaager over, at hverken hans Fuldmægtig, eller de, som gaae ham tilhaande i Embedsforretninger, føre Sager ved hans Ret, eller at Skriveren og dennes Fuldmægtige eller Betjente ikke procedere enten for den Ret, i hvilken de ere beskikkede som Skrivere, eller for nogen denne Ret underordnet Domstol, skal Dommeren bøde til Stedets Fattige første Gang 50 Rbd., anden Gang dobbelt og tredie Gang have sit Embede forbrudt, og de øvrige Personer straffes med 20 Rbds. Bøder til Fattigkassen, hvilke Bøder fordobles, saaofte Forseelsen gjentages. Fdn. 8 Jan. 1802 § 5.

8) Under- og Overrets Dommere udenfor Kjøbenhavn skulle under en Mulkt, de Første af 5 og de Sidste af 10 Lod Sølv, aarligen indsende de befalede Oplysninger, om Noget og da hvormeget ved den Ret, de beklæde, er tildømt vor Frelsers Kirke. Fdn. 21 Juli 1711 § 2. Jvfr. Kanc. Circ. 12 Marts 1825. — Om Dommerens Straf efter Fdn. 7 Febr. 1738 § 9 vil blive handlet nedenfor (§ 109 Nr. 2). — Ulovlig Sportulering er omtalt ovenfor (§ 107).

*) R. T. f. 1820 S. 898—899. Jvfr. Dom i J. A. Nr. 12 S. 85—99.

§ 109.

Af Forbrydelser, hvori Retsskrivere, som saadanne, kunne gjøre sig skyldige, kunne følgende mærkes:

1) Naar en Skriver forfalsker Tingbogen eller Protokollen eller giver falske Tingsvidner ud, straffes han, efter Fdn. 11 April 1810 § 76, istedetfor efter L. 1—8—8 med at miste Ære og Haand, med den i Fdns. §§ 60 og 61 for at efterskrive anden Mands Haand eller frembringe falske offentlige Dokumenter, fastsatte Straf af offentligt Arbeide fra 3 til 10 Aar eller efter Omstændighederne indtil 16 Aar (§ 280).

2) Naar en af Skjøde- og Pante-Bogen udstedt Attest om Eiendommes Beheftelse befindes at medføre nogen Urigtighed, hvorved nogen Vedkommende sig Tab og Skade med Rette kan tilregne, skal baade Skriveren og Dommeren, der har verificeret samme, begge uden Forskjel ansees og straffes efter L. 1—8—8, saaledes som denne Artikel, efter det Nysbemærkede nu er forandret ved Fdn. 11 April 1810 § 76, jvfr. §§ 60 og 61. Fdn. 7 Febr. 1738 § 9. Nogle Lovkyndige*) have anseet denne Straf anvendelig, om endog Attestens Urigtighed ikkun havde sin Grund i Skjødesløshed, for hvilken Mening ogsaa Udtrykkene saavel i Forordningen som i et Reskript 20 Juni 1738 synes at tale; men da dette baade i sig selv vilde være en altfor unaturlig haard Straf for en blot ved Uagtsomhed foranlediget Urigtighed, der, efter Pantebogernes nærværende Indretning (Kanc. Cirkl. 19 Juli 1817, jvfr. Rskr. 25 Jan. 1822), maaskee ofte ikke engang synderligen kan tilregnes Retsbetjenten, og da Forordningen desuden, ved at henvise til Lovens Bestemmelse, hvor Retsbetjenten charakteriseres som Falskner, tilkjendegiver,

---

*) Nørregaards Forelæsninger 4 D. S. 407 - 408, Brorson: Over Lovens 1 Bog 1 D. S. 521, og Sibbern: J. A. Nr. 27—28 S. 221—222.

at der skal findes forsætlig ond Villie hos denne, antage andre Lovkyndige*) vistnok rettere, at Forordningens Straf kun er anvendelig under denne sidste Forudsætning, og at der ikke engang, hvor en saadan urigtig Attest er udstedt, ubetinget skal formodes ond Villie hos Retsbetjenten, men at dette maa bedømmes efter Sagens samtlige Omstændigheder, for hvilken Mening Bestemmelsen i Fdn. 8 Jan. 1802 § 52 ogsaa taler (§ 82 Nr. 4). Derimod bliver Retsbetjenten altid Vedkommende ansvarlig for den af ham udstedte Attest, naar dennes Urigtighed paa nogen Maade kan tilregnes ham, i hvilket Tilfælde han hellerikke let vil undgaae at blive anseet med en arbitrair Straf, der i Almindelighed kun vil være Bøder, men hvor Feilen er meget grov, dog ogsaa kan blive Embedsfortabelse.

3) Alle Skrivere i Retterne skulle, naar en Panteobligation fremlægges til Læsning, under Bestillings Fortabelse efterse i Pantebogen, om Pantet er rigtigt og med anden Gjeld beheftet, end i Obligationen staaer anført, samt derom give Kreditor Underretning, og ligeledes skulle de under vedbørlig Straf, skriftligt indberette til Overøvrigheden, om dem nogen aabenbar Urigtighed ved en Eiendoms dobbelte Pantsætning forekommer, og hver Gang tilføie behørig Extrakt af Protokollen. Fdn. 7 Febr. 1738 § 11.

4) Naar en Skriver begaaer Rettens Fornegtelse, og vægrer sig modvilligen i Tingbogen at indføre noget forhørt Vidnesbyrd eller Andet, som bør med Rette at indføres, hvorved Nogens Ret kunde spildes, har han dermed forbrudt 60 Lod Sølv, foruden at erstatte den Forurettede den Skade, han derover har lidt. L. 1—8—7.

5) Naar en Underretsskriver forholder Nogen at give Ting- eller Raadstue-Vidne, Domme eller andre Breve beskrevne over fjorten Dage i det længste, bøder han for hver

*) Ørsted: N. J. A. 18 B. S. 155—156 Noten og J. T. 5 B. 2 H. S. 21—24.

Dag, de over den Tid forholdes, til den, som opholdes, to Lod Sølv, og Overretsskriveren bøder i lige Tilfælde for hver Dag fire Lod Sølv, hvorhos den første, naar han forsætligen opholder Nogen, og derved forhindrer, at han ikke kan faae Stevning til Høiesteret, skal have sin Bestilling forbrudt. L. 1—8—9 og 10. Jvfr. Rskr. 19 Jan. 1712 for Island og Fdn. 20 Oktbr. 1710 for Norge. Dette Bud er nærmere indskjærpet ved Fdn. 16 Jan. 1828 §§ 7 og 8, der viser, at Overretten skal, naar Skriveren har gjort sig skyldig i utilbørligt Ophold med Aktens Beskrivelse, ansee ham med Mulkt, enten derom nedlægges Paastand eller ikke, ligesom han ogsaa, hvis han opholder Beskrivelsen over det dobbelte af den i L. 1—8—9 foreskrevne Tid, kan af vedkommende Øvrighed blive paalagt under en følelig Mulkt at give Akten beskreven. — Ved Forhaling med Domsakternes Beskrivelse i befalede Sager kommer Fdn. 3 Juni 1796 §§ 35 og 39 til Anvendelse, og det samme gjelder nu i Vexelsager efter Fdn. 18 Mai 1825 § 71 og i Sager om klare Gjeldsforskrivninger efter Fdn. 25 Jan. 1828 § 8 (§ 108 Nr. 4).

6) Naar en Skriver ikke giver Retsudskrifterne behørigt beskrevne med 28 Linier paa hver Side og i hver Linie 32, 21 eller 16 Bogstaver, eftersom Udskriften enten ingen Margen skal have eller een Margen eller tvende, skal han derfor straffes med en Mulkt fra 10 til 50 Rbd. efter Omstændighederne, hvilken Mulkt Overretten skal idømme ham, enten den Fornærmede klager derover eller ikke. Plak. 9 April 1783, sammenholdt med Sportelrglm. 22 Marts 1814 § 158, der ligeledes gjelder for Island og Færøerne ifølge Sportelrglm. 10 Septbr. 1830 § 79 og 30 Marts 1836 § 70, og i Ostindien ifølge Sportelrglm. for Tranquebar 13 Juli 1836 § 82 og for Frederiksnagor af s. D. § 75. Jvfr. Slutningen af L. 1—8—5. At der paa en enkelt Side kunde mangle en Linie, eller i enkelte Linier nogle Bogstaver, kan naturligviis ikke bevirke Straf, men

kun naar Akten i det Hele er givet utilbørligt beskreven. — Om Straffen for ulovlig Sportulering er handlet ovenfor (§ 107), og ligeledes om Straffen efter Fdn. 8 Jan. 1802 § 5 (§ 108 Nr. 7).

§ 110.

Af Forbrydelser, som kunne begaaes af **Skifteforvaltere** og **Skifteskrivere**, mærkes her følgende:

1) Ligesom alle Dødsfald strax skulle anmeldes for vedkommende ordinaire Skifteforvalter under en Mulkt af 100 Rbd. (§ 88 Nr. 3), saaledes skulle disse under lige Straf strax holde rigtig Skifte og Deling efter Loven, hvilket ogsaa gjelder om Skiftekommissairer. Fdn. 10 Aug. 1697. Under lige Mulkt skulle Samfrænder eller Skiftekommissairer, naar Skiftet er tilendebragt, gjøre den befalede Indberetning om Skiftets Udfald. Fdn. 31 Marts 1719 § 1 og Fdn. 23 Aug. 1793 § 2. Ligeledes skulle Skiftekommissairer og Executores Testamenti, naar de behandle et Bo, hvori der ere umyndige Arvinger, anmelde saadant for den ordinaire Skifteret eller Øvrighed (Kanc. Skr. 17 Marts 1821), for at en Værge kan blive beskikket for den Umyndige. I Forsømmelsestilfælde skulle de bøde 100 Rbd., hvilket ogsaa er Straffen for Øvrigheden, naar han i et saadant Tilfælde forsømmer at sætte de Umyndige Værger. Fdn. 23 Aug. 1793 § 3 og 28 Aug. 1816 § 3.

2) Alle Skifteforvaltere og Skrivere, hvad enten de ere beskikkede af Kongen eller de øve Skiftejurisdiktion som Jordegodseiere (Fdn. 25 Juli 1817), skulle altid have ordentlige Skifteprotokoller tilstede ved Skifteforretningerne og deri strax indføre Alt, hvad der forhandles, under Straf første Gang af 20 Rbd., anden Gang dobbelt og tredie Gang at have sit Embede eller sin Skifteret forbrudt. Fdn. 12 Febr. 1790 §§ 1 og 2.

3) Den Skifteforvalter, som befindes at have opholdt

et Skifte ulovligen, skal, naar dette paatales enten af Vedkommende, som derunder lide, eller efter Kancelliets Foranstaltning, straffes med Bøder første Gang fra 20 til 200 Rbd., anden Gang fra 10 til 400 Rbd. og tredie Gang med Embedsforbrydelse, foruden at erstatte Vedkommende det Tab, de derved lide. Plak. 21 April 1821 § 1. I Vestindien straffes denne Forseelse første Gang med Bøder fra 100 til 500 Rbd., anden Gang dobbelt og tredie Gang med Embedsforbrydelse. Fdn. for St. Croix 6 Decbr. 1799 § 13 og for St. Thomas og St. Jan 17 April 1807 § 11*). Sammesteds er det, under lige Straf, forbudt Skifteforvalterne, under hvad Paaskud det maatte være, at beholde noget Boes Penge hos sig, da disse uopholdeligen skulle indsættes i Borgraadets Kasse. Fdn. 6 Decb. 1799 § 14 og 17 April 1807 § 12. I Ostindien er Straffen for ulovligt Ophold af et Skifte første Gang Bøder fra 50 til 200 M. Rupier, anden Gang dobbelt, og tredie Gang Embedsforbrydelse. Justits-Rglm. for Trankvebar 13 Juli 1836 § 37.

Naar en Skifteforvalter i Danmark, uden særlig dertil af Kancelliet meddeelt Bevilling, har et Bo optaget til Slutning i længere Tid end den, L. 1—5—8 og Fdn. 3 Juni 1796 § 23 tilstaae til Doms Afsigelse, ansees han efter fornævnte Lovsted (§ 108 Nr. 4), eller, naar Forseelsen er særdeles betydelig, med strengere Straf efter Plak. 21 April 1821 § 1, og skal det i denne Henseende ikke fritage ham for Ansvar, at vedkommende Kreditorer og Arvinger have givet deres Samtykke til en længere Frist. Fdn. 16 Jan. 1828 § 16.

4) Om Straffen efter L. 5—2—82 og efter Fdn. 31 Aug. 1774 og 14 Febr. 1821 § 1 er handlet ovenfor (§ 103), og om ulovlig Sportulering ligeledes (§ 107).

---

*) Jvfr. K. T. f. 1827 S. 603 første Note.

§ 111.

De af Sagførere i denne Egenskab begaaede Forbrydelser bleve efter Loven ansete med meget haard Straf. L. 1—9—11 bestemte nemlig, at den Prokurator, som handlede imod nogen af de ham i L. 1—9—10 paalagte Pligter strax skulde afsættes og derhos straffes efter Sagens Beskaffenhed. I denne Lovens Strenghed maa den nyere Lovgivning dog, som nedenfor nærmere skal blive viist, antages i flere Henseender at have gjort Forandring, saaledes at nu kun de grovere Overtrædelser ubetinget straffes med Embedsforbrydelse*). Imidlertid bør dog den i Fdn. om temere litigantes 23 Decbr. 1735 § 3 tilkjendegivne Grundsætning her erindres, hvorefter Sagførere, naar de forsee sig, „med saameget haardere Mulkt eller anden Straf skulle ansees, efterdi de, som ville veilede Andre, ei bør undskylde sig med nogen Uvidenhed", hvorfor en Prokurator ogsaa, saaofte han mulkteres, skal betale ligesaameget, som Mulkten, til Justitskassen. At en Sagfører ligeledes maa fradømmes sin Bestalling for enhver Handling, der røber Uredelighed, kan, efter det oven Anførte (§ 100), ikke betvivles**). Af enkelte Forseelser, hvori Sagførere kunne gjøre sig skyldige, mærkes her følgende:

1) En Sagfører maatte, efter L. 1—9—10, ikke lade sig bruge i nogen ham bevidst vrang og uretfærdig Sag, under Straf efter L. 1—9—11 af Embedsforbrydelse foruden anden Straf. Jvfr. Fdn. 13 April 1686. Høiesterets Instrux 7 Decbr. 1771 §§ 24 og 25 (Jvfr. Overhofrettens Instrux 11 Jan. 1778 §§ 26 og 27) har imidlertid formildet Straffen for denne Forbrydelse, idet den, saavel for denne

*) Ørsted: J. T. 5 B. 2 H. S. 12—13. Jvfr. 3 B. 2 H. S. 11—15.

**) Dom i J. A. Nr. 4 S. 38—41. Jvfr. dog Dom i J. A. Nr. 11 S. 65—72.

Handling, som for at fortie Noget, til Sagens Oplysning henhorende, eller fremfore noget Usandfærdigt eller i andre Maader uopritigen at gaae i Rette, fastsætter Straf af anseelig Pengemulkt, Suspension paa nogen Tid eller Afsættelse fra Embedet efter Omstændighederne, og da det nu umuligt kan antages, at Straffen skulde være haardere for Sagforerne ved de underordnede Retter end for dem ved Hoiesteret, maa Lovens Straf for den ommeldte Forbrydelse i det Hele ansees formildet.

2) Ved Fdn. 4 Marts 1690 § 3 er det strengeligen forbudt Prokuratorer om nogen Sag, som de paatage sig at udfore, enten ganske eller endeel deraf, for eller siden, at transigere eller sig den paa nogen Maade eller Vilkaar at tilforhandle, under Straf ei nogensinde for nogen Ret mere at gaae i Rette. Dette Lovbud maa ogsaa ansees formildet ved Hoiesterets Instrux 7 Decb. 1771 § 26 (Jvfr. Overhofrettens Instrux 14 Jan. 1778 § 28), der forbyder den samme Handling „under vedborlig Straf efter Omstændighederne"*). Fdn. 4 Marts 1690 § 3 ansees iovrigt ikke af Domstolene anvendelig, medmindre der allerede er reist Sogsmaal om den omkvæstionerede Retsgjenstand, eller et saadant idetmindste har været paatænkt**).

3) Prokuratorer maatte, efter L. 1—9—10, ikke de Fattige eller Andre med ubillig Lon udsue, og Straffen herfor var ligeledes den i L. 1—9—11 bestemte. Senere er det derimod ved et specielt Reskript for Fyen 9 Decb. 1735 fastsat, at den Prokurator, der fordrer ubilligt Sallair, skal ansees paa Embedet eller med Suspension og anden hoi Pengestraf, og dette Reskript synes, paa Grund af Aarsagernes Lighed, at maatte udvides ogsaa til andre Steder i

*) Dom i J. T. 5 B. 2 H. S. 173—178.

**) Dom i J. T. 14 B. 2 H. S. 185—191.

Riget*). Naar anden Mislighed har været forbunden med den skete Udsuelse, vil Straffen dog neppe blive ringere end Bestallings Forbrydelse**).

4) Naar en Sagfører ved Udflugter og Opdigtelser forhaler den ham anbetroede Sag, ansees han nu ikke, som efter Loven, strax med Embedsfortabelse, men første og anden Gang kun med Bøder fra 10 til 100 Rbd. og først tredie Gang med sin Bestallings Forbrydelse. Fdn. 3 Juni 1796 §§ 10 og 11. Jvfr. Fdn. 1 Mai 1782 § 4. Den nævnte Mulkt anvendes nu for ethvert utilbørligt Ophold af Sagen. Fdn. 16 Jan. 1828 §§ 14 og 15. Bestallings Forbrydelse efter Fdn. 3 Juni 1796 § 11 er forresten ikke anvendelig, naar en Sagfører saaledes tredie Gang forhaler sin egen Sag. Kanc. Skr. 25 Aug. 1818***).

5) Naar en Sagfører, til sin Principals Skade, forsætligen aabenbarer en ham betroet Hemmelighed, vil han neppe kunne undgaae at straffes med Embedstab, og har han ladet sig bestikke hertil, maa han endnu ansees med større Straf i Analogi af Fdn. 23 Oktbr. 1700 (§ 102†).

6) Naar en Høiesteretsadvokat fremfører en Sag for Høiesteret, som har været der tilforn og er bleven endelig paakjendt, skal han have sit Embede forbrudt. Instrux 7 Decbr. 1771 § 27 (jvfr. § 99 Nr. 3).

7) Naar en Høiesteretsadvokat lader sig af Parterne vederlægge de ham for hans egen Forseelse idømte Mulkter,

---

*) Dom i J. T. 4 B. 2 H. S. 243—244; jvfr. l. c. S. 149—156.

**) Domme i J. A. Nr. 6 S. 57—61 og N. J. A. 5 B. S. 51—60.

***) Jvfr. Domme i J. A. Nr. 14 S. 35—40 og Nr. 23 S. 119—133 (Ørsted i Noten l. c. S. 132—133) samt N. J. A. 29 B. S. 89—92. Jvfr. systematisk Fremstilling af den danske Procesmaade af Bang og Larsen, 2 D. S. 370—376.

†) Ørsted: J. T. 5 B. 2 H. S. 71—73.

skal han tilbagelevere det Oppebaarne og betale dobbelt saameget til Justitskassen. Instrux 7 Decbr. 1771 § 31. — Naar en Hoiesteretsadvokat, efter at have gjennemseet den ene Parts Dokumenter, antager sig den anden Parts Sag, skal han bode 100 Rbd. til vor Frelsers Kirke og maa dog ei gaae i Rette i samme Sag. Patent 10 Novb. 1774 § 9. At disse Bestemmelser analogisk maae anvendes paa Under- og Overrets-Prokuratorer, kan ikke være tvivlsomt.

8) Naar Sagforere begaae Uskikkeligheder for Retten, straffes de herfor forholdsmæssigt hoiere end Andre (§ 99 Nr. 2).

9) De Forbrydelser, som Sagforere kunne begaae ihenseende til Ansogningers og Klagers Forfattelse, ere afhandlede ovenfor (§ 75). — Om Straffen for dem, der imod Fdn. 8 Jan. 1802 gaae i Rette for Andre, er handlet paa sit Sted (§ 108 Nr. 7).

§ 112.

Skjondt en udforlig Fremstilling af geistlige Embedsmænds Forseelser ligger udenfor nærværende Værks Plan (§ 2), nævne vi dog her nogle af de vigtigste Forbrydelser, hvori denne Embedsklasse kan gjore sig skyldig, i Særdeleshed da nogle af disse gribe ind i borgerlige Forhold.

1) Kjætteri eller vrang Lære er, med Hensyn til geistlige Embedsmænd, der ved Ed have forpligtet sig til at lære i Overensstemmelse med Landets Religion, en Forbrydelse, der somoftest, idetmindste naar Fravigelsen fra de gjeldende Læresætninger er noget betydelig, og især naar den er traadt frem paa en forargelig Maade, maa drage Embedstab efter sig, hvilket L. 2—17—22 og 23, jvfr. L. 1—2—13 viser, thi at disse Lovsteder, skjondt de kun handle om slig Forseelse, begaaet af

en Biskop, analogisk maae anvendes paa andre Geistlige, kan ikke være Tvivl underkastet. Jvfr. L. 2—7—8*).

2) Naar uenige Religionspartier formene sig befoiede til at klage over hinanden eller at forebringe Noget imod Nogen, maa det under Kongens hoieste Unaade ikke skee fra Prædikestolene eller ex cathedra, hvorved ikkun Folk forarges eller forvirres, og hvo, som handler herimod, ansees med Pengemulkt eller Fængsel eller endog med Livsstraf. Decision 16 Decbr. 1731. Jvfr. Anordn. 7 Oktbr. 1733.

3) Den Præst, som uden Biskoppens Samtykke benytter en afsat Præst til nogen geistlig Tjeneste, skal for hver Gang bode 10 Rdd. til vor Frelsers Kirke. Fdn. 23 Mai 1696. Den Præst, der steder relegerede Studenter til at prædike, skal for hver Gang bode 20 Rdd., og hvis han tilsteder nogen anden Student, som dertil er uberettiget, at prædike, 10 Rdd. Den relegerede Student, der saaledes paatager sig enten at prædike eller præceptorere i godt Folks Huse, skal bode forste Gang 20 Rdd., anden Gang dobbelt og tredie Gang forvises Landet. Forbud 23 Novbr. 1697. L. 2—9—21, der foreskriver Embedsforbrydelse for den Præst, der ikke efterkommer det sammesteds Foreskrevne, kan her og mærkes.

4) For Forseelse med Uddelelsen af Nadverens Sakrament er Straffen, efter Omstændighederne, enten aabenbar Afsløsning og Pengestraf eller Embedsforbrydelse. L. 2—11—11.

5) Er en Præst saa beskjenket, at han ikke kan gjore sit Embede uden Forargelse, skal han strax dommes fra sit Kald. L. 2—11—14.

6) Den Præst, der foreskriver Nogen, hvad eller hvormeget han vil have for en Jordpaakastelse, skal ligeledes have forbrudt sit Kald. L. 2—10—1. Jvfr. Fdn. 7 Novb. 1682 § 19.

7) Om Straffen for geistlige Embedsmænd, der forsomme

*) Orsted: J. T. 5 B. 2 H: S. 77—81.

deres Embede, er handlet ovenfor i § 101; om Aabenbarelse af Embedshemmeligheder efter L. 2—5—20 og 2—9—6 i § 105; og om ubillig Betaling for Attesters Udstedelse efter Plak. 7 Novbr. 1827 i § 107.

8) Om Losagtighedsforseelser, hvori geistlige Personer gjøre sig skyldige, vil blive handlet nedenfor (§ 123 og § 130) og om Straffen for letfærdig Sværgen og Banden i § 119. L. 6—13—29 kan og her erindres (§ 114).

9) Den Præst, der vier nogen kongelig Embedsmand, Pensionist eller Vartpenge-Nydende, forinden denne har godtgjort enten at have gjort det befalede Indskud i Enkekassen eller herfor at være befriet, skal bøde 100 Rbd. for hver Gang til Pensionskassen. Fdn. 4 Aug. 1788 § 1, indskjærpet ved Kanc. Cirkl. 21 Oktbr. 1820 og 7 Jan. 1826, og gjentaget ved Fdn. 30 April 1824 § 11. Den Præst, der vier nogen Præst i Sjellands Stift, forinden han har Vished om, at det bestemte Indskud er gjort i Stiftets geistlige Enkekasse, skal til denne Kasse bøde 100 Rbd. og derhos ansees efter Fdn. 4 Aug. 1788 § 1, hvis dette Lovbud er overtraadt. Fundats 6 Marts 1829 § 1.

10) Den Præst, der vier nogen Enke eller Enkemand, der har skiftet med Umyndige ved Kommissairer eller Samfrænder, forinden det med Attest fra Stedets almindelige Skifteret bevises, at det i saa Henseende Befalede er efterkommet, skal bøde 100 Rbd. Fdn. 23 Aug. 1793 § 4 og 28 Aug. 1816 § 3. Jvfr. Kanc. Skr. 13 Juni 1811.

11) Den Præst, der ikke uden mindste Ophold meddeler Attester til Oplysning i Delinkvent- og Justits-Sager, skal bøde 50 Rbd. Fdn. 3 Juni 1796 § 38.

12) Om Straffen for den Præst, der forsømmer at afgive de i Fdn. 24 Juli 1822 § 4 befalede Indberetninger, vil blive handlet nedenfor (§ 143 Nr. 2).

§ 113.

Om de Forbrydelser, der kunne begaaes af andre Klasser af Embedsmænd, indskrænke vi os til at bemærke følgende: De militaire Embedsforbrydelser, der omtales i de forskjellige Krigsartikelsbreve, ligge udenfor dette Værks Grændser. — Om de Forseelser, som begaaes af de ved Brandkorpset i Kjøbenhavn ansatte Befalingsmænd, handler Fdn. 1 Novbr. 1805 Kap. 8 og Reglm. 1 Mai 1818 Kap. 5. — Om Medicinal-Embedsmænds Forbrydelser forekomme ikkun faa Bestemmelser i Lovgivningen (Fdn. 4 Decbr. 1672 § 28 og 3 April 1810 § 20 (§ 151), og disses Forbrydelser ville i Almindelighed blive at straffe arbitrairt. — For Embedsmænd, til hvem den offentlige Underviisning er betroet, findes, hvad de lærde Skoler angaaer, Straffebestemmelser i Fdn. 7 Novbr. 1809 §§ 69, 101 ff. og Bekjendtgjørelse 20 Decbr. 1833, og hvad Almue- og Borger-Skolerne angaaer, i Fdn. 29 Juli 1814, for Kjøbstæderne §§ 8, 39 og Bilag C § 3 Lttr. b, og for Landet §§ 32, 40 ff. og Bilag B § 3 Lttr. a. — For Forstembedsmænd indeholdes Straffebestemmelserne fornemmelig i Fdn. 18 April 1781. — Om Veiopsynsmænd kan mærkes Plak. 5 Oktbr. 1837 § 20 og 21. — Om Toldembedsmænd handler Fdn. 1 Febr. 1797 § 392 ff. — Om Oppebørselsbetjente forekomme Straffebestemmelserne nu i Fdn. 8 Juli 1810 (§ 103). — Om Forseelser af Embedsmænd ved Postvæsenet forekomme Straffebestemmelser i Postordning 25 Decbr. 1694 §§ 9 og 12, Fdn. 21 Juli 1711 § 7, Fdn. 27 Jan. 1801 §§ 87 og 88 og flere Steder. Jvfr. Fdn. 11 April 1810 § 9 (§ 228). — Om Telegraphbestyrere mærkes Plak. 18 Juli 1812.

Sextende Kapitel.

Forbrydelser imod Oplysningspolitiet.

§ 114.

Som Forbrydelser imod Oplysningspolitiet eller Religionen ville vi særskilt afhandle Kjætteri (§ 114), Apostasie (§ 115), Proselytmageri (§ 116), Blasphemie og Foragtyttringer imod den herskende Religion eller andre tilladte Religionssekter (§ 117), Troldom (§ 118), Letfærdig Sværgen og Banden (§ 119), Helligbrøde (§ 120) og endeligen adskillige andre strafbare Lovovertrædelser, der kunne betragtes som Forbrydelser imod Religionen (§ 121).

Skjøndt Kjætteri, eller den Lære om Guddommen, som er uoverensstemmende med den herskende Religionslære, ikke er nogen Forbrydelse uden med Hensyn til geistlige Personer (§ 112), og skjøndt det derfor i Almindelighed er Enhver af hvilkensomhelst Religion, endogsaa Hedninger, tilladt at opholde sig her i Landet, er der dog herfra gjort en Undtagelse ihenseende til visse Religionsbekjendere, ligesom Tilladelsen til at opholde sig her i Landet hellerikke strækker sig saavidt, at deslige fremmede Religionsbekjendere maae øve deres Religion her i Riget. I denne Henseende bliver Følgende at mærke:

1) Munke, Jesuiter og deslige papistiske geistlige Personer maae ikke, under deres Livs Fortabelse, lade sig finde eller opholde i Kongens Rige og Lande. Hvo vidende saadanne Personer huse og herberge eller stede dem Plads til deres romerske Ceremonier at fuldbrive, straffes som de, der huse Fredløse (§ 49 Anm. 2). L. 6—1—3. At dette Lovsted ikke er ophævet, viser Fdn. 19 Septbr. 1766 (Præmisserne og §§ 11—12).

2) Under samme Straf ere alle andre særlige Samkvem til nogen anden Religionsøvelse eller Prædiken end den, som i Lovens anden Bog er ommeldt, afskaffede. L. 6—1—4. Jvfr. Fdn. 22 Oktbr. 1701 Post 2 Kap. 1 og Instrux 4 April 1809 § 3 samt Rskr. 5 Marts og 2 April 1745. Dog undtages i den paafølgende Artikel fra denne Lovbestemmelse den Religionsøvelse, som fremmede Gesandter eller Ministre holde for dem og deres egne Tjenere i deres eget Sprog og i deres egne Huse paa den i L. 6—1—5 og 6 foreskrevne Maade. Jvfr. Fdn. 19 Septbr. 1766 § 11. Ligeledes blive naturligviis herfra at undtage de særlige Religionssamfund, hvem det ved senere Lovbud er tilladt paa visse Steder her i Riget at holde Gudsdyrkelse, om hvilke det Nærmere henhører i Kirkeretten.

3) Fremmede mosaiske Troesbekjendere, enten de henhøre til den saakaldte portugisiske eller høitydske Menighed, og som ville opholde sig i Danmark længere end i det Høieste 14 Dage, skulle, uden Hensyn til Kjøn eller Alder, være pligtige til, under en Mulkt fra 50 til 1000 Rbd. efter Sagens Beskaffenhed, at indgive Ansøgning om saadant forlænget Ophold. Anordning 29 Marts 1814 § 19*). (Jvfr. L. 3—20—1). Deslige Tilladelser meddeeltes altid forhen af Kancelliet, men kunne nu under visse Betingelser for en Tid af i det Høieste 6 Maaneder meddeles af vedkommende Amtmand og i Kjøbenhavn af Politidirekteuren. Fdn. 23 Marts 1827 §§ 15 og 23. Naar Repræsentanterne eller Forstanderne for de mosaiske Troesbekjendere, paa de Steder hvor disse have særskilt Menighed, ikke for Politiet anmelde Fremmedes Ankomst til Menigheden, ansees de med en vilkaarlig Mulkt. Anordning 29 Marts 1814 § 20. Jvfr. Plak. 16 Decbr. 1748 § 2 og Kanc. Skr. 21 Juni 1814 Nr. 7. Ligeledes maa mærkes,

*) Dette gjelder ogsaa om mosaiske Troesbekjendere fra Hertugdømmene. Kanc. Skr. 21 Juli 1810, 30 April og 16 Mai 1816 og 6 Jan. 1818; jvfr. dog Kanc. Skr. 10 Septbr. 1818.

at alle Fødsler, Dødsfald og Vielser, som indtræffe iblandt de mosaiske Troesbekjendere, skulle inden en vis kort Tid anmeldes for de Mænd, som føre de dertil autoriserede Protokoller, under en Mulkt fra 20 til 500 Rbd. Anordning 29 Marts 1814 §§ 12 og 13. De, der huse eller hæle nogen reisende mosaisk Troesbekjender i Kjøbenhavn, uden at anmelde det, skulle, foruden at bøde fra 4 til 20 Rbd., straffes som de, der huse Fredløse (§ 49 Anm. 2). Plak. 18 Novbr. 1771 § 4. Om denne Straf er formildet ved de Anordninger, Sikkerhedspolitiet vedkommende, som nedenfor skulle blive anførte (§ 148), er ikke afgjort.

§ 115.

Ved Apostasie i Almindelighed forstaaes Affald fra en Religion til en anden. For denne Forbrydelse findes ingen almindelig Straf foreskreven i vor Lovgivning, hvorimod L. 6—1—1 indeholder følgende særlige Straffebestemmelse: „Ingen i hvem det og være kan, som overbevises at være affalden til den papistiske Religion, maa tage nogen Arv, men den skal være forfalden til hans næste Slægt og Arvinger; men haver han arvet, førend han forandrer sin Religion, da beholder han Arven: dog skal han ikke maa boe i Kongens Riger.“ Skjøndt Udtrykkene: „Ingen i hvem det og være kan“, kunde tale for at anvende Artiklen paa Enhver, som gik over fra en anden Religion til den katholske, kan dette dog ikke antages, deels paa Grund af Udtrykket: „Affalder“, der idetmindste udelukker Overgang fra ikke-christelige Religionssamfund til den katholske Religion, deels paa Grund af Lovstedets Kilde, Christian den Fjerdes store Reces 1—3—1, der har Udtrykket: „Ingen, enten Adel eller Uadel“, og deels efter Fdn. 30 Marts 1827 § 10, der bestemt viser, at L. 6—1—1 kun handler om den, der affalder fra den evangelisk-christelige Religion. En Reformeert, som gik over til den katholske Religion, synes dog at henhøre under Bestem-

melsen i L. 6—1—1*). Naar Nogen affalder fra den herskende Religion til en anden end den katholske, gives herfor ikke nogen Straffebestemmelse i Lovgivningen; thi vel taler Fdn. 23 Marts 1827 § 10, uden nærmere Bestemmelse, om dem, der affalde fra den evangelisk-christelige Religion, men da denne Anordning slutter sig til L. 6—1—1, i hvilket Lovsted den ikke har tænkt paa at gjøre nogen Forandring, er det klart, at den med sine almindelige Ord kun sigter til dem, der affalde til den katholske Religion. Da historiske Grunde have fremkaldt Budet i L. 6—1—1, og intet andet Religionssamfund desuden bruger saadanne Insinuationer for at bevirke Overgang til Samme som det katholske, taaler Lovstedet neppe heller ligefrem Udvidelse til Affald til andre Religioner, men saadant Affald maa ialfald, hvis det skal ansees med nogen Straf, saasom naar den Religion, hvortil Overgangen skeer, er mere forskjellig fra den herskende end den katholske, f. Ex. den mosaiske, straffes arbitrairt**). Overgang fra den lutherske til den reformeerte Religion er en aldeles ustrafbar Handling.

Hvad Straffen i L. 6—1—1 angaaer, da er det Tvivl underkastet, om Ordene: „Nogen Arv“ indbefatte saavel Arv efter Testament som efter Loven. Da Ordet: Arv imidlertid i Loven bruges om begge Slags Arv (L. 5—2—58), og her udtrykkeligen tilføies Ordet: „nogen“, maa det dog uden Tvivl antages, at her sigtes til begge Arter af Arv. Hvis Artiklen derimod indskrænkes til blot at handle om Arv efter Loven, ere de Lovkyndige uenige, om den, efter hvem Apostaten har forbrudt Arv efter Loven, dog kan indsætte ham til sin testamentariske Arving, hvilket nogle Lovkyndige negte***),

*) Ved Kanc. Skr. 20 April 1826 er det tilladt et Fruentimmer af den mosaiske Troesbekjendelse at gaae over til den katholske Religion.

**) Jvfr. Dog Ørsteds Haandbog 1 D. S. 321—325 og 2 D. S. 518—549.

***) Hurtigkarl: Den danske og norske private Rets første Grunde 2 D. 1 B. S. 318 og Algreen-Ussing: Anmærkninger til Tingsretten 1 D. S. 213—214.

men andre derimod antage*), da de holde for, at det, under denne Forudsætning, blot er den i Familieforholdet grundede Arveret, som Lovgiveren har berøvet Apostaten. Den i Artiklens sidste Membrum fastsatte Landsforviisning, der, uanseet Overgangspartiklen: „dog", ansees anvendelig, enten Apostaten ingen Arv har erholdt, eller han allerede har arvet, vedbliver endnu, medmindre Apostaten erhverver kongelig Tilladelse til at blive i Riget. Fdn. 30 Marts 1827 § 10. Fdn. 22 Oktbr. 1701 Post 2 Kap. 1 kan og her mærkes.

Anm. De, der begave sig til de mæhriske Brødres Menigheder, mistede, efter Fdn. 29 Jan. 1745, Arveret og forbrød deres Formue, men dette er ophævet ved Fdn. 23 Decbr. 1771.

§ 116.

Ved Proselytmageri forstaaes den Handling, hvorved Nogen forledes til at gaae over til en anden end hans nærværende Religion. Heller ikke for denne Forbrydelse, som det dog ved Fdn. 22 Oktbr. 1701 Post 11 Kap. 1 i Almindelighed er paalagt Politiet at søge forhindret, har Lovgivningen foreskrevet nogen almindelig Straf, men følgende specielle Bestemmelser maae her mærkes:

1) Fdn. 19 Septbr. 1766 § 1 bestemmer, at Ingen, hvo det og være maatte, maa forføre Nogen af Kongens Undersaatter til den papistiske Religion. Befindes en romerskkatholsk Præst at overtale eller antage Nogen af Landets Religion enten til Information eller Konfession, skal han derved have forbrudt den Frihed længere at opholde sig her, hvilken Landsforviisning, der ikke egentligen er at ansee som nogen Straf, endnu vedbliver. Fdn. 30 Marts 1827 § 10. Er det derimod en anden Katholik af Kongens Undersaatter, der saaledes forseer sig, skal han derfor straffes med visse Aars Fængsel

*) Ørsted: N. J. A. 11 B. S. 195—98 og 13 B. S. 209—11.

(§ 50 Nr. 1) efter Sagens Beskaffenhed. Det tilføies derhos, at, eftersom det ingenlunde tillades, at de, som ere evangeliske og sig i Kongens Rige opholde, maae træde over til den romersk-katholske Religion, under hvad Paaskud det end er, saa maa ingen Undskyldning om godvillig Overgang i saa Henseende komme i Betragtning. Dette Lovbud er iøvrigt kun anvendeligt, naar Nogen, som bekjender sig til den evangeliske Religion, forføres til Overgang til den katholske Religion, og saafremt altsaa en sig her opholdende Katholik forførte Bekjendere af en anden Religion end den evangeliske, f. Ex. mosaiske Troesbekjendere, til Affald til den katholske Religion, maatte denne Handling belægges med en arbitrair Straf, der vel i Almindelighed dog vilde blive Bortviisning af Riget.

2) Privilegierne af 15 Mai 1717 § 4 forbyder de Reformeerte enten direkte eller indirekte at overtale Nogen til at gaae over til deres Religion, og befaler dem at afvise dem, der frivilligen melde sig hos dem til deres Religions Antagelse. Der fastsættes imidlertid ingen Straf herfor, og denne maatte under alle Omstændigheder blive meget ringe.

3) Naar mosaiske Troesbekjendere eller Andre forførte Nogen til at gaae over til den mosaiske Religion, maatte dette, især naar den Forførte henhørte til den evangelisk-lutherske eller reformeerte Religion, efter Analogien af Fdn. 19 Septbr. 1766 § 1, ansees med en arbitrair Straf, hvorhos den Skyldige udentvivl vilde blive formeent at opholde sig længer her i Landet.

4) Dersom Forforelse til andre endnu fjernere Religioner, f. Ex. den muhamedanske, nogensinde skulde finde Sted her i Riget, maatte dette, efter Analogien af de nysanførte Lovbud, ligeledes straffes arbitrairt.

Anm. Om de vestindiske Negeres Indlemmelse i fremmede Religionssamfund kan mærkes Kanc. Skr. 5 Decbr. 1829. Jvfr. Kanc. 24 Decbr. 1830.

§ 117.

Ved Gudsbespottelse (Blasphemie) forstaaes enhver Handling, hvorved Nogen lægger sin Ringeagt for det høieste Væsen for Dagen. For denne Forbrydelse, saavelsom for andre Handlinger, ved hvilke de her tilladte Religionssamfund forhaanes, indeholder Lovgivningen følgende Straffebestemmelser:

L. 6—1—7 bestemmer, at hvo, som overbevises at have lastet Gud eller bespottet hans hellige Navn, Ord og Sakramenter, hannem skal Tungen levendes af hans Mund udskæres, dernæst hans Hoved afslaaes og tilligemed Tungen sættes paa en Stage. L. 6—1—8 tilføier derpaa: Haver Nogen sin Haand til nogen saadan Guds Foragt brugt, da bør den og af hannem levendes at afhugges og hos Hovedet paa Stagen fæstes. Disse Lovsteder ere imidlertid formildede ved Fdn. 27 Septbr. 1799, der i sine Præmisser erklærer at ville formilde L. 6—1—7, og i hvis § 5 bestemmes, at den, som udgiver noget Skrift, der sigter til at nedbryde Læren om Guds Tilværelse og den menneskelige Sjels Udødelighed, saa og de, der i trykte Skrifter laste eller forhaane den christelige — hvorved dog her, som det Følgende viser, kun kan forstaaes den evangelisk-lutherske — Religions Lære, som, ifølge Kongens Rigers Konstitution og Landets Love, fortrinligen skal beskyttes og haandhæves, bør straffes med Landsforviisning fra 3 til 10 Aar, istedetfor hvilken Straf nu, efter Fdn. 30 Marts 1827 § 7, træder Forbedringshuusarbeide eller Statsfængsel (§ 72) fra 1 til 8 Aar. Dersom Nogen søger at forarge noget andet Religionssamfund, som taales her i Riget, ved at drive Spot med dets Troesbekjendelse eller Religion, skal den Skyldige, naar det paaklages (§ 31 Nr. 6), ligeledes efter Fdn. 27 Septbr. 1799 § 5, straffes med Fængsel paa Vand og Brød fra 4 til 14 Dage. Den samme Straf er bestemt for Oversættere af saadanne Skrifter, efter Fdns. § 24, saavelsom ogsaa hvis Udbredelsen skeer i Haandskrifter, efter Fdns. § 25. Skjøndt nu Fdn. 27 Septbr. 1799 § 5 egent-

ligen kun har hævet Straffen i L. 6—1—7, forsaavidt Gudsbespottelsen fremsættes i trykte Skrifter, kan det dog ikke være Tvivl underkastet, at lignende Forhaanelser, naar de fremføres mundtligt eller skriftligt, ligeledes kun kunne ansees med denne formildede Straf, da den trykte Fremsættelse af Gudsbespottelsen i dette Tilfælde, saavel efter Sagens Natur som ifølge Grundsætningen i Fdns. § 12, maa være en aggraverende Omstændighed; og naar saaledes L. 6—1—7 i det Hele maa ansees formildet, medfører Konsekventsen, at ogsaa L. 6—1—8 paa lige Maade maa være formildet, om man end ikke vil antage, at der ved Udtrykket: „Haand" sigtes til skriftlige og ikke blot til symbolske Bespottelser, da den, under denne Forudsætning, saameget mere maa ansees forandret *).

Naar iøvrigt nogle Lovkyndige**) have antaget, at Lovens Straf kun var anvendelig paa den, der selv bekjendte sig til den Religion, han bespottede, og at altsaa f. Ex. en mosaisk Troesbekjender, der bespottede den christelige Religion, ikke kunde straffes efter L. 6—1—7 og 8 eller nu efter Fdn. 27 Septbr. 1799 § 5 1ste Membrum, da er dette uden Hjemmel i Lovgivningen, da L. 6—1—7 ganske almindeligt siger: „Hvem" — „Nogen", ligesom den anførte Forordning ogsaa viser, at Lovgiveren, i Straffens Bestemmelse, kun tager Hensyn til den Religion, der bespottes, men ikke til Personen, der bespotter samme, og Krigs-Art. Brev 8 Jan. 1752 § 532, der kunde synes at afgive et Argument herimod, kan, som aldeles speciel, ikke komme i Betragtning. L. 2—9—8 viser iøvrigt, at „Guds Ords Skjemt og Misbrug i Omgængelse" er underkastet Præsternes censura morum. Krigs-Art. Brev 9 Marts 1683 § 3, 8 Jan. 1752 §§ 531—532 og 29 Juli 1756 §§ 586—587, Skibsartiklerne 22 Septbr. 1758 Art. 3, Privilegierne 15 Mai 1717 § 5, Fdn. 22 Oktbr. 1701 Post 2

---

*) Ørsted: Haandbogen 2 D. S. 551—560.

**) Nørregaards Forelæsninger 1 D. S. 114.

Kap. 1 og Instrux 4 April 1809 § 3 kunne her og mærkes. Om Anordning 7 Oktbr. 1733 og Decision 16 Decbr. 1734 er handlet ovenfor (§ 112 Nr. 2).

§ 118.

Troldom (crimen magiæ) er, efter Lovens Udtryksmaade, enhver Handling, hvorved Nogen enten hengiver sig til Djævelen eller betjener sig af mystiske Kunster, enten dette Sidste nu skete for derved at skade Andre eller ikke. Da nemlig L. 6—1 overskrives: Om Troldom, og dette Kapitel, fra den 9 til den 13 Artikel, omhandler forskjellige Arter af denne Forbrydelse, maa det udentvivl antages, at Lovgiveren betragter alle disse Forbrydelser som Arter af Troldom, hvilket ikke er uden al Vigtighed med Hensyn til Fortolkningen af andre Lovartikler f. Ex. L. 1—13—19, 3—20—3 og Rskr. 13 Septbr. 1728 § 1. Da imidlertid den nyere Lovgivning (Fdn. 30 Marts 1827 § 4 og Fdn. 11 April 1810 § 46) betragter de i L. 6—1—10 til 13 nævnte Handlinger, som det de i sig selv ere, nemlig Bedragerier, omhandle vi dem ikke her, men først i Materien om Svig og Bedrageri (§ 256), hvorimod vi her kun nævne L. 6—1—9, der bestemmer, at naar nogen Troldmand eller Troldkvinde befindes at have forsvoret Gud og sin hellige Daab og Christendom og hengivet sig til Djævelen, bør han levende at kastes paa Ilden og opbrændes. L. 6—1—9. Naar denne Forbrydelse kan ansees fuldendt, det er naar Vedkommende kan siges at have hengivet sig til Djævelen, er i sig tvivlsomt, men forresten vil Straffen nu aldrig komme til Anvendelse, men Vedkommende vistnok i Almindelighed blot blive betragtet som den, der ikke er ved sin rette Fornuft og Forstand, og blive behandlet som saadan*). Krigs-Art. Brev 9 Marts 1683 § 2 kan her og mærkes.

---

*) Ved Rskr. 15 Novbr. 1754, som findes i Rothes Samling af Reskripter 3 D. S. 1339—43, er en Person, som saaledes havde søgt at komme i Forbund med den onde Aand, og som til den

Anm. Efter Rskr. 21 Juli og 20 Novbr. 1686 maa der ikke skee Exekution i Troldomssager, idetmindste ikke hvor Straffen er Livsstraf, forend Sagen har været indstevnet for Høiesteret. Jvfr. L. 1—24—51.

§ 119.

Letfærdig Sværgen og Banden (dejeratio et exsecratio) bestaaer i, at man i daglig Tale letsindigen og jevnligen enten paakalder det høieste Væsen til Bekræftelse paa Noget (Sværgen), eller nedkalder Forbandelse over sig selv eller Andre (Banden). At ikke en enkelt i daglig Tale fremført Ed eller Forbandelse kan betragtes som letfærdig Sværgen og Banden, sees deels af Ordet: Letfærdig, der her maa være ensbetydende med letsindig, og deels af L. 2—9—8 og 27, hvor det kun er dem, der forsee sig med „idelig Sværgen og Banden", og dem, „som med Sværgen og Banden sig dagligen forsee", hvem Præsterne paa den der foreskrevne Maade skulle paaminde og advare. I Rettergang kan derimod en enkelt Ed eller Forbandelse blive belagt med Straf (§ 99 Nr. 2).

Om den her nævnte Forbrydelse handler L. 6—2, der overskrives: Om Sværgen og Banden. L. 6—2—1 bestemmer i Almindelighed, at den, som letfærdigen svær og bander og saaledes misbruger Guds Navn, skal agtes som den, der ikke farer med Sandhed og som ikke staaer til Troende uden Sværgen. Denne Betegnelse medfører den i Retssystemerne saakaldte mindre Infami (§ 52), og maa have nogen, skjøndt dog ikke betydelig, Indflydelse paa den Paagjeldendes Vidnesbyrd*), Agtelsesret, o. s. v. Desuden underkastes de Skyldige,

---

Ende havde en Juleaften gaaet tre Gange omkring en Kirke og blæst hvergang ind ad Noglehullet og talt til Satan at lukke op, men uden at Nogen lod sig see, til Revselse og Forbedring bleven hensat til Tugthuusarbeide indtil videre.

*) Ørsted: Eunomia 4 D. S. 213—214.

som oven bemærket, Præstens og hans Medhjelperes Paamindelse efter L. 2—9—8 og 27, og naar de, denne uanseet, befandtes modvilligen og fortrædeligen at fremture i saadan Guds Fortørnelse, da skulde de i Kjøbstæderne ikke forfremmes til nogen Bestilling i Byen, som de kunde have Ære og Gavn af, hvorhos de, saafremt de formeente sig formeget med Byens Tyngde, Skat eller Paalæg at besværes, ikke derover maatte klage, medmindre de af deres Sjelesørger, Naboer og Gjenboer Skudsmaal og Vidnesbyrd bekomme, sig at have bedret. Kan samme Straf ikke hjelpe, da skulle de paa det sidste slet af Byen forvises, og til desmere Afsky skulle Borgemester og Raad i Kjøbstederne lade sætte Gabestokke paa Torvene og nogle andre Steder, hvori Bysvendene skulle være strengeligen befalede at sætte dem, som offentligen med Sværgen og Banden lade sig høre, og den, som saaledes vorder indsat, bør at give Bysvenden fire Skilling, forend han igjen udlades. L. 6—2—2. Paa Landet skal Herskabet lade saadanne letfærdige Folk, som ikke, efter Præstens og Medhjelpernes alvorlige Advarsel, ville bedre sig, sætte i Fængsel paa Vand og Brød i nogle Dage. L. 6—2—3. Jvfr. Fdn. 21 Septbr. 1708 Post 1 § 17 og ligeledes Fdn. 8 Juni 1787 § 16. Huusbond og Hustru skulle ikke alene holde sig selv fra Sværgen og Banden, men endog deres Børn, Folk og Tyende, saa og have Magt til i deres Huse at sætte Straf med Penge eller anden Huusstraf (L. 6—5—5 og 6) paa dem, som herimod gjøre. L. 6—2—4. Jvfr. L. 4—2—22 og Fdn. 12 Marts 1735 § 9. Præster eller andre Geistlige, som befindes selv at give Forargelse med Sværgen og ikke holde deres Hustruer, Børn og Tyende derfra, skulle være dobbelt Straf undergivne, hvorved maa forstaaes en forholdsmæssig haardere Straf. L. 6—2—5. Jvfr. Fdn. 12 Juni 1716 § 14, sammenholdt med Fdn. 23 Jan. 1739 § 2, hvorefter Skolelærere, som give Ungdommen Forargelse med Banden og Sværgen, skulle straffes med Eftertryk, eller efter Sagens Beskaffenhed sættes fra deres Embede. Om Straffen for letfærdig Sværgen og

Banden for Retten er handlet ovenfor (§ 99 Nr. 2). Straffen for Militaire, som forsee sig med letfærdig Sværgen og Banden, indeholdes i Krigs-Art. Brev 9 Marts 1683 § 3 og 8 Jan. 1752 § 533. Jvfr. Skibsartiklerne 22 Septbr. 1758 Art. 3 § 3.

§ 120.

Helligbrøde eller Helligdagenes Misbrug (profanatio s. violatio sabathi) er enhver, foretagen eller efterladt, Handling, hvorved de til Gudstjeneste bestemte Dage (dies festi) vanhelliges. Dette kan, efter Lovgivningen, skee paa tvende Maader, nemlig enten negativt, naar man undlader at iagttage, hvad der i Lovgivningen er befalet at skulle iagttages til Helligdagenes Hoitideligholdelse, eller positivt, naar man paa disse Dage foretager Handlinger, hvorved Helligdagene vanhelliges. Hvilke Dage der ere Helligdage, viser L. 2—4—5, sammenholdt med Fdn. 27 Marts 1686 og 26 Oktbr. 1770. Helligdagene begynde, forsaavidt der er Spørgsmaal om deres Vanhelligelse, fra Kl. 9 Aftenen forud for hver Søn- eller Helligdag, og vedvare til Kl. 5 om Aftenen paa selve Søn- eller Helligdagen. Fdn. 12 Marts 1735 § 3. Den extraordinaire Bededag begynder Kl. 6 Aftenen forud og vedvarer, til al Gudstjeneste er forbi. Fdn. 27 Marts 1686. Paa Søndagene, den første Juledag, Skjærtorsdag, Langfredag og den extraordinaire Bededag er derhos i Kjøbenhavn al Kjøb og Salg samt Arbeidsvognes Omkjørsel forbudt hele Dagen igjennem. Plak. 26 Septbr. 1735. Herfra er dog atter gjort Undtagelse ihenseende til Urtekræmmere ved Rskr. 21 Septbr. 1751, Bryghuset ved Resol. 21 Juli 1809, og Slagtere, Bagere og Melkehandlere ved Rskr. 31 Oktbr. 1809. Ihenseende til Vognes Indkjørsel i Kjøbenhavn, hvilket ogsaa var forbudt ved Plak. 26 Septbr. 1735, mærkes nu Rskr. 3 Marts 1769 og Plak. 30 Juni 1820. Den hernævnte Forbrydelse omhandles fornemmelig i L. 6—3, der overskrives: Om Hel-

ligbrøde, samt i Fdn. 12 Marts 1735 og Plak. 26 Septbr. 1735.

I. Paa en negativ Maade begaaes Helligbrøde i følgende Tilfælde:

1) Naar man ikke findes i Kirken ved Gudstjenesten, medmindre Udeblivelsen har sin Grund i Nødvendighed. L. 6—3—1 og Fdn. 12 Marts 1735 § 1. Dette kan dog ikke forstaaes om Udeblivelse ved enkelte Leiligheder, hvilket sees af Fdn. 12 Marts 1735, der siger, at man „flittig skal indfinde sig i Kirken". Forseelsen finder altsaa blot Sted, naar man gjør Vane af at udeblive fra Gudstjenesten, hvilket Rskr. 22 Aug. 1738 ogsaa bestyrker.

2) Naar Forældre eller Huusbonder ikke holde deres Børn eller Folk fra at begaae Uskikkelighed paa Kirkegaarden under Gudstjenesten. L. 6—3—10.

3) Efter L. 2—6—2, jvfr. L. 6—3—6, straffedes Forældre og Huusbonder for Helligbrøde, naar de ikke tilholdt deres Børn og Tyende, besynderligen paa Helligdagene, at lære Børnelærdommen, men dette er forandret ved de senere Skoleanordninger (se nedenfor).

II. Paa en positiv Maade begaaes Helligbrøde i følgende Tilfælde:

1) Naar Nogen arbeider under Prædiken enten i Huse eller paa Gaderne og ellers paa Søn- og Helligdagene modvilligen. L. 6—3—3 og 4 og Fdn. 12 Marts 1735 § 2.

2) Naar Nogen driver Handel om Helligdagene, falholder og udtapper Drik, før Aftensang er ude, eller foretager andre verdslige Forretninger. L. 6—3—4, 7 og 8 og Fdn. 12 Marts 1735 § 3. Jvfr. Privilegierne 15 Mai 1747 § 6.

Iøvrigt ere alle Gjerninger, som skee af „stor og uomgængelig Fornødenhed, særdeles naar Prædiken er endt", og især naar det skeer for at redde sin Næste eller sig selv, nødvendige Reiser, Udsalg til Syge, o. s. v., undtagne fra Helligbrøde. L. 6—3—4, 5 og 7 og Fdn. 12 Marts 1735. Paa Grund heraf kan ogsaa, skjøndt dette i Almindelighed er

forbudt i L. 1—3—4, Retten holdes om Søn- og Hellig-dage, ifølge Politiforordning 5 Juli 1793 § 6, jvfr. Fdn. 3 Juni 1796 § 26, og Stevning i Justitssager forkyndes paa disse Dage, ifølge Kanc. Cirkl. 16 Oktbr. 1819. Vexelprotester maae ikke skee paa disse Dage, men blive enten at udsætte til næstpaafølgende eller at foretage den nærmest foregaaende Søgnedag. Fdn. 18 Mai 1825 § 29 og 54. Om Vexlers Udbetaling mærkes Forordningens § 53. — Den Helligbrøde, som skeer ved foretagne Handlinger, kan begaaes af Bekjendere saavel af fremmede Religioner som af den herskende Religion. Rskr. 5 Marts og 2 April 1745 § 3. Jvfr. Privilegierne 15 Mai 1747 § 3 og Anordning 29 Marts 1814 § 1.

Straffen for Helligbrøde, forsaavidt denne skeer ved ikke at indfinde sig i Kirken ved Gudstjenesten, er tre Lod Sølv efter L. 6—3—1. For de gemene Bønder paa Landet er denne Straf ved Fdn. 12 Marts 1735 § 1 nedsat til første Gang 4 Skilling, anden Gang 8 Skilling, tredie Gang 16 Skilling og i Mangel af Betaling staae i Gabestokken paa 1, 2 og 3 Timer, istedetfor hvilken Afsoning dog nu træder Afsoning efter Fdn. 16 Novbr. 1836 (§ 45). Ingen af disse Lovbestemmelser vides imidlertid i lang Tid at være bragte i Anvendelse, og dette vil efter Sagens Natur hellerikke let kunne skee, ialfald ikke uden paa Landet. Derimod bestemmer L. 6—3—3 og 4, at den, som arbeider under Prædiken og ellers modvilligen om Søn- og Hellig-Dage, skal straffes første Gang paa to Lod Sølv. Skjøndt Lovgiveren muligen kunde have anseet denne Slags Helligbrøde for mindre end den, der begaaes ved ikke at søge Gudstjenesten, uden deri at være forhindret ved Arbeide, ligesom det ogsaa blot er første Gang, at Bøderne kun ere to Lod Sølv, antages det dog i Almindelighed, at med denne Straf maa forenes Straffen af tre Lod Sølv efter L. 6—3—1, hvis man efter det ovenfor Anførte, tillige gjør sig skyldig i den derombandlede Forseelse. Iøvrigt har Fdn. 12 Marts 1735 § 2

forandret Straffen for at arbeide eller handle paa de hellige Dage, forend Aftensang er ude, saaledes, at Vedkommende første Gang straffes for Helligbrøde, anden Gang dobbelt, tredie Gang, om det er en Haandværksmand, med at nedlægge sit Haandværk i 2 à 3 Uger, hvilken Straf nu ved Plak. 6 Novbr. 1816 er forandret til en passende Mulkt (§ 51), og, om det er en Anden, med arbitrair Straf efter hans Væsen og Vilkaar og Sagens Beskaffenhed, og betrædes han oftere, da med anden haardere Straf. L. 6—9—22 viste, at med Straffen for Helligbrøde kunde forenes Straffen for andre Forbrydelser, som bleve begaaede paa Helligdagene, men dette bortfalder efter Forordningen 4 Oktober 1833, der i Almindelighed har ophævet L. 6—9. Om Fdn. 18 April 1781 § 34 vil blive handlet paa sit Sted. — Straffen for Forældre og Husbonder, som ikke holde deres Børn til Skole- og Kirkegang, er nu bestemt i Anordningen om Almue- og Borger-Skolevæsenet 29 Juli 1814, for Kjøbstæderne § 33, sammenholdt med §§ 21 og 26, og for Landet § 26, sammenholdt med §§ 14, 17 og 19. — For Island mærkes Fdn. 29 Mai 1744, Rstr. 26 Juni 1782 og 7 Marts 1788*).

§ 121.

Af strafbare Lovovertrædelser, der ogsaa kunne betragtes som Forbrydelser imod Religionen, kunne endnu mærkes følgende:

---

*) For en i en Kirke under Gudstjenesten udviist uanstændig Adfærd have Domstolene i et enkelt Tilfælde anvendt en Mulkt af 100 Rbd. Dom i J. A. Nr. 23 S. 29—32.

1) Forbrydelser, begaaede imod geistlige Embedsmænd, om hvilke er handlet ovenfor (§ 74).

2) De af geistlige Embedsmænd i denne Egenskab begaaede Forbrydelser, om hvilke ligeledes er handlet ovenfor (§ 112).

3) Kirketyveri, hvorom vil blive handlet nedenfor (§ 226).

4) Gravfredens Krænkelse (violatio sepulchri s. turbatio manium) er en ulovbestemt Forbrydelse, der maa ansees med en arbitrair Straf, forsaavidt ikke derunder er begaaet en anden Forbrydelse, f. Ex. Tyveri, som med Hensyn til Krænkelsen af Gravfreden kan belægges med en saameget høiere Straf. Fdn. 11 April 1840 § 38*).

5) Forsømmelse ihenseende til Børns Daab eller Undladelse af de i den Anledning befalede Anmeldelser straffes med Mulkter efter Fdn. 30 Mai 1828 §§ 5, 8, 10 og 12, udvidet til Færoerne ved Rfkr. 27 April 1832. Herved er L. 2—5—6 og 7 forandret.

6) Overtrædelse af Fdn. 13 Jan. 1741, der bestemmer, hvorvidt gudelige Forsamlinger udenfor den offentlige Gudstjeneste maa finde Sted, straffes arbitrairt**).

---

*) Domme i J. A. Nr. 4 S. 71—85 og i A. f. Retsv. 1 B. S. 373–385, jvfr. 450. Jvfr. Ørsted i N. J. A. 29 B. S. 73–74.

**) Domme i J. T. 13 B. 1 H. S. 40—50 og 35 B. S. 149—153 samt i J. U. 1 Aarg. S. 587—588 og S. 689–691 og 2 Aarg. S. 385—386.

Syttende Kapitel.

Forbrydelser imod Sædelighedspolitiet.

§ 122.

En Løsagtighedsforseelse (delictum carnis*) er enhver forsætlig ulovlig Tilfredsstillelse af Kjønsdriften. At enhver Løsagtighedsforseelse udkræver Forsæt til at begaae samme (§ 27), følger ligefrem af Begrebet om denne Forbrydelse og trænger ikke til noget videre Beviis. Naar Vedkommende altsaa enten mangler Kundskab om det Forhold, der gjør Samleiet retstridigt (Blodskam), eller Villien til at krænke dette (Voldtægt), er der ikke længer Tale om nogen Løsagtighedsforseelse, da uagtsomt Blodskam, Hoer, o. s. v. er et sig selv modsigende Begreb.

Af Løsagtighedsforseelser gives der iøvrigt flere Arter, nemlig Leiermaal, Omgang med offentlige Fruentimmer, Blodskam, Hoer, Bigamie, Voldtægt og Omgængelse imod Naturen, hvilke forskjellige Løsagtighedsforseelser nu særskilt blive at omhandle tilligemed adskillige andre Materier, der staae i en saa nær Forbindelse med samme, at de ikke uden en uhensigtsmæssig Adsplittelse af sammenhørende Materier kunne afhandles paa noget andet Sted. Om Løsagtighedsforseelser handler L. 6—13, som overskrives: Om Løsagtighed.

§ 123.

Leiermaal i egentlig Forstand (stuprum) er den naturlig-legemlige Omgang, som ugifte og fuldvoxne Personer, der ikke ere hinanden i de forbudne Grader beslægtede eller

---

*) Svane: Forsøg til en systematisk Fremstilling af de forskjellige Løsagtighedsforseelser og disses juridiske Følger efter de danske Love i Juridiske Afhandlinger af Algreen-Ussing og Svane S. 1—171.

besvogrede, med Villie have med hinanden, naar deraf følger Besvangrelse.

At Omgangen maa være forsætlig, følger af det nys Anførte (§ 122); den maa fremdeles være naturlig, da Handlingen ellers blev Omgængelse imod Naturen (§ 143); Personerne maae udentvivl begge være ugifte, da Forbrydelsen i modsat Fald neppe kan kaldes egentligt Leiermaal, ikke engang for den Ugiftes Vedkommende (§ 131), skjøndt denne ogsaa i dette Tilfælde kun ansees som skyldig i Leiermaalsbrøde; og de maae ikke være hinanden i de forbudne Grader beslægtede eller besvogrede, da Handlingen i saa Fald bliver Blodskam (§§ 141—142) og bedømmes efter andre Regler end Leiermaal; endeligen maa Besvangrelse paafølge, hvilket, om det end ikke efter Loven kunde ansees nødvendigt, da det ikke indeholdes i Ordet: Beligger i L. 6—13—1 og endog modsiges af L. 6—13—5, der forudsætter, at Beliggelsen kan bevises paa anden Maade end ved Besvangrelse, dog senere er gjort til en aldeles nødvendig Betingelse ved Rescr. 30 Novbr. 1759*). Iøvrigt tages Ordet: Leiermaal undertiden i en vidtløftigere Forstand, hvori det ogsaa indbefatter Blodskam, især det saakaldte uegentlige Blodskam, samt Omgang med Skjøger, o. s. v., men her tage vi dette Ord, som oven bemærket, i en mere indskrænket Forstand, for bestemtere at afsondre de forskjellige Løsagtighedsforseelser fra hverandre.

Forinden vi gaae over til at omhandle de enkelte Arter af Leiermaal, som endnu ere Gjenstand for Straf, er det nødvendigt korteligen at omtale, hvorledes det almindelige Leiermaal forhen straffedes. Efter L. 6—13—1 straffedes simpelt Leiermaal (stuprum simplex) med 24 Lod Sølv for Mandfolket og 12 Lod Sølv for Kvindfolket, hvorhos de begge skulde staae aabenbare Skrifte. Den sidste Deel af Straffen blev hævet ved Fdn. 8 Juni 1767, imod at de

*) Stampes Erklæringer 2 D. S. 735—739. Kolderup-Rosenvinge: N. J. A. 7 B. S. 252—254.

Skyldige i dets Sted skulde hensættes i Fængsel paa Vand og Brød i 8 Dage, medmindre de vilde erlægge det for Bevilling til at være fri for aabenbare Skrifte ved Fdn. om Kirkedisciplinen 23 Decbr. 1735 § 4 Paabudne. For disse Bevillingers Løsning fritoges de Skyldige siden ved Fdn. 23 Mai 1800 § 3, og hele Straffen bestod altsaa nu blot i de ovennævnte Leiermaalsbøder, som det ved Fdn. 19 Aug. 1724 og 11 Aug. 1725 var tilladt at aftinge eller nedsætte, endogsaa, efter Kanc. Cirkl. 8 Septbr. 1798, indtil 24 Skilling. Endeligen blev ved Plak. 12 Juni 1812, der er udvidet til Island ved Kanc. Skr. 24 Febr. 1816 og til Vestindien ved Rskr. 23 Septbr. 1818, og som nærmere er forklaret ved Kanc. Skr. 8 Aug. 1812, Leiermaalsbøders Aftingelse og Inddrivelse aldeles ophævet, „med særdeles Hensyn til, at det paaligger Slegfredbørns Forældre at bidrage til disse Børns Opfostring og Underhold." Jvfr. Fdn. 13 Juni 1771, der forsaavidt atter ophævedes ved Plak. 27 Febr. 1772. Da der saaledes ikke for Tiden gives nogen almindelig Straf for Leiermaal, kan der ikke længer blive Talen om simpel og kvalificeret Leiermaal (§ 36), men kun om enkelte Arter af endnu strafbart Leiermaal. Det saakaldte fortidlige Samleie (coitus antecipatus), som bestod i, at ugifte Personer, der siden ægtede hinanden, havde, forinden Vielsen, avlet Børn sammen, straffedes efter L. 6—13—1 for Mandspersonen med halv femte Lod Sølv og for Fruentimmeret med halv saameget, hvilken Straf, der aldrig anvendtes paa Soldater ifølge Rskr. 21 Febr. 1729, og som iøvrigt, efter Rskr. 25 Novb. 1791, kun fandt Sted, naar Barnet var født forend Vielsen, nu aldeles bortfalder efter Plak. 12 Juni 1812. Jvfr. Fdn. 19 Febr. 1783 § 6.

Der gaves nogle enkelte Leiermaal, som efter Loven belagdes med Straf af dobbelte og tredobbelte Leiermaalsbøder. Naar nemlig begge trolovede Personer forsaae sig med en Anden end sin Medtrolovede, skulde de, efter L. 3—16—11 § 3, andet Membrum, begge straffes med dobbelte Leiermaals-

boder, og ligeledes skulde den, der var trolovet med En, og derpaa, uden at forsee sig med denne, trolovede sig med en Anden og forsaae sig med samme, straffes med tredobbelte Leiermaalsboder efter L. 3—16—14 § 4. Da imidlertid Trolovelse er hævet ved Fdn. 4 Jan. 1799, og Jaord, om end ikke udtrykkeligen hævet, dog ikke længer er i Brug, vil denne Forbrydelse nu ikke let kunne finde Sted mere, og ialfald vil den ikke kunne ansees med Straf, da Plak. 12 Juni 1812, saavel efter dens almindelige Ord som efter dens Grund, maa ansees anvendelig ogsaa paa dobbelte og tredobbelte Leiermaalsboder*). Om disse Arter af Leiermaal vil der altsaa nu ikke længer blive Tale, hvorimod en arbitrair Straf maaskee kunde anvendes paa den, der i lignende Forhold, f. Ex. naar han var bunden til et Fruentimmer ved et efter Fdn. 5 Marts 1734 forpligtende Ægteskabsløfte, der var ledsaget af Besvangrelse, begik en lige Forseelse**).

Ihenseende til de af Militaire begaaede Leiermaal mærkes Fdn. 29 Decbr. 1696 samt Krigs-Art. Brev 8 Jan. 1752 § 619 og 29 Juli 1756 §§ 632 og 633, efter hvilke Anordninger Underofficierer og Gemene ved Landetaten nu ikke straffes for første og anden Gang begaaet Leiermaal, men derimod den tredie Gang med offentligt Arbeide i tre Aar, med hvilken Straf Mandskabet ved Søetaten ligeledes ansees, dog først for det fjerde Gang begaaede Leiermaal, hvorimod de tre første Gange ere aldeles straffrie***).

Skjøndt saaledes Leiermaal ikke i Almindelighed længer er strafbart, er det dog langtfra, at det derfor er retsgyldigt. Da Kjønsdriftens Tilfredsstillelse i enhver velordnet Stat ikke kan ansees lovlig, uden under Iagttagelsen af de Former, som af Lovgiveren ere foreskrevne for et gyldigt Ægteskab, følger det

---

*) Jvfr. dog Ørsteds Haandbog 2 D. S. 212—213 og 606—607.

**) Svane l. c. S. 6—14 og S. 68—69.

***) Rosenstand-Goiskes Krigsret 2 D. S. 201—206. Jvfr. Ørsted i N. J. A. 4 B. S. 46.

af sig selv, at Staten bør, om end ikke ved Straf, saa dog ved tilstrækkelige Forebyggelsesmidler, søge at forhindre enhver Forbindelse imellem Personer af forskjelligt Kjøn, der ikke er stiftet ved Ægteskab. Om en saadan Forbindelse er af Parterne tilsigtet at være temporair (det egentlige Konkubinat), eller om den er indgaaet for Livstid (det egentlige Samvittighedsægteskab), kommer i saa Henseende ikke i Betragtning, thi da Løftet om Forbindelsens Vedvaren ikke er afgivet i den Form, som Lovgiveren alene har tillagt bindende Virkning for Parterne, mangler netop Garantien for Forbindelsens Varighed, og den maa derfor ansees som en lovstridig Omgang, og, forsaavidt den beviisligen finder Sted, behandles som saadan, om end ingen Besvangrelse paafølger. L. 6—13—3 bestemte allerede herom, at dersom Nogen for Anden vorder mistænkt og berygtet at leve et letfærdigt eller skammeligt Levnet med hverandre, bør dem ikke alene at paalægges sig fra hverandre endeligen at entholde, men, om de ere ledige Personer, slet af Byen, Sognet og vel Herredet fra hverandre sig at begive, og hvis de det ikke gjøre, skulle de udstaae Kirkens Disciplin og straffes af deres Herskab. Dette Lovsted er nu nærmere bestemt og forandret ved Plak. 12 Juni 1827 (udvidet til Island ved Fdn. 21 Decbr. 1831 Nr. V og Fdn. 24 Jan. 1838 § 12), der fastsætter, at det ikke tilkommer Domstolene men Overøvrigheden*) at afgjøre, naar Personer af forskjelligt Kjøn, til Forebyggelse af forargeligt Samliv, skulle fjernes fra hinanden, til hvilken Ende vedkommende Overøvrighed først har at erhverve de muligst nøiagtige Oplysninger angaaende Samlivets Beskaffenhed, i Særdeleshed ved derom at indhente Sognepræstens Erklæring, hvorimod Tiltale ved Domstolene skal finde Sted, hvis de

*) I Kjøbenhavn ikke Hof- og Stadsretten, men Magistraten. Kanc. Skr. 1 Juni 1837 i K. T. f. 1837 S. 548—549. Jvfr. Kanc. Skr. 16 Novbr. 1829, om Præsterne ere pligtige at søge Oplysning om Personers forargelige Samliv.

Paagjeldende sidde Øvrighedens Tilhold og Befaling overhørige, i hvilket Tilfælde de blive at straffe med Fængsel paa Vand og Brød, eller, naar de fremture i Ulydighed, efter Omstændighederne med Forbedringshuusarbeide indtil 2 Aar (paa Island med Riis efter Dommerens Skjøn). Fremdeles bestemmes det, at det Øvrighedsdekret, hvorved der gives de Paagjeldende Tilhold om at adskilles, skal forkyndes dem ved de sædvanlige Stevningsmænd paa den ved Dommes Forkyndelse brugelige Maade, hvorefter det med behørig Paategning skal remitteres vedkommende Overøvrighed *).

Naar L. 2—11—13 bestemmer, at den Præst, der til Ægte tager noget Kvindfolk, som af Anden tilforn besovet er, eller befindes at have søgt Seng med sin Hustru, forend de til Ægteskab ere sammenviede, skal miste sit Kald efter lovlig Proces, da maa denne Virksomhed saameget mere indtræde, naar en Præst skulde gjøre sig skyldig i Leiermaal. Denne Bestemmelse kan imidlertid ikke ansees som egentlig Straf, men er foreskreven med Hensyn til Embedets Vigtighed og den geistlige Stands Hellighed, og heri kan Plak. 12 Juni 1812 derfor heller ikke antages at have gjort nogen Forandring, hvilket ogsaa sees af nogle specielle Bevillinger af 19 Novb. 1817 og 9 Septb. 1818, hvorved det i de derombandlede Tilfælde er tilladt, at en Præst, som havde forseet sig imod det nævnte Lovbud, maatte forblive i sit Embede.

Som en anden civil-retlig Følge af alt Slags Leiermaal, der altsaa saameget mere maa ledsage de kvalificerede Arter af Løsagtighed, mærkes den i L. 2—2—5 og Rskr. 9 Mai 1738 ombandlede. Ifølge disse Lovbud maae Studenter og Andre, som agte at søge Præste- eller Degne- og Skole-Kald, ikke søge saadant Kald, forend efter to Aars Forløb og

*) Domme i J. T. 7 B. 2 H. S. 85—88, jvfr. 10 B. 2 H. S. 163—164, 13 B. 2 H. S. 104—106 og 25 B. S. 49—52 og S. 58—60 og i J. U. 1 Aarg. S. 318—319. Jvfr. Kanc. Skr. 29 Novbr. 1827.

efter først at have erholdt Opreisning for det begaaede Leiermaal, og skal den Skyldige, for at kunne erholde slig Opreisning, ved paalideligt Vidnesbyrd godtgjøre sin Forbedring og anføre de Omstændigheder, under hvilke Forseelsen er begaaet, f. Ex. om han har forseet sig i de forbudne Led, eller ægtet den Person, med hvem han har syndet, eller om han har forseet sig mere end een Gang, i hvilket Fald han, efter Slutningen af L. 2—2—5, aldrig maa betjene nogen Prædikestol. Har den Skyldige besovet noget Fruentimmer, som har været ham betroet til Underviisning som Huuslærer, Skoleholder eller Katechet (§ 130), skal slig Opreisning aldrig forundes. At disse Bestemmelser, der ogsaa gjelde paa Island (Fdn. 24 Jan. 1838 § 12), ikke ere undergaaede Forandring ved Plak. 12 Juni 1812, følger af det Ovenanførte og sees af Rskr. 7 Oktb. 1815. Dersom En, som allerede beklæder et Skolelæreremhede, gjør sig skyldig i Leiermaal, synes Analogien af de nysanførte Lovbud samt af L. 2—11—13 at tilsige, at han for en Tid bør suspenderes, om ikke for bestandigt afsættes fra sit Embede, hvilket derimod ikke kan anvendes paa ham, blot fordi han har begaaet fortidligt Samleie eller ægtet et af en Anden besvangret Fruentimmer, da dette ikke i og for sig røber nogen løsagtig Tænkemaade, og det alene er foreskrevet for Præster, hos hvilke der er Anledning til at fordre større Reenhed i deres udvortes Levnet.

Anm. 1. Lovgiveren betjener sig i Løsagtighedsmaterien, tildeels som Euphemismer, af en Mængde forskjellige Udtryk og Omskrivninger for at betegne den lovstridige legemlige Omgang, som Personer af forskjelligt Kjøn have med hinanden. Af saadanne Udtryk ere følgende de vigtigste: „At søge Seng med En" (L. 2—11—13, 3—16—12, jvfr. 3—16—15 § 1 Nr. 4 og § 2 Nr. 5); „At have havt Noget ydermere at skaffe med En" (L. 3—16—16 § 2); „At besove En" (L. 3—16—8, 3—16—14 § 4, 6—

13—12); „At beligge En" (L. 3—16—9 § 5, 6—13—1, 2, 4, 5, 6, 10 og Fdn. 9 Juli 1745); „At forsee sig med En" (L. 3—16—9 § 7, 14 § 3, 15 § 1 Nr. 2 og 16 §§ 1 og 2 og 6—13—14); „At have havt at bestille med En" (L. 6—13—19); „At bevare sig med En" (L. 3—16—14 §§ 3 og 4); „At synde med En" (L. 3—16—15 § 1. Rskr. 9 Mai 1738); „At ligge i et ondt Levnet sammen", „At leve et letfærdigt eller skammeligt Levnet med hverandre" (L. 3—16—12, 6—13—3 og 13); „At have legemlig Omgængelse med En" (L. 6—13—7); at have aabenbarlig og ubluelig Omgængelse med hinanden" (L. 6—13—25); „At begaae Leiermaal", „At forsee sig med Leiermaal" (L. 2—2—5 og Fdn. 2 Septb. 1745); „At krænke En" (L. 6—13—11. Jvfr. L. 3—16—14 § 2); „At skænde En" (L. 6—13 8); „At bedrive Utugt" (L. 6—13—30). — Efterat Rskr. 30 Novb. 1759 har fortolket Ordet: Beligger i L. 6—13—1 saaledes, at der hertil udfordres Besvangrelse, maa man udentvivl fortolke de fleste øvrige ovenanførte Udtryk paa samme Maade, og som en Følge heraf ville de Lovsteder, hvori saadanne Udtryk forekomme, i Almindelighed ikke kunne sættes i Udøvelse, hvor ingen Besvangrelse existerer. Imidlertid gjelder dette dog ikke om alle de ovenciterede Udtryk. Talemaaden i L. 3—16—16 § 2: „At have havt Noget ydermere at skaffe med" antages saaledes ikke nødvendigt at forudsætte Besvangrelse*), og det Samme gjelder udentvivl om Udtrykket: „Forsee sig" i L. 6—13—14, især paa Grund af Modsætningen i den foregaaende Artikel. Om den samme Talemaade heller ikke paa andre Steder skal involvere Besvangrelse, er mindre afgjort. Ordet: „Krænke" i L. 6—13—11 antages nok i Almindelighed at forudsætte Besvangrelse, skjøndt det samme Ord i L.

*) Ørsted: Haandbogen 2 D. S. 118.

3—16—14 § 2 forstaaes om det blotte Samleie*). At der til den i L. 6—13—30 omhandlede Utugt ikke udkræves Besvangrelse, følger af denne Løsagtighedsforseelses Natur. At der hellerikke til Hoerforbrydelsen udfordres Besvangrelse, er almindeligen antaget. Hvor ievrigt Straffen for en vis Slags Løsagtighed kan ansees anvendelig, skjøndt der ikke tillige existerer Besvangrelse, vil dette i det Følgende blive bemærket. I et enkelt af de ovennævnte Tilfælde, nemlig i L. 6—13—25, synes Lovgiveren, som Betingelse for den der fastsatte Strafs Anvendelse, at fordre, at den ulovlige Omgang skal være pleiet paa en særdeles anstødelig Maade, uden at dog derfor Besvangrelse udkræves (§ 135)

Anm. 2. Om de civile Virkninger af Besvangrelse, nemlig Fruentimmerets Ret til at paastaae Ægteskab, Alimentationsbidrag, o. s. v., maa henvises til Familieretten. At L. 6—13—6 og 7 ikke ere hævede eller forandrede ved Plak. 12 Juni 1812, kan neppe være Tvivl underkastet.

§ 124.

Af de enkelte Arter af Leiermaal, som endnu ansees med Straf, maa først mærkes det, der omhandles i Fdn. 5 Marts 1731 § 7, hvor det bestemmes, at dersom nogen Kvindesperson, være sig Enke eller Mø, som staaer i nogen Dannemands Brød eller Tjeneste, lader sig beligge af sin Huusbonde, hans Søn, eller den, han i sit Huus som Søn, Slægt eller Svoger antaget haver og beskjermer, skal hun ikke vinde noget Ægteskab, men bør desuden straffes som for aabenbar Utroskab. Dette Udtryk sigter neppe til Tyvsstraffen, men maa udentvivl, paa Grund af Fdn. 22 Oktb. 1701 Post 2 Kap. 3 § 6, sammenholdt med Plak. 3 Decb. 1755, forstaaes om, at Fruentimmeret skal jages af sin

*) Ørsted: Haandbogen 2 D. S. 152.

Tjeneste, hvortil maaskee endnu kan blive at føie en arbitrair Straf efter Omstændighederne. Iøvrigt vise Forordningens Ord tydeligt nok, at Fruentimmeret skal staae i Vedkommendes faste Tjeneste, og der kunde ligeledes, efter Forordningens øvrige Indhold, være nogen Anledning til at antage, at Straf kun burde anvendes, naar Fruentimmeret havde villet benytte sin Besvangrelse under Ægteskabsløfte til derefter at gjøre Paastand paa Ægteskab, skjøndt Forordningens almindelige Ord dog neppe tilstede denne Fortolkning, ligesom det, naar Forordningen kun antages at sigte til Bortjagelse af Tjenesten, heller ikke kan kaldes ubilligt, at dette anvendes paa en saadan Tjenestekvinde, om hun end ikke paa Grund af Besvangrelsen vil paastaae Ægteskab, da det dog altid er Utroskab, at benytte den Leilighed, som den daglige Omgang frembyder, til at forføre Huusbonden eller hans Søn og Slægt til Løsagtighed.

§ 125.

L. 6—13—2 bestemmer, at naar en Formynder beligger sin Myndling eller Lavværgen den Enke, han er Lavværge for, bør han, om han er ledig (det er ugift), ægte hende, om hun vil. Vil hun ikke, da har han forbrudt sin halve Hovedlod til hende, foruden Bøderne til Herskabet. Kan han ikke ægte hende, formedelst han er gift, da har han forbrudt sin hele Boeslod til lige Deling imellem hende og Herskabet. Om denne Artikel ved Frdn. 5 Marts 1734 er undergaaet den Forandring, at Myndlingen eller Enken nu kun kan paastaae Ægteskab paa Grund af Besvangrelse, naar denne er ledsaget af et retsgyldigt Ægteskabsløfte, er et ikke lidet tvivlsomt Spørgsmaal, der findes afhandlet i Familieretten*), og paa hvis forskjellige Besvarelse

*) Ørsted: Haandbogen 2 D. S. 98 og J. T. 7 B 2 H. S. 271—272, og Algreen-Ussing: Anmærkninger til Personretten S. 110—143 og Arkiv for Lov og Ret 1 B. S. 84—85.

det synes at maatte beroe, under hvilke Betingelser den i Artiklen omhandlede halve eller hele Boeslods Forbrydelse nu skal komme til Anvendelse, da denne neppe kan finde Sted, uden hvor Fruentimmeret kunde paastaaet Ægteskab. De i Artiklen nævnte Boder, hvorved forstaaes almindelige Leiermaalsboder, ere bortfaldne ved Plak. 12 Juni 1812. Hvad Forbrydelsen af halv eller heel Boeslod angaaer, da kunde det synes tvivlsomt, hvorledes dermed skal forholdes efter Frd. 21 Septb. 1821. At den, saafremt den er at ansee som Straf, nu maa substitueres med Fængsel paa Vand og Brod eller offentligt Arbeide indtil 3 Aar (§ 53), er vel klart nok; men den synes snarere, idetmindste med Undtagelse af den Herskabet tilfaldende halve Deel af samme, at maatte betragtes som en, Fruentimmeret, i Lighed med L. 6—13—4 og 5, tillagt Reparation, der ikke saaledes kan substitueres med anden offentlig Straf. Da imidlertid i den Forestilling, der gik forud for den nævnte Forordning*), dette Lovsted findes opgivet med iblandt de øvrige, der bestemme Straf af halv og heel Boeslods Forbrydelse, og Lovgiveren altsaa har havt samme for Øie, uden dog at have bestemt noget Særligt desangaaende, synes det rigtigst at ansee det forandret. Iøvrigt maa det erindres, at, forsaavidt Værgen, saaledes som Artiklens 2det Membrum forudsætter, er gift, er Forbrydelsen, idetmindste fra hans Side, ikke Leiermaal men Hoer, men dog kan han ikke herfor blive at ansee med særlig Straf, da han ikke har gjort sig skyldig i flere Forbrydelser (§ 64), hvorimod Artiklen maa antages at indeholde den fulde Straf for hans Brøde, saameget mere som denne Straf i ethvert Tilfælde er langt større end den, der er fastsat for første og anden Gang begaaet simpelt Hoer.

---

*) K. T. f. 1824 S. 570.

§ 126.

L. 6- 13—8 bestemmer, at dersom Nogen befindes ubluelige n at have skændet den ene uberygtede Mø eller Enke, efter den anden, tre eller flere, da skal han ikke aleneste bøde, som foreskrevet staaer — hvorved sigtes til Leiermaalsbøderne efter L. 6—13—1, der nu bortfalde (§ 123) — men og straffes enten paa Livet eller i andre Maader med høieste Straf, Andre til Exempel og Forskrækkelse. Den 9de Artikel tilføier derpaa: „Men er det med berygtede Kvindfolk han saadant haver begaaet, da straffes han paa Formuen og paa Kroppen med Fængsel, og hun tredie Gang uden al Naade til Kagen.“ Denne Straf for Fruentimmeret er imidlertid ved Fdn. 19 Marts 1751 forandret derhen, at hun skal hensættes i Tugthuset, eller nu i Forbedringshuset, i 6 til 8 Aar.

De omhandlede Lovsteder kunne iøvrigt ikke komme til Anvendelse, medmindre Besvangrelse har fundet Sted, da dette deels synes at ligge i Ordet: Skænder i L. 6—13—8 og deels bestemt forudsættes i Fdn. 19 Marts 1751 saavelsom i den tilsvarende Forordning for Norge 26 April 1755. Derimod er det ingen nødvendig Betingelse for Straffens Anvendelse, at den Skyldige forhen skulde være straffet for første og anden Gang begaaet Leiermaal, da dette aldeles ikke fordres i L. 6—13—8, der kun vil, at det skal kunne bevises, at han har besvangret tre forskjellige Fruentimmer, og da Artiklens Udtryk: „Den ene efter den anden“ endog paa en Maade synes at tilkjendegive, at Fruentimmerne ere besvangrede meget kort efter hverandre. Derimod er det aldeles nødvendigt, for at enten den 8de eller 9de Artikel skulle kunne anvendes, at Leiermaalene ere begaaede med tre forskjellige Personer. Ligesom dette udtrykkeligt fordres i L. 6—13—8, saaledes viser den 9de Artikel, i Ordene: „Er det med berygtede Kvindfolk han saadant haver begaaet, da straffes han — — og hun tredie Gang —“ at her handles om den samme Forbrydelse, som er omtalt i den næstfore-

gaaende Artikel, og den Omstændighed at de to ovennævnte Forordninger 19 Marts 1751 og 26 April 1755 kun i Almindelighed sige: „Qvindespersoner, der trende Gange have avlet Børn i Løsagtighed", uden udtrykkeligen at fordre, at de skulle være avlede med tre forskjellige Personer, synes ikke at kunne komme i Betragtning herimod, da disse Forordninger ikke have til Hensigt at gjøre nogen Forandring i den omhandlede Forbrydelses Beskaffenhed men kun i Straffen for samme, og der altsaa ikke er nogen Anledning til at lægge Vægt paa de anførte Ord. Skulde derfor tre, fire eller endog flere Leiermaal blive begaaede med een Person eller med to forskjellige Personer, da blive disse Leiermaal nu ikke at ansee med nogen Straf, men de Vedkommende kun at behandle efter L. 6—13—3 og Plak. 12 Juni 1827 (§ 123). Dette er ogsaa antaget i en Mængde Kancelliskrivelser, nemlig af 26 April 1800*), 20 Novb. 1802 og 31 Decb. 1814 og i flere Domme**), og bekræftes ved Fdn. for Island 24 Jan. 1838 § 12.

Derimod synes man berettiget til at anvende L. 6—13—8 og 9, hvor Nogen med tre eller flere forskjellige Personer gjør sig skyldig deels i Leiermaal og deels i Hoer, idetmindste hvor Besvangrelse finder Sted med denne sidste Forbrydelse***). Naar, som nu næsten altid skeer, Straffen for sligt gjentaget Leiermaal ved Resolution er bestemt til nogen Tids Fængsel paa Vand og Brød (§ 132), og Fruentimmeret paany gjør sig skyldig i Leiermaal med andre Personer, end Nogen af dem, af hvilke hun tidligere er besvangret, maae L. 6—13—8 og 9 uden Tvivl ligefrem ansees anvendelige, hvorimod Høiesteret har antaget, at et Fruentimmer, der er straffet for Leiermaal med tre forskjellige Mandspersoner, ikke kan ansees med Straf, naar hun paany forseer

---

*) Fogtmanns Register under Rubrum: Løsagtighed.
**) Dom i J. T. 21 B. 2 H. S. 244—246.
***) Ørsted: A. f. Retsv. 5 Deel S. 71.

sig med En af de samme Personer. Kanc. Skr. 15 Juni 1830*). At de nævnte Lovsteder samt Frdn. 19 Marts 1751 ikke ere enten aldeles ophævede eller tildeels forandrede ved Plak. 12 Juni 1812, der blot ophæver Leiermaalsbøderne, er klart af det ovenfor (§ 123) Anførte, ligesom det og sees af den kongelige Resolution 12 Oktb. 1812 (§ 132), og er antaget i Praxis. Jvfr. Rskr. 22 Oktbr. 1816 og Kanc. Skr. 3 Mai 1823. I et enkelt Tilfælde er endogsaa en, i Overensstemmelse med Frdn. 19 Marts 1751, idømt Straf af 6 Aars Tugthuusarbeide sat i Fuldbyrdelse. Kgl. Resol. 16 April 1823. Jvfr. ligeledes Kanc. Skr. 23 April 1825 og 22 Juli 1826**). Vel have nogle Lovkyndige meent, at skjøndt Straffen for andre kvalificerede Leiermaal ikke kunde bortfalde efter Plak. 12 Juni 1812, maatte dog Straffen for det ved Gjentagelse kvalificerede Leiermaal bortfalde, da en i sig selv ikke strafbar Handling ikke ved Gjentagelse kunde gaae over til at blive strafbar, og det endog saaledes, at den skulde ansees med en saa betydelig Straf som den, der indeholdes i de anførte Lovbud, men denne Argumentation er vistnok urigtig, da Lovgiveren ret vel kan afskaffe Bøderne for første og anden Gang begaaet Leiermaal, uden derfor at ville, at denne Løsagtighedsforseelse, naar den begaaes endnu oftere og saaledes røber en langt større Frækhed og Umoralitet hos Vedkommende, skal hengaae ustraffet. Den Betragtning, at Straffen ialfald vilde være uforholdsmæssig høi for det tredie Gang begaaede Leiermaal, kan, som et blot Raisonnement om, hvorledes Loven burde være, ikke være afgjørende, saameget mindre som L. 6—13—8 og 9, efter det Nysanførte, ikke fordrede, at den Skyldige iforveien skulde være straffet for det første og anden Gang begaaede Leiermaal, og da Straffen for disse trende Leiermaal, efter Frdn. 23 Mai 1800, ofte ikke var større end 24 Skilling (§ 123).

*) Jvfr. ældre Domme i J. T. 13 B. 2 H. S. 72—75, 18 B. 1 H. S. 180—182 og 23 B. S. 219—224.

**) Dom i J. U. 1 Aarg. S. 220—221.

At de foregaaende Leiermaal ret vel kunne bevises, fordi de ikke længer straffes, er Noget, der siger sig selv, og som desuden sees af den militaire Lovgivning, hvorom er handlet ovenfor og hvortil her maa henvises (§ 123 *).

Paa Island straffes den, som 3 Gange gjør sig skyldig i Leiermaal med forskjellige Personer, med Bøder som for første Gang begaaet Hoer, det er fra 8 til 15 Rbd.; for fjerde Gang begaaet Leiermaal med forskjellige Personer med en Mulkt fra 16 til 30 Rbd., og for yderligere gjentaget Leiermaal med 27 til 2 Gange 27 Slag Riis, eller, naar Omstændighederne tale derfor, en Mulkt fra 32 til 60 Rbd. Det Slags Leiermaal, der, efter de hidtil gjeldende Love, er, paa Grund af skjærpende Omstændigheder, Gjenstand for nogen særdeles Straf — dog derunder ikke indbefattet Blodskam eller Voldtægt eller de i L. 2—2—5 eller Fdn. 9 Juli 1745 omtalte Forseelser, for hvilke de gjeldende Bestemmelser blive anvendelige — ansees med Bøder fra 8 til 15 Rbd. Fdn. 24 Jan. 1838 § 12.

Ved Kanc. Cirkl. 19 Oktbr. 1799 **), der, ifølge Kanc. Skr. 3 Marts 1818, er anvendeligt paa Færøerne, er det bestemt, at de Kvindespersoner, som have forseet sig efter L. 6—13—9, ikke skulle heftes og tiltales, forinden der er skeet Indberetning til Kancelliet om denne Forbrydelse, da Kongen i Almindelighed fritager de Skyldige for Lovens Straf, imod at de hensættes i nogen Tid i Fængsel paa Vand og Brød. Jvfr. kgl. Resol. 12 Oktb. 1812 (§ 132).

§ 127.

L. 6—13—10 fastsætter, at „naar nogen fornem Mands Enke eller Datter, i hvad Stand de ere udi, geistlig eller verdslig, lader sig i Uære beligge, da maa hendes Værge, saafremt han og næste Frænder ikke hende ville benaade,

---

*) Ørsted: N. J. A. 4 B. S. 41—49.
**) Jvfr. Bibl. for dansk Lovk. 2 B. S. 326–331.

hende strax tage og fængslig lade indsætte og forvare i hendes Livstid, og alt hendes Gods til sig annamme, og det altsammen nyde og beholde, saalænge han hende saa i Fængsel og Forvaring holdende vorder; dog naar hun døer, skal hendes Gods strax igjen komme til hendes næste og rette Arvinger eller Ægteborn; og hvem i saa Maade beligger nogen fornemme Mands Enke eller Datter, da skal han agtes som Mindremand, medmindre han hende med hendes og hendes Værges og Frænders Villie og Samtykke ægter."

Ved denne Artikels Fortolkning opstaaer først Spørgsmaal om, hvad der skal forstaaes ved Ordet: Fornem. Nogle Lovkyndige*) antage, at dette Udtryk er enstydigt med Ordet: Hæderlig i L. 6—21—7, og at Artiklen altsaa maa anvendes paa Enhver, der nyder særdeles borgerlig Agtelse, f. Ex. beklæder et betydeligt offentligt Embede, hvilket Tillægget: „I hvad Stand de ere udi, geistlig eller verdslig", ogsaa synes at bestyrke, hvorimod Andre indskrænke Lovstedet til blot at gjelde om Adelige eller Privilegerede**). Udtrykket: „I Uære beligge" betegner ikke Andet end Besvangrelse udenfor Ægteskab, og ikke, som nogle ældre Lovkyndige have antaget, at Mandfolket skulde være af ringere Stand end Fruentimmeret, Noget, som Kilden, Frederik den Andens Gaardsret 16de Artikel, i Særdeleshed viser, da denne netop satte samme Straf for Fruentimmeret, enten hun lod sig besvangre af en ringe eller en fornem Mandsperson, hvorimod dennes Straf var forskjellig efter hans høiere eller ringere Stand. Den Værgen i det omhandlede Lovsted tilstaaede Ret maa uden tvivl, efter Udtrykkenes Almindelighed, tilkomme enhver Værge, saavel den satte som den fødte, saameget mere som Kilden endog tilstod Lehnsmanden samme Ret***), hvorimod man,

*) Ørsted: Supplementet 2 D. S. 132–39, J. M. T. f. 1802 1 B. S. 85—90 og 2 B. S. 211—220.

**) Svane l. c. S. 73—74.

***) Kolderup-Rosenvinge: N. J. A. 7 B. S. 217–250.

skjøndt Artiklen bruger Ordet: „Strax", dog ikke kan antage, at Værgen kan gjøre denne Ret gjeldende uden foregaaende Lov og Dom, da dette vilde stride imod alle Retfærdigheds-grundsætninger og imod Lovgiverens i Præmisserne til Fdn. 5 April 1793 udtrykkeligen tilkjendegivne Villie, at Ingen maa belægges med Straf uden foregaaende Lov og Dom (§ 11*). Dersom en Værge overhovedet nu nogensinde vilde sætte dette Lovsted i Udøvelse, vilde dette vistnok ikke blive tilstedet, da Kancelliet maa antages, ved den kongelige Resolution 12 Oktbr. 1812 (§ 132), at være bemyndiget til ogsaa for dette Slags Leiermaal at forandre og eftergive Straffen.

For Island kan mærkes den nyseiterede Bestemmelse i Fdn. 24 Jan. 1838 § 12 (§ 126).

Anm. Om det af det herombandlede Fruentimmer avlede Barns Arveret maa henvises til Arveretten.

§ 128.

L. 6—13—11 bestemmer, at den, som i Kongens Gaard krænker nogen Kvinde eller Mø, og han der haver svoret tro Tjeneste, skal miste sine to Fingre, og den 12te Artikel tilføier derpaa: „Er Kvindfolket betroet nogen Nøgle til Øl, Mad, Klæder, Penge eller Andet, som bør at være forvaret, da straffes den, som hende besover, som en aabenbar Tyv, om han tjener i Gaarde med hende."

At disse Artikler ikke kunne komme til Anvendelse, uden hvor Besvangrelse har fundet Sted, er allerede bemærket ovenfor (§ 123 Anm. 1). Derimod synes L. 6—13—11, efter dens Ord og Grund, og ifølge Analogien af L. 6—7—11, 12 og 16, samt Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 21 og 11 April 1840 § 8, at kunne anvendes, om end Fruentimmeret ikke

---

*) Ørsted: Supplementet 2 D. S. 132—139, J. M. T. f. 1802 1 B. S. 85—90 og 2 B. S. 211—220.

tjener i Kongens Gaard, naar blot Besvangrelsen der har fundet Sted. Om der ved Kongens Gaard blot sigtes til Kongens Residentsslot eller til ethvert kongeligt Slot, er tvivlsomt, dog antages i Almindelighed det første, i Særdeleshed paa Grund af at Ordet: Gaard forekommer i Enkelttallet. Straffen at miste sine to Fingre efter den 11te Artikel, der nu iøvrigt aldrig vil blive sat i Exekution (§ 48), kan neppe, som Nogle have meent *), kumuleres med Straffen efter den 12te Artikel, og denne sidste Artikel kan endnu mindre, som nogle Lovkyndige have antaget**), ansees anvendelig paa ethvert Mandfolk, der besover sin Medtjenerske, hvem Nogle til de i Artiklen omhandlede Gjenstande er anbetroet, men kun paa den, der saaledes beligger et Fruentimmer i Kongens Gaard, hvilket saavel den Omstændighed, at Lovstedets Kilde, Frederik den Andens Gaardsret Art. 19, kun var given for Kongens og Adelens Gaarde, som især den ved Kilden foretagne Forandring, hvorved Ordene: „Er noget Kvindfolk“ ere omverlede med Ordene: „Er Kvindfolket“, tydeligt nok vise.

§ 129.

Ved Rskr. 6 Aug. 1731, som dog kun var kundgjort for Kjøbenhavn ved Raadstue-Plakat 16 s. M., var det bestemt, at den mosaiske Troesbekjender, der lægger sig efter et christent Kvindemenneske eller hende virkeligen beligger, ikke skal, som Andre, efter Loven ansees, hvorimod Kongen vil have sig selv forbeholdt ham derfor med tilstrækkeligere Straf at belægge og samme efter eget Behag og Sagens Beskaffenhed at skjærpe. Da denne Bestemmelse gik ud fra Forestillingsmaader, som ikke ere stemmende med dem, der ligge til Grund for

*) Svane l. c. S. 17.
**) Nørregaards Forelæsninger 4 D. S. 341.

de ugjeldende Anordninger om de mosaiske Troesbekjenderes Retsforhold, i Særdeleshed da der nu uden Vanskelighed meddeles disse Religionsbekjendere Bevilling til at ægte Personer af den evangelisk-christelige Religion, er den aldeles bleven ophævet ved kgl. Resol. 11 Aug. 1833 (K. T. f. 1833 S. 513—516), hvorfor et saadant Leiermaal altsaa nu bliver at betragte som ethvert andet Leiermaal, og følgelig kun bliver at straffe, naar det er begaaet under Omstændigheder, som ellers gjøre et Leiermaal strafbart*).

§ 130.

Naar en Student besvangrer et ham til Underviisning anbetroet Fruentimmer, skal han ikke befordres til noget Embede, geistligt eller verdsligt (§ 123), men saafremt han ikke af den Besvangredes Forældre, Værger og næste Frænder benaades og hende med hendes Villie og deres Samtykke ægter, skal han, foruden den i L. 6—13—10 befalede Straf, nemlig at agtes som Mindremand, end ydermere dømmes til Fæstningsarbeide sin Livstid. Frn. 9 Juli 1715. Dette Lovbud er ligeledes anvendeligt paa Island. Frn. 21 Jan. 1838 § 12.

Den i Forordningen skete Henviisning til L. 6—13—10 synes vel at forudsætte, at Fruentimmeret skal være af fornem Stand, men da Forordningens øvrige Bestemmelser ikke ud-

*) I ældre Tider haves Exempel paa, at saavel den mosaiske Troesbekjender, der havde avlet Børn med et christent Fruentimmer, som dette Fruentimmer er anseet med haard Straf. Rothes Reskripter 2 Part S. 690—692. Senere har man i et enkelt Tilfælde paa dem begge kun anvendt Fængsel paa Vand og Brød i 3 Gange 5 Dage, hvorefter dog den mosaiske Troesbekjender blev forviist Landet. Rskr. 9 April 1832. Der haves ogsaa Exempler paa, at allerede tidligere aldeles ingen Straf er anvendt paa den mosaiske Troesbekjender, imod at han ydede et passende Bidrag til Børnene. Kgl. Resol. 21 Aug. 1816.

kræve dette, antages dette dog ikke at være nogen Betingelse for dens Anvendelse. Skjøndt Forordningen kun nævner Studenter, som dem, for hvilke denne særlige Straf er foreskreven, maa den dog ialfald analogisk anvendes paa enhver Huuslærer, der saaledes forførte det af ham til Underviisning betroede Fruentimmer, især naar Religionsunderviisningen var ham anfortroet, altsaa navnligen paa Seminarister, der maatte være Huuslærere. Paa andre Informatorer, f. Ex. Dandse-, Tegne- og Musik-Lærere, o. s. v., er Forordningen derimod hverken efter dens Ord eller efter Lovgrunden anvendelig. At den herombandlede Forbrydelse tildeels er at ansee som privat, er bemærket ovenfor (§ 34 Nr. 6).

§ 131.

Naar en Ukonfirmeret begaaer Leiermaal, skal saavel denne som den Konfirmerede, der har forført Samme, naar de ikke ægte hinanden, straffes med et halvt eller et heelt Aars Forbedringshuusarbeide, i hvis Sted dog nu kan træde Fængsel paa Vand og Brød*). Frn. 2 Septbr. 1715. Hertil vil Straffen nu overhovedet somoftest blive bestemt ved Resolution. Rskr. 5 April 1816 og 3 Marts 1818. Ægte de derimod hinanden, skulde de efter Forordningen straffes med at staae aabenbare Skrifte og udrede de for fortidligt Samleie foreskrevne Bøder, hvilke Straffe nu bortfalde (§ 123), og de blive altsaa i dette Tilfælde ikke længer at ansee med nogen Straf. For Island mærkes Frn. 21 Jan. 1838 § 12**).

Det er ingenlunde nogen nødvendig Betingelse for Straffens

*) Arbitrair Straf anvendt i Analogi heraf. Dom i J. U. 2 Aarg. S. 35—38.

**) Om Anvendelsen af dette Lovbud paa en Grønlænder, der stod i Handelens Tjeneste, kan mærkes Kanc. Skr. 11 Oktbr. 1828.

Anvendelse, at Leiermaalet skulde være skeet for at befries fra Forberedelse til Konfirmation, hvilket blot nævnes i Forordningens Præmisser som Noget, der oftere havde fundet Sted i deslige Leiermaalstilfælde, og med Hensyn til hvilket det paalægges Præsten ikke at konfirmere den Skyldige, naar denne ikke er tilstrækkeligt forberedet. Forordningens Straf kan neppe anvendes paa den Ukonfirmerede, medmindre denne har opnaaet den kriminelle Lavalder, da den nævnte Handling ikke hører til de Forbrydelser, hvis Strafbarhed et Barn under 15 Aar nødvendigviis maa kunne indsee (§ 15). Om Militaire mærkes Rskr. 1 Marts 1716, 19 April 1751, 9 Novb. 1764, 15 Novbr. 1766*) og 19 April 1788**).

§ 132.

Skjøndt Straffen for samtlige de ovenfor (§§ 121—131) omhandlede Leiermaal ikke kan antages at være enten ophævet eller forandret ved Plak. 12 Juni 1812, kommer den dog i ingen af de ovennævnte Tilfælde nu let til Anvendelse, da Kancelliet ved kongl. Resolution 12 Oktbr. 1812***) er bemyndiget til ad mandatum at eftergive og formilde Straffen for enten simpelt — hvorved maa sigtes til gjentaget — eller kvalificeret Leiermaal, naar Kollegiet skjønner, at samme efter Omstændighederne kan afsones med Fængsel paa Vand og Brød indtil syv Dage, paa hvilken Resolutions Anvendelse ovenfor (§§ 126 og 131) ere anførte Exempler, og skeer Hensættelsen paa den Skyldiges Bekostning. Kanc. Skr. 12 Febr. 1839. (K. T. 1839 S. 206.) At imidlertid ved fortsat Løsagtighed Lovens Straf kan blive sat i Udøvelse, viser den oven (§ 126) citerede Dom og de der anførte Kancelliesktrivelser.

---

*) Dette Reskript findes i Rosenstand-Goiskes militaire Reskriptsamling.

**) Rosenstand-Goiskes Krigsret 2 D. S. 205—206.

***) Findes i K. T f. 1815 S. 178.

§ 133.

En særlig Løsagtighedsforseelse, der kan kaldes Utugt i streng Forstand (fornicatio), er den naturlig=legemlige Omgang, som et Mandfolk har med et offentligt Fruentimmer (en Skjøge), uden Hensyn til om Besvangrelse paafølger eller ikke. Ved et offentligt Fruentimmer forstaaes et Fruentimmer, som for Betaling har Omgang med Alle og Enhver. Om denne Forbrydelse handler L. 6—13—30, der bestemmer, at hvilken Mandsperson sig i Horehuus lader finde til Utugt at bedrive og der antræffes, skal straffes første Gang med otte Dages Fængsel (§ 50), og anden Gang dobbelt saalænge, hvilken sidste Straf ligeledes vil blive at anvende i fortsatte Gjentagelsestilfælde. Lovstedet synes at gjøre det til en Betingelse for Straffens Anvendelse, at Vedkommende er antruffen i Horehuset. Kvindfolk, som sig i saadanne Huse opholde til Utugt, straffes med Kagen eller sættes i Spindehuset, istedetfor hvilken sidste Straf (§ 50) nu ofte vil blive anvendt Fængsel paa Vand og Brød*). Naar gifte Personer begaae denne Slags Utugt, have Domstolene tillige anseet dem med Straf for Hoer**).

Ihenseende til de i denne Forbrydelse meddeelagtige Personer har Lovgivningen særlige Straffebestemmelser om Rufferi (lenocinium). L. 6—22—1 bestemmer, at Ruffere og Ruffersker, som forføre nogen Mands Hustru eller Døttre til Løsagtighed og et ondt Levnet — ved hvilket sidste Udtryk neppe forstaaes andet end al Slags Udsvævelse, jvfr. L. 6—13—3 og 13 — skulle stryges til Kagen og ved Bøddelen af Byen udføres. Naar de Fruentimmer, der saaledes forføres, ikke forhen ere uberygtede, anvendes i Praxis kun en arbitrair Straf***). De, som ellers forføre Ungdommen til forargelig

*) Jvfr. Dom i J. T. 29 B. S. 8—12.
**) Dom i J. A. Nr. 12 S. 121—132.
***) Domme i J. M. T. f. 1803 1 B. 5 H. S. 81—87, J. T. 7

Omgængelse, hvortil Løsagtighed upaatvivleligen ogsaa maa henføres, skulle, efter L. 6—22—3, sammenholdt med Frn. 24 Septbr. 1824 § 1 (§ 53), ansees med offentligt Arbeide fra 1 til 3 Aar og forviises Byen. Jvfr. Plak. 28 Novbr. 1828. De, som holde Horehuus, straffes med Kagen og forviises den Provinds, som de boe udi, eller sættes i Spindehuset. L. 6—22—5. Ved Fortolkningen af dette Lovsted opstaaer det Spørgsmaal, om Vedkommende altid skulle straffes med Kagstrygning og derpaa enten forviises Provindsen eller sættes i Spindehuset, eller om Kagstrygning og Forviisning fra Provindsen er det ene og Hensættelse i Spindehuset det andet Straffealternativ. Ordforbindelsen tilsteder begge Fortolkninger, men den sidste, der tillige er den mildeste, synes dog at være den antageligste, og leder da Analogien af L. 6—13—26 og 28 til den Mening, at den første Straf skulde anvendes paa Mandfolk og den sidste paa Fruentimmer, og vil, under denne Forudsætning, Straffestedet for Fruentimmer altsaa nu blive Forbedringshuset (§ 51). I Praxis anvendes nu altid det andet Straffealternativ, forstaaet paa den heranførte Maade, saavel paa Mandfolk som paa Fruentimmer*). — For anden uteerlig Omgang, der ikke ligefrem kan henføres under de anførte Lovsteders Ord, maa anvendes arbitrair Straf**).

B. 2 H. S. 160—163, jvfr. 10 B. 2 H. S. 165, og J. T. 29 B. S. 110—115.

*) Domme i J. M. T. f. 1803 2 B. 10 H. S. 301—305, J. A. Nr. 12 S. 121—132, J. T. 2 B. 1 H. S. 115—123, 29 B. S. 8—12 og 31 B. S. 162—167.

**) Jvfr. Domme i J. T. 36 B. S. 116—148, J. U. 1 A. S. 438—439 og 829—830 og 2 A. S. 454—459. Domstolene have engang anvendt to Aars Forbedringshuusarbeide paa en Person, der paa en særdeles uteerlig Maade havde behandlet adskillige Pigeborn, som han havde modtaget i sin Tjeneste samt til Underviisning. Dom i N. J. A. 30 B. S. 219, jvfr. 26 B. S. 152—159

Ved Frn. 22 Oktbr. 1701 Post 3 Art. 1 er det indskjærpet Politimesteren i Kjøbenhavn at vaage over Horehuses Afskaffelse, og ved Plak. 27 Novbr. 1775, der indeholder adskillige Bestemmelser for at forebygge Forforelse af Tjenestepiger hos Vertshuusholdere og Punschevertter, er det iblandt Andet i den 9de Paragraph bestemt, at løse og ledige Fruentimmer, som logere paa Sale, skulle gjøre Politimesteren Rede for deres Levemaade og af ham straffes, naar derover ihenseende til unge Menneskers Forforelse eller i andre Maader klages, og maa Politimesteren efter Omstændighederne og Forseelsens Beskaffenhed uden videre Appel — hvorved dog nu Frn. 5 Juli 1793 § 12 bliver at mærke — tilfinde dem, som sig herimod forsee, enten en Mulkt af 2 til 10 Rbd. eller at sidde i Arrest paa Vand og Brød, staae i Gabestokken eller at sættes i Rasp- eller Børnehuset i 1 til 3 Maaneder, hvilket nu ogsaa bliver Fængsel paa Vand og Brød (§ 50). Jvfr. Reskript til Kjøbenhavns Politidirekteur af 6 Juni 1815 (utrykt).

§ 131.

Hoer (adulterium) er den legemlige Omgang, som en gift Person med Villie har med en anden, gift eller ugift, Person, som ikke er dens Ægtefælle. Kanc. Skr. 21 Juli og 30 Novbr. 1824. Hoer er enten enkelt (adulterium simplex) eller dobbelt (adulterium duplicatum), af hvilke det første finder Sted imellem en gift og en ugift Person, og det sidste imellem to gifte Personer, der ikke ere hinandens Ægtefæller. Med Hensyn til Straffen kan Hoerforbrydelsen inddeles i simpel, kvalificeret og undtagen.

Simpelt Hoer er det Hoer, der belægges med den almindelige for Hoerforbrydelsen foreskrevne Straf, og som saadant ansees ikke blot det enkelte Hoer men ogsaa det dobbelte, naar ikke den i L. 6—13—25 befalede Advarsel er gaaet iforveien (§ 135). Straffen for dette simple Hoer

var, efter L. 6—13—21, første Gang yderste Formue, istedetfor hvilken Straf nu, efter Fdn. 21 Septbr. 1821 §§ 2 og 4 (§ 53), træder Fængsel paa Vand og Brød i 2 Gange 4 til 4 Gange 5 Dage efter Omstændighederne. Foruden denne Straf fandt efter Fdn. 6 Decbr. 1743 § 22 og Rskr. 1 Febr. 1799 dobbelte Leiermaalsbøder Sted, hvilke i Praxis ikke ansaaes bortfaldne ved Plak. 12 Juni 1812*), men som nu ikke længer anvendes, da de aldeles ikke omtales i Fdn. 21 Septbr. 1821. For anden Gang begaaet simpelt Hoer straffes de Skyldige iligemaade paa deres Gods, hvorved, paa Grund af Ordet: „iligemaade", kun kan forstaaes paa yderste Formue, og forvises Landet, det er Provindsen (§ 49). Den første Deel af denne Straf bliver nu ligeledes Fængsel paa Vand og Brød i 2 Gange 4 til 4 Gange 5 Dage (§ 53), men den sidste Deel vedbliver uforandret**). Komme de tredie Gang, da skal Ægtemanden miste sit Hoved og Ægtekvinden druknes, hvilken Straffebestemmelse ingen Forandring er undergaaet ved Fdn. 21 Septbr. 1821. At Hoerforbrydelsen ogsaa kan begaaes af separerede Ægtefolk, sees af Fdn. 21 Septbr. 1821 § 4, der bestemmer, at denne Omstændighed ikke skal befrie for Hoerstraffen, hvorimod den vel, ligesom den af den anden Ægtefælle givne Aarsag til Skilsmisse, kan tages i Betragtning til Straffegradens mildere Bestemmelse.

Paa Island straffes Hoer første Gang med Bøder fra 8 til 15 Rbd. til Justitskassen, anden Gang fra 16 til 30 Rbd., men findes Nogen oftere i slig Forbrydelse, bliver Straffen 27 til 2 Gange 27 Slag Riis, dog at, naar Omstændighederne tale derfor, en Mulkt fra 32 til 60 Rbd. kan træde istedet. I Mangel af Betaling afsones Bøderne med Riis fra 6 til 20 Slag (§ 45). Amtmanden kan for første Gang begaaet Hoerbrøde eftergive Straffen, naar den for-

---

*) Dom i N. J. A. 26 B. S. 125—131.
**) Dom i J. T. 23 B. S. 51—53.

nærmede Ægtefælle vil fortsætte Ægteskabet og derom nedlægger Forbon, dog kun hvor der ingen Anledning er til at antage, at hiin Forbon har sin Grund i en lastværdig Overenskomst om med Ligegyldighed at ansee Brud paa den ægteskabelige Troskab, og hellerikke nogen anden særdeles forargelig Omstændighed har været forbunden med Forseelsen. Ved anden Gang begaaet Hoerbrøde kan Ægtefællens Forbon kun bevirke Straffens Nedsættelse indtil 8 Rbd., og naar Forseelsen oftere begaaes, kan Øvrigheden ingen Nedsættelse bevilge i den derfor fastsatte Straf. Hverken Eftergivelsen af eller Nedsættelsen i Straffen betager Forseelsen noget af den Virkning, den skal have paa Straffen i Gjentagelsestilfælde. Fdn. 21 Jan. 1838 § 11. Ved dette Lovbud er den Amtmændene paa Island ved Rskr. 21 Mai 1823 tilstaaede Myndighed til ved første og anden Gang begaaet Hoer at eftergive det Halve af de lovbestemte Bøder ophævet. Kanc. Skr. 23 April 1839 (K. T. f. 1839 S. 328—329). Paa Færøerne gjelder, efter Rskr. 7 Decbr. 1827, Fdn. 24 Sept. 1824 uden nogen Modification. Om Straffen for Hoer paa Grønland kan mærkes Kanc. Skr. 29 April 1819.

Ved kgl. Resol. 12 Oktbr. 1812*) er Kancelliet bemyndiget til at tilstaae Formildelse i Straffen for Hoer, enkelt, dobbelt og gjentaget, i alle de Tilfælde, hvor Kollegiet efter Omstændighederne skjønner, at samme kan afsones med Fængsel paa Vand og Brød i 7 Dage, 2 Gange 5 Dage, 2 Gange 7 Dage og indtil 3 Gange 5 Dage, ligesom og Hoerstraffens aldeles Eftergivelse i de Tilfælde, hvor Forbon maatte vorde nedlagt fra den uskyldige Ægtefælles Side, hvortil dog, efter Fdn. 21 Septbr. 1824 § 4, nu fordres, at denne vil fortsætte Ægteskabet, og derhos ikke særdeles Omstændigheder skulde tale imod saadan Eftergivelse. Nedsættelse i Straffen for første og anden Gang begaaet simpelt Hoer vil iøvrigt

*) Findes i K. T. f. 1815 S. 178—179. Jvfr. Bibl. f. d. Lovk. 2 B. S. 326—331.

nu ikke let skee af Kancelliet, da Straffen for disse Forbrydelser nu er omtrent den samme, som den i kgl. Resol. 12 Oktbr. 1812 bestemte. Ved kgl. Resol. 23 Juli 1817 er Kancelliet endvidere bemyndiget til efter Omstændighederne at forandre Straffen af Fængsel paa Vand og Brod for begaaet Hoer til en Pengemulkt af 25 Rbd. Sølvværdi til Amtets Fattigkasse, hvilken Bemyndigelse ikke kan antages bortfalden ved Fdn. 21 Septbr. 1821. Jvfr. Rskr. 30 Oktbr. 1816.

Den Ugifte, der har Omgang med en gift Person, ansees i Praxis kun at gjøre sig skyldig i Leiermaal, og straffes altsaa i Almindelighed ikke herfor, medmindre den da skulde have gjort sig skyldig i slig Omgang med tre eller flere Personer (§ 126). Kanc. Cirkl. 22 Decbr. 1792. Vigtige theoretiske Grunde tale imidlertid imod denne Mening. At den Ugifte ikke kan straffes efter L. 6—13—21, er vel klart nok, da denne Artikel udtrykkeligen indskrænker den der fastsatte Straf til Ægtemanden og Ægtehustruen, der have deres Ægtefæller levende; men paa den anden Side blot at ansee slig Omgang for den Ugiftes Vedkommende som simpelt Leiermaal synes at stride imod L. 6—13—1, hvilket Lovsted, efter hele Sammenhængen og især paa Grund af Ordene: „Men dersom de ægte hverandre", forudsætter, at begge de der omhandlede Personer ere ugifte, ligesom ogsaa Analogien af L. 3—16—7 og norske Lovs 6—13—22 taler herimod, da den Ugifte efter disse Lovsteder endog ansees med lige saa stor Straf som den Gifte. Da Praxis imidlertid, som bemærket, afgjørende har erklæret sig for den modsatte Mening, er denne Undersøgelse af ingen praktisk Interesse*). Naar ved Hoerforbrydelsen tillige begaaes andre Løsagtighedsforseelser, f. Ex. Blodskam, Voldtægt, o. s. v., beroer

*) Sibbern: Om Straffen for ugifte Medskyldige i Bigamie og Hoer i J. A. Nr. 23 S. 201—207, Ørsted: A. f. Retsv. 3 D. S. 238—239 og Svane l. c. S. 90—92.

det paa det Spørgsmaal, om der kan siges at existere flere og forskjellige Forbrydelser (§ 61), om den Skyldige skal straffes for disse flere Løsagtighedsforseelser (Jvfr. § 133).

Anm. 1. At Hoer ikke, hvad det kriminelle Søgsmaal angaaer, er en privat Forbrydelse, hvis Paatale er overladt den uskyldige Ægtefælle, viser Plak. 27 Febr. 1772, sammenholdt med Fdn. 13 Juni 1771, Resol. 12 Oktb. 1812 og især Fdn. 24 Septb. 1824 § 4. Jvfr. dog Kanc. Skr. 4 Aug. 1807, der indeholder, at Hoersag ikke skal anlægges imod en gift Mand, fordi han udlægges som Barnefader og frivilligen svarer Bidrag til Barnets Underholdning. Jvfr. Kanc. Skr. 15 Juli 1815 og 10 Mai 1828. Hvorvidt den Uskyldiges Forbøn kan komme i Betragtning, er omhandlet ovenfor. At Søgsmaalet til Ægteskabets Ophævelse er aldeles privat, sees af L. 3—16—15 § 1 Nr. 4.

Anm. 2. Hvor Straffen for Hoer nu bliver Fængsel paa Vand og Brød i 2 Gange 4 til 4 Gange 5 Dage er i Kjøbenhavn Lands Over- samt Hof- og Stads-Retten og udenfor Kjøbenhavn vedkommende Amtmænd bemyndigede til ved Resolution at bestemme Straffens Grad, naar den Paagjeldende renunceerer paa Dom. Fdn. 24 Septbr. 1824 § 4. Jvfr. Kanc. Skr. 14 Oktb. 1826. Efter Kanc. Cirkl. 19 Decbr. 1812 og 18 Juli 1822 maae Hoersager ikke anlægges, forinden derom er gjort Indberetning, hvilken Bestemmelse dog nu er forandret ved Fdn. 24 Septb. 1824. Om den Ægtemanden ved L. 6—12—4 tilstaaede Ret til at dræbe Hoerkarlen, vil blive handlet nedenfor.

§ 135.

Som kvalificeret Hoer ansees det dobbelte Hoer, det er den Omgang, en Ægtemand har med en anden Ægtemands Hustru, naar de ikke efter Advarsel sig fra hinanden

entholde, men blive fremturende i deres skammelige og forargelige Levnet. Straffen for denne Forbrydelse er for Mandfolket at miste sin Hals og for Fruentimmeret at stoppes i en Sæk og druknes. L. 6—13—25*). Den i dette Lovsted omtalte Advarsel kan nu neppe forstaaes om nogen anden end den i L. 6—13—3 foreskrevne, og i Plak. 12 Juni 1827 nærmere forklarede (§ 123), og naar denne Advarsel ikke har fundet Sted — og det, som Artiklens Ord synes at fordre, efter og ikke for Forseelsens Begaaelse — ansees det dobbelte Hoer kun med den for simpelt Hoer foreskrevne Straf (§ 134). Kanc. Skr. 18 Febr. 1826**). Dersom Personerne imidlertid, efterat de saaledes ere straffede for simpelt Hoer, fremdeles fremture i deres skammelige Levnet, maa udentvivl den dem overgangne Dom betragtes lige med den omhandlede Advarsel, og de Skyldige altsaa nu ansees efter L. 6—13—25. Om denne Artikel iøvrigt kan anvendes paa den Ægtefælle, der, efter foregaaet Advarsel, bedriver Hoer med en anden gift Person, end den, med hvem den første Hoerbrøde er begaaet, er ikke ganske afgjort, da Lovstedet synes at forudsætte, at det er de samme Ægtefolk, der med hinanden fortsætte deres uteerlige Levnet. Man vilde derfor vistnok i et saadant Tilfælde, især med Hensyn til Straffens Haardhed, anvende en mindre arbitrair Straf. At ogsaa Straffen for denne Forbrydelse kan formildes ved Resolution, er bemærket i foregaaende Paragraph. At L. 6—13—2 sidste Membrum ogsaa indeholder et Exempel paa et kvalificeret Hoer, er bemærket ovenfor (§ 125).

§ 136.

Paa udtaget Hoer forekomme Exempler i L. 3—16—15 § 2 Nr. 2 og Nr. 5. Det første Lovsted omtaler

---

*) Jvfr. dog Bibl. f. d. Lovk. 2 B. S. 331—322.

**) Dom i J. T. 4 B. 1 H. S. 66—68.

det Tilfælde, at en svigagtigen forladt Ægtefælle forseer sig med Nogen—hvilket dog udentvivl forudsættes at være en ugift Person — inden den til Skilsmisses Erhvervelse fornødne Tid er forløbet, i hvilket Tilfælde den skal straffes tilbørligen af sin Øvrighed, hvilket ved en kongelig Resolution af 1810*) er fortolket saaledes, at den Skyldige skulde straffes med almindelige Leiermaalsbøder. Da nu Leiermaalsbøder ved Plak. 12 Juni 1812 ere aldeles afskaffede, synes det, at Straffen for den herombandlede Forseelse ogsaa er aldeles ophævet, hvilket imidlertid andre Lovkyndige ikke antage, da Leiermaalsbøderne kun ansees afskaffede som Straf for Leiermaal, men ikke forsaavidt de maatte være foreskrevne som Straf for ganske andre Forbrydelser end Leiermaal**). Der lader sig endogsaa Endeel anføre for den Mening, at der i det omhandlede Tilfælde nu maa anvendes egentlig Hoerstraf, da Fdn. 21 Septbr. 1824 § 4 bestemmer, at den af den anden Ægtefælle givne Aarsag til Separation ikke fritager for Hoerstraf, især da her ikke er en fuldstændig Skilsmisseaarsag tilstede.

L. 3—16—15 § 2 Nr. 5 bestemmer, at naar en troskyldigen forladt Ægtefælle søger Seng med nogen Anden — hvorved udentvivl ogsaa sigtes til en ugift Person — forend Skilsmissedom er falden, men efterat der er Vidnesbyrd om, at den bedragne Ægtefælle er død, da skal den straffes af sin Øvrighed. Da baade Forbrydelsen her i sig selv er mindre end i det ovenfor omhandlede Tilfælde og kun, uegentligen talt, kan kaldes Hoer, eftersom den bortreiste Ægtefælle forudsættes at være død, og Lovgiveren hellerikke her, som i L. 3—16—15 § 2 Nr. 2, bestemmer, at den Skyldige skal straffes tilbørligen, men kun simpelt hen, at den skal straffes, maa den altid ansees med en ringere Straf end Leiermaalsbøder, og den vil nu neppe blive belagt med nogensomhelst

*) K. T. f. 1810 S. 557—558.

**) Ørsted: Haandbogen 2 D. S. 212—213.

Straf. Separation eller den af den anden Ægtefælle givne Aarsag til Skilsmisse kan, efter Frn. 21 Septbr. 1824 § 4, kun blive en formildende Aarsag ved den almindelige Hoerstrafs Anvendelse (§ 134).

§ 137.

Bigamie bestaaer i, at en gift Person vidende indlader sig i Ægteskab med en Anden. Straffen er herfor efter L. 6—13—23 at miste sin Hals. Denne Forbrydelse kan begaaes saavel ved at ægte en ugift som en gift Person, uden at dette har nogen Indflydelse paa Straffen, og den er fuldbragt, saasnart Vielsen har fundet Sted, uden Hensyn til om Samleie dermed har været forbundet eller ikke, ligesom den Omstændighed, at Bigamen er separeret fra sin Ægtefælle, hellerikke, efter Bestemmelsen i Frn. 21 Septbr. 1824 § 4, synes at kunne hindre Straffens Anvendelse men kun afgive Grunde til Benaadning. Imidlertid have dog Domstolene i et enkelt Tilfælde kun anseet en separeret Ægtefælle, der, og det endog forend den Tids Forløb, inden hvilken Ægteskabets Ophævelse ved kongelig Bevilling kan ventes, indgik nyt Ægteskab, med en arbitrair Straf af otte Maaneders Tugthuusarbeide*). Analogien af L. 3—16—15 § 2 Nr. 5 taler ogsaa ialfald for, at den, som i det derombandlede Tilfælde (§ 136) indgaaer et nyt Ægteskab, kun kan blive at belægge med en arbitrair Straf, hvilket Krigs-Art. Brev 29 Juli 1756 § 634 ogsaa bestyrker. Praxis har i

*) Hoiesteretsdom af 30 Aug. 1804 i Badens juridiske Ordbog 1 D. S. 59 i 2 Udg., og Hof- og Stads-Rets Dom 11 Juli 1820 i J. T. 4 B. 1 H. S. 97-99. Jvfr. Hoiesteretsdom af 21 Jan. 1834, hvorved for en lige Forbrydelse kun er anvendt Fængsel paa Vand og Brød i 6 Gange 5 Dage. J. T. 32 B. S. 1—4. Jvfr. Frifindelsesdom i Hoiesteret for en lige Forseelse, hvorimod en arbitrair Straf af Mulkt er anvendt for ikke at have anmeldt sit tidligere Ægteskab forend Vielsen. J T. 32 B. S. 6—10.

et saadant Tilfælde kun anvendt Straf af en kort Tids Fængsel paa Vand og Brød*). At Lovens Straf for Bigamie i de fleste Tilfælde vil vorde formildet, kan neppe være Tvivl underkastet**). Attenteret Bigamie straffes arbitrairt***).

Den Ugifte, som indgaaer Ægteskab med en gift Person, bliver naturligviis, saalænge den er uvidende herom, aldeles ikke at straffe. L. 3—16—16 § 8. Kommer den derimod, efter Vielsen, til Kundskab om det forrige Ægteskab og dog vedbliver at have Samkvem med sin Ægtefælle, da bestemmer samme Lovsted, at hun bedriver Hoer, ved hvilket Udtryk det dog er tvivlsomt, om der sigtes til Anvendelsen af den almindelige Hoerstraf (§ 131). Saafremt den Ugifte derimod, forinden Vielsen, havde været vidende om det foregaaende Ægteskab, maatte den vistnok, som den, der væsentligen medvirker til en betydelig Forbrydelse, belægges med en stor arbitrair Straf, der neppe vilde blive ringere end flere Aars offentligt Arbeide†).

Som en Forbrydelse, der staaer i nær Forbindelse med den heromhandlede, maa nævnes den, der bestaaer i, at Nogen giver vrange Skudsmaal eller uretteligen gjør Forlofte for dem, som ville indlade sig i Ægteskab. De, som heri gjøre sig skyldige, skulle ansees som Løgnere (§ 52) og desuden straffes paa deres Boeslod eller nu med Tugthuusarbeide fra 1 til 3 Aar (§ 53), og efter Sagens Beskaffenhed paa Bremerholm i Jern deres Livstid. Fdn. 31 Aug. 1695. Jvfr. Kirkeritualet 25 Juli 1685 Kap. 8. Dette Lovbud, der, især efter dets Præmisser, synes anvendeligt saavel paa den, der af Letsindighed, som paa den, der med Forsæt udgiver des-

---

*) Dom i J. A. Nr. 5 S. 65—68, sammenholdt med Nr. 30 S. 198. Jvfr. Rskr. 1 Juni 1753 i Fogtmanns Register under Rubrum: Ægteskab.

**) K. T. f. 1801 S. 367—369.

***) Dom i J. U. 1 Aarg. S. 645—646.

†) Sibbern: J. A. Nr. 23 S. 201—207.

lige falske Forloverbeviser, er indskjærpet ved Kanc. Cirkl. 15 Decbr. 1812. Jvfr. Fon. 30 April 1824 § 4*). — For Præsten, naar han uden Forlofte forretter Vielsen, er ingen Straf foreskreven i Almindelighed, men Analogien af Rskr. 3 Septbr. 1790 for Vestindien, der for dette Tilfælde bestemmer Straffen, forsaavidt det skeer af Skjødesløshed, første Gang til en Mulkt af 200 Rdr. vestindisk Kourant, anden Gang til dobbelt saameget og tredie Gang til Embedsforbrydelse, og, forsaavidt det skeer efter Kollusion med de Skyldige, strax til Embedstab, maatte vistnok følges ogsaa for det egentlige Danmark. At selve Bigamen ikke særligen kan blive at straffe for de af ham skrevne falske Forloverbeviser, følger af det ovenfor (§ 64) Anførte og er stadfæstet ved de der anførte Domme.

Anm. Om nyt Ægteskabs Indgaaelse, hvor Bigamie har fundet Sted, maa henvises til Familieretten. Jvfr. iøvrigt Kanc. Skr. 27 Febr. og 28 Decbr. 1819.

§ 138.

Som Forbrydelser, beslægtede med Bigamie, kunne mærkes følgende:

1) Naar En trolover sig med En og siden sig i Ægteskab med en Anden begiver, bør han, efter L. 6—13—22, romme Kongens Riger og Lande, hvorimod L. 3—16—16 § 2 for samme Forbrydelse kun bestemmer Straf paa yderste Formue (§ 53). Disse tvende Lovsteder maatte uden Tvivl forenes saaledes, at det første var anvendeligt, naar Ingen af de bedragne Fruentimmer gjorde Krav paa at beholde den

*) Domme i J. T. 4 B. 1 H. S. 59—62, jvfr. 4 B. 2 H. S. 239, 36 B. S. 106—114, og Forsete for 1824 S. 313—320. Jvfr. Dom i J. U. 2 Aarg. S. 181—185.

Skyldige, og det sidste derimod for det modsatte Tilfælde*). Iøvrigt har Fdn. 30 Marts 1827, der ophæver Landsforviisningen (§ 49), ikke sat nogen anden Straf istedetfor den i L. 6—13—22 foreskrevne, da det i Forestillingen til bemeldte Forordning udtrykkeligen blev bemærket, at den der omhandlede Forbrydelse, efterat Trolovelse ved Fdn. 4 Jan. 1799 er hævet, ikke længer kan finde Sted, og da den, der nu bryder et forpligtende Ægteskabsløfte (Fdn. 5 Marts 1731), ialfald kun kan ansees med en ringere arbitrair Straf**).

2) Naar en Ægtemands- eller Kvindesperson, imidlertid de leve i Ægtefællet, forpligte sig at ægte Nogen, da skulle de, som sig saa forpligte eller forskrive, saavelsom de, der saadanne Forskrivelser tage, staae aabenbare Skrifte og straffes paa deres Formue, om de Middel have, hvis ikke, da Mandspersonen en Tid lang straffes i Jern og Kvindespersonen i Spindehuset. L. 3—16—7. Om aabenbart Skriftemaal i dette Tilfælde kan antages bortfaldet, er omhandlet ovenfor (§ 46). Da Artiklen udtrykkeligen fordrer, som en Betingelse for dens Anvendelse, at Ægtefolkene skulle leve i Ægtefællet, maa en mindre Straf anvendes paa en separeret Ægtefælle, der gjør sig skyldig i en lige Forbrydelse.

3) Naar Nogen begav sig uden Riget der at lade sig i Ægteskab sammenvie, som ellers ikke burde tilsammen at stedes, og siden atter indfandt sig her i Landet, skulde de, efter L. 3—16—9 § 8, ikke alene straffes paa deres Formue, men og som Lovens undersundige Overtrædere ikke i Kongens Riger sig opholde. Denne Straf er nu forandret ved Fdn. 30 Marts 1827 § 2, hvorefter de Vedkommende, naar de paa denne Maade indgaae Ægteskab i de her forbudne Grader eller gjøre sig skyldige i Bigamie, skulle ansees med Lovens almindelige Straffe, og, naar de ellers paa slig Maade søge at undvige de her gjeldende Befalinger eller

*) Ørsted: Haandbogen 1 D. S. 472.

**) K. T. f. 1827 S. 267—268.

Forbud, med Hensyn til hvad der skal iagttages, inden Personer kunne komme sammen i Ægteskab, ansees med anseelige Pengebøder eller forholdsmæssig Straf paa Friheden efter de med Forbrydelsen forbundne Omstændigheder, hvorhos Kongen og forbeholder sig, efter Sagens Beskaffenhed, ved Resolution at tilintetgjøre et saadant Ægteskab, hvor det ikke allerede, efter de almindelige Love, er at ansee som en Nullitet. Paa Personer, der paa Grund af L. 3—16—8 ikke maatte komme i Ægteskab sammen, men som ved Hjelp af falske Skudsmaal havde faaet en Præst til at vie dem, have Domstolene, allerede inden denne Forordning udkom, anvendt arbitrair Straf*).

4) Naar Ægtefolk enten til Tinge eller imellem sig selv give hinanden Skilsmissebrev, skal samme Brev intet agtes, men de, som saadanne Breve udgive eller samtykke, skulle straffes af Øvrigheden og staae aabenbare Skrifte. L. 3—16—16 § 9.

5) I N. L. 6—13—22 er bestemt, at den, der med Vold og Tvang bortfører nogen Mands Hustru, Enke eller Datter, skal, skjøndt han ikke faaer sin Villie med hende, miste sit Liv, og dersom Nogen løber bort med en Ægtemands Hustru med hendes Villie, bør de begge miste Livet. Skjøndt man ikke let kan indsee, hvorfor dette Lovbud mere skulde gjelde for Norge end for Danmark, tør man dog vistnok ikke, da det alene er emaneret for hiint Land, anvende det her i Riget, men den forstnævnte Forbrydelse vil blive straffet efter

---

*) Dom i J. T. 4 B. 1 H. S. 59—62. En Kone, der for Hoer var skilt fra sin Mand, og uden Tilladelse til at indgaae nyt Ægteskab, havde ladet lyse til Ægteskab for sig som Pige, er anseet med arbitrair Straf af Fængsel paa Vand og Brød i 4 Dage. Dom i J. T. 32 B. S. 10—13. — Ligeledes er en arbitrair Straf anvendt paa en Person, der havde giftet sig, uagtet han ikke havde den lovbefalede Alder. Dom i J. T. 36 B. S. 106—118.

Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 21 (§ 197), den sidstnævnte ialfald arbitrairt.

Anm. Den i L. 3—16—2 indeholdte Bestemmelse, at en Værge volder sin Myndlings Gods, saalænge hun lever, om han vil, naar hun gifter sig uden hans Vidende, hører ikke herhid, da dette mere er at ansee som en civil-retlig Følge af Ægteskabets ulovlige Indgaaelse end som Straf. Herom maa derfor henvises til Familieretten.

§ 139.

Voldtægt er den legemlige Omgang, som en Mandsperson, ved physisk Magts Anvendelse, forskaffer sig med et Fruentimmer imod hendes Villie. At Besvangrelse skulde paafølge, er aldeles ingen nødvendig Betingelse for Straffens Anvendelse.

L. 6—13—16 bestemmer, at den, der beviisligen voldtager en ærlig Mø eller Enke, skal miste sit Liv eller, om han ikke betrædes, være fredløs, hvilken sidste Deel af Straffen dog nu, efter Fdn. 30 Marts 1827, ingen særlig Virkning medfører. Hvis ham benaades Livet, skal han tage sig hende til Hustru, om hun og hendes Formyndere og Frænder ville, og hvis de ikke ville, da give hende af sine Penge og Gods efter fælles Venners Raad og Samtykke. L. 6—13—17 tilføier derpaa, at den, der befindes at have voldtaget den Ene efter den Anden (jvfr. L. 6—13—8), og Ingen af dem tager til Ægte, bør uden Naade straffes paa Livet. Disse Lovbud ere ligefrem anvendelige paa Island efter Fdn. 24 Jan. 1838 § 12. L. 6—13—16 nævner vel kun Mø eller Enke, som den Voldtagne, men Artiklens Straf maa dog vistnok ogsaa anvendes paa den, der voldtager en gift Kone, deels ifølge Sagens Natur og deels da L. 6—13—18 og 20 i Almindelighed nævner Kvindfolk, og den 19de og 21de Artikel udtrykkeligen bruger Ordet: Kone, ligesom Krigs-Art.

Brev 29 Juli 1756 § 635 sætter endog kvalificeret Livsstraf for den, der voldtager anden Mands Trolovede eller Hustru, imedens der kun er simpel Livsstraf for at voldtage et andet Fruentimmer. Ordet: Ærlig betegner neppe andet end uberygtet, og sigter altsaa alene til Fruentimmerets Kjønsære, hvoraf følger, at Voldtægt paa et ikke for Løsagtighed berygtet Fruentimmer maatte, om hun ogsaa ellers havde gjort sig skyldig i Forbrydelser, straffes efter Artiklens Bydende. Naar derimod Voldtægt blev begaaet paa et løsagtigt Fruentimmer, maatte denne Forbrydelse ansees med en arbitrair Straf, der i Almindelighed vilde blive nogle Aars offentligt Arbeide. Dersom En voldtager et til Samleie umodent Fruentimmer, er dette vel en Slags Voldtægt, men som dog neppe kan straffes ligefrem efter L. 6—13—16, der udentvivl forudsætter, at det voldtagne Fruentimmer er fuldvoxent, hvorimod det synes at maatte bedømmes efter de Regler, der nedenfor (§ 110) skulle blive fremsatte*). Derimod er Artiklen udentvivl ligefrem anvendelig paa den, der, under de anførte Betingelser, maatte voldtage et afsindigt Fruentimmer.

Om Attentatet paa Voldtægt bestemmer L. 6—13—18, at hvo som noget Kvindfolk vil med Vold tage, og hendes Raab og Skrig om Hjelp høres, og synes blaat Kjød**) eller revne Klæder, han miste sit Liv, endog han sin Villie ikke fuldkom. Jvfr. Krigs-Art. Brev 29 Juli 1756 § 635. Denne Artikel kan imidlertid ikke antages at indeholde

*) I et Tilfælde, hvor Overretten af denne Grund kun havde anvendt Fæstningsarbeide paa Livstid, blev af Høiesteret anvendt Livsstraf efter L. 6—13—16. Dom i J. T. 29 B. S. 15—21.

**) At der ved Ordene: Blaat Kjød forstaaes Blaa af Farve og ikke Blottet, og at altsaa Weghorst i sin Oversættelse af Loven har oversat disse Ord urigtigt ved caro nuda, hvorimod de med Høielsen bør oversættes ved caro livida, behøver neppe at bemærkes.

Straffen for ethvert attenteret Voldtægt, hvilket baade vilde stride imod de i Sagens Natur og den øvrige Lovgivning hjemlede Grundsætninger om attenterte Forbrydelsers Strafbarhed (§ 32), og heller ikke indeholdes i Lovstedets Ord, der aabenbart kun handler om det allernærmeste Attentat. Fjernere Forsøg paa at begaae denne Forbrydelse maae altsaa straffes med en forholdsmæssigt ringere Straf, men de ville dog neppe nogensinde blive straffede ringere end med nogen Tids offentligt Arbeide*). Naar Forbrydelsen henhører under Lovens Ord i L. 6—13—18, vil naturligviis Livsstraf blive anvendt, der dog vel somofteſt kan ventes eftergivet**). I kgl. Resol. 27 Marts 1820 indeholdes Exempel paa, at en Person, som var dømt fra Livet for attenteret Voldtægt, er fritagen for al Straf, imod at han ægtede det Fruentimmer, som han havde forsøgt at voldtage.

Anm. Voldtægt indeholder, foruden en Løsagtighedsforseelse, tillige en Legems- og en Ære-Fornærmelse, for hvilke dog ingen særlig Straf bliver at anvende. Om de civile Følger af Voldtægt (L. 6—13—20 og 21) og Beviset for samme (L. 6—13—19) maa henvises til andre Steder i Retssystemet.

§ 140.

Begrebet om Voldtægt forudsætter Anvendelsen af physisk Magt, og L. 6—13—16 er altsaa ikke, efter sine Ord, anvendelig paa den, der ved andre ulovlige Midler skaffer sig

*) Domstolene have i enkelt Tilfælde anvendt 6 Aars Fæstningsarbeide for et temmelig nært Attentat paa Voldtægt. Dom i J. T. 30 B. S. 94—103. I et andet Tilfælde, hvor Attentatet var fjernere, er dette kun anseet med Fængsel paa Vand og Brød i 6 Gange 5 Dage. Dom i J. T. 2 B. 2 H. S. 170—171. Jvfr. Dom i J. U. 2 Aarg. S. 365—368.

**) Domme i K. T. f. 1815 S. 721—728.

legemlig Omgang med et Fruentimmer, enten nu dette skeer ved Trudsler og anden moralsk Tvang, eller derved at han ved kunstige Midler tillister sig Samleie med hende, f. Ex. ved at indgive hende en Sovedrik, eller ved at benytte hendes Feiltagelse af Personen, eller paa andre Maader. Herhid hører ogsaa den legemlige Omgang, som et Mandfolk forskaffer sig med et Fruentimmer, der ikke kan meddele et frit Samtykke i saa Henseende, f. Ex. med en Afsindig eller med en Person, der er umoden til Samleie. Alle disse Løsagtighedsforseelser, der i Almindelighed i Retssystemerne forekomme under Benævnelsen: stuprum nec violentum nec voluntarium, maae imidlertid, saavelsom Attentatet paa samme, ansees med en betydelig Straf i Analogi af L. 6—13—16 og 17 *). At en lignende, men altid betydelig mindre, Straf maatte anvendes paa det Fruentimmer, der paa lige Maade forskaffede sig Omgang med et Mandfolk, kan neppe være Tvivl underkastet.

§ 141.

Blodskam (incestus) i vidtløftig Forstand er den legemlige Omgang, som En med Vidende og Villie har med en Person, der er Samme beslægtet eller besvogret i de Grader, der efter Lovgivningen ere tilhinder for Ægteskabs Indgaaelse. I denne Betydning indbefatter Blodskam saavel Blodskam i streng Forstand som det uegentligen saakaldte Blodskam. Blodskam i streng Forstand finder Sted

*) Domstolene have saaledes anvendt Straf af fer Aars Rasphuusarbeide paa en Person, der havde forsøgt legemlig Omgang med et Pigebarn paa otte Aar og derved havde paafort hende Smitte. Dom i J. A. Nr. 10 S. 170—172. I et andet lignende Tilfælde, hvor den Skyldige tillige havde attenteret paa crimen bestialitatis, er anvendt otte Aars Fæstningsarbeide. Dom i J. T. 5 B. 1 H. S. 227—229. Jvfr. Dom i J. U. 2 Aarg. S. 207—208.

imellem Personer, der ere hinanden i de indispensable Grader beslægtede eller besvogrede, og det uegentlige Blodskam imellem Personer, der ere hinanden beslægtede eller besvogrede i de dispensable Grader. At Blodskamsforbrydelsen ikke bortfalder, fordi de Vedkommende have indladt sig i Ægteskab med hinanden, følger af Sagens Natur og sees nu tydeligt af Fdn. 30 Marts 1827 § 2, hvorefter Forbrydelsen endog maa ansees fuldendt ved Ægteskabets blotte Indgaaelse, om end ikke Samleie endnu har fundet Sted.

Blodskam i streng Forstand kan, efter Fdn. 23 Mai 1800 1ste Afdeling § 1 (der er udvidet til Vestindien ved Plak. 12 Aug. 1800, og ligeledes er anvendelig paa Island, Fdn. 21 Jan. 1838 § 12*), nu kun begaaes imellem de Personer, der ere hinanden forbundne i den op- og nedstigende Linie i hvilkensomhelst Grad af Slægtskab og Svogerskab, og i den lige Sideliniees første Grad i Slægtskab, altsaa imellem Forældre og deres Afkom, Stedforældre og Stedborn, Svigerforældre og Svigerborn samt alle disses Afkom i nedstigende Linie uden Undtagelse, og imellem Sødskende indbyrdes, være sig Heel- eller Halv-Sødskende. At det ulovlige Svogerskab i denne Henseende virker ligesaa meget som det lovlige Svogerskab, sees af L. 3—16—9 § 5, der forsaavidt ingen Forandring er undergaaet ved de nyere Anordninger om de forbudne Slægtskabs- og Svogerskabs-Grader, der nævne Svogerskab i Almindelighed, hvilket ogsaa er antaget ved Domstolene**). Forbrydelsen maa ansees fuldbragt, naar Samleiet har fundet Sted, uden at Besvangrelse udfordres, da dette ikke ligger i Udtrykket: Forseer sig, og da Modsætningen i L. 6—13—13, hvor Besvangrelse udtrykkeligen kræves, bestyrker dette, ligesom det hellerikke er uvigtigt, at Udtrykkene i Kilden til L. 6—13—11: „Forsee sig med

*) Jvfr. Kanc. Skr. 2 Aug. 1828.

**) Domme i N. J. A 5 B. S. 131—133 og J. T. 27 B. 1 H. S. 68—70. Jvfr. ligeledes Kanc. Skr. 2 Aug 1828.

Leiermaal" ere i Christian den Femtes Lov forandrede til det blotte: „Forsee sig„ *). At iøvrigt kun den af de Paagjeldende, der har været vidende om det imellem dem existerende Slægtskabs- eller Svogerskabs-Forhold, kan blive at straffe, følger ligefrem deraf, at kun denne har gjort sig skyldig i Blodskam.

Straffen for dette egentlige Blodskam indeholdes i L. 6—13—14, hvor det hedder, at de, som sig i de forbudne Led imod Guds Lov enten i Blod eller Svogerskab forsee, skulle straffes paa deres Liv, og desforuden, saafremt samme Blodskam er begangen baade med Fader og Søn eller baade med Moder og Datter, eller af Fader med Datter eller af Søn med Moder, da skulle Kroppene, naar de halshugne ere, kastes paa en Ild og opbrændes. Nogle Lovkyndige**) have antaget, at Artikelens sidste Led kun er anvendeligt paa Beslægtede og ikke paa Besvogrede, og at de Ord: „Saafremt samme Blodskam er begangen baade med Fader og Søn eller baade med Moder og Datter eller af Fader med Datter eller af Søn med Moder" ere ensbetydende, og ikkun tilkjendegive Blodskam imellem virkelige Forældre og deres Børn, hvilken Mening ogsaa er fulgt i Praxis***). Denne Mening synes dog neppe antagelig, thi ikke blot staae, under denne Forudsætning, de først anførte Ord aldeles til Overflød, men disse Ord kunne desuden, saavel paa Grund af deres nære Sammenhæng („Er samme Blodskam") med Artiklens første Led, hvor saavel det i Svogerskab som det i Slægtskab forbudne Samleie omtales, som efter Ordenes egen Betyd-

*) Kolderup-Rosenvinge: N. J. A. 7 B. S. 252—254. Jvfr. dog Ørsted: N. J. A. 1 B. S. 64 Noten.

**) Brorson: Over Lovens sjette Bog S. 376.

***) Dom i N. J. A. Nr. 5 B. S. 131—133 og i Badens juridiske Ordbog 1 D. S. 62 i 2 Udg. Jvfr. Kofod Anchers Svar paa juridiske Spørgsmaal S. 155—167. Jvfr. dog Dom i J. U. 1 Aarg. S. 827—828. Jvfr. ligeledes S. 480—481.

ning, ikke vel forklares om andet end om de i den rette op- og nedstigende Linie i Svogerskab forbundne Personers Omgang. Skjøndt Lovstedets andet Membrum efter sine Ord kun er anvendeligt paa Blodskam, som begaaes imellem Forældre og Børn, enten nu dette forstaaes blot om Slægtskab eller tillige om Svogerskab, synes den der fastsatte Straf dog at kunne udvides til Blodskam imellem fjernere Ascendenter og Descendenter, f. Ex. naar en Bedstefader havde Omgang med sin Sønne- eller Datter-Datter. Iøvrigt vil Straffen efter dette Lovsteds saavel første som andet Membrum nu ingensinde blive sat i Fuldbyrdelse, i hvilken Henseende ogsaa kan mærkes Rskr. 22 Jan. 1715, der bestemmer, at alle Domme, som blive afsagte om det i L. 6—13—14 omhandlede Blodskam, skulle, forend de maae sættes i Udøvelse, foredrages Kongen til nærmere Resolution, hvilket Bud ikke kan ansees bortfaldet, fordi den Tvivl om Lovstedets Anvendelse, som et andet Reskript af samme Datum paabød Lovkommissionen at see hævet, nu er bortfalden ved Fdn. 23 Mai 1800 § 1. L. 3—16—16 § 1 kan og her mærkes. Jvfr. kgl. Resol. 5 April 1813*) og 13 Oktbr. 1819. Imellem Adoptivforældre og de adopterede Børn finder i Tilfælde af Samleie intet Blodskam Sted. Jvfr. de i Kancelliets Betænkning, der findes som Note ved kgl. Resol. 17 Marts 1819, udviklede Grundsætninger. Derimod kunne Adoptivforældre vel efter Omstændighederne blive straffede for Forførelse og Forlokkelse ifølge Grundsætningerne i L. 6—22 og Fdn. 9 Juli 1715 efter de ovenfor fremsatte Regler (§ 130). Attentatet paa det her omhandlede egentlige Blodskam maa straffes forholdsmæssigt mindre.

§ 142.

Blodskam i uegentlig Forstand kan, efter Fdn. 23 Mai

---

*) Findes i R. J. A. 5 B. S. 133.

1800 § 1, sammenholdt med de kongelige Resolutioner 12 Oktbr. 1812 og 13 Jan. 1813, kun begaaes, hvad Beslægtede angaaer, ved Omgang imellem en Mandsperson og hans Faster eller Moster*), og, hvad Besvogrede angaaer, ved Omgang imellem en Mandsperson og hans afdøde Kones Faster eller Moster og hans Broders, Farbroders eller Morbroders Enke**). Alle andre Beslægtede og Besvogrede, med Undtagelse af de oven (§ 141) omhandlede, er det nemlig tilladt uden Bevilling at indgaae Ægteskab med hinanden, og der begaaes altsaa intet Blodskam imellem dem (Kanc. Skr. 1 Juli 1815 og 29 Juli 1817), ligesom naturligviis hellerikke imellem de her nævnte Personer, naar de have erholdt Tilladelse til at indgaae Ægteskab med hinanden, og det endog, som det synes, om de, istedetfor at benytte denne Bevilling, avle Børn med hinanden udenfor Ægteskab. Om Slægtskabs- eller Svogerskabs-Baandet er dobbelt eller enkelt, gjør Intet til Sagen, og dette Blodskam kan altsaa begaaes saavel med Faders og Moders Halvsøster som Heelsøster, saavel med Halvbroders som Heelbroders Enke, o. s. v. Jvfr. Bevilling 1 April 1817 og 29 April 1818. At det ulovlige Svogerskab her virker ligesaameget som det lovlige, følger af det oven Fremsatte (§ 141). Kanc. Skr. 9 Jan. 1819***). Det maa udentvivl ogsaa antages, at dette Blodskam kan finde Sted, hvor Vedkommendes Ægteskab er ophævet ved Skilsmisse og ikke, saaledes som Frd. 23 Mai 1800 og de ovennævnte Resolutioner forudsætte, ved den ene Ægtefælles

---

*) Om Omgang af en Mandsperson med hans Faders Farbroders Enke, see Bibl. for dansk Lovk. 2 B. S. 322.

**) Det kan dog erindres, at Ægteskab imellem en Person og hans Morbroders Enke efter de mosaiske Love er aldeles forbudet. Kanc. Skr. 23 Juni 1827.

***) Jvfr. Colbjørnsens Betænkning i J. A. Nr. 1 S. 192—202. Jvfr. Kanc. Skr. 2 Aug. 1828, der viser, at Høiesteret ved Dom af 17 Aug. 1802 har fundet L. 6—13—14 uanvendelig paa Leiermaal, begaaet med to Brødre.

Død, altsaa f. Ex. naar et Mandfolk havde Omgang med sin Broders fraskilte Hustru, med sin fraskilte Kones Faster eller Moster, o. s. v. Det heromhandlede Blodskam existerer iøvrigt neppe, forend Besvangrelse har fundet Sted, hvilket L. 6—13—13, der analogisk maa ansees anvendeligt paa dette Slags Blodskam, viser, og det blotte Samleie imellem de her nævnte Personer vil ikke blive belagt med nogen Straf men blot behandlet efter L. 6—13—3 og Plak. 12 Juni 1827 (§ 123).

Straffen for dette Slags Blodskam bestemmes, som allerede bemærket, efter L. 6—13—13. Vel handler dette Lovsted ikke om de hernævnte Slægtskabs- og Svogerskabs-Grader, da disse, paa Lovens Tid, betragtedes som aldeles forbudne og altsaa henhørte under L. 6—13—14, hvorimod det nu i de i førstnævnte Artikel omhandlede Grader ligefrem er tilladt at indgaae Ægteskab, og intet Blodskam altsaa længer kan begaaes af disse Personer, men deels synes allerede Frn. 23 Mai 1800 § 1, der udtrykkeligen viser, naar Straffen efter L. 6—13—14 nu skal komme til Anvendelse, derved indirekte at give tilkjende, at L. 6—13—13 i alle andre Blodskamstilfælde endnu skal være Regelen*), og deels maa ialfald den Tvivl, som endnu kunde være tilbage desangaaende, ansees bortfalden ved Frn. 30 Marts 1827 § 2, der bestemmer, at Lovens almindelige Straffe ere anvendelige, hvis Nogen af Kongens Undersaatter udenfor Riget indgaaer Ægteskab i de her forbudne Grader (§ 138 Nr. 3), hvilke Ord forudsætte, at der er en almindelig Straf ogsaa for dette uegentlige Blodskam, hvilken da ikke kan være nogen anden end den i L. 6—13—13 og 3—16—9 § 7 foreskrevne, saaledes som denne senere er forandret ved Frn. 24 Septbr. 1824 § 2, hvorefter da Straffen for denne Forbry-

*) Ørsted: Supplementet 1 D. S. 393 og Haandbogen 2 D. S. 113-116. Jvfr. dog Algreen-Ussing: Anmærkninger til Personretten S. 161-166.

delse nu første Gang er Fængsel paa Vand og Brød fra 2 Gange 4 til 4 Gange 5 Dage og derhos at forvises Provindsen, samt hvis de ikke romme, at straffes paa deres Hals, og hvis det skeer anden Gang, da uden Naade at straffes paa deres Liv, hvilken sidstnævnte Straf dog nu vistnok aldrig vilde blive sat i Udøvelse.

Paa Island ere de i de danske Love for Blodskam bestemte Straffe ligefrem anvendelige. Fdn. 24 Jan. 1838 § 12.

§ 143.

Omgængelse imod Naturen (sodomia sensu lato) er enhver Tilfredsstillelse af Kjønsdriften udenfor Naturens Orden ved legemlig Omgængelse med levende Væsener. Denne Forbrydelse indbefatter saaledes deels Omgængelse med Dyr (crimen bestialitatis sive sodomia ratione generis) og deels unaturlig Omgængelse med Mennesker (sodomia sensu strictiori), der atter kan skee enten ved unaturlig Omgængelse med Personer af samme Kjøn (sodomia ratione sexus) eller ved unaturlig Omgængelse med Personer af et andet Kjøn (sodomia ratione ordinis naturæ).

Straffen for al Slags Omgængelse imod Naturen er, efter L. 6—13—15, Baal og Brand. Om herved sigtes til, at Forbryderen skal levende brændes, eller om han først skal halshugges og derpaa brændes, er tvivlsomt. Skjøndt det Første synes at følge af Modsætningen i den umiddelbart forangaaende 14de Artikel, ligesom det ogsaa bestyrkes ved de ældre Love*), antages dog nok rettest det Sidste, da man, eftersom Sagen dog altid er tvivlsom, helst bør følge den mildeste Mening (§ 25). Straffen vil iøvrigt nu ingensinde komme til Anvendelse, i hvilken Henseende det bemærkes, at det allerede forhen i flere enkelte Tilfælde er antaget, at

*) Kolderup-Rosenvinge: N. J. A. 8 B. S. 171—176.

Straffen skulde exeqveres saaledes, at Delinqventen først qvæles og Kroppen derpaa brændes. Rskr. 1 April 1735, 28 Mai 1751, 28 Febr. 1755 og 12 Novbr. 1757 *). Attentatet paa denne Forbrydelse maa belægges med en forholdsmæssigt mindre Straf**), og den, der søgte at bestemme en Anden til at begaae samme, maatte ogsaa ansees med en alvorlig arbitrair Straf (§ 145).

Den saakaldte Selvbesmittelse (Onanie, Manustupration) eller Kjønsdriftens Tilfredsstillelse, uden at noget levende Væsen er Gjenstanden for Samme, kan under ingen Omstændigheder straffes efter L. 6—13—15, der kræver Omgængelse imod Naturen, hvilket ikke her finder Sted. Neppe vil heller slig Uteerlighed, om den ogsaa blev Nogen overbeviist, blive anseet med nogen Straf, hvorimod Forlokkelse dertil maatte straffes efter Grundsætningerne i L. 6—22 (§ 145).

Anm. Naar Crimen bestialitatis finder Sted, bliver i Almindelighed det Dyr, med hvilket Omgængelsen er begaaet, dræbt eller paa anden Maade skaffet afveien for at forebygge mulig Forargelse. Rskr. 1 April 1735 og 12 Novbr. 1757 samt Kanc. Skr. 22 Oktbr. 1816.

§ 144.

I Materien om Løsagtighed maa endnu korteligen omhandles Straffen for dem, der, uden egentligen selv at gjøre sig skyldige i nogen Løsagtighed, dog paa en eller anden Maade understøtte denne Forbrydelse, hvorhos Straffen for Attentatet paa de forskjellige Løsagtighedsforbrydelser tillige skulde om-

*) Findes alle i Fogtmanns alphabetiske Register saavelsom i Reskript-Repertoiret under Rubrum: Løsagtighed.

**) Dom i J. T. 5 B. 1 H. S. 225—227. Jvfr. Stampes og Sevels Svar paa nogle Spørgsmaal til det juridiske Fakultet S. 116—120.

tales. Om begge disse Punkter kunne vi dog fatte os kort, da vi herom kunne henvise, deels til de i den almindelige Deel udviklede Grundsætninger om Straffen for Meddeelagtighed i (§ 55—57) og for Attentatet paa (§ 32) Forbrydelser i Almindelighed, og deels til de ovenfor ved nogle enkelte Arter af Løsagtighedsforbrydelser derom fremsatte Bemærkninger. Ihenseende til Straffen for dem, der understøtte Løsagtighedsforseelser, vil L. 6—22 blive Hovedlovgivningen, dog at endnu følgende særlige hertil henhørende Straffebestemmelser kunne mærkes:

Naar en Mandsperson falskeligen udgav sig for Barnefader og derfor letfærdigen stod aabenbar Skrifte, skulde han, saafremt han ikke inden et Fjerdingaar derefter gik til Bekjendelse, i hvilket Fald han blev benaadet imod paany at staae aabenbare Skrifte, uden Naade stryges til Kagen og forvises Landet (§ 49), og den, der havde bragt eller forledt Nogen til en slig falsk Bekjendelse, skulde agtes for en Løgner og have sin Boeslod forbrudt, eller, hvis han ingen Boeslod havde, dømmes i Jern. L. 6—13—26 og 27. Den Kvindesperson, der løgnagtigen paatog sig at være Barnemoder, og derpaa stod aabenbare Skrifte, skulde dømmes i Spindehuset. L. 6—13—28. Denne haarde Straf var, som Lovstedernes Ord vise, i Særdeleshed motiveret ved det Forargelige i, at En saaledes uden Sky underkastede sig aabenbar Skriftemaals Straf, og da nu ikke blot denne Straf ved Fdn. 8 Juni 1767 men ogsaa al anden Straf for simpelt Leiermaal ved Plak. 12 Juni 1812 er afskaffet (§ 123), kunne de ovennævnte Artikler nu vistnok ikke længer være anvendelige paa dem, der saaledes enten selv udlægge sig eller formaae Andre til at udlægge sig som falske Barnefædre eller Barnemødre. Heraf følger imidlertid ikke, at en saadan falsk Udlæggelse ikke skulde straffes; thi foruden at den dog endnu stedse røber en forargelig Frækhed, indeholder den tillige et i flere Henseender retstridigt Bedrageri, da Barnets Retsforhold i Staten derved paa ulovlig Maade

forandres, og betydelige Rettigheder derved maaskee, især naar En falskeligen udlægger sig som Barnemoder (L. 5—2—72), kunne beroves det; da Forsorgelsespligten derved maaskee kastes over paa det Offentlige, idet den rette Fader eller Moder derved kan befries for samme; da den virkelige Fader eller Moder derved muligen befries for en ofte maaskee betydelig Straf, hvor den har gjort sig skyldig i Hoer, Blodskam, gjentaget Leiermaal (§ 126); og da endeligen Blodskam let kan foranlediges ved slig falsk Udlæggelse. Straffen for denne Forbrydelse vil derfor sjeldent blive ringere end nogen Tids Fængsel paa Vand og Brod og kan efter Omstændighederne stige til nogen Tids offentligt Arbeide*). Om Straffen for Militaire, der udgive sig for falske Barnefædre, handler Fdn. 29 Decbr. 1796. L. 6—13—26 og 28 forudsatte iøvrigt, at der var ugifte Personer, der saaledes falskeligen udlagde sig som Fædre eller Modre til dem uvedkommende Slegfredborn, men ogsaa gifte Personer kunne naturligviis gjore sig skyldige i en lignende Forbrydelse, og de maae da ogsaa paa de nysanforte Grunde herfor blive at ansee med en efter Omstændighederne afpasset arbitrair Straf. — Om Straffen for falske Forlovere er handlet ovenfor (§ 137).

Efter L. 6—13—29 maae de Folk, hos hvem letfærdige Kvindfolk fra fremmede Steder komme ned med Born, ikke lade dem komme fra sig, forend de have tilkjendegivet Stedets Øvrighed det, paa det noiagtigt kan erfares, hvo samme letfærdige Kvindfolk monne være, hvo deres Barnefader er, samt deslige Omstændigheder, som til Sagens Kundskab og Oplysning udkræves, saafremt de ei derfor paa deres yderste Formue ville straffes (§ 53). Befindes Sognepræsten ikke at give Øvrigheden og Herredsprovsten strax tilkjende, naar

*) I et enkelt Tilfælde er der bestemt Straf af 2 Dages Fængsel paa Vand og Brod for at have udlagt en falsk Barnefader. Dom i J. T. 20 B. 1 H. S. 127—129, jvfr. 22 B. S 155. I et andet Tilfælde er kun anvendt en ringe Mulkt. Dom i J. T. 35 B. S. 18—20. Jvfr. Stampes Erklær. IV. S. 612—14.

Barnet af Samme christnet er, da miste han uden al Naade sit Kald. Dette Lovsted er vel ikke ophævet ved Plak. 12 Juni 1812, men det vil dog nu ikke let blive bragt til Anvendelse, naar ingen anden Mislighed har fundet Sted.

Dersom noget trykt Skrift udgives, hvorved Sædelighed og Blufærdighed krænkes, straffes Forfatteren med Fængsel paa Vand og Brod fra 4 til 14 Dage. Frn. 27 Septbr. 1799 § 9. Den samme Straf er anvendelig, naar usædelige Kobber- eller Træsnit-Stykker eller andre Billeder falholdes eller udgives, og skal Kobberstikkeren sætte sit Navn paa disse under Straf af 200 Rbds. Boder til Stedets Fattige. Frn. 27 Septbr. 1799 § 14.

Naar Personer under kriminel Lavalder gjøre sig skyldige i Løsagtighedsforseelser, ville disse i Almindelighed ikke herfor blive at belægge med egentlig Straf (§ 15, jvfr. § 131), hvorimod det Offentlige, naar Forældre og Værger ikke selv ville virke dertil, efter Grundsætningerne i L. 3—18—7 og de nyere Fattig- og Skole-Anordninger, maa være berettiget til at træffe de fornødne Foranstaltninger til at bringe Barnet paa bedre Vei*).

Om Straffen for Veneriske, der ikke anmelde sig til Helbredelse, vil blive handlet paa sit Sted (§ 156).

§ 145.

Ligesom den psychologiske Aarsag til en virkelig Forbrydelse altid herfor maa blive at straffe efter de ovenfor (§ 55) udviklede Grundsætninger, saaledes straffes endogsaa ofte de, der forføre Andre til blotte Laster og et forargeligt Levnet. Herom handler i Særdeleshed L. 6—22. Hvad L. 6—22—1 og 5 angaaer, da er der allerede ovenfor handlet om disse

---

*) I Skolerne maae Drenge og Piger ikke sidde iblandt hverandre eller paa Bænke sammen. Frn. 12 Juni 1716 § 10.

Artikler og om Plak. 27 Novbr. 1775 (§ 133) saavelsom om Fdn. 27 Septbr. 1799 §§ 9 og 14 (§ 141). Derimod maae her endnu mærkes følgende Lovbud:

L. 6—22—2 bestemmer, at de, som forlokke anden Mands Børn eller Tyende til Tyveri eller anden saadan skammelig Gjerning, skulle straffes, ligesom de selv stjaalet eller Gjerningen begaaet havde. At Lovstedet ogsaa er anvendeligt paa egne Børns Forlokkelse, er viist ovenfor (§ 55). Som Anvendelse af dette Lovsted kunne tilføies Fdn. 18 April 1781 § 50, Plan 1 Juli 1799 § 136, Reglm. 5 Juli 1803 for Kjøbstæderne § 50 og for Landet § 67 samt Plak. 21 Decbr. 1825 § 3 (§ 151). Jvfr. Reglm. 18 Juli 1801 Post V § 4. Forsaavidt L. 6—22—2 omtaler Forlokkelse til Tyveri, mærkes nu tillige Fdn. 11 April 1840 § 21 (§ 239).

L. 6—22—3, sammenholdt med Fdn. 21 Septbr. 1824 § 1 (§ 53), fastsætter, at de, som forføre Ungdommen til Drik, Dobbel og anden forargelig Omgængelse, skulle straffes med Tugt- eller Forbedringshuusarbeide fra 1 til 3 Aar og forvises Byen. Med denne Straf ansees den Voxne, som beviisligen forfører en Skolediscipel til usædeligt Forhold. Plak. 28 Novbr. 1828 § 2. Jvfr. Fdn. 11 Mai 1775 § 66 og 7 Novbr. 1809 § 8. Vertshuusholdere, Øltappere eller Andre, som i Kjøbenhavn tillade Læredrenge og unge Tjenestefolk at drikke og spille i deres Huse, straffes første Gang med en Mulkt fra 1 til 8 Rbd., anden Gang fra 4 til 16 Rbd. og tredie Gang efter L. 6—22—3. Plak. 4 Juli 1763. Jvfr. Plak. 3 Decbr. 1755 § 14. Vertshuusholdere, Billardholdere, Konditorer og Restaurateurer i Kjøbenhavn, som tillade Skolediscipler og Elever af de civile og militaire Instituter Adgang i deres Huse eller sælge til dem af deres Butikker, mulkteres fra 5 til 20 Rbd. Plak. 28 Jan. 1814. Endeligen er for hele Riget ved Plak. 28 Novbr. 1828 § 1 bestemt, at naar de nævnte næringsdrivende Personer tillade nogen Discipel af de lærde Skoler at sidde

i deres Huse for at drikke eller der at forsamle sig eller have noget Slags Spil, af hvad Navn nævnes kan, skal Verten ved Politiretten dømmes til en Mulkt fra 2 til 10 Rbd., som tilfalder Skolens Bibliothek.

Da der paa Vertshusene ikke efter Klokken 10 om Aftenen maa finde noget Nattesæde Sted, straffes i Kjøbenhavn saavel Verten som hver af Gjesterne, der handle herimod, hver Gang med at bøde 1 Rbd. Fdn. 22 Oktbr. 1701 Post 2 Kap. 3 § 2. Jvfr. Plak. 25 Jan. 1772 og kgl. Resol. 24 Mai 1819, hvilken sidste viser, at dette Forbud ogsaa gjelder Konditorierne.

Anm. Svømning ved Toldboden og Kanalerne i Kjøbenhavn er, som stridende imod den offentlige Velanstændighed, forbudt under en Mulkt af 1 Rbd. eller at staae 2 Timer i Gabestokken, hvilken Afsoningsmaade dog nu er forandret (§ 45). Plak. 14 Juli 1791.

Attende Kapitel.

Forbrydelser imod Sikkerhedspolitiet.

§ 146.

Følgende Personer er det under Straf forbudt at opholde sig her i Riget:

1) Tatere, som omløbe og besvige Folk med deres Bedrageri, Løgn, Tyveri og Troldom, skulle have forbrudt Alt, hvad de have med at fare, deres Anførere straffes paa Livet, og de Andre inden vis Tid rømme Riget, og hvis de senere her findes, da sættes i Rasphuset, der at fortjene deres Brød. De, der huse dem, skulle for hver Nat bøde 16 Lod Sølv. L. 3—20—3 og Fdn. 22 Oktbr. 1701 Post II Kap.

4 § 3 samt Fdn. 24 Septb. 1708 Post 1 § 13. Jvfr. Rskr. 20 Oktbr. 1711. Skippere, som overføre Tatere, forbryde Skib og halv Boeslod (§ 53) efter L. 3—11—8 (§ 147).

2) Munke, Jesuiter og deslige papistiske geistlige Personer maae ikke under Livs Fortabelse opholde sig her i Riget. L. 6—1—3 (§ 114).

3) Fremmede mosaiske Troesbekjendere maae ikke uden Tilladelse opholde sig her længere end 14 Dage under Mulkt fra 50 til 1000 Rbd. Anordning 29 Marts 1814 § 19 (§ 114).

4) Fremmede Omløbere med Dyr og Kunster, som ikke efter Advarsel forføie sig ud af Riget men vedblive at øve eller forevise deres Kunster og Rariteter, skulle miste hvad de have med at fare og straffes med Mulkt fra 20 til 100 Rbd. Fdn. 27 Oktb. 1773, indskjærpet ved Kanc. Cirkl. 24 Marts 1787, 26 Novb. 1791, 20 Juli 1802, 2 Decb. 1817, 8 Marts 1823 og 22 Decb. 1827*).

5) Udlændinge, som, efter at have været dømte til offentligt Arbeide, eller til Fængsel paa Vand og Brød (Kanc. Skr. 26 Juni 1817 og 13 Jan. 1818), ere forviste Riget, og atter indfinde sig her i Landet, skulle dømmes til offentligt Arbeide af samme Art i dobbelt saa lang Tid som tilforn, og, efter udstaaet Straf, paa lige Maade udsendes af Riget. Plak. 19 April 1805.

6) Fremmede Haandværkssvende, som ikke, efter det dem givne Tilhold, forføie dem ud af Riget, straffes med 3 Dages Fængsel paa Vand og Brød. Fdn. 10 Decbr. 1828 § 11, indskjærpet ved Kanc. Cirkl. 2 Juni 1832. Dette Lovbud er, paa Grund af Fdns. § 13, anvendeligt ogsaa paa indenlandske Haandværkssvende**). Jvfr. Fdn. for Hertugdømmerne af 16

*) Dom i J. U. 1 Aarg. S. 400—401.

**) Dom i J. T. 26 B. S. 292—293. Jvfr. Domme i J. U. 1 Aarg. S. 78—80 og 893—894.

Febr. 1830*), hvori findes flere Straffebestemmelser i Anledning af de om reisende Haandværkssvende foreskrevne Lovregler og de for dem befalede Vandrebøger. Ogsaa Plak. 23 Oktb. 1835 kan her erindres.

§ 147.

Af Straffebestemmelser for Reisendes Overførelse uden lovligt Pas eller Landsættelse paa urigtigt Sted og andre dermed beslægtede Forbrydelser kunne mærkes følgende:

1) Den Skipper eller Færgemand, som her i Riget indfører eller over noget Færgested overfører nogen Tater, skal have forbrudt sit Skib og sin halve Boeslod (§ 53). L. 3—11—8.

2) Skippere, Færgemænd, Baadførere, Vognmænd og enhver Anden, som her i Riget indbringer fremmede Jøder uden behørigt Pas, skulle for hver Person bøde 5 Rbd. til Politikassen, foruden at betale de paa deres Udførelse medgaaende Omkostninger. Fdn. 24 Juli 1789 § 7. Jvfr. Plak. 10 Decb. 1745, 16 Decb. 1748, 7 Oktb. 1750 og 18 Novb. 1771 § 4.

3) Om Straffen for den Skipper, som udfører værnepligtigt Mandskab af Riget eller Provindsen, er handlet ovenfor (§§ 81 og 82).

4) Den Skipper eller Færgemand, som overfører en Betler uden Pas fra et Sted til et andet, skulde, efter L. 3—11—7, derfor bøde 10 Lod Sølv til de Fattige for hver Person og derhos paa egen Bekostning skaffe dem bort igjen. Ved Fdn. 24 Septb. 1708 Post 1 § 12, jvfr. Rskr. 7 Septbr. 1745, blev bestemt, at Færgemænd, Fiskere og andre Undersaatter, som til Kjøbstæderne indføre fremmede Betlere, skulle bøde 4 Rdlr. for hver Person og desuden efter Omstændighederne ansees med anden vilkaarlig Straf. Forbud

---

*) K. T. f. 1830 S. 369—392.

18 Decbr. 1715 fastsætter, at Skippere, Færgemænd eller andre ved Strandkanten Boende, som transportere fremmede Betlere fra et Sted til et andet i de kongelige Lande, skulle straffes som kongelige Mandaters modvillige Overtrædere (§ 43). Fdn. 23 Febr. 1725 bestemmer, at ingen Skipper eller Færgemand vidende maa overføre fremmede Betlere til Sjelland under Forbrydelse af hans Anpart i Fartøiet eller anden større Straf. Jvfr. Rskr. 8 Novb. 1726. Fdn. 6 Oktb. 1731 erklærer, at det er forbudt Skippere eller Færgemænd her til Landene samt fra Sted til andet at overføre fremmede og andre Betlere „under deres Embeders og Fartøiers Forliis“, og vil, at de, naar de heri skulde gjøre sig skyldige, „vedborligen og uden Forskaansel skulle ansees og afstraffes“. Jvfr. Fdn. 18 Marts 1778 in fine. Straffen for til Kjøbenhavn at indføre fremmede Betlere er nu en Mulkt fra 20 til 100 Rbd. Plan 1 Juli 1799 § 114.

5) Den Skipper eller Færgemand, som bringer Nogen til Kjøbenhavn, der ei har rigtigt Pas eller Afsked, skal bøde fra 10 til 50 Rbd., og for Betlere, som nys bemærket, fra 20 til 100 Rbd. Plan 1 Juli 1799 § 114. Skippere og Andre, som fra Kjøbenhavn til Udførsel af Landet modtage Reisende, der ikke ere forsynede med behørigt Reisepas, mulkteres fra 10 til 50 Rbd. Plak. 26 Juni 1765, 18 Novb. 1771 § 6 og 28 Oktb. 1791 § 5.

6) I Kystpolitidistrikterne straffes Skippere, Færgemænd, Fiskere og andre Baadeiere, naar de uden Tilladelse bortføre nogen Person, der ikke er forsynet med lovligt Pas, med en Mulkt fra 20 til 100 Rbd. Plak. 28 Febr. 1817 § 11 og 1 Juni 1817 § 3. Naar Landsættelse af Personer paa Kystdistriktet eller disses Bortførelse fra Samme skeer hemmeligt om Nattetider eller paa anden mistænkelig Maade, straffes den Skyldige og enhver Medhjelper i Gjerningen med Fængsel paa Vand og Brød i en passende Tid. Plak. 28 Febr. 1817 § 12. Efter Rskr. 7 Decb. 1827 kan Chefen

for Kystpolitiet nedsætte eller eftergive de ved Plak. 28 Febr. 1817 fastsatte Mulkter.

7) I Kystpolitidistrikterne er det udenfor Nødstilfælde under en Mulkt fra 10 til 50 Rbd. forbudt at lægge an med noget Fartøi, eller gaae fra Land, indtage Gods og Personer og i Almindelighed losse eller landsætte udenfor de almindelige Toldsteder, Færgesteder eller Fiskerleier. Plak. 28 Febr. 1817 § 9 og 1 Juni 1817 § 1.

8) De til Kjøbenhavn ankommende Skippere er det under Mulkt forbudt at lade deres medhavende Passagerer gaae andet Sted i Land end enten ved Toldbodvagten eller Christianshavns Boms Vagt. Plak. 25 Juli 1812 § 3. For Korsøer er givet en lignende Bestemmelse ved Rskr. 30 Aug. 1728.

9) De ved Strandsiderne Boende, som ikke drage deres Baade op paa Land, naar de ikke bruge dem, og fastgjøre dem paa befalet Maade med en Hængelaas ved en Jernlænke i en stærk Egepæl, og tage Spunsen samt Aarerne og de løse Tofter hjem til sig, straffes første Gang fra 2 til 10 Rbd., hvilken Mulkt i hvert Gjentagelsestilfælde fordobles, dog saaledes at Straffen i dette Fald ogsaa kan blive Fængsel paa Vand og Brød i 5 eller nogle Gange 5 Dage. Plak. 13 Jan. 1818 §§ 1 og 2. Jvfr. Plak. 28 Febr. 1817 § 14. Plak. 13 Jan. 1818 gjelder iøvrigt ikke for Kjøbstæderne. Kanc. Cirkl. 2 Juni 1818.

§ 148.

Af Straffebestemmelser for Ikke-Anmeldelse af Reisendes Afgang eller Bortreise mærkes følgende:

1) For Kjøbenhavn er bestemt, at enhver Indvaaner sammesteds, være sig Eier eller Leier, skal under en Mulkt fra 4 til 20 Rbd. uopholdeligen paa de Reisendes Kontoir skriftligen under deres Haand anmelde uden Undtagelse enhver paa deres Bopæl ankommende Reisende, saaledes at de, der

ankomme efter Klokken 9 Formiddag, anmeldes inden Klokken 6 Eftermiddag, og de, som ankomme efter Klokken 6 Eftermiddag, næste Dags Morgen Klokken 9, med Forklaring om den Reisendes Navn, Stand og Ærinde, hvorfra han er ankommen og hvorlænge han forbliver her, hvorhos hans Pas skal medfølge. Under lige Mulkt skal anmeldes, naar den Reisende forlader sit Logie og hvorhen han flotter, eller om han aldeles bortreiser. Plak. 1 Novbr. 1811 og 16 Decb. 1815 §§ 1 og 2. Jvfr. Plak. 18 Novbr. 1771 §§ 1 og 2 og Plak. 2 Mai 1793. Vertshuusholdere skulle under samme Mulkt dagligen til Hovedvagten anmelde, om Reisende til dem ere ankomne eller ikke. Plak. 25 Juli 1812 § 4. Om de, der i Kjøbenhavn forsømme at anmelde de hos dem sig opholdende reisende Joder, nu blot skulle ansees med denne Mulkt, eller om de ikke tillige, efter Plak. 18 Novbr. 1771 § 4, skulle straffes efter L. 1—21—16, er ikke ganske klart, dog synes den sidste Mening at være den antageligste, da Mulkten for Ikkeangivelse af Reisende i Almindelighed allerede efter Plak. 18 Novbr. 1771 § 1 var ligesaa stor som efter Plak. 1 Novbr. 1811 (§ 114 Nr. 3). Hvo, der skal ansees som Reisende, er fastsat i Plak. 16 Decbr. 1815 § 3. Jvfr. Anord. 29 Marts 1814 § 20, cfr. Kanc. Skr. 21 Juni 1814 og 30 Septb. 1828. Dersom den Reisende tilsiges at møde paa de Reisendes Kontoir for at afgive nærmere Forklaring om sin Reise og sit Ophold her, og uden lovligt Forfald udebliver, ansees han med en lige Mulkt, som ogsaa anvendes paa ham, naar han her forandrer Logie uden paa Kontoiret at anmelde, hvor han flotter hen. Plak. 1 Novbr. 1811 §§ 2 og 3. Om Reisende, som indlogere sig hos fremmede diplomatiske Personer, behøver ingen Anmeldelse at skee til Pasкontoiret. Kanc. Skr. 23 Febr. 1813. — De fra Kjøbenhavn afgaaende Skippere, som ikke i Toldbodvagten indlevere en Fortegnelse in duplo over de Passagerer, som de medtage, straffes med en Mulkt fra 10 til 50 Rbd. Plak. 15 April 1791. — De til Kjøbenhavn med Passagerer

ankommende Skippere, som ikke ufortøvet i Toldbogvagten, og i visse Tilfælde paa de Reisendes Kontoir, anmelde, hvor de Reisende agte at indlogere sig, straffes med Mulkt som for forsømt Anmeldelse af Reisende. Samme Straf anvendes paa de Skippere, som komme ind igjennem Kallebo-Løb, og ikke til Officieren paa Christianshavns Boms Vagt afgive Forklaring om de medhavende Passagerers fulde Navn og Titel, hvorfra de komme og med hvad Pas, samt hvor de ville logere. Plak. 25 Juli 1812 §§ 1 og 2.

2) Paa Landet maa Ingen huse ankomne Fremmede, naar disse ikke ere bekjendte aldeles umistænkelige Personer, længere end een Nat, uden at anmelde det for Præsten inden 24 Timer og forevise den Fremmedes Pas, under en Mulkt fra 1 til 10 Rbd. Naar Nogen tager fast Tjeneste eller stadigt Ophold i et fremmed Sogn, skal saavel denne selv som den, der tager ham i Tjeneste eller tilsteder ham Ophold hos sig, under lige Mulkt anmelde det for Præsten inden 4 Dage. Fdn. 24 Juli 1822 §§ 1—3. Jvfr. Kanc. Skr. 8 Mai 1830. Præsterne paa Landet skulle under Mulkt fra 2 til 20 Rbd. ved den første Maaneds Udgang efter hver Skiftetid indberette til Amtet, om der opholde sig Løsgængere i Sognet, og det hvad enten saadanne der findes eller ikke. Fdns. § 4. Jvfr. Kanc. Skr. 25 Jan. 1823 og 15 Septb. 1827.

3) I Kjøbstæderne skal enhver ankommende fremmed og ubekjendt Person, som agter at opholde sig nogen Nat sammesteds, strax anmeldes for Politimesteren, under Mulkt, i Forsømmelsestilfælde, fra 1 til 10 Rbd. saavel for den Fremmede som for den, der huser ham. Dog behøve umistænkelige Reisende paa de offentlige Gjestgiversteder ikke saaledes at anmeldes, naar de ikke opholde sig længere end een Nat. Fdn. 24 Juli 1822 § 5. Jvfr. Fdn. 24 Septb. 1708 Post 1 § 15, hvorefter Verterne og Kroholderne i Kjøbstæderne ingen ubekjendte Folk eller Betlere længere maae huse

end een Nat, før de give de Fattiges Inspecteur det tilkjende, under 10 Rdls. Straf.

4) I Kystpolitidistrikterne maa Ingen huse Nogen, der hører hjemme udenfor Distriktet, nogen Nat over, uden at anmelde det for Distriktskommissairen eller Kystpolitiøvrigheden. Overtrædelse heraf straffes med en Mulkt fra 2 til 10 Rbd. for hver Nat, naar den, der huses, er forsynet med Pas eller anden Besked, og ellers med en Mulkt fra 10 til 50 Rbd. for hver Nat. Plak. 28 Febr. 1817 § 13 og 1 Juni 1817 § 4.

5) De Postkarle, der føre Fremmede eller Reisende fra og til et Sted, hvor der er Fæstning og Vagter udsatte for Portene, og enten forsømme at anmelde dem i den første Vagt eller gjøre en urigtig Angivelse, skulle ansees med Fængsel paa Vand og Brød. Fdn. 27 Jan. 1801 § 66 og Plak. 21 Decbr. 1805.

6) Paa de Steder, hvor de mosaiske Religionsbekjendere have særskilt Menighed, skulle Repræsentanterne under vedbørlig Mulkt anmelde for Politiet enhver Fremmeds Ankomst til Menigheden. Anordning 29 Marts 1814 § 20 (§ 114).

7) Enhver Skipper, som seiler under kongeligt Handelsflag, skal i de første 24 Timer efter Ankomsten til en fremmed Havn melde sig for Konsulen eller Vicekonsulen paa Stedet, under en Mulkt af 50 Rbd. til Toldkammerets Understøttelseskasse. Fdn. 4 Aug. 1824 § 12; jvfr. § 15.

Anm. Cholerafdn. 19 Juni 1831 § 5 bestemte en Mulkt fra 10 til 50 Rbd. for at herbergere Reisende, men dette er nu uden Anvendelse.

§ 149.

Som Lovbud, der fastsætte Straf for Forsømmelse af andre befalede Anmeldelser, hvoraf nogle idet-

mindste have noget Hensyn til Sikkerhedspolitiet, maae folgende erindres:

1) De Gaard- og Huus-Eiere i Kjøbenhavn, som ikke paa befalet Maade udfylde og inden tre Dage fra Modtagelsen aflevere de dem fra Politiet halvaarligen tilstillede Schemata over Beboerne i deres Gaarde og Huse, straffes med en Mulkt fra 1 til 5 Rbd. Plak. 6 Febr. 1816 §§ 1 og 5. Lige Mulkt anvendes, naar de befalede Oplysninger om Dovstumme i Kjøbenhavn ikke meddeles paa samme Schemata. Rskr. 30 Oktbr. 1827 § 2.

2) Med samme Straf ansees saavel de, der i Kjøbenhavn udleie Værelser til Logerende paa kortere Tid end et halvt Aar, naar de ikke inden 24 Timer for Politiassistenten anmelde Forandring i en saadan Logerendes Opholdssted, som den Logerende selv, naar han forsømmer lige Anmeldelse. Plak. 6 Febr. 1816 §§ 2, 4 og 5.

3) Tjenestefolks Skiftning i Kjøbenhavn, enten den skeer til den ordinaire Skiftetid eller udenfor samme, skal saavel af Huusbonden som af Tjenestetyendet, under en lige Mulkt for begge, anmeldes for vedkommende Politiassistent inden 6 Dage, naar Forandringen skeer til de ordinaire Skiftetider, og ellers inden 24 Timer. Plak. 6 Febr. 1816 §§ 3, 4 og 5, sammenholdt med Plak. 14 Mai 1816 og Bekjendtgjørelse 27 April 1822.

4) Konditorer og Restaurateurer i Kjøbenhavn og i alle Kjøbstæderne skulle under lige Mulkt inden 24 Timer for Politiet anmelde, naar de antage en Svend, Dreng eller Opvarter i deres Tjeneste, hvilken Anmeldelse ogsaa paaligger den antagne Person. Dersom denne Sidste ikke lovligen kunde antages i saadan Tjeneste, bør de Skyldige hver for sig bøde fra 20 til 100 Rbd., hvilken Mulkt ogsaa anvendes, naar Anmeldelsen indeholder Urigtigheder, der sigter til Lovbudets Overtrædelse, uden dog at være af den Beskaffenhed, at de efter Lovgivningen medføre en større Straf. Plak. 18 Oktbr. 1820 §§ 3 og 4.

Anm. Rglm. 1 Juni 1808 § 15 og Tillæg 25 Novbr. 1825 § 5 kunne her ogsaa erindres.

§ 150.

Som Forbrydelse imod Sikkerhedspolitiet omtale vi dernæst Løsgængeri. Denne Forbrydelse begaaes af alle Personer, som, paa Grund af at de ikke have Formue, fast Næringsvei eller anden saadan Stilling, hvorved de, uden Skade eller Fare for det Offentlige, kunne finde deres Udkomme, ere pligtige at søge fast Tjeneste hos Andre, naar de ikke efterkomme denne Forpligtelse, som ogsaa naar de i den Tid, hvori saadan Tjeneste ei for dem er at erholde, ikke søge andet lovligt Enhverv, men modvilligen tilsidesætte de dem i saa Henseende af vedkommende Politiøvrighed givne Tilhold til at søge Arbeide, hvorved de kunde finde deres Erhverv. Fdn. 21 Aug. 1829 § 1. Jvfr. Fdn. om Politivæsenet paa Landet 25 Marts 1791 § 1, Plak. 1 Juni 1817 § 6 og Plak. 22 Aug. 1823. Fdn. 21 Aug. 1829 har nemlig ikke ophævet den visse Personer allerede efter den ældre Lovgivning paahvilende Forpligtelse til at tage fast Tjeneste, hvorimod Forsømmelse heraf uforandret medfører Straf for Løsgængeri, men den har udvidet denne Straf til de Personer, der, skjøndt de ikke have forsømt at søge saadan fast Tjeneste, dog have tilsidesat de dem af Øvrigheden foreskrevne Forholdsregler til at finde lovligt Erhverv. Kanc. Skr. 1 Marts 1831. Jvfr. Kanc. Skr. 7 Juni 1831 (R. T. f. 1831 S. 612—613*). Nu maa forresten herved mærkes Plak. 16 Decbr. 1810, hvorefter Bonderkarle, der have opnaaet 28 Aars Alder, skjøndt de ere ugifte, ere fritagne for

---

*) Jvfr. Domme i J. T. 25 B. S. 163—166 og 226—227, 32 B. S. 93—97 og 36 B. S. 161—166 samt J. U. 2 Aarg. S. 13—16.

at tage fast Tjeneste og have faaet Ret til at ernære sig paa anden lovlig Maade, navnlig ved Dagleie eller Akkordarbeide, hvorhos det dog er indskjærpet, at det nøie bør paasees, at denne Frihed ikke misbruges til Løsgængeri. Jvfr. ligeledes Plak. 27 Novbr. 1839 § 1. Den almindelige Straf for Løsgængeri er nu for den, som ei forhen deri er funden skyldig, Fængsel paa Vand og Brød fra 5 til 30 Dage. Ved den nærmere Bestemmelse af denne Straf bliver der at tage Hensyn, ei blot til Tiden, hvori den Skyldige har undladt at ernære sig paa lovlig Maade, men tillige til hans øvrige Vandel og hvad der ellers kan tjene til at bedømme, hvorvidt han er en meer eller mindre modvillig eller farlig Løsgænger, hvorved iblandt Andet den Omstændighed, om han har ført et omstreifende Levnet eller ikke, bør tages i Betragtning. Fdn. 21 Aug. 1829 § 2. Naar Nogen, efter eengang at være dømt for Løsgængeri, atter findes skyldig i denne Forseelse, bliver Straffen efter Omstændighederne enten Fængsel paa Vand og Brød i det ringeste i 20 Dage, eller Forbedringshuusarbeide indtil 1 Aar. Lader den Skyldige sig paany finde i samme Forseelse, bliver Straffen Forbedringshuusarbeide fra 1 til 2 Aar, og paa lige Maade vil, for enhver ny Gjentagelse, Straffen blive at fordoble. Iøvrigt bliver der, ved Bestemmelsen af Straffegraden for den gjentagne Forseelse, at tage vedbørligt Hensyn saavel til den forhen idømte Straf, som til de med den sidste Forseelse forbundne særdeles Omstændigheder. Fdns. § 3.

For dem, som i Fyens Stift findes skyldige i Løsgængeri, skal det i Odense oprettede Tvangsarbeidshuus (§ 51) tjene til Straffested, saaledes at 1 Maaneds Arbeide sammesteds træder istedetfor hver Gange 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød, der, i Medhold af Fdn. 21 Aug. 1829 § 3, kunde blive at bestemme, og derimod den der i visse Tilfælde hjemlede Forbedringshuusstraf afholdes ved Arbeide i bemeldte Tvangsarbeidshuus i selvsamme Tid, hvori, efter den almindelige Regel, Forbedringshuusarbeide vilde finde Sted; dog

kan denne Straf, efter Omstændighederne, skjærpes ved den Tillægsbestemmelse, at en vis Deel af Straffetiden skal afholdes i eensomt Fængsel, i hvilken Henseende de i Plak. 21 Decbr. 1825 § 2 foreskrevne Regler blive at iagttage. Iovrigt forbeholder Kongen sig, naar Tvangsarbeidshuse indrettes i andre Provindser, da der at indføre lignende Bestemmelser, som de, der ere gjeldende for Fyens Stift. Fdns. § 6.

Naar en Person paa eengang findes skyldig i Løsgængeri og Betleri (§ 151), blive kun de for den førstnævnte Forseelse fastsatte Straffe at anvende, og det tillige begaaede Betleri tages alene i Betragtning ved Straffegradens Bestemmelse. Men dersom Nogen, der forhen er dømt for Løsgængeri, gjør sig skyldig i Betleri, bør den eller de Domme, som ere ham overgaaede for hiin Forseelse, have samme Følge til Straffens Forhøielse, som om det var for Betleri, han saaledes forhen var dømt. Paa lignende Maade ville de Domme, der forhen ere overgaaede den Paagjeldende som Betler, komme i Betragtning, naar han siden findes skyldig i Løsgængeri, dog saaledes, at først den Dom, hvorved Nogen er anseet for 2den Gang begaaet Betleri, faaer Virkning til at paadrage ham den for gjentaget Løsgængeri fastsatte Straf, og at den, der forhen er funden skyldig til Straf for 3die Gang begaaet Betleri, naar han siden skal dømmes for Løsgængeri, kun ansees som for denne Forseelse 3die Gang begaaet, og saa fremdeles efter en lignende til Forholdet imellem Straffene for disse to Forseelser svarende Regel*). Fdns. § 8. Naar Nogen, som, efter den hidtil gjeldende Lovgivning**), er dømt for Løsgængeri eller Betleri, atter findes skyldig i lige Forseelse, vil den ham saaledes overgaaede Dom, efter sin Beskaffenhed som Dom for første, anden, tredie Gang o. s. v. begaaet Forseelse, komme i Betragtning til at bestemme, hvorvidt han nu skal straffes for

---

*) Jvfr. Dom i J. U. 2 Aarg. S. 186—189.

**) Jvfr. Dom i J. T. 21 B. 1 H. S. 122—125.

anden, tredie, fjerde Gang o. s. v. begaaet Forseelse, uden Hensyn til at den idømte Straf har været forskjellig fra den, som Fdn. 21 Aug. 1829 hjemler. Fdns. § 9.

Straffen for at huse Løsgængere var efter L. 3—19—21 paa Landet at have sit Fæste forbrudt og desuden at straffes som vedbør, naar nogen ulovlig Handling og Fællesskab med disse Personer overbevistes de Husende, og i Kjøbstæderne at straffes som de, der huse Fredløse, altsaa efter L. 1—24—16 (§ 49 Anm. 2). Den førstnævnte Straf er udtrykkeligen hævet ved Fdn. 24 Juli 1822 § 3, hvorefter denne Forseelse nu straffes med Bøder fra 1 til 10 Rbd., og den sidstnævnte Straf maa ligeledes ved samme Forordnings § 5 ansees forandret til en Mulkt af lige Størrelse.

Anm. Ved den ovenanførte Fdn. 21 Aug. 1829 ere de Tvivl, som den ældre Lovgivning om Løsgængere, Omstreifere og Betlere frembød Stof til, og som findes udførligen udviklede i Forestillingen til denne Anordning i K. T. f. 1829 S. 729—744, hævede. Den i Fdn. 18 Marts 1778 bestemte Straf var allerede tidligere i Praxis anseet ophævet ved Fdn. 25 Marts 1791 § 3*). Af ældre Lovgivninger om Løsgængere kunne endnu mærkes Fdn. 22 Oktb. 1701 Post 2 Kap. 4 § 3, Instrux 24 Marts 1741 § 9, Plak. 27 Novbr. 1775 § 9 (jvfr. § 133) og Plak. 14 Decb. 1810. For Færøerne kan erindres Fdn. 21 Mai 1777 §§ 9—12. For Island findes Straffen bestemt i Rglm. 8 Jan. 1834 § 22, sammenholdt med Rskr. 11 April 1781, 10 Marts 1784 og 25 Juli 1808, jvfr. Fdn. 24 Jan. 1838 § 2, og for Vestindien i Fdn. 8 Mai 1840 § 4.

---

*) Domme i J. A. Nr. 24 S. 17—28 og N. J. A. 19 B. S. 46—48.

§ 151.

Betleri*) omhandles i Forbindelse med Løsgængeri som en for Sikkerhedspolitiet farlig Handling, og bemærkes, at ikke blot Betlerne selv ansees med Straf men ogsaa andre Personer, som meer eller mindre virksomt bidrage med til denne Forbrydelse.

1. Som Betlere ansees alle de, der paa Gader eller andre offentlige Pladse, for Dørre eller i Huse, ved Ord eller Gebærder eller ved at fremvise legemlige Bræk, bede om Almisse eller modtage samme. Plan 1 Juli 1799 § 126. Rglm. 5 Juli 1803, for Kjøbstæderne § 15 og for Landet § 62. I Planen for Kjøbenhavns Fattigvæsen tillægges endog, at de skulle ansees som Betlere, der paa de ommeldte Steder synge eller spille eller paa anden Maade lade sig see eller høre for at tilvende sig saadan Gave. Straffen for Betleri var forhen forskjellig for Kjøbenhavn, Kjøbstæderne og Landet, men ved Fdn. 21 Aug. 1829 er der nu foreskreven en almindelig Straf for denne Forbrydelse. For første Gang begaaet Betleri er Straffen Fængsel paa Vand og Brød indtil 15 Dage, anden Gang**) fra 10 til 30 Dage, tredie Gang i 30 Dage eller, efter Omstændighederne, Forbedringshuusarbeide indtil 1 Aar, fjerde Gang 1 til 2 Aars Forbedringshuusarbeide, og saa fremdeles dobbelt for enhver ny Gjentagelse. Fdns. § 4. Ved Straffens Bestemmelse bliver der at tage Hensyn til Gjerningens Anledning, det Omfang, hvori Betleriet er drevet, og den Skyldiges hele Vandel, ligesom det og bør tages i Betragtning, om han ved opdigtede Ulykkestilfælde eller ved at fremvise forstilt Skade har misbrugt sine Medmenneskers Medlidenhed, eller

*) Om Konkurrence imellem Straffene for Betleri efter de forhen gjeldende Love paa de forskjellige Steder i Riget mærkes: Ørsted i N. J. A. 30 B. S. 190—193.

**) Jvfr. Dom i J. T. 18 B. 1 H. S. 101—104.

han ved særdeles Paatrængenhed, eller uforskammet Tale og Adfærd, har søgt at afpresse dem Almisse, saa og om han har streifet omkring fra Distrikt til Distrikt for at betle. Fdns. § 5.

I Kjøbenhavn træder dog Hensættelse i Fattigvæsenets Tvangsarbeidsanstalt istedetfor Fængsel paa Vand og Brød og simpelt Fængsel paa sædvanlig Fangekost, nemlig 1 Maaneds Tvangsarbeide for 5 Dages Vand og Brød eller den tilsvarende Straf af simpelt Fængsel, og saaledes at dette Tvangsarbeide kan skjærpes ved at indtil en Fjerdedeel af Straffetiden bliver at tilbringe i eensomt Fængsel. Plak. 9 Oktb. 1833 § 1, jvfr. § 2. I Fyens Stift straffes Betleri med Hensættelse i Tvangsarbeidsanstalten i Odense, første Gang fra 1 til 3 Maaneder, anden Gang fra 3 til 6 Maaneder, tredie Gang fra 6 Maaneder til 1 Aar, og siden dobbelt i ethvert nyt Gjentagelsestilfælde, hvilken Straf derhos efter Omstændighederne kan skjærpes derved, at en Deel af samme skal udstaaes i eensomt Fængsel. Plak. 21 Decbr. 1825 §§ 1 og 2 og Fdn. 21 Aug. 1829 § 6. Jvfr. Rskr. 11 Juni 1817 § 8*).

For Børn under 15 Aar anvendes i Kjøbenhavn de Revselser, som ere indførte i Skolerne, men i Tilfælde af ofte gjentagen og særdeles Halstarrighed, hensættes ogsaa disse i Fattigvæsenets Tvangsarbeidshuus. Plan 1 Juli 1799 § 157. I Kjøbstæderne og paa Landet straffes Børn imellem 10 og 15 Aar, som uden Forældrenes Vidende betle, efter først at være advarede og satte under strengere Tilsyn, med Riis. Rglm. 5 Juli 1803 for Kjøbstæderne § 51 og for Landet § 68. I Fyens Stift straffes Børn imellem 10 og 15 Aar, som betle, efter først at være advarede, med Riis, og hvis de paany betle, ansees de med den ovennævnte almindelige Straf af Tvangsarbeide første Gang fra 1 til 3 Maaneder, anden Gang fra 3 til 6 Maaneder, og saa fremdeles. Plak.

*) Dom i J. U. 1 Aarg. S. 801—804.

21 Decbr. 1825 §§ 1 og 2. Disse Bestemmelser ere ikke ophævede ved Fdn. 21 Aug. 1829. Fdns. § 7.

II. Som Handlinger, der understøtte Betleri og derfor straffes, mærkes følgende:

1) Forældre eller Pleieforældre, som enten have befalet deres Børn at betle eller dertil have givet dem Medhold, eller ikke have hindret dem derfra, naar de vidste, at de betlede, straffes som om de selv havde betlet, hvorimod Børnene i de to første Tilfælde ikke straffes. Plan 1 Juli 1799 § 136, Rglm. 5 Juli 1803 for Kjøbstæderne § 50 og for Landet § 67, samt Plak. 21 Decbr. 1825 § 3.

2) De, som i Kjøbenhavn huse Betlere eller Andre, hvis Næringsvei ikke vides, uden at anmelde det for Districtets Fattigforstander, straffes i Almindelighed med en Mulkt fra 4 til 20 Rbd., men, hvis det er Herbergerere og Kroholdere, med en Mulkt fra 10 til 20 Rbd. Plan 1 Juli 1799 § 132 (§ 148 Nr. 1). Paa dem, der i Kjøbstæderne og paa Landet huse fremmede Fattige, uden at anmelde det for Politiet eller Sognefogden, maa nu Fdn. 24 Juli 1822 §§ 3 og 5 komme til Anvendelse (§ 148 Nr. 2 og 3; jvfr. § 150). For Odense er Straffen for at huse eller fordølge Betlere en Mulkt fra 4 til 20 Rbd. Sølv. Rskr. 11 Juni 1817 § 30.

3) For at modsætte sig Fattigvæsenets Betjente, naar disse eftersøge Betlere, og for paa anden Maade at virke imod Betleriets Afskaffelse, er der for Kjøbenhavn foreskrevet Straf efter Omstændighederne af Mulkt eller Fængsel paa Vand og Brød. Plan. 1 Juli 1799 §§ 133, 134 og 143. Jvfr. Rglm. 5 Juli 1803 for Landet § 71.

4) Den, som i Kjøbenhavn offentligen i Aviserne eller paa anden Maade uden Fattigvæsenets Directions Minde kollekterer enten for sig selv eller Andre, saavelsom den Avisredaktion, der modtager Avertissementer herom til Indførelse i Aviserne, og Enhver, der udsteder Attest om Fattigdom,

ved Hjelp af hvilken Almisse kunde indsamles, straffes med en Mulkt fra 2 til 20 Rbd., og det Indsamlede eller Subskriberede forfalder til Fattigvæsenets Kasse. Plan 1 Juli 1799 § 137. Den Udlænding, der kollekterer for sig eller Andre, skal have forbrudt til Fattigvæsenet sit medhavende Gods og de indsamlede Penge og føres ud af Landet, og hvis hans Pas og Dokumenter befindes falske, skal han dertil sættes i Fængsel paa Vand og Brød i 2 Gange 5 Dage. Planens § 138 og Fdn. 12 Juni 1816 (§ 50). Jvfr. Plak. 19 Oktbr. 1822, der er udvidet til Vestindien ved Rskr. 29 Decbr. 1824.

5) Den, som af Fattige i Kjøbenhavn tilforhandler sig eller til Pant modtager Noget, som er givet eller laant dem af Fattigvæsenet, skal, foruden at levere det tilbage, bøde fra 1 til 10 Rbd. Planens § 145. Jvfr. udenfor Kjøbenhavn Plak. 14 Decbr. 1810 § 25 og Kanc. Skr. 30 Jan. 1821.

6) Den Skipper eller Færgemand, der vidende indfører nogen fremmed Betler til Kjøbenhavn, skal bøde fra 20 til 100 Rbd. Planens § 141. Udenfor Kjøbenhavn skal den Skipper eller Færgemand, der overfører en Fattig uden lovligt Pas, straffes derfor efter Anordningerne (§ 147 Nr. 4), og derhos, saafremt den Fattige inden tre Maaneder antræffes i Betleri, tilpligtes at erstatte alle paa hans Paagribelse og Sagens Forfølgning medgaaende Omkostninger. Rglm. 5 Juli 1803 for Kjøbstæderne § 52 og for Landet § 69.

Anm. 1. Om de Revselser, der kunne anvendes paa Almisselemmer, som vise utilbørligt Forhold, mærkes Plan 1 Juli 1799 § 157, jvfr. Plak. 7 Septbr. 1813 § 2 og Plak. 19 Decbr. 1822 § 1, 14 Decbr. 1810 §§ 21 og 23, 21 Decbr. 1825 §§ 5—7, 19 Decbr. 1832 (udvidet til Færøerne ved Rskr. 30 Marts 1836 i K. T. f. 1836 S. 244) og 9 Oktbr. 1833 § 2 *).

---

*) Jvfr. Domme i J. T. 26 B. S. 391—393 og i J. U. 1 Aarg. S. 580—583.

Anm. 2. For Island mærkes Rglm. 8 Jan. 1834 § 22, jvfr. Fdn. 24 Jan. 1838 § 2.

§ 152.

Foruden de ovenomhandlede Forbrydelser (§§ 146—151) gives der adskillige andre strafbare Handlinger, der kunne betragtes som Forbrydelser imod Sikkerhedspolitiet. Saaledes bestemmer Fdn. 21 Jan. 1688, at Personer, som i Kjøbenhavn antræffes maskerede, formummede eller sværtede, skulle straffes paa Kroppen med Fængsel, og ellers efter Forseelsens Beskaffenhed ansees med anden haard Straf, om de nogen Formastelse have begaaet. Jvfr. Fdn. 22 Oktbr. 1701 Post II Kap. 3 § 3 og Plak. 4 Marts 1814. De forskjellige Politianordninger og navnligen den nysanførte Fdn. 22 Oktbr. 1701 indeholde ogsaa mangfoldige specielle Bestemmelser, der staae i Forbindelse med Sikkerhedspolitiet, ligesom mange af de Forbrydelser, der nedenfor ville blive afhandlede som Forbrydelser imod Sundheds- eller Velfærds-Politiet, kunne betragtes ogsaa som Forbrydelser imod Sikkerhedspolitiet.

Nittende Kapitel.

Forbrydelser imod Sundhedspolitiet.

§ 153.

Af Forbrydelser imod Sundhedspolitiet omhandles først Kvaksalveri, hvorved forstaaes den Handling, at Andre

end dertil autoriserede Personer, nemlig medicinske eller chirurgiske Kandidater eller autoriserede Lægers Amanuenses eller hvo der ellers særligen maatte have erholdt Tilladelse til at praktisere, tage Syge i Kuur. Nøiagtigere end med dette Udtryk, hvoraf Frdn. 5 Septbr. 1791 § 5 betjener sig, kan man neppe betegne denne Forbrydelse. Ligesom det nemlig paa den ene Side er klart, at ikke ethvert Huusraad, som Nogen maatte give En, der befinder sig upasselig, kan, om dette endogsaa maatte have en skadelig Indflydelse paa denne, derfor henføres til Kvaksalveri, naar den, der giver samme, ikke paa nogen Maade derved har tænkt paa at handle som lægekyndig, da Saadant i ethvert Fald kun kan henføres til medicina domestica (Kanc. Skr. 17 Decbr. 1785 *), saaledes kan paa den anden Side det heldige Udfald, som Kuren maatte have, ikke fritage Kvaksalveren for Straf, og heller ikke kan Betalings Modtagelse ansees som et nødvendigt Rekvisit ved denne Forbrydelse. Naar det derimod i Definitionen hedder, at Kvaksalveren skal tage Syge under Kuur, da tilkjendegiver dette, hvad der uden tvivl er det Væsentlige ved denne Forbrydelse, at Kvaksalveren skal have gereret sig som Læge for den Syge, og derunder enten brugt Midler, som, skjøndt de i det enkelte Tilfælde kunne have virket heldigt, dog ogsaa kunde været blevne skadelige for Patienten, eller dog ialfald foranlediget, at denne ikke har søgt den Hjelp, han ellers maatte antages at ville have søgt, og herved have, som Forordningen udtrykker sig, udsat den Syge for Fare**). At Enhver er berettiget til at yde en Syg den Hjelp, hvortil han maatte være istand, indtil en Lægekyndig kan komme tilstede, er en Selvfølge. Kanc. Skr. 27 April 1822. At

*) Dom i J. T. 24 B. 1 H. S. 88—91.

**) En Person, der havde taget en Anden, hvem han maatte ansee opgivet af Lægen, under Kuur, og helbredet ham, er i et enkelt Tilfælde ikke anseet som Kvaksalver. Dom i J. T. 29 B. S. 72—76.

Anvendelse af den dyriske Magnetisme, naar den skeer af Andre end Lægekyndige, ansees som Kvaksalveri, viser Kanc. Cirkl. 14 Jan. 1817, hvilket ogsaa gjelder om Anvendelsen af homoopathiske Kure af uberettigede Personer, Kanc. Skr. 23 Jan. 1831 (K. T. f. 1831 S. 103), og ligeledes ansees Enhver, der, uden dertil at være berettiget, befatter sig med Vaccination, som Kvaksalver, Kanc. Cirkl. 13 Mai 1817, saa og den, der uberettiget befatter sig med Aareladning, Kanc. Skr. 22 Jan. 1831. Jvfr. Rglm. 21 Novb. 1810 § 40. Paa sig selv kan En neppe begaae Kvaksalveri i den Forstand, at han derfor kan blive at straffe. Det i Frn. 3 April 1810 § 2 omhandlede Tilfælde (§ 154 Nr. 2) er bygget paa den særlige Grund, at en saadan Inokulation kan blive farlig for en Mængde andre Individer *).

Straffen for Kvaksalveri er første Gang 20 Rbd. Bøder, der nu afsones efter de almindelige Regler i Frn. 16 Novbr. 1836 (§ 45), og anden Gang 6 Gange 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød, hvilken Straf fordobles, saaofte Nogen antræffes i samme Forbrydelse. Frn. 5 Septbr. 1794 § 5 **). At Dommen ikke skal offentliggjøres, viser Kanc. Skr. 10 Novbr. 1821. Disse Sager

---

*) En, der havde erholdt en indskrænket Ret til at praktisere og overskred denne Tilladelse, er ved Viborg Landsoverret ikke straffet for Kvaksalveri, men ansect med en arbitrair Straf. Dom i Bibl. f. d. Lovk. 2 B. S. 529—531.

**) Domme i J. T. 4 B. 2 H. S. 201—205, 9 B. 1 H. S. 145—158, jvfr. 10 B. 2 H. S. 179 og 26 B. S. 245—247 samt J. U. 2 Aarg. S. 286—87 og 688—90. Arbitrair Straf (Mulkt af 20 Rbd.) er anvendt for uberettiget Praxis i Lægekunsten, udøvet i Hertugdømmerne, hvor der ikke er nogen udtrykkelig Straffebestemmelse for Kvaksalveri, ligesom en Læge ved samme Dom er ansect med en Mulkt af 100 Rbd. for uforsvarligt Forhold med Hensyn til en Operation. Dom i J. T. 18 B. 1 H. S. 164.

skulle behandles ikke som Politi- men som Justitssager. Kanc. Cirkl. 18 Jan. 1810 (K. T. f. 1810 S. 118—119). Om Overholdelsen af dette Lovbud mærkes Instrux 23 Marts 1813 § 5, 15 Juni 1813 § 30, 4 Marts 1818 § 32 og for Island Instrux 25 Febr. 1824 § 32.

§ 154.

Til Forebyggelse af Bornekopperne indeholder Lovgivningen følgende Straffebestemmelser:

1) Enhver Huusfader eller Huusmoder, som, naar der vise sig Tegn til Bornekopper i deres Huse, undlader at gjøre den derom befalede Anmeldelse, straffes med Fængsel paa Vand og Brød fra 8 Dage indtil 3 Gange 5 Dage. Fdn. 3 April 1810 § 15, sammenholdt med Fdn. 12 Juni 1816 (§ 50). Jvfr. Plak. 27 Mai 1808 § 1. I Kjøbstæderne skal enhver Huusvert eller den, som i hans Sted har Opsyn i Huset, gjøre en lige Anmeldelse, og naar han efterlader dette, skjøndt Sygdommen har været ham bekjendt, straffes han med en Mulkt fra 10 til 100 Rbd. Fdns. § 16. For Vestindien gjelder Plak. 31 Marts 1819 § 9, der paabyder Straf af Fængsel paa Vand og Brød for en saadan forsømt Anmeldelse.

2) Den Læge, der foretager nogen Inokulation af Smaakopperne, skal forbydes videre at praktisere nogensteds i Kongens Riger og Lande, og han skal derhos, om han er Embedsmand, have sit Embede forbrudt. Enhver Anden, der enten paa sin egen Person eller paa sine Børn eller Andre lader foretage Indpodning af disse Kopper, ansees som kongelige Befalingers forsætlige Overtræder, og straffes, om han er Embedsmand, med Afsættelse fra sit Embede, og i andet Fald med Pengebøder eller anden Straf efter Omstændighederne. Fdn. 3 April 1810 § 20 og for Vestindien Plak. 31 Marts 1819 § 8.

3) Forsømmelse af i Vestindien at sende Negerslaver til

den befalede Vakcination, naar Indkaldelse dertil er skeet, straffes med en Mulkt af 3 Rdl. vestindisk Kourant for hver Udeblivende. Plak. 31 Marts 1819 § 2. Naar Slaveborn sælges uden Vakcinationsattest, vakcineres Børnene paa Eierens Bekostning, og Kjøber og Sælger erlægge hver en Mulkt af 25 Rdr. vestindisk Kourant til Skolevæsenets Fond. Plakatens § 1. Jvfr. Kanc. Skr. 5 Oktbr. 1822.

4) For Island, Grønland og Færøerne indeholdtes adskillige særlige Bestemmelser til Betryggelse imod Indførelsen af Kopper og Mæslinger i Plak. 18 Mai 1787 og 27 Mai 1803, hvilke dog nu ere hævede, forsaavidt Island og Færøerne angaaer, ved Plak. 20 Juni 1838, der med Hensyn til disse Øer kun indskjærper de almindelige for Danmark gjeldende Kvarantaineforskrifter.

5) At Vakcination af Uberettigede straffes som Kvaksalveri er bemærket ovenfor (§ 153). Plak. 20 Mai 1825 § 1 kan ogsaa her erindres.

§ 155.

For Overtrædelser af Kvarantaineanordningerne indeholdes Straffen i Fdn. 8 Febr. 1805 § 39 og Plak. 6 Oktbr. 1819, hvilken sidste er udvidet til Vestindien ved Rskr. 30 Mai 1823. De ringere Overtrædelser straffes med Bøder af forskjellig Størrelse fra 5 og indtil 1000 Rbd., med hvilken sidste Mulkt tillige for den Skipper, der er dansk Undersaat, er forbunden den Straf, at han erklæres uværdig til nogensinde at føre Skib. De grovere Overtrædelser af Anordningen straffes med Fæstningsarbeide fra 1 til 3 Aar (Fdns. § 39 Nr. 4) eller fra 6 til 12 Aar (Nr. 7) eller med Livets Tab (Nr. 7, 9 og 10), i hvilken Henseende dog nu Fdn. 11 April 1840 §§ 60—68 bliver at mærke. Naar Skipperen undlader at gjøre sit Mandskab og sine Passagerer bekjendte med Anordningens Indhold, saavidt dem vedkommer, straffes han i deres Sted, naar Nogen iblandt dem af

Uvidenhed forseer sig imod samme. Fdns. § 39 Nr. 3. Jvfr. Instrux 1 Marts 1805. Ulovbestemte Forbrydelser med Hensyn til Kvarantainevæsenet ansees med arbitrair Straf*).

For Overtrædelser med Hensyn til Cholera-Foranstaltningerne indeholdes Straffen i Fdn. 19 Juni 1831, navnligen i § 49, sammenholdt med Plak. 22 Juli 1831 og Fdn. 8 Aug. 1832.

At ogsaa Overtrædelser af Fdn. 17 April 1782 maae blive at straffe, skjøndt Forordningen ikke derom indeholder nogen udtrykkelig Bestemmelse, følger af Sagens Natur og er antaget i Kanc. Skr. 5 Mai 1818, hvorved denne Forordning udvides til Bornholm. Forsaavidt Overtrædelsen bestaaer i forsømt Anmeldelse af Udbruddet af de i denne Forordning omtalte smittende Sygdomme, er Straffen herfor den samme som for forsømt Anmeldelse af Koppesygdom, nemlig Fængsel paa Vand og Brød fra 8 Dage til 3 Gange 5 Dage. Plak. 27 Mai 1808 § 5. Jvfr. Kanc. Skr. 7 Oktbr. 1815 Nr. 1.

Anm. Alle Bøder for Kvarantaineovertrædelser tilfalde Kvarantainevæsenets Fond. Fdns. § 39 Nr. 12 og Plak. 1 April 1808. Alle Sager angaaende saadanne Overtrædelser behandles politiretsviis, naar Forseelsen kan afsones med Bøder. Plak. 10 Marts 1820 og Rskr. 30 Mai 1823 for Vestindien.

§ 156.

Ved Rskr. 2 Juli 1790, sammenholdt med Rskr. 14 Marts 1788, er bestemt, at de af Almuen, der ere befængte med venerisk Syge, og ikke betimeligen anmelde sig, for at blive kurerede, skulle, naar de ere helbredede, straffes med

*) Domme i J. A. Nr. 7 S. 67—70 og J. T. 27 B. 2 H. S. 332—339.

Fængsel paa Vand og Brød eller med en anden arbitrair Straf efter Amtmandens Kjendelse. Ved Plakat for Kjøbenhavn 9 Marts 1809 bleve de sig der opholdende Fruentimmer, som vare beladte med veneriske Tilfælde, opfordrede til at anmelde sig paa Politikammeret, med Tilføiende, at de, der forsømte dette og siden befandtes at have veneriske Tilfælde, som de havde fordulgt, vilde blive straffede efter Politilovenes strengeste Bydende. Af disse Lovbud kan dog ikke udledes, at enhver Fordølgelse af venerisk Sygdom skal straffes, men vel, at en saadan Fordølgelse, naar den Vedkommende, samme uagtet, vedbliver at have legemlig Omgang med andre Personer, bør belægges med Straf. Jvfr. Reskript til Kjøbenhavns Politidirekteur 6 Juni 1815 §§ 9—11 (utrykt). For at Ingen skal være uvidende om Kjendetegnene paa den veneriske Syge, findes disse angivne i en ved Kanc. Cirkl. 24 Jan. 1807 samtlige Overøvrigheder meddeelt Underretning.

§ 157.

Af Forbrydelser ihenseende til Jordemodervæsenet blive følgende at mærke:

1) Naar et Fruentimmer, uden at være examineret eller prøvet, betjener en Barselkone, skal saavel hun som Barselkonen have forbrudt til den beskikkede Jordemoder fra 2 Mark til 5 Rbd., medmindre det bevises, at en autoriseret Jordemoder ikke har været at erholde. Rglm. 21 Novbr. 1810 § 33. Disse Mulkter paalægges og inddrives af Øvrigheden. Kanc. Skr. 17 Juni 1815. Dersom et saadant Fruentimmer har været aldeles udygtigt til en saadan Forretning, synes hun, især dersom Fødselen har været betænkelig, at burde straffes i Analogi af Kvaksalveranordningerne (§ 153).

2) Den Jordemoder, der vægrer sig ved ufortøvet at komme til en Barselkone, gives første Gang af Politimesteren inden Retten en alvorlig Irettesættelse og Formaning, og anden

Gang tiltales hun til sin Bestillings Forbrydelse. Rglm. 21 Novbr. 1810 § 39. Den Jordemoder, der misbruger den Fortrolighed, et besvangret Fruentimmer viser ved at betroe sig til hende, straffes ligeledes paa sin Bestilling. Rglms. § 42. Jvfr. Kanc. Cirkl. 23 Mai 1820. Den i Rskr. 13 Marts 1750 for en lige Forseelse fastsatte Straffebestemmelse ansees ophævet*).

3) Den Jordemoder, der forordner andre Lægemidler for Barselkoner eller Born, end der er hende tilladt, straffes som Kvaksalverske. Rglm. 21 Novbr. 1810 § 40 (§ 153). Hvis hun enten med Raad eller Daad bidrager til, at Fosteret fordrives, straffes hun med Tugthuusarbeide paa Livstid. Rglms. § 41. Jvfr. Fdn. 30 Novbr. 1714 § 10 (§ 190). Naar en Jordemoder ved betænkelige Fodsler ikke soger Læges Hjelp, og Fosteret eller Moderen derover kommer i Livsfare, straffes hun med Bestillings Fortabelse eller anden Straf. Fdns. § 9**). For Overtrædelser af deres andre Pligter straffes Jordemodrene efter Anordningerne og deres Instruktion***). Rglms. § 43. Jvfr. Fdn. 30 Novbr. 1714 § 15 og Kanc. Cirkl. 15 Septbr. 1792.

4) Jordemodre, som ikke gjore den befalede Anmeldelse om dodfodte Born, straffes, hvis de boe i Kjobstæderne, med en Mulkt fra 2 til 5 Rbd., og, hvis de boe paa Landet, med en Mulkt af 1 Rbd., og hvis Anmeldelsen er ufuldstændig med Mulkter fra 1 til 5 Rbd. eller paa Landet fra 2 Mark til 1 Rbd. Kanc. Cirkl. 13 og 16 Decbr. 1806 § 3. Jvfr. Kanc. Cirkl. 21 Decbr. 1802 og 25 Jan. 1806. Jvfr. ligeledes Bekjendtgjorelse 17 Oktbr. 1827.

5) Naar Jordemodre i Kjobenhavn ikke 14 Dage efter hvert Nytaar indgive Lister over de Fodsler, hvortil de

*) Orsted: J. T. 5 B. 2 H. S. 71—75.

**) Dom i J. A. Nr. 6 S. 185—189.

***) Findes i Munks Samling af Medicinalanordninger S. 138—143. Jvfr. Dom i N. J. A. 3 B. S. 137—140.

have været brugte, mulkteres de for hver Uge paa 1 Rbd. Sølv, og er nogen Fødsel udeladt eller Tiden urigtigt bemærket, dømmes de til 20 Rbd., hvis Feilen grunder sig i Uagtsomhed, men til høiere Bøder eller Bestillings Fortabelse, hvis forsætlig Urigtighed er begaaet. Fdn. 30 Mai 1828 § 12.

6) De Jordemødre, der gjøre sig skyldige i saadant Forhold, at Bestillingen ikke længer kan betroes dem, kunne afskediges ved Resolution udenfor Kjøbenhavn af vedkommende Amtmand, og i Kjøbenhavn af Sundhedskollegiet, ligesom Retigheden at øve Jordemoderkunsten paa lige Maade kan betages dem. Plak. 27 April 1832.

§ 158.

Af Straffebestemmelser ihenseende til Lægemidlers Udsalg mærkes følgende som de vigtigste:

1) Da ingen Apotheker maa udsælge Medicin efter andre Recepter end dem, der ere udstedte af de, paa den over de autoriserede Læger og disses Amanuenses forfattede Fortegnelse anførte, lægekyndige Personer, straffes den Apotheker eller andre Vedkommende, som overtræde denne Befaling, med en passende Mulkt efter Sagens Omstændigheder. Plak. 17 Jan. 1809 §§ 5 og 6, jvfr. Plak. 29 Oktbr. 1839. Jvfr. ligeledes Kanc. Cirkl. 11 Marts 1820 om Merkurialsalve. Om Udlevering af Lægemidler og Gifter til Dyrlæger mærkes Kanc. Cirkl. 15 Septbr. 1812. Den Apotheker, der sælger Brækmidler, de saakaldte blodrensende Draaber eller andre drastiske og stærktvirkende Purgeermidler, uden at dertil følger en af en legitimeret Læge skreven og behørigt indrettet Recept, straffes første Gang med at bøde 20 Rbd., hvilken Mulkt fordobles, saaofte Overtrædelsen gjentages. Plak. 31 Mai 1798.

2) Den Apotheker, som overtræder Medicinaltarten*), straffes første Gang med en Mulkt af 100 Rbd., anden Gang med en Mulkt af 200 Rbd., og tredie Gang med sit Apothekerprivilegiums Forbrydelse. Enhver Dom, hvorved en Apotheker kjendes skyldig i Tartens Overtrædelse, skal af Politiet offentligen bekjendtgjøres i Aviserne. Fdn. 21 April 1812 § 1. Naar den Provisor, som, efterat Apothekeren saaledes har forbrudt sit Privilegium, midlertidigen ansættes til at bestyre Apotheket (Fdns. § 2), overtræder Medicinaltarten, straffes han første Gang med en Mulkt af 50 Rbd. og anden Gang ansees han uværdig til at forestaae noget Apothek enten som Apotheker eller Provisor. Fdns. § 3. Den Apothekersvend, der, uden Apothekerens Forevidende, overtræder Tarten, straffes første Gang med en Mulkt af 25 Rbd., anden Gang med en Mulkt af 50 Rbd., og tredie Gang ansees han uværdig til at fungere i noget Apothek. Fdns. §§ 4 og 5. Dette skal da af den Øvrighed, der har anlagt Søgsmaalet, uopholdeligen indberettes til Sundhedskollegiet. Forsømmelse af at skrive Apothekets og Udlevererens Navn samt Medikamenternes Priis paa de Recepter, som expederes, straffes med en Mulkt af 10 Rbd. for hver Gang. Fdns. § 6. Jvfr. Kanc. Skr. 18 Mai 1813. — Naar en Apotheker ikke nøiagtigen følger den i Pharmakopoen foreskrevne Præparationsmaade, skal han tiltales enten til sit Privilegiums Forbrydelse eller til Pengebøder efter Forseelsens Beskaffenhed. Fdn. 14 Juni 1805. Om Straffen for ulovlig Salg af Medicin i Vestindien, see Kanc. Skr. 7 Febr. 1829.

3) Handel med de saakaldte Arkana og Bekjendtgjørelse heraf maa, efter Plak. 1 Decbr. 1779 og 15 Mai 1807,

---

*) For egenmægtigen at have sat en Medicinaltart og derefter udsolgt Lægemidler ere samtlige Hovedstadens Apothekere blevne idømt en Mulkt, Nogle af 500 og Andre af 300 Rbd. Dom i N. J. A. 3 B. S. 181—192.

ansees strafbar, skjøndt ingen udtrykkelig Straf derfor er foreskreven. Det Samme gjelder udentvivl om utilladelig Falholdelse af Brokbaand og andre lignende Bandager og Kundgjørelse herom. Plak. 10 Jan. 1791. Jvfr. Instrux for Stadsphysikus i Kjøbenhavn 23 Marts 1813 § 15.

4) Indenlandsk Handel med den saakaldte China nova eller uægte China straffes første Gang med Mulkt af 20 Rbd. for hvert Pund af samme, anden Gang med dobbelt Mulkt og tredie Gang med Forbedringshuusarbeide fra 1 til 4 Aar. Plak. 25 April 1809.

5) Jhensecnde til Handel med Gift mærkes Fdn. 1 April 1796, udvidet til Vestindien ved Rskr. 21 Septbr. 1831, der bestemmer, at ingen Andre, end privilegerede Apothekere, maae sælge eller paa anden Maade overlade de i Forordningen nævnte Giftsorter, med hvilke Rævekager ved Plak. 27 Septbr. 1814 ere satte i Klasse, under en Mulkt fra 50 til 100 Rbd. Fdns. § 1. Den samme Straf er den Kjøbende underkastet, naar han sælger eller overlader den erholdte Gift til Andre eller gjemmer den saa skjødesløst, at Noget deraf kan bortkomme eller stjæles. Fdns. § 3. Jvfr. Plak. 26 Juli 1831, der er udvidet til Island ved Fdn. 3 Febr. 1836 Nr. VI.

Anm. Bekjendtgjørelse 8 Aug. 1834 og Cirkl. 21 Decbr. 1836 (K. T. f. 1837 S. 168) om Straf for Anvendelsen af giftige eller halvgiftige Substantser til Conditori-Farve, og Plak. 6 Aug. 1835 om Forsigtigheds Iagttagelse af dem, der handle med Svovlsyre og lignende farlige Gjenstande, kunne ogsaa her erindres.

§ 159.

Af andre Lovbestemmelser, ved hvilke der er sat Straf for visse foretagne Handlinger, som kunne blive farlige for Medborgernes Liv og Sundhed, uden at disse dog ere foretagne i den Hensigt derved at anstifte

livsfarlig Ulykke, da de i saa Fald henhøre at omtales i Forbindelse med Materien om attenteret Drab kunne endnu mærkes følgende, der dog for størstedelen kun ere givne for Kjøbenhavn og da ikke ligefrem taale Udvidelse til andre Steder (§ 9).

1) Enhver, som er i den Nødvendighed at hugge Vaag eller Hul paa Isen, skal, under Straf af 14 Dages Fængsel paa Vand og Brød, forsyne Stedet med en forsvarligen fastgjort Stang af 2 til 3 Alens Høide, der paa Toppen skal være bebunden med et Knippe Halm. Er Hullet over en Alen langt, skal der for hver Ende af samme opreises en saadan Stang. Plak. 9 Marts 1796 for Kjøbenhavn, udvidet til hele Riget ved Plak. 1 Febr. 1809. — I Kjøbenhavn skal Enhver „under vedbørlig Straf" holde sine Børn og Læredrenge fra at lade sig finde paa Isen i Kanalerne eller Stadsgravene. Plak. 29 Novbr. 1769. — Al Sandgravning paa de med Mærker betegnede Badesteder ved Kjøbenhavns Tømmerpladse og Citadellet Frederikshavn er forbudt under Mulkt af 10 Rbd. første Gang, 20 Rbd. anden Gang, og tredie Gang korporlig Straf efter Domstolens Skjøn. Plak. 16 Juni 1808.

2) Forældre, som i Kjøbenhavn tillade deres smaa Børn at løbe paa Gaderne, skulle for hver Gang bøde 1 Rbd. Plak. 3 Decbr. 1755 § 21, 13 Novbr. 1810 og 13 Sept. 1815. — Naar Eiere af Gjeder og Bukke ikke holde disse fra Gaderne i Kjøbenhavn, straffes de med Dyrenes Konfiskation og arbitrair Mulkt. Plak. 22 Aug. 1791. — De, som i Kjøbenhavn paa Gaderne istykkerslaae Vogne, Kister og deslige Ting, som efterlade sig Søm og saadant spidst Jern, der kan skade, ansees med vilkaarlig Straf. Plak. 28 Oktbr. 1790.

3) Naar Huse og Tage repareres i Kjøbenhavn, og Saadant ikke ved et iøinefaldende Tegn tilkjendegives de Forbigaaende, straffes Muurmesteren med 1 Rbds. Mulkt. Fdn. 10 Jan. 1685 § 8. — Naar Nogen sammesteds til Vares

Ophidsning har Vinder i sine Bygninger eller benytter udhængende Stilladser, og disse med Tilbehør ikke er af fornøden Styrke, retteligen anbragte og bestyrede af duelige Folk, som ogsaa naar Passagens Spærring ikke tilbørligen betegnes for de Forbigaaende, straffes Vedkommende med Mulkt fra 2 til 10 Rbd. Plak. 19 Juni 1790*). — Naar Nogen i Kjøbenhavn lader en Bygning opføre, skal saavel han som Muur- og Tømmermesteren, under Mulkt fra 50 til 500 Rbd., ved hvert Bjelkelags Læggelse anmelde Saadant for Stadsbygmesteren. Plak. 8 Oktbr. 1810 § 1. Jvfr. Plak. 1 Marts 1796. — De, som i Kjøbenhavn udsætte Urtepotter og andet Lignende paa Tage, Skure, Altaner, i aabne Vinduer og andre Steder, uden at anvende de fornødne Sikkerhedsmidler, ansees med Mulkt, og skulle derhos, hvis der skeer Skade, kaldes til Straf og Undgjeldelse efter Loven. Plak. 28 Juli 1806. — Overtrædelser af Veifdn. 13 Decbr. 1793 § 75 angaaende at Skydebaner, Fuglestænger, Bistader, Rebslager- og Natfører-Pladse skulle være i en vis Afstand fra Landeveien, samt af Kanc. Cirkl. 4 April 1807 angaaende at alle Vindmøller skulle være omgivne med et stærkt Rækværk, maae ogsaa kunne blive Gjenstand for Straf. Jvfr. nu Fdn. 4 Oktbr. 1833 §§ 28—29 (§ 201).

4) Kobbersmedde og Andre, der give sig af med at fortinne, maae ikke, under en Mulkt fra 2 til 10 Rbd., bruge anden end den saakaldte Salmiakfortinning. Plak. 9 Juni 1807.

5) I Kjøbenhavn og paa dens Grund straffes stærk Kjøren og Riden, saavelsom ogsaa Kjøren og Riden, der skeer paa de Steder, som udelukkende ere forbeholdte Fodgængere, med Mulkt og efter Omstændighederne med legemlig Straf. Fdn. 10 Jan. 1685 § 1, Plak. 16 Febr. 1780 og 1 Juli 1816, Plak. 28 Jan. og 10 Oktbr. 1780, 11 Sept. 1815 og Bekjendtgjørelse 11 Decbr. 1819. Udenfor Kjøbenhavn

*) Dom i J. T. 32 B. S. 110—117.

straffes stærk Kjøren og Riden ikke, uden at derved afstedkommes Skade. Frn. 13 Decbr. 1793 § 89.

6) Af Straffebestemmelser ihenseende til Hundes Holdelse mærkes for Kjøbenhavn Plak. 4 Oktbr. 1815. Efter denne Anordning straffes den, der, naar Politiet, i det Tilfælde at Hundesygdom finder Sted, har sat dette Lovbud i Kraft, ikke forsyner sin Hund med forsvarlig Mundkurv, med en Mulkt fra 5 til 20 Rbd. Plakatens § 1 og Plak. 25 Oktbr. 1815. Den, der paa denne Tid ikke anmelder, at hans Hund er bleven syg eller har bidt, saavelsom Enhver, især af Lægerne, der ikke for Politiet anmelder de Tilfælde, hvor der er Frygt for Fare af Hundebid, straffes fra 10 til 50 Rbd. Plakatens §§ 2 og 8. I begge Tilfælde skal den Skyldige, hvis Nogen derved tilsætter Livet, tiltales til Undgjeldelse efter Lovens Grundsætninger (§ 201). Den, der uden Tilladelse anvender et bidt Kreatur til Føde for Mennesker eller Dyr, straffes fra 50 til 100 Rbd. eller Fængsel indtil 2 Maaneder. Plakatens § 7. — De, der ikke til enhver Tid forsyne deres Hunde i Kjøbenhavn med Politiegn, straffes med en Mulkt af 5 Rbd., som i Gjentagelsestilfælde fordobles. Plakatens § 12. Jvfr. Resol. 15 Jan. og Plak. 27 Jan. 1817.

Saavel for Kjøbenhavn som Kjøbstæderne er bestemt, at de, som lade Hunde gaae løse paa Gaderne, skulle straffes med en Mulkt fra 1 til 5 Rbd., og i Tiden fra St. Hansdag til August Maaneds Udgang, eller naar Hundesygdom til andre Tider har ytret sig, og Saadant er bekjendtgjort, med dobbelte Bøder. Plak. 6 Marts 1789 §§ 1—3, jvfr. Plak. 11 Juni 1790 og Plak. 12 Juni 1802. Dette Lovbud er imidlertid, som nysanført, tildeels forandret for Kjøbenhavn men staaer ved Magt for Kjøbstæderne. Mangel af Polititegn for Hunde i Kjøbstæderne straffes med Mulkt fra 1 til 3 Rbd., der i Gjentagelsestilfælde fordobles. Plak. 29 Oktbr. 1824 § 4. Jvfr. Kanc. Skr. 8 Jan. 1825. — Paa Landet ere Øvrighederne bemyndigede til, naar Omstæn-

dighederne skulde fordre det, at iværksætte, hvad der i Plak. 4 Oktbr. 1815 Litr. A er anbefalet. Kanc. Cirkl. 7 Oktbr. 1815. Naar Saadant er skeet, synes Plakatens Straffebestemmelser ogsaa her anvendelige.

7) For at forebygge Skindødes Begravelse er der truffet adskillige Foranstaltninger i Plak. 26 Juni 1829, 13 Jan. og 17 Febr. 1832. Ved den sidste Anordning ere Lovbudene i Plak. 21 Mai 1811 om de mosaiske Troesbekjenderes Begravelse forandrede, og den særlige Straffebestemmelse i denne Plakats §§ 6 og 7 gjelder saaledes neppe nu længer.

8) Den, som med Forsæt beskadiger Skibsfortøiningsringe, Varpestolper og andre Somærker, straffes med Fæstningsarbeide, eller, hvis det er et Fruentimmer, med Tugt- eller Forbedringshuusarbeide fra 3 til 5 Aar. Skeer det af Uagtsomhed, bødes Skadens dobbelte Værdi. Plak. 15 Juli 1801.

9) Koffardikapitainer maae ikke bruge deres Skibsmandskab til at bære Vare fra Losseſtederne i Vestindien eller sætte Matroserne til Vægtere udenfor Magasinhuset om Natten, for ikke at udsætte dem for Fare ved Solens brændende Hede eller Natteluften, alt under 100 Rbds. Straf. Fdn. 9 Novbr. 1798, som nærmere er bestemt ved Plak. 17 Decbr. 1830. Jvfr. Kanc. Skr. 21 Marts 1818.

§ 160.

Af undladte Handlinger, hvorved Menneskers Liv eller Sundhed udsættes for Fare, og som derfor ere erklærede strafbare, maae erindres følgende:

1) Ved Fdn. 4 Aug. 1819, som er indskjærpet ved Kanc. Cirkl. 11 Oktb. 1828, og udvidet til Vestindien ved Rskr. 30 Mai 1823, er det paalagt Enhver at anvende alle de Midler, der staae i hans Magt, for at redde Druknede, Hængte og andre Skindøde samt enhver Anden, som paa nogen voldsom Maade findes beskadiget eller formedelst andre

Omstændigheder er i hjelpeløs Tilstand, og til den Ende snarest muligt kalde en Læge til Hjelp, samt anmelde det Forefaldne for Politimesteren eller paa Landet for Sognepræsten eller Sognefogden. Fdns. §§ 1—3. Overtrædelse af dette Bud straffes i Almindelighed enten med Bøder indtil 100 Rbd. eller med Fængsel paa Vand og Brød i 5 eller nogle Gange 5 Dage, Alt efter Sagens særdeles Omstændigheder, og blive disse Sager at behandle ikke ved Politiretten men som Justitssager. Dog kan høiere Straf anvendes paa dem, som, efter deres særdeles Stilling, fremfor Andre vare pligtige at sørge for den Paagjeldendes Redning*). I intet Tilfælde maa det tjene Overtræderen til nogen Undskyldning, at han har staaet i den vrange og uchristelige Mening, at det er vanærende at røre ved Personer, der paa en voldsom Maade ere ombragte eller beskadigede, inden en Øvrighedsperson eller Præst er tilkaldt. Jvfr. Bekjendtgjørelse 9 Marts 1796 § 2**). Jvfr. ogsaa Fdn. 4 Oktbr. 1833 § 29 (§ 201) og 28 Decbr. 1836 § 37 Nr. 1.

2) For Kjøbenhavn er særligt befalet, at enhver Gaard- eller Huus-Eier, eller, naar denne ei selv boer i Huset, da den Leier, som boer nederst imod Fortoget, under Straf fra 1 til 10 Rbd., skal indtage de Mennesker, som overfaldes af Sygdom udenfor hans Huus. Vægrer nærmeste Amtschirurg***) sig ved at modtage den Syge eller komme ham til Hjelp i et saadant Tilfælde, skal han bøde fra 10 til 20 Rbd., og samme Straf ere Hyrekudske eller Vognmænd undergivne,

---

*) Jvfr. Dom i J. T. 2 B. 2 H. S. 183—188.

**) Domme i J. T. 4 B. 2 H. S. 173—176, 20 B. 2 H. S. 311—314, og 376—378, 27 B. 1 H. S. 103—104 og 128—131, 35 B. S. 138—140 samt J U. 1 Aarg. S. 744—747 og 2 Aarg. S. 22—24 og 185—186.

***) Om Udtrykket: nærmeste Amtschirurg, jvfr. Dom i J. T. 20 B. 2 H. S. 376—378.

hvis de negte at befordre den Syge til vedkommende Sted. Plan 1 Juli 1799 § 142. Jvfr. Plak. 3 Decbr. 1755 § 20. Denne Straf maa nu ofte kunne blive større med Hensyn til Bestemmelsen i Fdn. 4 Aug. 1819.

3) Om L. 6—8—7 er handlet ovenfor (§ 93 Nr. 3). Om L. 6—6—13 og Fdn. 6 Febr. 1691 vil blive handlet nedenfor (§ 190).

§ 161.

Lovgivningens Straffebestemmelser med Hensyn til den offentlige Reenligheds Vedligeholdelse maae ogsaa betragtes som Lovbud, Sundhedspolitiet vedkommende, men da disse Bestemmelser ere altfor specielle til udførligen at kunne optages i et almindeligt Kriminalretssystem, maae vi her indskrænke os til at anføre de vigtigste herhidhørende Lovbud, idet derhos bemærkes, at Overtrædelser af samtlige disse Lovbud, der fornemmelig angaae Kjøbenhavn, i Almindelighed kun straffes med Mulkter af forskjellig Størrelse. Af de nævnte Lovbestemmelser ere følgende de mærkeligste: Fdn. 10 Jan. 1685 (om Uskikkelighed paa Kjøbenhavns Gader); Forbud 26 Novbr. 1709 og Plak. 28 Oktbr. 1811 (at Sviin ei maae være i Kjøbenhavn længer end i 3 Dage og Svinestier ei der maae indrettes, under Svinenes Forbrydelse og 10 Rbds. Straf); Fdn. 7 Mai 1777 § 27 og §§ 32 til 40 (om Kjøbenhavns Renovation); Plak. 12 Novbr. 1798 (om Renovationen udenfor Kjøbenhavns Porte); Plak. 16 Febr. 1780 og 1 Juli 1816 (om Uordener paa Kjøbenhavns Veie); Plak. 19 April 1779 og 17 Juni 1806 (om Gadeskarn og anden Ureenlighed i Kjøbenhavn); Plak. 2 Juni 1779, 8 Mai og 19 Novbr. 1788, 3 Mai 1790 og 17 Aug. 1808 (om Priveters og Roskarns Udførsel i Kjøbenhavn og Uhumskheders Udskylling i Kanalerne); Plak. 11 Decbr. 1776 (om Slagtergaarde i Kjøbenhavn); Plak. 21 April 1802 (om Uhumskheders Udskylling fra Slagterierne

sammestedś); Forbud 12 Novbr. 1687, jvfr. Plak. 16 Febr. 1780 § 7 og 18 Oktbr. 1815 (om Ureenlighed i Peblingesoen); Fdn. 18 April 1711, Plak. 2 Mai 1788 og 18, 25 og 30 Mai 1789 (om Kjobenhavns Kanalers og Havnens Formudring).

Ligeledes mærkes Plak. 19 Juni 1807, sammenholdt med Rskr. 8 Septbr. 1812 (om Tiden, naar Natterenovationen i Kjobenhavn skal bortfores); Plak. 24 Septbr. 1819 (at Kostalde i Kjobenhavn ei maae vende ud imod Gaden); Plak. 18 Novbr. 1778 og 3 Aug. 1787 (om løse Sviin, som findes paa Kjobstædernes og Kjobenhavns Gader og Grund). — Om Aadslers Nedgravning mærkes Fdn. 11 Septbr. 1739, 13 Decbr. 1793 § 86 og 31 Jan. 1794. Efter den sidste Anordning straffes den Eier, der ikke besorger sit dode Kreatur flaaet og nedgravet, med en Mulkt af 4 Rbd., og det Tjenestetyende, som vægrer sig ved hermed at være behjelpelig, første Gang med Fængsel paa Vand og Brod i 4 Dage, anden Gang i 5 Dage, og siden hver Gang med fordoblet Straf. Fdns. §§ 1 og 2. Den, der forhaaner eller ilde omtaler dem, der saaledes opfylde Forordningens Bud, skal bode 4 Rbd. og gjore Afbigt eller sættes en Time i Gabestokken. Fdns. § 3. De, der overtræde Plak. 9 Septb. 1793 (om bedærvede Fodemidlers Nedgravning), ansees med vilkaarlig Straf.

§ 162.

Som Sundhedspolitiet vedkommende kunne endnu mærkes adskillige Straffebestemmelser, der tilsigte at forhindre Salget af slette Levnetsmidler og at forebygge Mangel paa Levnetsmidler, af hvilke folgende ere de vigtigste:

1) Overtrædelse af de i Plak. 29 Marts 1814 indeholdte Bestemmelser om havarerede Spise- og Drikkevarer straffes med Varenes Konfiskation eller sammes Belob og

derhos med en Mulkt, der ei maa være mindre end det Halve og ei overstige det Dobbelte af Varenes Værdi. Plakatens § 7.

2) De Bagere, hvis Brod er af Rug, der ikke er godt og sundt, skulle derfor straffes paa Penge og ellers i andre Maader efter deres Laugsartiklers Formelding. Rskr. 21 Novbr. 1696. Dette Reskript er vel kun for Kjobenhavn, men synes, efter Sagens Natur og da det henholder sig til de for Bagerne i Almindelighed udgivne Artikler af 23 Juni 1683, at maatte udvides ogsaa til andre Steder.

3) De Slagtere, som oppuste slagtede Lam, Kalve, Grise og Deslige, ansees med alvorlig arbitrair Straf. Plak. 12 Mai 1790 for Kjobenhavn, som ved Kanc. Skr. 17 Novbr. 1798 er anseet anvendelig ogsaa i Helsingoer. Den Slagter, der falholder befængt eller selvdødt Kvæg, skal bode 50 Rbd. til Bornehuset. Laugsart. 5 Mai 1683 § 5. Jvfr. Plak. 4 Oktbr. 1815 § 7 (§ 159 Nr. 6).

4) De Bryggere i Kjobenhavn, hvis Øl befindes forfalsket eller skadeligt for Sundheden, skulle derfor drages til Ansvar for Politiretten. Fdn. 30 Aug. 1805 § 8.

5) For Kjobenhavn er befalet, at enkelte næringsdrivende Klasser til visse Tider skulle være forsynede med et vist Kvantum Fodevare, og Mangelen heraf straffes med Mulkt. Herom mærkes for Bagerne Rglm. 5 Juni 1771 §§ 2 og 3, Rskr. 17 Marts og Plak. 1 Septbr. 1783 og 6 Septbr. 1784, samt kgl. Resol. 17 April 1816, Rskr. 16 Febr. 1820 og Plak. 16 April 1811 *); for Spekhokerne Rglm. 5 Juni 1771 § 5, Plak. 12 Mai og 19 Decbr. 1817, og for Bryggerne Fdn. 30 Aug. 1805 § 12. Ved Rskr. 6 Novb. 1822 er Kjobenhavns Magistrat bemyndiget til at diktere Mulkt for de Hokere, som ikke have det befalede Vareforraad.

6) Efter Fdn. 8 Novbr. 1681 og Plak. 26 Juli 1756 skulle de, som tilfoie nogen Skade paa de til Kjobenhavns ferske Vands Konservation anlagte Sluser, Udenværker og

*) Dom i N. J. A. 1 B. S. 150—155.

Kommunikationsgrefter, uden al Naade straffes paa Livet eller efter Forseelsens Maade i Fængsel og Jern paa Bremerholm deres Livstid. — Overtrædelser af Rglm. 21 April 1812 om Kjobenhavns Spring- og Pompe-Vand straffes, efter Forseelsernes Beskaffenhed, med en Mulkt første Gang af 10, 25 eller 50 Rbd., anden Gang af 20, 50 eller 100 Rbd., og saaledes hver Gang dobbelt, hvilken Mulkt, med Undtagelse af den førstnævnte paa 10 Rbd., tilfalder halvt Angiveren og halvt Vandvæsenets Fond. Rglms. §§ 5, 8 og 10. At disse Bestemmelser tildeels ere givne for Sundhedens Skyld, viser Reglementets § 7. Jvfr. Plak. 29 Oktbr. 1790.

7) Om Levnetsmidlers Fordyring, der mere er at ansee som en Forbrydelse imod Velfærdspolitiet, vil blive handlet nedenfor (§ 166).

Tyvende Kapitel.

Forbrydelser imod Velfærdspolitiet.

§ 163.

For Overtrædelser imod Brandpolitiet gives der særlige Straffebestemmelser for Kjobenhavn, for Kjobstæderne og for Landet.

For Kjobenhavn indeholdes Straffene for Brandovertrædelser fornemmelig i Fdn. 1 Novbr. 1805 og Rglm. 1 Mai 1818. De Handlinger, som ere belagte med Straf, ere: Uforsigtig Omgang med Ild og Lys og brændbare Materialier, Fdns. §§ 2—5, 15, 16, 18, 20 til 28. Jvfr. Plak. 29

Jan. 1811*); Forsømmelse af Skorstenes og Kakkelovnes Feining, Fdns. §§ 29—33 og § 35; Overtrædelse af de for Bygningen af Huse og Gaarde samt Skorstene og Ildsteder foreskrevne Regler, Fdns. §§ 6—14, 17, 19; Mangel af de befalede Brandredskaber, Fdns. § 15; Forseelser, begaaede under indtruffen Ildebrand, Fdns. §§ 142—159 og 161—165 og Rglms. §§ 75—87. Straffene ere deels Bøder af forskjellig Størrelse fra nogle Mark og indtil 100 Rbd., hvilke Bøder i Gjentagelsestilfælde somoftest fordobles, og deels, især for de ringere Personer, saavelsom ofte naar Forseelsen begaaes flere Gange, og ligeledes første Gang, naar Skade deraf indtræffer, Fængsel paa Vand og Brød i kortere eller længere Tid. Dog kan Straffen i visse Tilfælde stige til Kassation og Embedsforbrydelse, til 1 Aars Forbedringshuusarbeide, ja endog til offentligt Arbeide paa Livstid. Fdns. § 147 og Rglms. § 78. Jvfr. Plak. 10 Decbr. 1818. For utilladelig Brug af Ild og Lys ombord i Skibe paa Kjøbenhavns Rhed indeholdes Straffen i Plak. 15 Marts 1831. De i Forbindelse med Brandanordningerne staaende Bygningsanordninger, nemlig Plak. 4 Juli 1795 §§ 12 og 17, 12 April 1809 og 8 Oktbr. 1810, som ogsaa fastsætte Straf for Overtrædelse af de i samme indeholdte Bud, maae her tilføies. — Naar de Forsigtighedsregler, der ere paabudne ihenseende til Kruds Indførelse til Kjøbenhavn, ikke iagttages, straffes Eierne med Krudets og Fartøiernes Konfiskation og de, som indbringe samme, med korporlig eller anden vilkaarlig Straf. Plak. 6 Novbr. 1782 § 2 og 2 Juli 1783 §§ 1 og 3. — Fdn. 18 April 1741 §§ 5 og 6 kan og her mærkes.

For Kjøbstæderne indeholdes Straffebestemmelserne for denne Forbrydelse især i Fdn. 24 Jan. 1761 Kap. 1 §§ 2—4, Kap. 3 §§ 1—3, Kap. 4 §§ 1—17, 19—21, Kap. 5 §§ 5, 7, 8, 10, 11 og Kap. 6 §§ 1, 2 og 5. Efter

*) Dom i J. T. 28 B. S. 305—308.

denne Anordning belægges de samme Forbrydelser, som ovenfor ere nævnte, med Straf, men disse Straffe ere i det Hele bestemte efter en ringere Maalestok, da Boderne i Regelen kun ere nogle Rbd., sjeldent 10 Rbd. og kun i et enkelt Tilfælde 300 Rbd. Fdns. Kap. 4 § 10. Dog kan Straffen stige til Kassation og i et eneste Tilfælde til Livsstraf. Fdns. Kap. 6 § 1 Nr. 2. Ofte ere Straffene vilkaarlige. Jvfr. dog Fdn. 18 Decbr. 1751. Fdn. 6 April 1832 om Straatages Afskaffelse i Kjøbstæderne bestemmer en Mulkt fra 10 til 50 Rbd. for Overtrædelse af de dertil sigtende Forskrifter. Fdns. §§ 6, 7, 11 og 14. — Plak. 3 Septbr. 1800 og 20 Juli 1802 maae her og mærkes, der forbyde at sætte Riisgjerder og Tanggjerder om Haver, Gaarde eller andre Pladse i Kjøbstæderne under Straf fra 5 til 20 Rbd. Jvfr. og Kanc. Skr. 15 Juni 1824.

For Landet gjelder Brandforordningen 29 Febr. 1792. Dens Straffebestemmelser indeholdes i §§ 2, 5—12, 14, 20 og 26*). Overtrædelserne efter denne Anordning ere langt færre end i Kjøbenhavn og Kjøbstæderne og Straffene meget mindre, da Boderne i Almindelighed kun ere nogle Mark, sjeldent 1 Rbd. og aldrig over 5 Rbd. I et enkelt Tilfælde finder Fængsel paa Vand og Brød Sted (Fdns. § 11), og undertiden er Straffen ulovbestemt (Fdns. § 19). Jvfr. Fdn. 18 Decbr. 1751. — Her maae iøvrigt erindres Plak. 10 Mai 1822 og 16 Aug. 1828, der forbyde at antænde**) Rapsædshalm og anden Halm paa Marken tidligere end Kl. 8 om Morgenen eller senere end Kl. 10 Formiddag under en Mulkt af 16 Rbd. Sølv.

For skjødesløs Omgang med Ild paa Hederne i Jydland, hvorom allerede L. 6—19—6 til 9 handlede, men uden derfor at fastsætte nogen Straf, bestemmer Plak. 31 Oktbr. 1766

---

*) Dom i J. T. 30 B. S. 10—14.

**) Jvfr. K. T. f. 1835 S. 589—591.

nu en Mulkt af 20 Rbd. for hver Gang, ¼ til Angiveren og ¾ til nærmeste Hospital, og for dem, der fordølge saadant, en Mulkt fra 4 til 12 Rbd. Jvfr. Fon. 19 Septbr. 1792 § 17.

De ovennævnte Straffebud ere ikke forandrede ved Fdn. 26 Marts 1811 om Straffen for Brandstiftelse. Fdns. § 11.

§ 164.

Til Forebyggelse af Kvægsyge indeholdes forskjellige Straffebestemmelser i Fdn. 30 Novbr. 1778 og 28 April 1779, hvilke Anordninger ved atter indtrædende Kvægsyge, ifølge Plak. 21 Oktbr. 1785, paany træde i Kraft. Straffen bestaaer deels i Boder og deels i Fængsel paa Vand og Brød. De Øvrighedspersoner og Retsbetjente, som ere efterladne eller skjødesløse i Anordningens Overholdelse eller dermed see igjennem Fingre, skulle straffes alvorligen indtil med Embedets Fortabelse. Fdns. Kap. 4 § 6.

Eiere af snivede Heste, som ikke efterkomme, hvad der i Fdn. 28 Novbr. 1806 er dem befalet, straffes med Mulkter efter Forseelsens Beskaffenhed. Jvfr. Plak. 20 Decbr. 1793.

§ 165.

Straffen for Overtrædelse af de til Sandflugtens Dæmpning udgivne Anordninger indeholdtes forhen i L. 6—17—29, hvorefter den, der oprykkede eller ødelagde de der nævnte Sandflugtsværter, skulde straffes som Tyv. Jvfr. Fdn. 25 Novbr. 1720. Denne Straf er nu forandret ved Fdn. 19 Septbr. 1792, hvorefter der for de forskjellige Overtrædelser af denne Anordning er bestemt deels Boder, deels Fængsel paa Vand og Brød og deels offentligt Arbeide. Fdns. §§ 2, 4, 12, 13, 15 til 18, 20, 21, 26 og 28. Jvfr. Fdn. om Jagten 20 Mai 1840 § 16. De, der overfalde dem, som have Opsigt med Sandflugten, straffes som de, der overfalde kongelige Betjente i deres Forretninger. Fdns.

§ 21 (§ 71). Den, der ikke uopholdeligen indberetter en paa hans Grund opkommen Sandflugt, skal bøde fra 5 til 100 Rbd. Fdns. § 30.

§ 166.

Som Forbrydelser imod Velfærdspolitiet blive ogsaa at omhandle de forskjellige Forbrydelser imod Næringsveienes Politi, eller de Handlinger, hvorved Nogen enten driver uberettiget Næringsbrug eller dog paa en eller anden Maade deeltager i eller understøtter saadanne Handlinger, hvorved gjøres Indgreb i Andres lovlige Næringsvei.

Uberettiget Næringsbrug i Kjøbstæderne straffes i Almindelighed med en Mulkt første Gang fra 5 til 30 Rbd., anden Gang fra 10 til 60 Rbd., og saaledes fremdeles dobbelt i ethvert Gjentagelsestilfælde, af hvilken Mulkt Halvdelen tilfalder Angiveren og den anden Halvdeel i Kjøbenhavn Politikassen og paa andre Steder Byens Kæmnerkasse. Den Skyldige skal derhos lide efter vedkommende Laugsartikler, hvis disse tillige ere overtraadte, og Saadant af Lauget paatales. Plak. 4 Juli 1817 § 2, ved hvilket Lovbud L. 3—3—1 er forandret*). Bøder for uberettiget Næringsbrug, som tilfalde en offentlig Kasse og ikke overstige 10 Rbd., kunne eftergives og nedsættes i Kjøbstæderne af Amtmanden og i Kjøbenhavn af Politidirekteuren. Fdn. 23 Marts 1827 §§ 16 og 23 (§ 68). Da Plak. 4 Juli 1817 iøvrigt bestemmer, at de for enkelte Slags uberettiget Næringsdrift fastsatte høiere Straffe blive i Kraft, og da denne Anordning tillige viser, at den Skyldige, forsaavidt vedkommende Laugsartikler af ham ere overtraadte, ogsaa skal lide efter disse, bliver det nødvendigt korteligen at omhandle de enkelte Arter af uberettiget Næringsdrift og Straffen for samme, af hvilke

*) Domme i J. T. 33 B. S. 283—285 og 35 B. S. 110—112.

vi da først omtale Straffen for ulovlig Handel og de dermed beslægtede Forbrydelser.

I. Straffen for uberettiget Groshandel indeholdes nu i Plak. 22 Decbr. 1808. Efter denne Anordning skulle indenlandske og fremmede Kommissionairer, reisende Handelsbetjente og alle andre Personer, som befatte sig med nogen Slags Handel eller Negoce uden dertil paa anordnet Maade at være berettigede, straffes med de Vares eller Effekters Konfiskation, med hvilke de handle, og derhos, naar de ere fremmede, forvises Landet. Plak. 22 Decb. 1808 § 2; jvfr. Fdn. 30 Marts 1827 § 9. Den der blander sig i anden Handel eller Næring, end ham efter hans Borgerskab eller Bevilling kan tilkomme, straffes med Konfiskation af de Varer, med hvilke han har drevet uhjemlet Handel og ansees derhos med en Mulkt af 50 Rbd. hver Gang. Plak. 22 Decbr. 1808 § 3, sammenholdt med Fdn. 4 Aug. 1742 § 13. Disse Bestemmelser ansees i Praxis kun anvendelige paa uberettiget Groshandel, hvilket ogsaa bestyrkes ved Plak. 1 Aug. 1821, der viser, at der ere Tilfælde, i hvilke man ikke forbryder Varene paa Grund af uberrettiget Handel.

Overtrædelse af de i Fdn. om Provebandelen 8 Juni 1839 §§ 1, 2, 4, 5 og 6 indeholdte Forskrifter ansees, foruden med den Straf, som den Vedkommende for uberettiget Handel og for Overtrædelse af Toldanordningerne maatte være ifalden, med en Mulkt, første Gang af 32, anden Gang af 48 og tredie Gang af 64 Rbd. Fjerde Gang ansees den Skyldige paany med en Mulkt af 64 Rbd. og fortaber derhos Ret til at reise for at falbyde eller afhænde Varer i Danmark og Hertugdommerne. For Forsømmelse med Adgangsbevisets Foreviisning for Politiet er Straffen en Mulkt af 8 Rbd. Fdns. § 10.

II. Uberettiget Detailhandel bliver at straffe med den ovennævnte Mulkt efter Plak. 4 Juli 1817 § 2 og efter vedkommende Laugsartikler. Af disse kunne mærkes følgende: For Indgreb i Kjøbenhavns Silke-, Ulden- og Lærreds-

Kræmmerlaugs Rettigheder er Straffen første Gang 50 Rbd., anden Gang 100 Rbd., tredie Gang fra 100 til 200 Rbd., og saaledes stedse dobbelt, halvt til Politikassen og halvt til Laugets Fattige. Art. 7 Juli 1688 § 1 og Plak. 28 Febr. 1823. Indgreb i Kjøbenhavns Urtekræmmerlaugs Rettigheder straffes første Gang med 10 Rbd., anden Gang dobbelt, tredie Gang fra 40 til 80 Rbd. og saaledes stedse dobbelt, og Mulkten deles paa lige Maade. Art. 10 Juni 1693 § 1 og Plak. 10 Aug. 1821. Paa lige Maade straffes Indgreb i Kjøbenhavns Viinhandlerlaugs Rettigheder, efter Art. 22 Decbr. 1694 og Plak. 4 Febr. 1825; dog kan Straffen her i visse Tilfælde blive Varenes Konfiskation. Efter Kjøbenhavns Hørkræmmerlaugs Artikler 10 Oktbr. 1722 § 1 er Straffen første Gang 15 Rbd., anden Gang dobbelt og tredie Gang alle Varenes Forbrydelse. Indgreb i Kjøbenhavns Isenkræmmerlaugs Rettigheder straffes første Gang med en Mulkt af 10 Rbd., anden Gang af 20 Rbd., tredie Gang fra 40 til 80 Rbd., og saaledes stedse dobbelt. Art. 5 Juni 1807 § 1 og Plak. 30 Aug. 1821. Efter Art. af 5 Aug. 1721 § 2 for Odense Kræmmerlaug, og 11 Novbr. 1711 § 1 for Helsingøers Kræmmerlaug, er Straffen for Handelsindgreb første Gang 50 Rbd., anden Gang dobbelt og tredie Gang Varenes Forbrydelse. For Aalborg mærkes nu Laugsartiklerne 2 Juni 1830 §§ 3, 4 og 5. — Jvfr. iøvrigt kgl. Resol. 4 Aug. 1824 (§ 53.)

III. Den Mægler, der driver Handel eller befatter sig med noget Kjøbmandskab, Spedition, Skibsrederi, Verselnegoce eller andre til Kjøbmandsstanden henhørende Forretninger for egen Regning, eller deri, direkte eller indirekte, med nogen Anden deeltager, skal have sin Mæglerbevilling forbrudt. Naar Mægleren i et Handelstilfælde ikke kan opgive den rette Kjøbers Navn, bøder han første Gang 20 Rbd., og siden stedse dobbelt, og opgiver han et falsk Navn, og Kjøbet er skeet for hans egen Regning, skal han have sit Embede forbrudt. Frn. 22 Decbr. 1808 § 13. —

Den Mægler, der blander sig i nogen Handelsaffaire, hvorpaa han ingen Kommission har, men først, ved at overløbe Kjøber og Sælger, søger at tiltrygle sig den, straffes med en Mulkt af 20 Rbd., som i gjentagen Overtrædelsestilfælde fordobles. Fdns. § 11; jvfr. § 15. — Naar Uberettigede befatte sig med Mæglerforretninger, straffes de første Gang med en Mulkt af 20 Rbd., anden Gang 40 Rbd. og saaledes stedse dobbelt, hvilket ogsaa er Straffen for Mæglere og Handlende, der saaledes betjene sig af Uberettigede til disse Forretninger. Fdns. § 8 og § 23. — Den Mægler, der betjener Andre end Handelsberettigede, straffes første Gang med en Mulkt af 30 Rbd., anden Gang af 100 Rbd. og tredie Gang med Bevillings Forbrydelse. Fdns. § 9.

IV. Uberettiget Handel paa Landet er enten Landprang eller Forprang. Landprang bestaaer i, at Nogen paa Landet sælger eller falholder de Vare, som alene i Kjøbstæderne maae sælges*). Straffen herfor ere Varenes Konfiskation og en anseelig Pengemulkt. Fdn. 25 Aug. 1741. Forprang bestaaer i, at Nogen paa andre Steder end paa Kjøbstædernes Torve eller i Bondens Hjem opkjøber de af Landmandens Produkter, der skulle forhandles paa Torvene**). Fdn. 25 Aug. 1741, sammenholdt med Plak. 25 Juli 1815. Straffen herfor er Varenes Konfiskation og en anseelig Pengemulkt. Fdn. 25 Aug. 1741. Jvfr. Plak. 26 Juli 1786. Naar Nogen, der ikke er handelsberettiget, opkjøber flere af Landmandens Produkter, end han selv forbruger, men saadant Opkjøb forresten skeer paa Torvene eller i Bondens Hjem, er dette ikke Forprang men ulovlig Handel, som maa ansees med den derfor bestemte Straf.

For uberettiget Omløben med Varer og Bissekramhandel

---

*) Om hvilke Artikler der maae sælges paa Landet, kan eftersees Kolderup-Rosenvinges Politiret § 67 i 2den Udgave.

**) Om hvilke Artikler dette ikke gjelder, kan ligeledes eftersees Kolderup-Rosenvinges Politiret § 67 i 2den Udgave.

er Straffen, foruden Varenes Konfiskation, en Mulkt, første Gang fra 5 til 30 Rbd., anden Gang fra 10 til 60 Rbd., og saaledes i ethvert Gjentagelsestilfælde dobbelt*). Ere Varene kontrabande eller ustemplede stempelpligtige, dømmes den Skyldige endvidere i en Mulkt af Varenes Værdi. Bissekræmmeren kan derhos efter Omstændighederne tillige blive at ansee for Løsgængeri. Den Handlende, der holder Omløbere, er de samme Boder undergiven. Plak. 27 Novbr. 1839 §§ 1 og 3. Naar Sognefogden viser sig forsømmelig i at anholde Bissekræmmere, straffes han fra 1 til 5 Rbd., og naar han nægter at yde Bistand hertil, fra 10 til 30 Rbd. Plakatens § 2. Jvfr. Plak. 15 Septbr. 1838, hvorved bekjendtgjøres adskillige Bestemmelser i Anordningen 21 Oktober 1837 om Bissekramhandelen i Hertugdømmerne. Straffen for at udlaane sit Pas til en Bissekræmmer er 20 Rbd. og Straffen for at huse ham 10 Rbd. efter Fdn. 13 Febr. 1775 § 1 og § 3. Jvfr. Plak. 24 Jan. 1809.

V. Som med Forprang beslægtede Forbrydelser, der ere byggede paa samme Grund, nemlig at Levnetsmidler og andre Fornødenheder derved fordyres for Borgerne, kunne mærkes følgende:

a) Høkere, Kjeldermænd og andre Handlende maae ikke indfinde sig paa Kjøbenhavns Torve for der at opkjøbe Korn og andre Levnetsmidler for Kl. 10 om Formiddagen under Straf af 2 Rbd. og de kjøbte Varers Konfiskation. Fdn. 28 Juli 1681 § 8, Plak. 18 Marts 1761, 30 Novbr. 1813 og 27 Novbr. 1815. Jvfr. dog Plak. 13 Juni 1818.

b) De af Kjøbenhavns Indvaanere, der handle med Fødevare, maae ikke kjøbe saadanne Varer af dertil ankomne Skippere i de første 4 Sognedage af de 3 Ligge-Uger under en Mulkt af 10 Rbd. og Varenes

*) Ældre Domme i J. T. 15 B. 2 H. S. 132—137 og i 28 B. S. 142—144, og i J. U. 1 Aarg. S. 654—656.

fiskation. Plak. 22 April 1811, 2 Aug. 1814 og 31 Aug. 1815.

c) Hø og Halm samt Tørv, som føres til Areltorv i Kjøbenhavn, skal sælges, det første efter Vægt og de sidste efter Tal, under Varenes Forbrydelse. Plak. 4 Decbr. 1812, indskjærpet ved Kanc. Cirkl. 30 Juli 1816, men dette overholdes ikke i Praxis.

d) I Tilfælde af betydelig Ildsvaade i Kjøbenhavn maa ingen Bager, Brygger eller Møller, som ikke selv er brandlidt, ophøre med sin Haandtering, under Straf fra 10 til 100 Rbd. Fdn. 1 Novbr. 1805 § 116.

e) For Taxtovertrædelse paa Levnetsmidler bestemte L. 3—4—8 Straffen første Gang til 20 Lod Sølv og anden Gang til Borgerskabs Forbrydelse. Denne Straf er imidlertid senere forandret ved specielle Lovbud, af hvilke det, da der nu i Almindelighed ikke sættes Taxt for Handel med andre Artikler end Brød og Kjød*), kan være nok her at erindre, at efter Bagernes Laugsartikler 23 Juni 1683 § 7 straffes Taxtovertrædelse for disse, foruden det forefundne Brøds Forbrydelse, første Gang med 4 Rbd., anden Gang dobbelt og tredie Gang med at forbryde Næring i 8 Uger (§ 51). Jvfr. Laugsart. 23 Jan. 1726 § 7. Efter Slagternes Laugsart. 5 Mai 1683 § 5 er Straffen for at tage over Taxten 4 Rbd. For Kjøbenhavn mærkes Plak. 23 Septbr. 1782 og 11 Juli 1808, efter hvilken sidste Plakat Straffen for Taxtovertrædelse af Slagterne er første Gang 10 Rbd., anden Gang dobbelt og tredie Gang Borgerrettighedens Fortabelse. Ved det ved Kanc. Cirkl. 20 April 1813 bekjendtgjorte Rskr. af 13 s. M. er i Almindelighed for dem, som paa Landet eller i Kjøbstæderne overtræde de for Udsalg af Fødevarer satte Taxter fastsat Straf, første Gang af en

*) Ved Plak. 1 Juni 1826 er i Kjøbenhavn Slagtertaxten ophævet indtil videre, og ved Plak. 16 April 1841 ligeledes Bagertaxten.

Mulkt af 20 Rbd., anden Gang af 50 Rbd., og tredie Gang af Borgerskabs Forbrydelse*). — Om Straffen for at overtræde Apothekertaxten er handlet ovenfor (§ 158 Nr. 2). — Andre Taxtovertrædelser straffes i Almindelighed med Mulkter efter de derom for hver enkelt Næringsvei udgivne specielle Anordninger, f. Ex. Færgetaxter, Lodsreglementer, o. s. v. — Om Taxtovertrædelse ved Maaling mærkes Plak. 21 Juli 1815 § 3**).

VI. Endnu blive følgende Lovbud at mærke, der enten ganske eller dog tildeels ere givne for at forebygge uberettiget Handel, og i hvilke deels Sælgeren og deels Kjøberen ansees med Straf:

a) L. 5—3—34 forbyder at kjøbe af Ryttere eller Soldater Heste, Hopper, Kvæg, Kobber, Tin eller noget Slags Boskab, uden med Officierens skriftlige Tilladelse, under Straf at stande til Rette som for uhjemmelt og som han det selv havde stjaalet. L. 5—3—37 bestemmer, at den, som til Pant tager, kjøber eller i andre Maader tilforhandler sig af Skibsfolk og Soldater deres Klæder, Gevær, Krud eller Ammunition, skal straffes som for andet vitterligt Tyveri. Af disse Artikler foreskriver den sidste ubetinget Tyvsstraf, men den første kun for det Tilfælde, at de solgte Ting virkeligen ere stjaalne. Ved nyere Anordninger ansees imidlertid denne Straf at være forandret til en Mulkt fra 1 til 50 Rbd., naar Kjøberen, skjøndt Tingen er stjaalen, dog herom har været

---

*) Dom i J. T. 27 B. 1 H. S. 186—88.

**) Som en med den heromhandlede beslægtet Materie kan erindres, at den Huuseier i Kjøbenhavn, der ikke for Politidirekteuren hver Flyttedag anmelder, hvor der staae Værelser ledige, som ere bestemte til at bortleies, men hvortil ingen Leier har meldt sig, skulde straffes med en Mulkt til Beløb af det sidste Halvaars Leie efter Plak. 18 Mai 1814 og 29 Mai 1815. Disse Lovbud komme imidlertid i Praxis ikke til Anvendelse.

uvidende, da han i modsat Fald ansees med Straffen for Hæleri. Fdn. 5 Jan. 1753 (jvfr. for Norge Fdn. 13 April 1751), 27 Juli 1742 § 2 og 26 Dec. 1770 § 2. Denne Mening, der er antagen i Praxis, er dog neppe grundet i rigtig Lovfortolkning, da de nævnte nyere Anordninger udentvivl ubetinget paabyde Mulkt for slig ulovlig Handel, enten de solgte Ting ere stjaalne eller ikke, og derimod Intet forandrer i Lovens Straf, forsaavidt de maatte være stjaalne, hvilket især Fdn. 26 Decbr. 1770 § 2 viser*).

b) I Kjøbenhavn maa Ingen af ikke handelsberettigede Personer kjøbe de Ting, der alene maae forhandles af disse, under en Mulkt fra 1 til 50 Rbd. Fdn. 27 Juli 1742 § 2, Rskr. 31 Juli 1744 § 1 og 23 Oktbr. 1751. Jvfr. Plak. 20 Juli 1807. Skjøndt disse Lovbud vistnok burde anvendes uden Hensyn til, om de solgte Ting vare stjaalne eller ikke, antages dette dog ikke i Praxis**). For at kjøbe af Slaver i Kjøbenhavn, eller til dem at sælge Noget undtagen de nødvendigste Fødemidler, eller for dem at verle Bankosedler eller Penge, er Straffen som for Handel med Uberettigede. Plak. 16 Oktbr. 1765.

c) Ingen Urtekræmmer i Kjøbenhavn maa give Tilgift eller

*) Ørsted: N. J. A. 24 B. S. 130—131. Fdn. 27 Juli 1742 ansees ei anvendelig paa den, der modtager Tøi i Pant, som ikke har været stjaalet, men Pantsætteren betroet. Dom i J. T. 17 B. 2 H. S. 273—276. — Der har været forelagt de i 1840 forsamlede danske Provindsialstænder et Udkast til en Anordning om hvorledes den skal ansees, der findes i Besiddelse af stjaalne Koster, hvorved den i Fdn. 27 Juli 1742 og de øvrige Anordninger, der forbyde at kjøbe eller tilforhandle sig Noget af visse Personer, bestemte Straf af Mulkt i adskillige Tilfælde vilde blive forandret til en høiere Straf, men denne Udkastanordning er ikke endnu emaneret som Lov. Roesk. St. Tid. f. 1840 S. 167—171, 1977—83, 2068—80 og Petitionerne S. 40—42.

**) Ørsted: N. J. A. 24 B. S. 132—133.

Forværinger formedelst Kjøbmandskab under Straf første Gang af 10 Rbd., anden Gang dobbelt og tredie Gang tredobbelt. Den Svend, der saaledes forseer sig, skal bøde ligesaameget eller tjene et Aar længer som Svend, og en Dreng skal i lige Tilfælde tjene ¼ Aar længer. Plak. 9 Novbr. 1750.

Anm. 1. Endnu forefindes i Lovgivningen mange specielle Straffebestemmelser for forskjellige Arter af Overtrædelser ihenseende til Handel, men som ere altfor enkelte, til at de her kunne optages, hvorfor herom maa henvises til Handelsretten. Vi nævne blot her som ikke uvigtige Anordninger: Fdn. 30 Mai 1691, 3 Mai 1723 og 13 Aug. 1790 samt Plak. 27 Decbr. 1796 om Handelen paa Færøerne; Anordning 18 Marts 1776 om Handelen paa Grønland; Fdn. 7 April 1777 om den vestindiske Handel; Fdn. 12 Mai 1777 om Handelen paa Guinea; Fdn. 13 Juni 1787 og 11 Septb. 1816 om Handelen paa Island; Fdn. 16 Juni 1797 om den ostindiske Handel, og Handelstraktat med Genua 30 Juli 1789. — Ligeledes mærkes Fdn. om Vægt og Maal i Danmark 10 Jan. 1698, for Island 18 Juni 1784 og for Færøerne 13 Aug. 1790. Jvfr. Plak. 15 Mai 1823 for Ribe Kjøbstad. — Fdn. 21 Juli 1767, hvorefter den Matros, der hemmeligen indfører Thee til England, skal straffes med eet Aars Fæstningsarbeide, kan ogsaa her erindres.

Anm. 2. Ingen, som ikke er handelsberettiget, maa kjøbe eller ved Mæglere lade kjøbe Banko eller Perler paa fremmed Mynt eller Penge under den kjøbte Sums Konfiskation. Plak. 28 Juli 1812.

Anm. 3. Plak. 15 Marts 1814 indeholder Bestemmelser til Forebyggelse af Uberettigedes Handel, og Plak. 1 Aug. 1821 handler om Bortsælgelsen af de Vare, hvormed Nogen uberettiget har drevet Handel.

§ 167.

Uberettiget Haandværk i Kjøbstæderne straffes med Mulkt efter Plak. 4 Juli 1817 § 2 (§ 165) og med den ved de særskilte Laugsartikler bestemte Straf, der i Almindelighed er første Gang en Mulkt af 1 Rbd., anden Gang dobbelt og tredie Gang at straffes paa Kroppen*).

Den, som paa Landet uberettiget driver Haandværk**), straffes med en Mulkt fra 5 til 30 Rbd., halvt til Angiveren og halvt til vedkommende Kjøbstads Kæmnerkasse, hvorved altid forstaaes den Kjøbstad, der ligger nærmest ved det Sted, hvor det uberettigede Næringsbrug er drevet. Plak. 3 April 1816 § 3 og Kanc. Skr. 6 Aug. 1835 (K. T. f. 1835 S. 558.) Denne Mulkt fordobles ikke i Gjentagelsestilfælde.

§ 168.

Ulovligt Brændeviinsbrænderi og Kroehold i Kjøbstæderne straffes som andet uberettiget Næringsbrug efter Plak. 4 Juli 1817 § 2 (§ 165) og Mulkt efter vedkommende Laugsartikler***). (Jvfr. § 87).

Paa Landet er for denne Forbrydelse samt for andre Handlinger, der staae i Forbindelse med samme, og som tildeels ogsaa angaae Kjøbstæderne, fastsat særegne Straffe†).

---

*) Kancelliet har fundet det utilraadeligt at andrage paa en Forandring af denne korporlige Straf til en Pengemulkt. Kanc. Skr. 25 Febr. 1830.

**) Om de paa Landet tilladte Haandværkere kan eftersees Kolderup-Rosenvinges Politiret S. 76—78 i 2den Udgave. Jvfr. Kanc. Skr. 16 Novbr. 1830.

***) Jvfr. Dom i J. T. 21 B. 2 H. S. 314—317.

†) Om denne Materie kan eftersees Mandix's Landvæsensret 1 D. S. 31—18 i 2den Udg. og Tillægget S. 17—19 og Kolderup-Rosenvinges Politiret § 42 Noten b og § 68 Litr. d i 2den Ud-

De, som paa Landet brænde Brændeviin uden dertil at være berettigede, eller i deres Huse have enten fuldstændige Brændeviinsredskaber eller dog en af de til samme væsentligen fornødne tre Dele, Kjedel, Hat og Piber, forbryde saavel disse Brændeviinsredskaber, der strax skulle slaaes istykker (jvfr. Rkam. Skr. 1 Juni 1822 Nr. 9), som det forefundne Brændeviin og bøde derhos, de udenfor Bondestanden, som ikke ere Møllere og til Brændeviinsbrænden uberettigede Kroholdere, hver 100 Rbd.; Møllere*) og de til Brændeviinsbrænden uberettigede Kroholdere, hver 60 Rbd., og Bønder og Huusmænd eller Inderster, hver 30 Rbd. Fdn. 2 Aug. 1786 § 3 og Plak. 21 Aug. 1819, samt Plak. 21 Marts 1810. Jvfr. Kanc. Skr. 7 Marts 1829. De til Brændeviinsbrænden berettigede Personer, som udlaane de nævnte Brændeviinsredskaber til andre Uberettigede, eller som have mere end eet brugeligt Brændeviinsredskab, skal bøde 50 Rbd. og have Redskaberne forbrudt. Samme Mulkt ere de Kjøbstædbrændere undergivne, som af Landboere modtage Brændeviinsredskaber til Forvaring eller have mere end i det høieste to brugelige Kjedler i deres Huse. Fdns. § 4 og Plak. 21 Aug. 1819. — Kobberhandlere og Kjøbstædindvaanere, som sælge deslige Redskaber til de til Brændeviinsbrænden uberettigede Landboere, saavelsom Kobberhandlere, naar de paa Landet gjøre Oplag af Brændeviinsredskaber, straffes for hver Gang med 20 Rbds. Mulkt. Fdns. § 5 og Plak. 21 Aug. 1819.

For uberettiget Salg af Brændeviin og andre stærke Drikke paa Landet, naar Udskjenkning paa Stedet ikke har fundet Sted, er Straffen nu en Mulkt fra 5 til 20 Rbd.,

---

gave. Domme i J. A. Nr. 9 S. 95—97 og Nr. 10 S. 123—127. Jvfr. Ørsteds Haandbog 3 B. 2 H. S. 339—340. Jvfr. Kanc. Skr. 3 Juni 1828.

*) Jvfr. Kanc. Skr. 26 Marts 1836 i K. T. f. 1836 S. 390.

ved hvilken Mulkts Bestemmelse der tages Hensyn til Forseelsens Omfang og den Skyldiges Kaar, samt om han for er befunden i lige Forseelse, i hvilket Tilfælde stedse en høiere Grad af Mulkten bør anvendes. Ulovligt Kroholdt eller Udskjenkning af slige Drikkevare ansees med dobbelte Bøder, nemlig fra 10 til 40 Rbd., hvorved foruden de nysnævnte Hensyn tillige skal tages i særdeles Betragtning, om Nattesviir eller andre Uordener dermed have været forbundne. Disse Sager behandles ved Politiretten og Bøderne tilfalde Politikassen. Plak. 20 Mai 1835. — Bønder, som indfinde sig i Kroerne paa Landet for der at drikke, skulle bøde 1 Mark. Fdn. 1 Febr. 1757 § 2. Drikke de sig fulde, bøde de første Gang 2 Mark, anden Gang dobbelt, og saa fremdeles. Forseelser, begaaede i Drukkenskab, straffes med dobbelte Bøder. Fdns. § 7 (§ 16). Konsumtionsbetjente og Retsbetjente, som see igjennem Fingre med utilladeligt Brændeviinsbrænderi eller Kroholdt paa Landet, skulle have deres Embede forbrudt. Fdn. 2 Aug. 1786 § 6. Om Straffen for dem, der gjøre Modstand ved Brændeviinsinkvisitioner, handles i Fdns. § 16. Fdn. 2 Aug. 1786 ansees ikke anvendelig paa Personer udenfor en Kjøbstad men paa dens Grund. Kanc. Skr. 10 Septb. 1831. Bøder og Konfiskationer efter Fdn. 2 Aug. 1786 tilfalde, efter denne Fdns. § 7, Angiveren alene. Bødernes Afsoning vil nu skee efter Fdn. 16 Novbr. 1836 (§ 15). — Om L. 1—1—3 er handlet ovenfor (§§ 99 Nr. 2).

§ 169.

Af Straffebestemmelser for uberettiget Næringsbrug kunne endnu mærkes følgende:

1) Uberettiget Møllebrug straffes i Kjøbstæderne med Mulkt efter Plak. 1 Juli 1817 § 2 (§ 166) og Møllerlau-

gets Artikler 15 Jan. 1681 § 1. Paa Landet er Straffen en Mulkt første Gang fra 10 til 100 Rbd., der siden stedse fordobles, hvorhos de ulovligen anlagte Værker uopholdeligen skulle nedlægges. Fdn. 3 Juni 1825 § 11.

2) Uberettiget Befordring af Reisende omhandles i Fdn. 27 Jan. 1801 § 6. Efter denne Anordning maa paa de Steder, hvor Vognmandslaug ere oprettede, Ingen udleie sine Heste og Vogne til Befordring udenfor Byen under en Mulkt for hver Gang af 4 Rbd., eller, hvis det er en i Lauget indskreven Vognmand, der saaledes forseer sig, da 8 Rbd., foruden Fragtens Erstatning til Vognmandslauget. Jvfr. Plak. 21 Septb. 1822. Ved Plak. 9 Oktbr. 1829 er den i Fdn. 27 Jan. 1801 § 6 bestemte Straf udvidet til de Tilfælde, hvor Nogen uberettiget befatter sig med den Vognmændene i Kjøbenhavn forbeholdte Gadekjørsel. Kanc. Skr. 16 Marts 1819 kan og her mærkes.*)

3) Om Straffen for Indgreb i Færgestedernes Eneret handler nu Plak. 12 Aug. 1820, der bestemmer, at den, som ved Færgestederne enten udleier eller udlaaner sit Fartøi til Andre eller modtager Reisende, Gods eller Kreaturer for eller uden Betaling, skal straffes for Indgreb i Færgestedernes Eneret med den Straf, som er fastsat i den for det enkelte Færgested udgivne Anordning. Anordning for Færgefarten imellem Korsøer og Nyborg 31 Mai 1814 § 5, imellem Kallundborg og Aarhuus 31 Mai 1815 § 5 og for Færgelauget i Helsingøer 10 Mai 1836 § 4. Jvfr. Kanc. Skr. 1 Decbr. 1832.

4) For uberettiget Lodsning er Straffen, foruden at forbryde til Lodseriet, hvad der kunde tilkomme samme i Lodshyre, at bøde til vedkommende Lodseries Pensionskasse første Gang fra 2 til 8 Rbd., anden Gang fra 4 til 10

*) Om Udleie af Eenspændervogne til Befordring kan ansees som Indgreb i Vognmandslaugets Rettigheder, se Dom i J. T. 31 B. S. 181—186.

Rbd. og saa fremdeles dobbelt. Lods-Fdn. 27 Marts 1831 § 1 og § 33. Den Skipper, som benytter sig af Uberettigere til Lodsning, betaler fuld Lodshyre og bøder derhos 5 Rbd. Plak. 14 Septb. 1824 § 1, udvidet til Vestindien ved Rskr. 18 Mai 1827 § 7, hvor Bøderne udredes med det dobbelte Beløb i vestindisk Kourant og tilfalde Skolevæsenets Fond.

§ 170.

Aager*) (crimen usurariæ pravitatis) bestaaer i, at Nogen af udestaaende Kapitaler oppebærer høiere end den lovtilladte Rente eller for udlaante Penge modtager Forskrivning for en høiere Sum end den, Debitor virkelig har erholdt.

Om Aagerforbrydelsen handles fornemmelig i L. 5—14—5 og Fdn. 14 Mai 1751. L. 5—14—5 bestemmer, at til Rente af Penge, Korn eller Andet maa ei høiere tages end Sex af Hundrede aarligen, og hvis Nogen befindes mere at tage, skal han have forbrudt Hovedstolen, halvt til Kongen og halvt til den, der paaklager. Fdn. 14 Mai 1751 § 6 fastsætter derimod, at hvis det befindes, at nogen Kreditor har modtaget Forskrivning for høiere Summa, end Debitor virkelig tillaans har bekommet og faaet fuldkommen Valuta for, eller at Debitor af den bekomne Kapital har betalt og erlagt Mere end den ordentlige efter Loven og Forordningerne tilladte Rente, da, hvad enten saadant kaldes Douceur, Provision eller hvad andet Navn det maatte tillægges, skal det dog ansees som ubillig Aager og Rente, og Kapitalen ifølge deraf være forfalden, halvt til Kongens Fiskus og halvt til Angiveren. Det bestemmes fremdeles, at dersom det, som

*) Oldenburg: Om lovbestemte Renter af Pengelaan i Almindelighed og hvorvidt Aager bør blive en Gjenstand for borgerlige Straffelove. Jvfr. Ørsteds Recension i J. M. T. f. 1832 4 H. S. 481—496.

saaledes ulovligt er udbetalt i Douceur, Provision eller paa anden Maade, ikke er modtaget af Kreditor selv eller kommet ham tilgode, men af Kommissionairen eller Mellemhandleren, da, saafremt det er mere, end det kan ansees for en billig og efter hans havte Møie proportioneret Rekognition, som dog ikke maa overgaae ½ Procent, om Kapitalen er under 10000, og ¼ Procent, om den er over 10000 Rbd., skal ei alene alt det, som saaledes er betalt i Douceur eller Rekognition, være forfaldet til Angiveren, men Kommissionairen eller Mellemhandleren, som det har oppebaaret, skal og desuden betale dobbelt saameget i Mulkt til Kongens Kasse. Jvfr. Plak. 3 Mai 1814, hvorved i et enkelt Tilfælde blev gjort en Undtagelse fra Fdn. 11 Mai 1751.

Efter Fdn. 11 Mai 1751 § 6 kan altsaa Aager begaaes paa de tvende ovenfor i Definitionen angivne Maader, nemlig enten ved at tage ulovlig Rente af udestaaende Kapitaler eller ved at tage Forskrivning for en høiere Sum, end der er udlaant. At imidlertid ikke enhver Maade, hvorpaa Nogen anbringer sin Formue saaledes, at han derved erhverver en større Fordeel, end den Lovgivningen tillader ham at oppebære i Rente af udlaante Penge, derfor kan kaldes Aager, er af sig selv klart, men paa den anden Side er det vist, at Aager kan skjule sig under en utallig Mængde af Former, og med Hensyn hertil vil det ikke være upassende noget nøiere at undersøge Begrebet om denne Forbrydelse og navnligen at anføre, hvad der ved Domstolene er blevet anseet eller ikke anseet for at indeholde Aager, og tillige omhandle de Tilfælde, i hvilke Aagersigtelsen ikke antages længer at kunne fremsættes, skjøndt der virkelig har været begaaet Aager.

Forsaavidt Fdn. 11 Mai 1751 omtaler Aager, som begaaes derved, at Nogen modtager Forskrivning for høiere Summa, end Debitor virkelig tillaans har bekommet og faaet fuldkommen Valuta for, da gjelder dette, som Forordningens Ord tydeligt nok vise, blot om udlaante

Penge. Naar derimod Nogen udsteder en Forskrivning, for hvis Beløb han har modtaget Valuta i Varer, kan han ikke med Føie procedere til Kapitalens Konfiskation, paa Grund af at disse Varer ikke havde den Værdi, hvortil de bleve beregnede*). Da nemlig Kjøbesummen for Varer er aldeles overladt til Sælgerens og Kjøberens egen Bestemmelse, uden at vore Love hjemle nogen Indsigelse i denne Henseende, ikke engang Fremsættelsen af den saakaldte exceptio læsionis enormis**), kan den Omstændighed, at der for Kjøbesummen er udstedt Forskrivning, ikke hjemle Aagerexceptionens Fremsættelse imod samme, hvilket ogsaa, dersom det antoges, i høieste Grad vilde genere den daglige Handel og Vandel, uden at Aagerlovenes Elusion, der kan skee paa mangfoldige andre Maader, dog derved vilde forebygges. Heraf følger ogsaa, at det ikke kan ansees som Aager, at et Gjeldsbrevs paalydende Sum er blevet Debitor fuldt ud godtgjort med kongelige Obligationer, paa en Tid da disse kunde kjøbes langt under deres nominelle Værdi, da ogsaa kongelige Obligationer maae betragtes som en Vare, hvis Værdi er forskjellig til forskjellige Tider, og som derfor muligen inden Gjeldsbrevets Indfrielse kunne være stegne til det Beløb, hvortil de i samme ere beregnede***).

At man kjøber Gjeldsbreve eller modtager dem i Betaling for et ringere Beløb end det, hvorpaa de lyde, kan, efter det Nysanførte, aldeles ikke ansees som Aager†). Snarere kunde det synes, at den, der har ladet sig give en skadesløs Transport paa et Gjeldsbrev, og derhos har tilforhandlet sig samme under den Sum, hvorpaa det lyder, derved begik Aager, men ogsaa denne Mening er i Praxis

*) Dom i J. A. Nr. 22 S. 145—149.

**) Ørsted: N. J. A. 4 B. S. 33—35 og 26 B. S. 35.

***) Dom i J. T. 11 B. 2 H. S. 267—271.

†) Dom i J. T. 6 B. 2 H. S. 1—5.

forkastet*). — Naar en Kreditor forbeholder sig i sin Tid at have Valget imellem at fordre de udlaante Penge tilbagebetalte i rede Sølv eller i Repræsentativer, kan en saadan Betingelse vel efter Omstændighederne blive stridende imod Aagerlovgivningen og som saadan ugyldig, men da Kreditor dog ikke har taget ulovlig Rente, og han hellerikke har ladet Debitor give Forskrivning for en høiere Sum, hvorimod selve Gjeldsbrevet viser, hvad og hvormeget Debitor har erholdt tillaans, synes dette Tilfælde ikke at indbefattes i de ovennævnte Lovgivningers Ord, ligesom Lovgrunden hellerikke her vil findes at være tilstede, da Kontraktens eventuelle Ulovmedholdelighed her gjør det umuligt for Kreditor at forfølge den af ham betingede Ret**). Overhovedet kunde der være nogen Anledning til at antage, at Aagerlovene ikke vare anvendelige, naar Kreditor har brugt en Fremgangsmaade, der viser, at han ikke har handlet svigagtigt, og han derhos endnu ikke har oppebaaret det af ham ulovligen Betingede. Da de nærmere Omstændigheder imidlertid herved maae tages i nøie Overveielse, lader sig Intet herom i Almindelighed bestemme***).

---

*) Dom i J. T. 4 B. 2 H. S. 254, sammenholdt med 4 B. 1 H. S. 49—53. Jvfr. J. T. 8 B. 2 H. S. 236—239 og Ørsteds Formularbog S. 54. Jvfr. dog Dom i J. M. T. f. 1802 7 H. S. 1—7.

**) Ørsted: N. J. A. 14 B. S. 155—160 og 15 B. S. 259—264. Jvfr. N. J. A. 21 B. S. 218—220 og J. T. 6 B. 2 H. S. 231. — Jfr. Ørsted i J. T. 16 B. 1 H. S. 186—189.

***) Det juridiske Fakultet har saaledes i et Responsum antaget, at der i et vist Tilfælde ikke var begaaet Aager, skjøndt Kreditor havde modtaget en Forskrivning i rede Sølv for et Laan, hvori Valuta kun var givet efter Kvartalskoursen. J. T. 6 B. 2 H. S. 222—231. — Ligeledes have Domstolene antaget, at den, som i den Tid, da en til Rigsbankpenge omskreven Obligation, ifølge Fdn. 5 Jan. 1813 § 26, ei kunde fordres udbetalt med sammes fulde Beløb, indfriede Obligationen paa Debitors Vegne med det 25 dobbelte Beløb af den interimistisk nedsatte Rente, og derfor tog en Obligation, lydende paa den fulde Kapital, ikke burde ansees

At Debitor, ved at modtage Statspapirer til et vist Beløb, forpligter sig til at tilbagebetale samme med et lige Beløb, samt derhos at svare den lovbestemte Rente af Obligationernes paalydende Sum, er hellerikke Aager, da Laanet i dette Tilfælde kun tilbagefordres i samme Valuta, som det af Debitor er modtaget, og Kreditor altsaa paa ingen Maade kan siges at have gjort sig nogen ulovlig Fordeel paa Debitors Bekostning*). — Om en Kommissionair eller Mellemmand ved et Pengelaans Optagelse, forsaavidt han, udenfor Laanets Negociation, paatager sig et særdeles Ansvar eller underkaster sig anden Fare, derfor er berettiget til at beregne sig en høiere Godtgjørelse end den lovbestemte, er et tvivlsomt Spørgsmaal, hvis Besvarelse synes at maatte beroe paa de nærmere Omstændigheder**).

Forsaavidt Aager bestaaer i at tage ulovlig Rente, finder dette Sted, naar Nogen nu tager høiere Rente end 4 Procent af simple Obligationer og 5 Procent af Vexelobligationer, hvilket, efter Plak. 22 Novbr. 1820, er den nu gjeldende Rentefod. Naar Penge udlaanes af en dansk Undersaat til Personer i Hertugdømmene imod Pant i der beliggende Eiendomme, er det tilladt at betinge sig 5 Procent i Rente, da dette er den lovlige Rentefod sammesteds. Kanc. Skr. 18 Marts 1820. Ligeledes følger det af sig selv, at der ikke begaaes Aager, naar man har erholdt en speciel Bevilling til saaledes at svare 5 Procent, der tidligere uden

---

med Aagerstraffen, da det kunde ansees som et Retsspørgsmaal, om der i en saadan Transaction indeholdtes en Lovstridighed, hvorimod Retten indskrænkede sig til at nedsætte Gjelden, til hvad der lovligen kunde være betinget. Dom i J. T. 12 B. 1 H. S. 10—16.

*) Dom i J. T. 11 B. 1 H. S. 88—90.

**) En Undersøgelse herom findes i et af det juridiske Fakultet ved det norske Universitet afgivet Responsum i Juridiske Samlinger 1 Aarg. 3 H. Christiania 1827 S. 136—161. Jvfr. Ørsted: J. T. 16 B. 1 H. S. 189—193.

Vanskelighed kunde erholdes, men nu i Reglen ikke længer meddeles. Kgl. Resol. 4 Decbr. 1833 (K. T. f. 1834 S. 17—23). Jvfr. Plak. 7 Mai 1822. I Rente af Korn synes endnu stedse at kunne tages 6 Procent efter L. 5—14—5, da de senere Anordninger, som nedsætte Rentefoden, blot handle om Renter af Penge*). — Om Gjelden, af hvilken der tages ulovlig Rente, har sin Oprindelse af Pengelaan eller andre Transaktioner, gjør forresten Intet til Sagen, men Aagerlovgivningen maa, saavel efter dens Grund som dens Ord, ligefuldt derpaa være anvendelig**). — Det kan ikke komme i Betragtning, at den modtagne ulovlige Rente er ubetydelig, og hellerikke, at Omstændighederne tale for, at den er tagen uden Kundskab om dens Ulovlighed***). — Derimod kan det i Almindelighed ikke ansees som Aager, at den, der anbringer en Kapital i et Interessentskab, af denne betinger sig og erholder et bestemt aarligt Udbytte, som beløber sig til mere end den lovbestemte Rente af en ligesaa stor udlaant Kapital, eftersom der ikke ved de Bidrag, som Enhver af Medlemmerne indsætter i et saadant Interessentskab, kan siges at være stiftet noget Laan, hvorimod de maae betragtes som Indskud i en fælles Masse, hvis Hensigt er at opnaae en af de Ydende fælles tilsigtet Fordeel†). Derimod maatte det vistnok ansees som Aager, hvis den, der saaledes indskjød en Kapital, under alle Omstændigheder betingede sig denne godtgjort med lovlige Renter, men dog forbeholdt sig at tage Deel i Udbyttet, naar dette blev større††). — Da L. 5—14—5 og Frn. 14 Mai 1751

---

*) Ørsted: N. J. A. 24 B. S. 153.

**) Dom i J. A. Nr. 30 S. 155—160.

***) Dom i J. A. Nr. 16 S. 118—127.

†) Dom i N. J. A. 24 B. S. 72—73.

††) Ørsted N. J. A. 25 B. S. 128. — Det er ikke blevet anseet som Aager, at en Kreditor, der havde reduceret en Gjeld til Navneværdi efter Indløsningsforholdet, dog derhos betingede sig, at

§ 6 forudsætter, at den ulovlige Rente skal være oppebaaret, ansee Domstolene heller ikke Aagerstraffen anvendelig, fordi Kreditor har modtaget en paa ulovlig Rente lydende Forskrivning, naar han endnu ikke har oppebaaret saadan Rente*); thi den Omstændighed, at Fdn. 14 Mai 1751 § 6 foreskriver Kapitalens Konfiskation for den blotte Modtagelse af en Forskrivning for en høiere end den udlaante Sum, kan ikke herimod komme i Betragtning, da Kreditor i dette Tilfælde, ved at skjule Renten under den i Forskrivningen nævnte høiere Kapital, udsætter Debitor, der sjeldent eller aldrig vil kunne bevise, at han har faaet mindre Valuta, for at maatte betale det Hele, hvorimod Kreditor i hiint Tilfælde ikke kan benytte den paa ulovlige Renter lydende Obligation uden at lægge dennes Ulovlighed for Dagen. Denne Mening har nu ogsaa faaet Bekræftelse i kgl. Resol. 30 Mai 1832**), hvorved Kancelliet er bemyndiget til at erklære et Gjeldsbrev for gyldigt, naar der i samme er betinget ulovlig Rente, men denne endnu ikke er modtaget. Jvfr. Kanc. Skr. 9 Mai 1816, hvor det ligeledes antages, at de Renter, som Kreditor maatte betinge sig, naar Kapitalen ikke erlægges til rette Tid (usuræ moræ), heller ikke maae overskride den for Renter i Almindelighed fastsatte Størrelse, da ogsaa disse Renter kunne ansees som kontraktmæssige Renter, skjøndt kontraherede under en vis Betingelse, og da det Modsatte vilde aabne Leilighed til Aagerlovenes Elusion. Jvfr.

Renten skulde erlægges af den Sum i Rigsbankpenge Sølvværdi, til hvilken han efter Lovgivningen om Pengevæsenet kunde have paastaaet Kapitalen omskreven. Dom i N. J. A. 29 B. S. 117—151. — En Undersøgelse om, hvorvidt en foregaaende Forening om en Vexelobligations successive Fornyelse er stridende imod Aagerlovgivningen, findes i Kanc. Skr. 6 April 1821.

*) Domme i J. T. 3 B. 1 H. S. 158—161 og 1 B. 2 H. S. 121—124. Jvfr. 6 B. 2 H. S. 231 og J. M. T. f. 1803 2 B. 11 H. S. 385—394.

**) I Tillægget til Reskriptsamlingen for 1832 S. 194.

Kanc. Skr. 21 Febr. 1816[1]. Den modsatte Mening er derimod antaget i Kanc. Skr. 12 Aug. 1756[2]. — At de ulovligt betingede Renter ikke ere indførte i Gjeldsbrevet selv, af hvilke de ere tagne, men at der for samme er meddeelt en særlig Forskrivning, gjør Intet til Sagen; dog finder i dette Tilfælde ikke Konfiskation Sted af den saaledes for de ulovlige Renter udstedte Obligation, men samme bortfalder aldeles[3]. — At man giver den ulovligt oppebaarne Fordeel andet Navn end Rente, og f. Ex. fingerer den at være Diskonto, kan naturligviis, naar saadant ikke stemmer med det i Plak. 6 Decbr. 1799 givne Begreb om Diskonto, ikke komme i Betragtning[4]. — Dog antage Domstolene, at Kjøbmænd indbyrdes ere berettigede til at beregne sig 6 Procent af de Forskud, de staae i for hinanden, da Rentelovene ikke antages at have Hensyn til dette Tilfælde[5]. — Naar Kreditor, for at fornye det Laan, han har gjort Debitor, efter dennes Begjæring optager Penge paa tredie Sted, have Domstolene anseet ham berettiget til, foruden sine lovlige Renter, at betinge sig Skadesløsholdelse for det af ham optagne Laan, uden at dette kunde ansees som Aager[6]. Om det kan henføres til Aager at fordre Renten forudbetalt, er et tvivlsomt Spørgsmaal, hvorom kan eftersees kgl. Resol. 13 Juli 1831[7].

I adskillige Tilfælde er den Aager, der i en Sag kan

---

1) Ørsted: J. T. 4 B. 1 H. S. 52, Noten.

2) Findes i Fogtmanns Register og Reskript-Repertoiret under: Gjeld.

3) Dom i N. J. A. 15 B. S. 178—179, sammenholdt med 13 B. S. 110–119.

4) Dom i J. T. 11 B. 1 H. S. 94—100.

5) Ørsted: Haandbogen 1 D. S. 106.

6) Dom i J. M. T. f. 1802 12 H. S. 511—517.

7) Jvfr. Bibl. for dansk Lovk. 1 B. S. 586—88; jvfr. S. 580—586. Sammesteds findes undersøgt, om det kan ansees i Strid med Aagerlovgivningen, at man for en modtaget Kapital tilsikrer en eller flere Personer en aarlig Livrente. l. c. S. 593—601.

være begaaet, ikke længer Gjenstand for Straf. Det er saaledes almindeligen antaget, at Aagersigtelsen ikke, hverken ifølge Grundsætningerne i Fdn. 9 Febr. 1798 eller efter Udtrykkene i L. 5—14—5 og Fdn. 14 Mai 1751 § 6, kan fremsættes imod den, til hvem et Gjeldsbrev, der enten er udstedt for en høiere Sum, end den, der er givet Valuta for, eller af hvilket der er taget ulovlig Rente, er blevet transporteret, hvorimod Cessionarius i det Høieste kan paalægges ved Ed at fralægge sig, at han ikke har været vidende om den begaaede Aager*). Derimod gaaer Aagerexceptionen, naar den kan bevises, over imod Kreditors Arvinger**). — Naar et Gjeldsbrev, hvoraf der er taget Aager, allerede er indfriet, bortfalder ligeledes Aagerstraffen; dersom dette nemlig ikke antoges, kunde Kreditor, naar han blev dømt til at erlægge en Bod af lige Størrelse, i Mangel af Betaling blive underkastet Afsoning af denne, hvilken Straf da vilde blive haardere for ham end Kapitalens blotte Konfiskation***). Heller ikke kan den ulovligt betalte Rente, efter hvad Domstolene have antaget, søges tilbage, efterat Gjelden er betalt, skjøndt der imod denne Mening dog lod sig anføre Adskilligt†). Hvad der gjelder, naar Fordringen er betalt, antages ogsaa at gjelde, naar der er indgaaet Forlig om Gjelden, hvilket saameget mere maa antages, da et saadant Forlig skal være en endelig Afgjørelse af Sagen, og i modsat Fald ethvert Forlig i en Gjeldssag siden kunde svækkes ved Debitors Sigtelse om Aager††). Om det Samme derimod ogsaa kan antages, naar det oprindelige Gjeldsbrev, af hvilket der er taget Aager, ikke saaledes er endeligen afgjort, men kun om-

*) Ørsted: Eunomia 1 D. S. 219—252. Dom i N. J. A. 4 B. S. 117—122.

**) Ørsted l. c. Dom i J. A. Nr. 16 S. 118—127.

***) Domme i J. A. Nr. 19 S. 144—149 og Nr. 27 S. 25—29 samt N. J. A. 4 B. S. 118—122 og 11 B. S. 105—109.

†) Dom i J. T. 11 B. 1 H. S. 94—100. Jvfr. Noten S. 98.

††) Domme i J. A. Nr. 19 S. 147 og J. T. 5 B. 1 H. S. 215—219 og 6 B. 1 H. S. 1—5 samt J. U. 1 Aarg. S. 791—800.

byttet med et yngre, af hvilket der ikke er taget Aager, er mindre klart*). Forsaavidt imidlertid Aageren blot var bestaaet i ulovlige Renters Tagelse, synes dog intet at være herimod, og denne Mening er ogsaa antagen ved Domstolene**). Naar derimod en Forskrivning er udstedt for en høiere Sum end den virkelig betalte, kan Straffen for Aager neppe bortfalde, da der i dette Fald helleritke kan siges at være givet fuld Valuta for det yngre Gjeldsbrev***). — At der fra det Offentliges Side i Almindelighed ikke skal anstilles nogen Undersøgelse om den begaaede Aager, saalænge Forbrydelsen ikke er beviist eller bragt til en høi Grad af Formodning, viser Rskr. 20 Juli 1792, sammenholdt med Kanc. Skr. 12 Mai 1792 og 20 April 1782. Selv efterat der er affagt Eeds-dom i en Aagersag, staaer det Parterne frit for at indgaae Forlig om Samme. Kanc. Skr. 7 Novbr. 1815 og 17 April 1821. — Naar Bestyrere af Andres Midler skulde tage ulovlig Rente af de udlaante Penge, som de saaledes havde under deres Bestyrelse, kan dette ikke bevirke Kapitalens Konfiskation, men Bestyrerne maae da for sligt Forhold personligen blive at straffe †).

Straffen for Aager er, efter L. 5—14—5 og Frn. 14 Mai 1751 § 6, Kapitalens Konfiskation, Halvdelen til Kongens Kasse og Halvdelen til Angiveren. At Debitor selv kan være Angiver og derved tilvende sig den halve Kapital, kan efter Udtrykkene i de nævnte Lovbud ikke være tvivlsomt og er ogsaa almindeligen anerkjendt i Praxis. Der-

*) I et Tilfælde hvor en Gjeld i Sedler var omsat til en Sum i rede Sølv (der dog var under det Beløb, Seddelgjelden efter da gjeldende Kours vilde have udgjort) antoges dette at indeholde en saadan Novation, at den Aager, der maatte være begaaet med Seddelgjelden, derved var bortfalden. Dom i J. T. 17 B. 2 H. S. 189—92.

**) Dom i Badens juridiske Ordbog 1 D. S. 4 i anden Udgave og i J. T. 4 B. 2 H. S. 121—124.

***) Ørsted: Eunomia 1 D. S. 219 og J. T. 6 B. 1 H. S. 2—3 Noten.

†) Ørsted: A. f. Retsv. 3 D. S. 111.

imod kan Kreditor ikke ved egen Angivelse erhverve den halve Kapital, da Udtrykkene i L. 5—14—5: „Den, som paatlager" ikke passe sig paa ham, da Analogien af Frn. 26 Novbr. 1731, der udtrykkeligen kun tillægger Debitor denne Ret, taler herimod, og da Kapitalens Konfiskation desuden er foreskreven som en Straf for Kreditor, som han ikke maa kunne unddrage sig*). Naar en Kreditor, som har taget ulovlig Rente af en udlaant Kapital, frygter for, at Debitor eller nogen Anden vil angive ham, kan han muligen, ved selv at andrage Sagen for Regjeringen, erholde Fritagelse for Kapitalens Konfiskation, imod at den ulovlige Rente for Fremtiden bortfalder og den allerede oppebaarne ulovlige Rente efter Omstændighederne tilbagebetales. Deslige Fritagelsesbevillinger ere i enkelte Tilfælde blevne tilstaaede, hvor Omstændighederne vare særdeles talende for Kreditor, og hvor den urigtigt beregnede Rente mere maatte ansees grundet paa Misforstaaelse af Aagerlovgivningen end fremkaldt af ulovlig Vindesyge. Kanc. Skr. 6 Juni 1822. Jvfr. den ovenfor citerede Kgl. Resol. 30 Mai 1832. Hvor egentlige Blodrenter vare fordrede eller hvor en Forskrivning var udstedt for mere end den virkelig udbetalte Summa, vil en saadan Bevilling neppe nogensinde blive tilstaaet. — Naar Aagerforbrydelsen bestaaer i ulovlige Renters Tagelse, bliver det forøvrigt Gjeldbrevets hele paalydende Sum, der konfiskeres. Er derimod Forskrivningen udstedt for en høiere Sum, end der er givet Valuta for, skal kun den virkelig erlagte Kapital konfiskeres, da Frn. 11 Mai 1751 udtrykkeligen bestemmer, at den høiere Sum skal ansees som Rente, og altsaa ikke ved den Kapital, der erklæres konfiskabel, kan forstaae andet, end den virkelig erlagte Kapital, og da Straffen ellers, istedetfor, efter Lovgiverens Villie, alene at ramme Kreditor, for en stor Deel vilde komme til at gaae ud over Debitor, idetmindste forsaavidt han ikke selv var Angiver af

*) Dom i J. A. R. 22 S. 149—153.

Aagerforbrydelsen. Hvad der er oppebaaret som ulovlig Rente, synes derfor at maatte aldeles bortfalde, hvilket ogsaa i et saadant Tilfælde af Hoiesteret er antaget*). — Paa dette Sted kan endnu mærkes L. 5—8—9, der bestemmer, at den, der udleier Bæster eller Stude til Ploining eller Koer og Faar til Melkning, og tager ubillig Leie af samme, skal have dem forbrudt, halvt til den, der paaklager, og halvt til Huusbonden. Dette Lovbud maa imidlertid ansees som aldeles specielt og taaler ingen Udvidelse til andre Leiekontrakter**).

Som særlige Straffebestemmelser for Aager mærkes Fdn. 29 Juni 1753 § 9, der bestemmer, at naar Nogen i Kjøbenhavn udlaaner Penge paa haandfaaet Pant imod høiere Renter, end Loven tillader, skal den, som samme angiver og beviser, ei alene faae sit udsatte Pant frit og frelst tilbage uden at tilbagebetale det, han derpaa har laant, men Kreditor skal endog bøde ligesaameget, som han paa saadant Pant har udlaant, hvoraf Angiveren erholder ⅓ Deel og Sokvæsthuset de øvrige ⅔ Dele. Dette specielle Lovbud kan ikke ansees ophævet ved Fdn. 14 Mai 1754, der blot gjentager det allerede forhen existerende almindelige Bud i L. 5—14—5***). Ligeledes bestemte Fdn. 26 Novbr. 1731 paa en Tid, da der ogsaa allerede gaves en almindelig Straf for Aager, at den, der af de der omhandlede Proformavexler befandtes at have taget ubillig Rente, skulde, foruden Kapitalens Konfiskation, som Kongen alene

---

*) Dom i N. J. A. 15 B. S. 178—180, sammenholdt med 13 B. S. 110—119. Jvfr. Ørsted i Eunomia 1 D. S. 247—248.

**) Hurtigkarl: Den danske og norske private Rets første Grunde 2 D. 2 B. S. 282 og Ørsted i N. J. A. 25 B. S. 133—134.

***) Dom i J. A. Nr. 27 S. 25—29. Kancelliet har iøvrigt anseet det tvivlsomt, om denne Forordning kunde være anvendelig i et vist Tilfælde, hvor En havde taget Aager af en Kapital, for hvilken var sat til Pant en Sum i norske Sedler, eftersom Forordningens Præmisser vise, at Assistentshuset, til hvis Betryggelse Lovbudet er givet, ikke laaner paa Forskrivninger. Kanc. Skr. 21 April 1818.

hjemfalder, endnu bøde til Kongens Fiskus en lige Summa, som Verlen lyder paa, hvilket Lovbud ogsaa, af de nysanførte Grunde, synes endnu at maatte staae ved Magt. — Ulovbestemt Meddeelagtighed i Aager maa straffes arbitrairt*).

§ 171.

Som ulovligt Spil ansees Hasardspil i Almindelighed og andet ellers tilladeligt Spil under visse Omstændigheder.

Om Hasardspil handler nu Fdn. 6 Oktbr. 1753 (jvfr. Rskr. 1 Oktbr. 1698), der indeholder et almindeligt Forbud imod al Slags Hasardspil af hvad Navn nævnes kan (Fdns. § 1, jvfr. Plak. 5 Oktbr. 1771) og paa ethvertsomhelst Sted undtagen ved Festiviteter ved det kongelige Hof i Hans Majestæts og det kongelige Hofs Overværelse (Fdns. § 2). For Hasardspil straffes Enhver, der spiller, saavelsom Verten, der tillader Nogen at spille i sit Huus — uden Undtagelse, hvis det er en Vert paa offentlige Steder, men Verten i et privat Huus kun, naar han derom har været vidende og det ikke har hindret eller angivet — og enten Vedkommende antræffes i Spillet eller siden derom overbevises, første Gang med en Mulkt fra 10 til 50 Rbd. Anden Gang er Straffen at bøde dobbelt saameget som første Gang, undtagen for civile Embedsmænd, der straffes med at miste ¼ Aars Gage. Tredie Gang skulle Andre bøde dobbelt saameget som anden Gang, og i Mangel af Betaling straffes med Fæstningsarbeide eller Rasphuset fra 1 til 3 Aar efter Omstændighederne, hvilken sidste Straf alle Verts- The- eller Billardhuusholdere eller andre Deslige, som befindes tredie Gang at have tilladt Hasardspil i deres Huse, uden al Naade skulle være undergivne, enten de kunne betale Bøderne eller ikke. Derimod skulle civile Embedsmænd tredie Gang uden al Naade have deres Embeder forbrudte og kasseres. Fdns. § 3. Afsoningen maa dog nu skee efter Fdn. 16 Novbr. 1836. Den samme Straf var i Forordningen fastsat for

*) Dom i J. A. R. 15 S. 8—11.

Officierer, men dette er ved kgl. Resol. 18 Marts 1772 forandret derhen, at Officierer, naar de, imod Frn. 6 Oktb. 1753, taillere (lægge Bank), skulle straffes med Kassation, og naar de pointere (sætte Penge paa Kortet), straffes med nogle Maaneders Arrest, men hvis disse sidste igjen skulde betrædes, ansees de som inkorrigible og kasseres ligeledes. Denne Bestemmelse er ikke anseet anvendelig paa Officeerer ved Hans Majestæts Livkorps*) og vil altsaa rimeligviis heller ikke blive anvendt paa Officierer ved andre borgerlige militaire Korpser. Alle Personer, som have Adgang til Hoffet og blive domte for Hasardspil, vil Kongen derhos lade forbyde Hoffet, første Gang fra 4 til 6 Uger, anden Gang paa 3 Maaneder og tredie Gang paa 1 til 2 Aar eller bestandigt. Frns. § 4. Underofficierer, Soldater og Matroser ansees med passende haard Straf paa Kroppen. Frns. § 3. Unge Mennesker, som indeslutte sig paa deres Kamre for at spille Hasardspil og der antræffes i saadant Spil eller siden derom overbevises, saavelsom Verten i Huset, om han derom har været vidende og det ikke har hindret eller angivet, straffes $\frac{1}{2}$ Deel haardere end Andre. Frns. § 6. Naar der er spillet paa offentlige Steder, og de Spillende ikke vides eller kunne antræffes, skal Verten være ansvarlig for de Boder, de tildømmes at betale. Frns. § 5.

Dersom Nogen har betalt, hvad han har tabt i Hasardspil, kan han fordre det tilbage enten af den Vindende eller, hvis denne ikke kan antræffes eller ikke kan betale, da af Verten paa det offentlige Sted, hvor der er spillet, og dersom den Tabende ikke selv vil fordre det tilbage, træder Politiet i hans Sted. Frns. § 7. Den, der har spillet paa Kredit og tabt, maa ikke betale det Tabte, og hvis han gjør det, skal han til Straf have forbrudt ligesaa stor en Sum, som den, han betalte. Hvis den Vindende enten fordrer eller blot modtager det Vundne, skal han i begge Tilfælde bøde ligesaameget, som han fordrede, og i sidste Fald skal det, som til ham er betalt, være konfiskeret. Frns. § 8. Naar Nogen laaner En Penge til dermed at betale slig Spillegjeld, og derfor modtager Beviis, skal samme være kraftesløst og Kreditor have sin Fordring forbrudt, naar ham overbevises at have vidst, hvoraf Gjelden reiste sig og hvortil Pengene skulde emploieres. Frns. § 10. — Angiveren nyder $\frac{1}{3}$ af

*) Dom i J. A. Nr. 21 S. 148—149.

alle efter denne Forordning idømte Bøder ifølge Fdns. § 6, saavelsom af de Penge, der findes satte paa Spillet, af hvilke sidste Politiets Betjente beholde de øvrige ⅔ Dele. Fdns. § 11; jvfr. § 6. Politiet skal i det Hele vaage over denne Forordnings Overholdelse. Fdns. § 11. Jvfr. Kanc. Skr. 24 Mai 1817. — Det bør iøvrigt erindres, at Domstolene have antaget, at Fdn. 6 Oktbr. 1753 ikke er anvendelig paa Hasardspil, som spilles i Familiekredse om blotte Ubetydeligheder, da Saadant ikke synes at stride imod Lovgiverens Øiemed*).

De saakaldte **Kunstspil og blandede Spil**, hvis Udfald ikke er afhængig af en blot Hændelse eller Hasard, men tillige af de Spillendes Indsigt, Erfarenhed og Adresse, ere i Almindelighed ikke forbudne og endnu mindre erklærede strafbare, skjøndt der ved L. 5—14—55. er negtet dem Retsvirkning. Rskr. 28 Novbr. 1755 § 2. At de spilles paa en saadan Maade, at de kunne blive ødelæggende for de Spillende, hvilket i Præmisserne til Fdn. 6 Oktbr. 1753 er erklæret for Aarsagen til, at Hasardspil ere forbudne, kan ikke være nok til at sætte dem i Klasse med dette Slags Spil. Inden Skibsborde er dog Spil og Dobbel forbuden under Straf. Krigs-Art. Brev 8 Jan. 1752 § 617 og Skibsartiklerne 22 Septbr. 1758 Post XIV § 2 og 9 April 1794 Post VII § 18. — Naar der begaaes Bedrageri i Spil, straffes dette som et andet Eiendomsbedrageri, og det med skjærpet Straf, naar Ungdommen eller Almuesfolk derved bedrages. Fdn. 11 April 1840 § 46 (§ 256).

Om forbudent Lotterispil er handlet ovenfor (§ 90). Jvfr. Fdn. 26 Jan. 1733 § 6. Straffen efter Plak. 4 Juli 1763 og 28 Novbr. 1828 § 1 er ligeledes omtalt ovenfor (§ 145).

§ 172.

Som Forbrydelser imod Velfærdspolitiet maa tilsidst omtales Overtrædelse af **Forbud imod Overdaadighed**, forsaavidt de derom udgivne Lovbud endnu staae ved Magt. De vigtigste herhidhørende Lovbestemmelser ere følgende:

1) Fdn. 7 Novbr. 1682 og Plak. 26 Juni 1818 indeholde forskjellige Straffebestemmelser til at forebygge Overdaadighed ved Begravelser. Straffene bestaae i Bøder fra 10 indtil 500 Rbd. Den almindeligste Straf er 50 Rbd. efter Fdns. § 28. Jvfr. Plak. 20 Septbr. 1751.

---

*) Jvfr. Ørsted: N. J. A. 24 B. S. 187—188.

2) Fadbergave og Brudegave maa ei gives eller tages af Nogen, naar undtages at Brudegaver maae gives af Forældre til deres Børn samt til Tjenestefolk. Straffen for Overtrædelse heraf er 500 Rbd. Fdn. 13 Marts 1683 Post II § 14, jvfr. § 15, og Post III § 5.

3) Overdaadighed i Klædedragt samt ved Bryllupper og Barseler og Gjestebud er under Straf forbudt i forskjellige Anordninger, af hvilke de vigtigste ere følgende: Fdn. om Klædedragt m. m. 13 Marts 1683; Forbud paa at bære Juveler samt Guld og Sølv 16 April og 6 Oktbr. 1736; Fdn. om fremmede Klædevare 16 Juni 1741; Rglm. om Sørgedragt 14 April 1752; Fdn. om fremmede Silke- og uldne Stoffer 19 Febr. 1753 og Fdn. om Overdaadigheds Indskrænkning 20 Jan. og 12 Marts 1783 samt Plak. 14 Decbr. 1785. Straffen efter disse Anordninger bestaaer i Almindelighed i Bøder, men ligesom flere af disse Lovbud udtrykkeligen ere hævede, navnligen Fdn. 12 Marts 1783 ved Fdn. 27 Decbr. 1799, saaledes maae ogsaa de fleste andre ansees forandrede ved Toldfdn. 1 Febr. 1797, der tillader de i flere af de nævnte Anordninger forbudne Varer at indføres her i Riget, og selv de øvrige endnu muligt bestaaende af disse Anordninger overholdes ikke.

Derimod kan som et yngre herhid hørende Lovbud mærkes Plak. 27 Novbr. 1801, der forbyder Uberettigede at bære saadanne Uniformer, som ere bestemte for Militaire af Sø- eller Land-Etaten eller for andre Embedsmænd, under en Mulkt af 100 Rbd., der fordobles, saa ofte Forseelsen gjentages. — Ligeledes mærkes Plak. 31 Juli 1812, der er indskjærpet og nærmere bestemt ved Plak. 24 Novbr. 1835, efter hvilke Anordningers § 6 det Herskab eller den Huusbond, som giver sine Domestikker eller Tjenestetyende Liberie eller Klæder, stridende imod disse Anordninger, straffes med Mulkt af 20 Rbd., og den Tjenende, som bærer saadanne Klæder, med en Mulkt af 5 Rbd., uden at Huusbondens Villie eller Befaling i saa Henseende kan tjene til Undskyldning. Ved en anden Plak. 31 Juli 1812 § 7 er bestemt, at ingen Embedsmand maa ved almindelig civil Paaklædning, være sig i Galla eller ikke, bære Fjedre i Hatten under en Mulkt af 100 Rbd. Eiheller maa Nogen bære Huer, besatte med Guld eller Sølv, under en Mulkt af 20 Rbd. Plak. 24 Novbr. 1835 § 6.

